ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

Θεολόγου - Φιλολόγου

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ
«Ο ΣΤΑΥΡΟΣ»

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Τόμος Β'

(Κεφ. η' - ιδ')

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
θεολόγου - φιλολόγου

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Τόμος Β'

(Κεφ. η' - ιδ')

ΑΘΗΝΑΙ 2009

᾿Αφιερώνεται

εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους κατὰ τῆς παναιρέσεως καὶ πανθρησκείας τοῦ Οἰκουμενισμοῦ κληρικούς, μοναχοὺς καὶ λαϊκούς, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὸν ἱερομόναχον **Εὐθύμιον Τρικαμηνᾶν,** ὅστις κατὰ τοὺς Κανόνας ΙΕ′ τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου καὶ ΛΑ′ ᾿Αποστολικὸν ἔπαυσε τὸ μνημόσυνον προσβαλλόντων πίστιν καὶ δικαιοσύνην ᾿Επισκόπων, καὶ καθηρέθη μὲν ὑπὸ ἀδίκων καὶ εἰς τὴν σκοπιμότητα καὶ ὄχι εἰς Χριστὸν ᾿Ιησοῦν δουλευόντων ᾿Επισκόπων, ἀλλ᾿ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν συνειδητῶν ᾿Ορθοδόξων εἶνε ἀκαθαίρετος καὶ ἐπαίνου καὶ μιμήσεως ἄξιος.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἄλλοτε ἑρμηνεύσαμε καὶ δημοσιεύσαμε σὲ τόμο α΄ τὰ ἑπτὰ πρῶτα κεφάλαια (α΄ - ζ΄) τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, τοῦ κορυφαίου ὅλων τῶν βιβλίων ὅλων τῶν αἰώνων. Ἡ ἑρμηνεία ἐκείνη καὶ ἀνάλυσι ἐκτιμήθηκε ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ κοινό, καὶ πολλοὶ ἐπιμόνως ζήτησαν νὰ προχωρήσωμε στὴν ἑρμηνεία καὶ ἀνάλυσι καὶ τοῦ ὑπολοίπου Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου. Βεβαίως τὸ ἔργο τῆς κατὰ βάθος καὶ πλάτος ἑρμηνείας τῆς Γραφῆς, καὶ μάλιστα τοῦ θεολογικωτάτου Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, δὲν εἶνε εὔκολο, ἀλλὰ πολὺ δυσχερές. Ὁ δὲ ὑποφαινόμενος, κατανοώντας τὴ δυσχέρεια τοῦ ἔργου καὶ κουρασμένος ἀπὸ φόρτο ὑποχρεώσεων, ἀπέφευγα νὰ συνεχίσω τὴν ἑρμηνεία καὶ ἀνάλυσι. Ἀλλ᾽ ἡ ἐπιμονὴ τῶν θερμῶν φίλων τῆς Γραφῆς μὲ ἔκαμψε. Καὶ ἐπιστράτευσα τὶς ταπεινὲς δυνάμεις μου, πνευματικὲς καὶ σωματικές, καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἑρμήνευσα ἄλλα ἑπτὰ κεφάλαια (η΄ - ιδ΄) τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, καὶ ἔτσι ἀποτελέσθηκε ὁ παρὼν τόμος β΄. Μὲ τοὺς δύο τόμους ἑρμηνεύσαμε τὰ δύο τρίτα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, ἀποτελουμένου ἀπὸ εἰκοσιένα κεφάλαια.

Ὅπως κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῶν ἑπτὰ πρώτων κεφαλαίων, ἔτσι καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῶν ἑπτὰ ἐν συνεχείᾳ κεφαλαίων τοῦ Εὐαγγελίου προσπαθήσαμε νὰ ἑρμηνεύσωμε τὰ ἱερὰ νοήματα τοῦ Εὐαγγελίου μὲ πολλὴ προσοχή, καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὅλης Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὶς ἑρμηνευτικὲς ἀρχὲς «ἡ Γραφὴ διὰ τῆς Γραφῆς» καὶ «ἡ Γραφὴ διὰ τῶν Πατέρων». Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τῶν ἑρμηνειῶν διὰ τῆς Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων, ἀποδώσαμε σημασία καὶ σὲ ἑρμηνεῖες ἄλλων ἑρμηνευτῶν. Ὅπως ἐπίσης κατὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ α΄ τόμου, ἔτσι καὶ κατὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ β΄ τόμου ἀντιμετωπίσαμε σοβαρὲς δυσκολίες καὶ προσπαθήσαμε νὰ δώσωμε ἱκανοποιητικὲς ἑρμηνεῖες. Ἀρκετὰ δὲ χωρία ἑρμηνεύουμε πρωτοτύπως.

Μερικὲς ἔννοιες καὶ μερικὰ νοήματα, ποὺ περιέχονται στὰ ἑπτὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐπαναλαμβάνονται στὰ ἑπτὰ ἐν συνεχείᾳ, ἐπειδὴ στὸν α΄ τόμο ἐξηγήσαμε ἐκτενέ-

στερα, στὸν β΄ τόμο ἐξηγοῦμε συντομώτερα. Ἄλλες ἐπίσης ἔννοιες καὶ ἄλλα νοήματα ἀπαντῶνται ἐπανειλημμένως στὰ ἑπτὰ κεφάλαια τοῦ Εὐαγγελίου, τὰ ὁποῖα ἑρμηνεύουμε στὸν παρόντα β΄ τόμο. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς ἐπανειλημμένως θίγουμε αὐτὲς τὶς ἔννοιες καὶ αὐτὰ τὰ νοήματα. Οἱ δὲ ἐπαναλήψεις συντελοῦν στὴν ἐμπέδωσι τῶν θείων διδασκαλιῶν (Φιλιπ. γ΄ 1).

Ἰδιαιτέρως ἐπιδιώκουμε τὴν ἀνάδειξι τῆς ὑψίστης ἀληθείας τῆς Πίστεώς μας, τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ γι' αὐτὸ ἐπισημαίνουμε καὶ σχολιάζουμε πάρα πολλὰ σημεῖα τοῦ ἱεροῦ κειμένου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προκύπτει ἡ ἀλήθεια τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ' ἔτσι πολλὲς παρατηρήσεις μας γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἐπαναλήψεις τῶν αὐτῶν ἢ τῶν αὐτῶν περίπου λόγων μας. Γίνεται δὲ τοῦτο γιὰ καλλίτερη ἐμπέδωσι τῆς ὑψίστης ἀληθείας στὶς ψυχές, γιὰ μεγαλύτερη αἴσθησι καὶ ἀπόλαυσι τοῦ μεγαλείου τῆς θεότητος τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας ἀπὸ τοὺς πιστούς, καὶ γιὰ ἐξοπλισμὸ τῶν πιστῶν μὲ ὑπερεπάρκεια Γραφικῶν ἐπιχειρημάτων πρὸς ἀντιμετώπισι τῶν ἀρνουμένων τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ αἱρετικῶν.

Καλὸν εἶνε οἱ ἀναγνῶστες, προτοῦ διαβάσουν τὸν παρόντα τόμο, νὰ διαβάσουν ἀπὸ τὸν α΄ τόμο τὰ προκαταρκτικὰ κεφάλαια, καὶ ἰδίως τὸ κεφάλαιο «Η ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ».

Καλὸν εἶνε ἐπίσης οἱ ἀναγνῶστες, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐκτιμήσουν τὴν προσπάθειά μας γιὰ τὴν ἀναλυτικὴ σὲ βάθος καὶ σὲ πλάτος ἑρμηνεία τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ μᾶς ἐνθυμοῦνται στὶς προσευχές τους, γιὰ νὰ μᾶς ἐλεῇ καὶ νὰ μᾶς βοηθῇ πάντοτε καὶ κυρίως γιὰ νὰ μᾶς ἀξιώσῃ σωτηρίας ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, ὁ ἐνανθρωπήσας καὶ σταυρωθεὶς καὶ ἀναστὰς γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος Κύριός μας, στὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δύναμι, ἡ δόξα καὶ ἡ λατρεία τῶν καρδιῶν μας στοὺς ἀπεράντους αἰῶνες.

Κάντζα Ἀττικῆς 8 Μαΐου 2009,
ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Νικόλαος Ἰω. Σωτηρόπουλος

Η' ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ἡ ἐπ' αὐτοφώρῳ συλληφθεῖσα μοιχαλὶς ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ

Ἡ περικοπὴ ζ' 53 - η' 11, ὅπου ἡ ἀφήγησι γιὰ τὴ μοιχαλίδα, ἡ ὁποία συνελήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ νὰ μοιχεύεται καὶ ὡδηγήθηκε ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ, σ' ἄλλα ἀρχαῖα χειρόγραφα δὲν περιέχεται· σ' ἄλλα περιέχεται· σ' ἄλλα σημειώνεται μὲ ἀστερίσκο ἢ ὀβελίσκο, σημεῖα ἀμφιβολίας γιὰ τὴ γνησιότητα· σ' ἄλλα περιλαμβάνεται χωρὶς σημεῖο ἀμφιβολίας· ἀπὸ ἄλλες παλαιὲς μεταφράσεις ἐλλείπει· σ' ἄλλες ὑπάρχει. Ἐπίσης δὲν βρίσκεται πάντοτε στὴν αὐτὴ θέσι τῆς Καινῆς Διαθήκης. Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἄλλοι ἀμφιβάλλουν γιὰ τὴ γνησιότητα τῆς περικοπῆς, ἄλλοι τὴν ἀρνοῦνται, καὶ ἄλλοι τὴ δέχονται.

Μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δέχονται τὴν περικοπὴ ὡς γνησία, εἶνε καὶ οἱ μεγάλοι Πατέρες Ἀμβρόσιος, Ἱερώνυμος καὶ Αὐγουστῖνος. Ἐξηγοῦν δὲ τὴν παράλειψί της σὲ μερικὰ χειρόγραφα ἐκ τοῦ φόβου μερικῶν χριστιανῶν μὲ ἀσθενῆ συνείδησι, μήπως οἱ γυναῖκες τους βγάλουν ἀπὸ τὴν περικοπὴ αὐτὴ τῆς μοιχαλίδος συμπεράσματα χαλαρῶν ἠθικῶν ἀντιλήψεων. Καὶ ὁ πατὴρ Αὐγουστῖνος Καντιώτης, ὁ πρώην Μητροπολίτης Φλωρίνης, εἶπε γιὰ τὴν περικοπὴ τῆς μοιχαλίδος: Ἡ περικοπὴ εἶνε πνευματικωτάτη καὶ γνησία. Ἡ δὲ ἀπουσία της ἀπὸ πολλὰ χειρόγραφα ἔχει τὴν ἀρχή της σὲ κάποιο νοσηρὸ καὶ ὑπεραυστηρὸ ἀντιγραφέα χειρογράφων, ποὺ φοβήθηκε, μήπως ἡ περικοπὴ ἐνθαρρύνῃ τὶς γυναῖκες πρὸς τὴν ἁμαρτία τῆς μοιχείας, καὶ γι' αὐτὸ τὴν παρέλειψε. Σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς ὑπῆρχαν οἱ νοσηροὶ καὶ σοῦπερ αὐστηροὶ τύποι, οἱ ὁποῖοι τὴ γνώμη τους ἔθεταν ὑπεράνω καὶ τοῦ Εὐαγγελίου!

Συντασσόμεθα καὶ ἐμεῖς μὲ ὅσους δέχονται τὴ γνησιότητα τῆς περικοπῆς γιὰ τὴ μοιχαλίδα, καὶ μάλιστα τοὺς μεγάλους Πατέρες Ἀμβρόσιο, Ἱερώνυμο καὶ Αὐγουστῖνο. Πειθόμεθα γιὰ τὴ γνησιότητα τῆς περικοπῆς ἐκτὸς ἄλλων καὶ γιὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

Ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος λέγει, ὅτι ὁ Παπίας, β' αἰών, ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως τῆς Φρυγίας, ἐξέθεσεν *«ἱστορίαν περὶ γυναικὸς ἐπὶ πολλαῖς ἁμαρτίαις διαβληθείσης ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἣν τὸ καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον περιέχει»*. Ποία γυναῖκα πολὺ ἁμαρτωλὴ κατηγορήθηκε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, παρὰ ἡ ἐπ' αὐτοφώρῳ συλληφθεῖσα μοιχαλίς;

Ἡ περικοπὴ γιὰ τὴ μοιχαλίδα μαρτυρεῖται ἀπὸ τὶς Ἀποστολικὲς Διαταγές, αὐτὴ δὲ ἡ μαρτυρία δύναται νὰ ἀναχθῇ μέχρι τὸ τέλος τοῦ γ΄ αἰῶνος.

Ἡ περικοπὴ παρουσιάζει πολλὲς ὁμοιότητες πρὸς ἄλλες ἀφηγήσεις τῶν συνοπτικῶν Εὐαγγελιστῶν, κατὰ τὶς ὁποῖες οἱ Ἰουδαῖοι ἔθεσαν ἐρωτήματα στὸν Ἰησοῦ γιὰ νὰ τὸν παγιδεύσουν, καὶ ὁ Ἰησοῦς μὲ τὶς ἀπαντήσεις του τοὺς ἀποστόμωσε.

Ἡ περικοπὴ εἶνε πνευματικωτάτη, ἐκφράζουσα τὸ νέο πνεῦμα καὶ τὴ χάρι, ποὺ ἔφερε στὸν κόσμο ὁ Χριστός, ὁ μεσίτης καὶ ἐγγυητὴς τῆς *«κρείττονος»* διαθήκης (Ἑβρ. ζ΄ 22, η΄ 6), τῆς καινῆς, τῆς τελείας καὶ αἰωνίας.

Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι στὸ ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὴ μοιχαλίδα ἡ ἀπάντησι τοῦ Ἰησοῦ, *«Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ᾽ αὐτήν»*, ὅπως θὰ ἰδοῦμε κατὰ τὴν ἀνάλυσι τῆς περικοπῆς, εἶνε τόσο σοφή, ὥστε ἄνθρωπος ἦταν ἀδύνατο νὰ δώσῃ τέτοια ἀπάντησι. Ἀνθρωπίνως τέτοια ἀπάντησι εἶνε ἀδιανόητη καὶ ἀνεπινόητη, καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ περικοπὴ δὲν εἶνε πλαστή, ἀλλ᾽ εἶνε ὄντως γνησία, ὄντως σ᾽ αὐτὴ ὁμιλεῖ ὁ Θεάνθρωπος.

Καὶ ἤδη προβαίνουμε στὴν ἑρμηνεία τῆς περικοπῆς, παραλείποντας τὸν στίχ. ζ΄ 53, τὸν ὁποῖον ἑρμηνεύσαμε στὸν Α΄ τόμο, καὶ ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου η΄.

Στίχ. 1-2: ***«Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν· καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς».***

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς πῆγε στὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Πολὺ δὲ πρωὶ πῆγε πάλι στὸ ναό, καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἐρχόταν πρὸς αὐτόν. Καὶ κάθησε καὶ τοὺς δίδασκε».*

Συμφώνως πρὸς τὸ προηγούμενο κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ἔκαναν συνέδριο κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ᾽ ἕνας συνετὸς λόγος συναδέλφου τους, τοῦ Νικοδήμου, τοὺς ἐρέθισε καὶ ἔλυσαν τὴ συνεδρίασι ἀποτόμως. Καὶ κατὰ τὸν τελευταῖο στίχο τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου, τὸν ζ΄ 53, *«ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ»*, ἀναχώρησε καὶ πῆγε ὁ καθένας στὸ σπίτι του.

Ἀλλ᾽ ὁ Ἰησοῦς δὲν πῆγε σὲ σπίτι του, γιατὶ δὲν εἶχε σπίτι. Ὁ δημιουργὸς καὶ ἰδιοκτήτης τοῦ σύμπαντος καὶ οἰκοδεσπότης τόσο πολὺ πτώχευσε γιὰ μᾶς, ὥστε δὲν εἶχε *«ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ»* (Ματθ. η΄ 20, Λουκ. θ΄ 58), ποῦ ν᾽ ἀκουμπήσῃ τὸ κεφάλι του. Τὴν ἡμέρα κή-

ρυξε στὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸ βράδυ ἀποσύρθηκε στὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὅπου ὁ κῆπος Γεθσημανῆ. Πολλὲς φορὲς ὁ Χριστὸς διανυκτέρευε στὸ ὕπαιθρο. Κρεββάτι του ἡ γῆ καὶ προσκέφαλό του κάποιο λιθάρι. Καὶ ὅταν διανυκτέρευε σὲ σπίτι, τὸ σπίτι ἦταν ξένο, ὅπως τὸ φιλόξενο σπίτι τῶν τριῶν ἀδελφῶν Μάρθας, Μαρίας καὶ Λαζάρου στὴ Βηθανία.

Πολλοὶ πτωχοὶ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν δικό τους σπίτι. Στὸ Κάιρο, αὐτὴ τὴ μεγαλούπολι τῆς Αἰγύπτου, οἱ ἐπισκέπτες βρίσκονται πρὸ φοβεροῦ θεάματος. Πολλὲς χιλιάδες ἄνθρωποι κατοικοῦν στὰ νεκροταφεῖα! Οἱ ζῶντες συγκατοικοῦν μὲ τοὺς νεκρούς! Καὶ ἐδῶ στὴν Πατρίδα μας, χώρα τοῦ καταναλωτισμοῦ, ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ κοιμῶνται στὰ παγκάκια! Ὅσοι ἐξ αἰτίας τῆς σκληρότητος καὶ τῆς ἀδικίας, ποὺ ἐπικρατεῖ σ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο, στεροῦνται σπιτιοῦ, ὅσοι εἶνε ἀνέστιοι καὶ ἄστεγοι, γιὰ νὰ μειώνεται ἡ θλῖψι τῆς ψυχῆς τους ἂς σκέπτωνται τὸ μεγάλο ἀνέστιο καὶ ἄστεγο, τὸ Χριστό. Ἂς σκέπτωνται καὶ ἁγίους, ποὺ ἔζησαν *«ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς»* (Ἑβρ. ια′ 38). Προπάντων δὲ ἂς σκέπτωνται, ὅτι στὸν ὑπερκόσμιο κόσμο, ὅπου θὰ ἀπέλθουν μετὰ τὴν πρόσκαιρη καὶ δοκιμαστικὴ αὐτὴ ζωή, θὰ κληρονομήσουν βασιλεία, καὶ ὡς βασιλεῖς θὰ κατοικοῦν μονίμως καὶ στοὺς ἀπεράντους αἰῶνες στὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Χριστός, ὅπως εἴδαμε, μετὰ τὸ κήρυγμά του κατὰ τὴν ἡμέρα στὴν Ἱερουσαλήμ, ἀποσύρθηκε στὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὅπου διανυκτέρευσε. Καὶ εἶνε πιθανώτατο, ὅτι μεγάλο μέρος τῆς νύχτας διέθεσε σὲ προσευχή. Στὸ Λουκ. 6:12 γιὰ τὸ Χριστό, ποὺ ὡς Θεὸς δέχεται προσευχὲς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ᾽ ὡς ἄνθρωπος προσεύχεται γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, διαβάζουμε γιὰ ἄλλη περίπτωσι: *«Ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ»*. Καίτοι δὲ ὁ Κύριος διανυκτέρευσε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι, καὶ πιθανώτατα μεγάλο μέρος τῆς νύχτας διῆλθε προσευχόμενος, ἐν τούτοις ***«ὄρθρου πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν»***, πολὺ πρωὶ δηλαδὴ ἐπέστρεψε στὸ ναὸ στὴν πόλι γιὰ τὸ ἔργο τοῦ κηρύγματος.

Ὁ Χριστὸς ἄρχιζε τὸ κήρυγμα ἀπὸ τὸν ὄρθρο, ἀπὸ πολὺ πρωί. Ἐδῶ ἡ λέξι «ὄρθρος» ὑπενθυμίζει σ᾽ ἐμᾶς παραδόξους λόγους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Λέγουμε παραδόξους, γιατὶ σ᾽ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ Θεὸς παρουσιάζεται νὰ ὀρθρίζῃ, νὰ ἐγείρεται πρωί, καὶ νὰ λαλῇ πρὸς τὸ λαό του. Συμφώνως πρὸς τὸ Ἱερ. λθ′(λβ′) 33 ὁ Θεὸς λέγει: *«Καὶ ἐδίδαξα αὐτοὺς ὄρθρου ...καὶ οὐκ ἤκουσαν»*. Ὁμοίως κατὰ τὸ Ἱερ. μβ′(λε′) 14 ὁ Θεὸς λέγει: *«Καὶ ἐγὼ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ὄρθρου, καὶ οὐκ ἠκού-*

σατε». Ἀντὶ τῆς λέξεως *«ὄρθρου»* τῶν Ο΄ τὸ Ἑβραϊκὸ ἔχει ἀκριβέστερα *«ἐγειρόμενος πρωί»*. Ὅπως στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Θεὸς παρουσιάζεται ἀνθρωποπαθῶς νὰ ἐγείρεται πρωὶ γιὰ νὰ διδάξῃ, ἔτσι στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Θεός, ἐνανθρωπήσας, ἐγείρεται πρωὶ πραγματικῶς ὡς ἄνθρωπος, ὄχι πλέον ἀνθρωποπαθῶς, γιὰ νὰ κηρύξῃ. Καὶ τί σημαίνει ἡ ἔναρξι τοῦ κηρύγματος ἀπὸ τὸ πρωί; Σημαίνει, ὅτι τὸ κήρυγμα ἔχει πρωταρχικὴ σημασία γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν εὐσέβεια. Ὅπως τὸ πρῶτο ἔργο τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου ἦταν τὸ φῶς, ἔτσι τὸ πρῶτο ἔργο στὴν Ἐκκλησία εἶνε τὸ κήρυγμα. Τὸ κήρυγμα ὡς ἄλλο φῶς φωτίζει καὶ διαφωτίζει τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὶς ὕψιστες ἀλήθειες, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ νόημα τῆς ζωῆς καὶ τὸν προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ κήρυγμα δημιουργεῖ τοὺς συνειδητοὺς χριστιανοὺς καὶ ἀληθινοὺς λάτρες τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ᾽ οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ἀποδίδουν ὅλοι τὴν πρέπουσα σημασία στὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου; Κηρύττουν ὅλοι καὶ ἐπιμελῶς τὸ θεῖο λόγο; Δυστυχῶς οἱ περισσότεροι δὲν κηρύττουν. Καὶ γι᾽ αὐτὸ οἱ περισσότεροι χριστιανοὶ ἔχουν πνευματικὰ μεσάνυχτα...

Ὁ Χριστὸς κήρυττε στὸ ὕπαιθρο, κήρυττε σὲ σπίτια, κήρυττε στὶς συναγωγές, καὶ μεταβαίνοντας στὴν Ἱερουσαλὴμ κήρυττε στὸ ναό. Ὁ ναὸς ἦταν ὁ καταλληλότερος τόπος γιὰ τὸ κήρυγμα. Διότι ἐκεῖ συγκεντρωνόταν λαὸς πολύς, γιὰ νὰ λατρεύσῃ τὸ Θεό. Οἱ ἀρχιερεῖς φθονοῦσαν καὶ μισοῦσαν τὸ Χριστό. Ἐν τούτοις δὲν ἀπαγόρευαν νὰ κηρύττῃ καὶ στὶς συναγωγὲς καὶ στὸ ναό. Σήμερα ὅμως πολλοὶ ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας σὲ πιστοὺς ἀνθρώπους, ἱκανοὺς νὰ διδάσκουν, ἀπαγορεύουν τὸ κήρυγμα τόσο στοὺς ναοὺς ὅσο καὶ στὶς ἐκκλησιαστικὲς αἴθουσες. Γιατί; Διότι οἱ πιστοὶ καὶ ἱκανοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι γιὰ διαφόρους λόγους, καὶ ἰδίως λόγῳ τῆς παρρησίας τους, εἶνε στοὺς ἀρχιερεῖς πρόσωπα ἀνεπιθύμητα. Ἀλλοίμονο στοὺς τοιούτους ἀρχιερεῖς, καὶ εὖγε στοὺς ἀρχιερεῖς, ποὺ ἀνοίγουν τὶς ἐπισκοπές τους στοὺς εὐσεβεῖς κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Σημασία ἔχει καὶ ἡ στάσι τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ χρόνο τοῦ κηρύγματος. Ὁ Ἰησοῦς ***«καθίσας ἐδίδασκε»***, *κάθησε καὶ δίδασκε*. Καὶ δίδασκε ἔτσι, καθήμενος, διότι ἡ διδασκαλία του διαρκοῦσε ἐπὶ μακρὸ χρόνο. Ἀλλὰ σήμερα τὸ κήρυγμα στοὺς ναοὺς πολλὲς φορὲς στενάζει λόγῳ στενῶν χρονικῶν ὁρίων. Βεβαίως κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία, ἡ ὁποία μαζὶ μὲ τὸν Ὄρθρο διαρκεῖ ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρες ὧρες, τὸ κήρυγμα δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε μακρό. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ εἶνε καὶ συντο-

μώτατο, ὅπως τὸ θέλουν πολλοὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, κήρυγμα μίνι, δέκα ἢ ὀκτὼ ἢ τριῶν λεπτῶν. Ἀπὸ τὸν Ὄρθρο καὶ τὴ Θεία Λειτουργία πόσα καταλαβαίνουν καὶ αἰσθάνονται οἱ ἐκκλησιαζόμενοι; Γιὰ νὰ καταλαβαίνουν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι καὶ νὰ αἰσθάνωνται τὸ μεγαλεῖο τῆς λατρείας, καὶ νὰ μὴν ἀπέρχωνται ἀπ᾽ τοὺς ναοὺς ὅπως εἰσέρχονται σ᾽ αὐτούς, εἶνε ἀνάγκη νὰ γίνεται κήρυγμα μὲ ἐπιμέλεια καὶ μὲ κάποια ἄνεσι χρόνου, ὥστε νὰ ἐξηγοῦνται τὰ ἱερὰ λόγια τῆς Ἐκκλησίας. Δεκαπέντε ἢ εἴκοσι λεπτὰ κήρυγμα εἶνε πολὺ καὶ μάλιστα ἐν συγκρίσει μὲ Ἀκολουθία τριῶν-τεσσάρων ὡρῶν; Ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει: «*Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως*» (Κολ. γ΄ 16). Μερικοὶ λειτουργοὶ δὲν θέλουν καθόλου κήρυγμα! Μερικοὶ ἐπίσης ἐκκλησιαζόμενοι δυσφοροῦν, ὅταν βλέπουν νὰ ἐμφανίζεται ἱεροκήρυξ γιὰ νὰ κηρύξῃ. Καὶ μερικοὶ τὴν ὥρα τοῦ κηρύγματος ἐξέρχονται ἀπὸ τὸ ναὸ καὶ ἐπανέρχονται, ὅταν τελειώνῃ τὸ κήρυγμα. Ἀλλοίμονο καὶ σ᾽ αὐτοὺς ὅλους, διότι τὸ ἀναγκαιότερο πρᾶγμα γιὰ τὴν καλλιέργεια τῶν χριστιανῶν, τὸ κήρυγμα, αὐτοὶ θεωροῦν περιττό.

Στίχ. 3-6α: *«Ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατείληπται ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ μοιχευομένη· καὶ ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν Μωυσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάζειν. Σὺ οὖν τί λέγεις; Τοῦτο δὲ εἶπον ἐκπειράζοντες αὐτόν, ἵνα σχῶσι κατηγορίαν κατ᾽ αὐτοῦ»*.

Τὸ ***«ἐν μέσῳ»*** ἐδῶ, ὅπως καὶ στὸ στίχ. 9, σημαίνει *«ἐνώπιον»*. Αὐτὴ τὴ σημασία ἔχει καὶ ἀλλοῦ, ὅπως στὸ Πράξ. δ΄ 7, Ἀποκ. ε΄ 6. Ἐπίσης ἐδῶ τὸ ***«οὖν»*** σημαίνει *«ἀλλά»*, ὅπως καὶ στὸ Ματθ. ι΄ 26, κστ΄ 54, Ἰωάν. στ΄ 62, θ΄ 18 κ.ἄ.

Μεταφράζουμε: *«Φέρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι μία γυναῖκα, ποὺ συνελήφθη ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ* (πάνω στὴν πρᾶξι) *γιὰ μοιχεία, καὶ ἀφοῦ τὴν ἔστησαν ἐνώπιόν του, τοῦ λέγουν: "Διδάσκαλε, αὐτὴ ἡ γυναῖκα συνελήφθη ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ νὰ μοιχεύεται. Καὶ στὸ νόμο μας ὁ Μωυσῆς διέταξε νὰ λιθοβολοῦμε τέτοιες γυναῖκες. Ἀλλὰ σὺ τί λέγεις;". Τοῦτο δὲ εἶπαν δοκιμάζοντας αὐτόν, γιὰ νὰ βροῦν κατηγορία ἐναντίον του»*.

Κατὰ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες ἡ μοιχεία εἶνε βαρύτατο ἁμάρτημα. Περιλαμβάνεται στὰ *«κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης»* καὶ εἶνε ἀπὸ τὰ ἰδιαζόντως αἰσχρά (Β΄ Κορ. 4:2). Ἐν τούτοις στὴν Ὀρθόδοξη Χριστιανικὴ Πατρίδα τὸ Κράτος κατὰ τὸν ἔσχατο καὶ χαλεπὸ τοῦτο καιρὸ κοντὰ σὲ ἄλλα κακὰ ἔπραξε καὶ τοῦτο, ἀποποινικοποί-

ησε τὴ μοιχεία. Κατὰ τὴν ἀρχαία ὅμως ἐποχὴ δὲν συνέβαινε τοῦτο. Καὶ οἱ μοιχοὶ καὶ οἱ μοιχαλίδες λάμβαναν ὅλα τὰ μέτρα, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ τὸ ἁμάρτημά τους φανερό. Ἐν τούτοις μερικὲς φορὲς τὸ ἁμάρτημα δὲν συγκαλύπτεται, ἀλλ᾽ ἀποκαλύπτεται. Τέτοια ἦταν ἡ περίπτωσι τῆς μοιχαλίδος τῆς ἐξεταζομένης περικοπῆς. Ἡ ἁμαρτωλὴ γυναῖκα συνελήφθη ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ, πάνω στὴν πρᾶξι τῆς μοιχείας. Σ᾽ αὐτὸν τὸν κόσμο πολλὰ ἁμαρτήματα παραμένουν βεβαίως κρυπτά. Ἀλλὰ γιὰ ὅσα δὲν ὑπάρχει μετάνοια καὶ ἐξομολόγησι, ἡ ἡμέρα τῆς Κρίσεως θὰ εἶνε ἀποκαλυπτική. Ὅλα *«τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης»* τῶν ἀμετανοήτων ἀνθρώπων ἡ ἡμέρα ἐκείνη θὰ κάνῃ φανερά.

Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ὡδήγησαν τὴ μοιχαλίδα ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γιατί δὲν ὡδήγησαν καὶ τὸ μοιχό, ἀφοῦ ὁ νόμος καταδίκαζε καὶ τοὺς δύο; Γιατί ἔδειξαν σκληρότητα πρὸς τὸ ἀσθενὲς φῦλο καὶ ἀμνήστευσαν τὸ ἰσχυρὸ φῦλο; Ποῦ ἡ δικαιοσύνη τῶν ἐμφανιζομένων ὡς ὑπερασπιστῶν τοῦ νόμου;

Ἀλλ᾽ ἀνώτερη τῆς δικαιοσύνης εἶνε ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εὐσπλαγχνία. Ὁ Θεὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Καινὴ Διαθήκη διέτασσε θανάτωσι παραβατῶν τοῦ νόμου, ὄχι ἀπὸ σκληρότητα, ὅπως νομίζουν πολλοί, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐμβαθύνουν στὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ θεωροῦν τὸ Θεὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης σκληρὸ καὶ τὸ Θεὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀγαθό, πλήρη ἀγάπης καὶ εὐσπλαγχνίας. Δὲν εἶνε ἄλλος ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἄλλος ὁ Θεὸς τῆς Καινῆς Διαθήκης. Καὶ τῶν δύο Διαθηκῶν Θεὸς εἶνε ὁ αὐτός. Καὶ ὄχι μόνο κατὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Θεὸς εἶνε ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη εἶνε *«οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός»* (Ψαλμ. πε΄ 15). Πέντε συνώνυμα ἐπίθετα χρησιμοποιεῖ ὁ Ψαλμῳδός, γιὰ ν᾽ ἀναδείξῃ μὲ μεγίστη ἔμφασι τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γιατί ὁ Θεὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη διέτασσε θανάτωσι παραβατῶν τοῦ νόμου, ἐνῷ στὴν Καινὴ Διαθήκη δὲν ἰσχύει τοῦτο; Ἡ ἀπάντησι εἶνε: Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Θεὸς διέτασσε θανάτωσι παραβατῶν τοῦ νόμου καὶ γιὰ ἄλλους λόγους, προπάντων ὅμως, διότι ἤθελε νὰ φανῇ πόσο φοβερὸ πρᾶγμα εἶνε ἡ ἁμαρτία. Στὴν Καινὴ Διαθήκη δὲν διατάσσει θανάτωσι, διότι γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων θυσιάσθηκε ὁ Χριστὸς καὶ ἰσχύει πλέον *«ἡ χάρις»*, ἡ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν (Ἰωάν. α΄ 17). Ὀρθῶς λοιπὸν πρὸ τῆς χάριτος, στὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ Θεὸς ἐπέβαλλε θάνατο σὲ παραβάτες τοῦ νόμου. Καὶ αὐτὸ δὲν καταργοῦσε τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός, γιὰ

νὰ ἐκφρασθοῦμε ἀνθρωποπαθῶς, ἔσφιγγε τὴν καρδιά του γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ θάνατο σὲ πλάσματά του, σὲ ἔργα τῶν χειρῶν του.

Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἂν εἶχαν σχέσι μὲ τὸν πολυεύσπλαγχνο Θεό, ἔπρεπε νὰ αἰσθανθοῦν συμπάθεια πρὸς τὴν ἁμαρτωλὴ γυναῖκα, ἀφοῦ μάλιστα καὶ αὐτοὶ ἦταν ἁμαρτωλοί. Ὁ μνήστωρ τῆς Παρθένου Ἰωσήφ, ὅταν νόμισε, ὅτι ἡ μνηστή του παρεξετράπη, ἐπειδὴ κατὰ τὸ Ἰσραηλιτικὸ δίκαιο ἡ μνηστεία ἰσοδυναμοῦσε μὲ γάμο, δὲν τὴν κατήγγειλε ὡς μοιχαλίδα, ἀλλὰ θέλησε νὰ τῆς δώσῃ κρυφὰ διαζύγιο, διότι ἦταν *«δίκαιος»* (Ματθ. α΄ 19) μὲ τὴν ἔννοια *«εὔσπλαγχνος»* καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὴ διαπομπεύσῃ. Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἀντιθέτως δὲν αἰσθάνθηκαν συμπάθεια πρὸς τὴ μοιχαλίδα, ἀλλὰ τὴ διαπόμπευσαν, σύροντάς την πρὸς τὸν Ἰησοῦ.

Οὔτε ἀγάπη καὶ εὐσπλαγχνία εἶχαν λοιπὸν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἀφοῦ φάνηκαν σκληροὶ ἀπέναντι τῆς μοιχαλίδος· οὔτε δικαιοσύνη εἶχαν, ἀφοῦ στὴ μοιχαλίδα ἔδειξαν σκληρότητα καὶ τὸν μοιχὸ ἀμνήστευσαν· ἀλλ᾽ οὔτε γιὰ τὸ νόμο εἶχαν ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ τὸν μοιχὸ ἀμνήστευσαν καὶ τὴ μοιχαλίδα δὲν κατήγγειλαν στὶς δικαστικὲς ἀρχές. Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν κακίες, πονηρία καὶ ὑποκρισία, γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ Χριστὸς παραμονὲς τῆς σταυρώσεώς του ἀπηύθυνε σ᾽ αὐτοὺς τὰ καυστικὰ *«οὐαί»* (Ματθ. κγ΄ 13 καὶ ἑξῆς).

Οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὡδήγησαν τὴ μοιχαλίδα ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ζήτησαν τὴν κρίσι του γι᾽ αὐτὴ ἐν σχέσει πρὸς τὸ νόμο ***«ἐκπειράζοντες αὐτόν, ἵνα σχῶσι κατηγορίαν κατ᾽ αὐτοῦ»***, δοκιμάζοντας αὐτόν, ἐπιδιώκοντας, ὅπως καὶ σ᾽ ἄλλες περιπτώσεις, νὰ τὸν παγιδεύσουν μὲ λόγο, γιὰ νὰ βροῦν κατηγορία ἐναντίον του καὶ νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν γιὰ νὰ καταδικασθῇ.

Φιλοφρόνως οἱ ὑποκριταὶ προσφώνησαν τὸν Ἰησοῦ. ***«Διδάσκαλε»***, εἶπαν, ἐνῷ δὲν τὸν ἀναγνώριζαν ὡς διδάσκαλο, ἀλλὰ τὸν θεωροῦσαν καὶ τὸν ὠνόμαζαν πλάνο, ποὺ πλανοῦσε τὸ λαό. Ἔτσι ὁμιλοῦν οἱ πονηροὶ καὶ ὑποκριταί· μὲ δύο γλῶσσες· μὲ εὐγένεια καὶ μὲ ὑβρεολόγιο. Ἡ διγλωσσία χαρακτηρίζει καὶ σήμερα πολλούς, μάλιστα καὶ ἐκκλησιαστικοὺς ταγούς. Οἱ οἰκουμενισταὶ εἰδικῶς ἐπὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ὁμιλοῦν καὶ ὀρθοδόξως, γιὰ νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ εὐσεβεῖς, καὶ κακοδόξως, γιὰ νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἀντιφρονοῦντες!...

Οἱ ὑποκριταὶ καταγγέλλοντας στὸν Ἰησοῦ τὴ μοιχαλίδα εἶπαν: ***«Ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν Μωυσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάζειν»***. ***«Ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν»***! *Στὸ νόμο μας*! Ἐκφράσθηκαν γιὰ τὸ Μωσαϊκὸ νόμο σὰν νὰ τὸν εἶχαν ἐγκολπωθῆ, σὰν νὰ τὸν εἶχαν μέσα στὶς καρδιές τους,

ἐνῷ παρέβαιναν τὸ νόμο, καὶ στὶς ἡμέρες τους ὁ νόμος εἶχε ἀτονήσει, βρισκόταν ἐν ὑπνώσει. Ὁ Χριστὸς ἤλεγξε τοὺς Ἰουδαίους ὡς παραβάτες τοῦ νόμου μ' αὐτὰ τὰ λόγια: *«Οὐ Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; Καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον»* (Ἰωάν. ζ' 19). Ὁμιλοῦμε καὶ ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο, ἀνώτερο τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, τέλειο. Ὁμιλοῦμε μὲ καύχησι, ἐμεῖς δὲ οἱ Ἕλληνες ἰδιαιτέρως μὲ καύχησι, διότι τὸ Εὐαγγέλιο ἐγράφη στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἀλλὰ πόσοι ἐφαρμόζουν τὸ Εὐαγγέλιο; Εὔκαιρο νὰ ἐπαναλάβωμε τὸ τοῦ Μεγάλου Κανόνος τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης: «Ὁ νόμος ἠσθένησεν, ἀργεῖ τὸ Εὐαγγέλιον, Γραφὴ δὲ πᾶσα παρημέληται».

Οἱ ὑποκριταὶ γιὰ τὴ μοιχαλίδα ἐν σχέσει πρὸς τὸ νόμο, ποὺ ἐπέβαλλε λιθοβολισμό, ὑπέβαλαν στὸν Ἰησοῦ τὸ ἐρώτημα: ***«Σὺ οὖν τί λέγεις;»***. Ὁ νόμος διατάσσει λιθοβολισμό. Ἀλλὰ σὺ τί λέγεις; Σὲ ἄλλη περίπτωσι, ἡ ὁποία ἐκτίθεται στὸ Ματθ. κβ' 15-22, οἱ Ἰουδαῖοι ἔθεσαν τὸν Ἰησοῦ πρὸ διλήμματος μὲ τὴ βεβαιότητα, ὅτι ὁποιαδήποτε ἀπάντησί του στὸ δίλημμα θὰ τὸν ἐξέθετε σὲ κίνδυνο. Ρώτησαν τὸν Ἰησοῦ: *«Τί σοι δοκεῖ; Ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὔ;». Τί νομίζεις; Ἐπιτρέπεται νὰ δίνωμε φόρο στὸν Καίσαρα ἢ ὄχι;* Ἂν ὁ Ἰησοῦς ἀπαντοῦσε, ὅτι πρέπει νὰ δίνουν φόρο στὸν Καίσαρα, θὰ τὸν κατηγοροῦσαν στὸ λαό, ὅτι συμβουλεύει ὑποταγὴ καὶ δουλεία στὸν κατακτητή. Καὶ ἂν ἀπαντοῦσε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίνουν φόρο, θὰ τὸν κατηγοροῦσαν στὸν κατακτητὴ ὡς ἐπαναστάτη. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε ἀπάντησι, ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ φαντασθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι. Ζήτησε νὰ τοῦ δείξουν τὸ νόμισμα *«τοῦ κήνσου», τοῦ φόρου*. Καὶ ὅταν τὸ ἔδειξαν, τοὺς ρώτησε: Τίνος εἶνε αὐτὴ ἡ εἰκὼν καὶ ἡ ἐπιγραφή; Τοῦ Καίσαρος, ἀπάντησαν. Αὐτὴ ἡ ἀπάντησι σήμαινε, ὅτι ἀναγνώριζαν τὴν ἐξουσία τοῦ κατακτητοῦ, ἀφοῦ ὡς ἰσχύον χρησιμοποιοῦσαν τὸ νόμισμα ἐκείνου, καὶ ἄρα ὤφειλαν νὰ πληρώνουν φόρο σ' ἐκεῖνον. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος στὸ δίλημμά τους ἀπάντησε, *«Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»*, καὶ μὲ τὴν ἀπάντησι αὐτή, ποὺ δὲν μποροῦσαν ποτὲ νὰ διανοηθοῦν, τοὺς ἀποστόμωσε. Ὅπως δὲ σ' ἐκείνη τὴν περίπτωσι, ἔτσι καὶ στὴν παροῦσα περίπτωσι τῆς μοιχαλίδος οἱ Ἰουδαῖοι ἔθεσαν τὸν Ἰησοῦ πρὸ διλήμματος καὶ νόμιζαν, ὅτι ὁποιαδήποτε ἀπάντησι στὸ δίλημμα θὰ ἦταν εἰς βάρος του. Ἂν ἔλεγε νὰ λιθοβοληθῇ ἡ μοιχαλίς, θὰ ἐρχόταν σ' ἀντίθεσι πρὸς τὴν εὐσπλαγχνία καὶ ἐπιείκεια, ποὺ κήρυττε καὶ ἔδειχνε πρὸς τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀλλὰ καὶ σ' ἀντίθεσι πρὸς τὴ Ρωμαϊκὴ ἐξουσία, διότι θὰ κατηγορεῖτο, ὅτι παρωρμοῦσε τὰ πλήθη νὰ μὴ σεβασθοῦν τὸ δικαίω-

μα τῆς θανατώσεως, τὸ ὁποῖο στὶς κατακτώμενες χῶρες εἶχε μόνον ἡ Ρωμαϊκὴ ἐξουσία (Ἰωάν. ιη΄ 31). Ἂν ἔλεγε νὰ μὴ λιθοβοληθῇ ἡ μοιχαλίς, θὰ κατηγορεῖτο, ὅτι δὲν σέβεται τὸ Μωσαϊκὸ νόμο. Οὕτως ἢ ἄλλως δηλαδὴ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἦταν βέβαιοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ συλλαμβανόταν στὴν παγίδα τους. Ἀλλὰ λογάριαζαν χωρὶς τὸν κατασκευαστὴ τῆς λογικῆς καὶ τὴν ὑψίστη Λογική. Ὁ Χριστὸς ἔδωσεν ἀποστομωτικὴ ἀπάντησι, ποὺ δὲν μποροῦσαν ποτὲ νὰ διανοηθοῦν.

Στίχ. 6β: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν».*

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔσκυψε κάτω καὶ μὲ τὸ δάκτυλο ἔγραφε στὴ γῆ».*

Στὸ πονηρὸ ἐρώτημα τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων νὰ ἀποφανθῇ γιὰ τὴ μοιχαλίδα, ὁ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ γνώριζε τὴν πονηρία τους, καίτοι μποροῦσε νὰ ἀπαντήσῃ ἀμέσως, ἀρχικῶς δὲν ἀπάντησε. Ἀλλ᾽ ἔσκυψε κάτω καὶ μὲ τὸ δάκτυλο ἔγραφε στὸ ἔδαφος. Μ᾽ αὐτὸ δὲ τὸν τρόπο τοὺς ἤλεγχε γιὰ τὴν πονηρία τους καὶ τοὺς ἔδινε νὰ καταλάβουν, ὅτι κανονικῶς δὲν ἦταν ἄξιοι ἀπαντήσεως. Ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ εἶνε δίδαγμα γιὰ μᾶς. Μᾶς διδάσκει, ὅταν μᾶς θέτουν δύσκολα ἐρωτήματα, νὰ μὴν ἀπαντοῦμε ἀμέσως, μάλιστα ὅταν τὰ ἐρωτήματα εἶνε καὶ προκλητικά, ἀλλὰ προηγουμένως νὰ σκεπτώμεθα καλῶς καὶ ἔπειτα νὰ ἀπαντοῦμε.

Ἡ ἀνθρωπίνη περιέργεια ἔθεσε τὸ ἐρώτημα: Τί ἔγραφε στὸ ἔδαφος ὁ Ἰησοῦς; Δόθηκαν δὲ διάφορες ἀπαντήσεις. Ἔγραφε τὶς ἁμαρτίες ἑνὸς ἑκάστου τῶν παρόντων γραμματέων καὶ Φαρισαίων. Ἢ ἔγραφε τὶς ἁμαρτίες ὅλων τῶν ἀποστατῶν θνητῶν συμφώνως πρὸς τὸ Ἱερ. ιζ΄ 13, *«πάντες οἱ καταλιπόντες σε ...ἐπὶ τῆς γῆς γραφήτωσαν»*, ἐνῷ τὰ ὀνόματα τῶν πιστῶν *«ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς»* (Λουκ. ι΄ 20). Ἢ ἔγραφε τὴν ἀπάντησί του, *«ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ᾽ αὐτήν»*, κατὰ τὸ πρῶτο ἥμισυ αὐτῆς, κατὰ τὸ δεύτερο δὲ ἥμισυ αὐτῆς ἔγραψε κατόπιν, ὅταν, κατὰ τὸν στίχ. 8, πάλι ἔσκυψε καὶ ἔγραφε. Ἢ ἐπρόκειτο περὶ συμβολικῆς πράξεως μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ἠδύνατο νὰ ὁρίσῃ νέο νόμο ἀνώτερο τοῦ Μωσαϊκοῦ. Ἢ ἔγραφε προσποιούμενος, ὅτι δὲν πρόσεχε στὰ λόγια τῶν κατηγόρων τῆς μοιχαλίδος. Ἐμεῖς θεωροῦμε, ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἔγραφε τίποτε τὸ συγκεκριμένο καὶ συμβολικό. Ἂν ἔγραφε κάτι τέτοιο, θὰ ἀναφερόταν. Ὁ Κύριος ἔγραφε μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ἁπλῶς ἔσυρε γραμμὲς στὸ ἔδαφος. Καὶ τὴν πρώτη μὲν φορὰ σιωποῦσε καὶ ἔγραφε, ὅπως ἤδη εἴπαμε, πρὸς ἔλεγχο τῆς

πονηρίας τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, καὶ γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ἦταν ἀνάξιοι ἀπαντήσεως. Τὴ δεύτερη δὲ φορά, μετὰ τὴν ἀπάντησί του, ἔσκυψε καὶ ἔγραφε καὶ δὲν κοίταζε σ᾽ αὐτούς, γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ τὴν εὐκαιρία νὰ ἀποχωρήσουν. Γνώριζε ὁ Κύριος, ὅτι μετὰ τὴν ἀπάντησί του θὰ ἔφευγαν, τυπτόμενοι ἀπ᾽ τὴ συνείδησί τους.

Στίχ. 7: ***«Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνέκυψε καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ᾽ αὐτήν».***

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ἐπειδὴ ἐπέμεναν νὰ τὸν ρωτοῦν, σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ τοὺς εἶπε: "Ὁ ἀναμάρτητος ἀπὸ σᾶς ἂς ρίξῃ πρῶτος λιθάρι ἐναντίον της"».*

Οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἐπέμεναν νὰ ρωτοῦν τὸν Ἰησοῦ. Ἤθελαν, «σώνει καὶ καλὰ» κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο, νὰ τὸν πιάσουν στὴν παγίδα τους. Αὐτοὶ ἐπέμεναν πρὸς τὸ κακό. Ἐμεῖς πρέπει νὰ ἐπιμένωμε πρὸς τὸ καλό. Ὁ ἐπιμένων νικᾷ, λέγει ἕνας λόγος, ἐννοώντας ἐπιμονὴ πρὸς τὸ καλό. Ὁ ἐπιμένων πρὸς τὸ κακὸ δὲν νικᾷ, ἀλλὰ ἡττᾶται. Καὶ ἡττᾶται ὄχι μόνον ὅταν ἡ ἐπιμονή του δὲν φέρῃ ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπιτυγχάνῃ τὸ κακό, γιὰ τὸ ὁποῖο ἐπιμένει. Τέτοια ἐπιτυχία οὐσιαστικῶς εἶνε ἀποτυχία, διότι ἀποβαίνει εἰς βάρος τῆς τιμῆς καὶ τῆς σωτηρίας του.

Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς, ***«Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν»***, δὲν ἐννοοῦσε τὸ ***«ἀναμάρτητος»*** ὡς πρὸς τὴ μοιχεία μόνο, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς κάθε ἁμαρτία. Ἐπίσης δὲν ἐννοοῦσε, ὅτι ἦταν δυνατὸ νὰ ὑπάρχῃ ἀναμάρτητος μεταξὺ τῶν κατηγόρων τῆς μοιχαλίδος, ἀλλὰ καὶ γενικῶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Οὐδεὶς ἀναμάρτητος. Κανεὶς δὲν εἶνε καθαρὸς ἀπὸ ρύπο, ἔστω καὶ ἂν ἡ ζωή του στὴ γῆ εἶνε μία ἡμέρα (Ἰὼβ ιδ΄ 4 –κατὰ τοὺς Ο΄). Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν»***, εἶνε ἔμμεσος ἔλεγχος τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οἱ ὁποῖοι, παρὰ τὴν ἀναμφισβήτητη ἁμαρτωλότητά τους, ἔκριναν αὐστηρῶς καὶ κατέκριναν τὴ μοιχαλίδα, σὰν αὐτοὶ νὰ ἦταν ἀναμάρτητοι. Πρέπει νὰ κατακρίνωμε τὴν ἁμαρτία, ἀλλ᾽ ὄχι τοὺς ἁμαρτωλούς. Πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς πρέπει νὰ φερώμεθα μὲ συμπάθεια καὶ ἐπιείκεια, σκεπτόμενοι καὶ τὰ δικά μας ἁμαρτήματα.

Ὁ Χριστὸς εἶπε, ***«Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν»***, *«Ὁ ἀναμάρτητος ἀπὸ σᾶς»*, δὲν εἶπε, «Ὁ ἀναμάρτητος ἡμῶν», «Ὁ ἀναμάρτητος ἀπὸ μᾶς». Ὁμιλώντας ἔτσι ὁ Χριστὸς δὲν συνέταξε τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεὸς καὶ ἀναμάρτητος ὄχι μόνον ὡς Θεός, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπος, ὁ μόνος ἀνα-

μάρτητος ἄνθρωπος. *«Κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν»* (Ἑβρ. ζ΄ 26).

«Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ' αὐτήν». Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ὁ σπουδαιότερος λόγος στὴν περικοπὴ γιὰ τὴ μοιχαλίδα, καὶ ἔγινε παροιμιώδης. Τέτοιο λόγο δὲν περίμεναν ποτὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ὡς ἀπάντησι στὸ ἐρώτημά τους. Αὐτοὶ περίμεναν νὰ ἀπαντήσῃ ὁ Ἰησοῦς ἕνα ἀπὸ τὰ δύο· ἢ δηλαδὴ νὰ λιθοβοληθῇ ἡ μοιχαλίς, ἢ νὰ μὴ λιθοβοληθῇ. Καί, ὅπως ἤδη εἴπαμε, εἴτε τὸ πρῶτο ἀπαντοῦσε, εἴτε τὸ δεύτερο, θὰ πιανόταν στὴν παγίδα τους. Ἂν ἀπαντοῦσε νὰ λιθοβοληθῇ, θὰ ἐρχόταν σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὴν εὐσπλαγχνία καὶ τὴν ἐπιείκεια, ποὺ κήρυττε καὶ ἔδειχνε πρὸς τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀλλὰ καὶ σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὴ Ρωμαϊκὴ ἐξουσία, ἡ ὁποία τὸ δικαίωμα τῆς θανατώσεως ἀνθρώπων ἐπιφύλασσε στὸν ἑαυτό της. Ἂν ἀπαντοῦσε νὰ μὴ λιθοβοληθῇ, θὰ ἐρχόταν σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὸ Μωσαϊκὸ νόμο. Ὁ Χριστὸς ἔδωσε ἀπάντησι, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ διανοηθῇ καὶ νὰ ἐπινοήσῃ ἄνθρωπος, ἀπάντησι ἀδιανόητη καὶ ἀνεπινόητη ἀνθρωπίνως, τρανὴ ἀπόδειξι, ὅτι ἡ περικοπὴ γιὰ τὴ μοιχαλίδα εἶνε ὄντως γνησία, ὄντως ὁμιλεῖ σ' αὐτὴ ὁ Θεάνθρωπος.

Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς, *«Ὁ ἀναμάρτητος ἀπὸ σᾶς νὰ ρίξῃ πρῶτος λιθάρι ἐναντίον της»*, δὲν ἐννοεῖ, ὅτι γιὰ νὰ δικάζῃ κανείς, πρέπει νὰ εἶνε ἀναμάρτητος. Ἀναμάρτητος εἶνε μόνον ὁ Θεός. Καὶ τὸ δικάζειν ἀνήκει βεβαίως στὸ Θεό. *«Ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστι»* (Δευτ. α΄ 17). Ἀλλ' ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ὥρισε τὶς ἐξουσίες, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὴ δικαστικὴ ἐξουσία, ἔδωσε τὴν ἐντολὴ νὰ δικάζουν ἄνθρωποι. Καὶ οἱ ἐντεταλμένοι γιὰ τὴν ἀπόδοσι τῆς δικαιοσύνης εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ δικάζουν ἀσχέτως πρὸς τὴ δική τους ἠθικὴ κατάστασι. Ὁ Χριστὸς λοιπὸν δὲν καταργεῖ τὰ δικαστήρια, καὶ ἀναγνωρίζει τὸ κῦρος τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα γιὰ τὴ μοιχαλίδα ἀπὸ τὸ δικαστικὸ ἐπίπεδο μεταφέρει στὸ ἠθικὸ ἐπίπεδο λόγῳ τῆς αὐστηρότητος καὶ τῆς σκληρότητος τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων πρὸς τὴν ἁμαρτωλὴ αὐτὴ γυναῖκα. Ἄλλωστε δὲν ρωτήθηκε ὡς δικαστής, ἀλλ' ὡς διδάσκαλος. Καὶ δὲν ἦλθε νὰ δικάσῃ τὸν κόσμο, ἀλλὰ νὰ διδάξῃ τὸν κόσμο καὶ νὰ σώσῃ τὸν κόσμο. Ὡς διδάσκαλος ὁ Χριστὸς δίδασκε ἀγάπη, εὐσπλαγχνία, ἐπιείκεια, καὶ καταδίκαζε τὴν ἀναισθησία καὶ τὴ σκληρότητα. Καὶ μὲ τὴν ἀπάντησί του δι' ἄλλων λόγων ἔλεγε στοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους: Ναί, νὰ λιθοβοληθῇ ἡ μοιχαλίς! Ἀλλὰ ποῖος ἀπὸ σᾶς εἶνε ἀναμάρτητος, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸ τὸ ἔργο; Μὲ τὴν ἀπάντησί του ὁ Χριστὸς καὶ τὸ νόμο δὲν προσέβαλε, καὶ γιὰ τὴ μοιχαλίδα ἔδειξε εὐσπλαγχνία, καὶ τοὺς κατηγόρους της ἔκανε νὰ σκε-

φθοῦν τὶς δικές τους ἁμαρτίες καὶ ἀνομίες, καὶ ὅτι ἔστησαν παγίδα γιὰ νὰ συλλάβουν τὸν Ἰησοῦ καὶ συνελήφθησαν οἱ ἴδιοι στὴν παγίδα τους. Θαυμάζοντας ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος τὴν ἀπάντησι τοῦ Χριστοῦ ἔγραψε: «*Πῶς ἀποκρίθηκε ἡ Ἀλήθεια; Πῶς ἀποκρίθηκε ἡ Σοφία; Πῶς ἀποκρίθηκε ἡ Δικαιοσύνη; Δὲν εἶπε· Ἂς μὴ λιθοβοληθῇ. Διότι θὰ παρουσιαζόταν ὡς ἀντιλέγων στὸ νόμο. Οὔτε εἶπε· Ἂς λιθοβοληθῇ. Διότι δὲν ἦλθε ν' ἀπολέσῃ αὐτό, ποὺ βρῆκε, ἀλλὰ νὰ ζητήσῃ τὸ ἀπολωλός. Ἀλλὰ τί ἀποκρίθηκε; Ὁ ἀναμάρτητος... Ὢ ἀπόκρισι Σοφίας! Παρατηροῦσαν τὴ μοιχαλίδα καὶ δὲν κοίταζαν μέσα στὸν ἑαυτό τους. Ἦταν παραβάτες τοῦ νόμου καὶ ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἐκπληρωθῇ ὁ νόμος... Ἂς τιμωρηθῇ ὁ ἁμαρτωλός, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ ἁμαρτωλούς. Ἂς ἐκπληρωθῇ ὁ νόμος, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ τοὺς παραβάτες τοῦ νόμου*».

Στίχ. 8-9: «*Καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξήρχοντο εἷς καθ' εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ κατελείφθη ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα*».

Μεταφράζουμε: «*Καὶ ἔσκυψε κάτω πάλι καὶ ἔγραφε στὸ ἔδαφος. Αὐτοὶ δέ, στὸ ἄκουσμα αὐτοῦ τοῦ λόγου, ἀναχωροῦσαν ἕνας-ἕνας, ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους, καὶ ἔμεινε μόνος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ γυναῖκα ἐνώπιόν του*».

Μετὰ τὴν πνευματικωτάτη καὶ ἀποστομωτικὴ ἀπάντησι, ποὺ ἔδωσε ὁ Ἰησοῦς, ὁ μόνος τηρητὴς τοῦ νόμου (Γαλ. δ' 4) καὶ ὁ φορεὺς τῆς χάριτος, ἡ ὁποία ὑπέρκειται τοῦ νόμου (Ἰωάν. α' 17), ἔσκυψε πάλι καὶ ἔσυρε γραμμὲς στὸ ἔδαφος. Καὶ τὴ μὲν πρώτη φορὰ ἔπραξε τοῦτο (στίχ. 6β) πρὸς ἔλεγχο τῆς πονηρίας τῶν Ἰουδαίων, ποὺ ἔθεσαν τὸ πονηρὸ ἐρώτημα, καὶ γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι κανονικῶς δὲν ἄξιζαν ἀπάντησι. Τὴ δεύτερη δὲ φορὰ ἔπραξε τοῦτο (στίχ. 8) γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι δὲν εἶχε διάθεσι γιὰ περαιτέρω συζήτησι. Μὲ τὴν ἀπάντησί του ἐξέφρασε τὸ τέλειο, καὶ δὲν χρειαζόταν νὰ εἰπῇ τίποτε ἄλλο. Κυρίως ὅμως τὴ δεύτερη φορὰ ἔπραξε τοῦτο, γιὰ νὰ δώσῃ καιρὸ στοὺς Ἰουδαίους νὰ φύγουν. Ἤθελε νὰ φύγουν, γιὰ νὰ μὴ τοὺς ἐλέγξῃ καὶ τοὺς καταδικάσῃ κατὰ τρόπο φανερώτερο. Ὡς πολυεύσπλαγχνος ἐφείδετο καὶ αὐτῶν. Καὶ ὡς παντογνώστης ἤξερε, ὅτι θὰ ἔφευγαν τυπτόμενοι ἀπ' τὴ συνείδησί τους. Νομίζουμε μάλιστα, ὅτι ὡς παντοδύναμος ἐπέδρασε μὲ τὴ δύναμί του στὴ σκληρὴ συνείδησί τους καὶ ἔτσι ἦλθαν σὲ κάποια συναίσθησι καὶ ἔφυγαν. Σ' αὐτούς, ποὺ ἦλθαν στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ νὰ τὸν συλλάβουν, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι δὲν θὰ τὸν συνελάμβαναν ἀπὸ ἀδυναμία νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν ἑαυτό του, δὲν

ἐπέδρασε μὲ τὴ δύναμί του καὶ *«ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί»*; (Ἰωάν. ιη΄ 6).

Ἐλεγχόμενοι ἀπ᾽ τὴ συνείδησί τους, ἀλλ᾽ ἴσως καὶ γιὰ νὰ μὴ ἐλεγχθοῦν αὐστηρότερα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, οἱ Ἰουδαῖοι ἕνας-ἕνας ἀποχώρησαν, ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους, οἱ ὁποῖοι, ὡς συνήθως, βαρύνονται καὶ μὲ περισσότερα ἁμαρτήματα. Δὲν λέγουμε γιὰ γέροντες, ὅτι ἐγήρασαν ἐν ἁμαρτίαις; Ἀποχώρησαν οἱ Ἰουδαῖοι μὲ τὴν οὐρὰ ὑπὸ τὰ σκέλη. Ἀλλ᾽ ὁ ἐγωισμὸς δὲν τοὺς ἄφησε νὰ ὁμολογήσουν τὴν ἁμαρτωλότητά τους, καὶ νὰ ζητήσουν συγγνώμη ἀπ᾽ τὸν Ἰησοῦ γιὰ τὸν πονηρὸ σκοπό τους. Ἦλθαν σὲ κάποια συναίσθησι τῆς ἁμαρτωλότητός τους, ἀλλ᾽ ὄχι σὲ μετάνοια. Ὁ μεγάλος ἐγωισμὸς εἶνε μεγάλο ἐμπόδιο γιὰ τὴ μετάνοια.

Φεύγοντας οἱ Ἰουδαῖοι ἄφησαν τὴ μοιχαλίδα, διότι δὲν ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου, ἀλλὰ γιὰ τὴν παγίδευσι τοῦ Ἰησοῦ. Ἂν ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου, ἀμέσως θὰ ὡδηγοῦσαν τὴ μοιχαλίδα, ἀλλὰ καὶ τὸ μοιχό, στοὺς δικαστάς.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησι τῶν κατηγόρων, ἡ μοιχαλὶς ἔμεινε μόνη ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἁμαρτωλὴ ἐνώπιον τοῦ Ἀναμαρτήτου! Πόση ἐντροπὴ θὰ αἰσθανόταν ἡ ταλαίπωρη! Ὅση ἡδονὴ αἰσθάνθηκε κατὰ τὴν τέλεσι τῆς ἁμαρτίας, τόση ἐντροπὴ θὰ αἰσθανόταν τώρα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν εἴμεθα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ὡς Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρὼν ἀοράτως; Καὶ ὅταν πράττωμε τὶς ἁμαρτίες, δὲν τὶς πράττουμε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου; Αἰσθανόμενος τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου ὁ πάγκαλος Ἰωσήφ, στὴ γυναῖκα τοῦ Πετεφρῆ, ἡ ὁποία τὸν προκαλοῦσε, εἶπε: *«Πῶς ποιήσω τὸ ρῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο καὶ ἁμαρτήσομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ;»* (Γεν. λθ΄ 9). Καὶ μὲ τὴ συναίσθησι τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου διέφυγε τὰ χέρια τῆς Αἰγυπτίας καὶ ἀπέφυγε τὴν ἁμαρτία. Ὁσάκις ἔρχεται πειρασμὸς ἁμαρτίας, ἂς σκέπτεται καὶ καθένας ἀπὸ μᾶς τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου καὶ ἂς λέγῃ: Πῶς θὰ πράξω τὸ πονηρὸ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου; Ἂς σκεπτώμεθα ἐπίσης, ὅτι κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία θὰ βρεθοῦμε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ὁρατῶς ἐμφανιζομένου, καὶ ἂς ἀποφεύγωμε τὴν ἁμαρτία, *«ἵνα, ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παρρησίαν καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ»* (Α΄ Ἰωάν. β΄ 28).

Στίχ. 10-11: ***«Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ποῦ εἰσιν; Οὐδείς σε κατέκρινεν; Ἡ δὲ εἶπεν· Οὐδείς, Κύριε. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς· Οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. Πορεύου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε».***

Μεταφράζουμε: *«Τότε ὁ Ἰησοῦς σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ εἶπε σ' αὐτή: "Γυναῖκα, ποῦ εἶνε; Κανεὶς δὲν σὲ καταδίκασε;". Αὐτὴ δὲ εἶπε: "Κανείς, Κύριε". Τῆς εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς: "Οὔτε ἐγὼ σὲ καταδικάζω. Πήγαινε, καὶ ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἑξῆς νὰ μὴν ἁμαρτάνῃς πλέον"».*

Μετὰ τὴν ἀποχώρησι τῶν κατηγόρων τῆς μοιχαλίδος ὁ Ἰησοῦς σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ μίλησε στὴν ταλαίπωρη αὐτὴ γυναῖκα. Βεβαίως αὐτὴ θὰ φοβόταν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὡς ἀναμάρτητος θὰ τὴν καταδίκαζε. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς, ἐνῷ τοὺς ὑποκριτὰς ἤλεγχε σφοδρῶς καὶ καυτηρίαζε, στὴ μοιχαλίδα μίλησε μὲ συμπάθεια καὶ καλωσύνη. Δὲν τὴν προσφώνησε μὲ καμμιὰ βαρειὰ ἔκφρασι. Δὲν τὴ στόλισε μὲ κανένα κοσμητικὸ ἐπίθετο! ***«Γύναι»***, εἶπε, *«Γυναῖκα»*. Καὶ τὴ ρώτησε γιὰ τοὺς κατηγόρους της, ***«ποῦ εἰσιν; Οὐδείς σε κατέκρινε;»***, *ποῦ εἶνε; Κανεὶς δὲν σὲ καταδίκασε;* Δὲν ρώτησε γιὰ νὰ πληροφορηθῇ. Διότι ὁ Χριστὸς γνώριζε τὰ πάντα. Ρώτησε, γιὰ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχή της σὲ ὅ,τι συνέβη μὲ τοὺς κατηγόρους της, στὴν αὐτοκαταδίκη τους δηλαδή, καὶ σὲ ὅ,τι θὰ ἔλεγε σ' αὐτὴ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀποχωρήσεώς τους.

Στὴν ἀπάντησι τῆς γυναίκας, ὅτι δὲν τὴν ***«κατέκρινε»*** κανείς, ἀκολούθησε ὁ καθησυχαστικὸς καὶ παρήγορος λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«Οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω»***. Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ σημαίνει: Οἱ κατήγοροί σου δὲν σὲ καταδίκασαν, δὲν πῆραν λίθους νὰ σὲ λιθοβολήσουν, διότι δὲν ἦταν ἀναμάρτητοι. Ἀλλὰ καὶ ἐγώ, ὁ ὁποῖος εἶμαι ἀναμάρτητος καὶ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σὲ τιμωρήσω, ὅπως φοβεῖσαι, δὲν σὲ καταδικάζω καὶ δὲν ὑψώνω τὸ χέρι νὰ ρίξω λίθο ἐναντίον σου. Ἡ φοβισμένη καὶ ταραγμένη γυναῖκα πόσο θὰ παρηγορήθηκε ἀκούοντας αὐτὸ τὸ λόγο!

Ὁ Χριστὸς δὲν κατέκρινε τὴν ἁμαρτωλὴ γυναῖκα, διότι δὲν ἦλθε νὰ καταδικάσῃ, ἀλλὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλούς. Κατέκρινε ὅμως τὴν ἁμαρτία. Γι' αὐτὸ εἶπε στὴ γυναῖκα: Πήγαινε, καὶ ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἑξῆς νὰ μὴν ἁμαρτάνῃς πλέον. Ὅσο ἁμαρτωλὸ παρελθὸν καὶ ἂν ἔχῃ κανείς, ἂν μετανοήσῃ καὶ παύσῃ τὴν ἁμαρτωλὴ ζωή, τὸ ἁμαρτωλὸ παρελθὸν διαγράφεται ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ ὁ ἄνθρωπος σώζεται. Πόσο εὔσπλαγχνος καὶ συγχωρητικὸς εἶνε ὁ Κύριος!

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Κύριος κατακρίνει τὴν ἁμαρτία, πολλοί, βαπτισμένοι καὶ ὀνομαζόμενοι χριστιανοί, ὄχι μόνο, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο, «πέφτουν μὲ τὰ μοῦτρα στὴν ἁμαρτία», ἀλλὰ φθάνουν μέχρι τοῦ σημεί-

ου νὰ ἀρνοῦνται τὴν ἔννοια τῆς ἁμαρτίας. Πορνεύουν, μοιχεύουν, ἀσελγαίνουν, ἀκολασταίνουν καὶ λέγουν, ὅτι αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν εἶνε ἁμαρτία, καὶ ὅποιος πράττει αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ ἐνοχὲς καὶ τύψεις συνειδήσεως. Ἀκόμη καὶ τὶς παρὰ φύσιν ἁμαρτίες δὲν θεωροῦν ἁμαρτίες. Κακὸ κάθε ἁμαρτία. Ἀλλ' ἡ ἄρνησι τῆς ἐννοίας τῆς ἁμαρτίας εἶνε τὸ μεγαλύτερο κακὸ στὴ σφαῖρα τῆς ἠθικῆς, τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἁμαρτίας, προφητεύεται δὲ στὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ ἀναφέρεται ὡς αἰτία τῆς μεγαλύτερης καταστροφῆς, ποὺ θὰ συμβῇ στὴν οἰκουμένη, καὶ μετὰ τὴν ὁποία θὰ μείνουν ὀλίγοι ἄνθρωποι στὴ γῆ (Βλέπε Ἡσαΐου κεφ. κδ' καὶ ἰδιαιτέρως στίχ. 5, *«ἤλλαξαν τὰ προστάγματα, διαθήκην αἰώνιον»*).

Ὁ Κύριος κατὰ τὴν πρώτη παρουσία του δὲν κατέκρινε τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτία. Κατὰ τὴ δευτέρα ὅμως παρουσία του, ἐὰν οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν μετανοήσουν, θὰ τοὺς καταδικάσῃ. Ὅσοι δὲ ἀρνοῦνται τὴν ἔννοια τῆς ἁμαρτίας θὰ εἶνε μεταξὺ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους θὰ καταδικάσῃ περισσότερο. Διότι, ἐνῷ εἶνε ἁμαρτωλοὶ καὶ πανθαμάρτητοι, καταργώντας τὴν ἔννοια τῆς ἁμαρτίας παρουσιάζονται ὡς ἀναμάρτητοι, χειρότεροι τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, οἱ ὁποῖοι ὡδήγησαν τὴ μοιχαλίδα ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ τὸ λόγο του, *«Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ' αὐτήν»*, δὲν ἦλθαν βεβαίως σὲ μετάνοια, ἦλθαν ὅμως σὲ κάποια συναίσθησι τῆς ἁμαρτωλῆς τους καταστάσεως καὶ ἐτράπησαν σὲ φυγὴ ἀπὸ μπροστὰ ἀπὸ τὸν μόνο Ἀναμάρτητο.

«Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»

Στίχ. 12: ***«Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε λέγων· Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς».***

Τὸ ***«οὖν»*** δὲν εἶνε συμπερασματικό, ἀλλὰ μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*. Ἡ γενικὴ ***«τῆς ζωῆς»*** εἶνε τῆς ἰδιότητος. Καὶ συνεπῶς ***«τὸ φῶς τῆς ζωῆς»*** δὲν σημαίνει «τὸ φῶς, τὸ ὁποῖο παρέχει ζωή», ἢ «τὸ φῶς, τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὴ ζωή» κατὰ τὸ Ἰωάν. α' 4, ὅπως νομίζουν οἱ ἑρμηνευταί, ἀλλὰ σημαίνει *«τὸ ζωντανὸ φῶς»* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ φυσικὸ φῶς, τὸ ὁποῖο εἶνε νεκρό (Βλέπε τὴ σχετικὴ ἐπιχειρηματολογία στὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. Γ', Ἀθῆναι 1994, σελ. 138-139).

Μεταφράζουμε: «*Πάλι δὲ ὁ Ἰησοῦς μίλησε σ᾿ αὐτοὺς λέγοντας: Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ὅποιος ἀκολουθεῖ ἐμένα, δὲν θὰ περιπατήσῃ στὸ σκοτάδι, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ τὸ ζωντανὸ φῶς*».

Συμφώνως πρὸς τὸ ζ΄ 37-38, κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας ὁ Ἰησοῦς ἔκανε γιὰ τὸ πρόσωπό του ὑψίστη διακήρυξι, ὅτι αὐτὸς παρέχει τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Προέβη δὲ σ᾿ αὐτὴ τὴ διακήρυξι ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὶς τελετὲς τῆς ἑορτῆς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑορτὴ γινόταν καὶ ἡ ἁφή, τὸ ἄναμμα δηλαδὴ τεσσάρων χρυσῶν λυχνιῶν. Ἐπίσης γινόταν μνεία τοῦ στύλου πυρός, ποὺ προηγεῖτο τῶν Ἰσραηλιτῶν στὴν ἔρημο τὴ νύχτα καὶ τοὺς φώτιζε στὴν πορεία τους πρὸς τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Ἐξ ἀφορμῆς δὲ τοῦ φωτὸς τῶν λυχνιῶν, ἢ μᾶλλον τοῦ φωτὸς τοῦ στύλου πυρός, ποὺ ὡδηγοῦσε τὴ νύχτα τοὺς Ἰσραηλῖτες, ὁ Ἰησοῦς μίλησε πάλι καὶ ἔκανε γιὰ τὸ πρόσωπό του ἄλλη ὑψίστη διακήρυξι, ***«Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»***.

Ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «Ἐγὼ δίνω τὸ φῶς» ἢ «Ἐγὼ ἔχω τὸ φῶς», ἀλλὰ λέγει πρᾶγμα πολὺ ἀνώτερο, «*Ἐγὼ ε ἶ μ α ι τὸ φῶς*». Δὲν ἔχει τόση σημασία τὸ τί δίνει καὶ τὸ τί ἔχει κανείς, ἀλλὰ τὸ τί ε ἶ ν ε. Ἐπίσης ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «Ἐγὼ εἶμαι φῶς», ἀλλὰ λέγει, ἐνάρθρως, «*Ἐγὼ εἶμαι τ ὸ φῶς*». Ὁ Ἰησοῦς εἶνε φῶς μὲ μοναδικὴ ἔννοια. Ὁ Ἰησοῦς πάλι δὲν λέγει, «Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς τοῦ Ἰσραήλ», ἀλλὰ λέγει, «*Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς τοῦ κόσμου*». Δὲν εἶνε δηλαδὴ τὸ φῶς τῶν Ἰσραηλιτῶν μόνο, ἀλλ᾿ εἶνε τὸ φῶς ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ τοὺς μαθητάς του ὁ Χριστὸς εἶπε, «*Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου*», «*Σεῖς εἶσθε τὸ φῶς τοῦ κόσμου*», ἐπειδὴ ἀνέθεσε σ᾿ αὐτοὺς τὸ ἔργο νὰ κηρύξουν τὸ πρόσωπό του καὶ τὸ εὐαγγέλιό του σ᾿ ὅλο τὸν κόσμο. Ἀλλ᾿ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς μαθητὰς κανεὶς ποτὲ δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ εἰπῇ γιὰ τὸν ἑαυτό του, «Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς τοῦ κόσμου». Ὁ Χριστὸς εἶπε τέτοιο λόγο γιὰ τὸν ἑαυτό του, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεός. Οἱ Ἑβραῖοι σταύρωσαν τὸν Ἰησοῦ, ἐπειδὴ μὲ ὕψιστες διακηρύξεις διακήρυττε, ὅτι εἶνε Θεός. Ἐπίσης τὸν σταύρωσαν, διότι ἤθελαν τὸ Θεὸ ἐνδιαφερόμενο μόνο γιὰ τὸ ἔθνος τους, καὶ περίμεναν τὸ Μεσσία γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς σωβινιστικοὺς καὶ σιωνιστικούς τους πόθους, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἱκανοποίησε τέτοιους πόθους, καὶ ἔδειξε ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων, διακηρύττοντας, ἐκτὸς ἄλλων, ὅτι αὐτὸς εἶνε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, παγκόσμιο φῶς. Ὅτι δὲ ὁ Μεσσίας εἶνε Θεὸς καὶ ἡ ἀποστολή του εἶνε παγκοσμία, ἤδη τοῦτο μὲ πολλὰ χωρία μαρτυροῦσε ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τὴν ὁποία οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν

ὡς καύχημα καὶ γαυρίαμά τους. Τὴ θεότητα τοῦ Μεσσία μαρτυροῦσε π.χ. τὸ Ψαλμ. μδ΄ 7-8 (με΄ 6-7) καὶ τὸ Ἡσ. θ΄ 6. Καὶ τὴν παγκοσμία ἀποστολὴ τοῦ Μεσσία μαρτυροῦσε π.χ. τὸ Γεν. κβ΄ 18 καὶ τὰ Ἡσ. μβ΄ 6, μθ΄ 6. Κατὰ τὰ δύο τελευταῖα χωρία ὁ Μεσσίας εἶνε *«φῶς ἐθνῶν»*. Ἀλλ᾽ οἱ σωβινισταὶ καὶ σιωνισταὶ Ἑβραῖοι κατὰ τὴν ἀνάγνωσι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶχαν καὶ ἔχουν στὴν ψυχή τους κάλυμμα, τυφλοπάνι, καὶ δὲν βλέπουν τὴν ἀλήθεια. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ λέγουν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε μόνο γι᾽ αὐτούς, καὶ περιμένουν ὡς Μεσσία ἄλλον. Τὸ νὰ λέγουν δέ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε μόνο γι᾽ αὐτούς, εἶνε σὰν νὰ λέγουν, ὅτι ὁ ἥλιος εἶνε μόνο γι᾽ αὐτούς!

«Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου». Διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ δείχνει τὴ θεότητά του. Ἀλλὰ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ δείχνει καὶ ἡ συνέχεια τοῦ λόγου του, ***«Ὁ ἀκολουθῶν ἐμοί...».*** Δὲν εἶπε, «Ὅποιος ἀκολουθεῖ τὸ Θεό», ἀλλ᾽ εἶπε, *«Ὅποιος ἀκολουθεῖ ἐμένα»*, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Θεός, ὅλη ἡ θεία οὐσία. Ἀκολουθεῖ δὲ τὸν Ἰησοῦ, ὅποιος πιστεύει στὴ θεότητα καὶ τὴ διδασκαλία του, καὶ ἀγωνίζεται νὰ ἐφαρμόζῃ τὴ διδασκαλία του καὶ ἔτσι νὰ ἐκτελῇ τὸ θέλημά του.

Ὅποιος ἀκολουθεῖ τὸν Ἰησοῦ, ***«οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ»***, *δὲν θὰ περιπατήσῃ στὸ σκοτάδι*, ***«ἀλλ᾽ ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς»***, *ἀλλὰ θὰ ἔχῃ τὸ ζωντανὸ φῶς*, τὸ ἐνυπόστατο, τὸ φῶς ποὺ εἶνε πρόσωπο, πρόσωπο τῆς Θεότητος. Τὸ φῶς ἔχει πολλὲς ἰδιότητες. Τὸ φῶς φωτίζει. Τὸ φῶς θερμαίνει. Τὸ φῶς ζωογονεῖ. Τὸ φῶς ἀποκαλύπτει τὴν ὀμορφιά. Τὸ φῶς ὁδηγεῖ. Κατὰ τὸ παρὸν χωρίο τὸ φῶς ὁδηγεῖ. Ἡ ζωὴ εἶνε δρόμος, στὸν ὁποῖο «περιπατοῦμεν», βαδίζουμε. Ἡ δὲ ***«σκοτία»***, *τὸ σκοτάδι*, εἶνε ἡ πλάνη καὶ ἡ ἁμαρτία. Ἐὰν βαδίζωμε στὸ φυσικὸ σκοτάδι, σκοντάφτουμε, πέφτουμε, ἐκτρεπόμεθα ἀπὸ τὸ δρόμο, παίρνουμε στραβὸ δρόμο, καὶ δὲν φθάνουμε στὸν προορισμό μας. Καὶ ἂν βαδίζωμε στὸ πνευματικὸ σκοτάδι, στὸ χῶρο τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας, ἀποτυγχάνουμε στὸν ἀνώτερο προορισμό μας, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ σωτηρία μας. Ἀντιθέτως, ἂν ἀκολουθοῦμε τὸ Χριστὸ καὶ βαδίζωμε ὑπὸ τὸ φῶς του, κατορθώνουμε τὸν ὑψηλὸ προορισμό μας. Διότι ὁ Χριστὸς εἶνε φῶς στὰ μάτια μας καὶ στὰ πόδια μας, καὶ μᾶς ὁδηγεῖ ἀσφαλῶς στὸ δρόμο τοῦ προορισμοῦ μας.

Χριστιανὸς σημαίνει ἀκόλουθος τοῦ Χριστοῦ. Πολλοὶ ὀνομάζονται χριστιανοί. Ἀλλὰ πόσοι ἀκολουθοῦν τὸ Χριστὸ καὶ ὁδηγοῦνται ἀπὸ τὸ φῶς του καὶ ὀνομάζονται ἀξίως χριστιανοί; Δυστυχῶς οἱ περισσότεροι δὲν ἀκολουθοῦν τὸ Χριστό, ἀλλὰ τὰ θελήματα τῶν καρδιῶν τους, καὶ τοὺς τρόπους τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, καὶ τὸν «προ-

στάτην τοῦ σκότους», τὸν ἐχθρὸ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτὸ καὶ βαίνουν κατὰ κρημνῶν. Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ, διότι ὑπάρχουν καὶ οἱ ὀλίγοι ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ὁποῖοι, φωτιζόμενοι ἀπὸ τὸ φῶς του, βαδίζουν τὸν ἴσιο δρόμο πρὸς τὸν ἀληθινὸ προορισμό τους.

Στίχ. 13: ***«Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής».***

Στὴν ὑψίστη μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸν ἑαυτό του, *«Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»*, οἱ Φαρισαῖοι ἀντέδρασαν λέγοντας: ***«Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς»***, *«Σὺ δίνεις μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό σου»*. Σύ, μὲ ἄλλα λόγια, αὐτοπροβάλλεσαι, αὐτοσυσταίνεσαι, αὐτοεξυψώνεσαι, αὐτοεγκωμιάζεσαι ὡς μέγας καὶ πολύς. Οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν τὴν ἐγωιστικὴ πεποίθησι, ὅτι εἶνε *«ὁδηγοὶ τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει»* (Ρωμ. β' 19). Ἀλλ' ἐνῷ αὐτοὶ ἦταν ἐγωισταί, μὲ τὴν ἀντίδρασί τους στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι εἶνε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, μέμφονταν ὡς ἐγωιστὴ τὸν Ἰησοῦ. Συνηθίζουν οἱ ἐγωισταὶ νὰ κατηγοροῦν ἄλλους ὡς ἐγωιστάς. Ἀσεβέστατος ἄνθρωπος ἀκούσθηκε νὰ λέγῃ: «Δὲν εἶνε ἐγωιστὴς ὁ Θεός, ποὺ ζητεῖ νὰ τὸν δοξάζωμε;»! Ἔφριξε ὁ ἀκουστὴς αὐτοῦ τοῦ λόγου. Ἀλλ' ἀφοῦ ὑπάρχουν ἐγωισταί, ποὺ κατηγοροῦν ὡς ἐγωιστὴ καὶ τὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν μέχρις ἐνανθρωπήσεως καὶ σταυρώσεως ταπεινωθέντα Θεό, τί τὸ παράδοξο, ἂν κατηγοροῦν ὡς ἐγωιστὰς ταπεινοὺς ἀνθρώπους;

Συμπληρώνοντας τὴν ἀντίδρασί τους οἱ Φαρισαῖοι εἶπαν στὸν Ἰησοῦ: ***«Ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής»***. Ὑπῆρχε ραββινικὸ λόγιο, κατὰ τὸ ὁποῖο κανεὶς δὲν δύναται νὰ παρέχῃ μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶνε φίλαυτος, ἡ μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό του εἶνε ὕποπτος καὶ δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, δὲν ἰσχύει. Μὲ τὸ λόγο, ***«ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής»***, οἱ Φαρισαῖοι ἤθελαν νὰ εἰποῦν στὸν Ἰησοῦ: Ἡ μαρτυρία σου, ἐπειδὴ εἶνε αὐτομαρτυρία, δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὡς ἀληθής, δὲν ἰσχύει. Αὐτὴ τὴν ἀρχὴ ἀναγνώρισε ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε: *«Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής»* (ε' 31). *«Ἐὰν ἐγὼ δίνω μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἡ μαρτυρία μου δὲν ἰσχύει»*. Εἶπε δὲ τότε ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἡ μαρτυρία του δὲν ἰσχύει ὡς αὐτομαρτυρία ἀ ν θ ρ ώ π ο υ. Καὶ γι' αὐτὸ ἐπικαλέσθηκε ἄλλες μαρτυρίες, τοῦ Ἰωάννου τοῦ προδρόμου, τῶν ἔργων ἤτοι τῶν θαυμάτων, τὰ ὁποῖα τελοῦσε, καὶ τοῦ Πατρός του (ε' 32 καὶ ἑξῆς).

Δύο μαρτυρίες γιὰ τὸν Ἰησοῦ, τοῦ ἰδίου ὡς Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρός

Στίχ. 14: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι ἢ ποῦ ὑπάγω».***

Ὅπως στὸν προηγούμενο στίχο ἡ φράσι, *«ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής»*, σημαίνει, *«ἡ μαρτυρία σου δὲν ἰσχύει»*, ἔτσι στὸν παρόντα στίχο ἡ φράσι, ***«ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου»***, σημαίνει, *«ἡ μαρτυρία μου ἰσχύει»*. Τὸ δὲ ***«οἶδα»***, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται στὸ χωρίο δύο φορές, σημαίνει *«γνωρίζω»*.

Μεταφράζουμε: *«Τότε τοὺς εἶπε ὁ Ἰησοῦς: Καὶ ἂν ἐγὼ δίνω μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἡ μαρτυρία μου ἰσχύει, διότι γνωρίζω ἀπὸ ποῦ ἦλθα καὶ ποῦ πηγαίνω. Σεῖς ὅμως δὲν γνωρίζετε ἀπὸ ποῦ ἔρχομαι ἢ ποῦ πηγαίνω»*.

Ὅπως εἴπαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ προηγουμένου στίχου, ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς εἶπε, *«Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής»* (ε΄ 31). Τώρα ὅμως, κατὰ τὸν παρόντα στίχο, ὁ Χριστὸς λέγει τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο: ***«Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου»***. Ἀντιφάσκει ὁ Κύριος πρὸς τὸν ἑαυτό του; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἡ ἀντίφασι εἶνε φαινομενική. Ὅταν ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὅτι ἡ αὐτομαρτυρία του *«οὐκ ἔστιν ἀληθής», δὲν ἰσχύει*, ἐννοοῦσε, ὅπως ἤδη εἴπαμε, τὴν αὐτομαρτυρία του ὡς ἀ ν θ ρ ώ π ο υ, ἐνῷ τώρα, ὁπότε λέγει τὸ ἀντίθετο, ἐννοεῖ τὴν αὐτομαρτυρία του ὡς Θ ε ο ῦ. Εἶνε ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι στὸ η΄ κεφάλαιο τοῦ Ἰωάννου ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ παρέχει μέγα πλῆθος ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῆς θεότητός του.

Στὸ στίχ. 12 ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν ὑψίστη διακήρυξί του, ὅτι αὐτὸς εἶνε *«τὸ φῶς τοῦ κόσμου»*, διακήρυξε τὴ θεότητά του. Καὶ στὸν παρόντα στίχ. 14 μὲ τὴ φράσι, ***«οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω»***, ὑπονοεῖ τὴ θεότητά του. Διότι μὲ τὴν ἐν λόγῳ φράσι ἐννοεῖ, ὅτι ἦλθε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ πηγαίνει στὸν οὐρανό. Μὲ ἄλλα λόγια ἐννοεῖ, ὅτι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἔχει τὴν καταγωγή του ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὅπως σαφῶς λέγει στὸ στίχ. 23, *«Ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί... Ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»*. Ἐννοεῖ δὲ τὸν οὐρανὸ ὡς τὴν ὑψίστη σφαῖρα, τὴ σφαῖρα τῆς Θεότητος (γ΄ 13). Ὁ πρόδρομος Ἰωάννης εἶπε γιὰ τὸ Χριστό: *«Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν... Ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ*

ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί» (γ΄ 31). Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ρητῶς διακηρύσσοντας τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ δευτέρου Ἀδάμ, λέγει: *«Ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»* (Α΄ Κορ. ιε΄ 47). Μὲ τὴν ἐν λόγῳ φράσι, ***«οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω»***, ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ, ὅτι ἦλθε ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ πηγαίνει πρὸς τὸν Πατέρα, ὅπως ρητῶς λέγει στὸ ιστ΄ 28: *«Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐλήλυθα (=ἔχω ἔλθει) εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα»*. Ἐδῶ, καὶ πλεῖστες φορὲς στὸ η΄ κεφάλαιο, ὅπου παριέχεται ὁ ἑρμηνευόμενος στίχ. 14, ὁ Ἰησοῦς ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρόσωπό του τὸ Θεὸ ὀνομάζει μὲ τὸ ὄνομα *«Πατήρ»* (στίχ. 16, 18, 19, 28, 29, 38, 49, 54). Στὸ δὲ στίχ. 36 ἐν σχέσει πρὸς τὸ Θεὸ τὸν ἑαυτό του ὀνομάζει μὲ τὸ ὄνομα *«Υἱός»*.

Συμφώνως πρὸς αὐτά, μὲ τὴ φράσι, ***«οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω»***, ὁ Χριστὸς ἐκφράζει τὴ συνείδησί του, ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὡς τὴ σφαῖρα τῆς Θεότητος, καὶ εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός, μία φύσις καὶ οὐσία μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα. Βεβαιώνει δὲ μὲ τοῦτο τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἰσχὺ τῆς αὐτομαρτυρίας του.

«Ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι καὶ ποῦ ὑπάγω». Ἐγὼ γνωρίζω, εἶπε ὁ Χριστὸς στοὺς Φαρισαίους, ἀλλὰ σεῖς δὲν γνωρίζετε ἀπὸ ποῦ ἔρχομαι καὶ ποῦ πηγαίνω. Δικαιολογεῖται ἡ ἄγνοια τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ὡς πρὸς τὸ κυριώτατο τῶν θεμάτων, τὸ Μεσσία; Ὄχι βεβαίως. Μὲ πολλὲς προφητεῖες ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προφήτευε γιὰ τὸ πρόσωπο, τὴ διδασκαλία καὶ τὰ ἔργα τοῦ Μεσσία. Καὶ ὅταν ἦλθε ὁ Μεσσίας, οἱ προφητεῖες εὕρισκαν σ' αὐτὸν τελεία ἐφαρμογή. Καὶ ἔπρεπε νὰ γνωρίσουν καὶ ν' ἀναγνωρίσουν οἱ Ἰουδαῖοι τὸ Μεσσία. Ἀλλὰ τὰ πάθη τοὺς τύφλωσαν καὶ διέπραξαν ἐναντίον τοῦ Μεσσία τους τὸ στυγερώτερο ἔγκλημα.

Μήπως ὅμως καὶ πολλοὶ χριστιανοὶ γνωρίζουν καὶ ἀναγνωρίζουν τὸ Χριστό; Πολλοὶ ἀρνοῦνται τὴ θεότητά του καὶ ὁμιλοῦν, γενικῶς καὶ ἀορίστως, γιὰ «μία ἀνωτέρα δύναμι». Πολλοὶ λέγουν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν ἕνας καλὸς ἄνθρωπος. Πολλοὶ καυχῶνται, ὅτι εἶνε ἄθεοι. Πολλοὶ ἀσεβοῦν, πολεμοῦν καὶ ἀνασταυρώνουν τὸ Χριστό. Ὅλοι δὲ αὐτοὶ εἶνε χειρότεροι τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ. Διότι καὶ μετὰ εἴκοσι αἰώνων ὑπερθαύμαστη ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀναρίθμητα θαύματα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ αὐτοὶ παραμένουν ἄπιστοι. Ὁ Χριστὸς ἐξακολουθεῖ γι' αὐτοὺς νὰ εἶνε ὁ Ἄγνωστος Θεός! Τοὺς τύφλωσαν καὶ αὐτοὺς τὰ πάθη.

Στίχ. 15-18: ***«Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε· ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστι, ὅτι μόνος οὔκ εἰμι, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με Πατήρ. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. Ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με Πατήρ».***

«Κατὰ τὴν σάρκα» σημαίνει *«κατὰ τὸ ἀνθρώπινο, κατὰ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι».* Ἡ ἔκφρασι *«κατὰ σάρκα»* περὶ τοῦ Χριστοῦ στὰ Πράξ. β' 30, Ρωμ. α' 3, θ' 5 σαφέστατα σημαίνει τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ, τὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο.

Μεταφράζουμε: *«Σεῖς κρίνετε κατὰ τὸ ἀνθρώπινο* (Σεῖς μὲ κρίνετε ὡς ἄνθρωπο). *Ἐγὼ δὲν κρίνω κανένα. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν κρίνω ἐγώ, ἡ δική μου κρίσι εἶνε ἔγκυρη, διότι δὲν εἶμαι μόνος, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ποὺ μὲ ἔστειλε. Καὶ στὸ νόμο σας δὲ εἶνε γραμμένο, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία εἶνε ἔγκυρη. Ἐγὼ* (ὡς Υἱός) *εἶμαι ποὺ δίνω μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἐπίσης μαρτυρεῖ γιὰ μένα ὁ Πατὴρ ποὺ μὲ ἔστειλε».*

Προηγουμένως ὁ Χριστός, συμφώνως πρὸς τὸν στίχ. 14, μιλώντας γιὰ τὴν αὐτομαρτυρία του εἶπε, ὅτι αὐτὴ εἶνε ***«ἀληθής»***, *ἔγκυρη*, διότι γνωρίζει ἀπὸ ποῦ ἦλθε καὶ ποῦ ἐπιστρέφει, ἔχει δηλαδὴ συνείδησι τῆς οὐράνιας καταγωγῆς καὶ θεότητός του. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι, καίτοι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περιεῖχε μαρτυρίες γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Μεσσία, καὶ ὁ Ἰησοῦς μὲ λόγους καὶ μὲ ἔργα κήρυττε καὶ ἀποδείκνυε τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητά του, δὲν πίστευαν. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνο διότι τοὺς τύφλωναν τὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ διότι σκανδαλίζονταν ἀπὸ τὴν ταπεινὴ ἀνθρωπίνη ἐμφάνισί του. Ὅταν ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς, ὁμιλώντας στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναοὺμ γιὰ τὴ Θεία Κοινωνία, εἶχε κηρύξει, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ὁ ὁποῖος κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, *«Ἐγόγγυζον οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;»* (Ἰωάν. στ' 41-42). Ἔκαναν δηλαδὴ σχόλια οἱ Ἰουδαῖοι γι' αὐτόν, διότι εἶπε, *«Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό»*, καὶ ἔλεγαν: *«Δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ὁποίου ἐμεῖς γνωρίζουμε τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα; Πῶς λοιπὸν αὐτὸς λέγει, Κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανό»;* Ὅπως γιὰ τοὺς Ἰουδαίους ἦταν κρυμμένο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε υἱὸς τῆς Παρθένου, ἔτσι γι' αὐτοὺς ἦταν κρυμμένο καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Στὸν Πέτρο ὁ Πατὴρ ἀποκάλυψε τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ

(Ματθ. ιστ΄ 16-17), καθὼς καὶ σὲ ἄλλους Ἰουδαίους, διότι ἦταν ταπεινοὶ καὶ ἄξιοι. Στοὺς πολλοὺς Ἰουδαίους δὲν ἀποκάλυψε, διότι ἦταν ὑπερήφανοι καὶ ἀνάξιοι.

Στὸ στίχ. 15, λέγοντας ὁ Ἰησοῦς, ***«Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε»***, ἐννοεῖ, ὅτι οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι ἔκριναν τὸν Ἰησοῦ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του. Τὸ παραπέτασμα τῆς σάρκας ἔκρυβε ἀπ᾽ αὐτοὺς τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ ταπεινὸ ἀνθρώπινο φαινόμενο ἐμπόδιζε αὐτοὺς ν᾽ ἀναγνωρίσουν τὸν πίσω ἀπὸ τὸ φαινόμενο ἀόρατο Θεό. Γι᾽ αὐτὸ τὸν Ἰησοῦ θεωροῦσαν μόνον ἄνθρωπο. Καὶ κρίνοντας αὐτὸν ὡς ἄνθρωπο, τὸν καταδίκαζαν, διότι ἔκανε ὕψιστες διακηρύξεις γιὰ τὸν ἑαυτό του, κηρύσσοντας ἔτσι τὸν ἑαυτό του Θεό. Κατὰ τὸ ε΄ 18 ζητοῦσαν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ, προπάντων διότι *«Πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ»*. Κατὰ τὸ ι΄ 33, ἐπιχειρώντας νὰ τὸν λιθοβολήσουν, εἶπαν: *«Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν»*.

Κατὰ ταῦτα τὸ ***«Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε»*** συντόμως σημαίνει: *Σεῖς κρίνετε κατὰ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι μου· σεῖς μὲ θεωρεῖτε μόνον ἄνθρωπο.* Καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ κηρύττω τὴ θεία φύσι μου, γι᾽ αὐτὸ σεῖς μὲ κρίνετε δυσμενῶς, μὲ καταδικάζετε.

Τὸ ***«ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα»*** σημαίνει: *Ἀντιθέτως πρὸς ἐσᾶς, ἐγὼ δὲν κρίνω καταδικαστικῶς κανένα.*

Ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν πρώτη παρουσία του δὲν καταδίκασε κανένα, διότι δὲν ἦλθεν ὡς κριτής, ἀλλ᾽ ὡς σωτὴρ (γ΄ 17, ιβ΄ 47). Κατὰ τὴ δευτέρα ὅμως παρουσία του θὰ ἔλθῃ ὡς κριτής.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ στὸ στίχ. 16, ***«Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ*** κλπ.***»***, ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: *Τώρα δὲν ἦλθα ὡς κριτής. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν τώρα ἐγὼ ἐνεργήσω ὡς κριτής, ἡ δική μου κρίσι θὰ εἶνε ὀρθὴ καὶ ἔγκυρη, διότι δὲν εἶμαι μόνος, ἀλλ᾽ εἴμεθα δύο, ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος μὲ ἔστειλε.* Ἐδῶ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἐὰν ὁ Ἰησοῦς ἐνεργοῦσε ὡς κριτὴς μόνος, χωρὶς τὸν Πατέρα, ἡ κρίσι του δὲν θὰ ἦταν ὀρθὴ καὶ ἔγκυρη; Ἀσφαλῶς θὰ ἦταν, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς εἶνε *«ἡ ἀλήθεια»* (ιδ΄ 6), *«ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός»* (Ἀποκ. γ΄ 14). Ἀλλ᾽ ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρει καὶ τὸν Πατέρα ὡς κριτὴ μαζί του, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι καυχῶνταν γιὰ τὸ νόμο καὶ ἤθελαν τὰ πάντα νὰ στηρίζωνται στὸ νόμο, ὁ δὲ νόμος κατὰ τὴν κρίσι ἀπαιτοῦσε τὴ μαρτυρία δύο ἢ τριῶν μαρτύρων (Δευτ. ιθ΄ 15).

Γι᾽ αὐτὸ στὴ συνέχεια, στὸ στίχ. 17, ὁ Χριστὸς λέγει: ***«Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν»***.

Αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει: Καὶ στὸ νόμο δέ, γιὰ τὸν ὁποῖο καυχᾶσθε, ὅτι εἶνε δικός σας, εἶνε γραμμένο, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἰσχύει, εἶνε ἔγκυρη καὶ δύναται νὰ στηριχθῇ σ' αὐτὴ νόμιμη ἀπόφασι. Ἂν δέ, ἐννοεῖται, εἶνε ἔγκυρη ἡ μαρτυρία δύο ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶνε δυνατὸ νὰ πλανῶνται ἢ καὶ νὰ ψεύδωνται, πόσο μᾶλλον εἶνε ἔγκυρη ἡ μαρτυρία δύο προσώπων τῆς Θεότητος, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀδύνατο νὰ πλανῶνται καὶ νὰ ψεύδωνται.

Ὁ Χριστὸς στὸ στίχ. 16 μίλησε γιὰ δύο πρόσωπα τῆς Θεότητος, τὸν ἑαυτό του ὡς Υἱὸ καὶ τὸν Πατέρα του, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ κρίσι του γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶνε ὀρθὴ καὶ ἔγκυρη. Τώρα, στὸν ἑπόμενο στίχ. 18, ἐπιστρέφει στὴν αὐτομαρτυρία του, τὴν ὁποία ἀπέρριπταν οἱ Ἰουδαῖοι (στίχ. 13), καὶ ἀναφέρει πάλι τὰ δύο πρόσωπα τῆς Θεότητος, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ αὐτομαρτυρία του εἶνε ὀρθὴ καὶ ἔγκυρη. Ὅτι δὲ πράγματι ὁ Ἰησοῦς στοὺς στίχ. 16 καὶ 18 ἐννοεῖ τὸν ἑαυτό του ὄχι ὡς ἄνθρωπο, ἀλλ' ὡς πρόσωπο τῆς Θεότητος, ὡς Υἱό, τοῦτο δὲν εἶνε δύσκολο ν' ἀντιληφθῇ κανείς, ἀφοῦ ἡ μαρτυρία ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἑαυτό του δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, δὲν ἰσχύει.

Ὁ Χριστός, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτό του ὡς Υἱὸ καὶ τὸν Πατέρα, θὰ μποροῦσε νὰ ἀναφέρῃ ὡς μάρτυρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀφοῦ κατὰ τὸ Α΄ Ἰωάν. ε΄ 6 «*Καὶ τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ Πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια*». Ἀλλὰ δὲν ἀνέφερε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, καὶ ἀρκέσθηκε στὸ πρόσωπό του καὶ στὸ πρόσωπο τοῦ Πατρός, διότι ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν εἰδικὴ σχέσι του πρὸς τὸν Πατέρα, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προῆλθε ὡς Υἱός, καὶ ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε στὸν κόσμο.

Πῶς ὁ Πατὴρ μαρτυρεῖ γιὰ τὸν Υἱό; Μαρτυρεῖ μὲ λόγους, ὅπως π.χ. στὸν Ψαλμὸ ρθ΄ («*Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου* κλπ.») καὶ στὸ Ματθ. γ΄ 17 («*Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα*»). Μαρτυρεῖ ἐπίσης μὲ ἔργα, θαύματα. Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Ἰουδαίους: «*Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ Πατρός μου*». Ἐπίσης εἶπεν: «*Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ Πατὴρ κἀγὼ ἐν αὐτῷ*» (Ἰωάν. ι΄ 32, 37-38). Τὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἔργα τοῦ Πατρός. Ἂν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἦταν πλάνος καὶ ἀντίθεος, ὅπως τὸν θεωροῦσαν οἱ ἐχθροί του, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ κάνῃ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἔργα θαυματουργικά, «*ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκε*» (Ἰωάν. ιε΄ 24), ὅπως π.χ. ἡ θεραπεία τυφλῶν, οἱ ἀναστάσεις νεκρῶν καὶ οἱ ἐκβολὲς δαιμονίων.

Στίχ. 19: ***«Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· Ποῦ ἐστιν ὁ Πατήρ σου; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν Πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν Πατέρα μου ᾔδειτε ἄν».***

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ ἔλεγαν τότε: "Ποῦ εἶνε ὁ Πατέρας σου;". Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς: "Οὔτε ἐμένα γνωρίζετε οὔτε τὸν Πατέρα μου. Ἐὰν γνωρίζατε ἐμένα, θὰ γνωρίζατε καὶ τὸν Πατέρα μου"».*

Προηγουμένως ὁ Χριστός, στὸ στίχ. 18, ὁμιλώντας ὡς πρόσωπο τῆς Θεότητος, ὡς ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός, εἶπε στοὺς Φαρισαίους, ὅτι γι' αὐτὸν μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος, μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Πατέρας του, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε. Οἱ Φαρισαῖοι τότε, συμφώνως πρὸς τὸν παρόντα στίχ. 19, ***«ἔλεγον»*** στὸν Ἰησοῦ: *«Ποῦ εἶνε ὁ Πατέρας σου;»*. Ὁ παρατατικὸς ***«ἔλεγον»***, *ἔλεγαν*, δύναται νὰ σημαίνῃ, ὅτι ὄχι ἕνας, ἀλλὰ πολλοὶ Φαρισαῖοι ἔθεσαν τὸ ἐρώτημα. Ἔθεσε ἕνας καὶ ἐπανέλαβαν ἄλλοι. Τὸ ἐρώτημα αὐτό, μάλιστα ἐπαναλαμβανόμενο, ἔχει ἐμπαικτικὸ καὶ χλευαστικὸ τόνο. Στὸ σημεῖο τοῦτο πρέπει νὰ προσδιορισθῇ, ποιόν οἱ Φαρισαῖοι ἐννόησαν ὡς πατέρα τοῦ Ἰησοῦ στὴν προκειμένη περίπτωσι. Κατὰ μία γνώμη ἐννόησαν τὸν Ἰωσήφ, ποὺ νόμιζαν, ὅτι εἶνε πραγματικὸς σαρκικὸς πατέρας τοῦ Ἰησοῦ. Κατ' ἄλλη δὲ γνώμη ἐννόησαν τὸ Θεό, ὅπως ἐννοοῦσε ὁ Ἰησοῦς, καίτοι βεβαίως αὐτοὶ δὲν παραδέχονταν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Προτιμοῦμε τὴ δεύτερη γνώμη. Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, *«ὁ πέμψας με Πατήρ»*, οἱ Ἰουδαῖοι κατάλαβαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὠνόμαζε Πατέρα του τὸ Θεό, διότι ὁ Θεὸς *«πέμπει»*, ἀποστέλλει, δίνει θρησκευτικὴ ἀποστολή. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Φαρισαῖοι δὲν πίστευαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὸ Θεὸ Πατέρα, καὶ ἀπεστάλη ἀπ' αὐτόν, καὶ ἔχει γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴ μαρτυρία αὐτοῦ, γι' αὐτὸ τοῦ ἔθεσαν τὸ σκωπτικὸ ἐρώτημα, *«Ποῦ εἶνε ὁ Πατέρας σου;»*. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ: Ἀφοῦ ἰσχυρίζεσαι, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε Πατέρας σου, καὶ σὲ ἀπέστειλε, καὶ δίνει μαρτυρία γιὰ σένα, ποῦ εἶνε ὁ Πατέρας σου; Ἂς παρουσιασθῇ, ἂς ὁμιλήσῃ καὶ ἂς ἀκουσθῇ ἡ μαρτυρία του γιὰ σένα. Ἂς ἐπιβεβαιώσῃ μὲ τὴν ἐμφάνισι καὶ μὲ τὸ λόγο του τὴ δική σου αὐτομαρτυρία. Ἂν δὲν παρουσιασθῇ καὶ δὲν ἀκουσθῇ ἡ μαρτυρία του, ἡ δική σου αὐτομαρτυρία δὲν ἰσχύει.

Ὁ ἀπόστολος Φίλιππος, ἀκούοντας τὸν Ἰησοῦ νὰ ὁμιλῇ γιὰ τὸν Πατέρα του, κατὰ τὸ ιδ΄ 8 εἶπε στὸν Ἰησοῦ: *«Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν»*. Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Φιλίππου ὁμοιάζει μὲ τὸ λόγο τῶν Φαρισαίων πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ***«Ποῦ ἐστιν ὁ Πατήρ σου;»***, ἀφοῦ μὲ αὐτὸ τὸ λόγο οἱ Φαρισαῖοι ζητοῦσαν νὰ ἐμφανισθῇ ὁ Θεὸς κατὰ τρόπο ὁρατό. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁμοιότητος ὁ λόγος τοῦ Φιλίππου ἔχει

καὶ μεγάλη διαφορὰ ἀπὸ τὸ λόγο τῶν Φαρισαίων. Ὁ ἀπόστολος ζήτησε νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς τὸν Πατέρα ἀπὸ ἔντονο φιλόθεο πόθο, ἐνῷ οἱ Φαρισαῖοι ζήτησαν νὰ ἐμφανισθῇ ὁρατῶς ὁ Πατέρας ἀπὸ πονηρία. Εἶχαν τὴ βεβαιότητα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν μποροῦσε νὰ παρουσιάσῃ τὸν Πατέρα, ὅπως αὐτοὶ ζητοῦσαν, καὶ ἔτσι ἐξετίθετο.

Στὸ πονηρὸ ἐρώτημα τῶν Φαρισαίων, ***«Ποῦ ἐστιν ὁ Πατήρ σου;»***, κατὰ μία γνώμη ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπάντησε κατ' εὐθεῖαν, ἀλλὰ συνέχισε τὴ σειρὰ τῆς συνδιαλέξεως, ποὺ εἶχεν ἀρχίσει. Κατ' ἄλλην ὅμως γνώμη ὁ λόγος, μὲ τὸν ὁποῖο ***«ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς»*** λέγοντας, ***«Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν Πατέρα*** κλπ.», εἶνε κατ' εὐθεῖαν ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα τῶν Φαρισαίων. Ὀρθὴ θεωροῦμε τὴ δεύτερη γνώμη. Στὸ πονηρὸ ἐρώτημα τῶν Φαρισαίων ὁ Ἰησοῦς ἀπαντᾷ, ὅτι μὲ τὸ ἐρώτημα αὐτὸ οἱ Φαρισαῖοι ἔδειχναν παχυλὴ θρησκευτικὴ ἄγνοια, ἄγνοια καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρός.

«Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν Πατέρα μου». Κατὰ τὸ ζ' 28 ὁ Ἰησοῦς εἶπε, «*κἀμὲ οἴδατε*». Κατὰ τὸ παρὸν δὲ χωρίο, τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύουμε, ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ***«Οὔτε ἐμὲ οἴδατε».*** Ὑπάρχει ἀντίφασι μεταξὺ τῶν δύο τούτων λόγων τοῦ Ἰησοῦ; Ὄχι βεβαίως. Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ γνώριζαν τὸν Ἰησοῦ καὶ δὲν γνώριζαν αὐτόν. Γνώριζαν τὸν Ἰησοῦ ὡς ἄνθρωπο, ἀλλὰ δὲν γνώριζαν αὐτὸν ὡς Θεό.

Τὸ ἐρώτημα τῶν Φαρισαίων, ἀπαίτησι αὐτῶν νὰ παρουσιασθῇ ὁ Θεὸς ὡς μάρτυς ἐνώπιόν τους, ἦταν πονηρὸ καὶ ἀνόητο. Ὅπως εἶπεν ἄλλοτε στοὺς Ἰουδαίους ὁ Ἰησοῦς, ὁ Θεὸς γι' αὐτὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μαρτυρεῖ διὰ τοῦ λόγου του, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῆς Καινῆς Διαθήκης μαρτυρεῖ διὰ τῶν ἔργων, τῶν θαυμάτων (ε' 36-39).

Οἱ Φαρισαῖοι ρώτησαν τὸν Ἰησοῦ, ***«Ποῦ ἐστιν ὁ Πατήρ σου;».*** Τὸ ἐρώτημα αὐτό, ὅπως ἤδη εἴπαμε, προδίδει ἄγνοια τῶν Φαρισαίων γιὰ τὸ Θεό. Καὶ ἀπαντώντας ὁ Χριστὸς στὸ ἐρώτημα θὰ ἀναμενόταν νὰ ὁμιλήσῃ γιὰ τὴν ἄγνοια ἐκ μέρους τῶν Φαρισαίων τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ἀλλ' ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ἄγνοια ἐκ μέρους τῶν Φαρισαίων δύο προσώπων, τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ μάλιστα πρῶτα τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ ἔπειτα τοῦ Πατρός του: ***«Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν Πατέρα μου».*** Γιατί ὁ Χριστὸς δὲν ἀναφέρεται στὴν ἄγνοια γιὰ τὸν Πατέρα μόνο, ἀλλ' ἀναφέρεται καὶ στὴν ἄγνοια γιὰ τὸ πρόσωπό του, καὶ μάλιστα προτάσσει τὴν ἄγνοια γιὰ τὸ πρόσωπό του; Τοῦτο συμβαίνει, διότι στὴν Καινὴ Διαθήκη ἡ γνῶσι γιὰ τὸ Θεὸ Πατέρα ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Υἱό. Τοῦτο διδάσκουν πολλὰ χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Κατὰ τὸ Ἑβρ.

α' 1, *«ὁ Θεός... ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ* (=διὰ τοῦ Υἱοῦ)». Κατὰ τὸ Ἰωάν. α' 18, *«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς ἐκεῖνος ἐξηγήσατο»*. Κατὰ τὸ Λουκ. ι' 22, *«οὐδεὶς ἐπιγινώσκει... τίς ἐστιν ὁ Πατήρ, εἰ μὴ ὁ Υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι»*. Κατὰ τὸ Α' Ἰωάν. ε' 20, *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἥκει* (=ἔχει ἔλθει) *καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν»*. Κατὰ τὸ Β' Κορ. δ' 6, *«ὁ Θεός... ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ»*. Ὁ Υἱὸς δὲν εἶνε μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παρέχει τὴ γνῶσι γιὰ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ καὶ ἔχει τὰ πάντα κοινὰ μὲ τὸν Πατέρα, ἰδιότητες καὶ οὐσία, τουτέστι θεότητα. Κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του εἶπε στὸν Πατέρα: *«Τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι καὶ τὰ σὰ ἐμά»* (Ἰωάν. ιζ' 10). Ἄλλοτε δὲ ἐνώπιον τῶν Ἰουδαίων διακήρυξε: *«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν* (=ἕνα εἴμεθα)» (Ἰωάν. ι' 30). Καὶ ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς ἔχει τὰ πάντα κοινὰ μὲ τὸν Πατέρα, ἰδιότητες καὶ οὐσία ἢ θεότητα, γι' αὐτὸ στὸ Φίλιππο, ὁ ὁποῖος τοῦ ζήτησε νὰ δείξῃ τὸν Πατέρα, εἶπε: *«Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα... Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι;»* (Ἰωάν. ιδ' 9-10). Συνεπῶς, ὅποιος γνωρίζει τὸν Υἱὸ γνωρίζει καὶ τὸν Πατέρα, καὶ ὅποιος ἀγνοεῖ τὸν Υἱὸ ἀγνοεῖ καὶ τὸν Πατέρα. Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν γνώριζαν τὸν Πατέρα, διότι δὲν γνώριζαν τὸν Υἱό, καίτοι ὁ Υἱὸς ἀποδείκνυε ποῖος εἶνε διὰ θαυμάτων. Ἂν γνώριζαν τὸν Υἱό, θὰ γνώριζαν καὶ τὸν Πατέρα. Γι' αὐτὸ ὁ Υἱὸς στὴ συνέχεια τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου λέγει: ***«Εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν Πατέρα μου ᾔδειτε ἄν».*** *Ἂν γνωρίζατε ἐμένα, θὰ γνωρίζατε καὶ τὸν Πατέρα μου.*

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἰσχύει δυστυχῶς καὶ γιὰ πολλοὺς χριστιανούς. Διότι πολλοὶ χριστιανοὶ στὶς ἡμέρες μας, κατὰ τὶς ὁποῖες ἡ γνῶσι ἔχει πληθυνθῆ, γνωρίζουν πολλά, ἀλλ' ὑστεροῦν στὸ σπουδαιότερο πρᾶγμα, τὸ ἀσυγκρίτως σπουδαιότερο. Ἔχουν πλῆθος γνώσεις, ἐν πολλοῖς ἄχρηστες, ἀλλὰ δὲν ἔχουν γνῶσι καὶ ἐπίγνωσι Χριστοῦ, δὲν ἔχουν θεογνωσία. Γιὰ χριστιανοὺς τῆς ἐποχῆς του ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔγραψε: *«Ἀγνωσίαν Θεοῦ τινες ἔχουσι. Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω»* (Α' Κορ. ιε' 34). Κατὰ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ εἶχαν ἀγνωσία τοῦ Θεοῦ *«τινές»*, μερικοί. Καὶ αὐτὸ ἦταν πρὸς ἐντροπὴ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Σήμερα ἔχουν ἀγνωσία τοῦ Θεοῦ πολλοί. Καὶ αὐτὸ εἶνε πρὸς μεγαλύτερη ἐντροπή. Ἀγνοοῦν πολλοὶ καὶ θεμελιώδη καὶ στοιχειώδη πράγματα τῆς Πίστεως. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν ἔχουν πνευματικὸ ἐνδιαφέρον, δὲν μελετοῦν τὴ Γραφή, δὲν ἀκού-

ουν κηρύγματα, δὲν ἐρωτοῦν νὰ μάθουν τὰ τῆς Θρησκείας μας, δὲν συζητοῦν θρησκευτικὰ ζητήματα, δὲν ἔχουν αἰώνια προοπτικὴ καὶ ἀγωνία σωτηρίας. Ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν μὲ σκωπτικὸ τόνο, *«Ποῦ εἶνε ὁ Πατήρ;»*, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ ἀπιστία ἢ ἀπὸ κακὴ ἑρμηνεία δυσαρέστων καὶ τραγικῶν γεγονότων τῆς ζωῆς λέγουν, «Ποῦ εἶνε ὁ Θεός;» ...Χριστιανοὶ ἀχρίστιανοι!

Στίχ. 20: ***«Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ».***

«Γαζοφυλάκιον», ἀπὸ τὸ «γάζα», ἤτοι θησαυρός, καὶ τὸ «φυλάσσω», σημαίνει *«θησαυροφυλάκιον»*. Ὠνόμαζαν δὲ ***«γαζοφυλάκιον»*** πρῶτα μὲν τὰ χάλκινα κιβώτια, ὅπου οἱ πιστοὶ ἔρριπταν τὶς προσφορές τους, ἔπειτα δὲ τὸ διαμέρισμα, ὅπου συγκεντρώνονταν καὶ φυλάσσονταν αὐτὲς οἱ προσφορές. Τὸ γαζοφυλάκιο ἦταν στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ καὶ πολὺ κοντὰ στὴν αἴθουσα, ὅπου συνερχόταν τὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων. Τὸ ***«οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ»*** σημαίνει *«δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»*, δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη ἡ ὥρα τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἰησοῦ.

Μεταφράζουμε: *«Αὐτοὺς τοὺς λόγους εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πλησίον τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ ναοῦ, διδάσκοντας στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ, καὶ κανεὶς δὲν τὸν ἔπιασε, διότι δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»*.

«Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς». Τὸ ***«Ταῦτα»*** προτάσσεται γιὰ ἔμφασι: Αὐτὰ τὰ τόσο σοβαρὰ καὶ τόσο θαρραλέα λόγια κήρυξε ὁ Ἰησοῦς. Καὶ δὲν τὰ κήρυξε σὲ κάποια ἀπόμερη γωνία, ἀλλὰ στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ, ὅπου συγκεντρώνονταν τὰ πλήθη, ἐνώπιον τῶν θανασίμων ἐχθρῶν του, καὶ πλησίον τοῦ χώρου τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων.

«Ταῦτα τὰ ῥήματα». Τὰ αἰώνια ρήματα. Τὰ ρήματα γιὰ τὸν Αἰώνιο. Καὶ τὰ ρήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἡ αἰώνιος ζωὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πίστι σ' αὐτὰ τὰ ρήματα. Οἱ ἄνθρωποι στὸ γαζοφυλάκιο ἔρριχναν χρήματα. Ὁ Θεάνθρωπος πλησίον τοῦ γαζοφυλακίου προσέφερε ρήματα. Μὲ τὰ χρήματα θεραπεύονται ἀνάγκες τῆς πρόσκαιρης ζωῆς. Μὲ τὰ ρήματα θεραπεύεται ἡ ἀνάγκη τῆς αἰώνιας ζωῆς.

Καίτοι οἱ Φαρισαῖοι μαίνονταν ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔτριζαν τὰ δόντια τους, δὲν τόλμησαν νὰ τὸν συλλάβουν. Οἱ γλῶσσες τους ἦταν λυμένες καὶ αὐθαδίαζαν καὶ χλεύαζαν τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλὰ τὰ χέρια τους ἦταν δεμένα. Ἀόρατη δύναμι τὰ εἶχε δέσει. Διότι ἡ ὥρα τοῦ Ἰησοῦ, ἡ

ὥρα τοῦ μαρτυρίου, *«οὔπω ἐληλύθει»*, *δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη*. Ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ ἐργασθῇ ἀκόμη, νὰ διδάξῃ καὶ νὰ θαυματουργήσῃ, νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργο του, καὶ τότε νὰ παραδοθῇ στὸ μαρτύριο καὶ νὰ προσφέρῃ τὴν ὑπερτάτη θυσία.

Ἀλλ' ὅπως ὁ Χριστός, ἔτσι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἔχουν ἐχθρούς, ὁρατοὺς καὶ ἀοράτους, οἱ ὁποῖοι θέλουν τὴν ἐξόντωσί τους. Ὅπως ἐπίσης ὁ Χριστὸς διέτρεχε κινδύνους, ἔτσι καὶ οἱ χριστιανοὶ διατρέχουν κινδύνους. Ἂς μὴ φοβοῦνται ὅμως. Ὁ Θεὸς παρακολουθεῖ τὴ ζωή τους, τοὺς διασώζει ἀπὸ κινδύνους, καὶ ἡ ἔξοδός τους ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο γίνεται τότε, ὅταν θέλῃ ὁ Θεός, ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἂν δὲν θέλῃ ὁ Θεός, οὔτε οἱ ἐχθροὶ δύνανται ν' ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὴ ζωή μας, οὔτε οἱ φίλοι δύνανται νὰ προσθέσουν στὴ ζωή μας. Τὰ πάντα γίνονται μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει καὶ τὴν εὐδοκία καὶ τὴν παραχώρησι τοῦ Θεοῦ. Τὴν εὐδοκία στὰ καλὰ καὶ τὴν παραχώρησι στὰ κακά. Γιὰ δὲ τοὺς πιστούς, ποὺ ἀγαποῦν τὸ Θεό, *«πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν»* (Ρωμ. η΄ 28), ὅλα, καὶ τὰ δυσάρεστα, συντελοῦν στὸ καλό, ἀποβαίνουν πρὸς τὸ συμφέρον τους, τὸ αἰώνιο, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς καὶ τὸ πρόσκαιρο συμφέρον τους.

Στίχ. 21: ***«Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν».***

Τὸ ***«οὖν»***, ὅπως πολλὲς φορές, εἶνε μεταβατικὸ καὶ τὸ ἐξηγοῦμε *«δέ»*. Στὴ φράσι ***«ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε»*** τὸ ***«ἐν»*** δὲν ἔχει τοπικὴ ἔννοια, ὅπως οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλ' αἰτιολογικὴ ἔννοια, ὅπως πολλὲς φορές. Καὶ συνεπῶς ἡ ἐν λόγῳ φράσι δὲν σημαίνει «θ' ἀποθάνετε στὴν κατάστασι τῆς ἁμαρτίας σας, ἀσυγχώρητοι», ἀλλὰ σημαίνει *«ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας σας θὰ θανατωθῆτε»*. Ἡ σχετικὴ ἐπιχειρηματολογία ἐκτίθεται κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῶν χωρίων Ἰωάν. η΄ 21 καὶ 24 στὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. β΄, Ἀθῆναι 1990, σελ. 93-95, ὅπου παραπέμπουμε.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε δὲ πάλι σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: "Ἐγὼ φεύγω καὶ θὰ μὲ ζητήσετε, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας σας θὰ θανατωθῆτε. Ὅπου ἐγὼ πηγαίνω, σεῖς δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε"»*.

Ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους ***«εἶπε πάλιν»***. Τί σημαίνει τὸ ***«πάλιν»***; Ἢ εἶνε συνώνυμο τοῦ «ἐπίσης», ὅπως στὸ στίχ. 12, ἀναφέρεται δηλαδὴ σὲ νέα ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ, ἢ σημαίνει ἐπανάληψι τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ στὸ στίχ. ζ΄ 34. Συμφώνως πρὸς ἐκεῖνο τὸ στίχο ὁ Χριστὸς

εἶπε στοὺς Ἰουδαίους, *«Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»*. Συμφώνως δὲ πρὸς τὸν παρόντα στίχο ὁ Χριστὸς εἶπε πάλι ἐκεῖνο τὸ λόγο. Ὁπωσδήποτε ὁ Χριστός, καίτοι οἱ Ἰουδαῖοι ἀντιδροῦσαν στὸ λόγο του καὶ ἐκφράζονταν χλευαστικῶς, δὲν ἔπαυσε ν' ἀπευθύνῃ τὸ λόγο του πρὸς αὐτούς, καίτοι ἐπίσης γνώριζε, ὅτι θὰ γίνονταν ἀντιδραστικώτεροι καὶ κακοηθέστεροι. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς γνώριζε ἐπίσης, ὅτι πολλοὶ θὰ πίστευαν σ' αὐτόν, ὅπως βλέπουμε στὸ στίχ. 31. Ὁ Χριστὸς κήρυττε γιὰ τοὺς καλοπροαιρέτους καὶ ἐκλεκτούς. Ἀλλὰ καὶ κανεὶς ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσῃ, ὁ Χριστὸς θὰ ἔκανε τὸ ἔργο του ὡς διδάσκαλος καὶ οἱ ἀκροαταί του θὰ ἦταν πλέον ἀναπολόγητοι (ιε' 22). Ἄλλωστε ὁ Χριστὸς δὲν κήρυττε μόνο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους τῆς ἐποχῆς του· κήρυττε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν αἰώνων, καὶ γιὰ μᾶς συνεπῶς, ποὺ ζοῦμε σήμερα. Τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ διδάσκει, ὅτι οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου δὲν πρέπει νὰ ἀπογοητεύωνται ἀπὸ τὴν ἀπιστία καὶ τὶς ἀντιδράσεις ἀκροατῶν καὶ νὰ σταματοῦν τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ νὰ συνεχίζουν νὰ ἐκτελοῦν τὸ καθῆκον τους γιὰ τοὺς ἐκλεκτούς, καὶ γιὰ νὰ εἶνε οἱ κακοπροαίρετοι, ἄπιστοι καὶ ἀντιδραστικοὶ ἀναπολόγητοι.

«Ἐγὼ ὑπάγω», εἶπεν ὁ Χριστός. Ἐγὼ φεύγω ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωή. Ἐγὼ ἐντὸς ὀλίγου θανατώνομαι, ἐκπληρώνω τὴν ἀποστολή μου στὴ γῆ καὶ πηγαίνω στὸν Πατέρα μου στὸν οὐρανό. Προφητικῶς ὁμιλεῖ ὁ Χριστὸς γιὰ τὸν ἑαυτό του. Προλέγει τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάληψί του στὸν οὐρανό, καὶ ὑπονοεῖ, ὅτι πρέπει νὰ ἐπωφεληθοῦν τοῦ ὀλίγου ἀκόμη χρόνου τῆς παρουσίας του στὸν κόσμο καὶ νὰ πιστεύσουν (Πρβλ. ιβ' 35-36). Ἀλλὰ προφητικῶς στὴ συνέχεια τοῦ στίχου ὁμιλεῖ καὶ γιὰ τοὺς Ἰουδαίους. Καὶ ὁμιλεῖ μὲ φοβερὰ λόγια: ***«Ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε»***. Στὸ ***«ἀποθανεῖσθε»*** ὑπάρχει ἔμφασι, τὴν ὁποία οἱ ἑρμηνευταὶ δὲν ἀντιλήφθηκαν καὶ ἔδωσαν τὴν ἔμφασι στὸ ***«ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν»***. *«Θὰ μὲ ζητήσετε»*, λέγει ὁ Κύριος, ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ βρῆτε, ὑπονοεῖται, *«καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας σας θὰ θανατωθῆτε»*. Πότε θὰ ζητοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸ Χριστό; Ὅταν θὰ ἔρχονταν σ' αὐτοὺς μεγάλες ἐθνικὲς δοκιμασίες. Στὰ Εὐαγγέλια περιέχονται προφητικοὶ λόγοι τοῦ Χριστοῦ κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους γενικώτερα. Καὶ πῶς θὰ ζητοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸ Χριστό; Ὄχι ἀπὸ πίστι, ἀλλὰ πάνω στὴν ἀπόγνωσί τους. Ὁ Χριστὸς στὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία εἶπε, *«Ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε»* (Ματθ. ζ' 7), ἀλλ' ἐννοοῦσε, ὅτι εὑρίσκει τὸ ζητούμενο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πιστεύει. Ὅποιος δὲν πιστεύει, αὐτὸς δὲν εὑρίσκει. Ὁ ἀπει-

λητικὸς λόγος τοῦ Κυρίου στὸν ἐξεταζόμενο στίχο σημαίνει: Ἐγὼ φεύγω καὶ σᾶς ἐγκαταλείπω (Πρβλ. Ματθ. κγ΄ 38). Θὰ ἔλθουν δὲ σὲ σᾶς ἡμέρες μεγάλων δοκιμασιῶν. Καὶ κατὰ τὶς ἡμέρες τῶν φοβερῶν δοκιμασιῶν θὰ μὲ ζητήσετε γιὰ νὰ σᾶς σώσω, θὰ ζητήσετε τὸν Μεσσία καὶ τὸν Κύριο, ὁ ὁποῖος εἶμαι ἐγώ, ἀλλὰ δὲν θὰ σωθῆτε. Ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας σας, καὶ μάλιστα τῆς ἀπιστίας σας σὲ μένα (ιστ΄ 9), θὰ θανατωθῆτε.

Ἡ ἁμαρτία συνεπάγεται τιμωρία. Ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας, καὶ μάλιστα τῆς ἀπιστίας, ὅπως ὁ Χριστὸς προεῖπε, οἱ Ἑβραῖοι ὑπέστησαν μεγάλες συμφορές, ἰδίως ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους κατὰ τὴν ἅλωσι τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸ 70 μ.Χ. καὶ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς κατὰ τὸν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας ὑπέστημεν μεγάλες συμφορές, ἰδίως μὲ τὴν ἅλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τὴν ὑποδούλωσι σ᾽ αὐτοὺς ἐπὶ τέσσαρες αἰῶνες καὶ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή. Καὶ ἂν θέλωμε νὰ μὴν ὑποστοῦμε νέες συμφορές, πρέπει νὰ πιστεύσωμε πραγματικῶς στὸ Χριστό, καὶ νὰ μετανοήσωμε γιὰ τὴ σημερινὴ ἀσέβειά μας ἄρχοντες καὶ λαός. Ἡ σημερινὴ ἀσέβειά μας ὁμοιάζει μὲ τὴν ἀσέβεια τῶν Ἑβραίων κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ.

Μὲ τὴ φράσι ***«ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε»*** ὁ Ἰησοῦς προεῖπε στοὺς Ἰουδαίους βίαιο σωματικὸ θάνατο κατὰ τὶς ἐθνικὲς συμφορές τους. Στὴ συνέχεια δὲ τοῦ λόγου μὲ τὴ φράσι ***«ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»*** προεῖπε σ᾽ αὐτοὺς δεύτερο θάνατο, πνευματικό, ἀσυγκρίτως χειρότερο ἀπὸ τὸν βίαιο σωματικὸ θάνατο. Μὲ τὴ δεύτερη φράσι ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ: Ἐγὼ πηγαίνω στὸν οὐρανό· καὶ στὸν οὐρανό, ὅπου πηγαίνω ἐγώ, σεῖς δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε, ἀποκλείεσθε ἀπὸ τὸν οὐρανό, θὰ εἶσθε αἰωνίως χωρισμένοι ἀπὸ μένα. Ὁ αἰώνιος χωρισμὸς ἀπὸ τὸ Χριστό, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεός, εἶνε ὁ δεύτερος θάνατος, ὁ πνευματικός, ὁ ἀσυγκρίτως χειρότερος ἀπὸ τὸν σωματικὸ θάνατο. Ἀλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονο σ᾽ ὅποιον χωρίζεται αἰωνίως ἀπὸ τὸ Χριστό. Συνέφερε νὰ μὴν εἶχε ἔλθει ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία στὴν ὕπαρξι. Ἡ μεγάλη προσδοκία μας πρέπει νὰ εἶνε ὁ οὐρανός. Ὁ μεγάλος πόθος μας πρέπει νὰ εἶνε ὁ Χριστὸς καὶ Θεός μας, νὰ πᾶμε κοντά του, νὰ ζοῦμε αἰωνίως μαζί του, καὶ ν᾽ ἀπολαμβάνωμε τὴν ἀγάπη του, τὴ χαρά του καὶ τὴ δόξα του. Ἡ θερμὴ προσευχή μας πρέπει νὰ εἶνε, φεύγοντας ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο νὰ μὴ πᾶμε κάτω, ἀλλὰ νὰ πᾶμε ἐπάνω, ὅπου πῆγε ὁ Χριστὸς παραλαμβάνοντας μαζί του τὸν καλοπροαίρετο λῃστή. Εἴθε καὶ ἐμεῖς νὰ τύχωμε ἐλέους, ὅπως ὁ λῃστής.

Στίχ. 22: ***«Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;».***

«Μήτι» σημαίνει *«μήπως».* Τὸ δὲ ***«ὅτι»*** εἶνε τῆς ἀκολουθίας καὶ σημαίνει «γι᾿ αὐτό» ἤ, καλλίτερα, *«καὶ γι᾿ αὐτό»*(Βλέπε σχετικῶς τὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμος γ΄, Ἀθῆναι 1994, σελ. 140).

Μεταφράζουμε: *Ἔλεγαν τότε οἱ Ἰουδαῖοι: «Μήπως θὰ αὐτοκτονήσῃ, καὶ γι᾿ αὐτὸ λέγει, "Ὅπου ἐγὼ πηγαίνω, σεῖς δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε";».*

Ἄλλοτε, ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶπε, *«Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ᾿ ὑμῶν εἰμι καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με· ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»* (ζ΄ 33-34), οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν μὲν τὴν ἔννοια αὐτοῦ τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ (ζ΄ 35-36), ἀλλὰ δὲν ἐκφράσθηκαν ὑβριστικῶς. Τώρα, ποὺ ὁ Ἰησοῦς ἐπανέλαβε αὐτὸ τὸ λόγο, ἐκφράσθηκαν κακοηθέστατα. Γι᾿ αὐτόν, ὁ ὁποῖος διακήρυξε, ὅτι εἶνε *«ἡ ζωή»* (ια΄ 25, ιδ΄ 6), καὶ ὁ Ἀπόστολος διακήρυξε, ὅτι εἶνε *«ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς»* (Πράξ. γ΄ 15)· γι᾿ αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἀνέσταινε νεκρούς, αὐτοὶ ἔκαναν σκέψι, ποὺ ἠδύνατο νὰ ὑποβάλῃ *«ὁ ἀνθρωποκτόνος ἀπ᾿ ἀρχῆς»* (η΄ 44), ὁ Διάβολος, καὶ εἶπαν: Μήπως πρόκειται ν᾿ αὐτοκτονήσῃ, καὶ γι᾿ αὐτὸ λέγει, ὅτι, ὅπου αὐτὸς πηγαίνει, ἐμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ πᾶμε; Ἂν πρόκειται ν᾿ αὐτοκτονήσῃ, ἀσφαλῶς ἐμεῖς δὲν θὰ τὸν ἀκολουθήσωμε.

Τόσο πολὺ διεφθαρμένοι ἦταν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε νὰ σκέπτωνται καὶ νὰ ὁμιλοῦν γιὰ αὐτοκτονία τοῦ Θεοῦ *«τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα»* (Ρωμ. δ΄ 17).

Θὰ ἠδύνατο ὁ Ἰησοῦς στὴν κακοήθεια τῶν Ἰουδαίων ν᾿ ἀπαντήσῃ: Ἐγὼ δὲν θ᾿ αὐτοκτονήσω, ἀλλὰ σεῖς θὰ μὲ φονεύσετε. Γιὰ τὸ ἔγκλημα ὅμως, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ διαπράξουν οἱ Ἰουδαῖοι, δὲν ὡμίλησε ἐκείνη τὴ στιγμή, ὡμίλησε κατόπιν. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ συνέχισε τὸ λόγο του.

Στίχ. 23: ***«Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου».***

Μεταφράζουμε: *«Τότε εἶπε σ᾿ αὐτούς: Σεῖς εἶσθε ἀπὸ τὴ γῆ, ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ τὸν οὐρανό· σεῖς εἶσθε ἀπ᾿ αὐτὸ τὸν κόσμο, ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπ᾿ αὐτὸ τὸν κόσμο».*

Κατὰ τὸν στίχ. 14 ὁ Ἰησοῦς εἶπε: *«Οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω».* Κατὰ δὲ τὸν στίχ. 21 ἐπανειλημμένως εἶπε, *«Ἐγὼ ὑπάγω».* Μ᾿

αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Ἰησοῦς ἐννοοῦσε τὴν οὐράνια καταγωγή του, ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἦλθε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ πηγαίνει πάλι στὸν οὐρανό. Ἀλλ᾽ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν τί ἐννοοῦσε ὁ Ἰησοῦς. Καὶ γι᾽ αὐτὸ στὸν παρόντα στίχ. 23 ὁμιλεῖ σαφῶς γιὰ τὴν οὐράνια καταγωγή του, στὸν ἑπόμενο δὲ στίχ. 24 μὲ τὴ διακήρυξι *«ἐγώ εἰμι»*, ὅπως θὰ ἰδοῦμε, γίνεται σαφέστερος, διακηρύσσει τὴ θεότητά του. Βεβαίως οἱ Ἰουδαῖοι, ὅπως δεικνύει ὁ στίχ. 25, πάλι δὲν κατάλαβαν. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς δὲν ὡμιλοῦσε μόνο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους, ὡμιλοῦσε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν αἰώνων.

«Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί». Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ στὸν ἐξεταζόμενο στίχο συνιστᾷ ἀντίθεσι, ἡ ὁποία δεικνύει τὴ διαφορὰ τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ γενικώτερα βεβαίως ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους: Σεῖς εἶσθε ἀπὸ τὰ κάτω, ἀπὸ τὴ γῆ, ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ τὰ ἄνω, ἀπὸ τὸν οὐρανό. Στὴ συνέχεια τοῦ στίχου ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ***«ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»***, εἶνε ἐπανάληψι, μὲ ἄλλες λέξεις εἶνε τῆς αὐτῆς ἀντιθέσεως καὶ διαφορᾶς. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ συνωνυμίας, συχνοῦ φαινομένου στὴ Γραφή. Ὑπὲρ τῆς συνωνυμίας συνηγορεῖ καὶ τὸ συντακτικῶς ἀσύνδετο μεταξὺ τῶν δύο λόγων τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀπὸ τὸν οὐρανό, δὲν εἶνε ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο. Καὶ ἦλθε σ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο, γιὰ ν᾽ ἀνεβάσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο στὸν οὐρανό. Ἀλλὰ τὸ ἀνέβασμα στὸν οὐρανὸ γίνεται ὑπὸ τὴν προϋπόθεσι τῆς πίστεως στὴ θεότητά του. Στὸν ἑπόμενο στίχο ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ γι᾽ αὐτὴ τὴν προϋπόθεσι.

Στίχ. 24: ***«Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. Ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ τὸ ἐξηγοῦμε *«δέ»*. Τὸ ***«ἐν»***, ὅπως στὴ φράσι τοῦ στίχ. 21 *«ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν»*, ἔτσι καὶ στὴ φράσι τοῦ παρόντος στίχου ***«ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν»*** εἶνε αἰτιολογικό, σημαίνει *«ἐξ αἰτίας»*. Τὸ ***«γάρ»*** εἶνε βεβαιωτικὸ καὶ ἐμφατικό, σημαίνει *«πράγματι, ναί»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπα δὲ σὲ σᾶς, ὅτι θὰ θανατωθῆτε ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν σας. Ναί, ἐὰν δὲν πιστεύσετε, ὅτι ἐγὼ εἶμαι, θὰ θανατωθῆτε ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν σας»*.

Προηγουμένως, κατὰ τὸν στίχ. 21, ὁ Χριστὸς στοὺς Ἰουδαίους εἶπε, *«ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε»*. Τώρα, ἐπαναλαμβάνοντας ἐκεῖνο τὸ λόγο, λέγει, ***«ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε»***. Τὴν πρώ-

τη φορὰ ὡμίλησε περὶ *«ἁμαρτίας»*, σὲ ἑνικό, τὴ δεύτερη φορὰ ὁμιλεῖ περὶ ***«ἁμαρτιῶν»***, σὲ πληθυντικό. Ἡ διαφορὰ δὲν εἶνε οὐσιαστική, ἀλλὰ φαινομενική. Διότι στὴν πρώτη περίπτωσι ἡ λέξι «ἁμαρτία» ἔχει περιληπτικὴ ἔννοια, περιλαμβάνει ὅλες τὶς ἁμαρτίες τῶν Ἰουδαίων.

Στὸ στίχ. 21 τὸ *«ἀποθανεῖσθε»* σημαίνει τὸ θάνατο τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὶς ἐθνικὲς συμφορές, ὅπως στὸν αὐτὸ στίχο δεικνύει ὁ ἀπειλητικὸς λόγος τοῦ Χριστοῦ, *«ζητήσετέ με»*, μετὰ τὸν ὁποῖο ἐξυπακούεται, «καὶ δὲν θὰ μὲ εὕρετε». Οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὶς ἐθνικὲς δοκιμασίες ζήτησαν τὸν Μεσσία καὶ τὸν Κύριο γιὰ νὰ τοὺς σώσῃ, ἀλλὰ δὲν τὸν βρῆκαν, διότι ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Κύριος εἶνε ὁ Ἰησοῦς, στὸν ὁποῖον αὐτοὶ δὲν πίστευσαν. Τὸν παρόντα στίχ. 24 μαζὶ μὲ τὸ στίχ. 21 ἑρμηνεύσαμε ἄλλοτε, τὸ δὲ ***«ἀποθανεῖσθε»*** καὶ στοὺς δύο στίχους ἐκλάβαμε στὴν ἔννοια τοῦ βιαίου θανάτου τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὶς ἐθνικὲς δοκιμασίες (Βλέπε σχετικῶς ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμος β', Ἀθῆναι 1990, σελ. 93-96). Ἀλλὰ τώρα νομίζουμε, ὅτι στὸν παρόντα στίχ. 24, ὅπου τὸ *«ζητήσετέ με»* τοῦ στίχ. 21, τὸ ὁποῖο φέρει τὴ διάνοια στὶς ἐθνικὲς δοκιμασίες, δὲν ἐπαναλαμβάνεται, στὸ ***«ἀποθανεῖσθε»*** ὁ Κύριος ἐπεκτείνει τὴν ἔννοια τοῦ θανάτου, ὥστε σ' αὐτὸ ἐκτὸς τοῦ θανάτου τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὶς ἐθνικὲς δοκιμασίες νὰ περιλαμβάνεται καὶ ὁ δεύτερος θάνατος, ὁ αἰώνιος χωρισμὸς ἀπὸ τὸ Χριστὸ καὶ Θεό, ὁ ὁποῖος στὸ στίχ. 21 δηλώθηκε μὲ τὴ φράσι, *«ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»*.

Ἡ φράσι τοῦ Ἰησοῦ ***«ἐγώ εἰμι»***, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ καὶ στὸ στίχ. 28 καὶ στὸ ιγ' 19, κατὰ μία γνώμη εἶνε ἐλλειπτικὴ καὶ συνήθως συμπληρώνεται μὲ τὴ λέξι «Μεσσίας» στὰ Ἑβραϊκά, «Χριστός» στὰ Ἑλληνικά: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας», «ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστός». Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν εἶνε ὀρθή. Διότι στὶς συνάφειες τῆς φράσεως οὔτε τὸ ὄνομα Μεσσίας ἢ Χριστὸς περιέχεται, οὔτε τίποτε ἄλλο γιὰ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ συγκεκριμένως καὶ εἰδικῶς ἀναφέρεται. Στὴ δὲ περίπτωσι ιγ' 19 αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ ὁπωσδήποτε ἀποκλείεται, διότι στὴν περίπτωσι αὐτὴ ὁ Ἰησοῦς ἀπευθυνόταν πρὸς τοὺς Μαθητάς του, οἱ ὁποῖοι πίστευαν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας, καὶ συνεπῶς ἦταν ἀδύνατο νὰ εἰπῇ σ' αὐτοὺς *«ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι* – ὁ Μεσσίας». Ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὁποῖο οἱ Μαθηταὶ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς δὲν εἶχαν σαφῆ ἰδέα καὶ ἀκλόνητη πίστι, ἦταν ἡ θεότης τοῦ Μεσσία.

Κατ' ἄλλη γνώμη ἡ φράσι τοῦ Ἰησοῦ ***«ἐγώ εἰμι»*** δὲν εἶνε ἐλλειπτική, ἀλλ' ἀπόλυτη. Τὴ φράσι αὐτὴ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, Δευτ.

λβ' 39, Ἠσ. μγ' 10 κ.ἄ., χρησιμοποιεῖ ὁ Γιαχβὲ γιὰ νὰ δείξῃ τὸ πραγματικὸ καὶ τὸ ἀπόλυτο τῆς ὑπάρξεώς του, ὑποδηλώνοντας τὸ ἀνύπαρκτο τῶν εἰδωλολατρικῶν Θεῶν καὶ τὸ σχετικὸ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἄλλων ὄντων. Μὲ τὴν ἐν λόγῳ ἔκφρασι *«ἐγώ εἰμι»* ὁ Γιαχβὲ δι' ἄλλων λέξεων θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Ὤν, τὸ ὄντως Ὄν, ὁ ἀληθινὸς Θεός. Ὁ δὲ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ ἐδῶ καὶ στὰ ἄλλα δύο χωρία τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, τὸ η' 28 καὶ τὸ ιγ' 19, τὴν ἐν λόγῳ ἔκφρασι, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι κατ' οὐσίαν ταυτίζεται μὲ τὸν Γιαχβὲ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θεός. Ἂς σημειωθῇ μάλιστα, ὅτι ὁ Γιαχβέ, ὁ ὁποῖος στὸ Δευτ. λβ' 39 χρησιμοποιεῖ τὴν ἀπόλυτη ἔκφρασι *«ἐγώ εἰμι»*, δὲν εἶνε ὁ Πατήρ, ἀλλ' ὁ Υἱός. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή, α' 6, ἡ ὁποία παραθέτει ἀπὸ τὸ Δευτ. λβ' 43 (κατὰ τοὺς Ο').

Μὲ τὴν ἀπόλυτη λοιπὸν ἔκφρασι ***«ἐγώ εἰμι»*** ὁ Ἰησοῦς κάνει ὑψίστη διακήρυξι, διακηρύττει τὴ θεότητά του (Βλέπε περισσότερα γι' αὐτὸ στὸ ἡμέτερο βιβλίο «Ὁ Ἰησοῦς Γιαχβέ», σελ. 39-47). Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν τί διακήρυττε ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴ φράσι ***«ἐγώ εἰμι»***, διότι δὲν κατεῖχαν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅπως καὶ οἱ χριστιανοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν κατέχουν τὴν Ἁγία Γραφή.

Στὸ στίχ. 24 ὁ Ἰησοῦς δηλώνει τὴ θεότητά του ὄχι μόνο μὲ τὴ διακήρυξι ***«ἐγώ εἰμι»***, ἀλλὰ καὶ διότι τὸν ἑαυτό του παρουσιάζει ὡς ἀντικείμενο πίστεως, καὶ διότι τὸ θανάσιμο ἀποτέλεσμα τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὴν ἐξυπακουομένη ἄφεσι αὐτῶν καὶ σωτηρία συναρτᾷ πρὸς τὸ πρόσωπό του. Στὸν Ἰησοῦ ὡς Θεὸ ἔχουν τὴν ἀναφορά τους οἱ ἁμαρτίες, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας σ' αὐτὸν ἀποβαίνουν θανάσιμες, ἐνῷ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσι τῆς πίστεως σ' αὐτὸν συγχωροῦνται μὲ ἀποτέλεσμα τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε τὸ μόνο πρόσωπο, ποὺ ἦλθε στὸν κόσμο μὲ τὴν ἀποστολὴ νὰ σώζῃ ἀπὸ ἁμαρτίες, διότι εἶνε Θεός, ὄχι μόνον ἄνθρωπος.

Ὅλοι ἔχουμε ἁμαρτίες, ἀναρίθμητες ἁμαρτίες, μὲ τὶς ὁποῖες προσβάλλουμε τὸ Χριστὸ καὶ Θεό, καὶ ὅλοι ἔχουμε ἀνάγκη τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, γιὰ νὰ σωθοῦμε ἀπὸ συμφορὲς στὴν παροῦσα ζωή, καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ δεύτερο θάνατο, τὸν αἰώνιο χωρισμὸ ἀπὸ τὸ Χριστὸ καὶ Θεό, τὴν αἰώνια δυστυχία, ἡ ὁποία καὶ στὴ σκέψι εἶνε ἀνυπόφορη. Γιὰ ν' ἀπαλλαγοῦμε δὲ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας καὶ τὶς συνέπειές τους, ἀπαιτοῦνται δύο προϋποθέσεις, ἡ πίστι στὸν Ἰησοῦ ὡς Χριστὸ καὶ Θεό, καὶ ἡ μετάνοια. Ἡ πίστι μόνη δὲν ἀρκεῖ, πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴ μετάνοια. *«Τὰ δαιμόνια πιστεύουσι»* (Ἰακ. β' 19),

ἀλλὰ δὲν συχωροῦνται καὶ δὲν σώζονται, διότι δὲν μετανοοῦν. Ἐμεῖς νὰ πιστεύωμε, διότι ἡ Θρησκεία μας ἔχει τεκμήρια, καὶ νὰ μετανοοῦμε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας, γιὰ νὰ συγχωρούμεθα καὶ νὰ σωζώμεθα.

Στίχ. 25: ***«Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· Σὺ τίς εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Τὴν ἀρχὴν ὅ,τι καὶ λαλῶ ὑμῖν».***

Στὴ φράσι ***«τὴν ἀρχήν»*** μὲ χρονικὴ ἔννοια δίνονται πολλὲς ἑρμηνεῖες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες καμμία δὲν φαίνεται ἱκανοποιητική. Ἀλλ᾽ ἡ φράσι αὐτὴ ἔχει καὶ ἐπιρρηματικὴ ἔννοια. Μὲ ἐπιρρηματικὴ δὲ ἔννοια δίνονται στὴ φράσι ὀλιγώτερες ἑρμηνεῖες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες μία εἶνε ἀρίστη καὶ τὴ θεωροῦμε ὡς τὴν ὀρθή. ***«Τὴν ἀρχήν»*** ἐπιρρηματικῶς σημαίνει *«ἐξ ὁλοκλήρου, ἀκριβῶς»*. Μὲ τέτοια σημασία ὑπάρχουν περιπτώσεις χρησιμοποιήσεως τῆς φράσεως στοὺς κλασσικούς.

Μεταφράζουμε: *«Ἔλεγαν τότε σ᾽ αὐτόν: "Ποιός εἶσαι σύ;" Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε σ᾽ αὐτούς: "Ἀκριβῶς εἶμαι ὅ,τι καὶ σᾶς λέγω"».*

Κατὰ τὸ διάλογο μὲ τοὺς Ἰουδαίους ὁ Ἰησοῦς μὲ διαφόρους τρόπους ὡμίλησε γιὰ τὴ θεότητά του, κατὰ τὸν προηγούμενο δὲ στίχο διακήρυξε τὴ θεότητά του μὲ τὴ Γιαχβικὴ φράσι *«ἐγώ εἰμι»*. Ἀλλ᾽ οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ ὑπῆρχε κάλυμμα στὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους, τυφλοπάνι (Β΄ Κορ. γ΄ 14-15), δὲν κατάλαβαν, καὶ γι᾽ αὐτὸ ρώτησαν: ***«Σὺ τίς εἶ;»***. *Σὺ ποιός εἶσαι;* Οἱ ταλαίπωροι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευαν στὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ δὲν πίστευαν καὶ στήν... ἀπιστία τους! Δὲν ἦταν πεπεισμένοι γιὰ τὴν κακὴ ἰδέα, ποὺ εἶχαν γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Εἶχαν ἀμφιβολία. Καὶ ἡ ἀμφιβολία τοὺς βασάνιζε (ι΄ 24). Ἔτσι στὸ βάθος τῆς ψυχῆς τους βασανίζονται ὅλοι οἱ ἄπιστοι. Καὶ δικαίως βασανίζονται. Τιμωροῦνται γιὰ τὴν κακὴ προαίρεσι καὶ τὴν ὑπερηφάνειά τους.

Στὸ ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων, ***«Σὺ τίς εἶ;»***, ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε, ***«Τὴν ἀρχὴν ὅ,τι καὶ λαλῶ ὑμῖν»***, *«Ἀκριβῶς εἶμαι ὅ,τι καὶ σᾶς λέγω»*. Τίποτε περισσότερο καὶ τίποτε ὀλιγώτερο, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα. Οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ πρόσωπό του συμφωνοῦν ἀκριβῶς, ἀπολύτως, πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἡ ἀπάντησι τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἐπιβεβαίωσι τῶν προηγουμένων λόγων του, ἀλλὰ καὶ ἔμμεσος ἔλεγχος τῆς ἀμβλύνοιας τῶν Ἰουδαίων. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε σ᾽ αὐτούς: Καὶ ἄλλοτε κατὰ τὶς ὁμιλίες μου, καὶ τώρα, καὶ μόλις προηγουμένως σᾶς εἶπα τί εἶμαι. Γιατί ἐρωτᾶτε; Δὲν καταλαβαίνετε; Ἔπρεπε νὰ καταλαβαίνετε.

Στίχ. 26: ***«Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι, κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον».***

Ὁ σύνδεσμος ***«ἀλλά»*** δὲν εἶνε ἀντιθετικός, ὅπως νομίζουν οἱ ἑρμηνευταί, ἀλλ' ἔχει μεταβατικὴ σημασία καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*. Τέτοια σημασία τὸ ***«ἀλλά»*** ἔχει καὶ σὲ ἄλλα χωρία, π.χ. δ΄ 23, ιε΄ 21, ιστ΄ 4, Μάρκ. ιγ΄ 24, ιδ΄ 28, ιστ΄ 7. Τὸ ***«κρίνω»*** ἐδῶ δὲν χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ σημασία τοῦ «κατακρίνω, καταδικάζω» ἢ ἁπλῶς «δικάζω», διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἦλθε νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο μὲ τὴν ἔννοια τοῦ νὰ δικάσῃ καὶ νὰ καταδικάσῃ. Τὸ ***«κρίνω»*** ἐδῶ χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοια τοῦ *«κρίνω, ἐκφέρω κρίσεις, ἀσκῶ κριτικὴ εἰς βάρος κάποιου»*.

Μεταφράζουμε: *«Πολλὰ ἔχω νὰ εἰπῶ γιὰ σᾶς καὶ νὰ κρίνω. Ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε, λέγει τὴν ἀλήθεια, καὶ ἐγὼ αὐτά, ποὺ ἄκουσα ἀπ' αὐτόν, αὐτὰ λέγω στὸν κόσμο»*.

Μὲ τὴν πρώτη πρότασι τοῦ στίχου ὁ Ἰησοῦς θέλει νὰ εἰπῇ στοὺς Ἰουδαίους: Πολλὰ ἔχω νὰ εἰπῶ καὶ πολλὲς κρίσεις νὰ ἐκφράσω γιὰ σᾶς, εἰς βάρος σας, ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς διαγωγῆς σας γενικῶς, καὶ τῆς ἀπέναντί μου κακῆς συμπεριφορᾶς σας εἰδικῶς.

Ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἔχει πολλὰ εἰς βάρος τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν ἐχθρῶν του, διότι ὅλα τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων εἶνε πολλά. *«Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες»*, λέγει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος (γ΄ 2). Ὅλα δὲ τὰ ἁμαρτήματα προσβάλλουν τὸ Χριστὸ καὶ Θεό, καὶ ὅλα ὡς παντογνώστης τὰ γνωρίζει ὁ Χριστὸς καὶ Θεός. Ἀλλ' ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἰς βάρος τῶν συνανθρώπων μας σχετικῶς δὲν ἔχουμε πολλά, ἀλλὰ ὀλίγα, διότι ὀλίγα γνωρίζουμε ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῶν συνανθρώπων γενικῶς, καὶ ὀλιγώτερα εἶνε τὰ ἀπέναντί μας ἁμαρτήματά τους εἰδικῶς. Ὁ δὲ Κύριος, καίτοι ἔχει πολλὰ εἰς βάρος μας, μακροθυμεῖ καὶ δείχνει ἐπιείκεια, ἐνῷ ἐμεῖς, καίτοι ἔχουμε ὀλίγα εἰς βάρος συνανθρώπων, πολλὲς φορὲς γινόμεθα θηρία καὶ δείχνουμε σκληρότητα. Δὲν πρέπει νὰ γίνεται ἔτσι. Νὰ ἐλέγχωμε καὶ νὰ ἀσκοῦμε κριτική, μάλιστα μὲ αὐστηρότητα, ὅταν πρέπῃ, ναί. Ἀλλὰ μὲ σκληρότητα καὶ μὲ ἐμπάθεια ὄχι.

Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θὰ παραδέχονταν τὴν εἰς βάρος τους κριτικὴ τοῦ Ἰησοῦ λόγῳ τῆς ὑπερηφανείας τους καὶ τῆς προκαταλήψεώς τους ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖο δὲν θεωροῦσαν ἀξιόπιστο, ἀλλὰ πλάνο καὶ ἀντίθεο, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς στὴ συνέχεια τοῦ λόγου του στὸν παρόντα στίχο ὁμιλεῖ γιὰ τὴ σχέσι του πρὸς τὸ Θεὸ Πατέρα του σχετικῶς πρὸς τὴν ἀλήθεια καὶ ἀξιοπιστία. Ἐκεῖνος, λέγει, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε, ***«ἀληθής ἐστι»***, εἶνε φιλαλήθης, λέγει τὴν ἀλή-

θεια, δὲν ψεύδεται. Καὶ ἐγὼ αὐτά, τὰ ὁποῖα ἄκουσα ἀπ᾽ αὐτόν, αὐτὰ λέγω στὸν κόσμο. Ἂν ἤμουν ἀντίθετος καὶ διαφωνοῦσα, δὲν θὰ μοῦ ἔδινε ἀποστολή. Δὲν ἀντιτίθεμαι καὶ δὲν διαφωνῶ πρὸς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μοῦ ἔδωσε τὴν ἀποστολή, ἀλλὰ συμφωνῶ πλήρως. Μὲ ἄλλες λέξεις ὁ Ἰησοῦς λέγει: Τὰ ἰδικά μου λόγια ταυτίζονται ἀπολύτως μὲ τὰ λόγια ἐκείνου. Καὶ οἱ κρίσεις μου γιὰ σᾶς εἶνε κρίσεις ἐκείνου. Καὶ ἂν δὲν παραδέχεσθε ἐμένα, δὲν παραδέχεσθε ἐκεῖνον, τὸν Θεὸ Πατέρα μου.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει: *«Γινέσθω ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης»* (Ρωμ. γ΄ 4). Ἂς ἀναγνωρίζεται, δηλαδή, ὁ Θεὸς ἀξιόπιστος, κάθε δὲ ἄνθρωπος ψεύτης. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν εἶνε ψεύτης, ὅπως εἶνε κάθε ἄνθρωπος, διότι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός, Θεάνθρωπος. Λέγοντας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι λέγει στὸν κόσμο αὐτά, ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸν ἀποστείλαντα αὐτόν, τὸν Θεὸ Πατέρα, ἐκφράζεται ἀνθρωποπαθῶς. Ὁ Υἱὸς ἀκούει ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα, ἐπειδὴ γεννᾶται ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀκούει ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα (ιστ΄ 13), ἐπειδὴ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα.

Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν λόγους καὶ κρίσεις τοῦ Ἰησοῦ εἰς βάρος τους. Ἀλλ᾽ ἀφοῦ ὅλοι εἴμεθα ἁμαρτωλοί, μέσα στὸ Εὐαγγέλιο, ὅπου περιέχεται ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ, περιέχονται λόγοι καὶ κρίσεις τοῦ Ἰησοῦ γιὰ ὅλους μας. Καὶ γιὰ νὰ μὴ ὁμοιάζωμε μὲ τοὺς Ἰουδαίους, πρέπει νὰ παραδεχώμεθα τοὺς λόγους καὶ τὶς κρίσεις τοῦ Ἰησοῦ, διότι εἶνε λόγοι καὶ κρίσεις Θεοῦ πρὸς ἔλεγχο τῶν ἐλαττωμάτων καὶ ἁμαρτημάτων μας, πρὸς διόρθωσι καὶ πρὸς σωτηρία μας.

Στίχ. 27: *«Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν Πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν»*.

Μεταφράζουμε: *«Δὲν κατάλαβαν, ὅτι τοὺς μιλοῦσε γιὰ τὸν Πατέρα»*.

Κατὰ τὸν προηγούμενο στίχο ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, *«ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι»*, *ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε, εἶνε ἀξιόπιστος*. Προφανῶς ὁ Ἰησοῦς ἐννοοῦσε τὸν Θεὸ Πατέρα του, τὸν ὁποῖο πολλὲς φορὲς ἀνέφερε ρητῶς. Ἀλλὰ τὸ προφανὲς τοῦτο δὲν κατάλαβαν οἱ Ἰουδαῖοι. Ἔτσι συμβαίνει πολλὲς φορές. Προφανεῖς ἀλήθειες τῆς Πίστεως, τίς ὁποῖες ἀμέσως καταλαβαίνουν καὶ ἁπλοϊκοί, ἀλλὰ πιστοὶ ἄνθρωποι, δὲν καταλαβαίνουν ἄπιστοι, ἔστω καὶ ἂν εἶνε ἐγγράμματοι καὶ ἐπιστήμονες. Ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει μυστήρια σὲ ταπεινοὺς τῆς γῆς καὶ τὰ ἀποκρύπτει ἀπὸ ὑπερηφάνους καὶ δοκησισόφους. Ἄλλοτε ὁ Ἰη-

σοῦς μὲ ἀγαλλίασι ψυχῆς δοξολόγησε τὸν Πατέρα λέγοντας: «*Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. Ναί, ὁ Πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου*» (Λουκ. ι´ 21).

Στίχ. 28-29: ***«Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ. Καὶ ὁ πέμψας με μετ᾽ ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ Πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε».***

Μεταφράζουμε: «*Εἶπε τότε σ᾽ αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ὅταν θὰ ὑψώσετε* (ἐπάνω στὸ σταυρό) *τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου, τότε θὰ καταλάβετε, ὅτι ἐγὼ εἶμαι, καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ δὲν κάνω τίποτε, ἀλλὰ καθὼς μὲ δίδαξε ὁ Πατήρ μου, αὐτὰ κηρύττω. Αὐτὸς δέ, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε, εἶνε μαζί μου. Δὲν μὲ ἄφησε μόνον ὁ Πατήρ, διότι ἐγὼ πάντοτε κάνω τὰ ἀρεστὰ σ᾽ αὐτόν*».

Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ γιὰ ὕψωσί του. Κατὰ τὸ γ´ 14 εἶπε στὸ Νικόδημο: «*Καθὼς Μωυσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου*». Κατὰ τὸ ιβ´ 32 θὰ εἰπῇ στοὺς Ἰουδαίους: «*Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν*». Καὶ κατὰ τὸ παρὸν χωρίο λέγει στοὺς Ἰουδαίους: ***«Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου».*** Ἀφοῦ κατὰ τὸ χωρίο τοῦτο ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἐχθροί, θὰ ὑψώσουν αὐτόν, γίνεται φανερό, ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ὕψωσι στὸν οὐρανὸ διὰ τῆς ἀναλήψεως, ἀλλὰ γιὰ τὴν ὕψωσι στὸ σταυρό.

Κατὰ τὸν στίχ. 22 οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν γιὰ τὸν Ἰησοῦ τὸν κακοηθέστατο λόγο, «*Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;*», «*Μήπως θὰ αὐτοκτονήσῃ;*». Στὸν κακοηθέστατο ἐκεῖνο λόγο ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπάντησε ἀμέσως. Ἀπαντᾷ τώρα μὲ τὸ λόγο του γιὰ ὕψωσι. Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ στοὺς ἐχθρούς του Ἰουδαίους: Δὲν θὰ διαπράξω ἔγκλημα ἐγώ, ἀλλὰ σεῖς. Δὲν θὰ αὐτοκτονήσω ἐγώ, ἀλλὰ θὰ μὲ ἀνεβάσετε στὸ σταυρὸ καὶ θὰ μὲ φονεύσετε σεῖς.

«Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι». Εἶνε ἄξιο παρατηρήσεως σ᾽ αὐτὸ τὸ λόγο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὁμιλώντας γιὰ τὸν ἑαυτό του, κάνει διάκρισι μεταξὺ ***«τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου»***, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ ὡς περὶ τρίτου προσώπου, καὶ τοῦ ***«ἐγώ»*** του. Μὲ τὴ διάκρισι αὐτὴ ὁ Ἰησοῦς δείχνει σαφῶς τὶς δύο φύσεις του. Ὁμιλώντας γιὰ ***«τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»*** ἀναφέρεται στὴν ἀνθρωπίνη φύσι του. Καὶ λέγοντας ***«ἐγώ εἰμι»***, μὲ τὴν ἔκφρασι αὐτή, ἡ ὁποία, ὅπως εἴδαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ στίχ. 24, σημαίνει «*ὁ Ὤν, τὸ ὄντως Ὄν, ὁ ἀλη-*

θινὸς Θεός», ἐκφράζει τὴ βαθύτερη συνείδησί του ὡς ὑπερκόσμιο ὄν, φανερώνει τὴ θεία φύσι του, ὅτι εἶνε ὁ *Ὤν*, ὁ Γιαχβὲ Υἱός, ἀφοῦ στὴ συνέχεια τοῦ λόγου του γιὰ τὸ Θεὸ λέγει ***«ὁ Πατήρ μου»***. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὡς Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἄνθρωπος, καὶ ὡς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶνε Θεός.

Στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι»***, οἱ ἑρμηνευταὶ δίνουν γενικῶς τὸ ἑξῆς νόημα: *«Ὅταν θὰ μὲ σταυρώσετε, τότε ἀπὸ τὰ συνταρακτικὰ γεγονότα, ποὺ θ᾽ ἀκολουθήσουν ἀμέσως στὴ σταύρωσι, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάστασι, τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν ἅλωσι τῆς Ἱερουσαλήμ, ποὺ θὰ ἔλθῃ ὡς τιμωρία γιὰ τὴ σταύρωσι, ἑκόντες ἄκοντες θὰ μὲ ἀναγνωρίσετε, ἀσχέτως τοῦ ἂν θὰ μὲ ἐγκολπωθῆτε ἢ ὄχι».* Ἀλλ᾽ ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι τὸ νόημα αὐτοῦ τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἄλλο. Σὲ ὅλα τὰ κεφάλαια τοῦ Ἡσαΐα, στὰ ὁποῖα ὁ Γιαχβὲ γιὰ τὴ θεότητά του χρησιμοποιεῖ τὴν ἀπόλυτη ἔκφρασι *«ἐγώ εἰμι»*, γιὰ ν᾽ ἀποδείξῃ, ὅτι πράγματι αὐτὸς εἶνε ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός, χρησιμοποιεῖ τὸ ἐπιχείρημα τῆς προφητείας ὡς τὸ ἰσχυρότερο καὶ περιφανέστερο ἐπιχείρημα (Βλέπε ἡμέτερο ἔργο «Ὁ Ἰησοῦς Γιαχβέ», σελ. 25-26). Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ, ὅτι στὸν Ἡσαΐα ἡ ἔκφρασι *«ἐγώ εἰμι»* ἀπαντᾷ σὲ περισσότερες περιπτώσεις, παρὰ σὲ ὅλη τὴν ὑπόλοιπη Παλαιὰ Διαθήκη. Ὅπως δὲ στὸν Ἡσαΐα, ἔτσι καὶ στὰ δύο κεφάλαια τοῦ Ἰωάννου, στὰ ὁποῖα ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ τὴν ἔκφρασι *«ἐγώ εἰμι»*, ἀπαντᾷ τὸ ἐπιχείρημα τῆς προφητείας. Καὶ στὸ μὲν κεφάλαιο ιγ΄, στίχ. 19, τὸ ἐπιχείρημα εἶνε ἀμέσως φανερό. Ὁ Ἰησοῦς προφητεύει τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα, ὥστε διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς προφητείας νὰ ἀποδειχθῇ ἡ θεότης του, τὴν ὁποία σημαίνει τὸ *«ἐγώ εἰμι»*, καὶ νὰ πιστεύσουν σ᾽ αὐτὴν οἱ Μαθηταί του. Ἀλλὰ στὸ η΄ κεφάλαιο, στὸ στίχ. 28, τὸν ὁποῖο ἑρμηνεύουμε, τὸ ἐπιχείρημα τῆς προφητείας δὲν εἶνε ἀμέσως φανερὸ καὶ διαφεύγει τὴν ἀντίληψι τῶν ἑρμηνευτῶν. Ἐδῶ τὸ ἐπιχείρημα τῆς προφητείας προσφέρεται πλαγίως. Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς, ***«ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»***, στὴν πραγματικότητα ἐξέφερε προφητεία, καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλύτερη καὶ πλέον συγκεκριμένη τῆς προφητείας στὸ ιγ΄ 19 περὶ τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα. Προέλεγε δηλαδὴ στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν θανατώσουν, καὶ μάλιστα διὰ σταυροῦ. Ἡ προφητικὴ δὲ δύναμι τῆς φράσεως, ***«ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»***, ἦταν δύσκολο νὰ μὴ ἔπληξε σὲ κάποιο βαθμὸ τὶς ψυχὲς τῶν Ἰουδαίων, ποὺ ἄκουσαν τὴν ἐνοχοποιητικὴ γι᾽ αὐτοὺς φράσι. Καὶ δυσκολώτερο ἦταν νὰ μὴν ἀνεκλήθη αὐτὴ ἡ φρά-

σι στὴ μνήμη τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὴ σταύρωσι τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ μὴν ἐνέβαλεν αὐτοὺς σὲ σκέψεις, ποὺ ἀνάγκαζαν αὐτοὺς ν᾽ ἀναγνωρίσουν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς προφήτευσε τὸ σταυρικό του θάνατο. Λέγοντας συνεπῶς ὁ Ἰησοῦς, ***«ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι»***, εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: «Προφητεύω, ὅτι θὰ μὲ σταυρώσετε. Καὶ ὅταν θὰ μὲ σταυρώσετε, ὁπότε ἡ προφητεία μου θὰ ἐκπληρωθῇ, τότε θὰ καταλάβετε, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Ὤν, ὁ Γιαχβέ, καίτοι οἱ πολλοὶ δὲν θὰ μὲ ἐγκολπωθῆτε». Ἡ φράσι τοῦ Ἰησοῦ, ***«τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι»***, εἶνε καταπληκτικῶς ὁμοία πρὸς τὴ συχνὴ φράσι τοῦ Θεοῦ στὸ βιβλίο τοῦ Ἰεζεκιὴλ μετὰ τὴν προαγγελία συγκλονιστικῶν γεγονότων *«καὶ γνώσεσθε (ἤ, γνώσονται) ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος (Γιαχβέ)»*. Ἂν ἡ προφητεία τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι θὰ τὸν σταύρωναν, δὲν ἐκπληρωνόταν, ὁ Ἰησοῦς θὰ ἀποδεικνυόταν πλάνος καὶ ἀντίθεος, ὅπως οἱ ἐχθροί του τὸν κατηγοροῦσαν, καὶ ὁ λόγος του ***«ἐγώ εἰμι»*** θὰ ἀποδεικνυόταν ψευδοδιακήρυξι. Τώρα ὅμως, ποὺ ἡ προφητεία του ἐξεπληρώθη, ἡ διακήρυξί του βρίσκει τὴ δικαίωσί της, ὁ Ἰησοῦς ἀποδεικνύεται Γιαχβέ, ἀληθινὸς Θεός.

Οἱ Ἰουδαῖοι κατηγοροῦσαν τὸν Ἰησοῦ, ὅτι εἶνε ἀντίθεος καὶ κάνει πράγματα ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἀντιθέτως δηλαδὴ πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀφ᾽ ἑαυτῶν, ἀντιθέτως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πράττουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Ἀλλ᾽ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὅπως καθένας ἀπὸ μᾶς. Μὲ τὴ διακήρυξι ***«ἐγώ εἰμι»*** ὁ Ἰησοῦς ἔδειξε, ὅτι εἶνε Γιαχβέ, ὁ Γιαχβὲ Υἱός. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν κατηγοροῦσαν ὡς ἀντίθεο, γι᾽ αὐτὸ μετὰ τὴ διακήρυξι τῆς θεότητός του διὰ τῆς φράσεως ***«ἐγώ εἰμι»*** εἶπε τὸ λόγο, ***«Καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν»***. Αὐτὸς ὁ λόγος, στὸν ὁποῖο τὸ ***«Καὶ»*** κατὰ τὴ γνώμη μας εἶνε τῆς ἀκολουθίας, σημαίνει μαζὶ μὲ τὴν προηγηθεῖσα διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ: Ἐγὼ εἶμαι Γιαχβέ, ὁ Γιαχβὲ Υἱός, καὶ συνεπῶς δὲν εἶμαι ἀντίθεος, δὲν πράττω τίποτε ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τοῦ Γιαχβὲ Πατρός μου, ἀλλὰ τὰ πάντα πράττω ἐν συμφωνίᾳ μὲ τὸν Πατέρα μου.

Τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καθὼς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶνε ἕνα καὶ τὸ αὐτό.

Στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, ***«ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ»***, κάνει ἰδιαίτερη ἐντύπωσι καὶ προβληματίζει τὸ ***«ἐδίδαξέ με»***. Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς μόλις προηγουμένως διακήρυξε τὴ θεότητά του, καὶ ἄλλοτε διακήρυξε, ὅτι εἶνε ὁ διδάσκαλος μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια (Ματθ. κγ΄ 8. Βλέπε καὶ Ἰωάν. ιγ΄ 13-14), πῶς τώρα λέγει, ὅτι τὸν ***«ἐδίδαξεν»*** ὁ Πατήρ του; Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς αὐτὸ τὸ λόγο, ἐκφρά-

ζεται ἀνθρωποπαθῶς, ὅπως ἐκφράζεται καὶ ὅταν λέγῃ, ὅτι *«ὁ Πατὴρ δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ»* (Ἰωάν. ε' 20), *«ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ Πατρί μου λαλῶ»* (Ἰωάν. η' 38), *«πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν»* (Ἰωάν. ιε' 15. Βλέπε καὶ η' 26, 40). Οἱ ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις σημαίνουν ἀκατάληπτες καὶ ἄρρητες σχέσεις τοῦ Υἱοῦ μὲ τὸν Πατέρα. Κατὰ τὸ ιστ' 13 ὁ Ἰησοῦς εἶπε γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα: *«Οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει»*. Καίτοι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε πρόσωπο τῆς Θεότητος, Θεὸς ἀληθινός, *«ἀκούει»* ἀπὸ τὸν Πατέρα, διότι ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα. Ἔτσι δὲ καὶ ὁ Υἱός, καίτοι εἶνε πρόσωπο τῆς Θεότητος, Θεὸς ἀληθινός, *«διδάσκεται»* ἀπὸ τὸν Πατέρα, διότι γεννᾶται ἀπὸ τὸν Πατέρα. Μὲ ἄλλες λέξεις, ὅπως ὁ Πατὴρ διὰ γεννήσεως ἔδωσε προαιωνίως στὸν Υἱὸ τὴν ὕπαρξι, ἔτσι ἔδωσε καὶ τὴ γνῶσι. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἔννοια τῆς ἀνθρωποπαθοῦς ἐκφράσεως ***«ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ μου»*** (Πρβλ. τὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, *«ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν»*, Ἰωάν. γ' 11).

Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ θεωροῦσαν τὰ ἔργα του ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς στὸ στίχ. 29 λέγει, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε, ὁ Θεὸς Πατήρ, εἶνε μαζί του, δὲν τὸν ἄφησε μόνο, δὲν τὸν ἐγκατέλειψε, διότι πάντοτε πράττει τὰ ἀρεστὰ σ' αὐτόν, πάντοτε τὰ ἔργα του εἶνε θεάρεστα. Ὁ Χριστὸς ἔκανε πάντοτε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός του καὶ ὡς Θεὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος. Μᾶλλον δὲ ἐδῶ ἐννοεῖται τὸ δεύτερο, ὅτι πάντοτε ἐκτελοῦσε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ὡς ἄνθρωπος. Ὁ Χριστὸς εἶχε δύο θελήματα, τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο. Τὸ δὲ ἀνθρώπινο θέλημά του ὑπέτασσε στὸ θεῖο θέλημα, ὅπως δογμάτισε ἡ Ἕκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποία καταδίκασε τοὺς αἱρετικοὺς Μονοθελῆτες. Ὁ λόγος, ***«ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε»***, δείχνει τὴν τελεία ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ. Τέτοιο λόγο κανεὶς ἄνθρωπος δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῇ γιὰ τὸν ἑαυτό του. Διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἁμαρτωλοί. Καὶ ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ δὲν κάνουμε πάντοτε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς κάνουμε τὰ θελήματα τῶν καρδιῶν μας· δὲν κάνουμε πάντοτε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεό, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς κάνουμε τὰ ἀρεστὰ στοὺς ἑαυτούς μας, στὸν κόσμο καὶ στὸν κοσμοκράτορα Διάβολο. Ἀλλ' οἱ πιστοὶ μετανοοῦμε, ζητοῦμε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλπίζουμε στὴ σωτηρία μας, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς ἔστειλε τὸν Υἱό του καὶ θυσιάσθηκε.

Στίχ. 30: ***«Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν».***

Μεταφράζουμε: *«Ὅταν ἔλεγε αὐτά, πολλοὶ πίστευσαν σ' αὐτόν».*

Ὁ Θεὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη λέγει: *«Ὡς ἂν καταβῇ ὁ ὑετὸς ἢ χιὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οὐ μὴ ἀποστραφῇ, ἕως ἂν μεθύσῃ τὴν γῆν, καὶ ἐκτέκῃ καὶ ἐκβλαστήσῃ καὶ δῷ σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν, οὕτως ἔσται τὸ ῥῆμά μου, ὃ ἐὰν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματός μου, οὐ μὴ ἀποστραφῇ, ἕως ἂν τελεσθῇ ὅσα ἂν ἠθέλησα καὶ εὐοδώσω τὰς ὁδούς μου καὶ τὰ ἐντάλματά μου»*(Ἡσ. νε΄ 10-11). Ὅπως δηλαδὴ ἡ βροχὴ καὶ τὸ χιόνι δὲν κατεβαίνουν ματαίως ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀλλὰ ποτίζουν πλουσίως τὴ γῆ καὶ γεννᾷ καὶ βλαστάνει καὶ δίνει σπόρο στὸ σπορέα καὶ ἄρτο πρὸς βρῶσι, ἔτσι καὶ ὁ λόγος δὲν βγαίνει ματαίως ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ φέρει ἀποτέλεσμα, τὴν ἐπιτυχία τοῦ θελήματος καὶ τῶν σκοπῶν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔστελνε στὴ γῆ τὸ λόγο του. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης κατέβηκε ὁ ἴδιος στὴ γῆ, ἔγινε ἄνθρωπος *«καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκε»* (Ματθ. ε΄ 2), σκόρπιζε πλουσίως τὸ λόγο του. Καὶ ὁ λόγος του δὲν ὑπῆρξεν ἀναποτελεσματικός, τελεσφόρησε, ἔφερε καὶ φέρει καὶ θὰ φέρῃ μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου καρπό. Ἡ ὁμιλία τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποία ἑρμηνεύουμε ἐδῶ, ἀπευθύνθηκε πρὸς ἀκροατήριο, ὅπου *«ἀντικείμενοι πολλοί»* (Α΄ Κορ. ιστ΄ 9), ἐχθροὶ πολλοί, ζωηρῶς ἀντιδρῶντες στὸ λόγο καὶ στὸ πρόσωπο τοῦ Ὁμιλητοῦ. Ἐν τούτοις ὁ λόγος ἔφερε ἀποτέλεσμα. ***«Πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν».*** Τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ ἦταν βεβαίως παράδοξα, παραδοξότατα, λόγῳ τῶν μεγάλων καὶ μοναδικῶν ἀξιώσεών του γιὰ τὸ πρόσωπό του. Ἐν τούτοις πολλοὶ πίστευσαν στὰ παραδοξότατα λόγια του, διότι ἔβλεπαν καὶ τὰ παραδοξότατα ἔργα του, τὰ καταπληκτικώτατα θαύματά του, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔλεγαν: *«Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ»* (Ματθ. θ΄ 33).

Τὸ ***«Πολλοὶ ἐπίστευσαν»*** σημαίνει βεβαίως, ὅτι καὶ πολλοὶ δὲν πίστευσαν. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ θαῦμα, δὲν ἐξαναγκάζει καὶ δὲν καταναγκάζει κανένα γιὰ νὰ πιστεύσῃ. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπευθύνεται στὴν ἐλεύθερη βούλησι καὶ τὴν προαίρεσι τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὅπου βρίσκει καλὴ προαίρεσι, ἐκεῖ ἀσκεῖ ἑλκτικὴ ἐπίδρασι. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι πίστευσαν, ἂν συμπεράνωμε ἀπὸ τὸ ιβ΄ 42, ἦταν καὶ πολλοὶ ἄρχοντες, μέλη τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου.

Τὸ ***«ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»*** πῶς ἐννοεῖται; Πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ ὡς Θεό; Κατὰ τὴν ὁμιλία του ὁ Ἰησοῦς μὲ τὸ *«ἐγώ εἰμι»* καὶ μὲ ἄλλους

λόγους διακήρυξε τὴ θεότητά του. Ἀλλ᾽ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν καὶ δὲν πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ ὡς Θεό. Πίστευσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε πλάνος καὶ ἀντίθεος, ἀλλ᾽ ἀληθής, ἀξιόπιστος, ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, προφήτης μέγας καὶ Μεσσίας. Ἐπίσης πίστευσαν χωρὶς βαθειὰ καὶ σταθερὴ πίστι. Τοῦτο φαίνεται στὴ συνέχεια τῶν λόγων. Ὁ Ἰησοῦς στὴ συνέχεια τῆς ὁμιλίας του ἔπληξε ἰσχυρότερα τοὺς Ἰουδαίους, ὥστε οἱ προσκαίρως ἑλκυσθέντες νὰ ψυχρανθοῦν καὶ ν᾽ ἀπομακρυνθοῦν, οἱ δὲ εἰλικρινέστεροι καὶ ταπεινότεροι νὰ στερεωθοῦν περισσότερο στὴν πίστι. Ὁ Χριστὸς θέλει ἀκολούθους δοκιμασμένους στὴν πίστι, ἰσχυροὺς καὶ σταθερούς, ὄχι καλάμια, ποὺ τὰ σαλεύει ὁ ἄνεμος.

Στίχ. 31-32: ***«Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μού ἐστε, καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς».***

Μεταφράζουμε: *«Ἔλεγε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ποὺ πίστευσαν σ᾽ αὐτόν: Ἐὰν σεῖς μείνετε σταθεροὶ στὴ δική μου διδασκαλία, πραγματικῶς εἶσθε μαθηταί μου, καὶ θὰ γνωρίσετε ἐκ πείρας τὴν ἀλήθεια, καὶ ἡ ἀλήθεια θὰ σᾶς ἐλευθερώσῃ».*

Ὁ Χριστὸς εἶνε διδάσκαλος μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Πόσο παράδοξο καὶ τοῦτο! Πρόσωπο, ποὺ δὲν σπούδασε σὲ καμμιὰ σχολὴ καὶ δὲν ἔμαθε γράμματα, εἶνε ὁ Ραββί, ὁ Διδάσκαλος, πρὸ τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τοῦ κόσμου ἐκμηδενίζονται. Ἡ διδασκαλία του μέσα στὸ Εὐαγγέλιο ἀποδεικνύει τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές, τὴν ἀλήθεια, ὅτι εἶνε ἀσύγκριτος, μοναδικός.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Διδάσκαλος καὶ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ λόγου του ὀνομάζονται μαθηταί του. Ἀλλ᾽ ὑπάρχουν δύο εἰδῶν μαθηταί, οἱ ***«ἀληθῶς μαθηταί»***, οἱ ἀληθινοὶ μαθηταί, καὶ οἱ ψευδομαθηταί, οἱ κατ᾽ ὄνομα μόνο μαθηταί. Στοὺς Ἰουδαίους, ποὺ πίστευσαν, ὁ Χριστὸς μίλησε καὶ καθώρισε τί εἶνε ἀληθινὸς καὶ τί ψευδώνυμος μαθητής. Εἶνε ἀληθινοὶ μαθηταὶ ὄχι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἁπλῶς ἀκούουν καὶ πιστεύουν, ἀλλ᾽ ὅσοι μένουν στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, σταθερῶς ἀγαποῦν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ἐγκολπώνονται αὐτόν, ἐμβαθύνουν καὶ ἐντρυφοῦν σ᾽ αὐτόν, αἰσθάνονται τὴ δύναμί του καὶ τὸ μεγαλεῖο του, ἀπορρίπτουν κάθε ἀντίθετο καὶ κάθε αἱρετικὸ λόγο, καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐφαρμόζουν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ. Ὅσοι δὲν μένουν στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἔννοια, ποὺ ἀναφέραμε, αὐτοὶ δὲν εἶνε ἀληθινοὶ μαθηταί, ἀλλὰ κατ᾽ ὄνομα. Ἡ μαθητεία στὰ σχολεῖα διαρκεῖ ὡρισμένο χρόνο. Ἡ δὲ μαθη-

τεία στὸ Χριστὸ εἶνε ἰσόβια. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι μέχρι τέλους τῆς ζωῆς μας πρέπει νὰ ἀκούωμε καὶ νὰ μελετοῦμε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ προσπαθοῦμε νὰ τὸν ἐφαρμόζωμε.

Σ' αὐτούς, ποὺ μένουν σταθερῶς στὸ λόγο του, στὴ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ δὲν ἐκτρέπονται στὴν ἀπιστία, στὴν αἵρεσι καὶ στὴν ἀντιευαγγελικὴ ζωή, ὁ Χριστὸς λέγει, **«γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν»**. Τί εἶνε **«ἡ ἀλήθεια»**; Ἡ λέξι **«ἀλήθεια»** δὲν ἔχει μόνο θεωρητικὴ σημασία, ἀλλὰ καὶ ἠθική· δὲν σημαίνει μόνο τὸ ἀντίθετο τῆς πλάνης καὶ τοῦ ψεύδους· σημαίνει καὶ τὸ ἀγαθό, τὸ καλό. Μὲ τὴν πρώτη σημασία ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του λέγει γιὰ τοὺς Ἀποστόλους στὸν Πατέρα του: *«Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι»* (ιζ' 17). *Δόξασέ τους μὲ τὴν ἀλήθειά σου. Ὁ λόγος ὁ δικός σου εἶνε ἀλήθεια.* Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ Πατρός, ὁ ὁποῖος εἶνε καὶ λόγος τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ἀλήθεια, δὲν περιέχει πλάνη καὶ ψεῦδος. Μὲ τὴ δεύτερη σημασία ὁ Χριστὸς λέγει, *«ὁ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν Θεῷ ἐστιν εἰργασμένα»* (γ' 21). *Ἐκεῖνος, ποὺ πράττει τὸ καλό, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, γιὰ νὰ φανερωθοῦν τὰ ἔργα του, ὅτι ἔχουν γίνει συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.* Ὅσοι ἐμμένουν στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, γνωρίζουν τὴν ἀλήθεια καὶ μὲ τὶς δύο σημασίες, καὶ μὲ τὴ θεωρητικὴ καὶ μὲ τὴν ἠθική. Ἐπίσης γνωρίζουν ὄχι μόνο θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐμπειρικῶς. Ἐφαρμόζοντας τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ αἰσθάνονται εὐτυχεῖς, πληροφοροῦνται ἐσωτερικῶς καὶ πείθονται, ὅτι αὐτὴ ἡ διδασκαλία εἶνε ὄντως τοῦ Θεοῦ (ζ' 17).

Σ' ὅσους ἐμμένουν στὸ λόγο του καὶ γνωρίζουν τὴν ἀλήθεια, ὁ Χριστὸς λέγει, **«καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς»**. Ἡ θεωρητικὴ καὶ ἡ ἐμπειρικὴ γνῶσι τῆς ἀληθείας ἐλευθερώνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ δουλεία στὴν ἄγνοια· στὶς πεπλανημένες ἰδέες, ἀντιλήψεις καὶ θεωρίες· στὴν ψευδώνυμη γνῶσι. Κυρίως δὲ ἡ γνῶσι τῆς ἀληθείας ἐλευθερώνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ δουλεία στὰ πάθη καὶ στὶς ἁμαρτίες.

Κατὰ τὸ παρὸν χωρίο τὸν ἄνθρωπο ἐλευθερώνει **«ἡ ἀλήθεια»**. Ἀλλὰ κατὰ τὸν στίχ. 36 τὸν ἄνθρωπο ἐλευθερώνει *«ὁ Υἱός»*. Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους οἱ δύο λόγοι τοῦ Χριστοῦ; Ὄχι βεβαίως. Ἡ ἀλήθεια στὸ Χριστιανισμὸ δὲν εἶνε μόνο θεωρητικὴ ἔννοια. Ἡ ἀλήθεια στὸ Χριστιανισμὸ εἶνε ἐνυπόστατη, εἶνε δηλαδὴ καὶ πρόσωπο. Ὁ Χριστὸς διακηρύττει: *«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια»* (ιδ' 6). Καὶ συνεπῶς, ὅταν ὁ Χριστὸς λέγῃ, **«καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς»**, ἐννοεῖ, ὅτι ἡ γνῶσι τῆς ἀληθείας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λόγου του

ἐλευθερώνει τὸν ἄνθρωπο, διότι σ' αὐτὴ τὴ γνῶσι τῆς ἀληθείας περιλαμβάνεται καὶ ἡ γνῶσι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ αὐτοαλήθεια, δίνει τὸ λόγο, δίνει καὶ τὴν ἐλευθερία, σὲ ὅσους ἐνστερνίζονται τὸ λόγο καὶ τὸ πρόσωπό του. Ἡ γνῶσι τῆς ἀληθείας διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐλευθερώνει προπάντων καὶ κυρίως διότι εἶνε γνῶσι τοῦ Χριστοῦ, θεογνωσία.

●

Στίχ. 33: *«Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;»*.

Τὸ ***«οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε»*** σημαίνει, *«σὲ κανένα δὲν ὑπήρξαμε δοῦλοι ποτέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπαν σ' αὐτόν: Εἴμεθα ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραὰμ καὶ δὲν ὑπήρξαμε δοῦλοι ποτὲ σὲ κανένα. Πῶς σὺ λέγεις, "Θὰ γίνετε ἐλεύθεροι";»*.

Αὐτὰ τὰ λόγια, συμφώνως πρὸς τὸν στίχ. 31, εἶπαν στὸ Χριστό *«οἱ πεπιστευκότες αὐτῷ Ἰουδαῖοι»*, οἱ Ἰουδαῖοι, ποὺ πίστευσαν σ' αὐτόν. Ὅλοι; Ὄχι βεβαίως ὅλοι, ἀλλ' οἱ ἐπιπολαιότεροι στὴν πίστι καὶ στὸ λόγο.

Καυχῶνταν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι κατάγονταν ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ, τὸν μεγάλο πατριάρχη. Ἀλλ' ἦταν ἀνάξια τέκνα τοῦ Ἀβραάμ. Καὶ συνεπῶς τί τὸ ὄφελος ἀπὸ τὴν ἀβραμιαία καταγωγή τους; Τί τὸ ὄφελος ἀπὸ τὰ μάτια τῶν προγόνων μου, ἂν ἐγὼ εἶμαι τυφλός; Ἡ καυχησιολογία τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ προερχόταν ἀπὸ ἐγωισμὸ καὶ ἦταν μάταιη καὶ ἀνόητη. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος τοὺς ἤλεγξε λέγοντας: *«Μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ»* (Ματθ. γ' 9). *Ἂς μὴ σᾶς ἀρέσῃ νὰ λέγετε γιὰ τοὺς ἑαυτούς σας, Πατέρα ἔχουμε τὸν Ἀβραάμ. Διότι σᾶς λέγω, ὅτι ὁ Θεὸς δύναται ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λίθους ν' ἀναστήσῃ τέκνα στὸν Ἀβραάμ.* Καὶ ὄντως ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς λίθους, ἀπὸ μᾶς τοὺς ἐθνικούς, τοὺς εἰδωλολάτρες, ἀνέστησε τέκνα γιὰ τὸν Ἀβραάμ (Ῥωμ. δ' 11, 16, 17, 18, Γαλ. γ' 7-9, 29).

Ὅπως γιὰ τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ καυχῶνταν οἱ Ἰουδαῖοι γενικῶς, ἔτσι καυχήθηκαν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἰδικῶς, οἱ ὁποῖοι συνωμιλοῦσαν μὲ τὸ Χριστὸ κατὰ τὸν παρόντα διάλογο. Εἶπαν: ***«Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν»***. *Εἴμεθα ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ.* Ὁ δὲ Χριστὸς δὲν τοὺς ἤλεγξε ἀμέσως γιὰ τὴν καυχησιολογία τους, ἔπειτα ὅμως ἀπὸ λίγο τοὺς ἤλεγξε, ὅπως βλέπουμε στοὺς στίχ. 37, 39-40.

Καὶ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες καυχώμεθα γιὰ τοὺς προγόνους μας. Οἱ πρόγονοί μας ἦταν βεβαίως σπουδαῖοι. Διακρίνονταν προπάντων στὴ διανόησι. Κατεῖχαν τὰ σκῆπτρα τῆς διανοήσεως στὴν ἀρχαιότητα. Ἕλληνες εἶνε οἱ μεγαλύτεροι φιλόσοφοι καὶ οἱ θεμελιωταὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος, ἂν ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες δὲν εἴμεθα ἀντάξιοι τῶν προγόνων μας; Τί τὸ ὄφελος ἀπὸ τὴ σοφία τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἂν πολλοὶ ἀπὸ μᾶς εἶνε ἀσύνετοι καὶ ἄφρονες καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι δὲν ὑπάρχει πνεῦμα καὶ Θεότης; Τί τὸ ὄφελος ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦταν *«κατὰ πάντα δεισιδαιμονέστεροι»* (Πράξ. ιζ΄ 22), *καθ' ὅλα θρησκευτικώτεροι,* ἂν πολλοὶ ἀπὸ μᾶς σήμερα εἶνε πνευματικῶς ἀδιάφοροι, ἄθρησκοι καὶ ἄθεοι; Τί τὸ ὄφελος ἀπὸ τὴ δημοκρατία τῶν Ἀθηνῶν, ἂν ἡ δημοκρατία σήμερα στὴ χώρα μας κατάντησε ἀσυδοσία; Τί τὸ ὄφελος ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου Ἀριστείδη, ἂν ἐγὼ εἶμαι ἄδικος; Τί τὸ ὄφελος ἀπὸ τὴν ἀνδρεία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἂν ἐγὼ εἶμαι δειλός; Κατακρίνεται ἡ καυχησιολογία τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὸν Ἀβραάμ. Ἀλλ' ἀξία κατακρίσεως εἶνε καὶ ἡ δική μας καυχησιολογία γιὰ τοὺς προγόνους μας.

Ὁ λόγος τῶν Ἰουδαίων, ***«οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε»***, *σὲ κανένα δὲν ὑπῆρξαμε δοῦλοι ποτέ,* παρέχει πράγματα στοὺς ἑρμηνευτάς. Πῶς οἱ Ἰουδαῖοι ἰσχυρίσθηκαν, ὅτι δὲν ἔγιναν δοῦλοι ποτέ, ἀφοῦ καὶ στοὺς Αἰγυπτίους ὑποδουλώθηκαν, καὶ στοὺς Βαβυλωνίους καὶ Ἀσσυρίους, καὶ στοὺς Πέρσες, καὶ στοὺς Ἕλληνες, καὶ στοὺς Ρωμαίους; Καθ' ὃν χρόνον ὡμιλοῦσαν στὸν Ἰησοῦ, ἦταν ὑπόδουλοι στοὺς Ρωμαίους. Κατὰ μία γνώμη ἦταν τόση ἡ παραφορὰ τῶν Ἰουδαίων, ὥστε πάνω στὴν παραφορά τους λησμόνησαν καὶ τὶς παλαιὲς δουλεῖες στοὺς Αἰγυπτίους, στοὺς Βαβυλωνίους καὶ στοὺς ἄλλους κατακτητάς, ἀλλὰ καὶ τὴν παροῦσα δουλεία στοὺς Ρωμαίους. Κατ' ἄλλη γνώμη δὲν λησμόνησαν αὐτὲς τὶς δουλεῖες, ἀλλ' ἐννοοῦσαν, ὅτι δὲν ἔστερξαν τὴ δουλεία, διαμαρτύρονταν καὶ διατήρησαν τὸ φρόνημα πάντοτε ἀδούλωτο. Ἀλλὰ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο δὲν μποροῦμε νὰ μὴν ἐνθυμηθοῦμε τὴ δουλοπρέπειά τους, ὅταν στὸν Πιλᾶτο, ποὺ εἶπε, *«τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω;»*, αὐτοὶ ἀπάντησαν: *«Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα»* (ιθ΄ 15). Κατὰ τρίτη γνώμη ἐννοοῦσαν, ὅτι δὲν ἔγιναν δοῦλοι μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἀτομικῆς καὶ προσωπικῆς δουλείας, δὲν πωλήθηκαν ὡς δοῦλοι σὲ κανένα, δὲν ἐξανδραποδίσθηκαν. Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἀπαγόρευε νὰ πωληθῇ Ἰσραηλίτης ὡς δοῦλος. Ὁ Ἰσραηλίτης ἦταν δοῦλος Θεοῦ, ὄχι δοῦλος ἀνθρώπων (Λευϊτ. κε΄ 39-42).

Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι πρῶτα εἶπαν, *«Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν»*, καὶ ἀμέσως κατόπιν εἶπαν, *«καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε»*, ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ἡ δεύτερη πρότασι συνδέεται μὲ τὴν πρώτη κατὰ τὴν ἑξῆς ἔννοια: Εἴμεθα ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Ἀβραάμ, ὁ μεγάλος καὶ ἔνδοξος πατριάρχης, ἦταν ἐλεύθερος καὶ εὐλογημένος ἀπὸ τὸ Θεό. Καὶ ἐμεῖς ὡς ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραὰμ εἴμεθα ἐλεύθεροι καὶ εὐλογημένοι ἀπὸ τὸ Θεό. Ὁ Ἀβραὰμ ἦταν δοῦλος μόνο τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐμεῖς ὡς ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραὰμ καὶ συμφώνως πρὸς τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ (Λευϊτ. κε' 39-42) εἴμεθα δοῦλοι μόνο τοῦ Θεοῦ, ὄχι καὶ ἀνθρώπων. Εἴμεθα λαὸς ἐκλεκτός, περιούσιος, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, καὶ ἡ δουλεία δὲν ἁρμόζει σ' ἐμᾶς. Ὡς ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραὰμ εἴμεθα καὶ προωρισμένοι νὰ κυβερνήσωμε τὸν κόσμο... Ἔτσι σκέπτονταν οἱ Ἰουδαῖοι λόγῳ τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τοῦ σωβινισμοῦ τους, καθὼς καὶ τῆς ἐλλείψεως τῆς συνειδήσεως, ὅτι δὲν ἦταν τέκνα ἀντάξια τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τῆς παρερμηνείας ἐν πολλοῖς τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Γιὰ τὴ δουλεία τους στὴν ἁμαρτία δὲν σκέπτονταν οἱ Ἰουδαῖοι, διότι ἦταν αὐτάρεσκοι καὶ αὐτοδικαιώνονταν. Ὅπως βλέπουμε στὸ ἑπόμενο κεφάλαιο θ' καὶ στοὺς στίχ. 28 καὶ 34, τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, ποὺ ἀξιώθηκε τόσο μεγάλου θαύματος, νὰ ἰδῇ τὸ φῶς του, οἱ Ἰουδαῖοι *«ἐλοιδόρησαν»*, χλεύασαν, καὶ τοῦ εἶπαν: *«Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;»*. *Σὺ γεννήθηκες βουτηγμένος ὁλόκληρος μέσα στὶς ἁμαρτίες καὶ σὺ διδάσκεις ἐμᾶς;* – ἐμᾶς τοὺς ἁγίους;...

●

Στίχ. 34: *«Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ὅτι καθένας, ποὺ κάνει τὴν ἁμαρτία, εἶνε δοῦλος τῆς ἁμαρτίας»*.

Οἱ Ἰουδαῖοι, ζωηρῶς ἀντιδρώντας στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι ἡ γνῶσι τῆς ἀληθείας θὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ, λόγος, ὁ ὁποῖος, σήμαινε, ὅτι ἦταν δοῦλοι, εἶπαν καὶ τόνισαν, ὅτι οὐδέποτε ἔγιναν δοῦλοι ἀνθρώπων, καὶ γι' αὐτὸ ρώτησαν τὸν Ἰησοῦ: Πῶς σὺ λέγεις, *«Θὰ γίνετε ἐλεύθεροι»*; Ἀπαντώντας δὲ ὁ Ἰησοῦς στὸ ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων δὲν ὡμίλησε γιὰ δουλεία σὲ ἀνθρώπους εἴτε μὲ ἐθνικὴ καὶ πολιτικὴ ἔννοια, εἴτε μὲ κοινωνικὴ ἔννοια. Τέτοια δουλεία, δουλεία σὲ ἀνθρώπους κατακτητάς, τυράννους καὶ πλούσια ἀφεντικά, εἶνε βεβαίως δυσάρεστη, πικρή, καὶ προκαλεῖ ἐπαναστάσεις καὶ πολέμους μὲ τραγικὲς συνέπειες. Ἀλλ' ὑπάρχει δουλεία χειρότερη, ἀσυγκρίτως χειρότερη, ἡ ὁποία εὐθύνεται καὶ γιὰ τὴν πικρὴ δουλεία σὲ ἀνθρώπους

καί, τὸ φοβερώτερο, γιὰ αἰώνιο βασανισμό. Εἶνε δουλεία, ἡ ὁποία δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ δὲν περνάει καὶ ἀπὸ τὸ νοῦ πολλῶν, ποὺ βαπτίσθηκαν καὶ ὀνομάζονται χριστιανοί. Εἶνε ἡ δουλεία στὴν ἁμαρτία. Γι᾽ αὐτὴ τὴ δουλεία ὡμίλησεν ὁ Ἰησοῦς.

«Ἀμὴν ἀμήν», *ἀληθινὰ ἀληθινά,* εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, διεγείροντας τὴν προσοχὴ τῶν ἀκροατῶν του, καὶ κατὰ τὸν πλέον κατηγορηματικὸ τρόπο βεβαιώνοντας τὴν ἀλήθεια περὶ τῆς ἁμαρτίας, γιὰ τὴν ὁποία εὐθὺς ἀμέσως λέγει, ***«πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας»***. Κάθε ἄνθρωπος ἁμαρτάνει. Καὶ κάθε ἄνθρωπος εἶνε δοῦλος τῆς ἁμαρτίας. Κάποιοι βεβαίως ἰσχυρίζονται, ὅτι εἶνε ἐλεύθεροι, ἀφοῦ κάνουν ὅ,τι θέλουν. Ἀλλὰ τέτοια ἐλευθερία εἶνε ψευδοελευθερία, ἀφοῦ εἶνε ὑπακοὴ καὶ ὑποταγὴ ὄχι στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ καλό τους, ἀλλὰ στὰ φθοροποιὰ πάθη τους. Τέτοια ἐλευθερία εἶνε δουλεία. Καὶ ὅσοι βαπτίσθηκαν χριστιανοὶ καὶ διδάσκουν τοὺς ἄλλους τέτοια ἐλευθερία, αὐτοὶ εἶνε αἱρετικοί. Καὶ γιὰ τέτοιους ἀνθρώπους ὁ Ἀπόστολος ἔγραψε: *«Ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται»* (Β΄ Πέτρ. β΄ 19). *Ὁμιλοῦν στοὺς ἄλλους γιὰ ἐλευθερία, ἐνῷ οἱ ἴδιοι εἶνε δοῦλοι τῆς διαφθορᾶς. Διότι, ἀπ᾽ ὅ,τι κανεὶς ἔχει νικηθῆ, σ᾽ αὐτὸ καὶ ἔχει ὑποδουλωθῆ.* Ἡ ἁμαρτία προσωποποιεῖται στὴ Γραφὴ καὶ παρίσταται ὡς βασίλισσα, ἡ ὁποία θανατώνει τοὺς ὑπηκόους της. *«Ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία διὰ τοῦ θανάτου»*, γράφει ὁ Ἀπόστολος (Ρωμ. ε΄ 21). *«Τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος»*, γράφει ἐπίσης ὁ Ἀπόστολος (Ρωμ. στ΄ 23). Ὁ μισθός, μὲ τὸν ὁποῖον ἀμείβει ἡ ἁμαρτία ὅσους δουλεύουν σ᾽ αὐτή, εἶνε ὁ θάνατος. Γι᾽ αὐτὸ φωνάζει ὁ Ἀπόστολος: *«Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ»* (Ρωμ. στ΄ 12). *Μὴν ἀφήνετε λοιπὸν νὰ βασιλεύῃ ἡ ἁμαρτία στὸ θνητό σας σῶμα ὑπακούοντας σ᾽ αὐτὴ ὡς πρὸς τὶς ἐπιθυμίες του,* ἱκανοποιώντας δηλαδὴ τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη τοῦ σώματος. Ὅσοι ἰσχυρίζονται λοιπόν, ὅτι εἶνε ἐλεύθεροι, διότι κάνουν ὅ,τι θέλουν, αὐτοὶ εἶνε δοῦλοι τῆς χειρίστης μορφῆς, θεληματικῶς ὑποδουλωμένοι στὴν κακὴ βασίλισσα ἁμαρτία, ἡ ὁποία θανατώνει μὲ πρόσκαιρο καὶ μὲ αἰώνιο θάνατο, αἰώνιο χωρισμὸ ἀπὸ τὸ Θεό, αἰώνιο βασανισμό.

Στίχ. 35: *«Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα».*

Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε εὐνόητος, ὅπως φαίνεται, ἀλλὰ δυσνόητος, καὶ δὲν ἑρμηνεύεται εὐστόχως. Ἡ δυσκολία ἔγκει-

ται στὸ ρῆμα ***«μένω»***. Τοῦτο ἐδῶ δὲν ἔχει τὴ σημασία τοῦ «μένω, διαμένω», ὅπως νομίζουν οἱ ἑρμηνευταί. Μὲ αὐτὴ τὴ σημασία ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ λαμβάνει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ὁ δὲ δοῦλος δὲν μένει στὴν οἰκία πάντοτε· ὁ υἱὸς μένει πάντοτε. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια δὲν εἶνε ὀρθή. Διότι ὁ δοῦλος δύναται καὶ πάντοτε, ἰσοβίως, νὰ μένῃ στὴν οἰκία τοῦ κυρίου του· ὁ δὲ υἱὸς δύναται καὶ νὰ μὴ μένῃ πάντοτε, ἀλλὰ νὰ μετοικήσῃ. Τὸ ***«μένω»*** ἐδῶ χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ σημασία ***«ἰσχύω»***, ὅπως π.χ. ὅταν λέμε, *«ὁ νόμος ἰσχύει»*. Αὐτὴ τὴ σημασία ἔχει τὸ ρῆμα σὲ χωρία ὅπως τὰ Α' Ἔσ. δ' 38, Ἠσ. ζ' 7, λβ' 8, μ' 8, Δαν. στ' 13 (κατὰ τοὺς Ο'), Ρωμ. θ' 11, Α' Κορ. ιγ' 13 κ.ἄ. Μὲ αὐτὴ δὲ τὴ σημασία ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἑρμηνεύεται εὐστόχως.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ δοῦλος δὲν ἰσχύει στὴν οἰκία ποτέ· ὁ υἱὸς ἰσχύει πάντοτε»*.

Ὁ δοῦλος δὲν ἰσχύει στὴν οἰκία, δὲν ἔχει ἐξουσία, ἀφοῦ δὲν εἶνε ἰδιοκτήτης τῆς οἰκίας καὶ δὲν ἔχει κυριότητα ἐπ' αὐτῆς. Συνεπῶς δὲ ὁ δοῦλος δὲν δύναται νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν ἑαυτό του. Ὁ υἱὸς ἰσχύει στὴν οἰκία, ἔχει ἐξουσία, ὅπως ὁ πατέρας του, καὶ συνεπῶς δύναται νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν δοῦλο. Αὐτὸ τὸ παράδειγμα χρησιμοποιεῖ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ζωή, γιὰ νὰ δείξῃ ὅ,τι λέγει στὸν εὐθὺς ἑπόμενο στίχο.

Στίχ. 36: *«Ἐὰν οὖν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐὰν λοιπὸν ὁ Υἱὸς σᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως θὰ εἶσθε ἐλεύθεροι»*.

Οἱ Ἰουδαῖοι θεωροῦσαν τοὺς ἑαυτούς των ἐλευθέρους. Ἀλλ' ἀφοῦ ἁμάρταναν, δὲν ἦταν ὄντως ἐλεύθεροι, ἀλλὰ δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας. Ὄχι δὲ μόνον οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀφοῦ ἁμαρτάνουμε, εἴμεθα δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας. Στὴ μεγάλη δὲ οἰκία τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία περιλαμβανόμεθα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀφοῦ ὅλοι εἴμεθα δοῦλοι δὲν ἰσχύουμε, δὲν ἔχουμε ἐξουσία, καὶ συνεπῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐλευθερώσωμε τοὺς ἑαυτούς μας ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ! Ὁ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ εἶνε *«ὁ Υἱός»*, ἐνάρθρως καὶ ἀπολύτως, μὲ εἰδικὴ καὶ μοναδικὴ ἔννοια, τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν Πατέρα, γι' αὐτὸ ἰσχύει στὴν οἰκία τοῦ Θεοῦ, ἔχει ἐξουσία, ὅπως ὁ Πατήρ, ἀφοῦ, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἔχει καὶ ὁ Υἱός (ιζ' 10), καὶ δύναται νὰ μᾶς ἐλευθερώνῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἰδιαζόντως μάλιστα αὐτός, διότι θυσιάσθηκε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας.

Ἀλλὰ στὸ σημεῖο τοῦτο γεννᾶται ζήτημα. Ὁ Χριστός, διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἐξομολογήσεως σὲ πνευματικὸ πατέρα κατόπιν μετανοίας, μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν ἐξομολόγησι ὑποπίπτουμε σὲ ἁμαρτίες, χάνουμε τὴν ἐλευθερία καὶ γινόμεθα πάλι δοῦλοι; Ἡ ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα εἶνε αὐτή: «Ἐὰν κανεὶς μετὰ τὴν ἐπίγνωσι τῆς ἀληθείας ἐπανέρχεται στὴν κοσμικὴ ζωὴ καὶ ἁμαρτάνῃ θεληματικῶς καὶ καθ᾽ ἕξιν· ἐάν, μὲ ἄλλα λόγια, κάνῃ τὴν ἁμαρτία σκοπὸ καὶ τρόπο ζωῆς, τότε βεβαίως χάνει τὴν ἐλευθερία, ποὺ τοῦ χάρισε ὁ Χριστός, καὶ γίνεται πάλι δοῦλος. Ἀλλ᾽ ἐὰν μισῇ τὴν ἁμαρτία καὶ κάνῃ πνευματικὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ παρὰ ταῦτα ὑποπίπτῃ σὲ ἁμαρτίες, συνήθως μικρές, ἐξ ἀδυναμίας καὶ συναρπαγῆς, τότε δὲν χάνει τὴν ἐλευθερία καὶ δὲν λογίζεται πάλι ὡς δοῦλος.

Κατὰ τὸν στίχ. 32 ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὅτι ἐλευθερώνει ἡ ἀλήθεια. Τώρα λέγει, ὅτι ἐλευθερώνει αὐτός, ὁ Υἱός. Καὶ τὰ δύο εἶνε ὀρθά. Ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώνει, διότι συνδέει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν ἐλευθερωτὴ Υἱό. Ἄλλωστε ὁ Υἱός, ὅπως ἤδη εἴπαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ στίχ. 32, εἶνε ἡ ἐνυπόστατη ἀλήθεια.

Τὸ ὅτι ὁ Υἱὸς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἴδιος εἶνε ἀναμάρτητος. Ἐπίσης ἀποδεικνύει, ὅτι εἶνε Θεός, διότι μόνον ὁ Θεὸς δύναται νὰ ἀπαλλάσσῃ ἀπὸ ἁμαρτίες. Ἀκόμη ὁ Υἱὸς ἀποδεικνύεται Θεός, ἐπειδὴ ἀντιθέτει τὸν ἑαυτό του πρὸς τὸν δοῦλο. Ὁ Χριστὸς ὡς Υἱός, κατὰ τὴν ἀνώτερη δηλαδὴ φύσι του, εἶνε Θεὸς καὶ Κύριος, ὅπως ὁ Πατήρ. Ἔγινε δὲ δοῦλος καὶ ὀνομάζεται ἔτσι ὡς ἄνθρωπος.

Πατέρας τῶν Ἰουδαίων ὁ Ἀβραάμ;

Στίχ. 37: ***«Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν».***

Μεταφράζουμε: *«Γνωρίζω, ὅτι εἶσθε ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλὰ ζητεῖτε νὰ μὲ φονεύσετε, διότι ὁ ἰδικός μου λόγος δὲν χωρεῖ μέσα σας».*

Κατὰ τὸν στίχ. 33 οἱ Ἰουδαῖοι καυχήθηκαν λέγοντας, *«Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν». Εἴμεθα ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ.* Ἀπ᾽ αὐτὴ δὲ τὴν καυχησιολογία, συνήθη στὰ χείλη τῶν Ἰουδαίων, ὁρμᾶται τώρα ὁ Χριστὸς καὶ λέγει σ᾽ αὐτούς: ***«Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε».*** Ξέρω, ὅτι

εἶσθε ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ. Ἀναγνώριζε ὁ Χριστὸς τὴν καταγωγὴ τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τὸν μεγάλο πατριάρχη Ἀβραάμ.

Ἂς ἐπιτραπῇ δὲ σὲ τοῦτο τὸ σημεῖο μία παρέκβασι: Μισέλληνες κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὅπως ὁ Φαλμεράυερ καὶ ἄλλοι, ἄνθρωποι φθονεροί, μοχθηροὶ καὶ διαστροφεῖς τῆς Ἱστορίας, δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν καταγωγὴ ἡμῶν τῶν Νεοελλήνων ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες. Ἀλλ᾽ οἱ θεωρίες τους καταπίπτουν ὡς χάρτινοι πύργοι.

Ὁ Χριστὸς ἀναγνώριζε τὴν Ἀβραμιαία καταγωγὴ τῶν συγχρόνων του Ἰουδαίων, ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῶν κακῶν Ἰουδαίων τὴν ἀναγνώριζε μὲ σαρκικὴ μόνον ἔννοια, ὄχι καὶ μὲ πνευματική. Γιὰ τὸν Ζακχαῖο ὅμως, ποὺ ἦταν καλοπροαίρετος καὶ ἔδειξε μετάνοια, ὁ Χριστὸς εἶπε, *«καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν»* (Λουκ. ιθ΄ 9), ὄχι ἁπλῶς μὲ τὴν ἔννοια τῆς σαρκικῆς, ἀλλὰ τῆς πνευματικῆς καταγωγῆς. Μὲ τὴν αὐτὴ δὲ ἔννοια καὶ τὴν εὐσεβῆ συγκύπτουσα γυναῖκα ὠνόμασε *«θυγατέρα Ἀβραάμ»* (Λουκ. ιγ΄ 16). Ἄνθρωποι σὰν τὸν Ζακχαῖο καὶ τὴ συγκύπτουσα γυναῖκα ἦταν καλὸ σπέρμα, καλοὶ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ Ζακχαῖος *«ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι»* (Λουκ. ιθ΄ 3). Ὁ Ζακχαῖος δηλαδὴ ζητοῦσε νὰ ἰδῇ ποιός εἶνε ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ πόθο. Στοὺς Ἰουδαίους, στοὺς ὁποίους ὁ Ἰησοῦς ἀπευθυνόταν κατὰ τὴν παροῦσα ὁμιλία, μετὰ τὸ ***«Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε»***, εἶπεν, ***«ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι»***, *ἀλλὰ ζητεῖτε νὰ μὲ φονεύσετε.* Ὁ καλοπροαίρετος Ζακχαῖος ἀπὸ πόθο ζητοῦσε νὰ ἰδῇ τὸν Ἰησοῦ ὡς θαυμαστὸ πρόσωπο, οἱ κακοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι ἀπὸ μῖσος ζητοῦσαν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ ὡς σφόδρα ἀνεπιθύμητο πρόσωπο. Ὁ φόνος εἶνε ἀπὸ τὰ μέγιστα ἐγκλήματα. *«Οὐ φονεύσεις»*, ἔλεγεν ὁ θεῖος νόμος, γιὰ τὸν ὁποῖον ἐπίσης οἱ Ἰουδαῖοι καυχῶνταν, ἀλλὰ τὸν ὁποῖο δὲν δυσκολεύονταν νὰ παραβοῦν. Πολλὲς φορὲς οἱ Ἰουδαῖοι ἐπιχείρησαν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ, τὸν τελείως ἀθῶο, τὸν τελείως ἀναμάρτητο, *«τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς»* (Πράξ. γ΄ 15), ὁ ὁποῖος διακήρυττε, ὅτι *«οὓς θέλει ζωοποιεῖ»* (Ἰωάν. ε΄ 21), καὶ ὄντως ζωοποιοῦσε καὶ ἀνέσταινε νεκρούς. Πολλὲς φορὲς οἱ Ἰουδαῖοι ἐπιχείρησαν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ, στὸν ὁποῖο καὶ ὁ Πιλᾶτος καὶ ὁ Ἡρώδης δὲν βρῆκαν καμμία αἰτία θανάτου. Πολλὲς φορὲς οἱ Ἰουδαῖοι ἐπιχείρησαν νὰ φονεύσουν τὸν Μεσσία καὶ Θεό τους, ὁ ὁποῖος καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα ἀποδείκνυε τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητά του. Καὶ τελικῶς φόνευσαν τὸν Μεσσία καὶ Θεό τους ὡς ἄνθρωπο, ἔγιναν Χριστοκτόνοι καὶ Θεοκτόνοι. Πῶς λοιπὸν τέτοιοι Ἰουδαῖοι, πόρρω ἀπέχοντες ἀπὸ τὴν ἀρετὴ τοῦ Ἀβραάμ, θὰ μποροῦσαν νὰ λογίζωνται ὡς τέκνα τοῦ Ἀβραάμ,

ἄξια τέκνα; Ὁ Παῦλος φωνάζει : *«Οὐ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραήλ, οὗτοι Ἰσραήλ, οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα»* (Ρωμ. θ' 6-7). Ἀληθινὸς Ἰσραηλιτικὸς λαὸς δὲν εἶνε ὅλοι οἱ καταγόμενοι ἀπὸ τὸν Ἰσραήλ (τὸν Ἰακὼβ δηλαδή, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς τιμητικῶς ὠνόμασεν Ἰσραήλ). Οὔτε διότι εἶνε ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραὰμ εἶνε ὅλοι ἀληθινὰ τέκνα του.

Μὲ τὴ φράσι, ***«ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν»***, ὁ Ἰησοῦς ἀνέφερε τὸ λόγο, γιὰ τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι ἤθελαν νὰ τὸν ἐξοντώσουν. Ὁ λόγος γιὰ τὴν ἐξόντωσι ἦταν ὁ λόγος, τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἂν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἔβγαινε λόγος, ἂν ὁ Ἰησοῦς δὲν κήρυττε, οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θὰ ἐνωχλοῦνταν καὶ ἡ ὕπαρξι τοῦ Ἰησοῦ δὲν θὰ τοὺς ἀπασχολοῦσε. Ἀλλὰ τώρα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ τοὺς ἐνοχλεῖ τὰ μέγιστα καὶ δὲν μποροῦν νὰ ἡσυχάσουν. Ἔχασαν τὸν ὕπνο τους!

Καὶ γιατί ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ ἦταν τόσο ἐνοχλητικὸς στοὺς Ἰουδαίους; Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι ἔφθαναν μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐξοντώσουν τὸν Ἰησοῦ; *«Διότι ὁ ἰδικός μου λόγος»*, εἶπε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν ἐν λόγῳ φράσι, *«δὲν χωρεῖ μέσα σας»*. Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ δὲν χωροῦσε μέσα στὶς καρδιὲς τῶν Ἰουδαίων. Μὲ ἄλλες λέξεις, οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὸν μισοῦσαν. Μαζὶ δὲ μὲ τὸ λόγο μισοῦσαν θανασίμως καὶ τὸ Διδάσκαλο τοῦ λόγου. Καὶ συνέβαινε τοῦτο, διότι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἀνώτερος καὶ ὡραιότερος ἀπὸ τὸ λόγο τῶν ραββίνων. Τὸ ὡμολόγησαν καὶ ἐγκάθετοι τῶν Ἰουδαίων: *«Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος»* (ζ' 46). Ὁ Ἰησοῦς δίδασκε αὐθεντικῶς, *«ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς»*. Καὶ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ *«ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ»*, ἐκδήλωναν κατάπληξι, θαυμασμὸ μεγάλο, γιὰ τὴ διδασκαλία του (Ματθ. ζ' 28-29). *«Ὁ λαὸς ἅπας ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων»* (Λουκ. ιθ' 48). Ὅλος ὁ λαὸς ἀκούοντάς τον κρεμόταν ἀπὸ τὸ στόμα του. Οἱ Φαρισαῖοι εἶπαν μεταξύ τους: *«Ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν»* (Ἰωάν. ιβ' 19). *Νά, ὁ λαὸς ἔφυγε* (ἀπὸ μᾶς) *καὶ ἀκολούθησε αὐτόν.* Ἀφ' ὅτου ἐμφανίσθηκε ὁ Ραββί, μὲ ρῶ κεφαλαῖο, ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, οἱ ραββῖνοι, οἱ γραμματεῖς, οἱ Φαρισαῖοι, οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ Ἰσραὴλ αἰσθάνθηκαν ὅτι «ἐξώφλησαν». Καὶ πῶς λοιπὸν ἦταν δυνατὸν αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ φθονεροὶ καὶ μοχθηροί, ν' ἀποδεχθοῦν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ; Πῶς ἦταν δυνατὸ στὶς διεφθαρμένες καὶ φθονερὲς καρδιές τους νὰ χωρέσῃ αὐτὸς ὁ λόγος;

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ κήρυττε ἠθικὴ τελειότητα, ἠθικὴ ἀνώτερη τῆς ἠθικῆς τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Π.χ. δικαιολογοῦσε διαζύγιο μόνο σὲ περίπτωσι μοιχείας. Καταδίκαζε καὶ ἕνα αἰσχρὸ βλέμμα ὡς πνευ-

ματικὴ μοιχεία τελουμένη μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπαιτοῦσε δὲ ἀγάπη καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Πῶς νὰ χωροῦσε τέτοιος λόγος μέσα στὶς ἐγωιστικές, κακοπροαίρετες καὶ διεφθαρμένες ψυχὲς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἦταν καὶ ἐλεγκτικός· ἤλεγχε τὶς κακίες τῶν Ἰουδαίων. Μόλις προηγουμένως ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ παρουσίασε τοὺς Ἰουδαίους ὡς δούλους, καὶ τοὺς ἐξερέθισε, διότι προσέκρουσε στὸν ἐγωισμό τους. Καὶ πῶς λοιπὸν τέτοιος λόγος ἦταν δυνατὸ νὰ χωρέσῃ στὶς ἐγωιστικὲς καρδιές τους; Σὲ ἐγωιστικές, διεφθαρμένες, φθονερὲς καὶ μοχθηρὲς καρδιὲς χωρεῖ καὶ εἰσχωρεῖ ὁ Σατανᾶς καὶ ἡ ἐνέργειά του.

Οἱ κήρυκες τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἂς μὴ στενοχωροῦνται καὶ ἂς μὴ ἀπογοητεύωνται, ἂν πολλοὶ δὲν ἀνοίγουν τὶς καρδιές τους καὶ δὲν δέχωνται τὸ λόγο. Ἂς σκέπτωνται μάλιστα καὶ τοῦτο: Ἂν κηρύττουν ὁλόκληρη τὴν ἀλήθεια, ὄχι μόνο τὸ ἀκίνδυνο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπικίνδυνο μέρος τῆς ἀληθείας, τότε θὰ μισηθοῦν καὶ θὰ διωχθοῦν. Ἂς μὴν ἔχουν τὴν ἀξίωσι νὰ δείξουν πρὸς αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι συμπεριφορὰ καλλίτερη ἐκείνης, τὴν ὁποία ἔδειξαν πρὸς τὸν Κύριο καὶ τὸν Διδάσκαλο.

Στίχ. 38: ***«Ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ Πατρί μου λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν ποιεῖτε».***

Τὸ ***«ἑώρακα»*** καὶ τὸ ***«ἑωράκατε»*** εἶνε χρόνου παρακειμένου τοῦ ρήματος «ὁρῶ» καὶ σημαίνουν ἀντιστοίχως *«εἶδα», «εἴδατε».* Τὸ ***«οὖν»*** σημαίνει *«δέ»,* ὅπως καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις.

Μεταφράζουμε: *«Ἐγὼ διδάσκω αὐτό, ποὺ εἶδα στὸν Πατέρα μου· καὶ σεῖς δὲ κάνετε αὐτό, ποὺ εἴδατε στὸν πατέρα σας».*

Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν προηγούμενο στίχ. 37 εἶπε στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ὁ ἰδικός του λόγος δὲν χωρεῖ σ᾽ αὐτούς. Καὶ γιατί δὲν χωροῦσε σ᾽ αὐτούς, εἴπαμε προηγουμένως. Δὲν χωροῦσε λόγῳ τῆς ἐμπαθείας τους. Ἀλλὰ βεβαίως οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ὡμολογοῦσαν τὴν ἐμπάθειά τους, ἰσχυρίζονταν δέ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὡμιλοῦσε ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ὁ λόγος του δὲν ἦταν ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ γι᾽ αὐτὸ δὲν τὸν παραδέχονταν. Πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τῶν Ἰουδαίων ὁ Ἰησοῦς λέγει τώρα, ὅτι διδάσκει αὐτό, ποὺ εἶδε στὸν Πατέρα του. Ἡ ἔκφρασι, ὅτι εἶδε στὸν Πατέρα του, εἶνε ἀνθρωποπαθής, καὶ σημαίνει, ὅτι ἔλαβε τὴ γνῶσι τῆς ἀληθείας ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἐπειδὴ γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα. Συνεπῶς ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε λόγος τοῦ Πατρός. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀντιτίθεται στὸν Πατέρα, ἀλλὰ βρίσκεται σὲ πλήρη συμφωνία μὲ τὸν

Πατέρα. Στὸ σημεῖο δὲ τοῦτο πρέπει νὰ παρατηρήσωμε καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς, παρουσιάζοντας τὸ Θεὸ ὡς Πατέρα του, γιὰ πολλοστὴ φορὰ διακηρύσσει, ὅτι εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός, ὁ φύσει Υἱὸς τοῦ φύσει Πατρός. Ἀφοῦ δὲ ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατὴρ ἔχουν κοινὴ φύσι καὶ κοινὸ λόγο, οἱ Ἰουδαῖοι ἔπρεπε νὰ δεχθοῦν τὸ λόγο καὶ τὸν Ἰησοῦ, καὶ ὄχι νὰ μισοῦν τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ σχεδιάζουν καὶ νὰ ἐπιχειροῦν τὴν ἐξόντωσί του.

Ἡ ἀντίστασι τῶν Ἰουδαίων στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰ σχέδια καὶ οἱ ἀπόπειρές τους νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ συνιστοῦν κακὴ συμπεριφορά, τὴν ὁποία ὁ Ἰησοῦς ἀντιπαρέβαλε πρὸς τὴν ἰδική του καλὴ συμπεριφορά: *Ἐγὼ διδάσκω ὅ,τι εἶδα στὸν Πατέρα μου, καὶ σεῖς πράττετε ὅ,τι εἴδατε στὸν ἰδικό σας πατέρα.* Οἱ Ἰουδαῖοι καυχῶνταν, ὅτι πατέρας τους ἦταν ὁ Ἀβραάμ. Ὁ Χριστὸς ὅμως ἐδῶ τοὺς ἀποκλείει ἀπὸ τὴν πατρότητα τοῦ Ἀβραὰμ λόγῳ τῆς ἀνομοιότητος τῶν ἔργων, καὶ ἐννοεῖ ὡς πατέρα τους ἄλλον, τὸν Διάβολο δηλαδή, λόγῳ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἔργων.

Στίχ. 39-40: *«Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν».*

Ἡ λέξι ***«ἀλήθεια»*** δὲν ἔχει μόνο θεωρητική, ἀλλὰ καὶ ἠθικὴ σημασία· δὲν σημαίνει μόνο τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγαθό, τὸ καλό. Ἐδῶ ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ἔχει τὴν ἠθικὴ σημασία, σημαίνει τὸ ἀγαθό, τὸ καλό (Βλέπε τὴ σχετικὴ ἐπιχειρηματολογία στὴν ἑρμηνεία τοῦ Ἰωάν. 8:40 στὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. β', 1990, σελ. 96-97).

Μεταφράζουμε: «*Εἶπαν τότε σ' αὐτόν: Ὁ πατέρας μας εἶνε ὁ Ἀβραάμ. Λέγει σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ἐὰν ἤσασθε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, θὰ κάνατε τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ. Ἀλλὰ τώρα ζητεῖτε νὰ μὲ φονεύσετε, ἄνθρωπο, ποῦ σᾶς κήρυξα τὸ καλό, ποὺ ἄκουσα ἀπὸ τὸ Θεό. Τέτοιο πρᾶγμα ὁ Ἀβραὰμ δὲν ἔκανε*».

Προηγουμένως ὁ Χριστός, στίχ. 38, εἶπε στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι κάνουν αὐτό, ποὺ εἶδαν στὸν πατέρα τους. Ὡς πατέρα τῶν ἀσεβῶν καὶ κακοποιῶν Ἰουδαίων ὁ Χριστὸς ἐννοοῦσε τὸν Διάβολο. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν, ὅτι ἐννοοῦσε τὸν Διάβολο. Ἦταν τόσο αὐτάρεσκοι οἱ Ἰουδαῖοι, ὥστε ἦταν ἀδύνατο νὰ διανοηθοῦν, ὅτι εἶχαν πατέρα τὸν Διάβολο. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ κατ' ὄνομα χριστιανοί, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ εἶνε αὐτάρεσκοι, ἔχουν καλὴ ἰδέα γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους.

Καίτοι σκέπτονται καὶ ἐνεργοῦν ἀντιθέτως πρὸς τὴ διδασκαλία καὶ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, συμφώνως δὲ πρὸς τὶς ἀντιλήψεις καὶ τὶς συνήθειες τοῦ κόσμου καὶ τὸ θέλημα τοῦ κοσμοκράτορος Διαβόλου, καὶ ἄρα εἶνε τέκνα τοῦ Διαβόλου, νομίζουν οἱ ταλαίπωροι, ὅτι εἶνε τέκνα τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλιστα καλλίτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τοὺς συνειδητοὺς χριστιανούς! Καὶ ἂν κανεὶς ἀσκήσῃ κάποιο ἔλεγχο σ' αὐτοὺς ἢ κάνῃ κάποια παρατήρησι καὶ σύστασι, ὁ ἐγωισμός τους ἐξεγείρεται καὶ ἀντιδροῦν καὶ γίνονται θηρία!

Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πατέρα τους ἐννοοῦσε τὸν Διάβολο, ὁ νοῦς τους πῆγε πάλι στὸν Ἀβραάμ. Καὶ ὅπως κατὰ τὸν στίχ. 33 καυχήθηκαν, ὅτι εἶνε *«σπέρμα Ἀβραάμ», ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ*, ἔτσι καὶ τώρα καυχῶνται λέγοντας, ***«Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι»***. Στὶς λέξεις ***«ἡμῶν»***, καὶ ***«Ἀβραάμ»*** ὑπάρχει ἔμφασι. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε σὰν νὰ λέγουν στὸν Ἰησοῦ: Ὁ ἰδικός μας πατέρας εἶνε ὁ μεγάλος Ἀβραάμ. Ὁ ἰδικός σου πατέρας δὲν ξέρουμε ποιός εἶνε... Πόσο μεγάλη ἰδέα εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους, καὶ πόσο μικρὴ γιὰ τὸν Ἰησοῦ! Ποῦ νὰ φαντάζονταν, ὅτι ὁ περιφρονημένος καὶ ἐξουθενωμένος ἀπ' αὐτοὺς Ἰησοῦς θὰ διακηρυσσόταν αἰωνίως καὶ ὡς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του, καὶ ὡς υἱὸς Ἀβραὰμ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του, τὸ δεύτερο μάλιστα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπικεφαλίδα τοῦ Εὐαγγελίου του: *«Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ»* (Ματθ. α' 1).

Προηγουμένως, κατὰ τὸν στίχ. 37, ὁ Ἰησοῦς εἶπε στοὺς Ἰουδαίους: *«Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε», «Γνωρίζω, ὅτι εἶσθε ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ»*. Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Ἰησοῦς ἀναγνώρισε τὴν καταγωγὴ τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ σαρκικῶς, ὄχι καὶ πνευματικῶς. Πνευματικῶς οἱ κακοὶ Ἰουδαῖοι δὲν εἶχαν πατέρα τὸν Ἀβραάμ, ἀλλὰ ἄλλον, στίχ. 38, τὸν Διάβολο δηλαδή. Τώρα, στὸ στίχ. 39, στηλιτεύοντας ὁ Ἰησοῦς τὴν καυχησιολογία τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ, ἀρνεῖται, ὅτι εἶνε τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ μὲ ἔννοια πνευματική. Λέγει σ' αὐτούς: ***«Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε»***. Αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει: Δὲν εἶσθε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ. Ἐὰν ἤσασθε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, θὰ κάνατε τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ Ἀβραὰμ διακρινόταν γιὰ τὴν πίστι του, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας τὸν ἐγκωμιάζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, καὶ γιὰ τὰ ἔργα του, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων τὸν ἐγκωμιάζει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος. Ὁ Ἀβραὰμ πίστευε στὸ Θεό, ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι ἔδειξαν ἀπιστία στὸν Υἱό του καὶ Θεό. Ὁ Ἀβραὰμ ὑπήκουσε στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μέχρι τοῦ σημείου ν' ἀνε-

βάση τὸν ἀγαπητὸ υἱό του Ἰσαὰκ πάνω στὸ βωμὸ γιὰ νὰ τὸν θυσιάση, ἐνῷ αὐτοὶ πεισμόνως ἀντιτάσσονταν στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐκφραζόμενο διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου του Υἱοῦ καὶ Θεοῦ. Ὁ Ἀβραὰμ ἦταν φιλάνθρωπος καὶ φιλόξενος, ἐνῷ αὐτοὶ ἐπιδίωκαν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ. *«Ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι»*, εἶπε ὁ Χριστὸς προηγουμένως, στίχ. 37. ***«Ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι»***, ἐπαναλαμβάνει τώρα, καὶ προσθέτει, ***«ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Θεοῦ»***, στίχ. 40. Ὁ Ἀβραὰμ καὶ πολλοὶ δίκαιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ζητοῦσαν νὰ ἰδοῦν τὸ Χριστὸ μὲ τὰ σωματικά τους μάτια πάνω στὴ γῆ καὶ δὲν εἶδαν· οἱ ἐν λόγῳ Ἰουδαῖοι τὸν εἶδαν καί, ἀντὶ νὰ χαροῦν, ζητοῦσαν νὰ τὸν φονεύσουν. Ὁ Χριστὸς ζητοῦσε νὰ τοὺς σώση, καὶ αὐτοὶ ζητοῦσαν νὰ τὸν ἐξοντώσουν.

Τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρει τὸν ἑαυτό του ὡς ***«ἄνθρωπον»***, ποὺ ἐπιδίωκαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ φονεύσουν, οἱ ὀρθολογισταὶ θεώρησαν ὡς ἐπιχείρημα γιὰ νὰ ἰσχυρισθοῦν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε μόνον ἄνθρωπος, ὄχι καὶ Θεός. Ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα τῶν ὀρθολογιστῶν εἶνε σαθρὸ καὶ καταπίπτει. Πολλὲς φορὲς ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος. Ἄλλωστε οἱ Ἰουδαῖοι ὡς ἄνθρωπο ζητοῦσαν νὰ θανατώσουν τὸν Ἰησοῦ. Ἡ Θεότης δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ θανατωθῇ. Ὅπως δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλὲς φορὲς ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος, ἔτσι καὶ πολλὲς φορὲς ὁμιλεῖ ὡς Θεός. Μάλιστα στὸ παρὸν η΄ κεφάλαιο τοῦ Ἰωάννου πολλὲς φορὲς παρουσιάζει τὴ σχέσι του πρὸς τὸν Θεὸ ὡς εἰδική, σχέσι Πατρὸς καὶ Υἱοῦ (στίχ. 16, 18, 19, 28, 29, 36, 38, 49, 54). Ἐπίσης διακηρύσσει τὴν προΰπαρξί του (στίχ. 58). Ἐκτὸς δὲ τούτων διακηρύσσει, ὅτι εἶνε *«ἐκ τῶν ἄνω»* (στίχ. 23) καὶ *«τὸ φῶς τοῦ κόσμου»* (στίχ. 12). Τὸ δὲ ἀκόμη σπουδαιότερο, ἐπανειλημμένως παρουσιάζεται ὡς Γιαχβὲ μὲ τὴ διακήρυξι *«ἐγώ εἰμι»* (στίχ. 24, 28). Οἱ ὀρθολογισταὶ δὲν λογίζονται ὀρθῶς. Ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ὁποία εἶνε ἄνοια, καὶ τὰ ἄλλα πάθη τους δημιουργοῦν δική τους «λογική»!...

Ὅπως ἤδη εἴπαμε, ἡ λέξι ***«ἀλήθεια»*** ἔχει καὶ θεωρητικὴ καὶ ἠθικὴ σημασία, σημαίνει καὶ τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ ἀγαθό, τὸ καλό. Στὸ λόγο δὲ τοῦ Ἰησοῦ, ***«τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Θεοῦ»***, οἱ ἑρμηνευταὶ ***«τὴν ἀλήθειαν»*** ἐκλαμβάνουν στὴ θεωρητικὴ σημασία, νομίζουν δηλαδή, ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν ἀλήθεια, τὴν ὁποία κήρυττε ὁ Ἰησοῦς. Κατὰ δὲ τὸν Ἀμμώνιο αὐτὴ ἡ ἀλήθεια εἶνε ἡ ἰσότης τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸν Θεό, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας οἱ Ἰουδαῖοι ἐπιδίωκαν νὰ θανατώσουν τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν φαίνεται σοβαρή. Δεδομένου ὅτι ὁ Ἰησοῦς ***«τὴν ἀλήθειαν»***, γιὰ τὴν ὁποία ὁμιλεῖ, ***«ἤκουσε παρὰ***

τοῦ Θεοῦ», εἶνε ἀστεῖο νὰ δεχθοῦμε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἄκουσε ἀπὸ τὸν Θεό, ὅτι εἶνε ἴσος μὲ αὐτόν! Ὁ Ἰησοῦς εἶχε αὐτοσυνειδησία τῆς ἰσότητός του πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα.

Ἐμεῖς ***«τὴν ἀλήθειαν»*** ἐκλαμβάνουμε στὴν ἠθικὴ σημασία της, κατὰ τὴν ὁποία σημαίνει τὸ ἀγαθό, τὸ καλό. Τὸ ***«ἤκουσα παρὰ τοῦ Θεοῦ»*** εἶνε ἰσοδύναμο πρὸς τὸ *«ἑώρακα παρὰ τῷ Πατρί μου»* τοῦ στίχ. 38. Καὶ οἱ δύο δὲ ἐκφράσεις εἶνε ἀνθρωποπαθεῖς. Ἀκούει δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ βλέπει στὸν Πατέρα, ἐπειδὴ γεννᾶται ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα. Κατὰ ταῦτα ***«ἡ ἀλήθεια»***, τὴν ὁποία ὁ Ἰησοῦς ***«ἤκουσε παρὰ τοῦ Θεοῦ»***, εἶνε τὸ ἀγαθό, τὸ καλό, γιὰ τὸ ὁποῖο ἄκουσε ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα, ὁ ὁποῖος, κατ' ἄλλην ἀνθρωποπαθῆ ἔκφρασι, *«πάντα δείκνυσιν αὐτῷ»* (ε´ 20). Συνεπῶς ὁ Ἰησοῦς κήρυττε τὸ ἀγαθό, τὸ καλό, καὶ βρισκόταν σὲ πλήρη συμφωνία μὲ τὸν Θεὸ Πατέρα. Καὶ γι' αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι ἔπρεπε ν' ἀγαποῦν τὸν Ἰησοῦ, νὰ τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς τὸν τέλειο διδάσκαλο καὶ ν' ἀκολουθοῦν τὴ διδασκαλία του. Ἀλλ' αὐτοὶ μισοῦσαν τὸν Ἰησοῦ, ἀντιδροῦσαν στὴ διδασκαλία του καὶ ζητοῦσαν νὰ τὸν θανατώσουν. Ἡ δὲ ἐγκληματικότης τους σχημάτιζε κλίμακα: Ζητοῦσαν νὰ θανατώσουν ***«ἄνθρωπον»*** κατὰ παράβασι τῆς ἐντολῆς *«Οὐ φονεύσεις»*, ἀφοῦ σ' αὐτὸ τὸ πρόσωπο οὔτε ὁ Πιλᾶτος οὔτε ὁ Ἡρῴδης βρῆκε κάτι τὸ ἄξιο θανάτου. Ζητοῦσαν νὰ θανατώσουν πρόσωπο, τὸ ὁποῖον, ὄχι μόνον ἦταν ἀθῷο, ἀλλὰ καὶ δίδασκε ***«τὴν ἀλήθειαν»***, τὸ ἀγαθό, τὸ καλό. Ζητοῦσαν νὰ θανατώσουν πρόσωπο, τὸ ὁποῖο τὴ διδασκαλία του ***«ἤκουσε παρὰ τοῦ Θεοῦ»*** καὶ βρισκόταν σὲ πλήρη συμφωνία μὲ τὸν Θεό. Μὲ τέτοια κλίμακα ἐγκληματικότητος οἱ Ἰουδαῖοι κατέβηκαν στὰ πέταυρα τοῦ Ἅδου. Ὁ Ἀβραάμ, ποὺ δὲν εἶχε σχέσι μὲ κλίμακα ἐγκληματικότητος, ἀλλὰ μὲ κλίμακα ἀρετῆς, ἀνέβηκε στὸ ὕψος τοῦ Παραδείσου καὶ ὁ Παράδεισος ὠνομάσθηκε ἀπὸ τὸ ὄνομά του, *«κόλποι Ἀβραάμ»* (Λουκ. ιστ´ 22,23).

Ὁ Ἀβραάμ, λοιπόν, εἶνε πατέρας τῶν Ἰουδαίων μὲ σαρκικὴ ἔννοια. Ἀλλὰ μὲ πνευματικὴ ἔννοια εἶνε πατέρας τῶν καλῶν μόνον Ἰουδαίων. Τῶν ἄλλων, τῶν κακῶν Ἰουδαίων, εἶνε πατέρας ἄλλος, κακός, ὁ Διάβολος.

Ἡ Ἁγία Γραφὴ γιὰ τὸν Ἀβραὰμ καὶ γιὰ μᾶς, ποὺ δὲν εἴμεθα Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἐξ ἐθνῶν χριστιανοί, λέγει πρᾶγμα, ποὺ δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ σκεφθοῦμε. Λέγει, ὅτι ὁ Ἀβραὰμ εἶνε καὶ ἰδικός μας πατέρας, καίτοι ἐμεῖς δὲν καταγόμεθα ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ. Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος εἶχε πεῖ στοὺς Ἰουδαίους θαυμαστὸ λόγο: *«Δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ»* (Ματθ. γ´ 9). *Δύναται ὁ Θεὸς*

ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λίθους ν' ἀναστήσῃ τέκνα στὸν Ἀβραάμ. Προφητικὸς ὁ λόγος. Λίθοι ἤμεθα ἐμεῖς οἱ ἐθνικοί, οἱ ἀναίσθητοι εἰδωλολάτρες. Καὶ ἀπὸ μᾶς ὁ Θεὸς ὄντως ἀνέστησε τέκνα στὸν Ἀβραάμ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει, ὅτι ὁ Ἀβραὰμ εἶνε πατέρας ὅλων τῶν πιστῶν, τῶν χριστιανῶν, ὄχι μόνο τῶν περιτμημένων, τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκροβύστων, τῶν ἐθνικῶν (Ρωμ. δ' 11-12, 16-18). Ὅλοι, Ἰουδαῖοι καὶ ἐθνικοὶ ποὺ πιστεύουν, περιλαμβάνονται στὸ *«σπέρμα»*, στοὺς ἀπογόνους, τοὺς πνευματικοὺς ἀπογόνους, τοῦ Ἀβραάμ (Ρωμ. δ' 16). Καὶ πάλι ὁ Ἀπόστολος διακηρύττει: *«Γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ»* (Γαλ. γ' 7, βλέπε καὶ 8). Μάθετε λοιπόν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς πίστεως, αὐτοὶ εἶνε παιδιὰ τοῦ Ἀβραάμ. Καὶ ἐπανερχόμενος ὁ Ἀπόστολος στὴ διακήρυξι λέγει· *«Εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστὲ καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι»* (Γαλ. γ' 29). Ἀφοῦ δὲ ἐσεῖς εἶσθε τοῦ Χριστοῦ (ποὺ εἶνε ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ), ἄρα εἶσθε (καὶ ἐσεῖς) ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ, καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ὑπόσχεσι τοῦ Θεοῦ κληρονόμοι τῆς σωτηρίας.

Λοιπὸν διὰ τῆς πίστεως ὁ Ἀβραὰμ εἶνε πατέρας καὶ ἡμῶν τῶν ἐξ ἐθνῶν χριστιανῶν. Καὶ ὡς τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἔχουμε θέσι εἰς *«τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ»*.

Πατέρας τῶν Ἰουδαίων ὁ Θεός;

Στίχ. 41: *«Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν»*.

Μεταφράζουμε: *«Σεῖς κάνετε τὰ ἔργα τοῦ πατέρα σας. Εἶπαν τότε σ' αὐτόν: Ἐμεῖς δὲν γεννηθήκαμε ἀπὸ πορνεία. Ἐμεῖς ἕνα πατέρα ἔχουμε, τὸν Θεό»*.

Προηγουμένως ὁ Ἰησοῦς, κατὰ τὸν στίχ. 38, εἶπε στοὺς Ἰουδαίους, *«ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν ποιεῖτε»*, *σεῖς κάνετε αὐτό, ποὺ εἴδατε στὸν πατέρα σας*. Πατέρα τῶν Ἰουδαίων ὁ Ἰησοῦς ἐννοοῦσε τὸν Διάβολο. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν ποιόν ἐννοοῦσε. Τώρα δέ, στὸν παρόντα στίχ. 41, ὁ Ἰησοῦς ἐπαναλαμβάνει τὴ μομφὴ αὐτὴ κατὰ τῶν Ἰουδαίων: ***«Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν»***. *Σεῖς κάνετε τὰ ἔργα τοῦ πατέρα σας*. Ἔργα τοῦ πατέρα τους ἐννοοῦσε τὴν ἀνθρωποκτονία, γιὰ τὴν ὁποία μίλησε προηγουμένως, στίχ. 37 καὶ 40, καὶ ἄλλα βεβαίως κακὰ ἔργα. Ἀλλὰ πάλι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν, ὅτι πατέρα τους ὁ Ἰησοῦς ἐννοοῦσε τὸν Διάβολο. Κα-

τάλαβαν ὅμως, ὅτι ἐννοοῦσε κακὸ πατέρα. Καὶ ἀντέδρασαν λέγοντας, ὅτι δὲν προῆλθαν ἀπὸ πορνεία καὶ ἔχουν πατέρα τους τὸν Θεό.

Ὁ λόγος, ***«Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα»***, παρέχει δυσκολία στοὺς ἑρμηνευτάς, ὅπως ὁ προηγούμενος λόγος τῶν Ἰουδαίων στὸ στίχ. 33, *«οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε»*. Λέγοντας οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι δὲν γεννήθηκαν ἀπὸ πορνεία, κατὰ μία ἑρμηνεία ἐννοοῦσαν, ὅτι δὲν ἐξετράπησαν σὲ εἰδωλολατρία, ἡ ὁποία τοὺς ἐκτρεπομένους Ἰσραηλῖτες καθιστοῦσε «τέκνα πορνείας» (Ὡς. β'6, Ἡσ. νζ' 3), ἀφοῦ ὁ Γιαχβὲ ἦταν ὁ νυμφίος καὶ ὁ Ἰσραὴλ ἡ νύμφη του. Κατ' ἄλλη ἑρμηνεία ἐννοοῦσαν, ὅτι δὲν ἦλθαν σὲ ἀθέμιτη καὶ πορνικὴ ἐπιμιξία μὲ τοὺς εἰδωλολάτρες, οἰκογένεια τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἔτσι δὲν νόθευσαν τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ, καὶ ὡς λαὸς προερχόμενος ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ ἀποτελοῦν τὴν οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως ὅμως καὶ στὴν εἰδωλολατρία ἐξετράπησαν καὶ μὲ εἰδωλολάτρες ἦλθαν σὲ ἐπιμιξία πολλὲς φορὲς καὶ ἀπὸ πορνεία γεννήθηκαν σ' αὐτοὺς πολλοί. Ἀλλὰ πάνω στὴν ὁρμὴ καὶ στὴν παραφορά τους καὶ λόγῳ τοῦ ἀκράτου ἐθνικισμοῦ τους παρέδραμαν αὐτὰ οἱ Ἰουδαῖοι, ἢ πάντως ὠχυρώθηκαν πίσω ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἦταν οἱ μόνοι μεταξὺ ὅλων τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὴν ἀληθινὴ Θρησκεία· τὸ πολίτευμά τους ἦταν θεοκρατία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ Γιαχβέ· ἀποτελοῦσαν τὴν οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Θεὸς ἦταν πατέρας τους καὶ αὐτοὶ παιδιά του. Ὅλα δὲ αὐτὰ κατὰ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς (Ἐξόδ. δ' 22, Δευτ. λβ' 6, Ἡσ. ξγ' 16, ξδ' 8). Ἀλλὰ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς οἱ αὐτάρεσκοι Ἰουδαῖοι ἐξελάμβαναν κατὰ τὸ συμφέρον τους καὶ ἑρμήνευαν κατὰ τὸ δοκοῦν. Τὴν πνευματικότητα, προϋπόθεσι γιὰ νὰ ἀνήκῃ πραγματικῶς ὁ ἄνθρωπος στὸ κράτος καὶ στὴν οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ εἶνε ὁ Θεὸς πατέρας του καὶ αὐτὸς παιδί του, αὐτοὶ δὲν λάμβαναν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν. Αὐτοὶ σκέφθηκαν: Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι δὲν ἔχουμε πατέρα τὸν Θεό, ἀλλὰ ἄλλον, σημαίνει, ὅτι γεννηθήκαμε ἀπὸ πορνεία. Καὶ ἔτσι ἔχουμε δύο πατέρες. Καὶ τὸν μὲν πρῶτο, τὸν Θεό, ἔχουμε πατέρα τυπικῶς καὶ κατ' ὄνομα, τὸν δὲ δεύτερο, τὸν πόρνο καὶ μοιχό, ἔχουμε πατέρα πραγματικῶς καὶ οὐσιαστικῶς, πρᾶγμα ἀπαράδεκτο! Γι' αὐτὸ ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ τοὺς ἐξερέθισε καὶ μὲ ἔμφασι ἀντέταξαν: ***«Ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν»***, –ὄχι δύο.

Στίχ. 42: ***«Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε»***.

Τὸ ***«οὖν»*** ἔχει ἀντιθετικὴ ἔννοια καὶ πρέπει νὰ μεταφράζεται *«ἀλλά»*, ὅπως στὰ χωρία στ΄ 62, θ΄ 18, ιη΄ 40, Ματθ. ι΄ 26, κστ΄ 54, Πράξ. κγ΄ 21 κ.ἄ. Τὸ δὲ ***«γάρ»*** στὴ δεύτερη περίπτωσι, ποὺ ἀπαντᾶται στὸ χωρίο, εἶνε βεβαιωτικὸ καὶ ἐμφατικό, σημαίνει *«ναί»*, ὅπως στὸ Α΄ Κορ. θ΄ 10, Β΄ Κορ. δ΄ 11 κ.ἄ.

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς εἶπε σ' αὐτούς: Ἐὰν ὁ Θεὸς ἦταν πατέρας σας, θὰ μὲ ἀγαπούσατε. Διότι ἐγὼ ἀπὸ τὸ Θεὸ προῆλθα καὶ ἔχω ἔλθει. Ναί, δὲν ἔχω ἔλθει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲ ἀπέστειλε»*.

Τὴν καυχησιολογία τῶν Ἰουδαίων, ὅτι εἶνε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, ὁ Ἰησοῦς ἀναίρεσε, μὲ ἐπιχείρημα ἀπὸ τὰ ἔργα. Ἐὰν ἤσασθε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, τοὺς εἶπε, θὰ κάνατε τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ, ἐνῷ τώρα κάνετε τὰ ἀντίθετα (στίχ. 39-40). Μετὰ τὴν καυχησιολογία, ὅτι εἶνε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, οἱ Ἰουδαῖοι σὲ ὕφος ἐντονώτατο καυχήθηκαν, ὅτι πατέρα ἔχουν τὸ Θεὸ (στίχ. 41). Αὐτὴ δὲ τὴν καύχησι ἀναιρεῖ ὁ Ἰησοῦς μὲ ἐπιχείρημα ἀπὸ τὴν ἀγάπη, τὴν κορυφαία ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ τὴ σύνοψι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Λέγει στοὺς καυχηματίες: Ἐὰν ἦταν πατέρας σας ὁ Θεός, θὰ εἴχατε ἀγάπη πρὸς ἐμένα, ἐνῷ τώρα, ἐννοεῖται, ἔχετε μῖσος, καὶ μὲ διώκετε, καὶ ἐπιδιώκετε νὰ μὲ φονεύσετε.

Προσεκτικὴ παρατήρησι δεικνύει, ὅτι τρεῖς λόγοι περιέχονται ἐδῶ, γιὰ τοὺς ὁποίους οἱ Ἰουδαῖοι ἔπρεπε ν' ἀγαποῦν τὸν Ἰησοῦ.

Πρῶτος λόγος εἶνε τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ συνάγεται ἀπὸ τὴ φράσι τοῦ Ἰησοῦ, ***«ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον»***. Κατὰ μία ἑρμηνεία αὐτὴ ἡ φράσι σημαίνει τὴν προαιωνία γέννησι τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα. Κατ' ἄλλην ὅμως ἑρμηνεία σημαίνει τὴν ἐνανθρώπησι, τὸ ὅτι ἀπὸ τὸ Θεὸ ὁ Ἰησοῦς ἦλθε στὴ γῆ καὶ ἔγινε ἄνθρωπος. Δεχόμεθα τὴ δεύτερη ἑρμηνεία. Διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπεν ἁπλῶς, ***«ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον»***, ἀλλὰ πρόσθεσε ***«καὶ ἥκω»***, ὁπότε ἡ ἔννοια εἶνε: Ἐξῆλθον διὰ νὰ ἔλθω, καὶ ἰδοὺ ἔχω ἔλθει. Ὁ Ὠριγένης λέγει: *«Ἐξῆλθε καὶ ἧκε πρὸς ἡμᾶς καὶ οἱονεὶ ἔξω γεγένηται τοῦ πέμψαντος αὐτόν»*. Ὁ δὲ ἱερὸς Χρυσόστομος σχολιάζει: *«Ἐξῆλθον λέγει* (ὁ Ἰησοῦς) *τὴν πρὸς ἡμᾶς ἄφιξιν αἰνιττόμενος»*. Ὑπὲρ τῆς δευτέρης ἑρμηνείας τῆς ἐν λόγῳ φράσεως συνηγορεῖ στὴ συνέχεια τοῦ λόγου στὸν ἑρμηνευόμενο στίχο καὶ ὁ ἐπιβεβαιωτικὸς καὶ πολὺ ἐμφατικὸς λόγος τοῦ Ἰησοῦ, *«Ναί, δὲν ἔχω ἔλθει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲ ἀπέστειλε»*. Στὸν ἐπιβεβαιωτικὸ τοῦτο λόγο δὲν γίνεται λόγος γιὰ τὴν προαιωνία γέννησι τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀποστολή του στὸν κόσμο ἀπὸ τὸν Θεό.

Ἐν τούτοις ὅμως καὶ κατὰ τὴ δεύτερη ἑρμηνεία ἀπὸ τὴ φράσι, ***«ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον»***, συνάγεται, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι αὐτὴ ἡ φράσι δεικνύει τὴν προΰπαρξι τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς προϋπῆρχε στὸν οὐρανὸ *«ἐν τῷ Θεῷ»*, καὶ ἀπ' ἐκεῖ *«ἐξῆλθε»*, *«οἱονεὶ ἔξω γεγένηται τοῦ πέμψαντος αὐτὸν»* κατὰ τὴ μνημονευθεῖσα ἔκφρασι τοῦ Ὠριγένους, καὶ ἦλθε ἐδῶ στὴ γῆ καὶ ἔγινε ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Χριστὸς προϋπῆρχε τῆς ἐνανθρωπήσεώς του, εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως πολλὲς φορὲς διακήρυξε, μάλιστα καὶ κατὰ τὸν παρόντα διάλογο μὲ τοὺς Ἰουδαίους. Ὡς Υἱὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀντικείμενο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἐξαιρετικῆς, ἄπειρης ἀγάπης. *«Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱόν»*, κήρυξε ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης (Ἰωάν. γ' 35). Ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς διακήρυξε τὴν ἀγάπη τοῦ Πατρός του πρὸς τὸ πρόσωπό του. *«Ὁ Πατήρ με ἀγαπᾷ»*, εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους (Ἰωάν. ι' 17). Καὶ κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του, ἀπευθυνόμενος στὸν Πατέρα του εἶπε: *«Ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου»* (Ἰωάν. ιζ' 24). Ὁ Χριστὸς ὑπῆρχε *«πρὸ καταβολῆς κόσμου»* καὶ ἀπήλαυε τῆς ἄπειρης ἀγάπης τοῦ Πατρός του. Καὶ ὁ Πατὴρ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη διακήρυξε τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸ Χριστό. *«Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἡρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου»* (Ἡσ. μβ' 1 ὅπως παρατίθεται στὸ Ματθ. ιβ' 18). Καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Ἰησοῦ, συνιστώντας τὸ Χριστὸ στοὺς Ἰουδαίους καὶ σ' ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα, ὁ Πατὴρ διακηρύσσει: *«Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα»* (Ματθ. γ' 17). Τὴν αὐτὴ δὲ διακήρυξι κάνει ὁ Πατὴρ καὶ κατὰ τὴ μεταμόρφωσι τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ιζ' 5). Ὁ Υἱὸς εἶνε *«ὁ Ἠγαπημένος»*, ὅπως γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Ἐφ. α' 6), ὁ ἀγαπητὸς σὲ ὑπέρτατο βαθμό, ὁ ἀγαπητὸς τῶν ἀγαπητῶν.

Ὅπως δὲ ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱό του, ἔτσι θέλει καὶ ἐμεῖς νὰ ἀγαπᾶμε αὐτόν. Ὅπως ἐπίσης ὁ Πατὴρ τιμᾷ τὸν Υἱό του, ἔτσι θέλει καὶ ἐμεῖς νὰ τιμᾶμε αὐτόν. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν βεβαίως τὴν ἰδέα, ὅτι ἀγαποῦν τὸ Θεό. Ἀλλ' ἂν ἀγαποῦσαν τὸ Θεό, θὰ ἀγαποῦσαν καὶ τὸν Υἱό του. *«Πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ»* (Α' Ἰωάν. ε' 1). Στὴν πραγματικότητα οἱ Ἰουδαῖοι, ἀφοῦ δὲν ἀγαποῦσαν τὸν Υἱό, δὲν ἀγαποῦσαν καὶ τὸ Θεό, καὶ δὲν εἶχαν πνευματικὴ σχέσι μαζί του. Ἦταν ψευδαίσθησί τους, ἡ μεγαλύτερη ψευδαίσθησι, ὅτι συνδέονταν μὲ τὸ Θεό.

Δεύτερος λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ Ἰουδαῖοι ἔπρεπε ν' ἀγαποῦν τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀγάπησαν, εἶνε τὸ ὅτι ἦλθεν ***«ἐκ τοῦ Θεοῦ»***,

ἀπὸ τὸ Θεό, ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ ὅπως ἕκαστος ψευδοπροφήτης· ἦταν ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ὄχι αὐτοαπεσταλμένος· ἦλθεν *«ἐν ὀνόματι Κυρίου»* (Ψαλμ. ριζ' 26), ὄχι *«ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ»*, ὅπως θὰ ἔλθῃ ὁ Ἀντίχριστος (Ἰωάν. ε' 43). Ὅτι δὲ ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν *«ἐν ὀνόματι Κυρίου»*, τοῦτο περιτράνως ἀποδεικνυόταν ἀπὸ τὰ καταπληκτικὰ θαύματα, ὥστε πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ μεγάλοι καὶ μικρὰ παιδιὰ κατὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδο τοῦ Ἰησοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα νὰ ψάλλουν τὸ *«εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»* καὶ τὸ *«ὡσαννά»* πρὸς ἀπαραμύθητη θλῖψι τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων (Ματθ. κα' 9, 15-16).

Τρίτος λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ Ἰουδαῖοι ἔπρεπε ν' ἀγαποῦν τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀγάπησαν, εἶνε τὸ ὅτι ἦλθε στὸν κόσμο ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ δηλαδὴ ἀποστολή, τὴν ὑψίστη ἀποστολή, νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ μεγαλύτερη ἁμαρτία τῶν Ἰουδαίων εἶνε αὐτή, ὅτι δὲν πίστευσαν καὶ δὲν ἀγάπησαν, ἀλλὰ καὶ μίσησαν θανασίμως τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἔπαυσε νὰ εἶνε πατέρας τους, ἔγινε ἐχθρός τους, ὠργίσθηκε ἐναντίον τους, καὶ ἡ ὀργή του μένει ἐπάνω τους, καὶ θὰ μένῃ, ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ καιρός, ποὺ θὰ εἰποῦν, *«Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»* (Ἰωάν. γ' 36, Λουκ. ιγ' 35).

Στίχ. 43: *«Διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; Ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν».*

Στὸ χωρίο τοῦτο οἱ ἐξηγηταὶ δίνουν ἐξηγήσεις ὅπως οἱ ἑξῆς:

«Γιατί δὲν ἐννοεῖτε ὅ,τι λέγω; Διότι δὲν ὑποφέρετε (δὲν ἀνέχεσθε) ν' ἀκούετε τὸ λόγο μου».

«Γιατί δὲν ἐννοεῖτε τὴ γλῶσσα μου; Διότι εἶσθε ἀνίκανοι νὰ ἐννοῆτε τὸ λόγο μου».

«Γιατί δὲν ἐννοεῖτε τὴ γλῶσσα μου; Διότι ἡ ἀποκάλυψί μου εἶνε πέρα τῆς ἀντιληπτικῆς σας ἱκανότητος».

Τέτοιες ἐξηγήσεις δὲν εἶνε ἱκανοποιητικές. Διότι οἱ Ἰουδαῖοι, ἀντιθέτως πρὸς αὐτὲς τὶς ἐξηγήσεις, ἐννοοῦσαν καὶ ἀντιλαμβάνονταν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, καὶ γι' αὐτὸ ἀντιδροῦσαν.

Πρὸς ὀρθὴ ἐξήγησι τοῦ χωρίου πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι **«λαλιά»** καὶ **«λόγος»** εἶνε συνώνυμα, ὅπως τὸ **«λαλῶ»** καὶ τὸ **«λέγω»**· τὸ **«γινώσκω»** ἐδῶ σημαίνει *«ἀναγνωρίζω, παραδέχομαι»*, ὅπως στὸ α' 10 (Πρβλ. στ' 69, Λουκ. α' 18)· καὶ τὸ **«ἀκούω»** σημαίνει *«ὑπακούω»*, ὅπως στὸ ι' 3, Δευτ. ια' 22, 27, 28, ιη' 15, 19, Πράξ. γ' 22, 23, δ' 19. Καὶ σήμερα τὸ «ἀκούω» ἔχει καὶ τὴν ἔννοια τοῦ «ὑπακούω», ὅπως π.χ.

στὴ φράσι, «τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ ἀκούουν τοὺς γονεῖς».

Μεταφράζουμε τὸ χωρίο: *«Γιατί δὲν παραδέχεσθε τὸ λόγο μου; Διότι δὲν δύνασθε νὰ ὑπακούετε στὸ λόγο μου».*

Ὁ Ἰησοῦς θέτει ἐρώτημα καὶ δίνει ἀπάντησι. Ἐρωτᾷ γιατί οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὴ διδασκαλία του, καὶ ἀπαντᾷ, ὅτι αὐτὸ συνέβαινε, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπακούουν στὴ διδασκαλία του. Προηγουμένως ὁ Χριστός, κατὰ τὸν στίχ. 37, εἶχε πεῖ στοὺς Ἰουδαίους: *«Ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν»*. *Ὁ ἰδικός μου λόγος δὲν χωρεῖ μέσα σας.*

Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπακούουν στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ; Διότι δὲν ἤθελαν νὰ ὑπακούουν. Τὸ θέλειν εἶνε δύνασθαι, καὶ τὸ μὴ θέλειν εἶνε μὴ δύνασθαι! Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ περιέχει πολλὰ μή, πολλὲς ἀπαγορεύσεις, ἀπαγορεύσεις ἁμαρτωλῶν πραγμάτων. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἀπαιτεῖ θυσίες, πολλὲς φορὲς δύσκολες καὶ ὀδυνηρὲς θυσίες. Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τέτοιες θυσίες δὲν ἤθελαν νὰ κάνουν. Ἔκαναν θυσίες ζώων... Συμφώνως πρὸς τὸν ἑπόμενο στίχ. 44, οἱ Ἰουδαῖοι ἤθελαν νὰ κάνουν τὶς ἐπιθυμίες τοῦ Διαβόλου, οἱ ὁποῖες βεβαίως ἦταν καὶ δικές τους ἐπιθυμίες, ἀφοῦ ἤθελαν νὰ τὶς κάνουν. Ὁ Ἰησοῦς π.χ. δίδασκε, νὰ μὴν εἶνε οἱ ἄνθρωποι φιλάργυροι καὶ πλεονέκτες καὶ νὰ μὴ θησαυρίζουν ἐδῶ πάνω στὴ γῆ, ἀλλὰ νὰ σκορπίζουν τὰ πλούτη στοὺς πτωχούς. Ἀλλὰ τέτοια διδασκαλία οἱ φιλάργυροι καὶ πλεονέκτες Ἰουδαῖοι τὴν ἀπέρριπταν καὶ τὴ μυκτήριζαν, διότι δὲν ἤθελαν καὶ δὲν ἠδύναντο, δὲν εἶχαν τὴν ψυχικὴ δύναμι νὰ ὑπακούσουν σ᾽ αὐτή.

Ὅπως οἱ κακοὶ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, διότι δὲν εἶχαν τὴ θέλησι καὶ δύναμι νὰ ὑπακούουν στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ἔτσι καὶ κακοὶ χριστιανοί –ὁποῖο ὀξύμωρο!– δὲν παραδέχονται τὸ Εὐαγγέλιο, διότι δὲν ἔχουν τὴ θέλησι καὶ δύναμι νὰ ὑπακούουν σ᾽ αὐτό.

Στίχ. 44: *«Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ Διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ· ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ».*

Ἡ λέξι ***«ἀλήθεια»*** ἐκτὸς τῆς θεωρητικῆς ἔχει καὶ ἠθικὴ σημασία, σημαίνει τὸ ἀγαθό, τὸ καλό, ὅπως δεικνύει ἡ ἔκφρασι *«ποιεῖν τὴν ἀλήθειαν»*, *πράττειν τὸ ἀγαθόν* (Βλέπε τὴν ἑρμηνεία τοῦ Ἰωάν. γ΄ 21 στὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. α΄, σελ. 106-112). Ἠθικὴ δὲ σημασία καὶ ὄχι θεωρητικὴ ἡ λέξι ***«ἀλήθεια»*** ἔχει

στὸν παρόντα στίχο, ὅπου ἀπαντᾶται δύο φορές, καθὼς καὶ στοὺς στίχ. 45 καὶ 46. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὶς ἠθικῆς σημασίας λέξεις **«ἀνθρωποκτόνος»** καὶ *«ἁμαρτία»*, τῆς πρώτης στὸν ἑρμηνευόμενο στίχο, καὶ τῆς δεύτερης στὸ στίχ. 46.

Ἡ λέξι **«ψεῦδος»**, ἀντίθετη τῆς λέξεως **«ἀλήθεια»**, ἔχει καὶ αὐτὴ ὄχι μόνο θεωρητική, ἀλλὰ καὶ ἠθικὴ ἔννοια· δὲν σημαίνει μόνο τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ καὶ τὸ κακό, ὅπως δεικνύει ἡ ἔκφρασι *«ποιεῖν ψεῦδος», πράττειν τὸ κακόν* (Βλέπε τὴν ἑρμηνεία τῶν χωρίων Ἀποκ. κα' 27, κβ' 15 στὸ αὐτὸ ἡμέτερο ἔργο, σελ. 293-294, 294-296 ἀντιστοίχως). Στὸ παρὸν χωρίο μὲ τὴ λέξι **«ψεῦδος»** σημαίνεται τὸ κακό. Ὁμοίως δὲ μὲ τὴ λέξι **«ψεύστης»** σημαίνεται ὁ κακός.

Μεταφράζουμε: *«Σεῖς εἶσθε ἀπὸ τὸν πατέρα τὸν Διάβολο, καὶ θέλετε νὰ κάνετε τὶς ἐπιθυμίες τοῦ πατέρα σας. Ἐκεῖνος ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ἀνθρωποκτόνος, καὶ δὲν στέκεται στὸ καλό, διότι δὲν ὑπάρχει καλὸ σ' αὐτόν. Ὅταν λαλῇ τὸ κακό, ἐξ ἰδίων λαλεῖ, διότι εἶνε κακός, καὶ ὁ πατέρας αὐτοῦ* (τοῦ κακοῦ)».

Ὁ παρὼν στίχος εἶνε σημαντικώτατος γιὰ τὴ γνῶσι τῆς φύσεως τοῦ Διαβόλου. Πολλοί, καίτοι βαπτισμένοι χριστιανοί, ἀκόμη δὲ καὶ καθηγηταὶ τῆς Θεολογίας, θεωροῦν τὸν Διάβολο προσωποποίησι τοῦ κακοῦ ἢ ἀποκύημα τῆς φαντασίας τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ πολλὰ χωρία τῆς Γραφῆς ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Διάβολος εἶνε προσωπικὸ ὄν, πραγματικὸ πρόσωπο. Τὸ δὲ παρὸν χωρίο ἀποδεικνύει τοῦτο μὲ πολλὰ στοιχεῖα. Ἀφοῦ ὁ Διάβολος ἔχει **«ἐπιθυμίας»**· **«λαλεῖ»**, καὶ μάλιστα **«ἐκ τῶν ἰδίων»**,· εἶνε **«ψεύστης»**, ἤτοι κακός, πλήρης κακίας· εἶνε **«ἀνθρωποκτόνος»**, καὶ μάλιστα **«ἀπ' ἀρχῆς»**, ἤτοι ὁ πρῶτος διδάξας ἀνθρωποκτονία· καὶ χαρακτηρίζεται ὡς **«πατὴρ»** τῶν κακῶν ἀνθρώπων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Θεὸ πατέρα, εἶνε πραγματικῶς προσωπικὸ ὄν. Τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά του. Διότι **«Διάβολος»** σημαίνει, ὅτι διαβάλλει, συκοφαντεῖ. Μόνο δὲ πρόσωπα ἔχουν τὸ ἐλάττωμα νὰ διαβάλλουν, νὰ συκοφαντοῦν. Ὅσοι συνεπῶς, ἐνῷ εἶνε βαπτισμένοι χριστιανοί, δὲν παραδέχονται τὸν Διάβολο ὡς πρόσωπο, ὡς ἐκπεσόντα ἀρχάγγελο, αὐτοὶ εἶνε αἱρετικοὶ καὶ ἄπιστοι.

Τὸ **«ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς»** κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς σημαίνει, ὅτι ὁ Διάβολος ἦταν ἀνθρωποκτόνος ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνθρωπότητος, διότι ἐξώθησε τὸν Κάιν νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφό του (Α' Ἰωάν. γ' 12), ἤ, ὀρθότερα, διότι διὰ τῆς ἁμαρτίας θανάτωσε τὸν Ἀδάμ, τὸν γενάρχη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους (Σοφ. Σολ. β' 24). Ἀλλ' ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι τὸ **«ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς»** σημαίνει, ὅτι ὁ Διάβολος

ἦταν ἀνθρωποκτόνος ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνθρωποκτονίας, ἦταν δηλαδὴ ὁ πρῶτος ἀνθρωποκτόνος. Ὑπάρχουν ἀναρίθμητοι ἀνθρωποκτόνοι, ἀλλ' ὁ Διάβολος ἔχει τὸ πρωτεῖο, ἔρχεται πρῶτος, οἱ ἄλλοι ἀκολουθοῦν. Ὁ Διάβολος εἶνε ὁ πρῶτος διδάξας ἀνθρωποκτονία, εἶνε ὁ πατὴρ τῆς ἀνθρωποκτονίας καὶ τῶν ἀνθρωποκτόνων. Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἤθελαν νὰ πράττουν τὶς ἐπιθυμίες τοῦ Διαβόλου, καὶ ἔπρατταν τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου, καὶ ἐπιδίωκαν νὰ φονεύσουν τὸ Χριστό, τὸ ὁποῖο καὶ ἔπραξαν, γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς ὠνόμασε τὸ Διάβολο πατέρα τους. Οἱ ἀκόλουθοι καὶ μιμηταὶ τοῦ πρωτεργάτου τοῦ κακοῦ, τοῦ Διαβόλου, ἔχουν αὐτὸν πατέρα. Συνεπῶς τὸ ***«ἀπ' ἀρχῆς»*** στὸν ἑρμηνευόμενο στίχο συνδέεται ἐννοιολογικῶς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ Διαβόλου ***«πατήρ»***. Ἂς σημειωθῇ δέ, ὅτι ἡ φράσι, ***«Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς»*** εἶνε ἀνάλογη τῆς φράσεως στὸ Α' Ἰωάν. γ' 8 *«ἀπ' ἀρχῆς ὁ Διάβολος ἁμαρτάνει»*, ὁ Διάβολος δηλαδὴ εἶνε ὁ πρῶτος ἁμαρτήσας, ὁ πρῶτος διδάξας τὴν ἁμαρτία, ὁ πατὴρ τῆς ἁμαρτίας.

Τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ Διαβόλου στὸν ἑρμηνευόμενο στίχο, καὶ ἰδίως τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὸν ***«ἀλήθεια»***, ἤτοι καλό· ὅτι ***«λαλεῖ τὸ ψεῦδος ἐκ τῶν ἰδίων»***, ἤτοι λαλεῖ τὸ κακὸ ἐξ ἰδίων· καὶ ὅτι ***«ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ*** (τοῦ ψεύδους)***»***, εἶνε δηλαδὴ κακὸς καὶ ὁ πατέρας τοῦ κακοῦ, δεικνύουν, ὅτι ὁ Διάβολος εἶνε τελείως διεστραμμένος, γι' αὐτὸ καὶ ἀμετανόητος.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανειλημμένως ὡς πατέρα τους παρουσίασαν τὸν Ἀβραάμ (στίχ. 33, 39). Καὶ ὑψηλότερα ἀναβαίνοντας, ὡς πατέρα τους παρουσίασαν τὸν Θεό (στίχ. 41). Ἀλλ' ὁ Χριστός, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν ἀνάξιοι καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀβραάμ, ὡς πατέρα τους ἐπανειλημμένως ἀνέφερε ἄλλον, χωρὶς νὰ τὸν κατονομάζῃ (στίχ. 38, 41). Στὸν ἑρμηνευόμενο δὲ στίχο, σφοδρύνοντας τὸν ἔλεγχο κατὰ τῶν πεπωρωμένων καὶ ἀμετανοήτων Ἰουδαίων, τὸν κατονομάζει: ***«Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ Διαβόλου ἐστέ»***. Ἡ φράσι αὐτή, στὴν ὁποία ἡ γενικὴ ***«τοῦ Διαβόλου»*** εἶνε παραθετική, σημαίνει: *Σεῖς εἶσθε ἀπὸ τὸν πατέρα, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Διάβολος. Σεῖς πνευματικῶς κατάγεσθε ἀπὸ τὸν Διάβολο.* ***«Καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν»***. *Καὶ τὶς ἐπιθυμίες τοῦ πατέρα σας, τοῦ Διαβόλου, θέλετε νὰ κάνετε.* Ὁ Χριστὸς καταγγέλλει τοὺς Ἰουδαίους ὡς ἀνθρώπους κακῆς θελήσεως, διαβολικῆς θελήσεως, ὁμοίους μὲ τὸν πατέρα τους Διάβολο, ἀφοῦ θέλουν νὰ κάνουν τὰ θελήματα τοῦ Διαβόλου καὶ ὄχι τοῦ Θεοῦ.

Σφοδρότατος, ὀξύτατος ὁ ἔλεγχος τοῦ Ἰησοῦ. Ποῦ εἶνε ἐκεῖνοι, οἱ ψευδοταπεινοὶ τύποι, ποὺ λένε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρίνωμε, καὶ μάλι-

στα νὰ ὑψώνωμε τὸν τόνο τῆς φωνῆς καὶ νὰ χρησιμοποιοῦμε ζωηρὲς ἐκφράσεις; Εἶνε αὐτοὶ φιλανθρωπότεροι καὶ εὐγενέστεροι ἀπὸ τὸ Χριστό, ποὺ εἶπε στοὺς κακοπροαιρέτους Ἰουδαίους, ὅτι πατέρας τους εἶνε ὁ Διάβολος; Θὰ εἰποῦν οἱ ψευδοταπεινοὶ τύποι, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος καὶ Θεός, καὶ γι' αὐτὸ μιλοῦσε ἔτσι. Ἀλλ' ἔτσι, λέγουμε ἐμεῖς, μιλοῦσαν καὶ ἁμαρτωλοί, ἀλλὰ πιστοὶ καὶ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος λόγῳ μεγάλης συναισθήσεως θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ὡς τὸν *«πρῶτον»*, τὸν μεγαλύτερο δηλαδή, ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλούς (Α' Τιμ. α' 15), ἤλεγξε τὸν Ἰουδαῖο μάγο ψευδοπροφήτη Βαριησοῦ μὲ σκληροτάτη, ἀλλ' ἁρμόζουσα βεβαίως γλῶσσα: *«Ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ Διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας;»* (Πράξ. ιγ' 10). Ἔγινε μάλιστα καὶ τιμωρητικὸ θαῦμα τυφλώσεως τοῦ ἀσεβοῦς αὐτοῦ Ἰουδαίου. Ἔλεγχος καὶ τύφλωσι μὲ σκοπὸ τὴ μετάνοια.

Ἀλλὰ θὰ εἰποῦν πάλι οἱ ψευδοταπεινοὶ τύποι, ὅτι ὁ Παῦλος ἦταν Ἀπόστολος, καὶ γι' αὐτὸ μίλησε ἔτσι. Λέγουμε ὅμως καὶ ἐμεῖς, ὅτι μὲ σκληροτάτη, ἀλλ' ἁρμόζουσα βεβαίως γλῶσσα, ἤλεγξε τὸ Μέγα Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων καὶ ἕνας ἁπλὸς χριστιανός, διάκονος τραπεζῶν, ὁ Στέφανος: *«Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; Καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε»* (Πράξ. ζ' 51-52). Ὅπως ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος, ἔτσι καὶ κάθε πιστὸς ἔχει τὸ δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ τὸ καθῆκον, νὰ κρίνῃ δικαίως καὶ νὰ ἐλέγχῃ τὴν ἀσέβεια καὶ τὴ φαυλότητα. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς ὅλους γενικῶς τοὺς πιστοὺς ἀπευθύνει τὴ σύστασι, *«Μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε»* (Ἐφ. ε' 11). Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο δὲν ἐπιτρέπεται, εἶνε ἡ κατάκρισι, τὸ νὰ κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ ἐμπάθεια καὶ νὰ καταδικάζῃ τὸν ἄλλο, ἐνῷ ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ σωθῇ. Ὁ ἔλεγχος ἄλλωστε ἀποβλέπει στὴ μετάνοια καὶ σωτηρία.

Γιὰ τοὺς κακοπροαιρέτους Ἰουδαίους, ποὺ ἤθελαν τὸ κακὸ καὶ ἐθελοκάκως τὸ ἐνεργοῦσαν, ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι πατέρας τους δὲν ἦταν ὁ Θεός, ὅπως ἰσχυρίζονταν, ἀλλὰ ὁ Διάβολος, τοῦ ὁποίου ἦταν μιμηταί. Πατέρας ὁ Διάβολος καὶ αὐτοὶ τέκνα του. Ἀλλ' ὅ,τι εἶπε ὁ Χριστὸς γιὰ τοὺς κακοπροαιρέτους Ἰουδαίους, ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς κακοπροαιρέτους χριστιανούς, αὐτοὺς δηλαδή, ποὺ δὲν ἁμαρτάνουν

ἀπὸ συναρπαγὴ καὶ ἀδυναμία, ἀλλ' ἐσκεμμένως καὶ ἐν ψυχρῷ, διότι θέλουν τὸ κακό, ὅπως ὁ Διάβολος. Πατέρας καὶ αὐτῶν, τῶν ψευδωνύμων χριστιανῶν, δὲν εἶνε ὁ Θεός, ἀλλ' ὁ Διάβολος, μὲ τὸν ὁποῖο διὰ μιμήσεως ἐξομοιώνονται. Πατέρας ὁ Διάβολος καὶ αὐτοὶ τέκνα του. Ὁ Χριστὸς μίλησε γιὰ ζιζάνια στὸν ἀγρό του, τὰ ὁποῖα ἔσπειρε ὁ ἐχθρός. Καὶ ἐξήγησε, ὅτι τὰ ζιζάνια εἶνε *«οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ»*, οἱ ἄνθρωποι τοῦ κακοῦ, ὁ δὲ ἐχθρὸς εἶνε ὁ Διάβολος (Ματθ. ιγ΄ 25, 38, 39). Καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης λέγει: *«Ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ Διαβόλου· Πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ»* (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 10). *Μ' αὐτὸ διακρίνονται τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ ἀπ' τὰ παιδιὰ τοῦ Διαβόλου: Καθένας, ποὺ δὲν ἀσκεῖ τὴν ἀρετή, δὲν εἶνε ἀπ' τὸ Θεὸ* (δὲν εἶνε παιδὶ τοῦ Θεοῦ), *μάλιστα αὐτός, ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφό του.*

Ἂν αὐτός, ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφό του, δὲν εἶνε παιδὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦ Διαβόλου, πόσο μᾶλλον εἶνε τοῦ Διαβόλου ὅποιος δὲν ἀγαπᾷ τὸ Χριστό, ἀλλὰ καὶ μισεῖ καὶ πολεμεῖ τὸ Χριστό. Ἀλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονο στοὺς χριστομάχους! Οἱ Ἰουδαῖοι σταύρωσαν τὸ Χριστό, αὐτοὶ τὸν ἀνασταυρώνουν, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἔχουν θέσι στὴ λίμνη τοῦ πυρὸς μαζὶ μὲ τὸν Διάβολο.

«Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;»

Στὶχ. 45: ***«Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι».***

Ἡ πρώτη πρότασι τοῦ χωρίου φαίνεται συντακτικῶς ἀνώμαλη, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀνώμαλη. Ἡ ἐντύπωσι τῆς ἀνωμαλίας δημιουργεῖται ἀπὸ τὴ χάριν ἐμφάσεως πρόταξι τοῦ ***«Ἐγώ»***. Ἐὰν μεταθέσωμε τὶς δύο πρῶτες λέξεις μετὰ τὸ ***«ὅτι»***, γίνεται φανερό, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνωμαλία: «*Ὅτι δὲ ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι*». Τὸ ***«ὅτι»*** εἶνε ἐναντιωματικό, σημαίνει *«καίτοι, ἂν καί»*. Ἡ δὲ ***«ἀλήθεια»*** ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι ἐδῶ ἔχει ἠθικὴ ἔννοια, σημαίνει τὸ ἀγαθό, τὸ καλό, ὅπως καὶ στοὺς προηγουμένους στίχ. 40 καὶ 44, καθὼς ὑποστηρίξαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τους.

Μεταφράζουμε: *«Ἐγὼ δὲ ἂν καὶ διδάσκω τὸ καλό, δὲν πιστεύετε σ' ἐμένα».*

Τὸ «ἐγώ», ὅταν λέγεται ἀπὸ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους, πολλὲς φορὲς εἶνε ἐγωιστικό, μάλιστα ὅταν λέγεται καὶ μὲ ἔμφασι. Ἀλλ' ὅταν λέγεται ἀπὸ τὸ Χριστό, δὲν δείχνει ἐγωισμό, ἀλλ' αὐθεντία, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεὸς ἐνανθρωπήσας, εἶνε ἡ ὑψίστη αὐθεντία.

Ὁ Χριστὸς λέγει *«Ἐγώ»*, μὲ ἔμφασι, καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πατέρα τοῦ *«ψεύδους», τοῦ κακοῦ*, τὸν Διάβολο: Ὁ Διάβολος εἰσηγεῖται *«τὸ ψεῦδος», τὸ κακό*. Ἐγὼ κηρύττω *«τὴν ἀλήθειαν», τὸ καλό. Καίτοι δὲ ἐγὼ κηρύττω τὸ καλό, δὲν πιστεύετε σ' ἐμένα*, δὲν παραδέχεσθε τὰ λόγια μου, μὲ διαβάλλετε ὡς πλάνο.

Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευαν στὸν Διδάσκαλο τοῦ καλοῦ; Γιατί δὲν παραδέχονταν τὰ λόγια του; Διότι ἦταν κακοπροαίρετοι καὶ διεστραμμένοι. Διότι ἦταν παιδιὰ τοῦ ἀρχιδιεστραμμένου ὄντος, τοῦ Διαβόλου, καὶ ἤθελαν νὰ κάνουν τὶς ἐπιθυμίες τοῦ πατέρα τους τοῦ Διαβόλου. Οἱ ἐπιθυμίες τους συνέπιπταν μὲ τὶς ἐπιθυμίες τοῦ Διαβόλου. Τὰ θελήματά τους συνέπιπταν μὲ τὰ θελήματα τοῦ Διαβόλου. *«Οὐδεὶς ἑκὼν κακός»* κατὰ τὴν ἀρχαία ρῆσι. Κανείς, δηλαδή, δὲν εἶνε κακὸς μὲ τὴ θέλησί του. Ἐσφαλμένη αὐτὴ ἡ ρῆσι. Δυστυχῶς πολλοὶ εἶνε κακοὶ μὲ τὴ θέλησί τους. Δὲν τοὺς ἀρέσει τὸ καλό, τοὺς ἀρέσει τὸ κακό. Καὶ ἁμαρτάνουν ἐθελοκάκως. Καὶ εὐφραίνονται διαπράττοντας τὸ κακό. Τέτοιοι ἄνθρωποι, μᾶλλον δὲ ἀπάνθρωποι καὶ διαβολάνθρωποι, δὲν εἶνε ὅσοι πιάνουν συνανθρώπους καὶ τοὺς βασανίζουν σαδιστικά, μὲ ἀνατριχιαστικὰ βασανιστήρια, καὶ τοὺς θανατώνουν; Ἀπάνθρωποι καὶ διαβολάνθρωποι ἦταν οἱ Ἰουδαῖοι, ποὺ σταύρωσαν τὸ Χριστό. Ἀπάνθρωποι καὶ διαβολάνθρωποι εἶνε καὶ ἀναρίθμητοι ἄλλοι διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ποὺ ποικιλοτρόπως βασάνισαν καὶ θανάτωσαν ἑκατομμύρια ἀνθρώπους. Μελαγχολεῖ κανείς, ὅταν σκέπτεται τὰ φρικτὰ μαρτύρια, ποὺ ὑπέστησαν ἄνθρωποι, ἰδίως κατὰ διωγμούς, πολέμους καὶ ἐμφυλίους σπαραγμούς.

Στίχ. 46: *«Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; Εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;»*.

Ἄξιο παρατηρήσεως ὅτι ἐδῶ, καθὼς καὶ στὸ ιστ' 8, ἔχουμε τὴν αὐτὴ σύνταξι «ἐλέγχω τινὰ περί τινος». Καὶ στὶς δύο δὲ περιπτώσεις ὀρθὴ εἶνε ἡ γνώμη ἐκείνων τῶν ἑρμηνευτῶν, οἱ ὁποῖοι τὸ ***«ἐλέγχω»*** ἐκλαμβάνουν στὴ σημασία τοῦ *«ἀποδεικνύω»*. Ἡ δὲ ***«ἀλήθεια»*** ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ἐδῶ ἔχει ἠθικὴ σημασία, σημαίνει τὸ ἀγαθό, τὸ καλό, ὅπως καὶ στοὺς προηγουμένους στίχ. 40, 44 καὶ 45, καθὼς ὑποστηρίξαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία αὐτῶν τῶν στίχων.

Μεταφράζουμε: *«Ποιός ἀπὸ σᾶς δύναται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι διδάσκω κάτι τὸ ἁμαρτωλό; Καὶ ἀφοῦ διδάσκω τὸ καλό, γιατί ἐσεῖς δὲν πιστεύετε σὲ μένα;»*.

Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι λέμε πάντοτε τὸ καλό; Συνήθως εἴμεθα λαλίστατοι. Μέσα δὲ στὰ πάμπολλα, στὰ ἀναρίθμητα λόγια, ποὺ λέμε, δὲν ὑπάρχουν καὶ ἄστοχα, ἀπρεπῆ, ἐπιζήμια, ἁμαρτωλά; *«Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν»*, λέγει ἡ Γραφή (Παροιμ. ι' 19). *Ἀπὸ τὴν πολυλογία δὲν θὰ διαφύγῃς τὴν ἁμαρτία.* Ἀλλὰ καὶ ὀλιγόλογος ἂν εἶνε κανείς, εἶνε δυνατὸ νὰ μὴν ἁμαρτήσῃ ποτὲ μὲ λόγια; Οἱ παρεκτροπὲς μὲ λόγια εἶνε εὐκολώτερες καὶ συχνότερες. Τὸ *«Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ»* (Ἰακ. γ' 2), αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξουν καὶ ἄνθρωποι χωρὶς ποτὲ νὰ φταίξουν μὲ λόγια, ἄνθρωποι τέλειοι. Ἡ τελειότης τοῦ συνετοῦ καὶ προσεκτικοῦ στὰ λόγια του ἀνθρώπου εἶνε σχετική, ὄχι ἀπόλυτη. Φοβερὸ λόγο γιὰ τὴ γλῶσσα λέγει ὁ ἀδελφόθεος Ἀπόστολος: *«Πᾶσα φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. Τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι. Ἀκατάσχετον κακόν, μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου!»* (Ἰακ. γ' 7-8).

Κανεὶς ἀπὸ τὰ δισεκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων δὲν ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι δὲν ἔκανε σφάλματα μὲ λόγια. Ἕνας μόνο εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι δὲν ἁμάρτησε ποτὲ μὲ λόγια, ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος. Γι' αὐτὸ κοίταξε κατὰ μέτωπο τοὺς ἐχθρούς του, ποὺ παρατηροῦσαν καὶ ἐξέταζαν καὶ τὶς τελευταῖες λεπτομέρειες τῆς ζωῆς του καὶ ὅλα τὰ λόγια του, γιὰ νὰ βροῦν τρωτὰ καὶ νὰ τὸν κατηγορήσουν, καὶ ἔθεσε σ' αὐτοὺς ἕνα ἐρώτημα, ποὺ εἶνε μοναδικὸ καὶ ἀναπάντητο: ***«Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;»***. Ἡ ***«ἁμαρτία»*** ἐδῶ ἐννοεῖται ὡς πρὸς τὰ λόγια, ὅπως δείχνει τὸ ***«λέγω»*** στὴ συνέχεια: ***«Εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;»***. Μὲ τὸ μοναδικὸ καὶ ἀναπάντητο ἐρώτημά του ὁ Ἰησοῦς λέγει στοὺς Ἰουδαίους: Ποιός ἀπὸ σᾶς, τοὺς ἐχθρούς μου, οἱ ὁποῖοι συνεχῶς μὲ μωμοσκοπεῖτε, μὲ ἐξετάζετε, γιὰ νὰ βρῆτε μῶμο καὶ νὰ μὲ κατηγορήσετε, ποιός μπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶμαι ἔνοχος σὲ μία ἔστω ἁμαρτία, στὴν παραμικρὴ ἔστω ἁμαρτία στὴ διδασκαλία μου; Ποιός μπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι διδάσκω κάτι τὸ ἄστοχο, τὸ ἀπρεπές, τὸ ἐπιζήμιο, τὸ ἁμαρτωλό;

Στὴν πρόκλησι τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸ ἐν λόγῳ ἐρώτημα οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἀπάντησαν. Ἤθελαν βεβαίως νὰ κατηγορήσουν τὸν Ἰησοῦ γιὰ τὴ διδασκαλία του, νὰ ἰσχυρισθοῦν, ὅτι ἡ διδασκαλία του περιεῖχε λόγια πλάνης καὶ ἁμαρτίας, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν ν' ἀποδείξουν τέτοιο πρᾶγμα, καὶ καταλάβαιναν, ὅτι, ἂν τολμοῦσαν νὰ ὑποστηρίξουν τὸν ἰσχυρισμό τους, ὁ Ἰησοῦς θὰ τοὺς φίμωνε, καὶ γι' αὐτὸ σιώπησαν, αὐτοφιμώθηκαν.

Ἡ συνείδησι τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ μόνου μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι οὐδέποτε εἶπε ἁμαρτωλὸ λόγο, δεικνύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός, ὁ ὁποῖος ἔγινε ἄνθρωπος.

Τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ, πολλοὺς αἰῶνες προτοῦ ὁ Χριστὸς γεννηθῇ ὡς ἄνθρωπος καὶ ἰδοῦν οἱ ἄνθρωποι τὴ διαγωγή του, κήρυξαν οἱ προφῆτες, καὶ ἰδίως ὁ Ἡσαΐας μὲ τὸν περίφημο ἐκεῖνο λόγο, *«ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»* (Ἡσ. νγ΄ 9). Ὁ Χριστὸς δὲν ἁμάρτησε οὔτε μὲ ἔργα οὔτε μὲ λόγια. Ἂν δὲ ἡ συνείδησι τοῦ Χριστοῦ, ὅτι εἶνε ἀναμάρτητος, ὁ μόνος ἀναμάρτητος, εἶνε ἀπόδειξι τῆς θεότητός του, τὸ κήρυγμα τῶν προφητῶν γιὰ τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀπόδειξι τῆς θεοπνευστίας τῶν προφητῶν, καὶ γενικώτερα βεβαίως τῆς Γραφῆς.

Μετὰ τὸ μοναδικὸ καὶ ἀναπάντητο ἐρώτημά του, ὁ Ἰησοῦς ἔθεσε στοὺς Ἰουδαίους δεύτερο ἐρώτημα: ***«Εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;»***. Καὶ ἀφοῦ, δηλαδή, κηρύττω τὸ καλό, γιατί σεῖς δὲν πιστεύετε σὲ μένα, γιατί δὲν παραδέχεσθε τὰ λόγια μου; Τὴν ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἤδη δώσαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ προηγουμένου στίχ. 45, ὅπου ἐπίσης ὁ λόγος γιὰ τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς διδάσκει τὸ καλὸ καὶ ἐν τούτοις οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πιστεύουν σ᾽ αὐτόν, ἀπορρίπτουν τὴ διδασκαλία του. Ὅπως εἴπαμε, οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ, διότι ἦταν κακοπροαίρετοι, διεστραμμένοι, τέκνα τοῦ Διαβόλου. Στὸν ἑπόμενο στίχ. 47 ἡ ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα γιὰ τὴν ἀπόρριψι τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους δίνεται ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ μὲ ἄλλες λέξεις τῆς αὐτῆς οὐσίας.

Στίχ. 47: *«Ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστε».*

Τὸ ***«ἀκούω»*** ἐδῶ σημαίνει *«παραδέχομαι»*. Καὶ σήμερα αὐτὸ τὸ ρῆμα ἔχει αὐτὴ τὴ σημασία, π.χ. στὴ φράσι, «Ἄκουσε αὐτά, ποὺ σοῦ λέγω», τουτέστι, «Παραδέξου αὐτά, ποὺ σοῦ λέγω».

Μεταφράζουμε: *«Ὅποιος εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό, τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ παραδέχεται. Γι᾽ αὐτὸ σεῖς δὲν παραδέχεσθε, διότι δὲν εἶσθε ἀπὸ τὸ Θεό»*.

Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ ἄνθρωποι, ποὺ δὲν εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό. Μὲ ἄλλες λέξεις, ἄλλοι ἄνθρωποι εἶνε τέκνα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλοι δὲν εἶνε τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ θὰ εἰπῇ κάποιος: Πῶς συμβαίνει τοῦτο, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κατάγονται ἀπὸ τὸ Θεό, ὅλοι εἶνε δημιουργήματα καὶ τέκνα τοῦ Θεοῦ; Βεβαίως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶνε δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ᾽ ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς δὲν ὁμιλεῖ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὡς δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ ὡς εὐσεβεῖς ἢ ἀσεβεῖς

ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ὅποιος εἶνε εὐσεβής, ἔχει ἠθικὴ συγγένεια μὲ τὸ Θεό, εἶνε τέκνο τοῦ Θεοῦ. Ὅποιος εἶνε ἀσεβής, δὲν ἔχει ἠθικὴ συγγένεια μὲ τὸ Θεό, δὲν εἶνε τέκνο τοῦ Θεοῦ.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν τὴν ἰδέα, ὅτι ἦταν τέκνα τοῦ Θεοῦ λόγῳ εἰδικῆς σχέσεως μὲ τὸ Θεό, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ᾽ ὁ Ἰησοῦς καταρρίπτει αὐτὴ τὴν ἰδέα τῶν κακῶν Ἰουδαίων. Λέγει πρὸς αὐτούς: Ὅποιος εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό, αὐτὸς παραδέχεται τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ εἶνε λόγια τοῦ Θεοῦ. Καὶ παραδοχὴ τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ σημαίνει παραδοχὴ τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ᾽ οἱ κακοὶ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὰ λόγια, ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ, λόγια οὐράνια, λόγια θεῖα. Πολὺ δὲ περισσότερο οἱ κακοὶ Ἰουδαῖοι δὲν ἐφήρμοζαν αὐτὰ τὰ λόγια. Ὅποιος δὲν παραδέχεται τὴ θεία διδασκαλία, εἶνε φυσικὸ καὶ νὰ μὴν ἀγωνίζεται νὰ τὴν ἐφαρμόζῃ.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ κακοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, ποὺ κήρυττε ὁ Ἰησοῦς, στὴ συνέχεια τοῦ λόγου του λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Γι᾽ αὐτὸ σεῖς δὲν παραδέχεσθε, διότι δὲν εἶσθε ἀπὸ τὸ Θεό. Εἶσθε, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὸν Διάβολο, πρᾶγμα ποὺ ρητῶς ἐλέχθη στὸ στίχ. 44, *«Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ Διαβόλου ἐστέ»*. Φοβερὸ πρᾶγμα νὰ εἰπῇς σὲ ἄνθρωπο, ὅτι δὲν εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ φοβερώτερο νὰ τοῦ εἰπῇς ρητῶς, ὅτι εἶνε ἀπὸ τὸν Διάβολο! Ἀλλ᾽ ὅσο φοβερὸ καὶ ἂν εἶνε τοῦτο, εἶνε δυστυχῶς πραγματικό. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε τὸ ἀψευδὲς στόμα. Ὅ,τι ἔλεγε, ἀνταποκρινόταν πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀνάγκη νὰ λεχθῇ. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔλεγε μόνο τὰ εὐχάριστα, ἔλεγε καὶ τὰ δυσάρεστα. Δὲν ἦταν μόνο μελιστάλακτος, ἦταν καὶ αὐστηρὸς καὶ πικρός. Ἤλεγχε τὴν κακοήθεια μὲ σφοδρότητα, καίτοι ἔβλεπε, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι λυσσοῦσαν καὶ μαίνονταν ἐναντίον του. Ἤλεγχε τὴν κακοήθεια μὲ σφοδρότητα, καίτοι γνώριζε, ὅτι ὁ ἔλεγχος θὰ τοῦ στοίχιζε σταυρικὸ θάνατο. Ποῦ εἶνε ὅσοι ἠθελημένα ἢ ἀθέλητα συγχέουν τὸν ἔλεγχο μὲ τὴν κατάκρισι καὶ κατακρίνουν ὅσους ἐλέγχουν τὸ κακὸ καὶ τοὺς κακούς; Ὁ ἔλεγχος εἶνε ἀναγκαῖος, ὅπως τὰ πικρὰ φάρμακα καὶ οἱ χειρουργικὲς ἐπεμβάσεις. Ὁ ἔλεγχος εἶνε ἀναγκαῖος γιὰ τοὺς ἐλεγχομένους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, *«ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος (Α΄ Τιμ. ε΄ 20).

Στίχ. 48: *«Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ· Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις;»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπαν δὲ τότε οἱ Ἰουδαῖοι σ᾽ αὐτόν: Καλὰ δὲν λέμε ἐμεῖς, ὅτι σὺ εἶσαι Σαμαρείτης καὶ ἔχεις δαιμόνιο;»*.

Τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀρνήθηκε στοὺς ἀσεβεῖς Ἰουδαίους ὅτι εἶνε παιδιὰ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ παρουσίασε αὐτοὺς ὡς παιδιὰ τοῦ Διαβόλου, αὐτὸ ἐρέθισε αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίους στὸ ἔπακρο, καὶ ἀντέδρασαν μὲ μεγάλες ὕβρεις κατὰ τοῦ Ἰησοῦ.

Πρώτη ὕβρις: Ὠνόμασαν τὸν Ἰησοῦ Σαμαρείτη. Εἶπαν: *Καλὰ δὲν λέμε ἐμεῖς, ὅτι σὺ εἶσαι Σαμαρείτης;* Οἱ Σαμαρεῖτες εἶχαν νοθεύσει τὸ γένος τους, διότι εἶχαν ἔλθει σὲ ἐπιμιξίες μὲ ἐθνικούς, εἰδωλολάτρες. Ἐπίσης εἶχαν νοθεύσει τὴ Θρησκεία τους, διότι μαζὶ μὲ τὸν ἀληθινὸ Θεό, τὸν Γιαχβέ, λάτρευαν καὶ εἰδωλολατρικοὺς θεούς. Γι' αὐτὸ οἱ Σαμαρεῖτες ἦταν μισητὸ ἔθνος στοὺς Ἰουδαίους, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέφευγαν συγχρωτισμοὺς μὲ τοὺς Σαμαρεῖτες. *«Οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις»*, λέγει τὸ Εὐαγγέλιο (Ἰωάν. δ΄ 9). Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς κατηγοροῦσε τοὺς Ἰουδαίους, γι' αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν τὸν θεωροῦσαν γνήσιο Ἰσραηλίτη καὶ ὑβριστικὰ τὸν ὠνόμαζαν Σαμαρείτη. Δὲν τὸν ὠνόμασαν δηλαδὴ Σαμαρείτη μία μόνο φορά, στὴν προκειμένη περίπτωσι, ἀλλὰ ἔτσι τὸν ὠνόμαζαν καὶ ἄλλοτε, ὅπως δείχνει τὸ ***«λέγομεν»***. Ὁμοιάζει δὲ αὐτὴ ἡ ὕβρις μὲ τὸ νὰ ὀνομάζωμε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ἕνα ὁμοεθνῆ, τὸν ὁποῖο ἀντιπαθοῦμε, Τοῦρκο ἢ Βούλγαρο! Δεινὴ ὕβρις, θίγουσα τὸ πατριωτικὸ συναίσθημα, τὸ ὁποῖο ὡς ἄνθρωπος εἶχε καὶ ὁ Χριστός.

Ἀλλὰ δεινότερη εἶνε ἡ δεύτερη ὕβρις. Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἄλλοτε ἔλεγαν καὶ τώρα εἶπαν στὸν Ἰησοῦ, ***«δαιμόνιον ἔχεις»***. Τὸ δαιμόνιο εἶνε ὂν τελείως διεστραμμένο. Καὶ τέτοιο ὂν ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι κατοικεῖ καὶ κυριαρχεῖ μέσα σ' ἐκεῖνον, ποὺ δίδασκε τὴν εὐθύτητα. Τὸ δαιμόνιο εἶνε πνεῦμα πονηρὸ καὶ ἀκάθαρτο. Καὶ τέτοιο πνεῦμα ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι κατοικεῖ καὶ κυριαρχεῖ μέσα σ' ἐκεῖνον, ποὺ εἶνε ὁ τελείως ἀγαθὸς καὶ καθαρός. ***«Δαιμόνιον ἔχεις»***, ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνῷ τὰ ἴδια τὰ δαιμόνια ἔφριτταν μπροστὰ στὸν Ἰησοῦ καὶ ἔκραζαν: *«Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»* (Λουκ. δ΄ 41). *«Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ; Ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;»* (Ματθ. η΄ 29). Τὰ δαιμόνια πίστευαν καὶ ὡμολογοῦσαν, καὶ σ' αὐτὸ ἀποδεικνύονταν ἀνώτερα τῶν Ἰουδαίων! Ναί, σὲ μερικὰ πράγματα οἱ ἄνθρωποι εἶνε χειρότεροι ἀπὸ τοὺς δαίμονες! ***«Δαιμόνιον ἔχεις»***, ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι σ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔβγαζε τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους ἀνθρώπους. ***«Δαιμόνιον ἔχεις»***, ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι στὸν Ἰησοῦ, καὶ ἐννοοῦσαν: Τὸ δαιμόνιο σοῦ ἔχει διαταράξει τὴ λογικὴ καὶ εἶσαι τρελλὸς καὶ δὲν ξέρεις τί λές! Ἔτσι φρονοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι γιὰ ἐκεῖνον, ποὺ εἶνε ἡ ὑψίστη Λογική, ὅπως ἀποδεικνύει τὸ Εὐαγγέλιό

του, καὶ ὁ κατασκευαστὴς τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς, τῆς μὴ διεστραμμένης. Μὲ τὴ διεστραμμένη λογική τους οἱ Ἰουδαῖοι προχώρησαν σὲ βλασφημία καὶ ὠνόμασαν τὸν Ἰησοῦ Βεελζεβούλ! (Ματθ. ι΄ 25). Ἡ ἀσέβεια τῶν διεστραμμένων ἀνθρώπων δὲν γνωρίζει ὅρια. Θαυμάζει κανεὶς τὴν ὑπομονὴ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ὑπέμεινε τόσο μεγάλη βλασφημία πρὸς τὸ πρόσωπό του καὶ δὲν ἔρριξε ἀστραπὲς νὰ τοὺς κάψῃ.

Ἂς ὑπομένωμε καὶ ἐμεῖς, οἱ ἀσυγκρίτως κατώτεροι τοῦ Χριστοῦ, τὶς ἐναντίον μας κακολογίες τῶν συνανθρώπων καὶ ἂς μὴ προβαίνωμε σὲ ἐκδίκησι.

Στίχ. 49: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν Πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με».***

Τὸ ***«ἀτιμάζω»***, ἀντίθετο τοῦ «τιμῶ», σημαίνει *«ὑβρίζω»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς: Ἐγὼ δαιμόνιο δὲν ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν Πατέρα μου, ἐνῷ σεῖς μὲ ὑβρίζετε».*

Ὁ Χριστὸς ὑπέμεινε τὶς ὕβρεις τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ προσώπου του καὶ δὲν προέβη σὲ ἐκδίκησι ἐναντίον τους. Ἀπολογήθηκε ὅμως καὶ ὑπεράσπισε τὸν ἑαυτό του. Καὶ τὴν μὲν ὕβρι, ὅτι εἶνε Σαμαρείτης, παρέβλεψε. Διότι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἀντιπαθοῦσαν τοὺς Σαμαρεῖτες καὶ ἀπέφευγαν νὰ συγχρωτίζωνται μ' αὐτούς, ὁ δὲ Χριστὸς τοὺς συμπαθοῦσε, κήρυξε στὴ Σαμαρείτιδα καὶ στοὺς Σαμαρεῖτες, βρῆκε ἀνταπόκρισι καὶ θερμὴ ὑποδοχὴ ἐκ μέρους των, καὶ ἀπέβλεπε στὸ ὅτι μελλοντικῶς διὰ τῆς νέας πίστεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἐξέλειπεν ἡ ἐχθρότης μεταξὺ τῶν δύο λαῶν. Ἄλλωστε ὅλοι οἱ λαοὶ εἶνε τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τὴ σωτηρία ὅλων τῶν λαῶν ἦλθε στὸν κόσμο ὁ Χριστός, στὴ δὲ παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη μὲ Σαμαρείτη ὁ Χριστὸς παρωμοίασε τὸν ἑαυτό του.

Τὴ δεινοτάτη ὕβρι, *«δαιμόνιον ἔχεις»*, ὁ Χριστὸς ἀπέκρουσε λέγοντας: ***«Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω»***. Τὸ ***«Ἐγώ»*** προτάσσεται ἐμφατικὰ καὶ μ' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς ἀντιδιαστέλλει τὸν ἑαυτόν του πρὸς τοὺς ὑβριστάς του. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε σ' αὐτούς: Ἐγὼ δαιμόνιο δὲν ἔχω. Ἄλλοι ἔχουν δαιμόνιο, ἐσεῖς...

Ὁ λόγος ***«τιμῶ τὸν Πατέρα μου»*** εἶνε μία ἀκόμη διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός, ὁ φύσει Υἱὸς τοῦ φύσει Πατρός. Ἐπίσης αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει: Ἂν εἶχα δαιμόνιο, δὲν θὰ τιμοῦσα τὸ Θεό. Ὅσοι κυριαρχοῦνται ἀπὸ δαιμόνια, δὲν τιμοῦν τὸ Θεό, ἀλλ' ἀσεβοῦν στὸ Θεό. Ἀκόμη αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει: Εἶπα, ὅτι δὲν εἶσθε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ὄχι διότι σᾶς μισῶ καὶ ἔχω διατάραξι τῆς

διανοίας μου ἀπὸ δαιμονικὴ ἐπήρεια, ἀλλὰ διότι σέβομαι καὶ τιμῶ τὸ Θεό. Θὰ ἦταν ἀσέβεια καὶ ὕβρις πρὸς τὸ Θεὸ νὰ φρονῇ κανείς, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει τέτοια παιδιὰ σὰν ἐσᾶς τοὺς ἀπίστους, βλασφήμους καὶ ἀνθρωποκτόνους Ἰουδαίους. Σᾶς ἤλεγξα, γιὰ νὰ διορθωθῆτε. Μετὰ τὸ λόγο ***«τιμῶ τὸν Πατέρα μου»*** ὁ λόγος ***«καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με»*** σημαίνει: Ἐγὼ μέν, ὁμιλώντας ἐλεγκτικὰ σὲ σᾶς, τιμῶ τὸν Πατέρα μου, σεῖς δέ, ἀντὶ νὰ διορθωθῆτε, ὑβρίζετε ἐμένα, ποὺ τιμῶ τὸ Θεό, ἄρα καὶ τὸ Θεὸ ὑβρίζετε.

Ἐκείνους, ποὺ τιμοῦν τὸ Θεό, πρέπει καὶ ἐμεῖς νὰ τιμοῦμε. Ὅσοι ὑβρίζουν τοὺς σεβομένους τὸ Θεό, ὑβρίζουν ἔτσι καὶ τὸν ἴδιο τὸ Θεό. Ἂν ἐμπαίζῃς ἕνα χριστιανό, διότι ἔχει ζῆλο καὶ λατρεύει τὸ Θεὸ τηρώντας τὶς ἐντολές του καὶ ἐλέγχοντας ἁμαρτωλὲς ἀντιλήψεις καὶ συνήθειες τοῦ κόσμου, ἐμπαίζεις τὸν ἴδιο τὸ Θεό, εἶσαι θεομπαίκτης, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἂς ἰσχυρίζεσαι, ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἰσχυρίζονταν ἐκεῖνοι.

Στίχ. 50: ***«Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων».***

Τὸ ***«κρίνω»*** κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς χρησιμοποιεῖται ἐδῶ μὲ τὴ σημασία τοῦ «κρίνω, κάνω κρίσιν, δικάζω»: Ὁ Θεὸς κρίνει, στέκεται κριτὴς ἢ δικαστὴς μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἀπίστων καὶ ὑβριστῶν του Ἰουδαίων. Ἀλλ' ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι τὸ ***«κρίνω»*** ἐδῶ ἔχει τὴ σημασία τοῦ *«δικαιώνω»*, τὴν ὁποία βρίσκουμε καὶ σ' ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς. Μὲ αὐτὴ δὲ τὴ σημασία προκύπτει νόημα καλλίτερο: Ὁ Θεὸς ζητεῖ τὴ δόξα τοῦ Ἰησοῦ καὶ δικαιώνει τὸν Ἰησοῦ, τοῦ δίνει δηλαδὴ τὴ δόξα. Γιὰ τὴ σχετικὴ ἐπιχειρηματολογία βλέπε τὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 145 καὶ 463).

Μεταφράζουμε: *«Δὲν ζητῶ δὲ ἐγὼ τὴ δόξα μου. Ὑπάρχει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ζητεῖ καὶ δικαιώνει».*

Ὁ παρὼν λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ἐγὼ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου»***, φαίνεται νὰ ἀντιφάσκῃ πρὸς τοὺς λόγους του πρὸς τὸν Πατέρα κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του, μὲ τοὺς ὁποίους ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ τὸν δοξάσῃ: *«Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν Υἱόν»*. *«Καὶ νῦν δόξασόν με σύ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί»* (ιζ' 1 καὶ 5). Ἡ ἀντίφασι εἶνε φαινομενική, ὄχι πραγματική. Λέγοντας στοὺς Ἰουδαίους ὁ Χριστός, ὅτι δὲν ζητεῖ τὴ δόξα του, ἐννοεῖ, ὅτι δὲν ζητεῖ τὴ δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τὴν κοσμικὴ δόξα. *«Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων»*, εἶπεν ἄλλοτε, *«οὐ λαμβάνω»* (ε' 41). Δόξα ἀπὸ τὸ Θεὸ ὁ μέχρις ἐνανθρωπήσεως καὶ σταυρώσεως ταπεινω-

θεὶς Κύριος ζητεῖ. Καὶ ὁ Θεὸς ἐπίσης, κατὰ τὸν ἑρμηνευόμενο στίχο, ζητεῖ τὴ δόξα τοῦ Υἱοῦ του, καὶ δικαιώνει αὐτόν, παρέχει δηλαδὴ σ' αὐτὸν τὴ δόξα. Παρέχει δὲ τὴ δόξα διὰ τῶν θαυμάτων, τῆς ἀναστάσεως, τῆς δευτέρας παρουσίας, ἡ ὁποία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πρώτη ταπεινὴ παρουσία, θὰ εἶνε πανένδοξη.

Ὁ Θεὸς ***«ζητεῖ»*** τὴ δόξα ὄχι μόνο τοῦ Υἱοῦ του Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῶν ταπεινῶν καὶ ταλαιπώρων ἀνθρώπων. Καί, ***«κρίνει», δικαιώνει,*** καὶ ἐμᾶς, δίνει καὶ σ' ἐμᾶς τὴ δόξα στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα. Ἀλλὰ καὶ στὴν παροῦσα ζωὴ δοξάζει τοὺς πιστοὺς ἐν μέρει. Γράφει ὁ Ἀπόστολος: *«Οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε, οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε»* (Ρωμ. η΄ 30). Ἤδη ὁ Θεὸς μᾶς δόξασε ἐν μέρει, διότι μᾶς ἔδωσε προνόμια. Μᾶς ἔδωσε τὴ χάρι του, μᾶς ἔκανε παιδιά του, μᾶς κατέστησε θείας φύσεως κοινωνούς, μᾶς ἀνακήρυξε βασιλεῖς!

Ὁ Θεὸς ζητεῖ τὴ δόξα μας, καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ μᾶς προέτρεψε νὰ ζητοῦμε καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τὴ δόξα μας. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, *«Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ»* (Ματθ. στ΄ 33), ἔχει αὐτὴ τὴν ἔννοια: Νὰ ζητῆτε μεγάλα πράγματα. Νὰ ζητῆτε πρῶτα νὰ λάβετε τὴ βασιλεία καὶ τὴ δόξα, ποὺ δίνει ὁ Θεός. Νὰ εἶσθε βασιλεῖς καὶ νὰ βασιλεύετε καὶ νὰ δοξάζεσθε στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα μὲ βασιλεία καὶ δόξα ἀφάνταστη καὶ ἀπερίγραπτη.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, δὲν ἔγινε ἄνθρωπος καὶ δὲν θυσιάσθηκε γιὰ μικρά, ἀλλὰ γιὰ μεγάλα πράγματα. *«Μέγα ἄνθρωπος»* (Παροιμ. κ΄ 6) καὶ μεγάλος ὁ προορισμός του.

Ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ Ἀβραάμ

Στίχ. 51: *«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα».*

Μεταφράζουμε: *«Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ἐὰν κανεὶς τηρήσῃ τὸ λόγο μου, δὲν θὰ ἰδῇ θάνατο ποτέ».*

Οἱ κακοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι θεώρησαν τὸν Ἰησοῦ δαιμονισμένο (στίχ. 48) καὶ τὸ λόγο του δαιμονικό. Ὁ δὲ Ἰησοῦς μὲ τὸν παρόντα στίχο προβαίνει σὲ ὕψιστη διακήρυξι περὶ τοῦ λόγου του. Τῆς δὲ διακηρύξεως προτάσσει τὴν λίαν ἐμφατικὴ καὶ κατηγορηματικὴ βεβαίωσι ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν».*** Αὐτὴ ἡ βεβαιωτικὴ ἔκφρασι ἀνήκει στὴ διάλεκτο τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ Ἀποκ. γ΄ 14 εἶνε *«ὁ Ἀμήν»*, αὐτὸς μόνο χρησιμοποιεῖ τὸ ἁπλὸ «Ἀμήν» καὶ τὸ διπλὸ

«Ἀμὴν ἀμήν», γιὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀλήθεια. Τὸ ἐμφατικώτατο καὶ κατηγορηματικώτατο ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»*** γιὰ τοὺς ἀπίστους καὶ ἀντιλέγοντες Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἀπίστους καὶ ἀντιλέγοντες ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων, ἔχει αὐτὴ τὴν ἔννοια: Ὅσο καὶ ἂν ἀπιστῆτε καὶ ἂν ἀντιλέγετε, αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐγὼ σᾶς λέγω, εἶνε ἀλήθεια ἑκατὸ τοῖς ἑκατό. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ ὡς ὑψίστη αὐθεντία, ὡς Θεός, βεβαιώνει δὲ τὸ λόγο του καὶ τὴ θεία ταυτότητά του μὲ «σημεῖα», θαύματα. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν, ὅτι ἔχει δαιμόνιο, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔβγαζε δαιμόνια.

Ὁ Ἰησοῦς διακηρύσσει: *Ἐὰν κανεὶς τηρήσῃ, ἐφαρμόσῃ, τὸν ἰδικό μου λόγο, δὲν θὰ ἰδῇ θάνατο ποτέ, δὲν θὰ ἀποθάνῃ.* Ὁ Μωυσῆς ἢ ὁ Παῦλος δὲν θὰ ἔλεγε ποτέ, «Ἐὰν κανεὶς ἐφαρμόσῃ τὸν ἰδικό μου λόγο, δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ», ἀλλὰ θὰ ἔλεγε, «Ἐὰν κανεὶς ἐφαρμόσῃ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ». Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, διότι εἶνε Θεός, καὶ ὁ λόγος του εἶνε ἰδικός του ἐν κυριολεξίᾳ. Ὅλα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ ἔχει καὶ ὁ Υἱός (ιζ΄ 10).

Τὸ ***«θεωρεῖν θάνατον»*** εἶνε ἑβραϊσμὸς καὶ σημαίνει *«ἀποθνήσκειν»*, ὅπως καὶ τὸ συνώνυμο «ὁρᾶν θάνατον». Ὁ θάνατος ἐπιβλήθηκε στὸν ἄνθρωπο ὡς ποινὴ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας, καὶ εἶνε δυσάρεστος καὶ ἀνεπιθύμητος. Ὁ ἄνθρωπος δὲν θέλει νὰ ἰδῇ θάνατο, δὲν θέλει ν' ἀποθάνῃ. Ἀλλ' εἶνε δυνατὸ νὰ ἀποφύγῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ θάνατο; Ναί, βεβαιώνει ὁ Ἰησοῦς, ὑπὸ τὸν ὅρο νὰ τηρήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ λόγο του, νὰ ἐφαρμόσῃ τὶς ἐντολές του. Δὲν ἀρκεῖ, λοιπόν, νὰ ἀκούῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, πρέπει καὶ νὰ τὸν ἐφαρμόζῃ. Τὸ ἀκούειν εἶνε εὔκολο, τὸ ἐφαρμόζειν εἶνε δύσκολο. Ἀλλὰ τὰ δύσκολα ἔχουν μεγάλη ἀξία. Διότι τὰ δύσκολα ἀπαιτοῦν ἀγῶνα. Ἀγῶνα ὥρισε ὁ Κύριος γιὰ μᾶς σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, καὶ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα ἐξαρτῶνται τὰ μεγάλα καὶ αἰώνια συμφέροντά μας. *«Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης»*, εἶπε ὁ Χριστός (Λουκ. ιγ΄ 24). Ἀλλὰ πόσοι καὶ πόσο ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ; Στὶς ἡμέρες μας οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς βαπτισμένους χριστιανοὺς οὔτε ἀγῶνα διεξάγουν γιὰ νὰ ἐφαρμόζουν, οὔτε προθυμία ἐπιδεικνύουν γιὰ νὰ ἀκούουν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ.

Διακηρύσσοντας ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ ἐφαρμοστὴς τοῦ λόγου του δὲν θὰ ἰδῇ θάνατο, δὲν θὰ ἀποθάνῃ, δὲν ἀναφερόταν στὸ σωματικὸ θάνατο, ἀλλὰ σὲ ἄλλο θάνατο ἀσυγκρίτως χειρότερο. Ὁ κόσμος γνωρίζει ἕνα θάνατο, τὸ σωματικό. Ἀλλ' ἡ Γραφὴ γνωρίζει δύο θανάτους, τὸ σωματικὸ καὶ τὸν πνευματικό. Ἡ Γραφὴ ἔχει δική της γλῶσσα.

Ἤδη στὸ Γεν. β΄ 17 γίνεται λόγος γιὰ τὸν πνευματικὸ θάνατο. Ὁ Θεὸς διέταξε καὶ ἀπείλησε τοὺς πρωτοπλάστους: *«Ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»*. Ὁ Θεὸς ἔδωσε ἐντολὴ στοὺς πρωτοπλάστους νὰ μὴ φάγουν ἀπὸ ἕνα δένδρο τοῦ παραδείσου. Καὶ σὲ περίπτωσι παραβάσεως τῆς ἐντολῆς ἀπείλησε θάνατο αὐθημερόν. Ἀλλ' αὐθημερὸν δὲν ἀπέθαναν οἱ πρωτόπλαστοι· ἀπέθαναν ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες. Δὲν πραγματοποίησε λοιπὸν ὁ Θεὸς τὴν ἀπειλή του; Ἐψεύσθη ὁ Θεός; Μὴ γένοιτο! Ὁ Θεὸς πραγματοποίησε τὴν ἀπειλή του. Τὴν ἡμέρα, ποὺ ἁμάρτησαν, τοὺς ἐξεδίωξε ἀπὸ τὸν παράδεισο καὶ ἀπὸ κοντά του. Αὐτὴ δὲ ἡ ἐκδίωξι εἶνε ὁ πνευματικὸς θάνατος, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐπῆλθε ἀργότερα, μετὰ αἰῶνες, καὶ ὁ σωματικὸς θάνατος. Σωματικὸς θάνατος εἶνε ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα, πνευματικὸς θάνατος εἶνε ὁ χωρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεό, τὴν αὐτοζωὴ καὶ πηγὴ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, τῆς εὐτυχισμένης ζωῆς. Ζωὴ μετὰ βασάνων, λέγει καὶ ὁ λαός μας, δὲν εἶνε ζωή, εἶνε θάνατος.

Ὅποιος ἀγωνίζεται νὰ ἐφαρμόζῃ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ γευθῇ πνευματικὸ θάνατο ποτέ, δὲν θὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ Θεό, θὰ ζῇ αἰωνίως κοντὰ στὸ Θεὸ τὴν ἀληθινὴ ζωή, τὴν εὐτυχισμένη ζωή. Αὐτὸ ἦταν τὸ νόημα τῆς διακηρύξεως τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι, σαρκικοὶ ἄνθρωποι, ἀγνοοῦντες δὲ καὶ τὴ γλῶσσα τῆς Γραφῆς, δὲν κατάλαβαν τὸ νόημα, καὶ νόμισαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐννοοῦσε, ὅτι ὁ ἐφαρμοστὴς τοῦ λόγου του δὲν θὰ ὑφίστατο σωματικὸ θάνατο. Ὁ Χριστὸς βεβαίως ἤξερε, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θὰ καταλάβαιναν τὸ ὕψιστο νόημα τῆς διακηρύξεώς του. Προέβη ὅμως στὴ διακήρυξι γι' αὐτούς, οἱ ὁποῖοι θὰ καταλάβαιναν στὸ μέλλον. Προέβη συνεπῶς στὴ διακήρυξι καὶ γιὰ μᾶς, τοὺς σημερινοὺς χριστιανούς. Ἐρωτᾶται δέ: Ἂν σὲ μᾶς εἶνε ἀνεπιθύμητος ὁ σωματικὸς θάνατος, ὁ πνευματικὸς θάνατος, ὁ αἰώνιος χωρισμὸς ἀπὸ τὸ Θεό μας, εἶνε ἀνεπιθύμητος πολὺ περισσότερο; Τὸ σωματικὸ θάνατο πολλὲς φορὲς σκεπτόμεθα καὶ ἀποκρούουμε καὶ ὡς ἰδέα. Τὸν πνευματικὸ θάνατο πόσο σκεπτόμεθα καὶ πόσο ἀποκρούουμε; Τὸ σωματικὸ θάνατο μὲ φροντίδες γιὰ τὸ σῶμα προσπαθοῦμε νὰ ἀπομακρύνωμε ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερο. Κατὰ τοῦ πνευματικοῦ θανάτου πόσο φροντίζουμε τὴν ψυχή; Σ' αὐτὴ τὴν πρόσκαιρη ζωή, παρ' ὅλες τὶς δοκιμασίες της, εἴμεθα προσκολλημένοι καὶ δὲν θέλουμε νὰ ἀποθάνωμε. «Καὶ μὲ τὰ τόσα βάσανα πάλι γλυκειὰ ἡ ζωή, καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα»! Γιὰ τὴν ἄλλη ζωή, τὴν αἰώνια,

μὲ τὴν ἀπερίγραπτη εὐτυχία, πόσοι καὶ πόσο ἔχουμε πόθο; Ἂς παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ φυτεύῃ μέσα μας μεγάλους πόθους, καὶ προπάντων πόθο γιὰ τὴν αἰώνια ζωή, τὴ ζωὴ χωρὶς ἡμερομηνία λήξεως καὶ ἀπερίγραπτη σὲ χαρὰ καὶ δόξα.

Στίχ. 52-53: ***«Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα; Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε; Καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. Τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς;»***.

Τὸ «γινώσκω» ἐδῶ χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ σημασία τοῦ «πείθομαι», ὅπως στὸ στ΄ 69, ι΄ 38, ιζ΄ 7, 8, Λουκ. α΄ 18. Συνεπῶς τὸ ***«ἐγνώκαμεν»*** σημαίνει *«ἔχουμε πεισθῆ»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπαν τότε σ' αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι: Τώρα ἔχουμε πεισθῆ, ὅτι ἔχεις δαιμόνιο. Ὁ Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆτες. Καὶ σὺ λέγεις, "Ἐὰν κανεὶς τηρήσῃ τὸ λόγο μου, δὲν θὰ γευθῇ θάνατο ποτέ"; Μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε; Καὶ οἱ προφῆτες ἀπέθαναν. Ποιός νομίζεις ἐσὺ ὅτι εἶσαι;»*.

Τὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ στὸν προηγούμενο στίχο, ὅτι ὁ τηρητὴς τοῦ λόγου του δὲν θὰ ἰδῇ θάνατο ποτέ, δὲν θὰ ἀποθάνῃ, οἱ Ἰουδαῖοι ἐξέλαβαν κατὰ γράμμα, καὶ ἔτσι παρεξήγησαν τὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν ὕβρισαν πάλι ὡς δαιμονισμένο. Πρωτύτερα εἶχαν πεῖ: *«Καλὰ δὲν λέγουμε ἐμεῖς, ὅτι σὺ ἔχεις δαιμόνιο;»* (στίχ. 48). Στὴν παροῦσα δὲ περίπτωσι λέγουν: *«Τώρα ἔχουμε πεισθῆ, ὅτι ἔχεις δαιμόνιο»*. Ἔτσι ἐκφραζόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν: Καὶ ἂν ὑπῆρχε κάποια ἀμφιβολία γιὰ τὴ δαιμονική σου κατάστασι, τώρα δὲν ἀπομένει καμμία ἀμφιβολία, τώρα εἴμεθα πλήρως πεπεισμένοι, ὅτι εἶσαι δαιμονισμένος, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τοῦ δαιμονίου ἔχει διασαλευθῆ τὸ μυαλό σου καὶ δὲν ξέρεις τί λές.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπικαλοῦνται πάλι τὸν Ἀβραάμ. Αὐτὴ δὲ τὴ φορὰ ἐπικαλοῦνται καὶ τοὺς προφῆτες. Συνεχῶς οἱ Ἰουδαῖοι μνημονεύουν τὸν Ἀβραάμ, ἐπειδὴ τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὸν μεγάλο πατριάρχη θεωροῦσαν μεγάλο τίτλο τιμῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς ἀρνήθηκε σ' αὐτούς, ὅτι εἶνε ἄξιοι ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Ἀβραὰμ καὶ οἱ προφῆτες τήρησαν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναδείχθηκαν μεγάλοι ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ στὴν ἐκτίμησι τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων. Ἐν τούτοις ἀπέθαναν. Καὶ ἀφοῦ ἀπέθαναν τόσο σπουδαῖοι ἄνθρωποι, καὶ

ἀκόμη σπουδαιότεροι, ὅπως ὁ πρόδρομος Ἰωάννης, ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἡ Θεοτόκος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Θεάνθρωπος, ἂς μὴ παραπονούμεθα διότι πεθαίνουμε καὶ ἐμεῖς οἱ μικροὶ καὶ ταπεινοὶ τῆς γῆς. Ὄχι δὲ μόνο νὰ μὴ παραπονούμεθα, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ φοβούμεθα τὸ θάνατο. Καὶ γιὰ νὰ μὴ φοβούμεθα τὸ θάνατο, ἂς κάνωμε οἱ δειλοὶ ἕνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα αἰτήματα τῆς προσευχῆς μας τὸ νὰ ἀφαιρέσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὶς ψυχές μας τὴ δειλία τοῦ θανάτου.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῶν προφητῶν, οἱ ὁποῖοι ἦταν τηρηταὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ προφῆτες καὶ κήρυκες τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, στὰ αὐθάδη στόματα τῶν Ἰουδαίων ἔγινε ἐπιχείρημα κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. Εἶπαν: Ὁ Ἀβραὰμ καὶ οἱ προφῆτες ἀπέθαναν. Καὶ σὺ λέγεις, ὅτι αὐτός, ποὺ θὰ τηρήσῃ τὸν ἰδικό σου λόγο, δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ; Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν: Ὁ ἰδικός σου λόγος εἶνε ἀνώτερος ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ; Θὰ σκέφθηκαν ἐπίσης νὰ εἰποῦν: Ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸ Θεό; Ἀλλὰ τέτοια σύγκρισι δὲν θέλησαν νὰ ἐκφράσουν. Ἄλλη σύγκρισι ἐξέφρασαν. Εἶπαν: Μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε; Καὶ οἱ προφῆτες ἀπέθαναν. Ποιός νομίζεις ἐσὺ πὼς εἶσαι; Πάλι οἱ Ἰουδαῖοι ἀναφέρουν τὸν Ἀβραάμ. Καὶ τὸν ἀναφέρουν ὡς πατέρα τους. Κομπάζουν γιὰ τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὸν μεγάλο πατριάρχη. Καὶ δὲν φαντάζονται, ὅτι δύναται κανεὶς νὰ εἶνε ἀνώτερος ἀπ᾽ αὐτόν. Ἀναφέρουν ἐπίσης καὶ τοὺς προφῆτες.

Ὄντως πολὺ σπουδαῖος ὁ Ἀβραάμ, πολὺ δὲ σπουδαῖοι καὶ οἱ προφῆτες. Ἀλλ᾽ ὁ Μεσσίας εἶνε ἀνώτερος τῶν προφητῶν. Οἱ προφῆτες ἀπέκτησαν μεγάλη φήμη, διότι προφήτευσαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία. Ἐπίσης ὁ Μεσσίας εἶνε ἀνώτερος τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Ἀβραὰμ ἀπέκτησε μεγάλη φήμη, διότι κατὰ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτόν, *«Ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς»* (Γεν. κβ΄ 18, κστ΄ 4), ὁ Μεσσίας εἶνε ἀπόγονός του καὶ εὐλογία γιὰ ὅλες τὶς φυλὲς τῆς γῆς. Ὁ Μεσσίας συνεπῶς εἶνε εὐλογία καὶ γιὰ τὸν Ἀβραάμ, *«χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται»* (Ἑβρ. ζ΄ 7). Ὁ Μεσσίας προφητευόταν ὡς ἀναμάρτητος καὶ σωτὴρ τῶν ἀνθρώπων. Προφανὲς δὲ καὶ ἀπ᾽ αὐτό, ὅτι ὁ Μεσσίας εἶνε ἀνώτερος τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ σωζομένων. Ὁ Μεσσίας προφητευόταν καὶ ὡς Κύριος καὶ Θεός. Ὁ δὲ Κύριος καὶ Θεὸς εἶνε ἀσφαλῶς ἀνώτερος ὅλων. Μὲ τὰ ἔργα του ὁ Ἰησοῦς ἀποδείκνυε, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας, καὶ συνεπῶς οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν θεωροῦν κατώτερο τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῶν προφητῶν, μάλιστα κατώτερο μέχρις ἐξουθενώσε-

ως, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς ἀσυγκρίτως ἀνώτερο. Ποῦ ἄφηναν ὅμως τὰ πάθη, ἰδίως ὁ ἐγωισμὸς καὶ ὁ φθόνος, γιὰ ν' ἀναγνωρίσουν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦ; Ὁ Ἐρχόμενος ἦλθε, ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἀνέτειλε, ἡ ἁγία γῆ πλημμύρισε ἀπὸ φῶς, ἀλλὰ τὰ πάθη τόσο πολὺ εἶχαν τυφλώσει τοὺς Ἰουδαίους, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν φῶς, καὶ τὸν πάμφωτο ἥλιο νὰ ὀνομάζουν σκότος!

Στίχ. 54-55: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ Πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ὑμῶν ἐστι, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν· ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. Καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτὸν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ».***

Στὴ φράσι ***«ἀλλ' οἶδα αὐτόν»*** τὸ **«ἀλλά»**, ἐπειδὴ προηγήθηκε ἡ φράσι ***«ἐγὼ οἶδα αὐτόν»***, εἶνε βεβαιωτικὸ καὶ ἰσχυρῶς ἐμφατικό, σημαίνει *«ναί»*, ὅπως στὸ Α' Βασ. κα' 5 καὶ Β' Κορ. γ' 15.

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς: Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω τὸν ἑαυτό μου, ἡ δόξα μου δὲν εἶνε τίποτε. Ὑπάρχει ὁ Πατέρας μου, ποὺ μὲ δοξάζει, γιὰ τὸν ὁποῖο σεῖς λέγετε, ὅτι εἶνε Θεός σας, ἀλλὰ δὲν τὸν γνωρίσατε, ἐνῷ ἐγὼ τὸν γνωρίζω. Καὶ ἂν πῶ, ὅτι δὲν τὸν γνωρίζω, θὰ εἶμαι ὅμοιος μὲ σᾶς ψεύστης. Ναί, τὸν γνωρίζω, καὶ τηρῶ τὸ λόγο του».*

Στὴν αὐθάδη ἐρώτησι τῶν Ἰουδαίων, *«Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ;»*, ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπάντησε, «Ναί, εἶμαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ», διότι τέτοια ἀπάντησι οἱ Ἰουδαῖοι θὰ θεωροῦσαν πολὺ προκλητικὴ ὡς μεγάλη προσβολὴ κατὰ τοῦ Ἀβραάμ, δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ τὴν ὑποφέρουν, θὰ ἀγανακτοῦσαν καὶ θὰ στρέφονταν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μὲ μεγαλύτερη ὁρμὴ καὶ σφοδρότητα. Ἐν τούτοις, μὲ ὅ,τι θὰ εἰπῇ ὁ Ἰησοῦς στοὺς στίχ. 56 καὶ 58, θὰ δείξῃ, μὲ ἄλλους τρόπους, ὅτι εἶνε ἀνώτερος τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν»***, ἔχει αὐτὴ τὴν ἔννοια: Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό μου, ἐὰν αὐτοεπαινοῦμαι, ἐὰν αὐτοδοξάζωμαι, ἡ δόξα μου δὲν εἶνε τίποτε. Στὸ Παροιμ. κζ' 2 περιέχεται: *«Ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα, ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ σὰ χείλη». Νὰ σὲ ἐγκωμιάζῃ ὁ πλησίον καὶ ὄχι τὸ ἰδικό σου στόμα, ὁ ἄλλος καὶ ὄχι τὰ ἰδικά σου χείλη.* Ὁ Ἰησοῦς οὔτε αὐτοδοξαζόταν, ἀλλ' οὔτε ἐπιδίωκε νὰ τὸν δοξάζουν οἱ ἄνθρωποι. Προηγουμένως εἶπε: *«Ἐγὼ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου»* (στίχ. 50). Καὶ ἄλλοτε εἶχε πεῖ: *«Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω»* (ε' 41). Ἡ

δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἶνε ματαία, ψευτοδόξα. Τὸ ἀποδεικνύει ὁ θάνατος. *«Οὐ παραμένει ὁ πλοῦτος, οὐ συνοδεύει ἡ δόξα»*, ψάλλει ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴ νεκρώσιμη Ἀκολουθία. Τὸ νὰ ἐπιδιώκῃ κανεὶς ἀνθρωπίνη δόξα εἶνε μωρία. Τέτοια δόξα εἶνε λόξα! Ἀληθινὴ δόξα εἶνε ἡ δόξα, ποὺ δίνει ὁ Θεός. Καὶ ἰσχύει προσκαίρως καὶ αἰωνίως, προσκαίρως σὲ μικρότερο βαθμὸ καὶ αἰωνίως σὲ μεγαλύτερο βαθμό, ἀσυγκρίτως μεγαλύτερο. Τὴ δόξα ἀπὸ τὸ Θεὸ ζήτησε ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ του προσευχὴ (ιζ′ 1, 5), τὴ δόξα ἀπὸ τὸ Θεὸ πρέπει νὰ ζητοῦμε καὶ ἐμεῖς, τὴν ἀληθινή, τὴν ἀπερίγραπτη, τὴν αἰωνία. Καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ δόξα ἐμεῖς ὡς ἁμαρτωλοὶ πρέπει νὰ ζητοῦμε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ Θεός, ποὺ θέλει νὰ μᾶς τιμήσῃ, μαζὶ μὲ τὸ ἔλεος μᾶς δίνει καὶ τὴ δόξα.

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε γιὰ τὸν Πατέρα του: *«Ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων»* (στίχ. 50), ὑπάρχει δηλαδὴ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ζητεῖ τὴ δόξα μου καὶ μὲ δικαιώνει. Τώρα δὲ σαφέστερα λέγει: ***«ἔστιν ὁ Πατήρ μου ὁ δοξάζων με»***, ὑπάρχει ὁ Πατέρας μου, ὁ ὁποῖος μὲ δοξάζει. Στὴν ἐρώτησι τῶν Ἰουδαίων, *«Τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς;»* (στίχ. 53), *«Τί θεωρεῖς τὸν ἑαυτό σου;»*, ἀπαντώντας τρόπον τινὰ ὁ Ἰησοῦς ἐκφράζει γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὴ θεία αὐτοσυνειδησία του, ὅτι εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ τονίζει, ὅτι τὸν δοξάζει ὁ Πατήρ του, δὲν αὐτοδοξάζεται. Πῶς δὲ ὁ Πατὴρ δοξάζει τὸν Υἱό; Μὲ προφητικοὺς καὶ ἄλλους λόγους· μὲ τὸ τρισσὸ ἀξίωμα, ποὺ ἔδωσε σ᾽ αὐτόν, τὸ προφητικὸ δηλαδὴ ἢ διδασκαλικό, τὸ βασιλικὸ καὶ τὸ ἀρχιερατικό· μὲ τὰ θαύματα· καὶ μὲ τὶς μετὰ τὰ παθήματά του δόξες τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀναλήψεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας παρουσίας. Γιὰ τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ γράφει ὁ ἀπόστολος: *«Ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ᾽ ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν· Υἱός μου εἶ σύ...»* (Ἑβρ. ε′ 5). Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ δὲν τίμησε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του, δὲν αὐτοδοξάσθηκε, μὲ τὸ νὰ γίνῃ ἀρχιερεύς, ἀλλὰ τὸν τίμησε, τὸν δόξασε, ὁ Θεός, ποὺ εἶπε σ᾽ αὐτόν: *Υἱός μου εἶσαι σύ...*

Οἱ φιλόδοξοι ἂς προσέχουν αὐτὰ τὰ λόγια. Καὶ περισσότερο ἂς τὰ προσέξουν οἱ ἐπίδοξοι ἀρχιερεῖς. Τὸ ὅτι ὀρέγονται ἐπισκοπῆς, αὐτὸ δὲν εἶνε ἁμαρτία. Ἂν ὅμως κινοῦν πάντα λίθον καὶ ἂν μετέρχωνται κοσμικὰ μέσα γιὰ νὰ λάβουν τὸ ἀξίωμα, τότε ἁρπάζουν τὸ ἀξίωμα, δὲν τὸ δίνει σ᾽ αὐτοὺς ὁ Κύριος, δὲν εἶνε θεοπρόβλητοι, εἶνε αὐτοπρόβλητοι, καὶ θὰ κριθοῦν ἀπὸ τὸν Κύριο.

Ἀναφερόμενος στὸν Πατέρα του ὁ Ἰησοῦς λαμβάνει ἀφορμὴ νὰ ἐλέγξῃ τοὺς Ἰουδαίους, διότι καυχησιολογοῦσαν λέγοντας, ὅτι εἶνε ὁ

Θεός τους ἰδικός τους Θεὸς ἀποκλειστικῶς. Ἀλλ᾽ ὁ ἰσχυρισμός τους δὲν ἀνταποκρινόταν στὴν πραγματικότητα. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ***«οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν»***, δὲν γνωρίσατε τὸ Θεό. Ἀλλὰ θὰ εἰπῇ κάποιος: Πῶς δὲν γνώρισαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸ Θεό; Ὁ Ψαλμῳδὸς λέγει: *«Γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός»* (Ψαλμ. οε΄ 2). Ἡ ἀπάντησι στὴν ἔνστασι: Βεβαίως ὁ Θεὸς ἀποκαλύφθηκε καὶ ἔγινε γνωστὸς στοὺς Ἰουδαίους. Ἀλλ᾽ οἱ κακοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι δὲν ἐγκολπώθηκαν τὸ Θεό. Τὸ «γινώσκω» ἤτοι «γνωρίζω» τὸ Θεὸ δὲν σημαίνει ἁπλῶς νοησιαρχικὴ γνῶσι, ἔχει βαθύτερη σημασία, σημαίνει στενὴ πνευματικὴ σχέσι μὲ τὸ Θεό, ἀγάπη πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὑπακοὴ στὶς ἐντολές του καὶ πνευματικὴ ζωή, ὄχι ζωὴ ἁμαρτίας. Ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης γράφει: *«Πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν». «Ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν καὶ τὰ ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστι, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν». «Πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν»* (Α΄ Ἰωάν. δ΄ 7-8, β΄ 4, γ΄ 6 ἀντιστοίχως). Τὰ χωρία αὐτὰ καὶ ἄλλα δείχνουν καθαρὰ τί σημαίνει τὸ «γινώσκω» ἤτοι «γνωρίζω» τὸ Θεὸ μὲ τὴ βαθύτερη σημασία. Κατὰ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι, τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς ἐλέγχει, δὲν γνώρισαν τὸ Θεό, καὶ κατ᾽ οὐσίαν ἦταν ὅμοιοι μὲ τοὺς ἐθνικούς.

Ὁ ἔλεγχος τοῦ Χριστοῦ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἰσχύει καὶ γιὰ πολλοὺς βαπτισμένους χριστιανούς. Διότι πολλοὶ χριστιανοὶ *«ἀγνωσίαν Θεοῦ ἔχουσι»* (Α΄ Κορ. ιε΄ 34). Ὅσοι χριστιανοὶ δὲν ἔχουν ψυχικὸ σύνδεσμο μὲ τὸ Θεὸ καὶ δὲν ζοῦν πνευματικὴ ζωή, καὶ αὐτοὶ «οὐκ ἔγνωσαν», «δὲν γνώρισαν», τὸ Θεό. Ὅταν δὲ κάποιος ἀπ᾽ αὐτοὺς μετανοήσῃ καὶ ἀλλάξῃ ζωὴ καὶ ἀρχίσῃ νὰ αἰσθάνεται τὸ Θεὸ καὶ τὰ σκιρτήματα τῆς νέας ζωῆς, τότε ὁμολογεῖ: Τώρα γνώρισα τὸ Θεό.

Τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας πρέπει κυρίως ν᾽ ἀποβλέπῃ στὸ νὰ γνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι τὸ Θεὸ μὲ τὴ βαθύτερη ἔννοια τοῦ ρήματος γνωρίζω. Χριστιανικὴ ἐπιφάνεια ὑπάρχει μεγάλη. Ἀλλὰ χριστιανικὸ βάθος πόσο ὑπάρχει; Ἡ Ἐκκλησία ἂς σκάβῃ σὲ εὐρεῖα ἔκτασι καὶ σὲ βάθος, γιὰ ν᾽ αὐξηθοῦν οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ καὶ ἀληθινοὶ λάτρες τοῦ Θεοῦ.

Ἡ βεβαίωσι τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ Θεὸ Πατέρα, ***«ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν»*** σημαίνει, ὅτι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι διατείνονταν μέν, ὅτι γνώριζαν τὸ Θεό, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα δὲν τὸν γνώριζαν, ὁ Ἰησοῦς γνώριζε τὸ Θεό. Γνώριζε δὲ μὲ ἀπόλυτη ἔννοια, ἐπειδὴ προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ διὰ γεννήσεως καὶ εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως, οὐσίας καὶ γνώσεως μὲ τὸ Θεό. Ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς εἶπε γιὰ τὸ Θεό: *«Ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ᾽ αὐτοῦ εἰμι»* (ζ΄ 29). *Ἐγὼ γνωρίζω αὐτόν,*

διότι προέρχομαι ἀπ' αὐτόν. Ἐπίσης ἄλλοτε εἶπε: «*Οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Υἱὸν εἰ μὴ ὁ Πατήρ, οὐδὲ τὸν Πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ Υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι*» (Ματθ. ια' 27). *Κανεὶς δὲν γνωρίζει τὸν Υἱό, παρὰ μόνον ὁ Πατέρας, οὔτε τὸν Πατέρα γνωρίζει κανείς, παρὰ μόνον ὁ Υἱός, καὶ ἐκεῖνος, στὸν ὁποῖο θὰ θελήσῃ ὁ Υἱὸς ν' ἀποκαλύψῃ.* Ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατὴρ γνωρίζουν ἀλλήλους μὲ ἀπόλυτη γνῶσι ὡς πρόσωπα ὁμοφυῆ καὶ ὁμοούσια. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, στὸν ὁποῖον ὁ Υἱὸς κάνει ἀποκάλυψι, γνωρίζει τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ μὲ σχετικὴ γνῶσι.

Τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀναγνώριζαν τὸν Υἱό, διὰ τοῦ ὁποίου γνωρίζεται ὁ Θεὸς Πατήρ, καὶ ὅμως ἰσχυρίζονταν, ὅτι γνώριζαν τὸ Θεό, ὁ Υἱὸς χαρακτήρισε ψεῦτες. Εἶπε σ' αὐτούς: ***«Ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτὸν ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης».*** Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Ἰησοῦς εἶπε στοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους: Ἐὰν δηλώσω ἄγνοια τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ γνωρίζω ἀπολύτως τὸ Θεό, θὰ εἶμαι ψεύστης σὰν ἐσᾶς. Ἐσεῖς εἶσθε ψεῦτες, διότι, ἐνῷ ἀγνοεῖτε τὸ Θεό, ἰσχυρίζεσθε, ὅτι τὸν γνωρίζετε.

Μετὰ τὴ βεβαίωσι, ὅτι γνωρίζει τὸ Θεό, ὁ Ἰησοῦς εἶπε: ***«Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ».*** Ἐδῶ ὁ Χριστὸς προφανῶς ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἦλθε γιὰ νὰ κάνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός. Στὸν Ψαλμ. λθ', στίχ 8-9, ὁ Μεσσίας λέγει: «*Ἰδοὺ ἥκω* (=ἔχω ἔλθει) *τοῦ ποιῆσαι, ὁ Θεός, τὸ θέλημά σου*» (Βλέπε καὶ Ἑβρ. ι' 7,9). Ὁ Χριστὸς ὡς Υἱός, ὡς πρόσωπο τῆς Θεότητος, ὡς Θεός, δὲν ὤφειλε ὑπακοὴ σὲ κανένα. Ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ἔκανε ὑπακοὴ στὸ Θεὸ Πατέρα, γιὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἰδική μας ἀνυπακοὴ καὶ νὰ μᾶς σώσῃ. Στὸ Ἑβρ. ε' 8 γράφει ὁ Ἀπόστολος: «*Καίπερ ὢν Υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν*». Τὸ χωρίο τοῦτο σημαίνει: Ὁ Χριστός, καίτοι ἦταν Υἱός, καὶ ἄρα Θεός, καὶ ὡς Θεὸς δὲν ὤφειλε ὑπακοή, ἄσκησε μὲ ὅσα ἔπαθε ὑπακοή. Ἄσκησε ὑπακοὴ ὡς ἄνθρωπος. Ἡ δὲ ὑπακοὴ τοῦ Χριστοῦ στὸ Θεὸ Πατέρα ἦταν πλήρης, τελεία, ἀπόλυτη. Ὁ Χριστὸς τελοῦσε τὸ λόγο τοῦ Πατρός του πάντοτε, ἔκανε τὰ ἀρεστὰ στὸν Πατέρα του πάντοτε. «*Ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε*», εἶπε κατὰ τὸν στίχ. 29.

Οἱ φράσεις ***«οἶδα αὐτόν»***, ***«καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ»*** συνδέονται μεταξύ τους κατ' ἔννοιαν. Ἡ τήρησι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸ Χριστὸ ἦταν ἀπόδειξι, ὅτι πράγματι ὁ Χριστὸς γνώριζε τὸ Θεό. Καὶ γιὰ μᾶς ἡ καλλίτερη ἀπόδειξι, ὅτι γνωρίζουμε τὸ Θεό, εἶνε ἡ τήρησι τοῦ λόγου του, τῶν ἐντολῶν του, καίτοι βεβαίως ἐμεῖς, ἐὰν κάνωμε πνευματικὸν ἀγῶνα, ἐπιτυγχάνουμε αὐτὸ ὄχι σὲ ἀπόλυτο βαθμό, ὅπως ὁ Χριστός, ἀλλὰ σὲ σχετικὸ βαθμό. Πάντως εἶνε ἀπαράβατος κανὼν ὁ ἀποστολικὸς αὐτὸς λόγος: «*Ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν,*

ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν» (Α΄ Ἰωάν. β΄ 3). Εἶνε δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ γνωρίζῃ ἂν γνώρισε τὸ Θεὸ πραγματικῶς, καὶ νὰ διερωτᾶται: Ἆραγε γνώρισα τὸ Θεό; Εἶνε ἐπίσης δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ τὴν ψευδαίσθησι, ὅτι γνώρισε τὸ Θεό. Γιὰ νὰ καταλάβῃ ὁ ἄνθρωπος ἂν γνώρισε τὸ Θεὸ πραγματικῶς, πρέπει νὰ ἐξετάσῃ τὸ βίο του. Ἂν τηρῇ τὶς ἐντολές, ὄντως γνώρισε τὸ Θεό. Ἂν δὲν τηρῇ τὶς ἐντολές, δὲν τὸν γνώρισε.

Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ὁ Θεὸς τὸν δοξάζει. Καὶ δικαίως ὁ ἀμερόληπτος καὶ ἀπροσωπόληπτος Θεὸς δόξασε τὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωή του, καὶ τὸν δόξασε σὲ ὑπέρτατο βαθμὸ μὲ τὴν ἀνάστασι, τὴν ἀνάληψι καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδρα, καὶ θὰ τὸν δοξάσῃ ἐπίσης κατὰ τὴν δευτέρα παρουσία, διότι τήρησε τὸ λόγο του, ἔκανε ἀπόλυτη ὑπακοὴ στὸ θέλημά του. Ἀλλὰ καὶ γιὰ μᾶς ὁ δίκαιος Θεὸς ἐπιφυλάσσει δόξα, ἂν κάνωμε πνευματικὸν ἀγῶνα καὶ τηροῦμε τὸ λόγο του, τὶς ἐντολές του. Ἡ ἀνυπακοὴ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καταισχύνη, ἡ ὑπακοὴ δόξα.

Στίχ. 56: ***«Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη».***

Ἐδῶ ἡ λέξι ***«ἡμέρα»*** δὲν ἔχει τὴ συνήθη καὶ σημερινὴ σημασία, δὲν σημαίνει δηλαδὴ «ἡμέρα», ἀλλὰ *«χρόνος, καιρός, ἐποχή»*, ὅπως στὸ Ἡσ. μθ΄ 8, Β΄ Κορ. στ΄ 2, Ἑβρ. γ΄ 8, δ΄ 7, 8. Τὸ δὲ ***«ἀγαλλιῶμαι»***, ἀφοῦ συντάσσεται μὲ τελικὴ πρότασι, ἀποκλείεται νὰ σημαίνῃ «αἰσθάνομαι ἀγαλλίασι». Ἐὰν τὴ φράσι, ***«ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν»***, μεταφράσωμε, «αἰσθάνθηκε ἀγαλλίασι γιὰ νὰ ἰδῇ τὴν ἰδική μου ἐποχή», δὲν δίνεται ὀρθὸ νόημα. Ἐδῶ τὸ ***«ἀγαλλιῶμαι»*** σημαίνει *«ἐπιθυμῶ, ἐπιποθῶ, ποθῶ σφοδρῶς»*, ὅπως στὸ Ψαλμ. πγ΄ 3 (πδ΄ 2), ὅπου τὸ «ἀγαλλιῶμαι» ἀπαντᾶται συνωνυμικῶς πρὸς τὸ «ἐπιποθῶ».

Μεταφράζουμε: *«Ὁ Ἀβραὰμ ὁ πατέρας σας πόθησε σφοδρῶς νὰ ἰδῇ τὴν ἰδική μου ἐποχή, καὶ εἶδε καὶ χάρηκε»*.

Τὸ παρὸν χωρίο εἶνε ἀπὸ τὰ ὡραιότερα καὶ συγκινητικώτερα χωρία τοῦ Εὐαγγελίου. ***«Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν»***, εἶπε ὁ Χριστὸς στοὺς Ἰουδαίους. *Ὁ Ἀβραὰμ ὁ πατέρας σας.* Ὁ Ἀβραὰμ ποὺ καυχᾶσθε, ὅτι εἶνε πατέρας σας. Καὶ στὴ συνέχεια ὁ Χριστὸς δείχνει τὸ πνευματικὸ μεγαλεῖο τοῦ Ἀβραάμ, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἐμμέσως ἐλέγχει τοὺς Ἰουδαίους, εἶνε σὰν νὰ λέγῃ σ᾽ αὐτούς: Γιατί δὲν πιστεύετε; Γιατί δὲν ὁμοιάζετε μὲ τὸν πατέρα σας τὸν Ἀβραάμ; Μὲ ὅ,τι ἐπίσης λέγει ὁ Χριστὸς στὸν παρόντα στίχο δείχνει τὴν ὑπεροχή του ἔναντι τοῦ Ἀβρα-

άμ, ἀπαντώντας ἔτσι στὸ αὔθαδες ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων, *«Μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἀβραάμ;»* (στίχ. 53).

Ὁ Ἀβραὰμ ἦταν προφήτης (Γεν. κ' 7) καὶ γνώριζε, ὅτι θὰ ἐρχόταν στὸν κόσμο ὁ Μεσσίας. Ὁ Θεὸς μάλιστα εἶχε ἀποκαλύψει στὸν Ἀβραάμ, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἦταν ἀπόγονός του. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀβραὰμ γνώριζε, ὅτι θὰ ἐρχόταν στὸν κόσμο ὁ Μεσσίας, ἐπιθύμησε σφοδρῶς, μὲ λαχτάρα, νὰ ἰδῇ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεσσία, τὴ χριστιανικὴ ἐποχή, τὴ χρυσῆ, θὰ λέγαμε, ἐποχὴ ἐξ ἐπόψεως θρησκευτικῆς. Καὶ ἡ σφοδρὴ ἐπιθυμία του ἐκπληρώθηκε. Ὁ Ἀβραὰμ εἶδε ὅ,τι πόθησε διακαῶς, καὶ χάρηκε. Ἀλλὰ πῶς εἶδε, ἀφοῦ εἶχε πεθάνει; Εἶχε πεθάνει σωματικῶς, ἀλλὰ ζοῦσε ὡς πνεῦμα, ὡς ψυχή, στὸν ἄλλο κόσμο, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἶδε τὸ Χριστὸ στὴ γῆ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ. Τὸ παρὸν χωρίο εἶνε ἀπόδειξι τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.

Τὸ ὅτι δὲ ὁ Ἀβραὰμ ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο χάρηκε, αὐτὸ εἶνε ἀπόδειξι ἄλλης ἀληθείας τῆς Πίστεώς μας, τὴν ὁποία πολλοὶ ἀγνοοῦν, καὶ λόγῳ τῆς ἀγνοίας ἔχουν ἐσφαλμένη ἀντίληψι. Νομίζουν, ὅτι πρὸ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ ὅλοι μετὰ θάνατον, ἀσεβεῖς καὶ εὐσεβεῖς, πήγαιναν σὲ δυσάρεστη κατάστασι, στὴν κόλασι. Ἀλλ' ἂν καὶ ὁ εὐσεβὴς Ἀβραὰμ πῆγε στὴν κόλασι, πῶς χάρηκε; Κόλασι καὶ χαρὰ δὲν συμβιβάζονται. Ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι, καὶ προτοῦ θυσιασθῇ ὁ Χριστός, οἱ εὐσεβεῖς πήγαιναν σὲ εὐχάριστη κατάστασι στὸν ἄλλο κόσμο, στὸν παράδεισο. Συγχωροῦνταν γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους καὶ σώζονταν προκαταβολικῶς, δυνάμει τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία θὰ γινόταν ὕστερα. Ὁ Ἀβραὰμ ὄχι μόνο πῆγε στὸν παράδεισο, ἀλλὰ καὶ ὠνομάσθηκε ὁ παράδεισος ἀπὸ τὸ ὄνομά του *«κόλπος Ἀβραάμ»*, *«κόλποι Ἀβραάμ»* (Λουκ. ιστ' 22, 23).

Στίχ. 57: *«Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· Πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας;»*.

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ εἶπαν τότε οἱ Ἰουδαῖοι: Δὲν ἔχεις πενῆντα ἔτη καὶ εἶδες τὸν Ἀβραάμ;»*.

Οἱ Ἰουδαῖοι, ἐστερημένοι πνευματικότητος, δὲν κατάλαβαν τὴν ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ. Νόμισαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐννοοῦσε, ὅτι εἶδε τὸν Ἀβραὰμ καὶ ὁ Ἀβραὰμ εἶδε τὸν Ἰησοῦ καὶ χάρηκε, ὅταν ἀκόμη ὁ Ἀβραὰμ ζοῦσε στὴ γῆ. Γι' αὐτὸ εἶπαν: Δὲν εἶσαι ἀκόμη οὔτε πενῆντα ἐτῶν καὶ εἶδες τὸν Ἀβραάμ; Γιὰ νὰ ἔβλεπε τὸν Ἀβραάμ, ἐννοοῦσαν, ἔπρεπε νὰ ζοῦσε τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ νὰ ἦταν τώρα ἡλικίας δύο χιλιάδων ἐτῶν περίπου.

Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ἄρχισε τὴ δημοσία δρᾶσι του στὴν ἀρχὴ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους (Λουκ. γ΄ 23). Καὶ στὸ τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς του ἦταν τριαντατριῶν ἐτῶν. Ἀλλ᾽ ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς ἔχει ἄλλη ἡλικία, ἴση μὲ τὴν ἡλικία τοῦ Θεοῦ Πατρός. Στὸν ἑπόμενο στίχο ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ἄλλη ἡλικία του.

Στίχ. 58: ***«Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι».***

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε σ᾽ αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, πρὶν γίνῃ ὁ Ἀβραάμ, ἐγὼ εἶμαι».*

Τὸ παρὸν χωρίο εἶνε ἀπὸ τὰ μεγαλειωδέστερα τοῦ Εὐαγγελίου. Σ᾽ αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς κάνει γιὰ τὸ πρόσωπό του ὑψίστη διακήρυξι καὶ ἐκφράζει, γιὰ πολλοστὴ φορὰ στὸ η΄ κεφάλαιο τοῦ Ἰωάννου, τὴ θεία αὐτοσυνειδησία του. Τῆς διακηρύξεως ὁ Χριστός, ὁ Ἀμήν, ὁ Ἀληθινός (Ἀποκ. γ΄ 14, 7), προτάσσει τὴ λίαν ἐμφατικὴ καὶ κατηγορηματικὴ βεβαίωσι, ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»***. Στὴ διακήρυξι, ***«πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι»***, γιὰ τὸν Ἀβραὰμ ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ τὸ ρῆμα «γίγνομαι», διότι ὁ Ἀβραὰμ ἔγινε, δημιουργήθηκε, ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία ἦλθε στὴν ὕπαρξι, εἶνε κτίσμα. Ἀντιθέτως γιὰ τὸ πρόσωπό του ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ τὸ ρῆμα «εἰμί», διότι ὁ Ἰησοῦς ε ἶ ν ε, ὑπάρχει πάντοτε, ἔχει αἰωνία ὕπαρξι, εἶνε ἄκτιστος. Στὸ Ἐξόδ. γ΄ 14 ὁ *«ἄγγελος Κυρίου»*, τουτέστιν ὁ «ἀπεσταλμένος τοῦ Κυρίου (τοῦ Πατρός)», Κύριος καὶ Θεὸς ὀνομαζόμενος καὶ αὐτός, λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του στὸ Μωυσῆ κατ᾽ ἀκριβῆ μετάφρασι τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου: Ἐγὼ εἶμαι ὁ ε ἶ μ α ι... Ἔτσι θὰ εἰπῇς στοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ: Ὁ ε ἶ μ α ι μὲ ἀπέστειλε σὲ σᾶς». Ἀντὶ «ὁ εἶμαι» οἱ Ο΄ μεταφράζουν «ὁ ὤν». Ἡ Ἐκκλησία περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ γράφει Ο ΩΝ.

Κανονικῶς ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ εἰπῇ, «Πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ ἤ μ η ν», «Προτοῦ γίνῃ ὁ Ἀβραάμ, ἐγὼ ἤ μ ο υ ν». Ἀλλ᾽ εἶπε «ε ἶ μ α ι», διότι γιὰ τὸ Χριστὸ δὲν ὑπάρχει παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον, ἀλλὰ συνεχὲς παρόν· δὲν ὑπάρχει χρόνος, ἀλλ᾽ αἰωνιότης. Ὅπως δὲ ἐδῶ κατὰ παρέκκλισιν ἀπὸ τὸ συντακτικὸ ἐκφράζεται ὁ Χριστὸς ὡς Θεός, ἔτσι ἀλλοῦ γιὰ τὸ Χριστὸ ἐκφράζεται ὁ Ἀπόστολος ὡς θεόπνευστος: *«Τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται. Καὶ αὐτός ἐ σ τ ι πρὸ πάντων»* (Κολ. α΄ 16-17). Γιὰ τὰ πάντα χρησιμοποιεῖται τὸ *«ἔκτισται»*, «ἔχουν δημιουργηθῆ», γιὰ τὸν ἄκτιστο καὶ κτίστη τῶν ἁπάντων χρησιμοποιεῖται τὸ «ἐστί», «εἶνε». Ἀντὶ δὲ νὰ εἰπῇ «ἦ ν πρὸ πάντων», «ἦ τ ο πρὶν ἀπὸ τὰ πάντα», εἶπεν *«ἐ σ τ ι»*, «ε ἶ ν ε», διότι γιὰ τὸ Χριστὸ ὡς Θεὸ ὑπάρχει ἓν συνεχὲς παρόν, ἡ αἰωνιότης.

Ἀπαντώντας στὸ προπετὲς ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων, *«Μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἀβραάμ;»* (στίχ. 53), μὲ τὸν ἑρμηνευθέντα στίχ. 58 ὁ Ἰησοῦς διακήρυξε τὴν αἰωνία ὕπαρξί του καὶ θεότητα. Ποῦ εἶνε οἱ Ἰεχωβῖτες καὶ ἄλλοι αἱρετικοί, οἱ ὁποῖοι διατείνονται, ὅτι πιστεύουν στὴ Γραφή, ἀλλ᾿ ἀρνοῦνται τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, μυριόλεκτο δίδαγμα τῆς Γραφῆς; Καὶ μόνο στὸ η′ κεφάλαιο τοῦ Ἰωάννου περιέχονται πλῆθος μαρτυρίες γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ λεγόμενοι χριστιανοί, ἀλλ᾿ ἀρνούμενοι τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ὅμοιοι μὲ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν, ὅτι εἶνε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾿ ἦταν παιδιὰ τοῦ Διαβόλου. Ἡ μεγαλύτερη διαβολή, τὴν ὁποία κάνει ὁ Διάβολος, εἶνε αὐτή, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε Θεός.

Στίχ. 59: *«Ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ᾿ αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως».*

Μεταφράζουμε: *«Πῆραν τότε λίθους γιὰ νὰ τὸν λιθοβολήσουν. Ἀλλ᾿ ὁ Ἰησοῦς ἔγινε ἀόρατος, καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ ναὸ περνώντας ἀπὸ ἀνάμεσά τους, καὶ ἔτσι προχωροῦσε».*

Οἱ Ἰουδαῖοι ἀντιλήφθηκαν καλὰ τὴν ἔννοια τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ. Κατάλαβαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κηρύττει, ὅτι εἶνε Αἰώνιος, Θεός, καὶ ὄχι ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὅπως ἦταν ὁ Ἀβραάμ. Καὶ ἐπειδὴ τὴν ὑψίστη αὐτὴ ἀξίωσι τοῦ Ἰησοῦ θεώρησαν βλασφημία, φρύαξαν κατ᾿ αὐτοῦ καὶ ἅρπαξαν λίθους, ὅπως θὰ πράξουν καὶ ἄλλοτε (ι′ 31), γιὰ νὰ κάνουν τὴν ἐπιθυμία τοῦ πρώτου ἀνθρωποκτόνου, τοῦ πατέρα τους τοῦ Διαβόλου, νὰ λιθοβολήσουν καὶ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ. Λίθινες καρδιὲς εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι, λιθοβολισμὸ κατὰ τοῦ Μεσσία καὶ Θεοῦ τους ἐπιχείρησαν. Ἀλλ᾿ ἡ ἀπόπειρά τους ἀπέτυχε. Διότι ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε τελειώσει τὸ ἔργο του καὶ δὲν εἶχε ἔλθει ἡ ὥρα τῆς θυσίας του. Καὶ πῶς ὁ Χριστὸς διέφυγε τὸ λιθοβολισμό; Διὰ θαύματος. Τὸ ***«ἐκρύβη»*** σημαίνει, ὅτι ἔγινε ἀθέατος, ἀόρατος. Γιὰ νὰ ἐνθυμηθοῦμε τὴ φρασιολογία τοῦ Γεν. ιθ′ 11, ἡ θεία δύναμι ἐπάταξε τοὺς Ἰουδαίους μὲ ἀορασία. Κοίταζαν, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπαν τὸν Ἰησοῦ. Καὶ ἔτσι ὁ Ἰησοῦς πέρασε ἀπαρατήρητος μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ προχώρησε, προχώρησε στὸ δρόμο καὶ στὸ ἔργο του.

Δὲν ἔπρεπε τὸ θαῦμα νὰ συγκινήσῃ τοὺς Ἰουδαίους καὶ νὰ μετανοήσουν γιὰ τὴν ἀπιστία καὶ τὴ φονικὴ ἀπόπειρά τους; Ἀλλὰ λίθινες καρδιὲς πῶς νὰ συγκινηθοῦν; Τόσα θαύματα εἶδαν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, μέχρι θεραπεῖες ἀνιάτων ἀσθενειῶν, ἐκβολὲς δαιμονίων καὶ ἀναστάσεις νεκρῶν, καὶ ἐν τούτοις ἔμειναν ἀσυγκίνητοι. Ὁ Κύριος νὰ μᾶς προστατεύῃ ἀπὸ πεπωρωμένους ἀνθρώπους.

Θ΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ἡ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ

Στίχ. 1: ***«Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς».***

Ἡ λέξι ***«γενετή»*** σημαίνει *«γέννησι»*, καὶ τὸ ***«τυφλὸς ἐκ γενετῆς»*** σημαίνει *«τυφλὸς ἀπὸ τὴ γέννησι, γεννημένος τυφλός»*.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ προχωρώντας* (ὁ Ἰησοῦς) *εἶδε ἄνθρωπο γεννημένο τυφλό»*.

Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς διέφυγε τὸ λιθοβολισμὸ στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ καὶ ἀναχώρησε ἀπ' ἐκεῖ, προχωροῦσε διὰ μέσου τῆς πόλεως, προχωροῦσε στὸ δρόμο του καὶ στὸ ἔργο του, γιὰ νὰ τελειώσῃ τὴν ἀποστολή του. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει προορισμὸ καὶ ὀφείλει νὰ προχωρῇ στὴν ἐκτέλεσι τοῦ προορισμοῦ του. Καὶ εὐτυχὴς ὁ ἄνθρωπος ποὺ προχωρεῖ μέχρι τέλους, καὶ δυστυχὴς ὅποιος μένει στάσιμος ἢ ὑποχωρεῖ καὶ ὀπισθοχωρεῖ.

Προχωρώντας ὁ Ἰησοῦς εἶδε ἄνθρωπο ***«τυφλὸν ἐκ γενετῆς»***, *γεννημένο τυφλό*. Τὸ φῶς εἶνε μέγιστο καὶ ἀναγκαιότατο φυσικὸ ἀγαθό. Πρῶτα ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸ φῶς. *«Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν»* (Γεν. α' 4). Καλὸ τὸ φῶς καὶ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε χρήσιμο καὶ ὠφέλιμο, καὶ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε ὡραῖο καὶ ὄμορφο, καὶ ἀποκαλύπτει τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν ὀμορφιὰ τοῦ κόσμου, τῆς δημιουργίας. Πρῶτο τὸ φῶς, καὶ πρῶτο, ἀνώτερο, ἀπὸ τὰ αἰσθητήρια τοῦ ἀνθρώπου τὸ αἰσθητήριο τῆς ὁράσεως. Ἕνας ὀφθαλμὸς εἶνε ἕνας μικρός, ζωντανός, λαμπρός, ἀκτινοβόλος, ἐκφραστικός, θαυμαστὸς καὶ ὑπερθαύμαστος ἥλιος στὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ καὶ μόνον αὐτὸς εἶνε ἀρκετὸς νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὑπάρχει Θεός. Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ γεννήθηκε τυφλός, δὲν εἶδε ποτὲ τὸ φῶς· δὲν εἶδε τὰ προσφιλῆ πρόσωπα οἰκείων καὶ συγγενῶν· δὲν εἶδε τὰ δένδρα, τὰ φυτὰ καὶ τὰ πολύχρωμα λουλούδια· δὲν εἶδε τὰ κάλλη τῆς ἀνοίξεως· δὲν εἶδε τὰ πουλιά, ποὺ πετοῦν στὰ ὕψη· δὲν εἶδε τὶς φωτεινὲς νεφέλες· δὲν εἶδε τὸν ἥλιο, ποὺ σὰν νυμφίος βγαίνει τὸ πρωὶ ἀπὸ τὸ νυμφικὸ θάλαμο, καὶ σὰν γίγας διατρέχει τὸν οὐράνιο δρόμο του καὶ καταυγάζει τὸν κόσμο καὶ ἀποκαλύπτει τὴν ὀμορφιά· δὲν εἶδε τὴ νύκτα τὰ ἀναρίθμητα ἄστρα, ποὺ μαρμαίρουν στὰ ὕψη καὶ δημιουργοῦν τὸ πανόραμα τοῦ οὐρανοῦ. Συνεχῶς ἦταν βυθισμένος στὸ βαθὺ ψηλαφητὸ σκοτάδι, μὲ τὸ ὁποῖον ἡ Γραφὴ παρομοιάζει τὴν κόλασι. Εὐτυχεῖς ἐμεῖς, ποὺ ἔχου-

με μάτια καὶ βλέπουμε φῶς. Καὶ ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς δυστυχής; Ὄχι, ἀλλ᾽ εὐτυχὴς καὶ ἐκεῖνος, καὶ εὐτυχέστερος ἀπὸ μᾶς! Διότι σκοπίμως ὁ Θεὸς τὸν ἔφερε τυφλὸ στὸν κόσμο, γιὰ νὰ τὸν ἀξιώσῃ πρωτοφανοῦς θαύματος, γιὰ τὸ ὁποῖο κατέστη περιώνυμος καὶ τὸν ζηλεύουμε.

Ὁ Χριστὸς εἶδε τὸν τυφλό. Καὶ πῶς τὸν εἶδε; Ἄλλοι τὸν ἔβλεπαν μὲ ἀδιαφορία, καὶ ἄλλοι τὸν ἔβλεπαν μὲ συμπάθεια. Ὁ δὲ Χριστός, τὸ πρόσωπο μὲ τὴ σπλαγχνικώτερη καρδιά, τὸν εἶδε μὲ τὴ μεγαλύτερη συμπάθεια καὶ τὸ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὰ μάτια, γιὰ νὰ βλέπωμε τὰ μεγαλεῖα του καὶ νὰ χαιρώμεθα καὶ νὰ τὸν δοξάζωμε, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ βλέπωμε τὶς δυσάρεστες καταστάσεις τῶν συνανθρώπων μας καὶ νὰ σπλαγχνιζώμεθα καὶ νὰ βοηθοῦμε.

Στίχ. 2: ***«Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Ῥαββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;»***.

Τὸ ***«ἵνα»*** δὲν εἶνε τελικό, ἀλλ᾽ ἐκβατικό.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ τὸν ρώτησαν οἱ μαθηταί του λέγοντας: Διδάσκαλε, ποιός ἁμάρτησε, αὐτὸς ἢ οἱ γονεῖς του, καὶ γεννήθηκε τυφλός;»*.

Τὸ ἐνδιαφέρον, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς εἶδε τὸν τυφλό, διήγειρε καὶ στοὺς μαθητὰς ἐνδιαφέρον καὶ ἐξέφρασαν ἀπορία στὸ Χριστὸ γιὰ τὰ αἴτια τῆς τυφλότητος. Ἀλλ᾽ ἡ ἐρώτησι, μὲ τὴν ὁποία οἱ μαθηταὶ ἐξέφρασαν τὴν ἀπορία, δημιουργεῖ ἄλλες ἀπορίες καὶ ἄλλα ἐρωτήματα.

Πῶς δικαιολογεῖται τὸ ἐρώτημα τῶν μαθητῶν γιὰ τὸ ἂν ἁμάρτησε ὁ ἴδιος ὁ τυφλὸς καὶ γι᾽ αὐτὸ γεννήθηκε τυφλός; Δίδονται διάφορες ἐξηγήσεις:

Ὑπῆρχε ἡ ἑλληνικὴ πλάνη τῆς μετενσαρκώσεως, ἡ ὁποία παρεισέδυσε καὶ στοὺς Ἑβραίους. Κατ᾽ αὐτὴν οἱ ψυχὲς προϋπάρχουν τῆς κατασκευῆς τῶν σωμάτων καὶ δύνανται νὰ ἁμαρτάνουν. Καὶ ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν τους εἰσέρχονται καὶ φυλακίζονται στὰ σώματα πρὸς τιμωρίαν τους.

Οἱ ραββῖνοι, παρερμηνεύοντας τὰ χωρία Γεν. κε΄ 22, Ψαλμ. ν΄ 7 (ν΄ 5), εἶχαν τὴν ἰδέα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἁμαρτήσῃ ἀπὸ τὴν κοιλία τῆς μητέρας του. Χλευάζοντας οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, ἐπειδὴ ὑποστήριξε τὸν Ἰησοῦ, εἶπαν σ᾽ αὐτόν: *«Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;»* (στίχ. 34). Ὁ χλευασμὸς αὐτὸς συμφωνεῖ μὲ τὴ ραββινικὴ ἰδέα, ὅτι καὶ τὰ ἔμβρυα δύνανται νὰ ἁμαρτήσουν.

Ὁ τυφλὸς γεννήθηκε τυφλός, διότι ὁ Θεὸς γνώριζε, ὅτι θὰ ἁμάρτανε στὸ μέλλον καὶ τὸν τιμώρησε ἐκ τῶν προτέρων.

Στὸ ἐρώτημα τῶν μαθητῶν γιὰ τὸ ἂν ἁμάρτησαν οἱ γονεῖς καὶ γι᾿ αὐτὸ ὁ υἱός τους γεννήθηκε τυφλός, δίνεται ἡ ἐξήγησι, ὅτι, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ἐξόδ. κ΄ 5, ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τέκνα ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν πατέρων τους. Ἀλλ᾿ ἡ γνώμη, ὅτι τέκνα τιμωροῦνται γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν πατέρων, στηρίζεται σὲ παρερμηνεία τοῦ χωρίου Ἐξόδ. κ΄ 5. Τὰ χωρία Δευτ. κδ΄ 16 καὶ Ἰεζ. ιη΄ 2-4, 20 ἀνατρέπουν αὐτὴ τὴ γνώμη. Ἕκαστος τιμωρεῖται γιὰ τὶς δικές του ἁμαρτίες, ὄχι γιὰ τὶς ἁμαρτίες ἄλλων. Τὸ Ἐξόδ. κ΄ 5 ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι τιμωροῦνται μεταγενέστεροι, ἐὰν μισοῦν τὸν Κύριο καὶ μιμοῦνται τὴν ἀσέβεια τῶν προγόνων τους. Ὁ Θεοδώρητος ἑρμηνεύοντας τὸ χωρίο γράφει: *«Ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἡ ἀπειλὴ δεικνύει περισσότερον τὴν θείαν φιλανθρωπίαν, διότι ἡ ἔννοια εὑρίσκεται εἰς τὸ "τοῖς μισοῦσί με". Δηλαδή: Μακροθυμῶ διὰ τοὺς πατέρας, οἱ ὁποῖοι ἁμαρτάνουν, μακροθυμῶ διὰ τοὺς παῖδας. Ἐὰν ὅμως οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν θελήσουν νὰ μιμηθοῦν τοὺς προγόνους των κατὰ τὴν πονηρίαν μισοῦντές με, θὰ ἐπιφέρω εἰς αὐτοὺς τὴν τιμωρίαν».*

Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι τὴν καλλίτερη ἐξήγησι στὸ ἐρώτημα τῶν μαθητῶν δίνει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. Εἶχε προηγηθῆ ἡ θεραπεία τοῦ ἐπὶ τριανταοκτὼ ἔτη παραλύτου. Μετὰ δὲ τὴ θεραπεία ὁ Ἰησοῦς εἶπε στὸν πρώην παράλυτο: *«Ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρον σοί τι γένηται»* (ε΄ 14). Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο ἡ παράλυσι τοῦ ἐν λόγῳ παραλυτικοῦ ὡς αἰτία εἶχε τὴν ἁμαρτία. Ἀπ᾿ αὐτὸ δὲ ὡρμήθηκαν οἱ μαθηταί, ἐπίσης ἀπὸ τὴν μέχρι σήμερα ἐπικρατοῦσα ἰδέα, ὅτι ἁμαρτίες γονέων παιδεύουν τέκνα, καὶ ὑπέβαλαν στὸν Ἰησοῦ τὸ ἐν λόγῳ ἐρώτημα μὲ τὴν ἑξῆς ἔννοια: Στὴν περίπτωσι τοῦ παραλύτου ἁμάρτησε ὁ ἴδιος, ὅταν ἦταν ὑγιής, καὶ τιμωρήθηκε μὲ παράλυσι. Ἐδῶ τώρα, στὴν περίπτωσι τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, ποιός ἁμάρτησε καὶ γεννήθηκε τυφλός; Ἁμάρτησε ὁ ἴδιος, πρᾶγμα ἀδύνατο, ἀφοῦ γεννήθηκε τυφλός; Ἢ μήπως ἁμάρτησαν οἱ γονεῖς του;

Στίχ. 3: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ᾿ ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ».***

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς: Οὔτε αὐτὸς ἁμάρτησε, οὔτε οἱ γονεῖς του, ἀλλὰ* (γεννήθηκε τυφλὸς) *γιὰ νὰ φανερωθοῦν στὸ πρόσωπό του τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ».*

Στὸ ἐρώτημα τῶν μαθητῶν ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε ὅπως ἐρωτήθηκε, χωρὶς νὰ διορθώσῃ ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις. Ἔτσι ἄλλοτε ὁ πρόδρομος Ἰωάννης ἀπάντησε στοὺς Ἰουδαίους, λέγοντας, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶνε ὁ Χριστός, οὔτε ὁ προφήτης (α΄ 19-21). Ἀπάντησε δηλαδὴ χωρὶς νὰ διορθώσῃ τὴν ἐσφαλμένη ἀντίληψι, ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ ὁ προφήτης εἶνε δύο πρόσωπα, ἐνῷ πρόκειται περὶ ἑνὸς προσώπου.

Ἡ ἀπάντησι τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι οὔτε ὁ τυφλὸς οὔτε οἱ γονεῖς του ἁμάρτησαν, δὲν σημαίνει βεβαίως, ὅτι ὁ τυφλὸς καὶ οἱ γονεῖς του ἦταν ἀναμάρτητοι, ἀλλὰ σημαίνει προφανῶς, ὅτι ἡ τυφλότης ὡς αἰτία δὲν εἶχε ἁμαρτία οὔτε τοῦ τυφλοῦ οὔτε τῶν γονέων του. Ὑπάρχουν ἀσθένειες καὶ ἄλλα φυσικὰ κακά, ποὺ ὀφείλονται σὲ ἁμαρτίες. Ἀλλ᾽ ὑπάρχουν ἀσθένειες καὶ ἄλλα φυσικὰ κακά, ποὺ δὲν ὀφείλονται σὲ ἁμαρτίες, ὅπως π.χ. στὴν περίπτωσι τοῦ Ἰώβ. Γι᾽ αὐτό, ὅταν βλέπωμε συνανθρώπους μας νὰ πάσχουν, νὰ μὴ σπεύδωμε νὰ λέμε, ὅτι πάσχουν ἐξ ἁμαρτιῶν τους, ὅπως εἶπαν στὸν Ἰὼβ οἱ τρεῖς φίλοι του, καί, ἀντὶ νὰ τὸν παρηγορήσουν, πρόσθεσαν στὴ θλῖψι του. Ἐμμέσως ὅμως ὅλα τὰ φυσικὰ κακὰ συνδέονται μὲ τὴν ἁμαρτία. Ἂν οἱ ἄνθρωποι δὲν ἁμάρταναν, κανένα κακὸ δὲν θὰ συνέβαινε σ᾽ αὐτούς, ὅπως κανένα κακὸ δὲν συμβαίνει στοὺς καλοὺς ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἁμάρτησαν. Καὶ ὁ Χριστός, ἐπειδὴ δὲν ἁμάρτησε, δὲν ἀρρώστησε ποτέ.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ»***, σημαίνει, ὅτι ὁ σκοπός, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς γεννήθηκε ἔτσι, ἦταν γιὰ νὰ φανερωθοῦν στὸ πρόσωπό του μὲ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας του τὰ ἔργα, ποὺ ἐνεργεῖ ἡ δύναμι καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ. Πολλοὶ ἀμφισβητοῦν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, τὰ θαύματα. Ἀλλ᾽ ἡ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ φανερώνει τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἀποδεικνύει τὰ θαύματα.

Στίχ. 4: *«Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐγὼ πρέπει νὰ κάνω τὰ ἔργα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε, ἕως ὅτου εἶνε ἡμέρα. Ἔρχεται νύκτα, ὁπότε κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἐργάζεται»*.

Ὁ Θεὸς ἀπέστειλε τὸν Υἱό του στὸν κόσμο γιὰ νὰ ἐργασθῇ, γιὰ νὰ πράξῃ ἔργο γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ὁ δὲ Υἱός, ἔχοντας συνείδησι τῆς ἀποστολῆς του στὸν κόσμο, λέγει, ὅτι πρέπει νὰ κάνῃ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὥρισε ὁ Θεὸς Πατέρας, ἕως ὅτου εἶνε ἀκόμη ἡμέρα. Ἡ ἡμέρα εἶνε χρόνος γιὰ ἐργασία. Ἔρχεται νύκτα, ὁπότε κανεὶς

δὲν μπορεῖ νὰ ἐργασθῇ. Ἡ νύκτα εἶνε χρόνος ἀναπαύσεως. Μὲ ἡμέρα ὁ Χριστὸς παρομοιάζει τὴν παροῦσα ζωή, καὶ μὲ νύκτα παρομοιάζει τὴν μετὰ θάνατον ζωή. Ὁ Χριστὸς θέλει νὰ εἰπῇ: Τὸ ἔργο, ποὺ μοῦ ἀνέθεσε ὁ Θεὸς σ' αὐτὴ τὴ ζωή, πρέπει νὰ ἐκτελέσω ὅσο βρίσκομαι ἀκόμη σ' αὐτὴ τὴ ζωή. Ὅταν φύγω ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωή, τὸ ἔργο πρέπει νὰ εἶνε τελειωμένο. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ χάσω στιγμὴ ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ἐπιγείου ζωῆς μου τὸν προωρισμένο γιὰ ἔργο.

Ὅπως δὲ ὁ Κύριος, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ἔχουμε νὰ ἐκτελέσωμε προορισμὸ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, νὰ κάνωμε ἔργο. Καὶ δὲν πρέπει ν' ἀμελοῦμε καὶ νὰ χάνωμε καιρό.

Ὁ Κύριος, ἀφοῦ τελείωσε τὸ ἔργο του σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ καὶ κάθησε στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ. Τὸ *«Κάθου ἐκ δεξιῶν μου»* τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Υἱὸ (Ψαλμ. ρθ' [ρι'] 1) σημαίνει: Υἱέ μου, ἐξετέλεσες τὸ ἔργο σου κάτω στὴ γῆ. Τώρα κάθησε τιμητικῶς στὰ δεξιά μου, ἀναπαύσου, καὶ ἀπόλαυσε τὴ δόξα σου.

Ὅπως δὲ ὁ Κύριος, ἔτσι καὶ ἐμεῖς, ἐὰν ἀγωνιζώμεθα καὶ ἐκτελοῦμε τὸν προορισμό μας ἐδῶ στὴ γῆ, ἀναχωρώντας γιὰ τὴν αἰωνιότητα θὰ ἐπιτύχωμε ἀνάπαυσι καὶ θ' ἀπολαύσωμε δόξα. Ἐδῶ ἔργο, ἐκεῖ ἀνάπαυσι. Ἐδῶ ταπεινώσεις, ἐκεῖ δόξα.

Στίχ. 5: *«Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου».*

Τὸ ***«ὦ»*** εἶνε ὑποτακτικὴ τοῦ ῥήματος «εἰμί». Τὸ ***«Ὅταν ὦ»*** σημαίνει *«Ὅταν εἶμαι, ἐφ' ὅσον εἶμαι».*

Μεταφράζουμε: *«Ἐφ' ὅσον εἶμαι στὸν κόσμο, εἶμαι φῶς τοῦ κόσμου».*

Ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος, ὁσοδήποτε μεγάλος, δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ εἰπῇ γιὰ τὸν ἑαυτό του, ***«φῶς εἰμι τοῦ κόσμου».*** Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του, *«Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου»* (Ματθ. ε' 14), ἀλλὰ κανεὶς πιστὸς καὶ κανεὶς Ἀπόστολος δὲν εἶπε ὁ ἴδιος γιὰ τὸν ἑαυτό του, «Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου». Τέτοιος λόγος ἀνθρώπου ἢ καὶ ἀγγέλου θὰ ἦταν πολὺ ἐγωιστικὸς καὶ πολὺ ἀνόητος. Ὁ Ἰησοῦς διακήρυξε γιὰ τὸ πρόσωπό του, ***«φῶς εἰμι τοῦ κόσμου»***, διότι εἶνε Θεός.

Λέγοντας ὁ Χριστός, ***«Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ»***, *«Ἐφ' ὅσον εἶμαι στὸν κόσμο»*, ἐννοεῖ τὸ χρόνο τῆς ζωῆς του στὴ γῆ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του. Διότι ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς εἶνε πανταχοῦ παρών, καὶ συνεπῶς εἶνε στὴ γῆ πάντοτε. Ἐπίσης, λέγοντας ὁ Κύριος τὸν ἀνωτέρω λόγο, ὑπαινίσσεται τὸ θάνατό του καὶ τὴν ἀναχώρησί του ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο.

Κατὰ τὴ δημοσία δρᾶσι του ὁ Χριστὸς ἦταν φῶς τοῦ κόσμου, διότι μὲ τὴ διδασκαλία καὶ τὰ θαύματά του φώτιζε τὸν κόσμο στὰ ὕψιστα ζητήματα τῆς πίστεως καὶ στὸν προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν ἐπίτευξι τῆς σωτηρίας του. Στὸ ιβ′ 35-36 ὁ Χριστὸς πάλι παρουσιάζει τὸν ἑαυτό του ὡς φῶς καὶ λέγει: «*Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι· περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. Ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε*».

Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ὁ Χριστὸς διακήρυξε, ὅτι εἶνε φῶς, ποὺ φωτίζει τὸν κόσμο. Μὲ τὸ θαῦμα δὲ τῆς θεραπείας τοῦ τυφλοῦ, ποὺ τελεῖ στὴ συνέχεια, ἀποδεικνύει, ὅτι ὄντως εἶνε ὅ,τι διακήρυξε.

Στίχ. 6-7: *«Ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται Ἀπεσταλμένος. Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων».*

Τὸ ***«χαμαί»*** σημαίνει «*χάμω, κάτω στὴ γῆ*». Τὸ ***«πτύσμα»***, ἀπὸ τὸ «πτύω, φτύνω», σημαίνει «*σίελος, σάλιο*». Ἡ ***«κολυμβήθρα»*** σημαίνει «*δεξαμενή*». Τὸ ***«ἐπιχρίω»*** σημαίνει «*ἀλείφω*».

Μεταφράζουμε: «*Ἀφοῦ εἶπε αὐτά, ἔφτυσε κάτω, καὶ ἔκανε πηλὸ μὲ τὸ σάλιο, καὶ ἄλειψε μὲ τὸν πηλὸ τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ, καὶ τοῦ εἶπε: Πήγαινε καὶ νίψου στὴ δεξαμενὴ τοῦ Σιλωάμ, –ποὺ μεταφράζεται Ἀπεσταλμένος–. Πῆγε λοιπὸν καὶ νίφθηκε, καὶ ἐπέστρεψε βλέποντας*».

Στὴν περίπτωσι τοῦ ἐπὶ τριανταοκτὼ ἔτη παραλύτου ὁ Ἰησοῦς εἶπε, «*Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;*» (ε′ 6). Καὶ ὅταν ἐκεῖνος ἀπάντησε, ὅτι δὲν ἔχει ἄνθρωπο γιὰ νὰ τὸν κατεβάσῃ στὴ δεξαμενή, τὴ Βηθεσδά, ὅταν ταραχθῇ τὸ νερό, γιὰ νὰ θεραπευθῇ, ὁ Ἰησοῦς τὸν θεράπευσε. Στὴν περίπτωσι ὅμως τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ὁ Ἰησοῦς δὲν ρώτησε τὸν τυφλό, ἂν θέλῃ νὰ θεραπευθῇ. Οὔτε ὁ ἴδιος ὁ τυφλὸς ζήτησε τὴ θεραπεία του. Ἐπειδὴ ἦταν ἐκ γενετῆς τυφλός, ἴσως εἶχε τὴν ἰδέα, ὅτι ἡ θεραπεία του ἦταν ἀδύνατη. Ἀλλὰ στὸ Θεὸ δὲν εἶνε τίποτε ἀδύνατο. Ὁ Ἰησοῦς στὴν περίπτωσι τοῦ παρόντος τυφλοῦ ἐνήργησε αὐτεπαγγέλτως, ὅπως καὶ ἦλθε στὸν κόσμο αὐτεπαγγέλτως. Ἀπὸ ἀγάπη καὶ εὐσπλαγχνία πολλὲς φορὲς ὁ Κύριος μᾶς εὐεργετεῖ, ὄχι μόνο προτοῦ ζητήσωμε κάποια εὐεργεσία, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ ζητήσωμε. Τόσο μεγάλη εἶνε ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Κυρίου!

Γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ὁ Χριστὸς ἐνήργησεν ὄχι μόνον αὐτεπαγγέλτως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τρόπο περίεργο, τὸν ὁποῖον, καὶ ἂν κανεὶς ἔγραφε μυθιστόρημα, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ διανοηθῇ. Ὁ Χριστὸς ἔφτυσε κάτω, στὸ χῶμα, καὶ μὲ τὸ σάλιο του καὶ τὸ χῶμα ἔκανε πηλό, ἔθεσε τὸν πηλὸ πάνω στὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ, καὶ ἔστειλε τὸν τυφλὸ στὴ δεξαμενὴ τοῦ Σιλωὰμ γιὰ νὰ νιφθῇ. Θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἐρωτήσῃ: Γιατί ὁ Ἰησοῦς ἔκανε πηλό, λάσπη; Καὶ γιατί δὲν ἔκανε τὸν πηλὸ ἀπὸ νερό, ἀλλ᾽ ἀπὸ τὸ σάλιο του; Καὶ γιατί ἔθεσε τὸν πηλὸ πάνω στὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ; Γιὰ νὰ τὸν τυφλώσῃ ἀκόμη περισσότερο; Καὶ ἂν ἤθελε νὰ τὸν θεραπεύσῃ, γιατί τὸν ἔστειλε στὴ δεξαμενὴ τοῦ Σιλωάμ; Ἡ δεξαμενὴ θὰ τὸν θεράπευε ἢ αὐτός; Καὶ γιατί τοῦ εἶπε νὰ νιφθῇ, ἀφοῦ μὲ τὸ νίψιμο θὰ ἀπέβαλλε τὸν πηλό; Γιατί ἔθεσε στὰ μάτια του τὸν πηλό, ἀφοῦ θὰ τὸν ἀπέβαλλε;

Ὁ Χριστὸς χρησιμοποίησε πηλὸ κατὰ τὴ θεραπεία τοῦ τυφλοῦ, γιὰ νὰ ὑπαινιχθῇ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ πηλὸ δημιούργησε τὸν ἄνθρωπο. Τὸν πηλὸ δὲν ἔκανε ἀπὸ χῶμα καὶ νερό, ἀλλ᾽ ἀπὸ χῶμα καὶ σάλιο, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ θεραπεία προερχόταν ἀπ᾽ αὐτόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προῆλθε τὸ σάλιο. Τὸ σάλιο τοῦ Χριστοῦ εἶχε θαυματουργικὴ δύναμι. Οἱ ἄνθρωποι φτύνουν καὶ προκαλοῦν ἀηδία. Καὶ ὅταν φτύνουν συνανθρώπους, τὸ φτύσιμο ἀποτελεῖ ὕβρι, δεινὴ προσβολή. Ὅτι δὲ κατὰ τὸν καιρὸ τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ Ἰουδαῖοι καὶ Ρωμαῖοι στρατιῶτες ἔφτυσαν τὸ Χριστό, αὐτὸ ἦταν ὕβρις καὶ δεινὴ προσβολὴ ἀσυγκρίτως χειρότερη, διότι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Ἄνθρωποι ἔφτυσαν τὸ Χριστὸ γιὰ νὰ τὸν ἐξευτελίσουν, ὁ Χριστὸς χρησιμοποίησε τὸ πτύσμα του γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἐκ γενετῆς τυφλὸ καὶ ἄλλους (Μάρκ. ζ΄ 33, η΄ 23). Μὲ τὸ νίψιμο ὁ πηλὸς ἀπεβλήθη ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, ἀλλ᾽ ἡ δύναμι τοῦ Χριστοῦ ἡ διὰ μέσου τοῦ πηλοῦ δὲν ἀπεβλήθη.

Ὁ Χριστὸς ἔστειλε τὸν τυφλὸ νὰ νιφθῇ, ὑπονοώντας, ὅτι μὲ τὸν πηλὸ καὶ μὲ τὸ νερὸ θὰ θεραπευόταν. Ἀλλὰ μὲ ποιό νερὸ θὰ θεραπευόταν; Ὁ Χριστὸς δὲν τοῦ εἶπε ἁπλῶς, «ὕπαγε νίψαι», πήγαινε δηλαδὴ καὶ νίψου ὁπουδήποτε, ἀλλὰ τοῦ εἶπε, ***«ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ»***. Στὸ Ἡσ. η΄ 6-7 γίνεται λόγος γιὰ *«τὸ ὕδωρ τοῦ Σιλωὰμ τὸ πορευόμενον ἡσυχῇ»* ἐν ἀντιθέσει πρὸς *«τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τὸ ἰσχυρὸν καὶ τὸ πολύ, τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων»*. Ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐξηγεῖ, ὅτι ἡ λέξι ***«Σιλωάμ»*** σημαίνει ***«Ἀπεσταλμένος»***. Ὅπως δὲ *«τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τὸ ἰσχυρὸν καὶ τὸ πολύ»* σημαίνει τὸν ὁρμητικὸ καὶ ὀλέθριο βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων, ἔτσι *«τὸ ὕδωρ τοῦ Σιλωὰμ τὸ πορευόμενον*

ἡσυχῇ» σημαίνει τὸν πρᾶο καὶ ταπεινὸ βασιλέα Χριστό, τὸν μεγάλο ***Ἀπεσταλμένο***. Πολλὲς φορὲς ὁ Χριστὸς παρουσίασε τὸν ἑαυτό του ὡς τὸ πρόσωπο, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς Πατὴρ ἀπέστειλε γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Συνεπῶς διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ Σιλωὰμ ἐνήργησε θαυματουργικῶς ***ὁ Ἀπεσταλμένος***, ὁ Χριστός, ὅπως καὶ διὰ τοῦ πτύσματός του.

Τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν θεράπευσε ἀμέσως τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, τοῦτο ὑπενθυμίζει τὴν περίπτωσι τῶν δέκα λεπρῶν, στοὺς ὁποίους εἶπε, *«πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν»* (Λουκ. ιζ' 14). Ἐπίσης τοῦτο ὑπενθυμίζει τὴν περίπτωσι τοῦ λεπροῦ στρατηγοῦ Νεεμὰν τοῦ Σύρου, στὸν ὁποῖον ὁ προφήτης Ἐλισαῖος εἶπε διὰ μηνυτοῦ: *«Πορευθεὶς λοῦσαι ἑπτάκις ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ ἐπιστρέψει ἡ σάρξ σού σοι καὶ καθαρισθήσῃ»* (Δ' Βασ. ε' 10). Ὁ Νεεμὰν ἀρχικῶς ὠργίσθηκε κατὰ τοῦ προφήτου, διότι τὸν παρέπεμπε στὸν Ἰορδάνη, καὶ ἀπείθησε, κατόπιν ὅμως ὑπήκουσε, καί, ὅταν λούσθηκε στὸν Ἰορδάνη ἑπτὰ φορές, τότε θεραπεύθηκε. Σιλωὰμ καὶ Ἰορδάνης δύο ἱερὰ ὀνόματα.

Ὁ Χριστὸς ἔστειλε τὸν ἐκ γενετῆς τυφλὸ στὴ δεξαμενὴ τοῦ Σιλωάμ, ὅπως ὁ Ἐλισαῖος ἔστειλε τὸν Νεεμὰν στὸν Ἰορδάνη, γιὰ νὰ φανῇ ἡ πίστι, ἡ ταπείνωσι καὶ ἡ ὑπακοή του. Ὁ Νεεμὰν ἀρχικῶς ἀντέδρασε. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατόπιν ταπεινώθηκε, εἶδε τὸ θαῦμα τοῦ Θεοῦ. Ὁ τυφλὸς δὲν ἀντέδρασε, ὅπως ἴσως θὰ κάναμε ἐμεῖς. Δὲν αὐθαδίασε. Δὲν εἶπε στὸ Χριστό, «Τί εἶνε αὐτὸ ποὺ κάνεις, νὰ βάζῃς πάνω στὰ μάτια μου λάσπη; Καὶ γιατί μὲ στέλνεις νὰ νιφθῶ στὴ δεξαμενὴ τοῦ Σιλωάμ; Ἡ λάσπη καὶ τὸ νερὸ θὰ μὲ θεραπεύσουν, ἢ ἐσύ;». Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶπε ὁ τυφλός. Δὲν εἶχε ὅρασι νὰ ἰδῇ, εἶχε ὅμως ἀκοὴ ν' ἀκούσῃ. Καὶ ἄκουσε, ὅπως φαίνεται, τὰ θαυμαστὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ πίστευσε. Καὶ πειθάρχησε ἀμέσως καὶ τελείως στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἀξιώθηκε πρωτοφανοῦς θαύματος.

Ἄνοιξαν τὰ μάτια του καὶ γιὰ πρώτη φορὰ εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὰ φυτά, τὰ λουλούδια, τὰ πουλιά, τὶς ὀμορφιὲς τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ μεγαλεῖα τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, τὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς συνανθρώπους, τὰ προσφιλῆ πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπαίσια πρόσωπα τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι μισοῦσαν καὶ δίωκαν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωσε τὸ φῶς. Ἄνοιξαν τὰ μάτια του καὶ μετὰ τὰ ἄλλα πρόσωπα εἶδε ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖο πρῶτο θὰ ἤθελε νὰ ἰδῇ, τὸν εὐεργέτη του, τὸν δημιουργό του καὶ δημιουργὸ ὅλου τοῦ κόσμου, τὸν Κύριό του καὶ Θεό του Ἰησοῦ. Μπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεὶς τὴν

εὐτυχία του, ὅταν ἄνοιξε τὰ μάτια του σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, καὶ ἰδίως ὅταν εἶδε τὸ Χριστό; Μπορεῖ ἐπίσης νὰ φαντασθῇ κανεὶς πόσο μεγαλύτερη θὰ εἶνε ἡ εὐτυχία τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου, ὅταν θὰ ἀνοίξῃ τὰ μάτια του στὸν ὑπερκόσμιο κόσμο, καὶ προπάντων ὅταν θὰ ἰδῇ τὸ Χριστὸ στὴν ἐπουράνια δόξα του;

Οἱ γείτονες καὶ ἄλλοι γιὰ τὸν πρώην τυφλό

Στίχ. 8-9: ***«Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. Ἐκεῖνος ἔλεγε ὅτι ἐγώ εἰμι».***

Τὸ ***«οὖν»*** ἔχει μεταβατικὴ σημασία, ὅπως καὶ σ' ἄλλες περιπτώσεις, π.χ. στὸ κ' 19, 20, 21, 25, 30, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*. Τὸ ***«προσαιτῶ»*** σημαίνει *«ἐπαιτῶ, ζητῶ ἐλεημοσύνη»*.

Μεταφράζουμε: *«Οἱ δὲ γείτονες καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸν ἔβλεπαν πρωτύτερα ὅτι ἦταν τυφλὸς ἔλεγαν: Δὲν εἶνε αὐτὸς ποὺ καθόταν καὶ ζητοῦσε ἐλεημοσύνη; Ἄλλοι ἔλεγαν, "Αὐτὸς εἶνε"· ἄλλοι δέ, "Ὁμοιάζει μ' αὐτόν". Ἐκεῖνος ἔλεγε, "Ἐγὼ εἶμαι"».*

Ἦταν τόσο μεγάλο τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, θαῦμα πρωτοφανές, ὥστε πολλοὶ ἀμφισβήτησαν τὸ θαῦμα, καίτοι τὸ πρόσωπο, στὸ ὁποῖο ἔγινε τὸ θαῦμα, ἦταν γνωστὸ δημοσίως, ἀφοῦ ἦταν ἐπαίτης. Οἱ γείτονες καὶ ὅσοι τὸν ἔβλεπαν πρωτύτερα, ὅτι ἦταν τυφλός, ἄνθρωποι δηλαδή, στοὺς ὁποίους ὁ τυφλὸς ἦταν γνωστός, γνωστότατος, ἔθεταν ἐρώτημα γιὰ τὴν ταυτότητά του, ἄρχισαν ἀνάκρισι! Καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγαν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ πρώην τυφλὸς καὶ ἐπαίτης. Παραδέχονταν δηλαδὴ τὸ πρωτοφανὲς θαῦμα. Ἄλλοι δὲ ἔλεγαν, ὅτι δὲν εἶνε αὐτός, ἀλλ' ὅμοιος μ' αὐτόν. Δὲν πίστευαν δηλαδὴ στὸ θαῦμα. Δὲν πίστευαν στὰ μάτια τους! Τὰ θαύματα βοηθοῦν πρὸς τὴν πίστι. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ θαῦμα, ἐπειδὴ ἦταν τόσο παράδοξο καὶ καταπληκτικό, φαινόταν ἀπίστευτο, ὡδηγοῦσε σ' ἀπιστία! Ὁ ἴδιος ὁ θεραπευθεὶς τυφλός, ἐπειδὴ ἄκουε τὶς συζητήσεις καὶ τὶς ἀμφισβητήσεις, ὕψωνε τὴ φωνή του καὶ μὲ ἔμφασι ἔλεγε: *«Ἐγὼ εἶμαι»*. Ὡμολογοῦσε τὸ θαῦμα. Καὶ μὲ τὴν ὁμολογία ἐξέφραζε βεβαίως τὴν εὐγνωμοσύνη του πρὸς τὸν εὐεργέτη του Ἰησοῦ.

Εἶνε δισεκατομμύρια οἱ ἄνθρωποι. Καὶ καθένας διαφέρει ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑπολοίπους ἀνθρώπους. Καθένας ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι δὲν ταυτίζεται μὲ κανένα ἄλλον ἄνθρωπο, ἀλλ' εἶνε μοναδικὸς καὶ ἀνεπανά-

ληπτος. Καθένας δύναται νὰ λέγῃ, «Ἐγὼ εἶμαι ἐγώ»! Ὄχι δὲ μόνο συνειδησιακὰ ὁ ἄνθρωπος εἶνε μοναδικὸς καὶ ἀνεπανάληπτος, ἀλλὰ καὶ μορφολογικά. Κανενὸς ἀνθρώπου ἡ μορφὴ δὲν συμπίπτει ἀπολύτως μὲ τὴ μορφὴ ἄλλου ἀνθρώπου. Ὅσο καὶ ἂν ὁμοιάζουν στὴ μορφὴ δύο ἄνθρωποι, ἔχουν καὶ τὶς διαφορές τους, οἱ ὁποῖες κατόπιν προσεκτικῆς καὶ λεπτομερειακῆς ἐξετάσεως δύνανται νὰ διαπιστωθοῦν. Ὅσοι ἔλεγαν γιὰ τὸν πρώην τυφλό, ὅτι δὲν ἦταν ὁ ἐκ γενετῆς τυφλός, ἀλλ᾽ ὅμοιος μ᾽ αὐτόν, δὲν στηρίζονταν σὲ προσεκτικὴ καὶ λεπτομερῆ ἐξέτασι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκφράζονταν μὲ ἐπιπολαιότητα.

Ἡ ὕπαρξι, ἡ σοφία καὶ ἡ δύναμι τοῦ Θεοῦ φαίνονται καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα πράγματα, φαίνονται καὶ στὴν ποικιλία τῶν ἀνθρωπίνων μορφῶν. Δὲν δημιουργήσαμε ἐμεῖς τοὺς ἑαυτούς μας· μᾶς δημιούργησε ἄλλος, ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ἀπὸ μᾶς. Καὶ μᾶς δημιούργησε ἔτσι, ὥστε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ὑπολοίπου σώματος ἑνὸς ἀνθρώπου νὰ μὴ συμπίπτουν ἀκριβῶς μὲ τὰ σωματικὰ χαρακτηριστικὰ ἄλλου ἀνθρώπου, καὶ νὰ μὴν ἐπέρχεται σύγχυσι κατὰ τὴ διακρίβωσι τῆς ταυτότητος αὐτῶν, ἀλλὰ ὁ ἕνας ἄνθρωπος νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸν ἄλλο. Αὐτὴ δὲ ἡ διάκρισι εἶνε ἀναγκαία καὶ γιὰ τὶς κοινωνικὲς σχέσεις, καὶ γιὰ τὶς συναλλαγές, καὶ γιὰ τὴν ἐπισήμανσι ἐγκληματιῶν καὶ τὴν ἀπονομὴ δικαιοσύνης. Μποροῦμε νὰ φαντασθοῦμε τί θὰ ἦταν ἡ ἀνθρωπότης, ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὡμοίαζαν ἀπολύτως καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ διακρίνωμε τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλο; Ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐποίησε μὲ σοφία, τὸν δὲ ἄνθρωπο, τὴν κορωνίδα τῆς δημιουργίας, ἐποίησε μὲ μεγαλύτερη σοφία.

●

Στίχ. 10: ***«Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· Πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί;».***

Μεταφράζουμε: *«Ἔλεγαν τότε σ᾽ αὐτόν: Πῶς ἄνοιξαν τὰ μάτια σου;».*

Ἀφοῦ ὁ πρώην ἐκ γενετῆς τυφλός, τοῦ ὁποίου ἀμφισβητήθηκε ἡ ταυτότητα, ἔδωσε τὴν βεβαίωσι, *«Ἐγώ εἶμαι»*, οἱ γείτονες καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ ἔθεσαν τότε τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ πῶς ἄνοιξαν τὰ μάτια του. Ζήτησαν δηλαδὴ νὰ πληροφορηθοῦν τὸν τρόπο τῆς θεραπείας του. Εἶχαν περιέργεια, ἔντονη περιέργεια, ἀφοῦ ἐπρόκειτο γιὰ παραδοξότατο καὶ πρωτοφανὲς θαῦμα. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ περιέργεια δὲν ἦταν βεβαίως ἁμαρτωλή. Ἀλλ᾽ ἀντὶ νὰ ἐρωτήσουν γιὰ τὸν τρόπο τῆς θεραπείας, καλλίτερα θὰ ἦταν νὰ ἐρωτήσουν γιὰ τὸ ποιός ἔκανε τόσο μεγάλο θαῦμα. Ὡς πρὸς τὸν τρόπο τῆς θεραπείας, αὐτὸς μόνον ἐπιφανειακῶς μποροῦσε νὰ περιγραφῇ. Κατὰ βάθος καὶ οὐσιαστικῶς ὁ τρόπος τοῦ θαύματος εἶνε ἀκατάληπτος.

Στίχ. 11: ***«Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπέ μοι· Ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ καὶ νίψαι· ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα».***

Ἡ γνώμη, ὅτι τὸ ***«ἀναβλέπω»*** σημαίνει «ἀνακτῶ τὴν ἀπολεσθεῖσα ὅρασι», δὲν εἶνε ὀρθή. Ὀρθὴ εἶνε ἡ ἐπικρατοῦσα γνώμη, ὅτι τὸ ***«ἀναβλέπω»*** σημαίνει *«ἀποκτῶ τὴν ὅρασι»*. Γι' αὐτὸ τὸ ***«ἀναβλέπω»*** χρησιμοποιεῖται ὄχι μόνο γιὰ τοὺς τυφλούς, οἱ ὁποῖοι ἔχασαν τὴν ὅρασι καὶ τὴν ἀνέκτησαν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἐκ γενετῆς τυφλὸ στὸν παρόντα στίχ. 11, καθὼς καὶ στοὺς στίχ. 15 καὶ 18. Βλέπε καὶ *«ἀνάβλεψις»* στὸ Ἡσ. ξα' 1, Λουκ. δ' 19. Ἡ γνώμη, ὅτι καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ τὸ ***«ἀναβλέπω»*** σημαίνει «ἀνακτῶ τὴν ὅρασι», ἐπειδὴ ἡ τυφλότης εἶνε ἀντίθετη πρὸς τὴ φύσι, εἶνε ἐξεζητημένη.

Μεταφράζουμε: *«Ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε καὶ εἶπε: Ἄνθρωπος ὀνομαζόμενος Ἰησοῦς ἔκανε πηλό, καὶ μοῦ ἄλειψε τὰ μάτια, καὶ μοῦ εἶπε: "Πήγαινε στὴ δεξαμενὴ τοῦ Σιλωὰμ καὶ νίψου". Πῆγα δὲ καὶ νίφθηκα καὶ εἶδα τὸ φῶς μου».*

Ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς ἐρώτησε ἢ τοὺς μαθητὰς ἢ τὸν ἴδιο τὸ Χριστό, ὅταν ἔδειξε ἐνδιαφέρον γι' αὐτὸν καὶ ἔθετε πηλὸ πάνω στὰ μάτια του, καὶ ἔτσι ἔμαθε τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, καὶ περιγράφοντας τὸν τρόπο τῆς θεραπείας του εἶπε: *Ἄνθρωπος ὀνομαζόμενος Ἰησοῦς ἔκανε πηλὸ* κλπ. Δὲν ἤξερε, ὅτι ὁ εὐεργέτης του ἦταν ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Νόμιζε, ὅτι ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος. Δὲν ἤξερε ἐπίσης ἀπὸ τί ὁ Ἰησοῦς ἔκανε τὸν πηλό. Ἐκεῖνο, ποὺ ἀντιλήφθηκε χωρὶς ὅρασι μὲ τὴν αἴσθησι καὶ τὴν ἀφή, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς ἔθεσε πάνω στὰ μάτια του πηλό, ἐκεῖνο εἶπε. Καὶ περιέγραψε τὸν τρόπο τῆς θεραπείας του συντόμως, χωρὶς πολυλογία καὶ φλυαρία.

●

Στίχ. 12: ***«Εἶπον οὖν αὐτῷ· Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος, Λέγει· Οὐκ οἶδα».***

Μεταφράζουμε: *«Εἶπαν τότε σ' αὐτόν· "Ποῦ εἶνε ἐκεῖνος;". Λέγει: "Δὲν ξέρω"».*

Ἄκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἄνοιξε τὰ μάτια τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ. Καὶ δὲν ἄκουαν βεβαίως γιὰ πρώτη φορά, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θαυματουργοῦσε. Ἡ φήμη τοῦ Ἰησοῦ εἶχε ἐξαπλωθῆ σ' ὅλη τὴν Ἁγία Γῆ, καὶ πέραν αὐτῆς. Ἀλλὰ συγκινήθηκαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν ἄκουσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε καὶ τὸ πρωτοφανὲς τοῦτο θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ; Δὲν συγκινήθηκαν, διότι ἦταν πεπωρωμένοι καὶ δὲν συμπαθοῦσαν, ἀλλ' ἀντιπαθοῦσαν τὸν Ἰησοῦ. Τὸ πάθος τους κατὰ τοῦ Ἰησοῦ φάνηκε ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν εἶπαν ἕνα λόγο θαυμασμοῦ

γιὰ τὸν τόσο μεγάλο θαυματουργὸ καὶ εὐεργέτη ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐρώτησαν μὲ καταφρόνησι, *«Ποῦ εἶνε ἐκεῖνος;»*. Δὲν εἶπαν, «Ποῦ εἶνε ὁ Ἰησοῦς;». Δὲν καταδέχτηκαν νὰ ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ πλέον θαυμαστοῦ προσώπου, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὴ Γῆ. Καὶ ὄχι μόνο στὴν παροῦσα περίπτωσι, ἀλλὰ πάντοτε οἱ ἐμπαθεῖς Ἰουδαῖοι ἀπέφευγαν νὰ ἀναφέρουν τὸ ὄνομά του, καὶ ἔλεγαν «ἐκεῖνος», «οὗτος», «αὐτός». Τὸ πάθος τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Ἰησοῦ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἐρωτοῦσαν ποῦ εἶνε ὁ Ἰησοῦς, γιὰ νὰ πᾶνε νὰ τὸν βροῦν καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσουν στοὺς Φαρισαίους. Καὶ ἐπειδὴ ὁ πρώην τυφλὸς δὲν ἤξερε ποῦ εἶνε, ὡδήγησαν αὐτὸν στοὺς Φαρισαίους, γιὰ νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀνάκρισι καὶ νὰ κατηγορηθῇ ὁ Ἰησοῦς ὡς παραβάτης τοῦ Σαββάτου, ὅπως βλέπουμε στὴ συνέχεια.

●

Στίχ. 13: *«Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τόν ποτε τυφλόν»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὁδηγοῦν αὐτὸν στοὺς Φαρισαίους, τὸν ἄλλοτε τυφλό»*.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἔπρεπε νὰ θαυμάσουν τὸ μέγα καὶ πρωτοφανὲς θαῦμα, ποὺ ἔγινε στὸν ἐκ γενετῆς τυφλό. Ἐπίσης ἔπρεπε νὰ ἐκτιμήσουν καὶ νὰ συγχαροῦν τὸν ἄνθρωπο, στὸν ὁποῖον ἔγινε τόσο καταπληκτικὸ θαῦμα. Ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦν καὶ νὰ διερωτηθοῦν: Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀξιώθηκε τέτοιου θαύματος, μήπως μέσα του κρύβει μεγάλη ἀρετὴ καὶ πρέπει νὰ τὸν θαυμάζωμε; Ἀλλ᾽ αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν σκέφθηκαν καὶ δὲν αἰσθάνθηκαν καὶ δὲν ἐκφράσθηκαν ἔτσι, διότι δὲν εἶχαν μεγαλεῖο ψυχῆς καὶ δὲν διέθεταν δύναμι θαυμασμοῦ. Γι᾽ αὐτό, ἀντὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὸν θεραπευμένο τυφλό, τὸν ὡδήγησαν γιὰ ἀνάκρισι στοὺς Φαρισαίους, *«ὁδηγοὺς τυφλούς»* (Ματθ. κγ΄ 16), οἱ ὁποῖοι τὸν ταλαιπώρησαν, τὸν ἔβρισαν καὶ τὸν ἀπέπεμψαν.

Ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς τιμᾷ μὲ θαύματα, πρέπει καὶ ἐμεῖς νὰ τιμοῦμε ἰδιαιτέρως.

●

Στίχ. 14: *«Ἦν δὲ Σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς»*.

Τὸ ***«ἀνέῳξε»*** σημαίνει *«ἄνοιξε»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἦταν δὲ Σάββατο, ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἔκανε τὸν πηλὸ καὶ ἄνοιξε τὰ μάτια του»*.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς παρεισάγει ἐδῶ τὴν παρατήρησι, ὅτι ὁ πηλὸς καὶ ἡ θεραπεία τοῦ τυφλοῦ ἔγιναν ἡμέρα Σάββατο, γιὰ νὰ προετοιμάσῃ τοὺς ἀναγνῶστες νὰ κατανοήσουν τὰ συμβάντα, τὰ ὁποῖα

ἐπακολούθησαν. Οἱ νοσηροὶ καὶ σχολαστικοὶ Ἰουδαῖοι θεωροῦσαν παράβασι τῆς ἐντολῆς τοῦ Σαββάτου τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς θαυματουργοῦσε καὶ θεράπευε ἀσθενεῖς καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου. Στὴν προκειμένη περίπτωσι οἱ Φαρισαῖοι θεώρησαν ἐργασία ἀπαγορευμένη ἀπὸ τὴν ἐντολὴ περὶ Σαββάτου τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς μὲ τὸ δάκτυλο ἔτριψε τὸ χῶμα καὶ ἔκανε πηλό, τὸ ὅτι ἔθεσε τὸν πηλὸ στὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ, καὶ τὸ ὅτι θαυματούργησε καὶ ἔδωσε στὸν τυφλὸ τὸ φῶς. Τρεῖς ἀπαγορευμένες ἐργασίες, ἢ μᾶλλον τρεῖς ἀσέβειες, τρία ἐγκλήματα! Τόσο νοσηροὶ καὶ σχολαστικοὶ ἦταν οἱ Φαρισαῖοι, τόσο *«μωροὶ καὶ τυφλοί»* (Ματθ. κγ΄ 17).

Ὁ δὲ Χριστὸς σκοπίμως δὲν ἀπέφευγε τὶς θεραπεῖες τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, ἀλλὰ τὶς τελοῦσε προκαλώντας τοὺς ὑποκριτὰς ἐχθρούς του, διότι ἤθελε νὰ διορθώσῃ τὶς διεστραμμένες ἀντιλήψεις τους καὶ νὰ διδάξῃ, ὅτι τὸ θαυματουργεῖν καὶ τὸ ἀγαθοεργεῖν τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου δὲν εἶνε παράβασι τῆς τετάρτης ἐντολῆς, ἀλλ᾽ ἐναρμονίζονται πρὸς αὐτήν. Ἔφερε δὲ ὁ Κύριος διάφορα ἐπιχειρήματα πρὸς ἀναίρεσι τῶν διεστραμμένων ἀντιλήψεων τῶν Ἰουδαίων (Ἰωάν. ε΄ 16-17, ζ΄ 22-24, Ματθ. ιβ΄ 1-8, 10-12, Μάρκ. β΄ 27, γ΄ 4, Λουκ. ιγ΄ 14-16).

Στίχ. 15: ***«Πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν· Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Πηλὸν ἐπέθηκέ μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω».***

Τὸ ***«πάλιν»*** ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ἐδῶ σημαίνει *«τώρα»*. Αὐτὴ δὲ τὴ σημασία νομίζουμε ὅτι ἔχει καὶ στὸ Β΄ Κορ. ια΄ 16, ιβ΄ 19. Καὶ τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ β΄ 22, γ΄ 25, 29.

Μεταφράζουμε: *«Τώρα δὲ τὸν ἐρωτοῦσαν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀπέκτησε τὸ φῶς του. Ἐκεῖνος δὲ τοὺς εἶπε: "Πηλὸ ἔθεσε πάνω στὰ μάτια μου, καὶ νίφθηκα, καὶ βλέπω"».*

Ἂν οἱ προηγούμενοι Ἰουδαῖοι, γείτονες τοῦ ἄλλοτε τυφλοῦ καὶ ἄλλοι, ἔπρεπε νὰ θαυμάσουν τὸ θαῦμα καὶ νὰ ἐκτιμήσουν καὶ νὰ συγχαροῦν τὸν ἄνθρωπο, στὸν ὁποῖον ἔγινε τὸ θαῦμα, οἱ Φαρισαῖοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὴ θρησκευτικὴ τάξι τῶν Ἰουδαίων καὶ ἑρμηνεύοντες τὶς Γραφές, ἔπρεπε περισσότερο νὰ θαυμάσουν τὸ θαῦμα καὶ νὰ ἐκτιμήσουν καὶ νὰ συγχαροῦν τὸν θεραπευμένο τυφλὸ γιὰ τὸ εὐτυχὲς γεγονός. Ἀσυγκράτητο ἐνθουσιασμὸ ἔπρεπε νὰ αἰσθανθοῦν. Ἀλλ᾽ ὅπως οἱ προηγούμενοι Ἰουδαῖοι, ἔτσι καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔδειξαν κατω-

τερότητα, ἔλλειψι πνευματικότητος καὶ στοιχειώδους ἀνθρωπιᾶς. Λόγῳ τοῦ φθόνου καὶ τῆς ἐχθρότητός τους πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ἀντὶ νὰ ἐνθουσιασθοῦν, ταράσσονται καὶ ἀγανακτοῦν. Καὶ ὑποβάλλοντας καὶ αὐτοὶ σὲ ἀνάκρισι τὸν πρώην τυφλό, τὸν ἐρωτοῦν καὶ αὐτοὶ γιὰ τὸν τρόπο τῆς θεραπείας του. Ἤδη βεβαίως ἦταν γνωστὸ σ᾽ αὐτοὺς πῶς ἐνήργησε ὁ Ἰησοῦς γιὰ νὰ θεραπευθῇ ὁ τυφλός. Ἀλλὰ σκοπίμως τὸν ἐρωτοῦν, γιὰ νὰ ἀκούσουν καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε πηλὸ καὶ ἄλειψε τοὺς ὀφθαλμούς, γιὰ νὰ στοιχειοθετήσουν κατηγορία ἐναντίον του γιὰ παράβασι τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου.

Ἀντιλαμβανόμενος ὁ θεραπευμένος τυφλὸς τὴν κακὴ πρόθεσι τῶν Φαρισαίων ἀνακριτῶν του, στὸ ἐρώτημά τους ***«πῶς ἀνέβλεψεν»*** ἀπαντᾷ, γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε δημωδῶς, «ὀρθὰ κοφτά» καὶ μὲ συντομία μεγαλύτερη ἐκείνης, μὲ τὴν ὁποία ἀπάντησε στοὺς γείτονες καὶ ἄλλους: ***«Πηλὸν ἐπέθηκέ μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω»***. Τὸ ***«βλέπω»*** νὰ θεωρήσωμε ὡς λίαν ἐμφατικό, καὶ ὡς τρανὴ ὁμολογία τοῦ θαύματος. Ἐπίσης νὰ τὸ θεωρήσωμε ὡς ἀντίθεσι πρὸς τὴν πνευματικὴ τύφλωσι τῶν Φαρισαίων. Ὁ ἄλλοτε τυφλὸς βλέπει, οἱ ἀνοιχτομάτηδες Φαρισαῖοι *«ἐκάμμυσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς»* καὶ δὲν βλέπουν (Ἡσ. στ΄ 10, Ματθ. ιγ΄ 15).

Στίχ. 16: ***«Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές· Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ Σάββατον οὐ τηρεῖ. Ἄλλοι ἔλεγον· Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικό, ὅπως καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἔλεγαν δὲ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους: "Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό, διότι δὲν τηρεῖ τὸ Σάββατο". Ἄλλοι ἔλεγαν: "Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς* (ἀσεβὴς) *νὰ κάνῃ τέτοια θαύματα;"»*. Καὶ διαιρέθηκαν.

Μερικοὶ Φαρισαῖοι, ἐμπαθέστατοι ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀποσιωποῦσαν τὸ πρωτοφανὲς θαῦμα, καὶ μιλοῦσαν γιὰ τὴν δῆθεν παράβασι τῆς ἐντολῆς τοῦ Σαββάτου. Δὲν ἔλεγαν γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ὅτι θεραπεύει τὸ Σάββατο, ἀλλ᾽ ὅτι δὲν τηρεῖ τὸ Σάββατο. Καὶ παράβασι τῆς ἐντολῆς τοῦ Σαββάτου οἱ νοσηροὶ αὐτοὶ τύποι δὲν θεωροῦσαν μόνο τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε μὲ τὸ δάκτυλό του πηλὸ καὶ τὸν ἔθεσε στὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι χρησιμοποίησε σίελο κατὰ τὸ Σάββατο. Στὸν σίελο ἀποδιδόταν θεραπευτικὴ ἰδιότης. Ἀλλ᾽ ἦταν

ἀπαγορευμένο νὰ χρησιμοποιῆται σίελος τὸ Σάββατο γιὰ τὴ θεραπεία πασχόντων ὀφθαλμῶν! Νοσηρότης στὸ ἔπακρο. Νοσηρότης μέχρις ἀηδίας.

Ἀλλὰ μήπως καὶ στὸ χριστιανικὸ χῶρο δὲν ὑπάρχουν νοσηροὶ τύποι; Ἀναφέρουμε ὡρισμένα παραδείγματα. Τὸ Σάββατο κατὰ τοὺς Ἱ. Κανόνες δὲν εἶνε ἡμέρα νηστείας, ἐκτὸς τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ἀλλὰ μερικοί, μάλιστα μοναχοὶ καὶ ἱερεῖς καὶ πνευματικοὶ πατέρες, θεωροῦν ἁμαρτία νὰ κοινωνήσῃ κανεὶς τὴν Κυριακή, ἂν δὲν νηστεύσῃ τὸ Σάββατο. Σὲ μοναστῆρι τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὁ λειτουργὸς ἱερομόναχος μὲ μεγάλη δυσκολία καὶ μεγάλη δυσφορία μετέδωσε τὴ Θεία Κοινωνία σὲ εὐσεβῆ ἐπισκέπτη κατὰ τὴ Λειτουργία τῆς Κυριακῆς, διότι τὴν προηγουμένη ἡμέρα, τὸ Σάββατο, ἔφαγε τὸ φαγητό, τὸ ὁποῖο παρέθεσε τὸ μοναστῆρι καὶ στὸ ὁποῖο περιλαμβανόταν κάτι τὸ μὴ νηστήσιμο. Ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς δὲ καὶ ἱερομονάχους τοῦ μοναστηριοῦ κανεὶς δὲν προσῆλθε στὴ Θεία Κοινωνία. Τὸ «Λάβετε φάγετε» καὶ τὸ «Προσέλθετε» ἐφαρμόσθηκε, καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐφαρμόζεται, «ἀπὸ τὴν ἀνάποδη»! –Νόμος τοῦ Θεοῦ εἶνε νὰ μελετοῦμε τὸ βιβλίο του, τὴν Ἁγία Γραφή. Ἀλλὰ μερικοὶ κατακρίνουν τὴ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὡς... Προτεσταντισμό! Ρώτησε θεολόγος ἡγούμενο μοναστηριοῦ: «Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀσκητικὰ βιβλία διαβάζετε στὴν τράπεζα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τὴν Ἁγία Γραφή;». Καὶ ἡ ἀπάντησι τοῦ ἡγουμένου ἦταν: «Ὄχι, διότι μερικοὶ πατέρες θὰ σκανδαλισθοῦν, ἐπειδὴ μὲ τὴ Γραφὴ ἀσχολοῦνται οἱ Προτεστάντες»! –Μοναχὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, λόγιος μάλιστα, ἰσχυρίσθηκε, ὅτι τὰ βιβλία τῶν Πατέρων, καὶ ἰδίως τῶν ἀσκητῶν, εἶνε ἀνώτερα ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο! –Θρησκευτικὸς ἄνθρωπος εἶπε κάτι, ποὺ τοῦ συνέστησε ὁ πνευματικός του, ἀλλ᾽ ἦταν ἀντίθετο πρὸς τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅταν εὐσεβὴς θεολόγος τοῦ ἔκανε παρατήρησι, ὁ θρησκευτικὸς αὐτὸς ἄνθρωπος ὕψωσε τὸν τόνο τῆς φωνῆς του καὶ φώναξε: «Ἐγὼ ἔχω ἐμπιστευθῆ τὴν ψυχή μου στὸν πνευματικό μου πατέρα. Καὶ δὲν ἀκούω τί λὲς ἐσὺ καὶ τὸ Εὐαγγέλιο. Ἐγὼ ἀκούω τὸν πνευματικό μου πατέρα. Σ᾽ αὐτὸν ὀφείλω νὰ κάνω ὑπακοή»!

Πόσο ὑπέφερε ὁ Χριστὸς ἀπὸ νοσηροὺς Ἰουδαίους! Ἀλλὰ πόσο ὑποφέρουν καὶ συνειδητοὶ χριστιανοί, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, ἀπὸ νοσηροὺς θρησκευτικοὺς τύπους!...

Ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς θεράπευσε τὸν ἐκ γενετῆς τυφλὸ τὸ Σάββατο, οἱ νοσηρότατοι καὶ ἐμπαθέστατοι Φαρισαῖοι ἔλεγαν: *«Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό, διότι δὲν τηρεῖ τὸ Σάββατο»*. Ὁ Ἰη-

σοῦς διακήρυττε τὴν προέλευσι καὶ τὴν ἀποστολή του ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα, καὶ μὲ θαύματα ἀποδείκνυε τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητά του, αὐτοὶ δὲ ἀπέρριπταν τὸν Ἰησοῦ ὡς Μεσσία καὶ Θεό, τὸν θεωροῦσαν ἁπλῶς ἄνθρωπο, ἀσεβῆ ἄνθρωπο, καὶ οὔτε τὸ ὄνομά του καταδέχονταν νὰ ἀναφέρουν.

Ἀλλ᾽ ὑπῆρχαν καὶ Φαρισαῖοι μὲ διαφορετικὴ γνώμη γιὰ τὸν Ἰησοῦ, καὶ ἔλεγαν: *«Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς* (ἀσεβής) *νὰ κάνῃ τέτοια θαύματα;»*. Δὲν ἔλεγαν «τέτοιο θαῦμα», ἀλλὰ *«τέτοια θαύματα»*, διότι γνώριζαν καὶ τὰ ἄλλα θαύματα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶχε γεμίσει τὴν Παλαιστίνη μὲ θαύματα. Καὶ ἄλλους μέν, κακοπροαιρέτους, τὰ θαύματα σκλήρυναν περισσότερο ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ, ἄλλους δέ, καλοπροαιρέτους, προβλημάτιζαν, συγκινοῦσαν, διέθεταν εὐμενῶς ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὡδηγοῦσαν στὴν πίστι.

Ἐπειδὴ ἄλλοι Φαρισαῖοι ταράσσονταν ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ γίνονταν ἐχθρικώτεροι ἀπέναντί του, ἄλλοι δὲ θαύμαζαν καὶ προσέκλιναν πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ***«σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς»***, διαίρεσι γινόταν μεταξὺ τῶν Φαρισαίων. Καλὸ ***«σχίσμα»***, καλὴ διαίρεσι! Ἂν ὅλοι ἦταν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, τέτοια ἑνότης θὰ ἦταν κακή. Εὐχῆς ἔργο θὰ ἦταν βεβαίως καὶ ἰδανικό, ἂν ὅλοι ἦταν ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ᾽ ἀφοῦ ὑπάρχουν οἱ ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ, εἶνε καλὸ τὸ ὅτι δημιουργεῖται ***«σχίσμα»***, διαίρεσι, διότι ὑπάρχουν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶνε ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ. Ὑπάρχει κακό, φοβερὸ καὶ ἀποτρόπαιο σχίσμα, ἡ λόγῳ αἱρέσεως καὶ ἐγωισμοῦ ἀπόσχισι ἀπὸ τὴν Πίστι καὶ τὴν Ἐκκλησία. Ἀλλ᾽ ὑπάρχει καὶ καλὸ καὶ ἐπαινετὸ σχίσμα χάριν ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης. Καλὸ δὲν ἦταν τὸ σχίσμα, μὲ τὸ ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία ἀπέσχισε τοὺς Παπικοὺς ἀπὸ τὸ σῶμα της ὡς αἱρετικούς; Καλὸ ἐπίσης δὲν ἦταν τὸ σχίσμα, ποὺ δημιούργησαν Ἐπίσκοποι, ὑποστηρικταὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ διατηρήθηκε μέχρις ὅτου ὁ ἅγιος ἐπανῆλθε ἀπὸ τὸν τόπο τῆς ἐξορίας καὶ τοῦ θανάτου νεκρὸς καὶ ἀποκαταστάθηκε στὸ θρόνο του;...

Στίχ. 17: ***«Λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν· Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν».***

Ὡς πρὸς τὸ ***«ὅτι»*** τῆς φράσεως ***«ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμοὺς»*** δεχόμεθα τὴ γνώμη, ὅτι εἶνε εἰδικό. Ὁμοίως εἰδικὸ εἶνε τὸ *«ὅτι»* στὴ φράσι τοῦ β΄ 18 *«ὅτι ταῦτα ποιεῖς»*.

Μεταφράζουμε: «*Λέγουν στὸν τυφλὸ πάλι: "Σὺ τί λέγεις γι' αὐτόν, γιὰ τὸ ὅτι σοῦ ἄνοιξε τὰ μάτια;". Ἐκεῖνος δὲ εἶπε: "Εἶνε προφήτης"*».

Οἱ Φαρισαῖοι, ἐπειδὴ ἡ μεταξύ των διαφωνία παρατεινόταν, ἄρχισαν ν' ἀνακρίνουν πάλι τὸν πρώην τυφλό. Τώρα τὸν ἐρωτοῦν γιὰ τὸ πρόσωπο, ποὺ ἔκανε τὴ θεραπεία. Ζητοῦν νὰ μάθουν τὴ γνώμη του γι' αὐτὸ τὸ πρόσωπο, γιὰ τὸ ὁποῖο πάλι ἐκφράζονται περιφρονητικῶς· δὲν καταδέχονται νὰ ἀναφέρουν τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ λέγουν: «*Σὺ τί λέγεις γι' αὐτόν;*». Ὁ περιφρονητικὸς τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖο ἐκφράζονταν γιὰ τὸν Ἰησοῦ οἱ Φαρισαῖοι, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης, ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ τὴν ἐχθρικὴ ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ μερίδα τῶν Φαρισαίων, οἱ ὁποῖοι καὶ προηγουμένως ἐκφράσθηκαν μὲ τρόπο περιφρονητικὸ καὶ δυσμενῆ. Φαίνεται δέ, ὅτι αὐτοὶ οἱ Φαρισαῖοι νόμιζαν, ὅτι ὁ δυσμενὴς καὶ περιφρονητικὸς τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖο ἐκφράζονταν, θὰ ἐπηρέαζε τὸν πρώην τυφλό, γιὰ νὰ μὴ ἐκφέρῃ καλὴ γνώμη γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Ἐκεῖνος ὅμως ἔδειξε, ὅτι δὲν ἐπηρεάζεται, ἀλλ' εἶνε πνεῦμα ἀδούλωτο, εὐθὺ καὶ θαρραλέο, ὅπως εἶνε κάθε ἀληθινὸς ἄνθρωπος. Μὲ τὴν ἀπάντησί του στὴν ἐρώτησι γιὰ τὸν Ἰησοῦ δὲν φρόντισε νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ καὶ νὰ μὴν ἐξοργίσῃ τοὺς Φαρισαίους, δὲν «μάσησε» τὰ λόγια του, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο, ἀλλ' αὐθορμήτως καὶ μὲ ἔμφασι εἶπε: «*Εἶνε προφήτης*». Ἐκεῖνοι εἶπαν γιὰ τὸν Ἰησοῦ, «*Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό*», αὐτὸς εἶπε τὸ ἀντίθετο, ὅτι εἶνε ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸ Θεὸ ὡς προφήτης.

Βεβαίως ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἁπλῶς προφήτης, ὅπως ἦταν ὁ Ἠλίας, ὁ Ἡσαΐας καὶ ἄλλοι, ἀλλ' εἶνε ὁ προφήτης, ἐνάρθρως, ὁ κατ' ἐξοχὴν προφήτης, καὶ ὁ ἀποστέλλων τοὺς προφῆτες (Ματθ. κγ' 34)· εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ πρώην ὅμως τυφλὸς δὲν γνώριζε ἀκόμη τὴν πλήρη ἀλήθεια γιὰ τὸν Ἰησοῦ, καὶ μάλιστα, ὅτι εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ὕστερα γνώρισε τὴν ὑψίστη αὐτὴ ἀλήθεια, τὴν ὡμολόγησε καὶ προσκύνησε τὸν Ἰησοῦ (στίχ. 35, 38). Ὅποιος εἶνε καλοπροαίρετος, ἀξιώνεται εὐκαιριῶν, χάριτος καὶ φωτισμοῦ ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ προάγεται ἀπὸ λιγώτερη γνῶσι σὲ μεγαλύτερη καὶ ἀπὸ λιγώτερη πίστι σὲ μεγαλύτερη.

Στίχ. 18-19: *«Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; Πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;»*.

Τὸ ***«οὖν»*** τοῦ χωρίου θεωροῦμε ἀντιθετικό, σημαίνει *«ἀλλά»*, ὅπως καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις (Βλέπε τὴν ἑρμηνεία τοῦ Ἰωάν. 4:43-45 στὸν β' τόμο τοῦ ἡμετέρου ἔργου «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», σελ. 88-90). Τὸ ***«ἄρτι»*** σημαίνει *«τώρα»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευσαν γι' αὐτὸν ὅτι ἦταν τυφλὸς καὶ ἀπέκτησε τὸ φῶς του, ἕως ὅτου φώναξαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, ποὺ ἀνέβλεψε, καὶ τοὺς ρώτησαν λέγοντας: "Αὐτὸς εἶνε ὁ υἱός σας, γιὰ τὸν ὁποῖο σεῖς λέγετε, ὅτι γεννήθηκε τυφλός; Πῶς λοιπὸν τώρα βλέπει;"»*.

Οἱ Φαρισαῖοι τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ὡδηγήθηκε ἐνώπιόν τους, ἀνέκριναν ὡς ἐκ γενετῆς τυφλό, ποὺ θεράπευσε ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ὡμίλησεν ὅπως ἤθελαν αὐτοί, ἀλλ' ἐξέφρασε καλὴ γνώμη γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ἀμφισβήτησαν τὴν ταυτότητά του, δὲν πίστευσαν, ὅτι ἦταν πράγματι τυφλὸς καὶ ἀπέκτησε τὸ φῶς του.

Ἔτσι συνήθως συμβαίνει. Οἱ ἄπιστοι καὶ τῶν τιμιωτέρων χριστιανῶν δυσκολεύονται νὰ δεχθοῦν τὴν εἰλικρινῆ μαρτυρία καὶ ἀξιοπιστία, ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ χριστιανοὶ δὲν ὁμιλοῦν κατὰ τὶς ἀντιλήψεις, τὶς διαθέσεις καὶ τὰ θελήματα τῶν ἀπίστων. Αὐτὸ σήμερα βλέπουμε προπάντων στὰ τηλεοπτικὰ κανάλια, τὰ ὁποῖα κατὰ κανόνα εἶνε ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Ὅταν συζητοῦνται θρησκευτικὰ θέματα, ποῖοι καλοῦνται στὶς ἐκπομπές; Κυρίως ἄπιστοι καὶ ἄσχετοι πρὸς τὰ θέματα καὶ πολέμιοι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καλεῖται καὶ κανένας πιστός, γιὰ νὰ δίνεται ἡ ἐντύπωσι τοῦ πλουραλισμοῦ καὶ τῆς πολυφωνίας! Ἄνεσι δὲ χρόνου καὶ σπουδαία σημασία δίνεται στοὺς ἀπίστους καὶ ἀσχέτους καὶ πολεμίους τῆς Θρησκείας. Στοὺς δὲ πιστοὺς δίνεται ἐλάχιστος χρόνος. Καὶ πολλὲς φορὲς δὲν ἀφήνουν τοὺς πιστοὺς νὰ ὁλοκληρώσουν τὴ σκέψι καὶ τὴν ἐπιχειρηματολογία τους, ἀλλ' ἀγενῶς, ἀγενέστατα, τοὺς διακόπτουν, διότι δὲν θέλουν ν' ἀκουσθοῦν οἱ χριστιανικὲς θέσεις. Ὁ φαρισαϊσμὸς σ' ὅλο τὸ «μεγαλεῖο» του στὸν τηλεοπτικὸ χῶρο.

Καίτοι τὸ πρωτοφανὲς θαῦμα, ποὺ ἔγινε στὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, μαρτυροῦσαν ὄχι δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες μόνο, ἀλλὰ πολλοί, γείτονες καὶ ἄλλοι, στοὺς ὁποίους ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς ἦταν γνωστός, οἱ Φαρισαῖοι ἀμφισβήτησαν τὴν ταυτότητά του καὶ κάλεσαν νὰ ἀνακρίνουν καὶ τοὺς γονεῖς του. Τοὺς ἔστησαν ἐνώπιόν τους καὶ μὲ τρόπο ἐπιτακτικὸ καὶ ἀπειλητικὸ τοὺς ρώτησαν: *«Αὐτὸς εἶνε ὁ υἱός σας, γιὰ τὸν ὁποῖο σεῖς λέγετε, ὅτι γεννήθηκε τυφλός; Πῶς τώρα βλέπει;»*. Τρία τὰ ἐρωτήματα, μὲ ὑπονοούμενα. Πρῶτο: Βεβαιώνετε, ὅτι αὐτὸς

εἶνε πράγματι ὁ υἱός σας, ὅπως σεῖς ἰσχυρίζεσθε, ἀλλ᾽ ἐμεῖς ἀμφιβάλλουμε; Δεύτερο: Γεννήθηκε πράγματι τυφλός, ἢ σεῖς τὸν παρουσιάσατε ὡς τυφλό, γιὰ νὰ δικαιολογήσετε τὴν ἐπαιτεία του; Καὶ τρίτο: Πῶς τώρα βλέπει; Μήπως σεῖς κατασκευάσατε καὶ διαδώσατε, ὅτι ἔγινε θαῦμα; Ἐρωτήματα ἀήθη καὶ κακοήθη ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι νόμιζαν λόγῳ τῆς ὑπερηφανείας τους, καὶ νομίζονταν λόγῳ τῆς ὑποκρισίας τους, ὅτι ἦταν εὐσεβεῖς καὶ ἅγιοι, ἀλλ᾽ ἦταν κακοήθεις.

Στίχ. 20-21: ***«Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον· Οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· πῶς δὲν νῦν βλέπει οὐκ οἴδαμεν ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει».***

Τὸ ***«οἴδαμεν»*** σημαίνει *«γνωρίζουμε, ξέρουμε».*

Μεταφράζουμε: *«Οἱ δὲ γονεῖς του ἀποκρίθηκαν λέγοντας: "Ξέρουμε, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ υἱός μας, καὶ ὅτι γεννήθηκε τυφλός. Ἀλλὰ πῶς τώρα βλέπει δὲν ξέρουμε, ἢ ποιός ἄνοιξε τὰ μάτια του ἐμεῖς δὲν ξέρουμε. Αὐτὸς ἡλικία ἔχει, αὐτὸν ρωτήσετε, αὐτὸς θὰ σᾶς μιλήσῃ γιὰ τὸν ἑαυτό του"».*

Ἀπὸ τὰ τρία ἐρωτήματα, ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ υἱός τους, ἂν γεννήθηκε τυφλός, καὶ πῶς τώρα βλέπει, οἱ γονεῖς ἀπάντησαν στὰ δύο πρῶτα. Βεβαίωσαν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ υἱός τους, καὶ ὅτι γεννήθηκε τυφλός. Στὸ τρίτο ἐρώτημα, πῶς τώρα βλέπει, δὲν ἀπάντησαν. Γιατί; Δὲν ἤξεραν; Αὐτόπτες μάρτυρες τοῦ θαύματος βεβαίως δὲν ἦταν. Ὅταν ὅμως εἶδαν, ὅτι ὁ υἱός τους ἀπέκτησε τὴν ὅρασι, εἶνε ἀδύνατο νὰ μὴν ἐνδιαφέρθηκαν νὰ μάθουν, πῶς συνέβη τὸ καταπληκτικὸ αὐτὸ καὶ πρωτοφανὲς γεγονός. Ἤξεραν λοιπὸν πῶς θεραπεύθηκε ὁ υἱός τους καὶ ποῖος τὸν θεράπευσε. Ἀλλὰ στὸ σχετικὸ ἐρώτημα δὲν ἔδωσαν ἀπάντησι καὶ δὲν εἶπαν τὴν ἀλήθεια, διότι στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἦταν ἐπικίνδυνη γι᾽ αὐτούς. Ἂν ὡμολογοῦσαν δηλαδή, ὅτι τὸν υἱό τους θεράπευσε ὁ Ἰησοῦς, κινδύνευαν νὰ ὑποστοῦν σοβαρὲς συνέπειες. Στὰ δύο πρῶτα ἐρωτήματα ἀπάντησαν καὶ εἶπαν τὴν ἀλήθεια, διότι σ᾽ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ἡ ἀλήθεια ἦταν ἀκίνδυνη. Συνήθως ἔτσι συμβαίνει· οἱ ἄνθρωποι λέγουν τὸ ἀκίνδυνο μέρος τῆς ἀληθείας καὶ ἀποσιωποῦν τὸ ἐπικίνδυνο. Ὀλίγοι δὲ ἄνθρωποι ἔχουν τὸ θάρρος, τὸν ἡρωισμὸ καὶ τὴν αὐταπάρνησι νὰ λέγουν τὴν ἀλήθεια ὁλόκληρη, καὶ τὸ ἀκίνδυνο δηλαδὴ καὶ τὸ ἐπικίνδυνο μέρος της.

Γιὰ τὴν ἀπάντησι στὸ τρίτο ἐρώτημα οἱ γονεῖς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ

Ἰησοῦ παρέπεμψαν στὸν υἱό τους. Ξεφόρτωσαν τοὺς ἑαυτούς των καὶ φόρτωσαν τὸν υἱό τους! Εἶπαν: **«Αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει»**. Ἡ ἐπανάληψι τῆς ἀντωνυμίας **«αὐτός»** δείχνει τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ἀγωνία τῶν γονέων, ποὺ μεταβίβαζαν τὴν ὑποχρέωσι τῆς ἀπαντήσεως στὸν υἱό τους. Διατυπώθηκε καὶ ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι οἱ γονεῖς ἐνήργησαν εὐφυῶς. Ἐσφαλμένος ὁ ἰσχυρισμός. Οἱ γονεῖς δὲν ἐνήργησαν εὐφυῶς, ἀλλὰ φιλαύτως. Ἀγαποῦσαν βεβαίως τὸν υἱό τους. Ἀλλὰ μὲ τὴ συμπεριφορά τους ἔδειξαν, ὅτι περισσότερο ἀγαποῦσαν τοὺς ἑαυτούς των. Τὸ δὲ πολὺ χειρότερο, μὲ τὴ συμπεριφορά τους ἀρνήθηκαν τὸν Ἰησοῦ, τὸν εὐεργέτη τοῦ υἱοῦ τους καὶ τὸ θαυμαστότερο πρόσωπο, ποὺ ἐμφανίσθηκε στὸν κόσμο.

Στίχ. 22-23: *«Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα, ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε».*

Τὸ **«συνετέθειντο»** εἶνε ὑπερσυντέλικος τοῦ «συντίθεμαι» καὶ σημαίνει *«εἶχαν συμφωνήσει»*.

Μεταφράζουμε: *«Αὐτὰ εἶπαν οἱ γονεῖς του, διότι φοβοῦνταν τοὺς Ἰουδαίους. Διότι ἤδη οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν συμφωνήσει νὰ γίνῃ ἀποσυνάγωγος* (ν᾽ ἀφορισθῇ), *ἐὰν κανεὶς ὁμολογήσῃ αὐτὸν Μεσσία. Γι᾽ αὐτὸ οἱ γονεῖς του εἶπαν: "Ἡλικία ἔχει, αὐτὸν ρωτήσετε"»*.

Στοὺς δύο τούτους στίχους ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐξηγεῖ γιατί οἱ γονεῖς τοῦ θεραπευμένου τυφλοῦ ὡμίλησαν στοὺς Ἰουδαίους ὅπως ὡμίλησαν, ἀποσιώπησαν δηλαδὴ τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ πῶς θεραπεύθηκε ὁ υἱός τους, καὶ παρέπεμψαν γι᾽ αὐτὸ τὸ ζήτημα στὸν ἴδιο τὸν υἱό τους, ἄνθρωπο ὥριμης ἡλικίας καὶ σὲ θέσι ν᾽ ἀπαντήσῃ. Συγκεκριμένως, οἱ γονεῖς συμπεριφέρθηκαν ἔτσι, διότι φοβοῦνταν. Πλέον συγκεκριμένως, φοβοῦνταν, διότι οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες εἶχαν λάβει τὴ φοβερὴ ἀπόφασι, ἐὰν κανεὶς τὸν Ἰησοῦ ὁμολογήσῃ Χριστό, Μεσσία, νὰ γίνῃ ἀποσυνάγωγος, νὰ ἀποκλεισθῇ ἀπὸ τὴ Συναγωγή, ἀπὸ τὴν κοινωνία τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἀπὸ τὶς εὐλογίες καὶ τὰ προνόμια τοῦ Ἰσραήλ, μὲ ἄλλη ἔκφρασι ν᾽ ἀφορισθῇ. Ἀκόμη καὶ πολλοὶ ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ, ἐξ αἰτίας τῶν Φαρισαίων δὲν ὡμολογοῦσαν, *«ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται»* (Ἰωάν. ιβ΄ 42).

Ἐὰν κανεὶς γινόταν ἀποσυνάγωγος, ἦταν δυνατὸ νὰ ὑποστῇ καὶ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου! Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Μαθητάς του: *«Ἀπο-*

συναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ!» (Ἰωάν. ιστ΄ 2). *Θὰ σᾶς κάνουν ἀποσυναγώγους (Θὰ σᾶς ἀφορίσουν). Ἔρχεται μάλιστα ὥρα νὰ νομίζῃ καθένας, ποὺ θὰ σᾶς θανατώσῃ, ὅτι προσφέρει λατρεία στὸ Θεό!* Ἐὰν οἱ γονεῖς τοῦ θεραπευμένου τυφλοῦ ὡμολογοῦσαν τὸ θαῦμα καὶ τὸ ἀπέδιδαν στὸν Ἰησοῦ, ἐμμέσως θὰ ὡμολογοῦσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Χριστός, Μεσσίας, καὶ θὰ κινδύνευαν νὰ ὑποστοῦν φοβερὴ ποινή.

Ὄχι δὲ μόνον οἱ γονεῖς τοῦ πρώην τυφλοῦ ἦταν τρομοκρατημένοι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ οἱ Μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ τρομοκρατήθηκαν κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ καὶ διασκορπίσθηκαν. Καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ ἐπικράτησε φόβος. Ἀπὸ φόβο συνέχονταν οἱ Μυροφόρες. Ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία διαβάζεται κατὰ τὴν Ἀκολουθία τῆς ἀναστάσεως ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου, τελειώνει μ' αὐτὰ τὰ λόγια γιὰ τὶς Μυροφόρες μετὰ τὸ μήνυμα τοῦ ἀγγέλου πρὸς αὐτὲς γιὰ τὴν ἀνάστασι: *«Καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ»* (Μάρκ. ιστ΄ 8). Ἀλλὰ καὶ οἱ Μαθηταὶ πάλι συνέχονταν ἀπὸ φόβο. Ὁ ἀναστὰς Κύριος τὴν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως ἐμφανίσθηκε *«τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ Μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»*. Καὶ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρες *«πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ Μαθηταί»* καὶ ὁ ἀναστὰς Κύριος ἐμφανίσθηκε σ' αὐτοὺς στὸ οἴκημα *«τῶν θυρῶν κεκλεισμένων»* (Ἰωάν. κ΄ 19 καὶ 26).

Στὶς ἡμέρες μας πολὺς λόγος γίνεται γιὰ τρομοκρατία καὶ τρομοκράτες. Ἀλλὰ καὶ στὶς ἡμέρες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων ὑπῆρχε τρομοκρατία. Οἱ Ἰουδαῖοι τρομοκρατοῦσαν τὶς ψυχές. Θὰ παίξουν δὲ καὶ στὸ μέλλον ρόλο τρομοκρατίας, ἀφοῦ ἀπ' αὐτοὺς θὰ προέλθῃ ὁ μεγαλύτερος ὅλων τῶν δικτατόρων καὶ τρομοκρατῶν, ὁ Ἀντίχριστος.

Ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ἐνυπόστατη ἀλήθεια (Ἰωάν. ιδ΄ 6), ὁ ἄνθρωπος πρέπει ν' ἀγωνίζεται *«ἄχρι θανάτου»* (Σοφ. Σειρ. δ΄ 28, Ἀποκ. β΄ 10). Συνεπῶς ἡ ἀποσιώπησι τῆς ἀληθείας καὶ ἡ ἄρνησι τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τοῦ πρώην τυφλοῦ ὑπῆρξε πολὺ βαρὺ ἁμάρτημα, παρὰ τὸ ἐλαφρυντικό, ὅτι τὸ ἁμάρτημα αὐτὸ ἔγινε ἀπὸ φόβο καὶ χωρὶς τὴ συνείδησι τῶν γονέων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Θεός. Ἂς ληφθῇ δὲ ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος ἀπὸ φόβο ἀρνήθηκε τὸν Ἰησοῦ, τοῦ ὁποίου ἄλλοτε εἶχεν ὁμολογήσει τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητα (Ματθ. ιστ΄ 16). Ἂν δὲ ἡ ἀποσιώπησι τῆς ἀληθείας καὶ ἡ ἄρνησι τοῦ Ἰησοῦ ἦταν πολὺ βαρὺ

ἁμάρτημα πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς, μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ τὸ ἁμάρτημα αὐτὸ γίνεται βαρύτερο. *«Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς Πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως»* (Β' Τιμ. α' 7).

Γιὰ μᾶς, οἱ ὁποῖοι ζοῦμε μετὰ τὴν Πεντηκοστή, ἐὰν δὲ λέμε τὴν ἀλήθεια καὶ δὲν ὁμολογοῦμε τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, ἐλαφρυντικὸ δὲν ὑπάρχει.

Ὁ πρώην τυφλὸς πρῶτος ὁμολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ

Στίχ. 24: ***«Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ· Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν».***

Τὸ ***«οἴδαμεν»*** σημαίνει *«γνωρίζουμε, ξέρουμε»*.

Μεταφράζουμε: *«Φώναξαν τότε γιὰ δεύτερη φορὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἦταν τυφλός, καὶ τοῦ εἶπαν: "Δόξασε τὸ Θεὸ ὁμολογώντας τὴν ἀλήθεια. Ἐμεῖς ξέρουμε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶνε ἁμαρτωλός* (ἀσεβής)"».

Τὸ πρωτοφανὲς θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ δὲν ἄφηνε τοὺς ὑπερηφάνους, φθονεροὺς καὶ μοχθηροὺς Ἰουδαίους νὰ ἡσυχάσουν. Ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ ὅλους τοὺς ἀπίστους καὶ ἐμπαθεῖς ἀνθρώπους, ὅταν σπουδαῖα καὶ θαυμαστὰ πράγματα συμβαίνουν στὸ Χριστιανισμό, ἀπέναντι στὸν ὁποῖο αὐτοὶ ἔχουν λάβει ἀρνητικὴ θέσι. Ὑποφέρουν οἱ ταλαίπωροι! Πολὺ δυσαρέστησε καὶ τάραξε τοὺς Ἰουδαίους ἡ καλὴ γνώμη τοῦ πρώην τυφλοῦ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε προφήτης (στίχ. 17). Κάλεσαν καὶ ἐξέτασαν καὶ τοὺς γονεῖς του, ἐλπίζοντας νὰ ἀποσπάσουν ἀπ' αὐτοὺς λόγια κατὰ τὶς ἐπιθυμίες τους, εἴτε κατακρίσεως τοῦ Ἰησοῦ ὡς παραβάτου τῆς ἐντολῆς τοῦ Σαββάτου, εἴτε ἀρνήσεως τοῦ θαύματος. Καὶ ἐπειδὴ ἡ κακὴ ἐλπίς τους διαψεύσθηκε, κάλεσαν γιὰ δεύτερη φορὰ τὸν πρώην τυφλό, γιὰ νὰ τὸν ἐξετάσουν πάλι. Καὶ ἐνῷ βεβαίως ἦταν δυσμενεῖς ἀπέναντί του, ἐπειδὴ χαρακτήρισε τὸν Ἰησοῦ προφήτη, οἱ ὑποκριταὶ δὲν καταφέρονται ἐναντίον του, ἀλλά, γιὰ νὰ τὸν ἐπηρεάσουν καὶ νὰ τὸν ἑλκύσουν πρὸς τὸ μέρος τους, μὲ πρόσχημα εὐλαβείας τοῦ λέγουν: ***«Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ».*** Τὸν προτρέπουν νὰ δοξάσῃ τὸ Θεό! Καὶ ἐννοοῦν νὰ δοξάσῃ τὸ Θεὸ ὁμολογώντας τὴν ἀλήθεια (Ἰησ. Ναυῆ ζ' 19). Καὶ ἐννοοῦν ἀλήθεια ὅ,τι αὐτοὶ φρονοῦν περὶ τοῦ Ἰησοῦ ὡς μόνοι γνῶστες τῶν Γραφῶν καὶ ἔγκυροι κριταὶ πραγμάτων καὶ προσώπων! Γι' αὐτὸ

λέγουν: *«Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν»*. *Ἐμεῖς ξέρουμε, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἁμαρτωλός* (ἀσεβής). Πάλι δὲν καταδέχονται νὰ ἀναφέρουν τὸ ὄνομα Ἰησοῦς. Πάλι τὸν Θεάνθρωπο χαρακτηρίζουν ἁπλῶς ἄνθρωπο. Καὶ ἐπίσης τὸν χαρακτηρίζουν ἁμαρτωλό, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς τοὺς εἶχε προκαλέσει μὲ τὸ ἐρώτημα, *«Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;»* (Ἰωάν. η' 46), τὸ δὲ ἐρώτημα ἔμεινε ἀναπάντητο, διότι κανεὶς δὲν μποροῦσε ν' ἀποδείξῃ τὸν Ἰησοῦ ἁμαρτωλό. Χωρὶς ἀπόδειξι χαρακτήριζαν τὸν Ἰησοῦ ἁμαρτωλὸ ἄνθρωποι καυχώμενοι γιὰ τὴ γνῶσι τῶν Γραφῶν καὶ ἀγνοοῦντες, ὅτι γιὰ τὸ Μεσσία οἱ Γραφὲς ἔγραφαν, *«Ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»* (Ἠσ. νγ' 9), ὁ δὲ Ἰησοῦς μὲ τὰ ἔργα καὶ μὲ τὰ λόγια του ἀποδείκνυε, ὅτι εἶνε πράγματι ὁ Μεσσίας. Οἱ Ἰουδαῖοι, μὲ τὸ βαρὺ δῆθεν κῦρος τους, προσπαθοῦσαν νὰ προκαταλάβουν τὸν πρώην τυφλό, τὸν ἀγράμματο καὶ ἁπλοϊκὸ αὐτὸ ἄνθρωπο, καὶ νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι πλανήθηκε! Ἀλλ' ἡ προσπάθειά τους ἀπέβη μάταιη.

Στίχ. 25: *«Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω»*.

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*, ὅπως στὰ δ' 1, 46 καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις. Τὸ δὲ ***«οἶδα»*** σημαίνει *«γνωρίζω, ξέρω»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐκεῖνος δὲ ἀπάντησε: "Ἂν εἶνε ἁμαρτωλός, δὲν ξέρω. Ἕνα ξέρω, ὅτι, ἐνῷ ἤμουν τυφλός, τώρα βλέπω"»*.

Ὁ ἄλλοτε τυφλὸς ἀποδεικνύεται εὐφυής, εὐφυέστατος. Ὁ Θεὸς τοῦ στέρησε τὴν ὅρασι ἐκ γενετῆς, ἀλλὰ τοῦ ἔδωσε ὀξεῖα ἀντίληψι. Στὴν κατηγορία τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι εἶνε ἁμαρτωλός, ἀπάντησε εὐφυῶς. Ἦταν βέβαιος, ὅτι ὁ ἐνεργήσας τὸ μεγάλο καὶ πρωτοφανὲς θαῦμα δὲν ἦταν ἁμαρτωλός, ἀσεβής, ἀλλ' εὐσεβής. Καὶ αὐτὴ τὴ βεβαιότητα ἐξέφρασε κατόπιν, στὸν στίχ. 31. Τώρα ὅμως, φρονίμως σκεπτόμενος πρὸς ἀποφυγὴν συζητήσεως ἐπὶ τῆς μομφῆς τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, προσποιεῖται, ὅτι δὲν ξέρει, ἂν ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἁμαρτωλός, καὶ παραπέμπει στὸ γεγονὸς τοῦ θαύματος. Μὲ τὸν λόγο, ὅτι δὲν ξέρει, κατὰ κάποιο τρόπο ἀποδοκιμάζει τὴ βεβαιότητα, μὲ τὴν ὁποία ἐκφράσθηκαν λέγοντας, ὅτι αὐτοὶ ξέρουν. Μὲ τὴν ἐμφατικὴ δὲ καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ὁμολογία τοῦ θαύματος, *«Ἕνα ξέρω, ὅτι ἤμουν τυφλὸς καὶ τώρα βλέπω»*, ἔπειτα μάλιστα καὶ ἀπὸ τὴν πρώτη ὁμολογία του, καὶ τὴν ὁμολογία τῶν γονέων του, οἱ Ἰουδαῖοι ἀποστομώθηκαν, δὲν μποροῦσαν πλέον ν' ἀρνηθοῦν τὸ θαῦμα.

Στίχ. 26-27: ***«Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν· Τί ἐποίησέ σοι; Πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;»***.

Τὸ ***«οὐκ ἠκούσατε»*** σημαίνει *«δὲν δώσατε σημασία»*.

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ εἶπαν δὲ πάλι: "Τί σοῦ ἔκανε; Πῶς σοῦ ἄνοιξε τὰ μάτια;". Τοὺς ἀποκρίθηκε: "Ἤδη σᾶς εἶπα, ἀλλὰ δὲν δώσατε σημασία. Γιατί θέλετε πάλι νὰ ἀκούσετε; Μήπως θέλετε καὶ σεῖς νὰ γίνετε μαθηταί του;"»*.

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ δὲν μποροῦσαν νὰ ἡσυχάσουν. Τὸ θαῦμα τοὺς ἔτρωγε μέσα τους σὰν σαράκι. Ἤλπιζαν ἀπὸ τὶς ἀνακρίσεις νὰ προκύψῃ κανένα στοιχεῖο, γιὰ νὰ θεωρήσουν τὸ θαῦμα πλαστὸ καὶ νὰ χαρακτηρίσουν τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ὑπέβαλλαν σὲ ἀνακρίσεις, ψεύτη. Καὶ ἐπειδὴ δὲν πέτυχαν τίποτε ἀπὸ τὶς ἀνακρίσεις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν γονέων του, ἐπανέρχονται στὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ θαῦμα, τὸν ἐρωτοῦν πάλι γιὰ τὸν τρόπο τοῦ θαύματος, ἐλπίζοντας οἱ ταλαίπωροι, μήπως αὐτὴ τὴ φορὰ περιπέσῃ σὲ καμμία ἀντίφασι καὶ ἐπιτύχουν τὸ σκοπό τους. Ἄξιο δὲ παρατηρήσεως, ὅτι λόγῳ τῆς ἀντιπαθείας τους πρὸς τὸν Ἰησοῦ πάλι, γιὰ πολλοστὴ φορά, δὲν ἀναφέρουν τὸ ὄνομά του, δὲν λέγουν, «Τί ἐποίησέ σοι ὁ Ἰησοῦς;», ἀλλὰ λέγουν, ***«Τί ἐποίησέ σοι;»***. Κακία καὶ μοχθηρία ἀπύθμενη!

Ἀρχικῶς ὁ θεραπευμένος τυφλὸς μιλοῦσε μὲ κάποια συστολὴ στοὺς ἄρχοντες ἀνακριτές του. Ἀλλ' ὅταν ἔγινε ὁλοφάνερη ἡ κακοπιστία καὶ ἡ ἐμπάθειά τους ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἰδίως ὅταν κήρυξαν *«ἁμαρτωλόν»*, ἀσεβῆ, τὸν εὐεργέτη του, ποὺ ἔκανε τόσο μεγάλο καὶ εὐεργετικὸ θαῦμα, μετέβαλε στάσι ἀπέναντί τους. Τὸ ὅτι ἦταν ἄρχοντες, αὐτὸ δὲν τὸν πτόησε. Τώρα ὁμιλεῖ μὲ θάρρος καὶ παρρησία πρὸς αὐτούς. Στὸ ἐρώτημά τους, νὰ ὁμιλήσῃ πάλι γιὰ τὸν τρόπο τῆς θεραπείας του, ἀρνεῖται ν' ἀπαντήσῃ, καὶ παραπέμπει σὲ ὅσα εἶχεν ἤδη ἀπαντήσει. Θεωρεῖ μάταιο καὶ περιττὸ νὰ τοὺς δώσῃ πάλι ἀπάντησι. Καὶ τοὺς ἐλέγχει. Καὶ τοὺς εἰρωνεύεται. *«Ἤδη σᾶς εἶπα»*, τοὺς λέγει, *«ἀλλὰ δὲν δώσατε σημασία»*. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἔλεγχος. Καὶ ἡ εἰρωνεία στὴ συνέχεια: *«Γιατί θέλετε πάλι νὰ ἀκούσετε; Μήπως θέλετε καὶ σεῖς νὰ γίνετε μαθηταί του;»*. Ὁ θεραπευμένος τυφλὸς γνώριζε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε μαθητάς, στοὺς ὁποίους συγκαταλέγει καὶ τὸν ἑαυτό του, ἀφοῦ ἀναγνώρισε καὶ ὡμολόγησε τὸν Ἰησοῦ *«προφήτην»* (στίχ.17), τουτέστι διδάσκαλο. Γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε δημώδεις ἐκφράσεις, ὁ πρώην τυφλὸς ἦταν «ζόρικος» τύπος καὶ τοὺς «δούλεψε» τοὺς ἄρχοντες κανονικά!

Λόγοι ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ λόγοι ἀξιοπρεπείας ἐπιβάλλουν, νὰ ὁμιλοῦμε πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅσο ὑψηλὰ καὶ ἂν ἵστανται, μὲ θάρρος καὶ παρρησία, καὶ νὰ ἐλέγχωμε καὶ νὰ εἰρωνευώμεθα καὶ νὰ γελοιοποιοῦμε τὸ κακό, ὅταν ἀποθρασύνεται καὶ γίνεται προκλητικό. Δὲν ὑπολογίζουν οἱ κακοήθεις τοὺς τιμίους ἀνθρώπους; Νὰ μὴν ὑπολογίζουν καὶ οἱ τίμιοι ἄνθρωποι τοὺς κακοήθεις. Νὰ ὑπολογίζουν μόνο τὸ Θεὸ καὶ τὴ συνείδησί τους.

Στίχ. 28-29: ***«Ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον· Σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωυσέως ἐσμὲν μαθηταί. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωυσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν».***

Τὸ ***«ἐλοιδόρησαν»*** σημαίνει *«ὕβρισαν, χλεύασαν»*, καὶ τὸ ***«οἴδαμεν»*** σημαίνει *«γνωρίζουμε, ξέρουμε»*.

Μεταφράζουμε: *«Τὸν χλεύασαν λέγοντας: "Σὺ εἶσαι μαθητὴς ἐκείνου, ἐνῷ ἐμεῖς εἴμεθα μαθηταὶ τοῦ Μωυσῆ. Ἐμεῖς ξέρουμε, ὅτι ὁ Θεὸς μίλησε στὸ Μωυσῆ, ἐνῷ αὐτὸς δὲν ξέρουμε ἀπὸ ποῦ εἶνε"»*.

Ἡ παρρησία, ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ εἰρωνεία τοῦ θεραπευμένου τυφλοῦ προσέκρουσαν στὸν ἐγωισμὸ τῶν Φαρισαίων καὶ τοὺς ἐρέθισαν σφόδρα! Ἡ χειρότερη σύγκρουσι στὸν κόσμο δὲν εἶνε ἡ σύγκρουσι αὐτοκινήτων καὶ σιδηροδρόμων· εἶνε τὸ νὰ συγκρουσθῇ κανεὶς μὲ τὸν ἐγωισμὸ τῶν ἄλλων, καὶ ἰδίως τῶν θρησκευτικῶν ταγῶν καὶ ὁδηγῶν. Σφόδρα θιγέντες καὶ ἐρεθισθέντες οἱ ἐγωπαθεῖς Φαρισαῖοι, ***«ἐλοιδόρησαν»***, ὕβρισαν, χλεύασαν τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τοὺς μίλησε μὲ τὴν ἁρμόζουσα γλῶσσα, στὴν ὁποία δὲν ἦταν συνηθισμένοι, ἐνῷ ἦταν συνηθισμένοι σὲ ἐπαίνους καὶ κολακεῖες ἐκ μέρους τῶν συνανθρώπων. Λοιδορία ἢ ὕβρις ἢ χλεύη ἐννοοῦνται τὰ λόγια, ποὺ εἶπαν, *«Σὺ εἶσαι μαθητὴς ἐκείνου κλπ.»*. Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἐξουθένωναν τὸν ἄνθρωπο, στὸν ὁποῖο συνέβη τὸ πρωτοφανὲς θαῦμα, καὶ ἀντιθέτως ἐξύψωναν τοὺς ἑαυτούς των: Σὺ μηδέν, ἐμεῖς σπουδασμένοι, κάτοχοι τῶν Γραφῶν, ἀναγνωρισμένοι ἄρχοντες καὶ διδάσκαλοι τοῦ Ἰσραήλ! Οἱ Φαρισαῖοι μίλησαν μὲ τόση περιφρόνησι γιὰ τὸν ἄνθρωπο αὐτό, ἐπειδὴ ὑποστήριξε τὸν Ἰησοῦ καὶ συγκατέλεξε τὸν ἑαυτό του στοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, γιὰ τὸν ὁποῖο ἐπίσης μίλησαν μὲ μεγάλη περιφρόνησι, ἀφοῦ καὶ πάλι δὲν καταδέχτηκαν οὔτε τὸ ὄνομά του ν' ἀναφέρουν, ἀλλ' εἶπαν, ***«μαθητὴς ἐκείνου»***, ***«τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν»***. Ἀπύθμενη κακία καὶ μοχθηρία! Ἐξ αἰτίας τῆς ἀπύθμενης ἐμπαθείας τους ἦταν σκοτισμένοι καὶ δὲν ἔβλεπαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὄχι μόνον εἶνε προφητευμένος ἀπὸ τὸν Μωυσῆ, ἀλλ' εἶνε καὶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερος

ἐκείνου. Ἂν δὲν ἦταν ἐμπαθεῖς, δὲν θὰ ἔλεγαν, ***«τοῦ Μωυσέως ἐσμὲν μαθηταί»***, ἀλλὰ θὰ ἔλεγαν, «τοῦ Ἰησοῦ ἐσμεν μαθηταί».

Ἀλλ᾿ ὅ,τι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Φαρισαίων ἦταν λοιδορία, ὕβρις, χλεύη κατὰ τοῦ ἄλλοτε τυφλοῦ, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἰδίου τοῦ τυφλοῦ ἦταν τιμή. Ὄντως τιμή, πολὺ μεγάλη τιμή, τὸ νὰ εἶνε κανεὶς μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ. Προτοῦ οἱ πιστοὶ ὀνομασθοῦν χριστιανοί, ὠνομάζονταν μαθηταί. Ἂν λοιπὸν μᾶς λοιδοροῦν ὡς πιστοὺς ἄπιστοι καὶ κοσμικοὶ ἄνθρωποι, αὐτὴ τὴ μομφὴ νὰ θεωροῦμε τιμή, καὶ νὰ χαίρωμε, νὰ λυπούμεθα δὲ γι᾿ αὐτούς, ποὺ μᾶς λοιδοροῦν, διότι *«λοίδοροι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι»* (Α΄ Κορ. στ΄ 10).

Οἱ Φαρισαῖοι εἶπαν μὲ ἐγωιστικὴ ἔμφασι καὶ καύχησι: ***«Ἡμεῖς τοῦ Μωυσέως ἐσμὲν μαθηταί. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωυσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός»***. Λέγοντας οἱ Φαρισαῖοι, ὅτι στὸ Μωυσῆ ὡμίλησε ὁ Θεός, τονίζοντας μάλιστα τὸ ὄνομα τοῦ Μωυσῆ, δὲν ἀκριβολογοῦν. Διότι ὁ Θεὸς δὲν ὡμίλησε μόνο στὸ Μωυσῆ, ἀλλὰ καὶ στοὺς ἄλλους προφῆτες. Γιὰ δὲ τὸ Μεσσία περισσότερο καὶ ἐναργέστερα ὡμίλησε στὸν Δαβὶδ καὶ στὸν Ἡσαΐα. Ἐπίσης, λέγοντας οἱ Φαρισαῖοι ***«οἴδαμεν»***, *γνωρίζουμε, ξέρουμε*, δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν ἀλήθεια. Διότι, ὅπως ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος παρατηρεῖ, *«ἐὰν ἤξεραν, ὅτι ὁ Θεὸς ὡμίλησε στὸ Μωυσῆ, θὰ ἤξεραν ἐπίσης καὶ τί εἶπε ὁ Θεὸς στὸ Μωυσῆ»*. Ὁ Θεὸς στὸ Μωυσῆ καὶ στοὺς ἄλλους προφῆτες ὡμίλησε γιὰ τὸν Μεσσία. Καὶ ἂν ἤξεραν οἱ Φαρισαῖοι τὶς μεσσιακὲς προφητεῖες, καὶ ἐξέταζαν τὴ διδασκαλία, τὰ ἔργα καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ, θὰ καταλάβαιναν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὅπως ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ ἄλλοι προφῆτες προεῖπαν, εἶνε πράγματι ὁ Μεσσίας, καὶ δὲν θὰ ἀπιστοῦσαν, ἀλλὰ θὰ πίστευαν σ᾿ αὐτόν.

Παρουσιάζονταν οἱ Φαρισαῖοι, ὅτι πίστευαν στὸ Μωυσῆ, ἐνῷ οὔτε εἶδαν οὔτε ἄκουσαν τὸ Μωυσῆ, οὔτε ἐπίσης τὸ Θεὸ ἄκουσαν, ὅταν μιλοῦσε στὸ Μωυσῆ. Στὴν πραγματικότητα δὲν πίστευαν στὸ Μωυσῆ. Ἀφοῦ δὲν πίστευαν στὸν Ἰησοῦ, τοῦ ὁποίου ἦταν σύγχρονοι καὶ αὐτόπτες καὶ αὐτήκοοι καὶ ἔβλεπαν τὰ τεκμήρια τῆς μεσσιακῆς ἰδιότητος καὶ τῆς θεότητός του, πῶς θὰ πίστευαν στὸ Μωυσῆ, ὁ ὁποῖος δὲν ἦταν σύγχρονός τους, ἀλλ᾿ ἀπεῖχε πολλοὺς αἰῶνες ἀπ᾿ αὐτούς;

Ὁ λόγος τῶν Φαρισαίων γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ***«τοῦτον οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν»***, *αὐτὸς δὲν ξέρουμε ἀπὸ ποῦ εἶνε*, ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι δὲν ἤξεραν, ὄχι ἀπὸ ποῦ κατάγεται ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ᾿ ἀπὸ ποῦ εἶνε ἀπεσταλμένος. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν οἱ Φαρισαῖοι: «Ὁ Μωυσῆς ἦταν βεβαίως ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλλ᾿ αὐτὸς δὲν ξέρουμε ἀπὸ ποῦ εἶνε». Ὅτι δὲ

πράγματι ἡ ἔννοια εἶνε αὐτή, τοῦτο σαφῶς προκύπτει ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ θεραπευμένου τυφλοῦ στοὺς στίχ. 30-33, ἰδίως δὲ στὸ στίχ. 33. Αὐτοὶ οἱ λόγοι λέγονται ἐν σχέσει πρὸς τὸ λόγο τῶν Φαρισαίων γιὰ τὸν Ἰησοῦ στὸ στίχ. 29, ὅτι δὲν ξέρουν ἀπὸ ποῦ εἶνε αὐτός, καὶ σημαίνουν, ὅτι ἕνα τόσο θαυματουργὸ καὶ εὐεργετικὸ πρόσωπο, ὅπως ὁ Ἰησοῦς, δὲν εἶνε δυνατό, παρὰ νὰ εἶνε εὐσεβὲς καὶ ἀπὸ τὸ Θεό. Γεννᾶται ὅμως τὸ ἐρώτημα: Ἀφοῦ ἐδῶ οἱ Φαρισαῖοι λέγουν γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ὅτι δὲν ξέρουν ἀπὸ ποῦ εἶνε ἀπεσταλμένος, πῶς προηγουμένως εἶπαν, *«Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ»* καὶ *«Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν»*; (στίχ. 16 καὶ 24). Πῶς δὲν ξέρουν, ἀλλὰ καὶ ξέρουν; Οἱ λόγοι τῶν Φαρισαίων ἀντιφάσκουν μεταξύ τους. Καὶ γενικώτερα οἱ ἄπιστοι εἶνε ἀντιφατικοί. Διότι δὲν ἔχουν ξεκαθαρίσει μέσα τους τὰ θρησκευτικὰ πράγματα καὶ δὲν ἔχουν δώσει ὁριστικὲς ἀπαντήσεις στὰ θρησκευτικὰ ζητήματα. Κυμαίνονται καὶ βασανίζονται μεταξὺ ἀπιστίας καὶ ἀμφιβολίας (Βλέπε τὸ Ἰωάν. ι' 24).

Στίχ. 30: *«Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς».*

Τὸ ***«γάρ»*** εἶνε βεβαιωτικό, σημαίνει *«βεβαίως»*. Τὸ ***«θαυμαστόν ἐστι»*** σημαίνει *«εἶνε ἀπορίας ἄξιο»*. Ἡ δὲ πρότασι, ***«Ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστι»***, σημαίνει, *«Σὲ τοῦτο βεβαίως εἶνε ἀπορίας ἄξιο· ἐδῶ βεβαίως εἶνε ἀπορίας ἄξιο»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ ἄνθρωπος τοὺς εἶπε τότε: "Ἐδῶ βεβαίως εἶνε τὸ ἀπορίας ἄξιο, ὅτι δηλαδὴ ἐσεῖς δὲν ξέρετε ἀπὸ ποῦ εἶνε, καὶ ὅμως μοῦ ἄνοιξε τὰ μάτια"»*.

Μετὰ τὴ δήλωσι τῶν Φαρισαίων γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ὅτι δὲν ξέρουν ἀπὸ ποῦ εἶνε ἀπεσταλμένος, ὁ θεραπευμένος τυφλὸς ἐκφράζει ἔκπληξι γιὰ τὴν ἄγνοιά τους. Διότι αὐτοὶ παρουσιάζονταν ὡς γνῶστες τῶν Γραφῶν, *«ὁδηγοὶ τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευταὶ ἀφρόνων, διδάσκαλοι νηπίων»* (Ρωμ. β' 19-20). Καὶ ἀφοῦ ἔτσι παρουσιάζονταν, δὲν ἔπρεπε νὰ δηλώνουν ἄγνοια γιὰ πρόσωπο τόσο καταπληκτικό, ὅπως ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἐξετάσουν μὲ κριτήριο τὶς Γραφὲς τὸ ἂν ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀπὸ τὸ Θεὸ ἢ ὄχι, ν' ἀποφανθοῦν ὡς ἐπίσημη θρησκευτικὴ ἀρχή, καὶ νὰ διαφωτίσουν καὶ πληροφορήσουν τὸ λαό. Γιὰ τὴ δήλωσι ἀγνοίας ὁ πρώην τυφλὸς ἐξέφρασε ἀπορία, ἡ ὁποία ἦταν καὶ ἔλεγχος τῶν Φαρισαίων. Εἶνε σὰν νὰ εἶπε: Ἀπορῶ πῶς σεῖς, οἱ γνῶστες τῶν Γραφῶν καὶ διδάσκαλοι, οἱ θρησκευτικοὶ ταγοὶ καὶ ὁδηγοί, ποὺ

ὀφείλετε νὰ κρίνετε πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ νὰ διαφωτίζετε γι᾿ αὐτὰ καὶ νὰ πληροφορῆτε τὸ λαό, δὲν ξέρετε ἀπὸ ποῦ εἶνε ὁ Ἰησοῦς, πρόσωπο σημαντικώτατο, ποὺ σὲ μένα, τυφλὸν ἐκ γενετῆς, ἔκανε τὸ μεγάλο θαῦμα καὶ τὴ μεγάλη εὐεργεσία νὰ μοῦ ἀνοίξῃ τὰ μάτια.

Οἱ «πολύξεροι» Φαρισαῖοι δήλωσαν, ὅτι δὲν ἤξεραν ἀπὸ ποῦ εἶνε τὸ καταπληκτικώτερο πρόσωπο, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὸν πλανήτη.

Ἀλλὰ καὶ πάντοτε ὑπῆρξαν, καὶ σήμερα μετὰ τὴ δικαίωσι τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ εἴκοσι αἰῶνες ὑπάρχουν πολλοὶ μορφωμένοι καὶ πεπαιδευμένοι, ἐπιστήμονες καὶ σοφοί, ὡρισμένοι μάλιστα μὲ παγκόσμια φήμη, καὶ ὅμως ἔχουν ἄγνοια τοῦ προσώπου, τὸ ὁποῖον ὑπέρκειται ὅλων τῶν προσώπων ὅλων τῶν αἰώνων. «Πολύξεροι» σὲ ἄλλα, ἀλλὰ στὸ σπουδαιότερο ἀπ᾿ ὅλα, τὸ ἀσυγκρίτως σπουδαιότερο, δὲν ξέρουν οὔτε στοιχειώδη πράγματα, ἀποδεικνύονται ἀστοιχείωτοι. Καὶ γιατί; Διότι λόγῳ ὑπερηφανείας ἢ ἄλλης κακίας δὲν καταδέχθηκαν οὔτε ἀπὸ περιέργεια ν᾿ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴ Θρησκεία, νὰ ἐξετάσουν τὰ τεκμήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ, νὰ γνωρίσουν τὸ Χριστό, καὶ ν᾿ ἀποκτήσουν ἔτσι *«τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως»* (Φιλιπ. γ΄ 8), τὴν ἀνώτερη γνῶσι καὶ γνωριμία, τὴ γνῶσι τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ γνωριμία μὲ τὸ Χριστό. Ταλαίπωροι ἄνθρωποι οἱ κατὰ κόσμον σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες, ἀλλὰ κατὰ Χριστὸν ἀγράμματοι καὶ ἀστοιχείωτοι!

Στίχ. 31-33: ***«Οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ᾿ ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν».***

Τὸ ***«οἴδαμεν»*** σημαίνει *«γνωρίζουμε, ξέρουμε»*. ***«Ἐκ τοῦ αἰῶνος»*** σημαίνει *«Ἀφ᾿ ὅτου ὑπῆρξε ὁ κόσμος»*.

Μεταφράζουμε: *«Ξέρουμε δέ, ὅτι ἁμαρτωλοὺς (ἀσεβεῖς) ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει, ἀλλ᾿ ἐὰν κανεὶς εἶνε θεοσεβὴς καὶ ἐκτελῇ τὸ θέλημά του, αὐτὸν ἀκούει. Ἀφ᾿ ὅτου ὑπῆρξε ὁ κόσμος, δὲν ἀκούσθηκε, ὅτι ἄνοιξε κάποιος μάτια ἀνθρώπου ποὺ γεννήθηκε τυφλός. Ἂν δὲν ἦταν αὐτὸς ἀπ᾿ τὸ Θεό, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ κάνῃ τίποτε»*.

Οἱ παρόντες τρεῖς στίχοι ἀποτελοῦν συλλογισμό, σπουδαιότατο συλλογισμό, τοῦ πρώην ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, ἀγραμμάτου μέν, ἀλλὰ λογικοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου τὸ λογικὸ δὲν εἶχε σκοτίσει καὶ διαταράξει ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ Σατανᾶς, ὅπως τὸ λογικὸ τῶν Φαρισαίων, ἀλλ᾿ ἦταν καθαρὸ καὶ ἰσορροπημένο. Ὁ στίχ. 31 εἶνε ἡ μείζων πρότασι τοῦ συλλογισμοῦ, ὁ στίχ. 32 εἶνε ἡ ἐλάσσων πρότασι, καὶ ὁ

στίχ. 33 εἶνε τὸ συμπέρασμα. Ὁ ὅλος συλλογισμὸς ἔχει ὡς ἑξῆς: Ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει ἁμαρτωλούς, ἀσεβεῖς, ἀλλὰ θεοσεβεῖς καὶ ἐκτελεστὲς τοῦ θελήματός του. Καὶ τὰ θαύματα δὲν τελοῦν παρὰ ἄνθρωποι εὐσεβείας καὶ ἐφαρμογῆς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰησοῦς τέλεσε θαῦμα, καὶ μάλιστα πρωτοφανές. Ἄρα ὁ Ἰησοῦς εἶνε εὐσεβὴς καὶ ἀπὸ τὸ Θεό.

Μὲ τὸ λόγο στὸ στίχ. 31, ***«Οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει κλπ.»***, ὁ πρώην τυφλὸς εἰσάγει γενικῶς γνωστὸ καὶ ἀναμφισβήτητο ἀξίωμα. Εἰσάγει δὲ τὸ ἀξίωμα μὲ τρόπο σεμνὸ καὶ μετριόφρονα. Οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγαν μὲ τρόπο ἐγωιστικό, *«Ἡμεῖς οἴδαμεν»*, αὐτὸς δὲν λέγει, «Ἐγὼ οἶδα», ἀλλὰ λέγει, ***«Οἴδαμεν»***, γνωρίζουμε οἱ ἄνθρωποι γενικῶς.

Ἀπὸ ποῦ ὁ τυφλὸς γνώριζε, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει ἀσεβεῖς, ἀλλ' εὐσεβεῖς καὶ ἐφαρμοστὲς τοῦ θελήματός του; Ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Δὲν μποροῦσε βεβαίως νὰ διαβάσῃ τὴν Ἁγία Γραφή, διότι δὲν εἶχε ὅρασι. Εἶχε ὅμως ἀκοὴ καὶ ἄκουε τὰ λόγια τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ πίστευε. *«Ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος (Ρωμ. ι' 17). Ἀλλ' οὔτε ὅτι ἄκουε οὔτε ὅτι πίστευε ἦταν ἀρκετό. *«Καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι»* (Ἰακ. β' 19). Ὁ Θεὸς τὸν εἶχε μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ τὸν ἀξίωσε θαύματος, μεγίστου θαύματος, διότι εἶχε καλὴ προαίρεσι, δὲν ἦταν κακοπροαίρετος καὶ διαβολάνθρωπος, ὅπως οἱ Φαρισαῖοι. Ἐπίσης εἶχε θεῖο φωτισμό, ὥστε νὰ καταλαβαίνῃ τὰ θεῖα πράγματα. Τὰ μάτια τοῦ σώματός του ἦταν κλειστὰ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ δεχθῇ καὶ ν' ἀπολαύσῃ τὸ φυσικὸ φῶς. Τὰ μάτια ὅμως τῆς ψυχῆς του εἶχε ἀνοικτὰ καὶ δεχόταν καὶ ἀπολάμβανε τὸ πνευματικὸ φῶς. Ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶνε *«τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»* (Ἰωάν. α' 9), φώτιζε ἐσωτερικῶς τὸν τυφλό, καὶ ἐκεῖνος δεχόταν τὸ φωτισμὸ καὶ καταλάβαινε καὶ αἰσθανόταν τὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ λόγος, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει ἁμαρτωλούς, ἀσεβεῖς, δύναται νὰ παρεξηγηθῇ. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἄλλος περισσότερο καὶ ἄλλος ὀλιγώτερο, εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀσεβεῖς. Ἀναμάρτητος εἶνε μόνον ὁ Ἄνθρωπος, μὲ ἄλφα κεφαλαῖο, ὁ Θεάνθρωπος Χριστός. Ὁ Θεὸς λοιπὸν ἀκούει μόνο τὸ Χριστό, τὸν μεσίτη μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ δὲν ἀκούει κανένα ἄνθρωπο; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλ' ἀκούει κάθε ἁμαρτωλὸ καὶ ἀσεβῆ, ἐὰν μετανοήσῃ. Ἔτσι ἄκουσε καὶ δικαίωσε τὸν μετανοήσαντα τελώνη κατὰ τὴν παραβολή, καὶ στὴν πραγματικότητα ἀναριθμήτους μετανοήσαντες ἁμαρτωλούς. Ὁ Χριστὸς *«ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε»*, ὁ Θεὸς εἶνε *«ὁ δικαιῶν τὸν ἀσεβῆ»* (Ρωμ. ε' 6, δ' 5).

Στίχ. 34: «Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω».

Μεταφράζουμε: «*Τοῦ εἶπαν τότε: "Σὺ ὁλόκληρος γεννήθηκες βουτηγμένος μέσα στὶς ἁμαρτίες, καὶ σὺ διδάσκεις ἐμᾶς;". Καὶ τὸν πέταξαν ἔξω*».

Ἡ εὐφυΐα, ἡ παρρησία, ἡ εἰρωνεία, ὁ ἔλεγχος καὶ προπάντων ἡ ὁμολογία τοῦ πρώην τυφλοῦ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε δυνατό, παρὰ νὰ εἶνε εὐσεβὴς καὶ ἀπὸ τὸ Θεό, προσέκρουσαν στὸν ὑπερτροφικὸ ἐγωισμὸ τῶν Φαρισαίων καὶ τοὺς ἐξώργισαν σφόδρα. Δὲν μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν γιὰ τὸν Ἰησοῦ γνώμη ἀντίθετη ἀπὸ τὴ δική τους, καὶ μάλιστα ἀπὸ πρόσωπο κατώτερης κοινωνικῆς τάξεως, πτωχὸ καὶ ἀγράμματο. Τὴν παρρησία καὶ ὁμολογία αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου θεώρησαν ἔλλειψι σεβασμοῦ πρὸς τά... ἱερὰ πρόσωπά τους, καὶ μεγάλη αὐθάδεια! Τὸ θάρρος του θεώρησαν θράσος! Ἔτσι συνήθως συμβαίνει, ὅταν μικρὸς καὶ ταπεινὸς τῆς γῆς ἔλθῃ ἀντιμέτωπος μὲ μεγάλους καὶ τρανοὺς αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ ἐκφράσῃ καὶ σθεναρῶς ὑποστηρίξῃ ἀντίθετες καὶ δυσάρεστες σ᾽ αὐτοὺς ἀλήθειες...

«*Ἐλοιδόρησαν*» προηγουμένως οἱ Φαρισαῖοι τὸν ὑπερασπιστὴ τοῦ Ἰησοῦ (στίχ. 28). Τώρα τὸν λοιδοροῦν, τὸν ὑβρίζουν, κατὰ τρόπο πολὺ χειρότερο, βάναυσο. Τὸν κατεβάζουν μέχρι σημείου, ποὺ δὲν ὑπάρχει κατώτερο, καὶ συγχρόνως ἀνεβάζουν τοὺς ἑαυτούς των ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν! Τοῦ λέγουν σὲ ἔντονο καὶ ὀργίλο ὕφος καὶ μὲ ἔμφασι στὸ **«σύ»** καὶ στὸ **«ἡμᾶς»**: **«Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;»**. Οἱ δῆθεν σοφοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἔχουν τὴν ἀνόητη ἰδέα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ πράξῃ ἁμαρτίες καὶ ὅταν ἀκόμη βρίσκεται μέσα στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του! Καὶ ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἀνόητη ἰδέα ὁρμώμενοι, καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ ἀντιτιθέμενος σ᾽ αὐτοὺς ἄνθρωπος γεννήθηκε τυφλός, τοῦ ἐκσφενδονίζουν τὴν ὕβρι, «*Σὺ ὁλόκληρος γεννήθηκες βουτηγμένος μέσα στὶς ἁμαρτίες*»! Τὴν τύφλωσι ἀποδίδουν σὲ ἁμαρτίες τοῦ τυφλοῦ μέσα στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του. Δὲν ὁμιλοῦν γιὰ ἁμαρτία, μία ἁμαρτία, ἀλλὰ γιὰ ἁμαρτίες, πολλὲς ἁμαρτίες. Ἐπίσης λέγουν, ὅτι στὶς ἁμαρτίες ἦταν βουτηγμένος ὁλόκληρος. Ὅλη ἡ ὕπαρξί του, ὅλο τὸ σῶμα καὶ ὅλη ἡ ψυχή του ἦταν μέσα στὶς ἁμαρτίες. Πολὺ μεγάλος ἁμαρτωλός, ἐξ ὁλοκλήρου ἁμαρτωλός! Ὁ Θεὸς ἔδειξε εὔνοια στὸν τυφλό, πολὺ μεγάλη εὔνοια, αὐτοὶ ἔδειξαν σκληρότητα, πολὺ μεγάλη σκληρότητα. Ἂν εἶχαν μέσα τους ἀνθρωπισμό, δὲν θὰ μιλοῦσαν ὅπως μίλησαν. Θὰ σκέπτονταν μήπως προξενήσουν ψυχικὸ τραυματισμὸ στὸν ἄνθρωπο. Ἀλλὰ ποῦ τέτοια λε-

πτότης; Οἱ ἐγωπαθεῖς, ἂν τρωθῇ ὁ ἐγωισμός τους, δὲν ὑπολογίζουν τὸν ψυχικὸ τραυματισμὸ ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπιδιώκουν καὶ τὸν προξενοῦν.

Οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν τὸν ἐγωισμό, ὅτι εἶνε οἱ γνῶστες τῶν Γραφῶν καὶ οἱ διδάσκαλοι τοῦ Ἰσραήλ, ἀρέσκονταν δὲ νὰ προσφωνοῦνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους *«ῥαββὶ ῥαββί»* (Ματθ. κγ΄ 7). Ἐπίσης οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν τὴν πεποίθησι γιὰ τοὺς ἑαυτούς των, ὅτι εἶνε *«δίκαιοι»*, ἐνάρετοι, εὐσεβεῖς, ἅγιοι, *«ἐξουθένουν»* δὲ τοὺς ὑπολοίπους ἀνθρώπους, τοὺς θεωροῦσαν μηδέν! (Λουκ. ιη΄ 9). Ὁ λόγος τους πρὸς τὸν ἄλλοτε τυφλὸ σημαίνει: Σὺ ὁ πλήρης ἁμαρτιῶν ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάνας σου, καὶ ἀγράμματος καὶ ἀστοιχείωτος, σὺ διδάσκεις ἐμᾶς τοὺς σοφοὺς καὶ διδασκάλους, καὶ εὐσεβεῖς καὶ ἁγίους;...

Ὡς πρὸς τὴν ὑποτιθεμένη ἁγιότητά τους θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ρωτήσῃ τοὺς Φαρισαίους: Σεῖς, ποὺ φρονεῖτε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτάνει καὶ μέσα στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του, πῶς γνωρίζετε, ὅτι δὲν ἁμαρτήσατε καὶ σεῖς μέσα στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας σας; Σεῖς ἐπίσης, οἱ διδάσκαλοι τοῦ Ἰσραήλ, ἀφοῦ δὲν δέχεσθε νὰ διδαχθῆτε ἀπὸ ἄλλον, καὶ ὑβρίζετε τὸν ἄλλοτε τυφλὸ λέγοντας, ***«καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;»***, γιατί ζητήσατε τὴ γνώμη του;

Ἡ Ἁγία Γραφὴ παραπέμπει τὸν ἄνθρωπο καὶ στὰ ζῶα γιὰ νὰ διδαχθῇ, μέχρι τὰ ἔντομα μέλισσες καὶ μυρμήγκια (Παροιμ. στ΄ 6-8). Καὶ ἂν τὰ ζῶα διδάσκουν τὸν ἄνθρωπο, δὲν μπορεῖ νὰ διδάξῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅσον ἁπλοϊκὸς καὶ ἂν εἶνε, ἔστω καὶ ἁμαρτωλός; Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἐγγράμματοι καὶ ἀγράμματοι, δίκαιοι καὶ ἁμαρτωλοί, εἶνε προικισμένοι μὲ λογική, μὲ νοῦ, καὶ δύνανται νὰ εἰποῦν ὀρθὰ καὶ διδακτικὰ πράγματα. Μάλιστα ἁπλοϊκοὶ ἄνθρωποι, ποὺ ἔχουν ξάστερο τὸ μυαλό τους, εἶνε δυνατὸ πολλὲς φορὲς νὰ συλλαμβάνουν καὶ νὰ ἐκφράζουν ἀλήθειες, ποὺ δὲν συλλαμβάνουν καὶ δὲν ἐκφράζουν κατὰ κόσμον σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες, τῶν ὁποίων οἱ προκαταλήψεις, οἱ a priori θέσεις, ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ οἴησι θολώνουν τὸ μυαλό. Ἁπλοϊκὸς ἄνθρωπος, ποὺ βλέπει τὰ μεγαλεῖα τῆς φύσεως καὶ συμπεραίνει καὶ λέγει, ὅτι ὑπάρχει δημιουργὸς Θεός, ὀρθοφρονεῖ. Καὶ ἐπιστήμων, ποὺ ὄχι μόνο βλέπει, ἀλλὰ καὶ ἐρευνᾷ τὰ μεγαλεῖα τῆς φύσεως καὶ διαπιστώνει σ᾽ αὐτὰ ὑπερθαύμαστα πράγματα, καὶ ὅμως λέγει, ὅτι δὲν ὑπάρχει ὑπέρτατος Νοῦς καὶ ὑπερτάτη Δύναμι, δὲν ὑπάρχει δημιουργὸς Θεός, παραλογίζεται. Ἐπίσης ἁπλοϊκὸς ἄνθρωπος, ποὺ βλέπει, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ γίνονται θαύματα, καὶ πιστεύει καὶ ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ὀρθοφρονεῖ. Καὶ ἐπιστήμων,

ποὺ δὲν ἔχει οὔτε τὴν περιέργεια νὰ ἐρευνήσῃ τὰ τεκμήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ, σοβαροὶ δὲ ἄνθρωποι, ἁπλοϊκοὶ καὶ ἐπιστήμονες, τοῦ ἀναφέρουν θαύματα ἀπὸ προσωπικὴ ἀντίληψί τους, καὶ ὡρισμένα θαύματα, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ διαπιστώσῃ καὶ αὐτός, καὶ ὅμως δὲν παραδέχεται θαύματα καὶ δὲν πιστεύει στὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, παραλογίζεται. Καὶ ὡς πρὸς τὴν πίστι εἶνε χειρότερος ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους, διότι οἱ Φαρισαῖοι μέσα στὸ Ταλμοὺδ ὁμολογοῦν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε θαύματα, ἄλλο θέμα ὅτι τὰ ἀπέδιδαν στὸ Σατανᾶ!

Ἐπειδὴ οἱ Φαρισαῖοι δὲν μπόρεσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν ἄλλοτε ἐκ γενετῆς τυφλὸ μὲ ἐπιχειρήματα, τὸν ἀντιμετώπισαν μὲ τὴ βία. Ἀφοῦ τὸν ὕβρισαν σκαιῶς, σκαιότατα, ***«ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω»***, βιαίως τὸν ἀπέπεμψαν, τὸν πέταξαν ἔξω! Καὶ κατόπιν δὲν ἀποκλείεται τὸ Μέγα Συνέδριό τους νὰ τὸν ἔκανε ἀποσυνάγωγο, νὰ τὸν ἀφώρισε δηλαδή.

Ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Χριστιανῶν, ἐπειδὴ ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει συντριπτικὰ ἐπιχειρήματα καὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουν, καταφεύγουν σὲ ὕβρεις, καί, ὅταν μποροῦν, χρησιμοποιοῦν καὶ βία, ἡ ὁποία πολλὲς φορὲς φθάνει μέχρι διωγμῶν αἱματηρῶν. Ἡ Ἐκκλησία εἶνε γεμάτη μάρτυρες, μὲ πρῶτο τὸν Μάρτυρα τοῦ Γολγοθᾶ.

Ὁ πρώην τυφλὸς ἐκ γενετῆς, μὲ τὴ θαρραλέα ὁμολογία του γιὰ τὸν Ἰησοῦ ἐνώπιον τῶν ἐμπαθεστάτων Ἰουδαίων πρῶτα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐνθουσιώδη ὁμολογία του ἐνώπιον τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰησοῦ ἔπειτα, ὅπως θὰ ἰδοῦμε στὸ στίχ. 38, ἀναδείχθηκε ὁ πρῶτος ὁμολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τί καὶ ἂν τὸν ἐξύβρισαν οἱ Φαρισαῖοι; Τί καὶ ἂν τὸν πέταξαν ἔξω; Τί καὶ ἂν ὕστερα ὑπέστη ἴσως μεγαλύτερες συνέπειες; Μὲ τὶς συνέπειες τῆς ὁμολογίας του ἀναδείχθηκε περισσότερο. Καὶ ἡ δόξα του στὸν οὐρανὸ ἔγινε μεγαλύτερη.

Στὸν πρῶτο ἐκεῖνο ὁμολογητὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀκολούθησαν ἀναρίθμητοι ὁμολογηταὶ τῆς Πίστεως. Καὶ ἑκατομμύρια ἀπ᾽ αὐτοὺς ὡμολόγησαν καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα καὶ μὲ μαρτύρια καὶ θάνατο. Εἴθε καὶ ἐμεῖς νὰ ὁμολογοῦμε μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα, καὶ ἂν ὁ Θεὸς ἐπιτρέψῃ αἱματηρὸ διωγμό, νὰ ὁμολογήσωμε τὸν Κύριο καὶ μὲ αἷμα μαρτυρίου.

Πνευματικὴ ὅρασι καὶ πνευματικὴ τύφλωσι!

Στίχ. 35: *«Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἄκουσε ὁ Ἰησοῦς, ὅτι τὸν πέταξαν ἔξω, καὶ ὅταν τὸν βρῆκε, τοῦ εἶπε: "Σὺ πιστεύεις στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ;"»*.

Τὸ καταπληκτικὸ καὶ πρωτοφανὲς θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ τυφλοῦ· ἡ διάδοσί του· ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ ταραχὴ τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τὸ θαῦμα· ἡ ἀνάκρισι τοῦ θεραπευμένου τυφλοῦ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους· ἡ ἀνάκρισι τῶν γονέων του· ἡ ἐκ νέου ἀνάκρισι τοῦ πρώην τυφλοῦ· ἡ θαρραλέα ὁμολογία του· ἡ δυσαρέσκεια καὶ ὁ ἐρεθισμὸς τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τὴ θαρραλέα ὁμολογία του· οἱ ὕβρεις κατ' αὐτοῦ καὶ ἡ ἐν ὀργῇ ἐκδίωξί του προκάλεσαν συζητήσεις καὶ σχόλια σὲ μεγάλη ἀσφαλῶς μερίδα τῶν Ἰουδαίων, φίλων καὶ ἐχθρῶν τοῦ Ἰησοῦ.

Πάντοτε καὶ σήμερα σπουδαῖα θρησκευτικὰ γεγονότα καὶ ζητήματα δὲν ἀφήνουν ἀδιαφόρους, ἀλλ' ἀπασχολοῦν πολλούς, ὄχι δὲ μόνο καλοπροαιρέτους καὶ πιστούς, ἀλλὰ καὶ κακοπροαιρέτους καὶ ἀπίστους. Πόσες συζητήσεις δὲν γίνονται στὶς ἡμέρες μας ἀπὸ τὴν Τηλεόρασι γιὰ θαύματα καὶ ἄλλα θρησκευτικὰ θέματα, καίτοι τὰ τηλεοπτικὰ κανάλια εἶνε τεταγμένα κατὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς! Πόση συζήτησι δὲν ἔγινε στὰ τηλεοπτικὰ κανάλια γιὰ τὸ ἄφθορο, 15 ἔτη μετὰ τὸ θάνατο, καὶ εὐωδιάζον σκήνωμα τοῦ ἱερομονάχου Βησσαρίωνος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀγάθωνος! Οἱ ἄπιστοι καὶ ἄθεοι ἐνοχλοῦνται σφόδρα ἀπὸ τὸ καταπληκτικὸ φαινόμενο, καὶ κατέβαλαν ἀπεγνωσμένες προσπάθειες ν' «ἀποδείξουν», ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ θαῦμα καὶ γιὰ ἅγιο. Πόση ἐπίσης συζήτησι δὲν ἔγινε στὰ τηλεοπτικὰ κανάλια γιὰ τὸ ἅγιο φῶς, ποὺ βγαίνει τὸ Μεγάλο Σάββατο ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα! Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι αὐτὸ τὸ φῶς ἀρχικῶς, στὰ δύο-τρία πρῶτα λεπτὰ τῆς ὥρας, δὲν καίει, καὶ ἄλλες θαυμαστὲς ἰδιότητες παρουσιάζει, οἱ ἄπιστοι καὶ ἄθεοι προσπάθησαν νὰ «ἀποδείξουν», ὅτι πρόκειται γιὰ ἀπάτη. Ἐμφανίζονται πολλοὶ ὡς ἄπιστοι, ἀλλὰ δὲν ἔχουν πείσει τοὺς ἑαυτούς των γιὰ τὴν ἀπιστία τους, καὶ γι' αὐτὸ προβληματίζονται, συζητοῦν, καὶ τὸ σαράκι τῆς ἀμφιβολίας τοὺς τρώγει καὶ τοὺς βασανίζει... Ταλαίπωροι ἄνθρωποι!

Ἀπὸ συζητήσεις, ἢ διότι κάποιος ἢ κάποιοι μίλησαν στὸν Ἰησοῦ, ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος ***«ἤκουσεν»***, *ἄκουσε*, πληροφορήθηκε ὅ,τι βε-

βαίως δὲν ἀγνοοῦσε ὡς παντογνώστης Θεός· ἄκουσε τὸ πάθημα τοῦ θεραπευμένου τυφλοῦ, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ***«ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω»***, *τὸν πέταξαν ἔξω*. Ὁ Χριστὸς εἶπε: ***«Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω»*** (Ἰωάν. στ΄ 37). Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτόν, τὸν ὁποῖον οἱ ἴδιοι κάλεσαν, γιὰ νὰ συνομιλήσουν μαζί του, ἀγενῶς καὶ βαναύσως φερόμενοι ἐξύβρισαν καὶ ***«ἐξέβαλον ἔξω»***. Οἱ πιστοὶ καὶ ἀγωνισταὶ ἂς μὴ περιμένουν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους καὶ ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ εὐγενῆ συμπεριφορά, ἀλλὰ ποικιλόμορφο διωγμό. Εὐγενῆ συμπεριφορὰ οἱ ἄπιστοι καὶ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ δείχνουν μεταξύ τους, ὄχι καὶ πρὸς τοὺς πιστοὺς καὶ ἀγωνιστάς. Καὶ ἂν κάποτε καὶ πρὸς τοὺς πιστοὺς καὶ ἀγωνιστὰς δείξουν εὐγένεια, αὐτὴ εἶνε ὑποκριτική.

Ἀλλ᾽ ὅσον οἱ πιστοὶ καὶ ἀγωνισταὶ διώκονται καὶ ἐκδιώκονται ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, τόσο καλλίτερα γι᾽ αὐτούς, ναί, τόσο καλλίτερα! Διότι ὁ Χριστὸς δείχνει πρὸς αὐτοὺς μεγαλύτερη εὔνοια. Ὁ Χριστὸς στὸν καλοπροαίρετο τυφλὸ χάρισε τὴ σωματικὴ ὅρασι. Ἀλλὰ μετὰ τὴ θαρραλέα ὁμολογία καὶ τὴν ἐξύβρισί του καὶ τὴν ἐκδίωξί του ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς ὁ Χριστὸς χάρισε σ᾽ αὐτὸν πολὺ ἀνώτερο δῶρο, τὴν πνευματικὴ ὅρασι. Φρόντισε καὶ γνώρισε σ᾽ αὐτὸν τὸν ἑαυτό του ὡς τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ γνωριμία μὲ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, αὐτὴ εἶνε ἡ πνευματικὴ ὅρασι.

Μετὰ τὸ θαῦμα ὁ πρώην τυφλὸς δὲν θὰ ἐνδιαφέρθηκε νὰ βρῇ καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν εὐεργέτη του Ἰησοῦ; Ἀσφαλῶς θὰ ἐνδιαφέρθηκε. Ἀλλὰ δὲν εἶνε αὐτός, ποὺ βρῆκε τὸν Ἰησοῦ. Εἶνε ὁ Ἰησοῦς ***«ὁ εὑρὼν αὐτόν»***. Δὲν εἴμεθα ἐμεῖς, ποὺ βρίσκουμε τὸ Χριστό. Εἶνε ὁ Χριστός, ποὺ βρίσκει ἐμᾶς συμφώνως πρὸς τὸ λόγο του, *«Ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός»* (Λουκ. ιθ΄ 10). Γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος πρὸς χριστιανοὺς προερχομένους ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, οἱ ὁποῖοι δὲν γνώριζαν τὸ Θεὸ καὶ λάτρευαν ψευδοθεούς: *«Νῦν δὲ γνόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ»* (Γαλ. δ΄ 9). Τώρα γνωρίσατε τὸ Θεὸ ἢ μᾶλλον ὁ Θεὸς γνώρισε ἐσᾶς. Ὁ Θεὸς κατάρχεται τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας μας. Δὲν ἀρχίζουμε δηλαδὴ ἐμεῖς, ἀλλ᾽ ἀρχίζει ὁ Θεὸς τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας μας.

Ὅταν ὁ Χριστὸς βρῆκε τὸν πρώην τυφλό, τὸν ρώτησε: ***«Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»***. Γιατί ρώτησε ὁ Χριστός; Δὲν ἤξερε; Ἀσφαλῶς ἤξερε. Ἀλλὰ ρώτησε, γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ ἀφορμὴ νὰ ὁμιλήσῃ, νὰ συνομιλήσῃ μαζί του καὶ νὰ ὁμολογήσῃ. Τὸ ἐρώτημα ἀπευθύνεται καὶ πρὸς τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς. Καὶ εἶνε τὸ σημαντικώτερο ἐρώτημα, διότι προπάντων ἀπὸ τὴν ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἐξαρτᾶται

ἡ σωτηρία ἢ ἡ ἀπώλειά μας. Στὴ φράσι, *«Σὺ πιστεύεις;»*, ἡ ἀντωνυμία προτάσσεται μὲ ἔμφασι καὶ ἀντιδιαστέλλει τὸν θεραπευμένο τυφλὸ πρὸς τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους. Ἡ φράσι σημαίνει: Οἱ Ἰουδαῖοι, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔδωσες μάχη, δὲν πιστεύουν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτοὺς ἐσὺ πιστεύεις;

Ὁ Χριστὸς δὲν ἔθεσε τὸ ἐρώτημα, «Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Θεόν;», ἀλλ᾽ ἔθεσε τὸ ἐρώτημα, ***«Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»***. Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου», τὴν ὁποία δὲν θεωροῦμε αὐθεντική. Στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου ὁ συνήθης τίτλος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*. Καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου κατὰ τὸ κ΄ 31 εἶνε νὰ πιστεύσουν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε *«ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*. Ὁ τίτλος «ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» σημαίνει τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνο προπάντων καὶ κυρίως, τὸ ὁποῖο ζητεῖται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, εἶνε νὰ πιστεύσουν στὴ θεία φύσι τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του. Γι᾽ αὐτὸ αὐθεντικὴ θεωροῦμε τὴ γραφὴ ***«εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ»***. Ὡς καλὸς Ἰσραηλίτης ὁ πρώην τυφλὸς πίστευε στὸ Θεό, καὶ ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπανειλημμένως (στίχ. 31, 33). Ἐρωτᾶται δὲ τώρα, ἐὰν πιστεύῃ στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 36: *«Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε· Καὶ τίς ἐστι, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος καὶ εἶπε: "Καὶ ποιός εἶνε, κύριε, γιὰ νὰ πιστεύσω σ᾽ αὐτόν;"»*.

Κατὰ τοὺς περισσοτέρους ἑρμηνευτὰς ὁ πρώην τυφλὸς κατάλαβε, ὅτι αὐτός, ποὺ τοῦ ἔθεσε τὸ ἐρώτημα, ἐὰν πιστεύῃ στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, εἶνε ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλὰ πῶς τὸν ἀναγνώρισε, ἀφοῦ δὲν τὸν εἶχε δεῖ ποτέ; Δὲν τὸν εἶχε δεῖ ποτέ, τὸν εἶχε ὅμως ἀκούσει, ὅταν τὸν θεράπευσε. Καὶ ἐπειδὴ στὰ πρόσωπα, ποὺ στεροῦνται τῆς ὁράσεως, γίνεται ἡ ἀκοὴ ὀξεῖα, τὸν ἀναγνώρισε ἀπὸ τὴ φωνή. Ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται καὶ νὰ ρώτησε, ποιός εἶνε ὁ ὁμιλῶν σ᾽ αὐτόν, καὶ νὰ ἔλαβε ἀπάντησι ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ ἢ ἀπὸ τοὺς μαθητάς του. Ἐπίσης δὲν ἀποκλείεται νὰ ἄκουσε ἀπὸ τοὺς μαθητὰς χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ, ὅτι ὁ ἀπευθυνόμενος σ᾽ αὐτὸν εἶνε ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος τὸν θεράπευσε.

Ὁ πρώην τυφλὸς ἤξερε λοιπόν, ὅτι τοῦ μιλοῦσε ὁ εὐεργέτης του ὁ Ἰησοῦς. Καὶ βεβαίως αἰσθανόταν ἀπερίγραπτη χαρὰ καὶ μεγάλη εὐγνωμοσύνη. Καὶ ἐπειδὴ θεωροῦσε καὶ ὡμολόγησε ἐνώπιον τῶν Φαρισαίων τὸν Ἰησοῦ προφήτη (στίχ. 17), ἡ σκέψι, ὅτι ἐνώπιόν του εἶχε

προφήτη, πού ἐνδιαφέρθηκε γι' αὐτὸν καὶ ἔκανε σ' αὐτὸν πρωτοφανὲς θαῦμα, ἀναπτέρωσε τὸ ἠθικό του. Καὶ σχετικὰ πρὸς τὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ, ἐὰν πιστεύῃ στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ δικό του ἐρώτημα, ***«Καὶ τίς ἐστι, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;»***, δείχνει, ὅτι εἶχε σφοδρὸ πόθο νὰ μάθῃ ποιός εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἦταν ὁλοπρόθυμος νὰ πιστεύσῃ στὴ μαρτυρία τοῦ προφήτου Ἰησοῦ. Οἱ προφῆτες, ὅπως καὶ οἱ ἀπόστολοι, ὁμιλοῦν μὲ ἔμπνευσι Θεοῦ, εἶνε στόματα τοῦ Θεοῦ, ἐκφράζουν τὶς ἀλήθειες καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ γι' αὐτὸ στοὺς λόγους τους πρέπει νὰ πειθώμεθα ἀπολύτως. Στὴν περίπτωσι δὲ τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἔχουμε ἁπλῶς προφήτη καὶ ἀπόστολο, ἀλλὰ *«πλεῖον»* καὶ *«μεῖζον»* προφητῶν καὶ ἀποστόλων· ἔχουμε ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει τοὺς προφῆτες καὶ τοὺς ἀποστόλους, ἔχουμε τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ὑψίστη ἀλήθεια, τὴν ὁποία ὁ πρώην τυφλὸς θὰ πληροφορηθῇ ἀμέσως, καὶ στὴν ὁποία θὰ ὑποταχθῇ πλήρως, γινόμενος προσκυνητής, λάτρης, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 37: ***«Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Καὶ ἑώρακας αὐτὸν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν».***

Τὸ ***«ἑώρακας»*** σημαίνει *«εἶδες»*.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ τοῦ εἶπε ὁ Ἰησοῦς: "Καὶ τὸν εἶδες, καὶ αὐτός, πού ὁμιλεῖ μαζί σου, αὐτὸς εἶνε"»*.

Στὸ ἐρώτημα τοῦ ἄλλοτε τυφλοῦ γιὰ τὸ ποιός εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς ἀπαντᾷ μὲ τρόπο μετριόφρονα καὶ ὡραιότατο. Δὲν θὰ ἦταν βεβαίως ἐγωιστικὸ νὰ εἰπῇ, «Ἐγώ εἰμι», ὅπως εἶπε ἄλλοτε, ἀφοῦ αὐτὸς εἶνε ὕψιστος, πρόσωπο τῆς Θεότητος. Στὴν παροῦσα ὅμως περίπτωσι προτιμᾷ ἄλλο τρόπο ἐκφράσεως. Ὁμιλεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του σὲ τρίτο πρόσωπο. Σχετίζει δὲ τὸ λόγο του μὲ τὴν ὅρασι τοῦ ἄλλοτε τυφλοῦ καὶ τώρα βλέποντος κατόπιν τοῦ πρωτοφανοῦς θαύματος. ***«Καὶ ἑώρακας αὐτόν»***, λέγει ὁ Ἰησοῦς. Μετὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ὁράσεως πόσο θὰ ἐπιθυμοῦσε ὁ ἄλλοτε τυφλὸς νὰ ἰδῇ τὸν Ἰησοῦ! Καὶ νά, τὸν εἶδε! Καὶ δὲν εἶδε ἁπλῶς προφήτη, ὅπως προηγουμένως νόμιζε τὸν Ἰησοῦ, ἀλλ' εἶδε τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Εἶδε *«τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης»*, τὸν πάμφωτο πνευματικὸ ἥλιο. Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί του! Εὐτυχισμένα τὰ μάτια του! Μακάρια καὶ τὰ ὦτα του. Εὐτυχισμένα καὶ τὰ αὐτιά του. Διότι ἄκουσαν τὸν Ἰησοῦ. Τὸν ἄκουσαν, ὅταν τὸν θεράπευε. Τὸν ἀκούουν καὶ τώρα, ὅταν τοῦ κάνῃ τὴν ὑψίστη ἀποκάλυψι, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Θεατὴς καὶ ἀκουστὴς τοῦ Κυρίου ὁ ἄλλοτε ἐπαίτης. Αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος μάρτυς τοῦ Κυρίου

ὁ προπηλακισμένος καὶ δεδιωγμένος ἀπὸ τοὺς ἐμπαθεῖς θρησκευτικοὺς ἡγέτες, τοὺς Φαρισαίους. Μποροῦσε καὶ αὐτός, ὅπως οἱ ἀπόστολοι, νὰ εἰπῇ: «*Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὃ ἐθεασάμεθα*» (Α' Ἰωάν. α' 1).

Πόσο τίμησε ὁ Χριστὸς ἕνα πτωχό, τυφλὸ καὶ καταφρονεμένο τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας! Ζηλεύουμε; Ἀλλὰ καὶ ἐμᾶς τιμᾷ ποικιλοτρόπως στὴν πρόσκαιρη καὶ δοκιμαστικὴ αὐτὴ ζωὴ καὶ θὰ τιμήσῃ ἀσυγκρίτως περισσότερο στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα ὁ Κύριος, ἐὰν ἡ ψυχή μας ὁμοιάζῃ μὲ τὴν ψυχὴ ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου.

Στίχ. 38: «*Ὁ δὲ ἔφη· Πιστεύω, Κύριε. Καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ*».

Τὸ **«*ἔφη*»** σημαίνει «*εἶπε*».

Μεταφράζουμε: «*Καὶ ἐκεῖνος εἶπε: "Πιστεύω, Κύριε". Καὶ τὸν προσκύνησε*».

Μόλις ὁ Ἰησοῦς ἀποκάλυψε, ὅτι εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀμέσως ὁ πρώην τυφλὸς πίστευσε, καὶ πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ὕψωσε τὸν τόνο τῆς φωνῆς καὶ ὡμολόγησε τὴν πίστι του λέγοντας: **«*Πιστεύω, Κύριε*»**. Προηγουμένως προσφώνησε τὸν Ἰησοῦ μὲ τὴ λέξι «*κύριε*» ὡς ἄνθρωπο (στίχ. 36), γι' αὐτὸ στὴν περίπτωσι αὐτὴ τὸ «*κύριε*» πρέπει νὰ γράφεται μὲ κάππα μικρό. Τώρα προσφωνεῖ τὸν Ἰησοῦ μὲ τὴ λέξι **«*Κύριε*»** ὡς Θεό, καὶ γι' αὐτὸ τὸ **«*Κύριε*»** γράφεται μὲ κάππα κεφαλαῖο.

Γιατί ὁ ἄλλοτε τυφλὸς πίστευσε ἀμέσως; Γιὰ τρεῖς λόγους: Διότι εἶχε καλὴ διάθεσι. Διότι σκέφθηκε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀξιόπιστος στὴ μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀφοῦ τέλεσε πρωτοφανὲς θαῦμα. Καὶ διότι ὁ Χριστὸς τοῦ ἔδωσε χάρι, ἡ ὁποία ἐνήργησε στὴν ψυχή του, ὥστε νὰ αἰσθανθῇ τὴ θεότητά του καὶ νὰ συγκλονισθῇ. «*Οὐ πάντων ἡ πίστις*» (Β' Θεσ. γ' 2). Οἱ Φαρισαῖοι δὲν πίστευσαν, διότι ἦταν ἀνάξιοι πίστεως. Σ' αὐτὸν «*ἐχαρίσθη τὸ πιστεύειν*» (Φιλιπ. α' 29), διότι λόγῳ τῆς καλῆς του προαιρέσεως ἦταν ἄξιος πίστεως.

Τὴν πίστι του ὁ πρώην τυφλὸς ὡμολόγησε. Καὶ ἔκανε τὴν ὁμολογία ὄχι μόνο μὲ λόγο, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργο. Ἀμέσως ἔπεσε μπροστὰ στὸν Ἰησοῦ **«*καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ*»**. Τὸ «προσκυνῶ» στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου χρησιμοποιεῖται πάντοτε μὲ λατρευτικὴ ἔννοια. Ὁ ἄνθρωπος προσκύνησε τὸν Ἰησοῦ ὡς Θεάνθρωπο. Ὄχι δὲ μόνον ὁ ἐν λόγῳ ἄνθρωπος, ἀλλὰ πολλοὶ ἄνθρωποι προσκύνησαν τὸν Ἰησοῦ, ὁ δὲ Ἰησοῦς ποτὲ δὲν ἀποποιήθηκε καὶ δὲν ἀπέκρουσε τὴν προσκύνησι, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεός.

Κατὰ τὴν Ἁγία Γραφὴ προσκύνησι γίνεται καὶ σὲ ἄνθρωπο καὶ σὲ ἄγγελο, ἀλλ᾽ ἁπλῶς μὲ τιμητικὴ ἔννοια, ὄχι μὲ λατρευτική. Κατὰ τὸ Πράξ. ι' 25-26 ὁ Κορνήλιος προσκύνησε τὸν ἀπόστολο Πέτρο ἀπὸ σεβασμό, ὁ δὲ Πέτρος δὲν δέχθηκε τὴν ἁπλῶς τιμητικὴ αὐτὴ προσκύνησι ἀπὸ ταπεινοφροσύνη. Κατὰ δὲ τὸ Ἀποκ. κθ' 10 ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ἔπεσε νὰ προσκυνήσῃ ἄγγελο ἀπὸ σεβασμό, ὁ δὲ ἄγγελος τὸν ἀπέτρεψε ἀπὸ ταπεινοφροσύνη καὶ τὸν προέτρεψε νὰ προσκυνήσῃ τὸ Θεό, ἐννοοῦσε δὲ καὶ ὠνόμαζε Θεὸ τὸν Ἰησοῦ κατὰ τὴν ὀρθὴ ἑρμηνεία τοῦ χωρίου τούτου, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα τῆς Ἁγίας Γραφῆς (Βλέπε τὴν ἑρμηνεία τοῦ χωρίου στὸ ἡμέτερο ἔργο, «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. β', Ἀθῆναι 1990, σελ. 282-288). Στὸ Ἑβρ. α' 6, ὅπου παρατίθεται μέρος τοῦ Δευτ. λβ' 43 κατὰ τοὺς Ο', ὁ Θεὸς Πατὴρ προτρέπει τοὺς ἀγγέλους κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία νὰ προσκυνήσουν *«τὸν πρωτότοκον»*, τὸν ἐκλεκτὸ Υἱό, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴ συνάφεια τοῦ Δευτ. λβ' 43 εἶνε Γιαχβὲ Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ. Ποῦ εἶνε οἱ Ψευδομάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ ἄλλοι ἀντίχριστοι καὶ ἀντιτριαδῖτες, οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουν, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶνε Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του; Ὅλοι αὐτοὶ εἶνε ὅμοιοι τῶν Φαρισαίων, οἱ ὁποῖοι δὲν πίστευαν στὴ θεότητα τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἀνόμοιοι τοῦ θεραπευθέντος ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ πρῶτος ὁμολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὡμολόγησε τὸν Ἰησοῦ μὲ παρρησία καὶ ἐπιχειρηματολογία ὡς εὐσεβῆ καὶ προφήτη ἐνώπιον τῶν Ἰουδαίων, ἐμπαθεστάτων ἐχθρῶν, καὶ ἐξυβρίσθηκε καὶ ἐκδιώχθηκε, ὡμολόγησε αὐτὸν καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ μὲ λόγο καὶ μὲ ἔργο, μὲ προσκύνησι, ὡς Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεό.

Τὸ πρῶτο, ποὺ χρειάζεται γιὰ τὴ σωτηρία μας, εἶνε ἡ πίστι καὶ ἡ ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ. Νὰ πιστεύωμε μὲ τὴν καρδιὰ καὶ νὰ ὁμολογοῦμε μὲ τὸ στόμα. Ἂν πιστεύωμε, ἀλλὰ δὲν ὁμολογοῦμε, εἴμεθα δειλοὶ καὶ θὰ καταδικασθοῦμε. Ἂν ὁμολογοῦμε, ἀλλὰ δὲν πιστεύουμε, εἴμεθα ὑποκριταί, καὶ πάλι θὰ καταδικασθοῦμε. Γιὰ νὰ σωθοῦμε, ἂς εἴμεθα μιμηταὶ τοῦ θεραπευθέντος ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ πίστευσε καὶ ὡμολόγησε, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ συνέπειες ἀπὸ τοὺς θανασίμους ἐχθροὺς τοῦ Ἰησοῦ.

Στίχ. 39: *«Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται».*

Τὸ ***«κρίμα»*** σημαίνει *«κρίσις»*, μὲ καλὴ καὶ μὲ κακὴ ἔννοια, μὲ σωστικὴ καὶ μὲ καταδικαστική, ἀναλόγως πρὸς τὴν καλὴ ἢ κακὴ προ-

αἵρεσι τῶν ἀνθρώπων. Στὴ φράσι **«Εἰς κρίμα»** τὸ **«εἰς»** δὲν εἶνε τελικό, ἀλλ' ἐκβατικό· δὲν σημαίνει σκοπό, ἀλλ' ἀποτέλεσμα. Τὸ δὲ **«ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι κλπ.»** εἶνε ἐπεξήγησι στὸ **«κρίμα»**.

Μεταφράζουμε: «*Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε: "Γιὰ κρίσι* (σωστικὴ ἢ καταδικαστική) *ἦλθα ἐγὼ στὸν κόσμο αὐτό, γιὰ νὰ βλέπουν δηλαδὴ ἐκεῖνοι, ποὺ δὲν βλέπουν, καὶ νὰ γίνωνται τυφλοὶ ἐκεῖνοι, ποὺ βλέπουν"*».

Ὁ Χριστὸς εἶπε ἄλλοτε, ὅτι δὲν ἀπεστάλη στὸν κόσμο, «*ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ*» (Ἰωάν. ιγ' 17). Ὁμοίως εἶπε: «*Ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον*» (Ἰωάν. ιβ' 47). Ἐπίσης εἶπε: «*Ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα*» (Ἰωάν. η' 15). Πῶς τώρα λέγει, **«Εἰς κρίμα** (= Γιὰ κρίσι) **ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον»**; Δὲν ἀντιφάσκουν οἱ ἄλλοτε λόγοι του πρὸς τὸν παρόντα λόγο του; Ὄχι, δὲν ἀντιφάσκουν. Ὅπως σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἡ ἀντίφασι εἶνε φαινομενική, ὄχι πραγματική. Οἱ ἄλλοτε λόγοι τοῦ Χριστοῦ περὶ κρίσεως σημαίνουν, ὅτι ὁ Χριστὸς στὴν πρώτη παρουσία του δὲν ἦλθε γιὰ νὰ κρίνῃ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ νὰ δικάσῃ καὶ νὰ τιμωρήσῃ (Αὐτὸ θὰ συμβῇ κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία του). Ὁ δὲ λόγος του στὸν παρόντα στίχ. 39, ὅτι ἦλθεν **«εἰς κρίμα»**, γιὰ κρίσι, εἶνε τρόπος τοῦ λέγειν καὶ δὲν σημαίνει σκοπό, ἀλλ' ἀποτέλεσμα· δὲν σημαίνει δηλαδή, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε γιὰ νὰ δικάσῃ καὶ τιμωρήσῃ, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι ὁ ἐρχομός του ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ κρίνωνται οἱ ἄνθρωποι, ἄλλοι μὲ σωστικὴ καὶ ἄλλοι μὲ καταδικαστικὴ κρίσι, ἀναλόγως πρὸς τὴν καλὴ ἢ κακὴ προαίρεσι καὶ τοποθέτησί τους ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ. Μὲ ἄλλα λόγια, δὲν τοὺς κρίνει ὁ Χριστός, ἀλλ' οἱ ἴδιοι μὲ τὴ θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ στάσι τους ἀπέναντι στὸ Χριστὸ προκαλοῦν καλὴ ἢ κακὴ κρίσι, προξενοῦν δηλαδὴ στοὺς ἑαυτούς των καλὸ ἢ κακό. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, **«Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον»**, εἶνε ὅμοιος πρὸς τὸ λόγο του, «*Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον γὰρ διχάσαι κλπ.*» (Ματθ. ι' 34-36). Αὐτὸς ὁ λόγος δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε μὲ τὸ σκοπὸ νὰ δημιουργήσῃ διχασμὸ καὶ πόλεμο μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι ὁ διχασμὸς καὶ ὁ πόλεμος εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς πίστεως τῶν μὲν καὶ τῆς ἀπιστίας τῶν δὲ πρὸς τὸ πρόσωπο καὶ τὴ διδασκαλία του. Ἡ πίστι δηλαδὴ τῶν μὲν καὶ ἡ ἀπιστία τῶν δὲ ἔχει ὡς συνέπεια νὰ συγκρούωνται καὶ νὰ διαμάχωνται οἱ ἄπιστοι πρὸς τοὺς πιστούς, μέσα μάλιστα καὶ στὸ ἴδιο σπίτι, στὴν ἴδια οἰκογένεια (Ματθ. ι' 35-36).

Δείξαμε λοιπόν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀντίφασι μεταξὺ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ.

Ἐρχόμεθα δὲ τώρα στὴν ἐπισήμανσι ἑνὸς λάθους. Οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι ὁ λόγος, ***«ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι κλπ.»***, σημαίνει τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ***«κρίματος»***, *τῆς κρίσεως*. Ἀλλ᾽ ὅπως ἤδη εἴπαμε, αὐτὸς ὁ λόγος εἶνε ἐπεξήγησι τοῦ ***«κρίματος»***. Τὸ νὰ βλέπουν δηλαδὴ τυφλοί, καὶ νὰ τυφλώνωνται ἄλλοι, ποὺ ἔχουν ὅρασι, αὐτὸ δὲν εἶνε κάτι διάφορο ἀπὸ τὸ ***«κρίμα»***, δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα τοῦ ***«κρίματος»***, ἀλλὰ ταυτίζεται μὲ τὸ ***«κρίμα»***. Μὲ ἄλλα λόγια τὸ ***«κρίμα»***, *ἡ κρίσι*, ἔγκειται ἀκριβῶς στὸ ὅτι τυφλοὶ ἄνθρωποι βλέπουν, καὶ ἄλλοι, ποὺ διαθέτουν ὅρασι, γίνονται τυφλοί.

Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι τυφλοὶ βλέπουν, καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι βλέπουν, γίνονται τυφλοί, ὁρμᾶται ἀπὸ τὴν πίστι τοῦ θεραπευθέντος ἐκ γενετῆς τυφλοῦ καὶ τὴν ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων, καὶ σημαίνει τοῦτο: Μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο, καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι, ποὺ ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους θεωροῦνταν τυφλοί, βυθισμένοι στὸ σκότος τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς πλάνης, βλέπουν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ. Ἀντιθέτως δὲ οἱ κακοπροαίρετοι καὶ ἀλαζόνες Ἰουδαῖοι, ποὺ καυχῶνταν, ὅτι εἶνε ἐντριβεῖς τοῦ νόμου καὶ γνῶστες τῶν Γραφῶν καὶ «ἀνοιχτομάτηδες» κατὰ τὴ δημώδη ἔκφρασι, δὲν βλέπουν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ, γίνονται τυφλοὶ πνευματικῶς.

Ἡ ἱστορία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ καὶ τῶν Φαρισαίων ἐπαναλαμβάνεται. Πάντοτε καὶ σήμερα ἁπλοϊκοὶ ἄνθρωποι, ὀλιγογράμματοι, ἀγράμματοι καὶ ἀστοιχείωτοι, ὅπως ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος, βλέπουν τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ πιστεύουν καὶ εἶνε ζηλευτὰ παραδείγματα χριστιανῶν. Ἐγγράμματοι δὲ καὶ ἐπιστήμονες, μάλιστα καὶ θεολόγοι καὶ μεγαλόσχημοι κληρικοί, θρησκευτικοὶ ταγοὶ καὶ ὁδηγοί, ὅπως οἱ Φαρισαῖοι, δὲν βλέπουν τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν πιστεύουν, εἶνε τυφλοὶ καὶ ἀξιολύπητοι.

Στίχ. 40: *«Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ· Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;»*.

Μεταφράζουμε: «*Ἄκουσαν δὲ αὐτὰ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους, ποὺ ἦταν ἐκεῖ κοντά του, καὶ τοῦ εἶπαν: "Μήπως καὶ ἐμεῖς εἴμεθα τυφλοί;"*».

Μερικοὶ Φαρισαῖοι ἦταν κοντὰ στὸν Ἰησοῦ ὄχι τροπικῶς, ἀλλὰ τοπικῶς. Δὲν συνδέονταν μὲ τὸν Ἰησοῦ πνευματικῶς, διὰ πίστεως,

ἀλλὰ τὸν ἀκολουθοῦσαν, ἢ μᾶλλον τὸν παρακολουθοῦσαν, γιὰ ν' ἀκούουν τί λέγει καὶ νὰ βλέπουν τί πράττει μὲ σκοπὸ νὰ βρίσκουν ἀφορμές, γιὰ νὰ τὸν κατηγοροῦν καὶ νὰ τὸν συκοφαντοῦν. Αὐτοὶ οἱ Φαρισαῖοι, ὅταν ἄκουσαν τὸν Ἰησοῦ νὰ ὁμιλῇ γιὰ πνευματικὴ ὅρασι καὶ πνευματικὴ τύφλωσι, ἐπειδὴ ἀντιλαμβάνονταν, ὅτι μὲ τὸ λόγο γιὰ πνευματικὴ τύφλωσι ἀναφερόταν σ' αὐτούς, μὲ ἔμφασι καὶ σαρκαστικὴ εἰρωνεία τοῦ ὑπέβαλαν τὴν ἐρώτησι: *«Μήπως καὶ ἐμεῖς εἴμεθα τυφλοί;»*. Οἱ Φαρισαῖοι, οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς ἄλλους, τὸ λαό, θεωροῦσαν τυφλοὺς καὶ καταραμένους (Ἰωάν. ζ' 49), ἐνῷ γιὰ τοὺς ἑαυτούς των εἶχαν πολὺ μεγάλη ἰδέα. Ἐπειδὴ ἀσχολοῦνταν μὲ τὸ νόμο καὶ τὶς Γραφὲς γενικώτερα, ἄκουαν εὐμενεῖς κρίσεις ἀπὸ ἄλλους, καὶ τὰ ἀφελῆ πλήθη ἐπιδείκνυαν σεβασμὸ πρὸς αὐτούς, ὁ ἐγωισμός τους ἀνέβαινε πάνω ἀπὸ τὰ σύννεφα. Ἡ ἐρώτησι τῶν Φαρισαίων πρὸς τὸν Ἰησοῦ ἀναλυτικὰ σημαίνει: Οἱ ἄλλοι βεβαίως εἶνε τυφλοί. Ἀλλὰ μήπως καὶ ἐμεῖς, οἱ γνῶστες τοῦ νόμου καὶ τῶν Γραφῶν, οἱ ἀναγνωρισμένοι διδάσκαλοι τοῦ ἔθνους, εἴμεθα τυφλοὶ καὶ πρέπει νὰ μαθητεύσωμε σὲ σένα, γιὰ ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια μας; Ὄχι, βεβαίως!

Οἱ ταλαίπωροι οἱ Φαρισαῖοι! Μπροστὰ στὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεὸ παρουσιάζονταν ὡς αὐτάρκεις, ἔδειχναν, ὅτι δὲν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ τὸ Θεό! Αὐτὴ ἡ ἀλαζονικὴ ἰδέα ἦταν ὁ σκοτισμὸς καὶ ἡ τύφλωσί τους. Ἀλλὰ καὶ σήμερα πόσοι λόγῳ γνώσεων, ἐπιστήμης, τεχνοκρατίας, πλούτου καὶ μέσων εὐζωίας δὲν ζοῦν μὲ τὸ αἴσθημα, ὅτι ἔχουν αὐτάρκεια καὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ Θεό!...

Στίχ. 41: *«Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπομεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει».*

Οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι τὸ ***«μένει»*** ἔχει τὴ σημασία τοῦ «μένει, παραμένει». Καὶ ἔτσι στὴν τελευταία πρότασι τοῦ χωρίου δίνεται ἡ ἔννοια, «Ἡ ἁμαρτία σας λοιπόν, ἀφοῦ εἶνε ἐν γνώσει, μένει, δὲν συγχωρεῖται». Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια δὲν εἶνε ὀρθή. Ὅλες οἱ ἁμαρτίες συγχωροῦνται, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρξῃ μετάνοια. Τὸ ***«μένω»*** ἐδῶ χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ σημασία *«ἰσχύω»*, ὅπως π.χ. στὴ φράσι «ὁ νόμος ἰσχύει». Μὲ τέτοια σημασία τὸ «μένω» χρησιμοποιεῖται καὶ στὸ Ἰωάν. η' 35, ὅπως εἴδαμε, Ρωμ. θ' 11, Α' Κορ. ιγ' 13 καὶ ἀλλοῦ. Μὲ τὴ σημασία αὐτὴ ἡ τελευταία πρότασι τοῦ χωρίου μας σημαίνει: *«Γι' αὐτὸ ἡ ἁμαρτία σας ἰσχύει*, ἔχετε δηλαδὴ ἁμαρτία, *ἐνῷ*, ἐννοεῖται κατὰ δύο προηγούμενες προτάσεις τοῦ χωρίου, *ἐὰν ἤσασθε τυφλοί, δὲν θὰ εἴχατε*

ἁμαρτία». Τὸ θέμα δηλαδὴ στὸ παρὸν χωρίο δὲν εἶνε τοῦτο, ὅτι στοὺς Φαρισαίους προϋπάρχει ἁμαρτία, ἡ ὁποία μένει, παραμένει, δὲν συγχωρεῖται. Τὸ θέμα εἶνε ἄλλο, ὅτι στοὺς Φαρισαίους ἡ ἁμαρτία δὲν εἶνε ἀνύπαρκτη, ἰσχύει, εἶνε ὑπαρκτή, ἀφοῦ δὲν εἶνε τυφλοί, ἀλλὰ βλέπουν. Ὡς ἁμαρτία δὲ ἐδῶ ἐννοεῖται ἡ ἐν γνώσει ἀπιστία τῶν Φαρισαίων στὸν Ἰησοῦ. Στὸ ιστ΄ 9 ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ *«περὶ ἁμαρτίας, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ»*.

Μεταφράζουμε τὸ χωρίο: *«Εἶπε σ᾽ αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: "Ἐὰν ἤσασθε τυφλοί, δὲν θὰ εἴχατε ἁμαρτία. Ἀλλὰ τώρα λέγετε, "Βλέπουμε". Γι᾽ αὐτὸ ἡ ἁμαρτία σας ἰσχύει* (ἔχετε δηλαδὴ ἁμαρτία)"».

Στὸ χωρίο τοῦτο ὁ Ἰησοῦς ὁρμᾶται ἀπὸ τὴ σωματικὴ τυφλότητα καὶ ὅρασι, καὶ ἀνάγεται στὴν πνευματικὴ τυφλότητα καὶ ὅρασι. Ἂν κάποιος σωματικῶς εἶνε τυφλὸς καὶ λόγῳ τῆς τυφλότητός του δὲν ἀναγνωρίζει πρόσωπο ἢ πρᾶγμα, δὲν ἔχει εὐθύνη. Ἂν ὅμως ἔχῃ ὅρασι καὶ βλέπῃ πρόσωπο ἢ πρᾶγμα, ἀλλὰ λέγει, ὅτι δὲν γνωρίζει τὸ πρόσωπο ἢ πρᾶγμα, ἔχει εὐθύνη. Ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πνευματικῶς εἶνε τυφλός, καὶ μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος βλέπει. Ἐδῶ πνευματικὴ τυφλότης θεωρεῖται ἡ ἄγνοια τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν τῶν Γραφῶν, καὶ πνευματικὴ ὅρασι θεωρεῖται ἡ γνῶσι τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ γνῶσι τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, *«Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν»* (Ἰωάν. ιε΄ 22). *Ἂν δὲν ἐρχόμουν καὶ δὲν κήρυττα σ᾽ αὐτούς, δὲν θὰ εἶχαν ἁμαρτία. Τώρα ὅμως δὲν ἔχουν δικαιολογία γιὰ τὴν ἁμαρτία τους* (γιὰ τὴν ἀπιστία τους). Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐναρμονίζεται πρὸς τὶς μεσσιακὲς προφητεῖες τῶν Γραφῶν. Τὰ δὲ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ βεβαιώνουν τὴ διδασκαλία του καὶ ἀποδεικνύουν τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητά του, ὥστε οἱ ἄπιστοι νὰ ἔχουν ἁμαρτία γιὰ τὴν ἀπιστία τους καὶ νὰ εἶνε ἀδικαιολόγητοι (Ἰωάν. ι΄ 25, 36-38, ιε΄ 24). Ἐπίσης, ἀφοῦ ἐδῶ ἁμαρτία εἶνε ἡ ἀπιστία στὸν Ἰησοῦ, ἡ ὀρθὴ ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς Φαρισαίους εἶνε ἡ ἑξῆς: Ἂν σεῖς οἱ ἄπιστοι Φαρισαῖοι εἴχατε πνευματικὴ τυφλότητα, ἄγνοια τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν καὶ τῆς διδασκαλίας μου, δὲν θὰ εἴχατε ἁμαρτία γιὰ τὴν ἀπιστία σας πρὸς ἐμένα. Ἀλλὰ τώρα, ποὺ ἔχετε πνευματικὴ ὅρασι, γνῶσι, ὅπως καὶ δηλώνετε λέγοντας ***«Βλέπομεν»***, ἡ ἁμαρτία σὲ σᾶς γιὰ τὴν ἀπιστία σας δὲν εἶνε ἀνύπαρκτη, ἰσχύει, εἶνε ὑπαρκτή.

Συμφώνως πρὸς τὸν παρόντα στίχ. 41 οἱ ἄπιστοι Φαρισαῖοι πνευματικῶς δὲν εἶνε τυφλοί, βλέπουν· δὲν ἔχουν ἄγνοια, ἔχουν γνῶσι. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸν στίχ. 39 οἱ βλέποντες γίνονται τυφλοί. Διατί; Διότι, παρὰ τὴ γνῶσι τους, σκοτίζονται ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ φθόνου, τοῦ μίσους κλπ. καὶ δὲν ἀναγνωρίζουν τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ γνῶσι ἔχουν καὶ ἀγνωσία! Γνῶσι ἐξ ἐπόψεως Γραφῶν καὶ διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, ἀγνωσία ἐξ ἐπόψεως Κυρίου Ἰησοῦ. *«Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν»* (Α΄ Κορ. β΄ 8).

Ι΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Παραβολὴ κλέπτου, ληστοῦ, τοῦ ποιμένος

Στίχ. 1-2: ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων».***

«Ἡ αὐλὴ τῶν προβάτων» εἶνε ἡ μάνδρα τῶν προβάτων.

Μεταφράζουμε: *«Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ὅποιος δὲν μπαίνει ἀπὸ τὴ θύρα στὴ μάνδρα τῶν προβάτων, ἀλλὰ πηδᾷ μέσα ἀπ᾽ ἀλλοῦ, αὐτὸς εἶνε κλέπτης καὶ λῃστής, ἐνῷ ὅποιος μπαίνει ἀπὸ τὴ θύρα, εἶνε ποιμὴν τῶν προβάτων».*

Ἀφορμὴ γιὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ ὁ Ἰησοῦς ποιμενικὲς εἰκόνες ἔλαβεν ἢ ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ἢ ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅπου τόσο ὁ Θεὸς ὅσο καὶ ὁ Μεσσίας παρουσιάζεται ὡς ποιμὴν (Ψαλμ. κβ΄, Ἡσ. μ΄ 11, Ἰεζ. λδ΄, Ζαχ. ια΄), ἢ καὶ ἀπὸ τὰ δύο. Ἡ παραβολὴ δὲ ἢ ἀλληγορία γίνεται ἐδῶ συμφώνως πρὸς τὰ συμβαίνοντα στὴν Ἀνατολή. Ἐκεῖ ἡ μάνδρα τῶν προβάτων δὲν εἶνε στεγασμένο οἴκημα, ἀλλὰ χῶρος περικλειόμενος μὲ τοῖχο ἢ φράκτη, ὅπου εἰσάγονται τὰ πρόβατα κατὰ τὴν ἑσπέρα γιὰ διανυκτέρευσι. Καὶ εἶνε δυνατὸ νὰ εἰσαχθοῦν στὴν αὐτὴ μάνδρα περισσότερα τοῦ ἑνὸς ποίμνια. Θυρωρὸς δέ, φύλακας, ἀγρυπνεῖ τὴ νύκτα γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν προβάτων. Καὶ τὸ πρωὶ ἐπανέρχονται οἱ ποιμένες, κτυποῦν τὴ θύρα, ὁ φύλακας ἀνοίγει, τὰ πρόβατα βγαίνουν, καὶ καθένας ἀπὸ τοὺς ποιμένες παραλαμβάνει τὸ ἰδικό του ποίμνιο καὶ τὸ ὁδηγεῖ στὴ βοσκή.

Ὁ Ἰησοῦς τὴν ποιμενικὴ παραβολὴ ἢ ἀλληγορία (στίχ. 1 καὶ ἑξῆς) λέγει γιὰ τοὺς ἀλαζόνες ἐκείνους Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι φρονοῦσαν, ὅτι ἦταν οἱ ἀναγνωρισμένοι ταγοὶ καὶ ὁδηγοὶ τοῦ ἔθνους, καὶ παρουσιάζονταν ὡς ποιμένες τοῦ Ἰσραήλ, ἐνῷ ἦταν ψευδοποιμένες, ἐκμεταλλευταὶ τοῦ λαοῦ.

Μὲ τὸ ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»*** ὁ Ἰησοῦς μὲ τρόπο κατηγορηματικὸ βεβαιώνει ὅ,τι λέγει στὴ συνέχεια ἐναντίον τῆς ἀλαζονικῆς ἰδέας τῶν θρησκευτικῶν ταγῶν καὶ ὁδηγῶν τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἦταν οἱ ποιμένες τοῦ λαοῦ. Ὁ Ἰησοῦς καταρρίπτει τὴν ἀλαζονικὴ αὐτὴ ἰδέα μὲ ἐπιχειρηματολογία. Καὶ πρῶτα ἀποδεικνύει τὴν ἀναξιότητά τους ἀπὸ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο εἰσέρχονται στὴ μάνδρα τῶν προβά-

των. Ὅποιος, λέγει, δὲν εἰσέρχεται στὴ μάνδρα ***«διὰ τῆς θύρας»***, ἀλλ' ***«ἀλλαχόθεν»***, ἀνεβαίνοντας στὸν τοῖχο ἢ φράκτη τῆς μάνδρας καὶ πηδώντας μέσα, αὐτὸς εἶνε ***«κλέπτης»*** καί, ἀκόμη χειρότερα, ***«λῃστής»***, κακοποιὸς μὲ βαθμὸ βίας καὶ θρασύτητος μεγαλύτερο ἀπὸ τοῦ κλέπτη. ***«Ἡ θύρα»*** ἐδῶ οὔτε οἱ Γραφὲς εἶνε, οὔτε ἀξίωμα θεόθεν ἐγκαθιδρυμένο καὶ νομίμως καταλαμβανόμενο, οὔτε τὸ μεσσιακὸ ἀξίωμα εἰδικῶς, ὅπως οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν. ***«Ἡ θύρα»*** ἐδῶ εἶνε ὁ Ἰησοῦς, ὅπως ὁ ἴδιος ρητῶς καὶ κατ' ἐπανάληψιν δηλώνει στοὺς στίχ. 7 καὶ 9.

Εἶνε δὲ ὁ Ἰησοῦς ***«ἡ θύρα»*** ὄχι ἁπλῶς ὡς ὁ Μεσσίας, μὲ σημασία ὡς πρὸς τὴν εἴσοδο στὴ μάνδρα τῶν προβάτων γιὰ τὴ μεσσιακὴ μόνον ἐποχή, ἀλλ' ὡς ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεός, μὲ σημασία καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ εἴσοδος στὴ μάνδρα τῶν προβάτων ***«διὰ τῆς θύρας»*** ἀλληγορικῶς σημαίνει «διὰ τοῦ Ἰησοῦ· διὰ τοῦ Κυρίου· διὰ τοῦ Θεοῦ· μὲ τὸ θέλημα τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεός, ὁ Γιαχβέ». Τὸ δὲ θέλημα τοῦ Ἰησοῦ εἶνε νὰ εἰσέρχωνται στὴ μάνδρα τῶν προβάτων ἄνδρες ταπεινόφρονες καὶ ὄχι ἀλαζόνες, ἀνιδιοτελεῖς καὶ ὄχι ἰδιοτελεῖς, εὐσεβεῖς καὶ ὄχι ἀσεβεῖς, ἱκανοὶ καὶ ὄχι ἀνίκανοι γιὰ τὴ διαποίμανσι τοῦ λαοῦ. Καὶ συνεπῶς, ὅποιος, εἴτε κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς εἴτε κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, δὲν εἰσέρχεται στὴ μάνδρα τῶν προβάτων διὰ τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ· ὅποιος, μὲ ἄλλα λόγια, δὲν ἔχει τὰ προσόντα, ποὺ ἀπαιτεῖ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς Ἰησοῦς, ἀλλὰ πηδᾷ μέσα στὴ μάνδρα, ὡς σαλταδόρος κατὰ τὴ δημώδη ἔκφρασι καὶ καταλαμβάνει τὸ ἀξίωμα τοῦ ποιμένος ὡς ἀρριβίστας, αὐτὸς δὲν εἶνε ποιμήν, εἶνε ἐκμεταλλευτὴς τοῦ λαοῦ, εἶνε κλέπτης καὶ λῃστής, μεταβάλλει τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ σὲ *«οἶκον ἐμπορίου»* καὶ *«σπήλαιον λῃστῶν»* (Ἰωάν. β′ 16, Ματθ. κα′ 13). Ποιμήν, εἴτε κατὰ τὴ χριστιανικὴ εἴτε κατὰ τὴν προχριστιανικὴ ἐποχή, εἶνε ἐκεῖνος, ποὺ εἰσέρχεται στὴ μάνδρα τῶν προβάτων ***«διὰ τῆς θύρας»***, διὰ τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ.

Πολλοὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦταν ἀνάξιοι ποιμένες καὶ ὀλετῆρες τοῦ λαοῦ. Καὶ γιὰ τέτοιους ποιμένες, ψευδοποιμένες, ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἱερεμία φωνάζει: *«Ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου, ἐμόλυναν τὴν μερίδα μου, ἔδωκαν τὴν μερίδα τὴν ἐπιθυμητήν μου εἰς ἔρημον ἄβατον»* (Ἱερ. ιβ′ 10). Καὶ διὰ μέσου τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ ὁ Θεὸς φωνάζει: *«Ὦ ποιμένες Ἰσραήλ! Μὴ βόσκουσι ποιμένες ἑαυτούς; Οὐ τὰ πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες; Ἰδοὺ τὸ γάλα κατέσθετε, καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε, καὶ τὸ παχὺ σφάζετε, καὶ τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκετε. Τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε, καὶ τὸ κακῶς ἔχον οὐκ ἐσω-*

ματοποιήσατε, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπεστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατηργάσασθε μόχθῳ. Καὶ διεσπάρη τὰ πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας, καὶ ἐγενήθη εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ» (Ἰεζ. λδ' 2-5).

Τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἦταν ὠνητό· ὅποιος πλήρωνε περισσότερα στοὺς Ρωμαίους κατακτητάς, αὐτὸς γινόταν ἀρχιερεύς! Καὶ Σαδδουκαῖοι, οἱ ὁποῖοι δὲν πίστευαν σὲ πνεῦμα καὶ ἀνάστασι, γίνονταν ἀρχιερεῖς!

Ἀλλὰ καὶ στὴν ἐποχή μας πόσοι ὑλισταί, ἄπιστοι, φιλήδονοι, φιλάργυροι, φιλόδοξοι, ἀνίκανοι πρὸς τὸ καλὸ καὶ ἱκανοὶ πρὸς τὸ κακό, ἀρριβίστες, σαλταδόροι, εἰσέρχονται στὴ μάνδρα τῶν προβάτων *«ἀλλαχόθεν»*, ἀντικανονικῶς, γίνονται διάκονοι, ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, καὶ παριστάνουν τοὺς ποιμένες, καὶ ἐκμεταλλεύονται καὶ δυναστεύουν καὶ σκανδαλίζουν τὸ ποίμνιο, φερόμενοι ὡς λυκοποιμένες, κλέπτες καὶ ληστές!...

Ὑπάρχουν βεβαίως καὶ οἱ καλοὶ ποιμένες. Πρέπει ὅμως ν' αὐξηθοῦν οἱ καλοί, καὶ νὰ μειωθοῦν οἱ κακοί, καί, εἰ δυνατόν, νὰ ἐκλείψουν οἱ κακοί. Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ αὐτό, πρέπει οἱ εἰσερχόμενοι στὸν κλῆρο, καὶ προπάντων οἱ λαμβάνοντες τὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα, νὰ εἰσέρχωνται ***«διὰ τῆς θύρας»***, διὰ τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο σημαίνει νὰ ἔχουν τὰ προσόντα, ποὺ ζητεῖ ὁ Χριστός, καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ὁ ἀρχαῖος καὶ ἀποστολικὸς τρόπος ἐκλογῆς τῶν ποιμένων, νὰ ἐκλέγῃ δηλαδὴ ὁ πιστὸς λαός, οἱ τακτικῶς ἐκκλησιαζόμενοι, ἐξομολογούμενοι, κοινωνοῦντες καὶ ἀγωνιζόμενοι γιὰ νὰ ζοῦν πνευματικὴ ζωή.

Στίχ. 3: *«Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά».*

Μεταφράζουμε: *«Σ' αὐτὸν ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα ἀναγνωρίζουν τὴ φωνή του, καὶ φωνάζει τὰ πρόβατά του μὲ τὸ ὄνομά τους, καὶ τὰ βγάζει ἔξω».*

Σ' αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔρχεται πρὸς τὴ μάνδρα τῶν προβάτων ὡς ποιμὴν καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴ θύρα, γιὰ νὰ εἰσέλθῃ δι' αὐτῆς, ***«ὁ θυρωρὸς»*** ἀνοίγει καὶ εἰσέρχεται ἐλευθέρως. Τίθεται τὸ ἐρώτημα: Τί σημαίνει ***«ὁ θυρωρός»***; Κατὰ μία γνώμη σημαίνει τὸ Θεό. Ἀλλ' ὅπως ὑποστηρίξαμε, ὁ Θεὸς ἐννοεῖται διὰ τῆς λέξεως *«θύρα»*· ἡ φράσι *«διὰ τῆς θύρας»* σημαίνει «διὰ τοῦ Ἰησοῦ ὡς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ». Καὶ ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐννοεῖται μὲ τὴ λέξι *«θύρα»*, πῶς νὰ ἐννοηθῇ μὲ τὴ λέξι ***«θυρωρός»***;

Κατ᾽ ἄλλη γνώμη, προκειμένου περὶ τοῦ ποιμένος Χριστοῦ εἰδικῶς, **«*θυρωρός*»** ἐννοεῖται ὁ Μωυσῆς ἢ ὁ πρόδρομος Ἰωάννης. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν φαίνεται ὀρθή, διότι ἐδῶ δὲν πρόκειται περὶ τοῦ ποιμένος Χριστοῦ εἰδικῶς, ἀλλὰ περὶ τοῦ ποιμένος γενικῶς, περὶ ὅλων τῶν ποιμένων δηλαδή. Ὀρθὴ σ᾽ ἐμᾶς φαίνεται ἡ γνώμη, ὅτι στὴ λέξι **«*θυρωρός*»** δὲν πρέπει ν᾽ ἀναζητοῦμε ἀλληγορικὴ ἔννοια, διότι στὶς παραβολὲς ὑπάρχουν καὶ σημεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν τέτοια ἔννοια. Ἡ φράσι, **«*Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει*»**, σημαίνει ἁπλῶς, ὅτι ὁ ποιμὴν ὡς ἰδιοκτήτης τοῦ ποιμνίου δὲν ἐμποδίζεται νὰ εἰσέλθῃ στὴ μάνδρα τῶν προβάτων, ἀλλ᾽ εἰσέρχεται ἐλευθέρως.

Τὸν ποιμένα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κλέπτη καὶ λῃστὴ δὲν διακρίνει μόνον ὁ τρόπος τῆς εἰσόδου του στὴ μάνδρα τῶν προβάτων, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖο συμπεριφέρεται πρὸς τὰ πρόβατα. Ὁ κλέπτης καὶ λῃστὴς ἁρπάζει τὰ πρόβατα βιαίως. Ὁ ποιμὴν ἁπλῶς **«*καλεῖ*»,** ***φωνάζει,*** τὰ πρόβατά του. Τὰ φωνάζει μὲ ἀγάπη. Καὶ τὰ φωνάζει μὲ τὸ ὄνομά τους. Στὴν Ἀνατολὴ οἱ ποιμένες συνηθίζουν νὰ δίνουν στὰ πρόβατά τους εἰδικὰ ὀνόματα, βασιζόμενα στὸ χρῶμα ἢ σὲ ἄλλα χαρακτηριστικά τους. Τὰ πρόβατα ἀναγνωρίζουν τὴ φωνὴ τοῦ ποιμένος των, καὶ ἀμέσως χωρίζονται ἀπὸ τὰ ἄλλα πρόβατα, τὰ ὁποῖα εἶνε δυνατὸ νὰ ὑπάρχουν στὴν αὐτὴ μάνδρα καὶ ν᾽ ἀνήκουν σὲ ἄλλο ἢ ἄλλους ποιμένες. Καὶ οἱ ποιμένες λογικῶν προβάτων ὁμιλοῦν στὰ λογικὰ πρόβατα μὲ ἀγάπη καὶ στοργή, καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ γνωρίζουν προσωπικῶς, καὶ νὰ τὰ προσφωνοῦν ὀνομαστικῶς. Καὶ τὰ λογικὰ πρόβατα ἀναγνωρίζουν τοὺς ποιμένες τους καὶ ὑπακούουν σ᾽ αὐτούς. Ὁμιλοῦμε, ἐννοεῖται, γιὰ τοὺς πραγματικοὺς ποιμένες καὶ γιὰ τὰ καλὰ πρόβατα.

Ὁ ποιμὴν διακρίνεται ἐπίσης γιὰ τὴ φροντίδα του γιὰ τὰ πρόβατά του. **«*Ἐξάγει αὐτά*».** Τὰ βγάζει ἀπὸ τὴ μάνδρα, γιὰ νὰ τὰ ὁδηγήσῃ σὲ βοσκὴ καὶ σὲ νερό. Ἔτσι κάνει καὶ ὁ ποιμὴν τῶν λογικῶν προβάτων. Τρέφει τὰ λογικὰ πρόβατα μὲ τὸν οὐράνιο ἄρτο, τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ποτίζει μὲ τὰ νάματα τῆς θείας διδασκαλίας. Ὁ δὲ ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἀνώτερος σὲ προνόμια ἀπὸ τὸν ποιμένα τῆς Συναγωγῆς, τρέφει τὰ λογικὰ πρόβατα καὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ δυναμώνει καὶ μὲ τὴ χάρι, ποὺ ἀπέρρευσε ἀπὸ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ.

Στίχ. 4-5: ***«Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ· ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσι, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν».***

Τὸ ***«οἴδασι»*** σημαίνει *«γνωρίζουν»*. Τὸ ***«ἀλλότριος»*** σημαίνει *«ἄλλος, ξένος»*.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ὅταν βγάλῃ τὰ ἰδικά του πρόβατα ἔξω, πηγαίνει μπροστὰ ἀπ' αὐτά, καὶ τὰ πρόβατα τὸν ἀκολουθοῦν, διότι γνωρίζουν τὴ φωνή του, ἐνῷ ἄλλον δὲν θ' ἀκολουθήσουν, ἀλλὰ θὰ φύγουν ἀπ' αὐτόν, διότι δὲν γνωρίζουν τὴ φωνὴ τῶν ξένων»*.

Ὁ ποιμὴν μένει μέσα στὴ μάνδρα τῶν προβάτων, μέχρι νὰ διαχωρίσῃ ὅλα τὰ ἰδικά του πρόβατα ἀπὸ τὰ ἄλλα πρόβατα, ποὺ βρίσκονται μέσα στὴν αὐτὴ μάνδρα. Ὁ ποιμὴν προσέχει, ὥστε νὰ μὴν ἀπομείνῃ μέσα στὴ μάνδρα οὔτε ἕνα ἀπὸ τὰ ἰδικά του πρόβατα. Τοῦτο ἀλληγορικῶς καὶ ὡς πρὸς τὸν Μεσσία εἰδικῶς σημαίνει τὴν ἔξοδο τῶν προβάτων τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴ Συναγωγή. Οἱ Φαρισαῖοι *«ἐξέβαλον ἔξω»* τὸν πρώην ἐκ γενετῆς τυφλό (Ἰωάν. θ' 34). Ἐπίσης εἶχαν λάβει τὴν ἀπόφασι ν' ἀποβάλουν ἀπὸ τὴ Συναγωγὴ κάθε ὁμολογητὴ τοῦ Ἰησοῦ (Ἰωάν. θ' 22). Ἰουδαϊσμὸς καὶ Χριστιανισμὸς ἦλθαν σὲ ἀντίθεσι. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς διαχώρισε τοὺς ἰδικούς του ἀπὸ τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους, ἔβγαλε τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὴ Συναγωγὴ καὶ ἀποτέλεσαν τὴν Ἐκκλησία του. Στὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ (ιγ' 13) περιέχεται ἡ προτροπὴ πρὸς τοὺς ἀκολούθους τοῦ Ἰησοῦ: *«Τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς»*.

Ὁ ποιμήν, ἀφοῦ βγάλει ἀπὸ τὴ μάνδρα τὰ ἰδικά του πρόβατα, ***«ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται»***. Ἔτσι συμβαίνει στὴν Παλαιστίνη, ὁ ποιμὴν δὲν πηγαίνει πίσω, ὅπως ἀλλοῦ, ἀλλὰ μπροστὰ ἀπὸ τὰ πρόβατα. Καὶ ὁ Χριστός, ὁ μεγάλος ποιμήν, προπορεύεται τῶν λογικῶν προβάτων του. Προπορεύεται στὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ τῶν κακῶν. Προπορεύεται στοὺς διωγμούς. Προπορεύεται στὶς θλίψεις. Προπορεύεται στὸ μαρτύριο. Προπορεύεται στὴν ὑπομονή, στὴν ἁγιότητα, ὄντας ἀπολύτως ἅγιος. Προπορεύεται στὴν ἔνδοξη ἀνάστασι, ὄντας *«πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν»* (Κολ. α' 18, Ἀποκ. α' 5). Προπορεύεται στὴν ἄνοδο στὸν οὐρανό, ὅπου *«πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε»* (Ἑβρ. στ' 20). Προπορεύεται σὲ ὅλα, καὶ εἶνε *«ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων»* (Κολ. α' 18), καὶ *«ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθή-*

σωμεν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ» (Α' Πέτρ. β' 21). Ὅπως δὲ ὁ μεγάλος ποιμήν, ὁ Χριστός, προπορεύεται καὶ πρωτεύει καὶ γίνεται ὑπόδειγμα, ἔτσι μετὰ τὸ Χριστὸ καὶ οἱ μικροὶ ποιμένες πρέπει νὰ προπορεύωνται, νὰ πρωτεύουν καὶ νὰ γίνωνται ὑποδείγματα τῶν ποιμνίων. Ἰδίως νὰ προπορεύωνται σὲ ἀγῶνες ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ ἐναντίον τῶν αἱρέσεων, τῶν δημοσίων ἀσεβειῶν καὶ τῶν δημοσίων σκανδάλων στὸν ἐκκλησιαστικό, ἐθνικό, πολιτικὸ καὶ κοινωνικὸ χῶρο. Σήμερα δυστυχῶς πολλὲς μάχες τῆς Ἐκκλησίας χάνονται, ἢ μᾶλλον δὲν γίνονται καθόλου, διότι δὲν ὑπάρχουν ἀγωνιστικοὶ ποιμένες, γιὰ νὰ πηγαίνουν μπροστά, νὰ γίνωνται μπροστάρηδες κατὰ τὴ δημώδη ἔκφρασι, νὰ συντονίζουν καὶ νὰ κατευθύνουν ἀγῶνες. Οἱ ἐξαιρέσεις εἶνε σπανιώτατες.

Τὰ πρόβατα ἀκολουθοῦν τὸν ποιμένα τους, διότι γνωρίζουν τὴ φωνή του. Ἔτσι καὶ τὰ λογικὰ πρόβατα ἀκολουθοῦν τὸν πνευματικὸ ποιμένα, διότι γνωρίζουν τὴ φωνή του, φωνή, ἡ ὁποία ἐκφράζει τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία, τὴν εὐσέβεια καὶ τὴν ἀγάπη. Ἀλλὰ πρῶτα βεβαίως ὁ παραβολικὸς λόγος, ὅτι τὰ πρόβατα ἀκολουθοῦν τὸν ποιμένα, σημαίνει, ὅτι οἱ πιστοὶ ἀκολουθοῦν τὸ Χριστό, διότι γνωρίζουν τὴ φωνή του, τὸ Εὐαγγέλιό του, καὶ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιό του ἀναγνωρίζουν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Κύριός τους καὶ ὁ Θεός τους, ποὺ τοὺς ἀγαπᾷ, τοὺς δημιούργησε, καὶ θυσιάσθηκε, γιὰ νὰ τοὺς λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ νὰ τοὺς σώσῃ στὴ βασιλεία του.

Τὰ πρόβατα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ποιμένα τους δὲν ἀκολουθοῦν ἄλλον, ἀλλὰ φεύγουν δρομαίως ἀπ' αὐτόν, διότι δὲν γνωρίζουν τὴ φωνὴ τῶν ἄλλων, τῶν ξένων. Ἀναφέρεται, ὅτι Σκῶτος περιηγητὴς ἄλλαξε τὰ ἐνδύματά του μὲ τὰ ἐνδύματα ποιμένος στὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀποπειράθηκε νὰ ὁδηγήσῃ τὰ πρόβατα. Ἀλλὰ τὰ πρόβατα ἀκολουθοῦσαν τὴ φωνὴ τοῦ ποιμένος καὶ ὄχι τὰ ἐνδύματά του! ***«Οἱ ἀλλότριοι»***, *οἱ ἄλλοι, οἱ ξένοι,* τοὺς ὁποίους δὲν ἀκολουθοῦν τὰ πρόβατα, διότι δὲν γνωρίζουν τὴ φωνή τους, εἶνε οἱ πλάνοι καὶ οἱ ἀπατεῶνες, οἱ ψευδοδιδάσκαλοι καὶ οἱ ψευδόχριστοι, οἱ κλέπτες καὶ οἱ ληστές. Αὐτοὶ ἔχουν ἄλλη φωνή, διαφορετικὴ καὶ ἀντίθετη ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου, τὴ φωνὴ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀγάπης. Καὶ γι' αὐτὸ τὰ λογικὰ πρόβατα δὲν τοὺς ἀναγνωρίζουν καὶ δὲν τοὺς ἀκολουθοῦν.

Στίχ. 6: *«Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς»*.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ στοὺς πέντε προηγουμένους στίχους χαρακτηρίζεται ἐδῶ ὡς ***«παροιμία»*** μὲ τὴν ἔννοια *«παραβολή, ἀλληγορία»*. Τὸ δὲ ***«οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν»*** σημαίνει *«δὲν κατάλαβαν τί σήμαιναν»*.

Μεταφράζουμε: *«Αὐτὴ τὴν παραβολὴ εἶπε σ᾽ αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι δὲν κατάλαβαν τί σήμαιναν αὐτά, τὰ ὁποῖα τοὺς ἔλεγε»*.

Γιατί ὁ Κύριος μίλησε στοὺς Ἰουδαίους παραβολικῶς, ἀλληγορικῶς, ἄλλα λέγοντας καὶ ἄλλα ἐννοώντας; Κατὰ τὸν Θεοφύλακτο μίλησε πρὸς αὐτοὺς ἀσαφῶς, *«ἵνα προσεκτικωτέρους ποιήσῃ»*. Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Χριστός, ὅταν οἱ μαθηταὶ τοῦ ὑπέβαλαν τὸ ἐρώτημα, *«Διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;»*, ἀπάντησε: *«Ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται»* (Ματθ. ιγ' 10-11).

Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ μιλοῦσε παραβολικῶς, διότι ἡ τιμὴ νὰ γνωρίσουν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν δόθηκε στοὺς μαθητάς, οἱ ὁποῖοι ἦταν καλοπροαίρετοι καὶ ἔδειχναν ἐνδιαφέρον νὰ μάθουν, καί, ὅταν δὲν καταλάβαιναν, ρωτοῦσαν τὸ Χριστό. Ὁ δὲ Χριστὸς *«κατ᾽ ἰδίαν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα»* (Μάρκ. δ' 34). Στοὺς κακοπροαιρέτους δὲν δόθηκε ἡ τιμὴ νὰ γνωρίσουν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, διότι δὲν ἄξιζαν τέτοια τιμή. Αὐτοὶ δὲν ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ τὶς σχετικὲς πρὸς αὐτὴν ἀλήθειες, ἀλλ᾽ ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὴ βασιλεία τῆς γῆς καὶ τὴν ἐδῶ εὐζωία τους, τὴν καλοπέρασι.

Ὁ παρὼν παραβολικὸς λόγος τοῦ Ἰησοῦ περὶ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος δὲν εἰσέρχεται στὴ μάνδρα τῶν προβάτων *«διὰ τῆς θύρας»*, ἀλλὰ *«ἀλλαχόθεν»*, καὶ εἶνε *«κλέπτης καὶ λῃστής»*, οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς δὲν ἦταν δύσκολο νὰ καταλάβουν, ὅτι ἀναφερόταν σ᾽ αὐτούς. Ἀλλὰ δὲν κατάλαβαν ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῆς οἰήσεώς των. Ποῦ ἄφηνε ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ οἴησί τους νὰ καταλάβουν καὶ νὰ παραδεχθοῦν, ὅτι αὐτοὶ εἶνε κλέπτες καὶ λῃστές; Αὐτοὶ εἶχαν τὴν ψευδαίσθησι, ὅτι εἶνε οἱ νόμιμοι καὶ ἀναγνωρισμένοι ταγοὶ καὶ ὁδηγοὶ τοῦ Ἰσραήλ, οἱ ποιμένες καὶ οἱ διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ.

Μήπως καὶ στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο δὲν ὑπάρχουν κληρικοί, οἱ ὁποῖοι εἶνε κλέπτες καὶ λῃστὲς τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐν τούτοις, λόγῳ τοῦ ἐγωισμοῦ τους, τρέφουν τὴν ψευδαίσθησι, ὅτι εἶνε ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τοῦ νέου Ἰσραήλ, τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ;

Ὁ Ἰησοῦς ἡ θύρα τῶν προβάτων

Στίχ. 7-8: *«Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. Πάντες ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα».*

Τὸ ***«οὖν»*** ἢ εἶνε τῆς ἀκολουθίας καὶ σημαίνει *«γι' αὐτό»*, ἢ εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*. Κατὰ τὴν πρώτη ἐκδοχή, ἐπειδὴ οἱ Φαρισαῖοι δὲν κατάλαβαν τί ἐννοοῦσε ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν παραβολὴ τῶν στίχ. 1-5, γι' αὐτὸ τώρα λέγει νέα παραβολή. Ἀλλὰ μήπως καὶ τὴ νέα παραβολὴ κατάλαβαν οἱ Φαρισαῖοι; Μήπως αἰσθάνθηκαν, ὅτι δὲν εἶνε ποιμένες, ἀλλὰ κλέπτες καὶ λῃστές; Ὅπως εἴπαμε, ὁ Κύριος μιλοῦσε μὲ παραβολές, γιὰ νὰ μὴ καταλαβαίνουν οἱ κακοπροαίρετοι, διότι δὲν ἄξιζαν νὰ καταλαβαίνουν. Κλίνουμε πρὸς τὴ δεύτερη ἐκδοχή, ὅτι τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*. Τὸ ***«ἀλλά»*** τῆς τελευταίας προτάσεως τοῦ χωρίου σημαίνει *«γι' αὐτό»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε δὲ πάλι σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: "Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ θύρα τῶν προβάτων. Ὅλοι, ὅσοι ἦλθαν πρὶν ἀπὸ μένα, εἶνε κλέπτες καὶ λῃστές"»*.

Ὁ Ἰησοῦς μίλησε προηγουμένως γιὰ εἴσοδο στὴ μάνδρα τῶν προβάτων *«διὰ τῆς θύρας»* (στίχ. 1, 2). Ἀλλὰ δὲν προσδιώρισε τί σημαίνεται μὲ τὴ λέξι *«θύρα»*. Τώρα προσδιορίζει κατὰ τρόπο ἐμφατικὸ καὶ κατηγορηματικὸ λέγοντας: ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων»***. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἡ θύρα, ὅπως ἤδη εἴπαμε, ἐπειδὴ εἶνε ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεός. Σὲ κάθε ἐποχή, χριστιανικὴ καὶ προχριστιανική, εἰσέρχεται στὴν μάνδρα τῶν προβάτων ὡς ποιμήν, καὶ ὄχι ὡς κλέπτης καὶ λῃστής, ὅποιος εἰσέρχεται *«διὰ τῆς θύρας»*, τουτέστι, διὰ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· μὲ ἄλλες λέξεις, κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ. Στὴν προχριστιανικὴ ἐποχὴ ἀναφερόμενος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει: ***«Πάντες ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί»***. Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς, ***«ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ»***, ὁμιλεῖ ὡς ποιμὴν καὶ ἐννοεῖ, «οἱ προηγηθέντες ποιμένες». Ἐκφράζεται δηλαδὴ ὅπως π.χ. βασιλεύς, ὅταν λέγῃ, «οἱ πρὸ ἐμοῦ», καὶ ἐννοῇ τοὺς προηγηθέντες βασιλεῖς. Λέγοντας ἐπίσης, ***«Πάντες... κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί»***, ἐννοεῖ, ὅτι ὅλοι, ὅσοι ἦλθαν ὡς ποιμένες καὶ δὲν εἰσῆλθαν στὴ μάνδρα τῶν προβάτων *«διὰ τῆς θύρας»*, δι' αὐτοῦ, ὅλοι αὐτοὶ δὲν εἶνε ἀληθινοὶ ποιμένες, ἀλλὰ ψευδοποιμένες, ἐκμεταλλευταὶ καὶ δυνάστες τοῦ λαοῦ, κλέπτες καὶ λῃσταί. Γι' αὐτὸ ***«οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα»***. Τὰ λογικὰ

δηλαδὴ πρόβατα, οἱ εὐσεβεῖς, δὲν τοὺς ἄκουσαν, δὲν τοὺς παραδέχθηκαν, δὲν τοὺς ἀκολούθησαν. Ἀληθινοὶ ποιμένες, ἐννοεῖται, εἶνε οἱ προφῆτες καὶ ὅσοι ἄλλοι ἦλθαν καὶ εἰσῆλθαν στὴ μάνδρα τῶν προβάτων διὰ τοῦ Ἰησοῦ ὡς Κυρίου καὶ Θεοῦ. Τὰ λογικὰ πρόβατα, οἱ εὐσεβεῖς, ἄκουσαν αὐτούς, τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπ' αὐτὸν καὶ ἀληθινοὺς ποιμένες.

Πολὺς λόγος στὶς ἡμέρες μας γίνεται περὶ ὑπακοῆς στοὺς κληρικούς. Ἀλλ' ὅταν κληρικός, ὅσον ὑψηλὸ ἀξίωμα καὶ ἂν κατέχῃ, φρονῇ, λέγῃ καὶ ἀπαιτῇ πράγματα ἀντίθετα πρὸς τὴ διδασκαλία καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, δὲν θὰ κάνωμε ὑπακοή, δὲν θὰ συμμορφωθοῦμε πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ θ' ἀντιδράσωμε σθεναρῶς, ὅπως ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς στοὺς Φαρισαίους. Ἔτσι θ' ἀποδείξωμε, ὅτι εἴμεθα συνειδητοὶ χριστιανοί. Ἰδίως στὶς ἡμέρες μας ὀφείλουμε ν' ἀντιδροῦμε κατὰ τῶν οἰκουμενιστῶν, οἱ ὁποῖοι, ἐν ὀνόματι δῆθεν τῆς ἀγάπης, φρονοῦν καὶ ἐνεργοῦν ἀντίθετα πρὸς τὴ διδασκαλία καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, γινόμενοι προδότες τῆς Ὀρθοδοξίας.

Στίχ. 9: *«Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει».*

Τὸ ***«εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται»*** σημαίνει *«θὰ εἰσέρχεται καὶ θὰ ἐξέρχεται· θὰ μπαίνῃ καὶ θὰ βγαίνῃ»*. Τὸ ***«νομὴν εὑρήσει»*** σημαίνει *«θὰ βρίσκῃ βοσκή, τροφή»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐγὼ εἶμαι ἡ θύρα. Ὅποιος περάσῃ ἀπὸ μένα, θὰ σωθῇ. Καὶ θὰ μπαίνῃ καὶ θὰ βγαίνῃ, καὶ θὰ βρίσκῃ τροφή»*.

Στὸν προηγούμενο στίχ. 8 ὁ Ἰησοῦς ἔκανε ἀναφορὰ στὴν προχριστιανικὴ ἐποχή. Τώρα κάνει ἀναφορὰ στὴ χριστιανικὴ ἐποχή. Καὶ ὁμιλεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του ὡς ***«θύραν»*** ὄχι ἐν σχέσει πρὸς τοὺς κλέπτες καὶ λῃστές, οἱ ὁποῖοι δὲν εἰσέρχονται *«διὰ τῆς θύρας»*, οὔτε ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ποιμένες εἰδικῶς, οἱ ὁποῖοι εἰσέρχονται *«διὰ τῆς θύρας»*, ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γενικῶς, οἱ ὁποῖοι εἰσέρχονται *«διὰ τῆς θύρας»*. Τὴ διακήρυξι στὸ στίχ. 7, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα»***, ἐπαναλαμβάνει τώρα στὸ στίχ. 9. Ἡ ἀντωνυμία ***«Ἐγώ»*** προτάσσεται μὲ ἔμφασι.

Ἡ φράσι, ***«δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται»***, σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς ὡς ***«θύρα»*** ἔχει σημασία γιὰ τὸ μέγιστο πρᾶγμα, ποὺ ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπο, τὴ σωτηρία. Ὁποιοσδήποτε εἰσέλθῃ ***«δι' αὐτοῦ»*** ὡς ***«θύρας»***, θὰ ἐπιτύχῃ τὴ σωτηρία του. Τὸ ***«δι' αὐτοῦ»*** σημαίνει διὰ τῆς πίστεως στὸ Χριστὸ ὡς Κύριο καὶ Θεό, καὶ διὰ τῆς συμμορφώσεως πρὸς τὸν τρόπο, ποὺ ὑποδεικνύει ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν εἴσοδο. Ἡ δὲ εἴσοδος ἐννο-

εῖται στὴ μάνδρα τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ, στὴν Ἐκκλησία δηλαδή. Ἐκτὸς Ἐκκλησίας γι' αὐτούς, ποὺ γνώρισαν τὸ Εὐαγγέλιο, ἀλλὰ δὲν τὸ ἀποδέχθηκαν, δὲν ὑπάρχει σωτηρία. Ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει σωτηρία. Ὁ τρόπος δὲ τῆς εἰσόδου στὴν Ἐκκλησία εἶνε τὸ βάπτισμα. «*Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται*», εἶπεν ὁ Κύριος (Μάρκ. ιστ΄ 16).

Ἡ ἔκφρασι «εἰσέρχεσθαι καὶ ἐξέρχεσθαι» εἶνε συχνὴ στὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ σημαίνει τὴν ἐλευθερία, μὲ τὴν ὁποία εἰσέρχεται κανεὶς στὸν οἶκο του καὶ ἐξέρχεται ἀπ' αὐτόν. Δυσκολία νὰ μπῇ κανεὶς στὸ σπίτι του καὶ νὰ βγῇ ἀπ' αὐτὸ δὲν ἔχει. Ἡ Ἐκκλησία εἶνε ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ (Α΄ Τιμ. γ΄ 15). Οἱ δὲ πιστοὶ στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ἀνήκουν στὴν Ἐκκλησία, στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχουν ἐλευθερία, ὅπως στὸ ἀτομικό τους σπίτι. Ὅταν βγαίνουν ἀπὸ τὸ ἀτομικό τους σπίτι, δὲν κλείνει πίσω τους ἡ πόρτα, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἐπανέλθουν, σὰν νὰ ἦταν ξένοι. Καὶ ὅταν ἐπανέρχωνται, δὲν κατακρατοῦνται σ' αὐτό, σὰν νὰ ἦταν δραπέτες, ποὺ συνελήφθησαν καὶ ἐπανήχθησαν βιαίως. Οἱ πιστοὶ στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ εἶνε σὰν τὰ πρόβατα, ποὺ τὸ βράδυ μπαίνουν στὴ μάνδρα, γιὰ ν' ἀσφαλισθοῦν καὶ ν' ἀναπαυθοῦν, καὶ τὸ πρωὶ βγαίνουν ἀπὸ τὴ μάνδρα, γιὰ νὰ ὁδηγηθοῦν σὲ βοσκοτόπους καὶ νὰ βοσκήσουν. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὸν πιστό, ***«καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει»*** ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ πιστὸς εἶνε λογικὸ πρόβατο τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς πρόβατο αὐτῆς τῆς ποίμνης ἀπολαύει ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀσφαλείας καὶ ἀναπαύσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τροφῆς ἐν ἀφθονίᾳ. Τροφὴ εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἡ χάρι, καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Στίχ. 10: ***«Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσι».***

Τὸ ***«θύω»*** σημαίνει «*σφάζω*». Καὶ τὸ ***«ἀπόλλυμι»*** ἢ ***«ἀπολλύω»*** σημαίνει «*καταστρέφω, καταναλίσκω, τρώγω ἐξ ὁλοκλήρου*».

Μεταφράζουμε: «*Ὁ κλέπτης δὲν ἔρχεται, παρὰ γιὰ νὰ κλέψῃ καὶ νὰ σφάξῃ καὶ νὰ καταναλώσῃ (νὰ καταφάγῃ)*».

Μὲ τὸ ὄνομα ***«ὁ κλέπτης»*** ἐννοοῦνται οἱ ψευδοποιμένες καὶ οἱ ψευδοδιδάσκαλοι, ὅπως οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ λοιποί, οἱ ὁποῖοι κατέλαβαν τὴ διακυβέρνησι τοῦ Ἰσραὴλ ἀντικανονικῶς καὶ αὐθαιρέτως, μὲ εἰσπήδησι στὴ μάνδρα τοῦ λογικοῦ ποιμνίου «*ἀλλαχόθεν*» (στίχ. 1). Ἐπίσης μὲ τὸ ὄνομα ***«ὁ κλέπτης»*** ἐννοοῦνται οἱ ψευδόχριστοι, οἱ ψευδομεσσίες.

Ὁ κλέπτης δὲν ἔρχεται γιὰ νὰ κάνῃ στὸ ποίμνιο καλό· ἔρχεται ***«ἵνα***

κλέψη καὶ θύση καὶ ἀπολέση». Ἐδῶ ἔχουμε σχῆμα λόγου κλιμακωτό. Ὁ κλέπτης προβάτων κλέβει, σφάζει, καὶ καταναλώνει κατατρώγοντας τὸ κλεμμένο. Καὶ ὁ κλέπτης λογικῶν προβάτων κλέβει, ὑφαρπάζει ψυχὲς ἀπὸ τὸν ποιμένα τους. Σφάζει, φονεύει πνευματικῶς. Καὶ καταναλώνει, καταστρέφει τελείως, ἐξολοθρεύει τὰ λογικὰ πρόβατα. Ἀντιθέτως πρὸς τὸν κλέπτη πράττει στὰ λογικὰ πρόβατα ὁ Χριστός. *«Ἐγὼ ἦλθον»*, λέγει, *«ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσι»*. Τὸ *«Ἐγώ»* προτάσσεται καὶ τὸ *«ἔχωσι»* ἐπαναλαμβάνεται χάριν ἐμφάσεως. Ὁ κλέπτης ἔρχεται γιὰ σφαγή, καταφάγωμα καὶ τελεία ἀπώλεια τῶν προβάτων. Ὁ Χριστὸς ἦλθε γιὰ νὰ ἔχουν τὰ πρόβατα ζωὴ καὶ περίσσευμα ζωῆς, ζωὴ μὲ τὸ παραπάνω.

Ὅταν ὁ Χριστὸς στὴν ἔρημο ἔκανε τὰ θαύματα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, ὑπῆρξε καὶ περίσσευμα ἄρτων. Καὶ ὅταν θυσιάσθηκε, ἀπὸ τὴ θυσία του ἀπέρρευσε *«περισσεία χάριτος»* (Ρωμ. ε' 17), ἡ ὁποία δόθηκε στοὺς πιστούς. Ἡ δὲ περισσεία χάριτος, ἡ ὑπεράφθονη χάρις, μεταφράζεται σὲ περισσεία ζωῆς, σὲ ὑπεράφθονη πνευματικὴ ζωή. *«Οὗ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις»* (Ρωμ. ε' 20). Σὲ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὑπάρχει πλεόνασμα ἁμαρτίας, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρο τῆς πίστεως καὶ τῆς μετανοίας ὑπάρχει ἀπὸ τὸ Χριστὸ καὶ ὑπερπερίσσευμα χάριτος. Στὸ πλεόνασμα τῆς ἁμαρτίας μας δὲν ἀντιτάσσει ὁ Κύριος περίσσευμα χάριτος, ἀλλ' ὑπερπερίσσευμα! Ὁ Κύριος κάνει σὲ μᾶς *«ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν»* (Ἐφ. γ' 20), πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅσα ζητοῦμε ἢ μποροῦμε νὰ σκεφθοῦμε! Ὁ Κύριος, ἐπειδὴ ἔχει ὑπερβάλλουσα ἀγάπη καὶ ὑπερβάλλουσα δύναμι, ὑπερδύναμι, στὶς εὐεργεσίες του ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὶς προσδοκίες μας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τὴ φαντασία μας. Ποιός θὰ μποροῦσε νὰ φαντασθῇ, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ γινόταν ἄνθρωπος καὶ θὰ σταυρωνόταν γιὰ μᾶς;

Οἱ πιστοὶ αἰσθανόμεθα καὶ ἐκτιμοῦμε τὴ χάρι καὶ τὴ ζωή, ποὺ μᾶς χάρισε ὁ Κύριος σὲ ὑπερβολικὸ βαθμό. Ἀλλὰ στὸν παρόντα κόσμο, ὅπου ἔχουμε ἀτέλειες, δὲν μποροῦμε βεβαίως νὰ αἰσθανθοῦμε καὶ νὰ ἐκτιμήσωμε αὐτὴ τὴ χάρι καὶ αὐτὴ τὴ ζωὴ ὅσο πρέπει. Στὸ νέο κόσμο, ὅπου τελειότης κατοικεῖ, θὰ αἰσθανθοῦμε καὶ θὰ ἐκτιμήσωμε ἀσυγκρίτως περισσότερο.

Ὁ Ἰησοῦς ὁ καλὸς ποιμὴν ὁ θυσιαζόμενος γιὰ τὰ πρόβατα

Στίχ. 11-13: ***«Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσι τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. Ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστι καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων».***

Ἡ φράσι, ***«τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησι»***, σημαίνει, *«τὴ ζωή του διαθέτει, θυσιάζει»*. Ἡ φράσι, ***«οὗ οὐκ εἰσι τὰ πρόβατα ἴδια»***, σημαίνει, *«τοῦ ὁποίου τὰ πρόβατα δὲν εἶνε ἰδικά του»*. Τὸ ***«ἀφίησι»*** σημαίνει *«ἀφήνει, ἐγκαταλείπει»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐγὼ εἶμαι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς θυσιάζει τὴ ζωή του γιὰ τὰ πρόβατα, ἐνῷ ὁ μισθωτός, ποὺ δὲν εἶνε ποιμήν, καὶ τὰ πρόβατα δὲν εἶνε ἰδικά του, βλέπει τὸ λύκο νὰ ἔρχεται καὶ ἀφήνει τὰ πρόβατα καὶ φεύγει. Καὶ ὁ λύκος τὰ ἁρπάζει, ἐπίσης σκορπίζει τὰ πρόβατα. Φεύγει δὲ ὁ μισθωτός, διότι εἶνε μισθωτὸς καὶ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ πρόβατα»*.

«Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός». Ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ *«Ἐγώ εἰμι»* τοῦ Ἰησοῦ. Μία ἀπὸ τὶς πολλὲς ὕψιστες διακηρύξεις του γιὰ τὸ πρόσωπό του. Δὲν λέγει, «Ἐγώ εἰμι ποιμὴν καλός», ἀνάρθρως, ἀλλὰ λέγει, ***«Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός»***, ἐνάρθρως. Ἔτσι δὲν θὰ μιλοῦσε ποτὲ κανεὶς ἄνθρωπος γιὰ τὸν ἑαυτό του, οὔτε ὁ Μωυσῆς, οὔτε ὁ Πέτρος, οὔτε ὁ Παῦλος, οὔτε ὁ Βασίλειος, οὔτε ὁ Χρυσόστομος, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν διακεκριμένοι ποιμένες τοῦ λαοῦ. Ἔτσι μίλησε ὁ Χριστός, διότι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Καὶ ὡς Θεάνθρωπος εἶνε ***«ὁ ποιμήν»***, ποιμὴν δηλαδὴ μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια, ἐπίσης εἶνε ***«ὁ καλός»***, καλὸς δηλαδὴ μὲ ἰδανικὴ καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Εἶνε ἐκεῖνος, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ προφήτης Μιχαίας (ε' 1-3. Ἰδὲ καὶ Ματθ. β' 6) κήρυξε, ὅτι θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ, ἀλλὰ καὶ ἐξῆλθεν *«ἀπ' ἀρχῆς, ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος»*, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα, ἔχει προαιωνία ὕπαρξι, καὶ θὰ ποιμάνῃ τὸ λαό. Εἶνε ἐκεῖνος, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Δαβὶδ ἔγραψε: *«Κύριος ποιμαίνει με καὶ οὐδέν με ὑστερήσει»* (Ψαλμ. κβ' 1). *Ὁ Γιαχβὲ μὲ ποιμαίνει, καὶ ἀπὸ τίποτε δὲν θὰ μὲ στερήσῃ.* Ὁ Χριστὸς εἶνε ποιμὴν πλήρης ἀγάπης, στοργῆς, τρυφερότητος, γλυκύτητος, θελκτικότητος, σοφίας καὶ δυνάμεως, ὥστε νὰ ποιμαίνῃ τὸ ποίμνιό του μὲ τρόπο τέλειο.

Μὲ τὸ λόγο, ὅτι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς θυσιάζει τὴ ζωή του γιὰ τὰ πρόβατα, ὁ Χριστὸς ὁρμᾶται ἀπὸ τὸν ποιμένα τὸν καλὸ μὲ σχετικὴ ἔννοια, καὶ ὑπονοεῖ, ὅτι αὐτός, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς μὲ ἀπόλυτη ἔννοια, θὰ θυσιάσῃ τὴ ζωή του γιὰ τὰ λογικὰ πρόβατά του. Κατὰ τὸ Ἑβρ. ιγ΄ 20 ὁ Χριστὸς εἶνε *«ποιμὴν μέγας ἐν αἵματι»*, ποιμήν, ὁ ὁποῖος θυσιάσθηκε γιὰ τὰ πρόβατα. Καὶ γι᾿ αὐτὸ τὸ μικρὸ ποίμνιο, ποὺ ἔχει τόσο μεγάλο καὶ τόσο στοργικὸ ποιμένα, ποιμένα μέχρις αὐτοθυσίας, ἂς μὴ φοβῆται τίποτε καὶ κανένα, οὔτε ἄνθρωπο, οὔτε δαίμονα.

Ὁ Χριστὸς κάνει διάκρισι μεταξὺ ***«τοῦ ποιμένος»*** καὶ ***«τοῦ μισθωτοῦ»***, ὁ ὁποῖος ποιμαίνει τὰ πρόβατα μὲ μισθό. Ὁ ποιμὴν γιὰ τὰ πρόβατα θυσιάζει καὶ τὴ ζωή του. Ὁ μισθωτὸς βλέπει νὰ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἐγκαταλείπει τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, ὁ δὲ λύκος, ἐλεύθερος τότε, ἐφορμᾷ στὰ πρόβατα καὶ ἄλλα ἁρπάζει καὶ κατασπαράσσει, καὶ τὰ ὑπόλοιπα σκορπίζει. Φεύγει δὲ ὁ μισθωτὸς καὶ ἐγκαταλείπει τὰ πρόβατα, ἀκριβῶς διότι εἶνε μισθωτός, ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ μισθό, καὶ ὄχι γιὰ τὰ πρόβατα. Ἐσωτερικὸς σύνδεσμος μὲ τὰ πρόβατα δὲν ὑπάρχει.

Ποίους ἐκπροσωπεῖ ***«ὁ μισθωτός»***; Τοὺς Φαρισαίους; Ὄχι. Τοὺς Φαρισαίους ἐκπροσωπεῖ ***«ὁ λύκος»***, ὁ ὁποῖος πρῶτα ἐκπροσωπεῖ τὸν Διάβολο, ἔπειτα δὲ τοὺς Φαρισαίους ὡς τέκνα πνευματικῶς καὶ ὄργανα τοῦ Διαβόλου, ὡς διαβολανθρώπους. ***«Ὁ μισθωτὸς»*** ἐκπροσωπεῖ τοὺς νομίμους λειτουργοὺς τοῦ Ἰσραήλ, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευΐτες, ἀναγνωρισμένους διδασκάλους τοῦ νόμου, οἱ ὁποῖοι ἐκτελοῦσαν τὸ ἔργο τους ὄχι ὡς ἀποστολή, ἀλλ᾿ ὡς βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα, γιὰ τὸ μισθό. Ἦταν ἀπρόθυμοι καὶ ὀκνηροὶ στὸ ἔργο, ἀλλὰ καὶ δειλοὶ πρὸ τοῦ κινδύνου καὶ προδότες τοῦ καθήκοντος. Πολλοὶ ἀπ᾿ αὐτοὺς διέκειντο εὐμενῶς ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ φοβοῦνταν καὶ δὲν τολμοῦσαν νὰ ἐκδηλωθοῦν δημοσίως καὶ ν᾿ ἀντιταχθοῦν στοὺς ἐχθρικῶς διακειμένους.

Καὶ στὸ χριστιανικὸ χῶρο ὑπάρχουν μισθωτοὶ πολλοί, οἱ ὁποῖοι συμβολίζονται ἀπὸ τὸν μισθωτὸ τοῦ παραβολικοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ. Εἶνε διάκονοι, ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, θεολόγοι καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβαν ἔργο ποιμένων καὶ διδασκάλων τοῦ λαοῦ γιὰ μισθὸ καὶ ἄλλες ἀπολαβὲς καὶ ἀπολαύσεις, καὶ ὄχι γιὰ τὸ καλὸ τοῦ λαοῦ, γιὰ τὴν πνευματικὴ πρόοδο καὶ σωτηρία. Ζοῦν ἀπὸ τὸ λαό, ὄχι γιὰ τὸ λαό. Ζοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ὄχι γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Ἀσκοῦν τὸ ἔργο ὡς βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα. Καὶ τὸ ἀσκοῦν ἀπροθύμως, σὰν ἀγγαρεία, πλημμελῶς καὶ ἀμελῶς. Δὲν εἶνε *«τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέ-*

οντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες» (Ρωμ ιβ΄ 11). Εἶνε ὀκνηροί, χλιαροί, ψυχροί, ἀδιάφοροι, τυπικοί. Εἶνε ἐπίσης καιροσκόποι καὶ δειλοί. Ὅλα τὰ μετροῦν μὲ τὸν πῆχυ τοῦ ὑλικοῦ συμφέροντος. Ὅλα τὰ μέτρα λαμβάνουν, γιὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ ἡ θέσι τους, ἀλλὰ νὰ βελτιωθῇ, γιὰ νὰ μὴ κουνηθῇ ἡ καρέκλα τους, ἀλλὰ νὰ γίνῃ σταθερώτερη καὶ ἀνετώτερη. Βλέπουν τοὺς προβατοσχήμους λύκους, τοὺς ποικιλωνύμους αἱρετικούς, ποὺ κάνουν θραῦσι μέσα στὸ λαό, καὶ δὲν ταράσσονται καὶ δὲν ἀναλαμβάνουν ἀγῶνα ἐναντίον τους. Λύκος νὰ φάῃ τὰ πρόβατα καὶ τσάκαλος τὰ γίδια! Ἀκούουν βοῶντα σκάνδαλα, καὶ δὲν ἐλέγχουν. Βλέπουν τοὺς οἰκουμενιστάς, ποὺ ἰσοπεδώνουν ὅλες τὶς πίστεις καὶ ὅλες τὶς θρησκεῖες, καὶ δὲν ὑψώνουν φωνὴ διαμαρτυρίας καὶ δὲν διακόπτουν τὸ μνημόσυνο ἐνόχων ἐπισκόπων.

Εἶνε ἀξιοκατάκριτοι ὅλοι οἱ μισθωτοί; Ὄχι βεβαίως. Ὑπάρχουν καὶ καλοὶ μισθωτοί, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται εὐσυνειδήτως. Καὶ ἰσχύει γι' αὐτοὺς ὅ,τι εἶπεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐπανέλαβεν ὁ Ἀπόστολος: «*Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ*»(Λουκ. ι΄ 7, Α΄ Τιμ. ε΄ 18). Ὁ μισθωτὸς τοῦ παραβολικοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ σημαίνει τοὺς κακοὺς μισθωτούς, οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέρονται μόνο γιὰ τὸ μισθό, ὄχι καὶ γιὰ τὰ λογικὰ πρόβατα.

Στίχ. 14-15: ***«Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν, καθὼς γινώσκει με ὁ Πατὴρ κἀγὼ γινώσκω τὸν Πατέρα, καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων».***

Ἡ φράσι, ***«τὴν ψυχήν μου τίθημι»***, σημαίνει, «*τὴ ζωή μου διαθέτω, θυσιάζω*».

Μεταφράζουμε: «*Ἐγὼ εἶμαι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γνωρίζω τὰ ἰδικά μου καὶ μὲ γνωρίζουν τὰ ἰδικά μου, ὅπως μὲ γνωρίζει ὁ Πατὴρ καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα, καὶ τὴ ζωή μου θυσιάζω γιὰ τὰ πρόβατα*».

Τὴν ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ διακήρυξι γιὰ τὸ πρόσωπό του, ποὺ ἔκανε ὁ Χριστὸς προηγουμένως (στίχ. 11), ἐπαναλαμβάνει ἐδῶ: ***«Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός»***. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἰδεώδης, ὁ ἰδανικός, ὁ μοναδικὸς ποιμήν. Ἐὰν ἄλλος ἔλεγε τέτοιο λόγο γιὰ τὸν ἑαυτό του, θὰ ἦταν ἐγωιστὴς καὶ τρελλός. Ὁ Χριστὸς εἶπε τέτοιο λόγο γιὰ τὸν ἑαυτό του, διότι εἶνε Θεός.

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε ***«ὁ ποιμὴν ὁ καλός»***, γι' αὐτό, ὅπως ἀκολούθως λέγει, γνωρίζει τὰ πρόβατά του καὶ γνωρίζεται ἀπ' αὐτά, καὶ θυσιάζει τὴ ζωή του γιὰ τὰ πρόβατα. Τὸ ***«γινώσκω τὰ ἐμά»*** εἶνε

παράλληλο πρὸς τὸ *«καλεῖ κατ᾽ ὄνομα»* τοῦ στίχ 3. Τὸ ***«γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν»*** εἶνε παράλληλο πρὸς τὸ *«τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει»* καὶ τὸ *«οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ»* τῶν στίχ. 3 καὶ 4 ἀντιστοίχως. Καὶ τὸ ***«τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων»*** εἶνε παράλληλο πρὸς τὸ *«τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων»* τοῦ στίχ. 11.

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶνε καρδιογνώστης καὶ παντογνώστης, πῶς λέγει, ὅτι γνωρίζει τὰ ἰδικά του πρόβατα; Δὲν γνωρίζει καὶ τὰ ἄλλα πρόβατα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε ἰδικά του; Ἀσφαλῶς γνωρίζει καὶ τὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε ἰδικά του. Ἀλλ᾽ ἐδῶ ὡς γνῶσι δὲν ἐννοεῖται ἁπλῶς ἡ γνῶσι, ἐννοεῖται πρᾶγμα βαθύτερο καὶ σπουδαιότερο, ἡ οἰκειότης. Ὁ Χριστὸς γνωρίζει τὰ ἰδικά του πρόβατα μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ἔχει οἰκειότητα μαζί τους, ἐνῷ μὲ τὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε ἰδικά του, δὲν ἔχει οἰκειότητα. Ἐπίσης τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ γνωρίζουν τὸ Χριστὸ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ἔχουν οἰκειότητα μὲ τὸ Χριστό. Ἀμοιβαία ἡ οἰκειότης μεταξὺ Χριστοῦ καὶ καλῶν προβάτων. Καὶ γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε μὲ ἄλλη λέξι, ἀμοιβαία ἡ ἀγάπη.

Ὁ Χριστὸς πρῶτα λέγει, ***«γινώσκω τὰ ἐμά»***, καὶ ἔπειτα λέγει, ***«γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν»***, διότι στὴν ἀλληλογνωριμία Χριστοῦ καὶ καλῶν προβάτων ὁ Χριστὸς ἔχει τὴν προτεραιότητα. Ἐμεῖς γνωρίζουμε τὸ Χριστό, διότι πρῶτος ἐκεῖνος ἦλθε σὲ γνωριμία μὲ ἐμᾶς. Ἐμεῖς προσοικειωνόμεθα τὸ Χριστό, διότι πρῶτος ἐκεῖνος προσοικειώθηκε ἐμᾶς. *«Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς»* (Α΄ Ἰωάν. δ΄ 19).

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, *«γνωρίζω τὰ ἰδικά μου καὶ μὲ γνωρίζουν τὰ ἰδικά μου, ὅπως μὲ γνωρίζει ὁ Πατὴρ καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα»*, δὲν ἐξισώνει τὴ γνωριμία μεταξὺ Χριστοῦ καὶ προβάτων του μὲ τὴν τελειοτάτη γνωριμία μεταξὺ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι ἡ γνωριμία Χριστοῦ καὶ προβάτων του εἶνε ἀμοιβαία, ὅπως ἀμοιβαία εἶνε ἡ γνωριμία Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ παρομοίωσι τῆς ἀμοιβαίας γνωριμίας Χριστοῦ καὶ προβάτων του μὲ τὴν ἀμοιβαία γνωριμία Πατρὸς καὶ Υἱοῦ εἶνε πολὺ συγκινητική.

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἔχει γνωριμία, οἰκειότητα, ἀγάπη τρυφερὴ πρὸς τὰ πρόβατά του, γι᾽ αὐτὸ γιὰ τὰ πρόβατά του θυσιάζει τὴ ζωή του. Προηγουμένως εἶπε, ὅτι *ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴ ζωή του θυσιάζει γιὰ τὰ πρόβατα* (στίχ. 11). Τώρα λέγει πάλι: Τὴ ζωή μου θυσιάζω γιὰ τὰ πρόβατα. Ὁ λόγος εἶνε προφητικός, πρόρρησι τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δεικνύει αὐτὸς ὁ λόγος, ὅτι ὁ Χριστὸς βάδιζε πρὸς τὸ πάθος ἑκουσίως. Ἡ θανάτωσί του εἶνε αὐτοθυσία, ἡ ὑπερ-

τάτη αὐτοθυσία. Πολλὲς δὲ φορὲς ὁ Ἰησοῦς προεῖπε τὸ πάθος του, προεῖπε μάλιστα καὶ τὸν τρόπο τοῦ πάθους, τὴ σταύρωσι. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν εἶδαν νὰ ἐκπληρώνεται ἡ πρόρρησί του γιὰ τὸ πάθος, ἔπρεπε νὰ καταπλαγοῦν, νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ εἰποῦν: «Ὁ Ἰησοῦς προεῖπε, ὅτι θὰ θανατωθῇ, καὶ μάλιστα θὰ σταυρωθῇ. Καὶ ἀφοῦ ἡ πρόρρησί του πραγματοποιήθηκε, δὲν εἶνε πλάνος, ὅπως τὸν κατηγορούσαμε, ἀλλ' ἀληθινός, Μεσσίας καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως διακήρυττε». Ἐν τούτοις τὸ ἁμαρτωλὸ πάθος κατὰ τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἄφησε τοὺς Ἰουδαίους νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὸ προφητευμένο ἑκούσιο καὶ ἱερὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ πιστεύσουν. Καὶ μετὰ τὴ σταύρωσι οἱ Ἰουδαῖοι, παρὰ καὶ τὰ συγκλονιστικὰ γεγονότα τοῦ σεισμοῦ καὶ τοῦ τριώρου σκότους, ποὺ παρακολούθησαν τὴ σταύρωσι, αὐτοὶ ἐξακολούθησαν νὰ ὑβρίζουν τὸν Ἰησοῦ ὡς πλάνο (Ματθ. κζ΄ 63).

Στίχ. 16: ***«Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν».***

Τὸ ***«δεῖ»*** δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως νομίζουν καὶ μεταφράζουν οἱ ἑρμηνευταί, ἀλλὰ σημαίνει *«πρόκειται»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ Πράξ. κα΄ 22, Ἀποκ. ιζ΄ 10. Ἡ φράσι, ***«κακεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν»***, σημαίνει, *«καὶ ἐκεῖνα πρόκειται νὰ ὁδηγήσω»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἔχω καὶ ἄλλα πρόβατα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε ἀπ' αὐτὴ τὴ μάνδρα. Καὶ ἐκεῖνα πρόκειται νὰ ὁδηγήσω, καὶ θὰ ὑπακούσουν στὴ φωνή μου, καὶ θὰ γίνῃ μία ποίμνη, ἕνας ποιμήν».*

«Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω», λέγει ὁ Ἰησοῦς. Ποῖα τὰ ἄλλα πρόβατα; Ἔχουμε ἀκούσει τὴν ὑπερβατική, θὰ λέγαμε, ἑρμηνεία, ὅτι τὰ ἄλλα πρόβατα εἶνε κάτοικοι ἄλλων πλανητῶν! Τὰ ἄλλα πρόβατα εἶνε βεβαίως καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι στὸν ἐθνικὸ κόσμο, ὅπως καλοπροαίρετοι Ἕλληνες. Ἡ φράσι, ***«ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης»***, προφανῶς σημαίνει, ὅτι τὰ ἄλλα πρόβατα δὲν εἶνε ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴ μάνδρα, ἀπὸ τὸ Ἰσραηλιτικὸ ἔθνος, ἀλλ' εἶνε ἀπὸ ἄλλη μάνδρα, ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ κόσμο. Τὸ ὅτι δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ποιμὴν καὶ ἰδιοκτήτης τῶν καλῶν προβάτων ὅλου τοῦ κόσμου, δεικνύει καὶ αὐτό, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός.

«Κἀκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν». *Καὶ ἐκεῖνα πρόκειται νὰ ὁδηγήσω.* Καίτοι ὁ Ἰησοῦς ἀνελήφθη στὸν οὐρανὸ καὶ δὲν πῆγε στὸν ἐθνικὸ κόσμο νὰ κηρύξῃ, ἀλλ' ἔστειλεν ἐκεῖ τοὺς Ἀποστόλους, λέγει, ὅτι αὐτὸς εἶνε

ὁ ὁδηγὸς τῶν προβάτων. Δεικνύει καὶ αὐτὸ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ὡς Θεὸς διὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων τους ὡδήγησε καὶ ὁδηγεῖ τοὺς καλοπροαιρέτους ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλων τῶν αἰώνων στὴν ἀληθινὴ Πίστι.

«Καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι». *Καὶ στὴ φωνή μου θὰ ὑπακούσουν.* Ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ εἶνε τὸ Εὐαγγέλιο. Εἶνε ἡ καλλίτερη φωνή, ἡ ἀπολύτως καλή, ἡ ἀπολύτως ὀρθὴ καὶ σωστή. Ἕνα τρωτὸ μέσα στὸ Εὐαγγέλιο, ἕνα ἐπιζήμιο σημεῖο, δὲν ὑπάρχει. Γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο, γιὰ τὴ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, ἁρμόζει νὰ ψάλλωμε τὸ ὑμνογραφικό: «Ὢ θείας, ὢ φίλης, ὢ γλυκυτάτης σου φωνῆς!». Ἐπειδὴ ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὴν εὐγένεια τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τὴ δίψα της γιὰ τὴν ἀλήθεια, τοὺς μυχίους πόθους της καὶ τὶς ἀνώτερες ἐφέσεις της, γι᾽ αὐτὸ οἱ καλοπροαίρετες ψυχὲς στὸν ἐθνικὸ κόσμο, ὅπως ὁ Χριστὸς προεῖπε, ὑπάκουσαν σ᾽ αὐτὴ τὴ φωνή, πίστευσαν στὸ Εὐαγγέλιο. Προπάντων δὲ πίστευσαν καὶ ἔπαιξαν τὸ σπουδαιότερο ρόλο στὸ Χριστιανισμὸ οἱ Ἕλληνες. Καὶ μέχρι σήμερα, ἐποχὴ μεγάλης ἀποστασίας ἀπὸ τὴν Πίστι, ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες διατηροῦμε ἁγνὴ τὴ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀνόθευτη τὴν Πίστι, ἐνῷ ἄλλοι λαοὶ νόθευσαν τὴν Πίστι καὶ κατάντησαν αἱρετικοί. Δυνάμεθα νὰ καυχώμεθα ἐν Κυρίῳ, ὅτι ἡ Πατρίς μας εἶνε ἡ καρδιὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν αὐθεντικὴ μορφή του, ἡ ὁποία εἶνε ἡ Ὀρθοδοξία.

«Καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν». *Καὶ θὰ γίνῃ μία ποίμνη, ἕνας ποιμήν.* Μερικοὶ νομίζουν, ὅτι αὐτὴ ἡ προφητεία δὲν πραγματοποιήθηκε ἀκόμη καὶ θὰ πραγματοποιηθῇ σὲ ἰδανικὸ καιρό, ὅταν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γίνουν πιστοὶ καὶ ἀποτελέσουν μία ἰδεώδη κοινωνία. Ἐσφαλμένη γνώμη. Ποτὲ δὲν θὰ πιστεύσουν καὶ δὲν θὰ γίνουν ἅγιοι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ἀντιθέτως, ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου, ἡ ἀνομία θὰ πληθύνεται, ἡ ἀγάπη θὰ ψυχραίνεται, ἡ πίστι θὰ μειώνεται, καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ γίνωνται κακοὶ χαρακτῆρες (Ματθ. κδ΄ 12, Λουκ. ιη΄ 8, Β΄ Τιμ. γ΄ 1-5). Ὁ προφητικὸς λόγος τοῦ Χριστοῦ γιὰ μία ποίμνη καὶ ἕνα ποιμένα ἤδη πραγματοποιήθηκε. Ὁ Χριστὸς τὰ καλὰ πρόβατα στὸν ἐθνικὸ κόσμο ὡδήγησε καὶ διὰ τῆς πίστεως ἕνωσε μὲ τὰ καλὰ πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους, καὶ ἔτσι πιστοὶ ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ κόσμο καὶ πιστοὶ ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ ἔγιναν μία ποίμνη, ἡ Ἐκκλησία, ὑπὸ ἕνα ποιμένα, τὸ Χριστό. Στὴν εὐλογημένη αὐτὴ ἕνωσι ἐθνικῶν καὶ Ἰουδαίων διὰ τῆς πίστεως, ὥστε ν᾽ ἀποτελέσουν ἕνα ἠθικὸ σῶμα, τὴν Ἐκκλησία, πολλὰ χωρία ἀναφέρονται, ὅπως Ἰωάν. ια΄ 52, ιζ΄ 20-21, Ἐφ. β΄ 14, 15, 16, γ΄ 6, δ΄ 4-6.

Ἡ ἐδῶ ἔκφρασι **«*μία ποίμνη*»**, ὅπως καὶ ἡ ἀλλοῦ ἔκφρασι *«ἓν σῶμα»* (Ἐφ. δ′ 4) καὶ ἄλλες ἐκφράσεις, σημαίνουν, ὅτι ὑπάρχει μία Ἐκκλησία, ὅπως ὁμολογοῦμε στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, δὲν ὑπάρχουν πολλὲς Ἐκκλησίες. Ρητῶς ἄλλωστε ὁ Κύριος ὡμίλησε γιὰ *«Ἐκκλησία»*, κατὰ ἑνικό, ὄχι γιὰ Ἐκκλησίες, κατὰ πληθυντικό. *«Οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν»*, εἶπε (Ματθ. ιστ′ 18). Εἶνε δὲ Ἐκκλησία ἐκείνη, ἡ ὁποία ἔχει τὴν ὀρθὴ πίστι. Συνεπῶς κακῶς, κάκιστα, οἱ οἰκουμενισταὶ ὁμιλοῦν γιὰ Ἐκκλησίες καὶ γιὰ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, ὀνομάζοντας Ἐκκλησίες καὶ τὶς αἱρετικὲς Ὁμολογίες. Ὅσοι ἔχουν τέτοιο φρόνημα καὶ τέτοια διδασκαλία, ἐνῷ ἐμφανίζονται ὡς Ὀρθόδοξοι, εἶνε καὶ αὐτοὶ αἱρετικοί, στεροῦνται ἐκκλησιολογικῆς βάσεως καὶ καταπίπτουν στὸ κενὸ καὶ χάνονται.

Ὁ Πάπας, γιὰ νὰ στηρίξῃ τὸ ἑωσφορικὸ καὶ περιβόητο πρωτεῖο ἐξουσίας, παρερμηνεύει καὶ ἐκμεταλλεύεται ἐκτὸς ἄλλων καὶ τὴ φράσι **«*εἷς ποιμήν*»**. Διδάσκει, ὅτι, ὅπως ἀόρατος ποιμὴν εἶνε ἕνας, ὁ Χριστός, ἔτσι καὶ ὁρατὸς ποιμὴν εἶνε ἕνας, ὁ Πάπας, ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς! Ἡ Γραφὴ δὲν ὁμιλεῖ γιὰ ἕνα ὁρατὸ ποιμένα, ἀλλὰ γιὰ πολλούς. Ὁ Θεὸς λέγει: *«Καὶ δώσω ὑμῖν ποιμένας κατὰ τὴν καρδίαν μου, καὶ ποιμανοῦσιν ὑμᾶς ποιμαίνοντες μετ᾽ ἐπιστήμης»* (Ἱερ. γ′ 15). Καὶ ὁ Παῦλος λέγει γιὰ τὸ Χριστό, ὅτι *«αὐτὸς ἔδωκε ποιμένας»* (Ἐφ. δ′ 11). Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ **«*εἷς ποιμήν*»**, ποιμὴν δηλαδὴ μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια, ἐπειδὴ εἶνε Θεός. Μὲ σχετικὴ ὅμως ἔννοια εἶνε πολλοὶ ποιμένες. Ὁ δὲ Πάπας πρὸ τοῦ Σχίσματος ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ δὲ τὸ Σχίσμα δὲν εἶνε τίποτε, διότι εἶνε αἱρετικός.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ γιὰ κλῆσι καὶ προσαγωγὴ τῶν ἐθνικῶν στὴν ἀληθινὴ πίστι, γιὰ τὴν παγκοσμιότητα δηλαδὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀσφαλῶς ἐρέθισε τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι καταφρονοῦσαν καὶ ἀντιπαθοῦσαν τοὺς ἐθνικούς, καὶ νόμιζαν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε μόνο γιὰ τὸ ἰδικό τους ἔθνος. Ἀλλ᾽ ὅταν ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ ἐκπληρώθηκε μὲ τὴν ἐπιστροφὴ τῶν ἐθνῶν, οἱ Ἰουδαῖοι ἔπρεπε νὰ δικαιώσουν τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ πιστεύσουν. Ἐν τούτοις ἄλλα πάθη καὶ ὁ σωβινισμός, ἐντονώτερος σ᾽ αὐτοὺς ἐν συγκρίσει πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους λαούς, δὲν ἄφησαν νὰ εἰσχωρήσῃ στὶς καρδιές τους ἡ πίστι. Καὶ δὲν ἀφήνουν μέχρι σήμερα. Κατὰ τὴ Γραφὴ θὰ πιστεύσουν καὶ οἱ Ἑβραῖοι ὡς ἔθνος, ἀλλὰ τελευταῖοι. Οἱ πρῶτοι γίνονται ἔσχατοι.

Στίχ. 17-18: ***«Διὰ τοῦτο ὁ Πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ Πατρός μου».***

Τὸ ***«τίθημι τὴν ψυχήν μου»*** σημαίνει *«θυσιάζω τὴ ζωή μου»*. Τὸ ***«ἵνα»*** δὲν εἶνε τελικό, ἀλλ' ἐκβατικό, καὶ ἡ φράσι ***«ἵνα λάβω»*** σημαίνει *«καὶ θὰ λάβω»*. Τὸ ***«αἴρω»*** σημαίνει *«ἀφαιρῶ»* καὶ ἡ φράσι ***«οὐδεὶς αἴρει»*** σημαίνει *«κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἀφαιρέσῃ»*. Καὶ ***«ἐξουσία»*** σημαίνει *«δύναμι»*, ὅπως π.χ. στὸ Ἀποκ. θ' 19, καὶ ἡ φράσι ***«ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν»*** σημαίνει *«ἔχω τὴ δύναμι νὰ τὴ θυσιάσω»*.

Μεταφράζουμε: *«Γι' αὐτὸ ὁ Πατὴρ μὲ ἀγαπᾷ, διότι ἐγὼ θυσιάζω τὴ ζωή μου, καὶ θὰ τὴν λάβω πάλι* (θὰ ἀναστηθῶ). *Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ ἀπὸ μένα, ἀλλ' ἐγὼ τὴ θυσιάζω μὲ τὴ θέλησί μου. Ἔχω τὴ δύναμι νὰ τὴ θυσιάσω, καὶ ἔχω τὴ δύναμι νὰ τὴ λάβω πάλι* (νὰ αὐτοαναστηθῶ). *Αὐτὴ τὴν ἐντολὴ ἔλαβα ἀπὸ τὸν Πατέρα μου»*.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ Πατὴρ τὸν ἀγαπᾷ, διότι θυσιάζει τὴ ζωή του, ἀναφέρεται στὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο. Ὡς Θεὸ τὸν Υἱό του ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ ἀνεξαρτήτως τῆς θυσίας του καὶ πάντοτε. Στὴν ἀρχιερατική του προσευχὴ ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς τὸν Πατέρα: *«Ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου»* (Ἰωάν. ιζ' 24). Τὸ ὅτι δὲ ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸ Χριστὸ γιὰ τὴ θυσία του, αὐτὸ δείχνει, ὅτι ὁ Χριστὸς θυσιάσθηκε ἑκουσίως, μὲ τὴ θέλησί του. Ἂν θυσιαζόταν ἀκουσίως, κατόπιν ἐξαναγκασμοῦ, ἡ θυσία του, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, δὲν θὰ ἦταν αἰτία τῆς ἀγάπης τοῦ Πατρὸς πρὸς αὐτόν. Τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς θυσιάσθηκε μὲ τὴ θέλησί του, αὐτὸ δείχνει καὶ ὁ λόγος του, ***«ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου»***, ὅπου τὸ ***«ἐγώ»***, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, λέγεται μὲ εἰδικὴ ἔμφασι. Δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, ὅτι ὁ Χριστός, ἀπὸ μεγάλη ἀγάπη πρὸς ἐμᾶς, ὄχι ἁπλῶς βάδισε, ἀλλ' ἔσπευσε πρὸς τὸ μαρτύριο. Ὅπως λέγει ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος σὲ ὑπέροχο ὕμνο τῆς Μεγάλης Δευτέρας, *«Χριστὸς γὰρ ἐπείγεται τοῦ παθεῖν ἀγαθότητι»*.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐδῶ, ***«Ὁ Πατήρ με ἀγαπᾷ»***, καὶ ὁ λόγος του ἀλλοῦ, *«Ὁ Πατὴρ φιλεῖ τὸν Υἱόν»* (Ἰωάν. ε' 20), ἐλέχθησαν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι μισοῦσαν τὸ Χριστό, καὶ πρὸς ἔλεγχον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν κακῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι μισοῦν τὸ Χριστό. Ἀλλοίμονο σ' ὅλους αὐτούς, οἱ ὁποῖοι μισοῦν ἐκεῖνον, ποὺ ὁ Θεὸς Πατὴρ ἀγαπᾷ τρυφερῶς. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ συνθέτης τοῦ ὕμνου τῆς ἀγάπης, ἐξαπολύει *«ἀνάθεμα»* ἐναντίον ἐκείνων, οἱ

ὁποῖοι δὲν ἀγαποῦν τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό (Α΄ Κορ. ιστ΄ 22). Πόσο μᾶλλον ἰσχύει τὸ *«ἀνάθεμα»* γι᾽ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνο δὲν ἀγαποῦν, ἀλλὰ καὶ μισοῦν τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό.

Ὁ Χριστὸς μὲ τὸ ***«ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου»*** προεῖπε τὴ θυσία του, τὸν ἑκούσιο θάνατό του, καὶ μὲ τὸ ***«ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν»*** προεῖπε τὴν ἀνάστασί του. Καὶ τὸν μὲν ἑκούσιο θάνατό του προεῖπε, γιὰ νὰ μὴ νομίσουν οἱ ἐχθροί του, ὅτι μὲ τὴ σταύρωσί του ἐπέτυχαν κατόρθωμα, οἱ δὲ φίλοι του γιὰ νὰ ἐκτιμήσουν τὴ θυσία του καὶ τὴν ἀγάπη του. Τὴν δὲ ἀνάστασί του προεῖπε, γιὰ νὰ μὴ νομίσουν οἱ ἐχθροί του, ὅτι τὸν ἐξώντωσαν, οἱ δὲ φίλοι του γιὰ νὰ χαροῦν. Τί ὑπάρχει χαρμοσυνότερο ἀπὸ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ;

Στὴ συνέχεια τοῦ χωρίου ὁ Χριστὸς προβαίνει σὲ ἐντονώτερη βεβαίωσι τῆς ἀληθείας, ὅτι ὁ θάνατός του εἶνε ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως, καὶ ὅτι σ᾽ αὐτὸν ἀκολουθεῖ ἀνάστασι. Λέγει γιὰ τὴ ζωή του: *Κανεὶς δὲν δύναται νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ ἀπὸ μένα, ἀλλ᾽ ἐγὼ τὴ θυσιάζω μὲ τὴ θέλησί μου.* Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στοὺς ἐχθρούς του: Μὴ νομίζετε, ὅτι θὰ μὲ θανατώσετε, διότι δὲν μπορῶ νὰ διαφύγω τὰ χέρια σας. Θὰ μὲ θανατώσετε, διότι θέλω νὰ θυσιασθῶ γιὰ τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου.

Πράγματι, ποιός θὰ μποροῦσε ν᾽ ἀφαιρέσῃ τὴ ζωὴ ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ εἶχε τὴ δύναμι νὰ δίνῃ στοὺς νεκροὺς ζωή; Ποιός θὰ μποροῦσε ν᾽ ἀφαιρέσῃ τὴ ζωὴ ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε *ὁ Ὤν, ὁ Ζῶν, ἡ Ζωή*, ἡ αὐτοζωία, καὶ *ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς*; Ποιός θὰ μποροῦσε ν᾽ ἀφαιρέσῃ τὴ ζωὴ ἀπὸ τὸν παντοδύναμο, ποὺ ἀποδείκνυε τὴν παντοδυναμία του μὲ τὰ πρωτοφανῆ θαύματά του; Πολλὲς φορὲς ἐπιχείρησαν οἱ ἐχθροί του νὰ τὸν θανατώσουν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν, διότι δὲν εἶχεν ἔλθει ἡ ὥρα, ποὺ ἤθελεν ὁ ἴδιος. Καὶ ὅταν ἐπέδραμαν στὴ Γεθσημανῆ νὰ τὸν συλλάβουν, τοὺς ἔδωσε ἀπόδειξι τῆς ἰδικῆς τους ἀδυναμίας καὶ τῆς ἰδικῆς του παντοδυναμίας. *«Ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί»* (Ἰωάν. ιη΄ 6). Καὶ ὅταν ἑκουσίως σταυρώθηκε, ὧρες μετὰ τὴ σταύρωσι, ὅταν οἱ ἄλλοι σταυρωμένοι ἔσβηναν, ἐκεῖνος εἶχε τὴ δύναμι νὰ φωνάζῃ μὲ φωνὴ μεγάλη (Ματθ. κζ΄ 46, 50). Καὶ ἀπέθανε τὴν ὥρα, ποὺ ἤθελε ὁ ἴδιος. Ὅταν ἐκπληρώθηκαν οἱ προφητεῖες γιὰ τὸ πάθος, *«κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα»* (Ἰωάν. ιθ΄ 30). Στοὺς ἄλλους σταυρωμένους πρῶτα συνέβαινε ὁ θάνατος, καὶ ἔπειτα, ὅπως ἦταν φυσικό, ἔγερνε ἡ κεφαλή. Στὸ Χριστὸ συνέβη τὸ ἀντίστροφο: Πρῶτα ἔγειρε ἡ κεφαλή, καὶ ἔπειτα ἐπῆλθε ὁ θάνατος. Ὁ Χριστὸς διευθέτησε τὴν κεφαλή του καὶ παρέδωσε τὸ πνεῦμα τὴ στιγμή, ποὺ ἤθελε, ἀποδεικνύοντας καὶ ἔτσι, ὅτι εἶνε κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

Ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τοῦτο στὸ ἐξεταζόμενο χωρίο δηλώνει ἐμφαντικώτατα λέγοντας γιὰ τὴ ζωή του: ***«Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν»***. Ἔχω τὴ δύναμι νὰ θυσιάσω τὴ ζωή μου, τὴν ἀνθρώπινη ζωή μου, *καὶ ἔχω τὴ δύναμι νὰ τὴν λάβω πάλι*. Μὲ ἄλλα λόγια, ἔχω τὴ δύναμι νὰ ὑποστῶ τὸ φρικτὸ μαρτύριο τῆς σταυρώσεως, ἐπίσης ἔχω τὴ δύναμι νὰ ἀναστήσω τὸ σῶμα μου.

Πολλοὶ οἱ ἥρωες καὶ μάρτυρες τῆς πίστεως, ἀλλ' αὐτοὶ ἔδειξαν ἡρωισμὸ καὶ μαρτύρησαν γιὰ τὴν πίστι, διότι τοὺς δυνάμωσε ὁ Χριστός. *«Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ»*, ἔγραψε ὁ Παῦλος (Φιλιπ. δ' 13). Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπε, *«Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»* (Ἰωάν. ιε' 5). Ὁ Χριστός, ἐπειδὴ εἶχεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴ δύναμι νὰ μαρτυρήσῃ, ἔδωσε δὲ δύναμι σὲ ἀναριθμήτους ἄλλους μάρτυρες, πρωτεύει στὸν ἡρωισμὸ καὶ στὸ μαρτύριο, εἶνε ὁ Ἥρως, μὲ ἦτα κεφαλαῖο, καὶ ὁ Μάρτυς, μὲ μῦ κεφαλαῖο.

Τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατ' ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς, ὅπως τὸ Ρωμ. στ' 4, ἀνέστησεν ὁ Θεὸς Πατέρας, κατ' ἄλλα, ὅπως τὸ Ρωμ. α' 4, Α' Τιμ. γ' 16, ἀνέστησε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, καὶ κατὰ τὸ ἐξεταζόμενο χωρίο ἀνέστησεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Καὶ οἱ Τρεῖς ἀνέστησαν τὸ σῶμα, διότι καὶ οἱ Τρεῖς εἶνε μία οὐσία ἢ θεότης καὶ μία δύναμι. Ὅτι δὲ ὁ Ἰησοῦς αὐτοαναστήθηκε, τοῦτο φαίνεται ὄχι μόνο στὸ παρὸν χωρίο, ἀλλὰ καὶ σὲ τρία ἄλλα χωρία: τὸ Ἰωάν. β' 19, τὸ Ψαλμ. 97:1, καὶ τὸ Ἡσ. ξγ' 5 κατὰ τὸ Μασοριτικό. Ἑρμηνεύσαμε τὰ καταπληκτικὰ αὐτὰ χωρία ἄλλοτε (Βλέπε ἡμέτερο ἔργο «Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου», τόμ. α', σελ. 202-209).

Οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ γιὰ ἄλλους ὡς μισθωτούς, ποὺ ἐγκαταλείπουν τὸ ποίμνιο· γιὰ ἄλλους ὡς κλέπτες καὶ ληστές· καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του ὡς τὸν καλὸ ποιμένα, ποὺ θυσιάζεται γιὰ τὸ ποίμνιο καὶ αὐτοανασταίνεται· αὐτοὶ καὶ ἄλλοι βεβαίως λόγοι ἐρέθισαν τοὺς ἐχθροὺς ἀκροατάς του. Ἀλλ' ὅταν συνέβη ἡ σταύρωσι καὶ ἡ ἀνάστασι καὶ οἱ προφητικοὶ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ ἐπαληθεύτηκαν, δὲν ἔπρεπε οἱ ἐχθροὶ νὰ ἀλλάξουν φρονήματα καὶ αἰσθήματα καὶ νὰ γίνουν φίλοι; Ἀλλὰ πῶς νὰ ἀλλάξουν; Οἱ διεστραμμένοι δὲν μποροῦν νὰ ἀλλάξουν, ὅπως δὲν μπορεῖ ν' ἀλλάξῃ ὁ πατέρας τους Διάβολος.

«Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ Πατρός μου». Προηγουμένως ὁ Χριστός, μὲ τὴ δήλωσί του, ὅτι ἔχει ἐξουσία, δύναμι, καὶ μάλιστα, ὅτι θὰ ἀναστηθῇ αὐτεξουσίως, αὐτοδυνάμως, μίλησε ὡς Θεός. Τώρα δέ, μὲ τὴ δήλωσί του, ὅτι ἔλαβε ἐντολὴ ἀπὸ τὸν Πατέρα του

γιὰ νὰ θυσιασθῇ καὶ ἀναστηθῇ, ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος. Ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὴ τὴ δήλωσι φαίνεται ἡ θεότης τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ τὸ Θεὸ ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρει ὡς Πατέρα του. Σ' αὐτὴ τὴ δήλωσι φαίνεται ἐπίσης, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἀντίθεος, ὅπως τὸν παρουσίαζαν οἱ ἐχθροί του Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἡ βούλησί του συμφωνεῖ καὶ ταυτίζεται μὲ τὴ βούλησι τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Στίχ. 19-21: ***«Σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν· Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; Ἄλλοι ἔλεγον· Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*. Τὸ ***«μαίνεται»*** σημαίνει *«εἶνε τρελλός»*.

Μεταφράζουμε: *«Πάλι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι διαιρέθηκαν ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν λόγων. Καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔλεγαν: "Εἶνε δαιμονισμένος καὶ τρελλός· τί τὸν ἀκούετε;". Ἄλλοι ἔλεγαν: "Αὐτὰ τὰ λόγια δὲν εἶνε δαιμονισμένου. Μήπως δύναται δαιμόνιο νὰ ἀνοίγῃ ὀφθαλμοὺς τυφλῶν;"».*

Πολλὲς ὁμιλίες ἔκανε ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους καὶ πολλοὺς διαλόγους μαζί τους, καὶ ἀσφαλῶς πολλὲς φορὲς διαιρέθηκαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ αἰτίας τῶν λόγων του, ἀφοῦ ἄλλοι παραδέχονταν τοὺς λόγους καὶ ἐκφράζονταν εὐμενῶς, καὶ ἄλλοι δὲν παραδέχονταν καὶ σχολίαζαν δυσμενῶς καὶ ἀντιδροῦσαν ζωηρῶς. Διαιροῦνταν ἀκόμη καὶ ἐξ αἰτίας θαυμάτων, τὰ ὁποῖα δικαίωναν τὸν Ἰησοῦ στὴ διδασκαλία του καὶ στὶς διακηρύξεις γιὰ τὸ πρόσωπό του, τὸν ἀποδείκνυαν Μεσσία καὶ Θεό, καὶ ἔπρεπε νὰ θέτουν τέλος στὶς ἀμφιβολίες καὶ ἀντιλογίες. Πράγματι, δὲν διαίρεσαν τοὺς Ἰουδαίους θαύματα, ποὺ τέλεσε ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου; Καὶ γενικῶς τὰ θαύματα δὲν ἀπέδιδαν οἱ μὲν στὴ θεία δύναμι καὶ οἱ δὲ στὴ δύναμι τοῦ Βεελζεβούλ; Καὶ ἀφοῦ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ διαιροῦσαν τοὺς Ἰουδαίους, πόσο μᾶλλον οἱ λόγοι του, ὅπως ὁ λόγος του γιὰ αὐτοανάστασί του. Στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου ἀναφέρεται *«σχίσμα»*, *διαίρεσι*, σὲ τρία χωρία, στὸ ζ′ 43, στὸ θ′ 16, καὶ στὸ ι′ 19, τὸ ὁποῖο περιλαμβάνεται στὴν ἐξεταζομένη ἐδῶ περικοπή. ***«Σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο»***, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής. Πάλιν καὶ πολλάκις ἐγένετο σχίσμα, διότι ἡ διαστροφὴ ἀντιτίθεται καὶ ἐπιτίθεται στὴν εὐθύτητα.

«Πολλοὶ» ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ὄχι ὀλίγοι, ἐξ αἰτίας τῶν ὑπερφυῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ, ἀντὶ νὰ θαυμάσουν, ὅπως ἄλλοι, χαρακτή-

ριζαν αὐτὸν μὲ βαρυτάτη ἔκφρασι, μὲ χείριστο χαρακτηρισμό. Ἔλεγαν: ***«Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;»***! Εἶνε δαιμονισμένος καὶ τρελλός! Δὲν ἀξίζει νὰ τὸν ἀκούετε. Δὲν ἀξίζει νὰ προσέχετε τὰ λόγια του. Καὶ ἄλλοτε ὕβρισαν τὸν Ἰησοῦ (Ἰωάν. ζ' 20, η' 48), καὶ τώρα τὸν ὑβρίζουν μὲ ὕβρι, ὅτι ἔχει δαιμόνιο. Καὶ τὸ δαιμόνιο ἔχει διασαλεύσει τὸ μυαλό του καὶ ***«μαίνεται»***, *εἶνε τρελλός*, λέγει τρελλὰ πράγματα. Δαιμονισμένος ἐκεῖνος, ποὺ ἔβγαζε δαιμόνια καὶ τὰ ἔκανε νὰ φρίττουν! Δαιμονισμένος ἐκεῖνος, ποὺ ἀνέτρεπε τὴ δεινοτάτη ὕβρι μὲ τὸ λογικὸ καὶ ἀκαταμάχητο ἐπιχείρημα, ὅτι σατανᾶς σατανᾶ δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἐκβάλλῃ! (Μάρκ. γ' 23). Τρελλὸς ἐκεῖνος, ποὺ δημιούργησε τὴ λογική, κατασκεύασε τὰ πάντα μὲ σοφία, καὶ τὸ Εὐαγγέλιό του ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τοὺς αἰῶνες ὡς τὸ ἀνυπέρβλητο, ἀσύγκριτο, μοναδικὸ καὶ αἰώνιο βιβλίο!

Ἀφοῦ δὲ ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεὸς ὑβρίσθηκε ὡς δαιμονισμένος καὶ τρελλός, καθόλου παράδοξο ἂν ὑβρίζωνται ἔτσι καὶ οἱ σοβαρώτεροι ἄνθρωποι καὶ ἀκόλουθοί του. Ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξε μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν πρόδρομο Ἰωάννη; Καὶ ὅμως ἔλεγαν, *«Δαιμόνιον ἔχει»*! (Ματθ. ια' 18). Καὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μετὰ Χριστὸν ὑπῆρξε μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἀπόστολο Παῦλο; Καὶ ὅμως ὁ Ρωμαῖος ἡγεμὼν Φῆστος *«μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη· Μαίνῃ, Παῦλε· τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει»* (Πράξ. κστ' 24). Φώναξε δυνατὰ ὁ Φῆστος, σὰν νὰ εἶχε ἐνώπιόν του πολὺ τρομερὴ περίπτωσι ἐξαλλοσύνης καὶ τρέλλας. Εἶσαι τρελλός, Παῦλε! Τὰ πολλὰ γράμματα σὲ τρέλλαναν. Ἀλλὰ δὲν ἦταν τὰ πολλὰ γράμματα, γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ Παῦλος χαρακτηρίσθηκε τρελλός· ἦταν τὰ ἱερὰ γράμματα, στὰ ὁποῖα πίστευε ὁ Παῦλος, καὶ *«τὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα»*, τὰ ὁποῖα κήρυττε (Πράξ. κστ' 25).

Καὶ σήμερα, ὅποιος ὁμιλεῖ τὴ γλῶσσα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς, ἀπὸ τοὺς ἀπίστους καὶ τοὺς κοσμικοὺς θεωρεῖται μειονεκτικός, μὴ ἰσορροπημένος, πάσχων ἀπὸ θρησκευτικὸ παραλήρημα, καὶ σχολιάζεται δυσφημιστικά. Ἀλλ' ὁ θρησκευτικὸς ἄνθρωπος καὶ συνειδητὸς χριστιανὸς ἂς μὴ στενοχωρῆται γι' αὐτό. Ἀντιθέτως νὰ χαίρῃ, διότι ἡ κατώτερη ἰδέα, ποὺ ἔχουν ἄπιστοι καὶ κοσμικοὶ γι' αὐτόν, καὶ ἡ δυσφήμησι, ποὺ τοῦ κάνουν, εἶνε ὑπὲρ αὐτοῦ, ναί, ὑπὲρ αὐτοῦ. Διότι ἔτσι γίνεται μιμητὴς τοῦ Κυρίου του καὶ τῶν ἁγίων του, καὶ θὰ ἔχῃ μισθὸ ἀπὸ τὸ Θεό. Καὶ ἤδη ἀπολαμβάνει εὔνοια καὶ τιμὴ ἀπὸ τὸ Θεό. Γράφει ὁ ἀπόστολος Πέτρος: *«Εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ δυνάμεως καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύε-*

ται· κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται» (Α΄ Πέτρ. δ΄ 14). *Ἂν ὑβρίζεσθε γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, εἶσθε εὐτυχεῖς. Διότι τὸ Πνεῦμα τῆς δόξης καὶ δυνάμεως καὶ τοῦ Θεοῦ ἀναπαύεται σὲ σᾶς. Ὅσο μὲν ἀφορᾷ σ᾽ αὐτοὺς προέρχεται δυσφήμησι, ἀλλ᾽ ὅσον ἀφορᾷ σὲ σᾶς, προσγίνεται δόξα* (Αὐτοὶ μὲν σᾶς ὑβρίζουν, ἀλλὰ σεῖς δοξάζεσθε).

Ὕβριζαν τὸν Ἰησοῦ ὡς δαιμονισμένο καὶ τρελλὸ οἱ ἐμπαθεῖς Ἰουδαῖοι. Ἀλλ᾽ ὑπῆρχαν καὶ οἱ καλοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι, στοὺς ὁποίους οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ δημιουργοῦσαν εὐμενῆ ἐντύπωσι καὶ προκαλοῦσαν εὐμενῆ σχόλια. Γι᾽ αὐτοὺς δὲν γράφεται, ὅτι ἦταν πολλοί, ὅπως ἐγράφη γιὰ τοὺς ὑβριστάς. Ἴσως ἦταν πολλοὶ καὶ οἱ εὐμενεῖς ἀκροαταὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ μερικοὶ μόνον ἀπ᾽ αὐτοὺς εἶχαν τὸ θάρρος νὰ ἐκδηλώνωνται, ἐνῷ οἱ ὑπόλοιποι σιωποῦσαν ἀπὸ φόβο τῶν κακῶν Ἰουδαίων. Οἱ εὐμενεῖς ἀκροαταί, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὸ θάρρος νὰ ἐκδηλώνωνται, διατύπωναν ἕνα δυνατὸ καὶ ἀμάχητο ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῶν ὑπερφυῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ. Στήριζαν τὸ ἐπιχείρημα στὰ ὑπερφυσικὰ ἔργα του. Αὐτοὶ οἱ λόγοι, ἔλεγαν, δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ προέρχωνται ἀπὸ δαιμονιζόμενο. Μήπως δύναται τὸ δαιμόνιο νὰ ἀνοίγῃ ὀφθαλμοὺς τυφλῶν; Τὸ πρωτοφανὲς θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ἦταν πρόσφατο, καὶ ἀσφαλῶς πολυσυζητούμενο. Αὐτὸ δὲ τὸ θαῦμα καὶ τὰ ἄλλα καταπληκτικὰ καὶ εὐεργετικὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ δημιουργοῦσαν στοὺς καλοπροαιρέτους τὴν πεποίθησι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό. Πράγματι ὁ Σατανᾶς δὲν δύναται νὰ κάνῃ τέτοια θαύματα, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς, θαύματα καταπληκτικά, πρωτοφανῆ καὶ εὐεργετικά. Ὁ Σατανᾶς δὲν εἶνε φίλος τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ τοὺς εὐεργετῇ· εἶνε ἐχθρὸς γιὰ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν καταστροφή τους. Ὁ Σατανᾶς δὲν ἀνοίγει τὰ μάτια τυφλῶν, ἀλλ᾽ ἂν μποροῦσε, θὰ τύφλωνε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»

Στίχ. 22-23: ***«Ἐγένετο δὲ τὰ Ἐγκαίνια ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν· καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Σολομῶντος».***

Μεταφράζουμε: *«Ἑωρτάζονταν δὲ τὰ Ἐγκαίνια στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἦταν χειμών. Καὶ περιπατοῦσε ὁ Ἰησοῦς στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ, στὴ στοὰ τοῦ Σολομῶντος».*

Τὸ 168 π.Χ. ὁ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἢ μᾶλλον Ἐπιμανὴς ἀνήγει-

ρε στὰ Ἱεροσόλυμα στὸ ναὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ βωμὸ στὸν ψευδοθεὸ Δία καὶ βεβήλωσε τὸ ναό. Τρία δὲ ἔτη ἀργότερα ὁ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος καθάρισε καὶ ἐγκαινίασε ἐκ νέου τὸ ναό. Καὶ ἀπὸ τότε οἱ Ἰουδαῖοι μὲ λαμπρότητα μεγάλη ἑώρταζαν στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα τὰ Ἐγκαίνια ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρες (Α΄ Μακ. δ΄ 59). Γινόταν δὲ ἡ ἑορτὴ αὐτὴ κατὰ τὸν χειμῶνα, περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου. Καὶ ἐπειδὴ ἦταν χειμών, ὁ Ἰησοῦς περιπατοῦσε στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ στὴ στοὰ τοῦ Σολομῶντος, ἀρχαῖο περιστύλιο στεγασμένο, θεωρούμενο ὑπόλειμμα τοῦ παλαιοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, περιπατοῦσε ἐπὶ τῆς γῆς ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων! Ἔτσι εἶχε ὑποσχεθῆ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη: «*Καὶ θήσω τὴν σκηνήν μου ἐν ὑμῖν... καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν*» (Λευΐτ. κστ΄ 11-12). Στὸ Β΄ Κορ. στ΄ 16 ὁ Ἀπόστολος ἀναφέρεται στὴν ἐκπλήρωσι τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 24: ***«Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον αὐτῷ· Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται «*δέ*». Τὸ ***«αἴρειν τὴν ψυχήν»*** ἄλλος ἑρμηνεύει «κρατεῖν εἰς ἀμφιβολίαν», ἄλλος «κρατεῖν εἰς ἀγωνίαν», ἐμεῖς δὲ νομίζουμε, ὅτι καλλίτερα εἶνε νὰ ἑρμηνευθῇ «*βασανίζειν τὴν ψυχήν*». Τὸ δὲ ***«παρρησίᾳ»*** σημαίνει «*σαφῶς, καθαρά*».

Μεταφράζουμε: «*Τὸν περικύκλωσαν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τοῦ ἔλεγαν: "Ἕως πότε θὰ βασανίζῃς τὴν ψυχή μας; Ἐὰν σὺ εἶσαι ὁ Χριστός* (ὁ Μεσσίας), *νὰ μᾶς τὸ πῇς καθαρά"*».

Ἄλλοτε, συμφώνως πρὸς τὸν στίχ. 20, πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ὅτι εἶνε δαιμονισμένος καὶ λόγῳ τοῦ δαιμονισμοῦ εἶνε τρελλός· γιατί τὸν ἀκούετε, γιατί δίνετε σημασία καὶ προσοχὴ στὰ λόγια του; Τώρα οἱ Ἰουδαῖοι περικυκλώνουν τὸν Ἰησοῦ, δηλώνουν, ὅτι τοὺς βασανίζει ψυχικῶς τὸ πρόσωπό του, καὶ ζητοῦν ν' ἀκούσουν σαφῶς ἀπὸ τὸ στόμα του, ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Μεσσίας.

Γεννῶνται δὲ τὰ ἐρωτήματα: Ἀφοῦ οἱ ἐν λόγῳ Ἰουδαῖοι θεωροῦσαν τὸν Ἰησοῦ δαιμονισμένο καὶ τρελλό, γιατί δὲν τὸν συμπαθοῦσαν γιὰ τὴν κατάστασί του, ἀλλὰ τὸν ἀντιπαθοῦσαν; Τοὺς δαιμονισμένους καὶ τρελλοὺς δὲν ἀντιπαθοῦμε, ἀλλὰ συμπαθοῦμε, δὲν ἐχθρευόμεθα, ἀλλὰ λυπούμεθα. Ἐπίσης, ἀφοῦ δὲν ἤθελαν ν' ἀκούῃ κανεὶς τὸν Ἰησοῦ ὡς δαιμονισμένο καὶ τρελλό, γιατί τώρα ζητοῦν ν' ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα του, ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας; Πῶς δίνουν σημασία στὰ λόγια δαιμονισμένου καὶ τρελλοῦ; Καὶ πῶς δαιμονισμένος καὶ τρελλὸς εἶνε

δυνατὸ νὰ εἶνε ὁ Μεσσίας; Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἀντιφατικοί. Ἔλεγαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε δαιμονισμένος, τρελλὸς καὶ ἀνάξιος προσοχῆς, ἀλλὰ δὲν πίστευαν σ' αὐτό, ποὺ ἔλεγαν. Στὴν πραγματικότητα θεωροῦσαν τὸν Ἰησοῦ ἰσχυρὸ καὶ ἀξιοπρόσεκτο πρόσωπο, καὶ τὴν ψυχή τους βασάνιζε ἡ ἰδέα, μήπως αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας. Ἡ ἀμφιβολία σὰν σκουλῆκι κατέτρωγε τὴν ψυχή τους. Αὐτοτιμωροῦνταν. Καὶ δικαίως. Διότι ἦταν ἐμπαθέστατοι, καὶ γι' αὐτὸ ἦταν ἀνάξιοι πίστεως.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει μὲ ὅλους, ὅσοι ἀπιστοῦν ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του. Τοὺς κατατρώγει τὸ σαράκι τῆς ἀμφιβολίας. Διαλογίζονται στὸ βάθος τους: Ἂν ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεὸς καὶ τὸ Εὐαγγέλιο εἶνε θεόπνευστο, ἐμεῖς χανόμεθα!... Ἀναρχικοὶ ἔγραψαν στοὺς τοίχους: Ἂν ὑπάρχῃ Θεός, «τὴ βάψαμε»!... Δυστυχεῖς ἄνθρωποι. Καὶ ἂν θέλουν νὰ γίνουν εὐτυχεῖς, ἂς ἀλλάξουν. Οἱ ἄπιστοι ἂς ἀφήσουν τὸν ὑπερτροφικὸ ἐγωισμὸ καὶ τὰ παράγωγά του, φθόνο, κακία, μοχθηρία, ματαιοδοξία, φιλοχρηματολατρεία, σαρκολατρεία, καὶ ἂς ζητήσουν πίστι ἀπὸ *«τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως»* (Ἑβρ. ιβ′ 2), ἀπὸ ἐκεῖνον δηλαδή, ὁ ὁποῖος δίνει πίστι, καὶ θὰ τοὺς δώσῃ, βλέποντας τὴν καλὴ διάθεσί τους καὶ τὸν ἀγῶνα τους πρὸς τὸ καλό. Οἱ δὲ ἀναρχικοὶ ἂς ἀφήσουν τὴν ἀναρχία καὶ ἂς πιστεύσουν σ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἦταν *«ἐν ἀρχῇ»*, *«ἀπ' ἀρχῆς»* (Ἰωάν. α′ 1, Α′ Ἰωάν. α′ 1), καὶ εἶνε *«ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως»* (Ἀποκ. γ′ 14), ἡ δημιουργικὴ ἀρχὴ τοῦ σύμπαντος, ἀλλὰ καὶ ἡ κυβερνητικὴ ἀρχή. Τότε δὲν θὰ «τὴ βάψουν», ἀλλὰ θὰ κατακτήσουν τὴ χαρὰ καὶ τὴ δόξα τῆς ἀπέραντης αἰωνιότητος.

Στίχ. 25-26: ***«Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. Τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ· ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν».***

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: "Σᾶς εἶπα, ἀλλὰ δὲν πιστεύετε. Τὰ ἔργα, ποὺ ἐγὼ κάνω στὸ ὄνομα τοῦ Πατρός μου, αὐτὰ μαρτυροῦν γιὰ μένα, ἀλλὰ σεῖς δὲν πιστεύετε, διότι δὲν εἶσθε ἀπὸ τὰ πρόβατα τὰ δικά μου, ὅπως σᾶς εἶπα"».*

Στὸ ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν Ἰησοῦ νὰ εἰπῇ σαφῶς, ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας, ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε: ***«Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε».*** *Σᾶς εἶπα, ἀλλὰ δὲν πιστεύετε.* Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε σαφῶς, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας; Πολλὲς φορὲς εἶπε. Οἱ διακηρύξεις του, ὅτι ἀπεστάλη ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμο, ὅτι αὐτὸς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θε-

οὗ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ὁ ἄρτος ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ χαρίζει ζωὴ αἰώνια, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια, καὶ ἄλλες ὕψιστες διακηρύξεις γιὰ τὸ πρόσωπό του εἶνε σαφεῖς μαρτυρίες γιὰ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητά του. Κατὰ τὴ Γραφὴ κανένα ἄλλο πρόσωπο δὲν προωρίσθηκε νὰ ἔλθῃ στὸν κόσμο μὲ τὴν ἀποστολὴ νὰ σώσῃ τὸν κόσμο ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, παρὰ μόνον ὁ Μεσσίας, καὶ κανένα ἄλλο πρόσωπο δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἐμφανισθῇ στὴ γῆ μὲ ὕψιστες ἀξιώσεις καὶ ἀποδείξεις τῶν ἀξιώσεών του, παρὰ μόνον ὁ Μεσσίας, ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός. Στὴ Σαμαρείτιδα ὁ Ἰησοῦς εἶπε ρητῶς, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας (Ἰωάν. δ΄ 25-26), στοὺς Ἰουδαίους μὲ τὶς ὕψιστες διακηρύξεις του εἶπε τὴν αὐτὴ ἀλήθεια σαφῶς.

Ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε ἀποδείξεις τῆς μεσσιακῆς ἰδιότητος καὶ τῆς θεότητός του μὲ τὰ ἔργα του. Γι᾽ αὐτὸ εἶπε στοὺς Ἰουδαίους: ***«Τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ».*** Ἔργα ἐννοεῖ τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα εἶνε ὑπερβάσεις τῶν φυσικῶν νόμων. Οἱ κακοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι ἔβλεπαν καὶ διαπίστωναν τὰ θαύματα καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ τὰ ἀρνηθοῦν. Τὰ ὁμολογοῦν καὶ μέσα στὸ Ταλμούδ. Ἀλλὰ τὰ παρερμήνευαν. Ἰσχυρίζονταν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε τὰ θαύματα μὲ τὴ δύναμι τοῦ Σατανᾶ. Βεβαίως μέχρις ὡρισμένου σημείου δύναται νὰ γίνουν θαύματα καὶ μὲ τὴ δύναμι τοῦ Σατανᾶ, σατανικὰ θαύματα, σὰν ἐκεῖνα, ποὺ ἔκαναν οἱ μάγοι τῆς Αἰγύπτου πρὸς ἀντίπραξι στὸ Μωυσῆ, καὶ σὰν ἐκεῖνα, ποὺ θὰ κάνῃ ὁ Ἀντίχριστος. Ἀλλὰ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ δὲν γίνονταν ἐν ὀνόματι τοῦ Σατανᾶ, γίνονταν ***«ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρός»***, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἦταν τέτοια θαύματα, ὅπως ἐκβολὲς δαιμονίων, διάνοιξι ὀφθαλμῶν τυφλῶν, ἀναστάσεις νεκρῶν, θεραπεῖες ἀνιάτων ἀσθενειῶν κ.ἄ. καταπληκτικὰ καὶ εὐεργετικὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ὁ Σατανᾶς δὲν κάνει. Τόσο μεγάλα θαύματα, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς, ὁ Σατανᾶς δὲν κάνει, διότι δὲν ἔχει τὴ δύναμι. Ἐπίσης εὐεργετικὰ θαύματα ὁ Σατανᾶς δὲν κάνει, διότι δὲν ἀγαπᾷ, ἀλλὰ μισεῖ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὲν θέλει τὸ καλό τους, ἀλλὰ τὴν καταστροφή τους. Καταπίπτει λοιπὸν ὁ συκοφαντικὸς ἰσχυρισμὸς τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε τὰ θαύματα μὲ τὴ δύναμι τοῦ Σατανᾶ. Μὲ τὰ θαύματά του ὁ Ἰησοῦς ἀποδείκνυε, ὅτι ὄντως εἶνε ὁ Μεσσίας. Ἀλλ᾽ οἱ κακοπροαίρετοι, πεπωρωμένοι καὶ διεστραμμένοι Ἰουδαῖοι οὔτε ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ, οὔτε ἀπὸ τὰ θαύματά του πείθονταν, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας. Ἐπανειλημμένως ὁ Ἰησοῦς στὸ ἑρμηνευόμενο χωρίο λέγει σ᾽ αὐτοὺς τὸ ***«οὐ πιστεύετε»***. Ὁ ἱερὸς Χρυ-

σόστομος παρατηρεῖ: *«Τῶν ἔργων βοώντων ῥήματα ζητοῦσι· καὶ τῶν ῥημάτων διδασκόντων ἐπὶ τὰ ἔργα καταφεύγουσι, πρὸς τὸ ἐναντίον ἀεὶ ἱστάμενοι»*. Ἐνῷ δηλαδὴ τὰ ἔργα, ἤτοι τὰ θαύματα, τοῦ Ἰησοῦ βοοῦσαν, οἱ Ἰουδαῖοι, μὲ τὴν ἐρώτησι νὰ εἰπῇ ὁ Ἰησοῦς ἂν εἶνε ὁ Μεσσίας, ζητοῦν λόγια. Καὶ ἐνῷ τὰ λόγια δίδασκαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας, αὐτοὶ καταφεύγουν στὰ ἔργα, ζητοῦν σημεῖα, θαύματα. Πάντοτε ἀντιτίθενται.

Τὸ τέλος τοῦ χωρίου, ***«οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν»***, παρέχει σὲ μερικοὺς ἑρμηνευτὲς δυσκολία, ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Κύριος εἶπε ρητῶς στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι δὲν εἶνε ἀπὸ τὰ ἰδικά του πρόβατα. Ἡ δυσκολία αἴρεται, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ γνώμη ἄλλων ἑρμηνευτῶν, ὅτι μὲ τὶς προηγούμενες στὸ παρὸν ι' κεφάλαιο ἀλληγορίες γιὰ πρόβατα καὶ ποιμένα, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ ἰδικά του πρόβατα καὶ αὐτὰ γνωρίζουν αὐτὸν καὶ τὸν ἀκολουθοῦν, ὁ Ἰησοῦς ἐννοοῦσε, ὅτι ἄλλοι, οἱ πιστεύοντες, εἶνε ἰδικά του πρόβατα, καὶ ἄλλοι, οἱ μὴ πιστεύοντες, δὲν εἶνε ἰδικά του πρόβατα.

Ὅσοι Ἰουδαῖοι δὲν πίστευαν στὸ Χριστό, δὲν πίστευαν, διότι δὲν ἦταν ἰδικά του πρόβατα. Καὶ τὸ νὰ μὴ εἶνε κάποιος πρόβατο τοῦ Χριστοῦ, τοῦ καλοῦ καὶ ἰδανικοῦ ποιμένος, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι δὲν εἶνε καλὸς ἄνθρωπος, δὲν εἶνε καλοπροαίρετος, ἀλλὰ κακοπροαίρετος, καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ἀνάξιος πίστεως. Ἀντιθέτως, ὅποιος εἶνε πρόβατο τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι εἶνε καλοπροαίρετος ἄνθρωπος, καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ἄξιος πίστεως.

Στίχ. 27-28: ***«Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι, κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου».***

Ἡ φράσι γιὰ τὰ πρόβατα, ***«τῆς φωνῆς μου ἀκούει»***, σημαίνει, *«τὴ φωνή μου καταλαβαίνουν, γνωρίζουν»*. Ἡ φράσι, ***«οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα»***, σχετικὴ πρὸς τὴν προηγουμένη φράσι, ***«ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς»***, σημαίνει, *«δὲν θὰ θανατωθοῦν ποτέ»*. Τὸ δὲ ***«καὶ»*** τῆς τελευταίας προτάσεως τοῦ χωρίου σημαίνει *«διότι»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ Ζαχ. ια' 5 (*«Εὐλογητὸς Κύριος καὶ πεπλουτήκαμεν». Εὐλογητὸς ὁ Κύριος, διότι πλουτήσαμε*).

Μεταφράζουμε: *«Τὰ πρόβατα τὰ ἰδικά μου γνωρίζουν τὴ φωνή μου, καὶ ἐγὼ τὰ γνωρίζω, καὶ μὲ ἀκολουθοῦν, καὶ ἐγὼ τοὺς δίνω ζωὴ αἰώνια, καὶ δὲν θὰ θανατωθοῦν ποτέ, διότι δὲν θὰ τὰ ἁρπάξῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ χέρι μου».*

Τὸ παρὸν χωρίο ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία ζεύγη προτάσεων. Σὲ κάθε ζεῦγος ἡ πρώτη πρότασι ἀναφέρεται στὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ δεύτερη στὸν ποιμένα Χριστό.

Τὸ πρῶτο ζεῦγος προτάσεων: ***«Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτά»***. Τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ καταλαβαίνουν, γνωρίζουν τὴ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ· ἀναγνωρίζουν τὴ διδασκαλία του· παραδέχονται τὸ Εὐαγγέλιό του· πιστεύουν, ὅτι ὁ λόγος του εἶνε ὀρθός, ὑπέροχος, ἀσύγκριτος, αἰώνιος, θεῖος καὶ σωτήριος. Ὅπως δὲ τὰ πρόβατά του γνωρίζουν τὴ φωνή του, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς γνωρίζει τὰ πρόβατά του, ἔρχεται σὲ σχέσι οἰκειότητος μαζί τους.

Τὸ δεύτερο ζεῦγος προτάσεων: ***«Καὶ ἀκολουθοῦσί μοι, κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς»***. Τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀναγνωρίζουν ἁπλῶς τὴ διδασκαλία του, δὲν πιστεύουν ἁπλῶς στὸ λόγο του, ἀλλ᾽ ἀκολουθοῦν τὸ Χριστό. Ἀκολουθεῖτε με, διδάσκει ὁ Χριστός. Καὶ τὰ ἰδικά του πρόβατα ὑπακούουν στὴν προτροπή του, ἀγωνίζονται νὰ ἐφαρμόζουν τὸ λόγο του. Καὶ ἐπειδὴ τὰ πρόβατα ἀκολουθοῦν τὸν ποιμένα Χριστό, γι᾽ αὐτὸ ὁ Χριστὸς δίνει σ᾽ αὐτὰ ζωὴ αἰώνια, ἀνταμείβει τὰ πρόβατα μὲ μεγίστης ἀξίας δῶρο, μὲ ζωὴ ποιοτικῶς ἀνώτερη καὶ ποσοτικῶς ἀτελεύτητη, ἐκτεινομένη στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα. Ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῇ, ὅτι δίνει ζωὴ αἰώνια. Ὁ Χριστὸς λέγει τέτοιο λόγο, διότι εἶνε Θεὸς καὶ αὐτοζωή.

Τὸ τρίτο ζεῦγος προτάσεων: ***«Καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου»***. Τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ δὲν θὰ θανατωθοῦν ποτέ, διότι δὲν δύναται κανεὶς νὰ τὰ ἁρπάξῃ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Χριστοῦ, οὔτε λύκος γιὰ νὰ τὰ κατασπαράξῃ, οὔτε κλέπτης καὶ λῃστὴς γιὰ νὰ τὰ σφάξουν καὶ νὰ τὰ καταφάγουν. Τὰ πρόβατα δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ, οἱ πιστοὶ καὶ ἀκόλουθοί του, δὲν πρόκειται νὰ ὑποστοῦν πνευματικὸ θάνατο. Ἀφοῦ βρίσκονται στὸ χέρι τοῦ Χριστοῦ, ποὺ σημαίνει τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ, δύναμι παντοδύναμη, εἶνε ἀσφαλῆ.

Ἂν εἴμεθα λοιπὸν πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, ἂν εἴμεθα δηλαδὴ καλοπροαίρετοι, καὶ πιστεύωμε στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀκολουθοῦμε τὸ Χριστό, ὁ Χριστὸς φέρεται πρὸς ἐμᾶς μὲ οἰκειότητα, μὲ ἀγάπη καὶ στοργή, ἡ ὁποία ἔφθασε μέχρις αὐτοθυσίας διὰ σταυρικοῦ θανάτου, μᾶς χαρίζει ζωὴ αἰώνια, καὶ μᾶς τηρεῖ ἐν ἀσφαλείᾳ. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς προξενήσῃ ὄλεθρο. Ἀλλ᾽ ἀκολουθώντας τὸ Χριστὸ ἐδῶ στὴ γῆ, θὰ τὸν ἀκολουθήσωμε καὶ στὴν ἄνοδό του στὸν οὐρανό, ὅπου

θὰ παραλάβωμε βασιλεία ἀσάλευτη καὶ ἀπερίγραπτη, γιὰ νὰ βασιλεύωμε μαζί του στοὺς ἀπεράντους αἰῶνες.

Στίχ. 29-30: ***«Ὁ Πατήρ μου, ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστί, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατρός μου. Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν».***

Μεταφράζουμε: *«Ὁ Πατέρας μου, ὁ ὁποῖος μοῦ τὰ ἔχει δώσει, εἶνε ἀνώτερος ὅλων, καὶ κανεὶς δὲν δύναται νὰ τὰ ἁρπάξῃ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Πατέρα μου. Ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας εἴμεθα ἕνα».*

Ἐκτὸς τῆς γραφῆς ***«ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστί»*** ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «ὃ δέδωκέ μοι πάντων μεῖζόν ἐστιν», ἡ ὁποία προτιμᾶται στὸ κριτικὸ κείμενο Nestle-Aland. Στὴν ἄλλη αὐτὴ γραφὴ δίνεται ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ Πατήρ, γεννώντας τὸν Υἱὸ μὲ τὴν προαιωνία γέννησι, ἔδωσε σ' αὐτὸν τὸ ἀνώτερο ὅλων, τὴ θεότητα. Ἀλλὰ τὰ συμφραζόμενα συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς συνήθους γραφῆς. Ἂν αὐθεντικὴ γραφὴ ἦταν ἡ ἄλλη, ἂν δηλαδὴ ὁ Χριστὸς ἀναφερόταν στὴ θεότητά του, στὸ τέλος τοῦ στίχ. 29 δὲν θὰ ἔλεγεν ***«ἐκ τῆς χειρός τοῦ Πατρός μου»***, ἀλλὰ θὰ ἔλεγεν *«ἐκ τῆς χειρός μου»*. Ἡ ἔννοια δηλαδὴ θὰ ἦταν αὐτή: Ἐπειδὴ μὲ τὴν προαιωνία γέννησι ὁ Πατέρας μοῦ ἔδωσε τὸ ἀνώτερο ὅλων, τὴ θεότητα, ὡς Θεὸς εἶμαι πανίσχυρος, καὶ γι' αὐτὸ κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἁρπάξῃ τὰ πρόβατα ἀπὸ τὸ χέρι μου.

Στὴ συνήθη καὶ αὐθεντικὴ γραφή, ***«ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστι»***, παραλείπεται ὡς εὐκόλως ἐννοούμενο τὸ ἀντικείμενο τοῦ ***«δέδωκέ μοι»***, δηλαδὴ *«τὰ πρόβατα»*. Κατὰ τὸν ἀμέσως προηγούμενο στίχ. 28 ὁ Χριστὸς γιὰ τὰ πρόβατά του εἶπε, *«οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου»*. Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο, τὰ πρόβατα βρίσκονται στὸ χέρι τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸν ἀμέσως ἑπόμενο λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸ στίχ. 29, παραδόξως τὰ πρόβατα βρίσκονται στὸ χέρι τοῦ Πατέρα, καίτοι μάλιστα ὁ Πατέρας τὰ ἔδωσε στὸ Χριστό. Πῶς εἶνε δυνατὸ τὰ πρόβατα νὰ βρίσκωνται συγχρόνως καὶ στὸ χέρι τοῦ Χριστοῦ καὶ στὸ χέρι τοῦ Πατέρα; Ἂν κάτι βρίσκεται στὸ χέρι τοῦ Α, εἶνε ἀδύνατο νὰ βρίσκεται συγχρόνως καὶ στὸ χέρι τοῦ Β. Τὸ παράδοξο αἴρεται καὶ ἡ ἀπορία λύεται μὲ τὴ δήλωσι καὶ διακήρυξι τοῦ Χριστοῦ στὸ στίχ. 30, ***«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»***, *Ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας ἕνα εἴμεθα*. Καὶ συνεπῶς τὸ χέρι τοῦ Πατέρα εἶνε καὶ χέρι τοῦ Χριστοῦ, δὲν ὑπάρχουν δύο χέρια, ἀλλ' ἕνα χέρι, μία δύναμι.

Τὸ ***«ὅς δέδωκέ μοι»*** ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Πατέρας ἔδωσε τὰ πρόβατα στὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο. Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ἔλαβεν ὅ,τι εἶχεν ὡς Θεός.

Τὸ ***«μείζων πάντων ἐστί»*** σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς Πατέρας εἶνε μεγαλύτερος, ἀνώτερος, ἰσχυρότερος ὅλων τῶν ἐχθρῶν τῶν προβάτων, ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν δαιμόνων, τοῦ Διαβόλου, *«τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου»* (Ἰωάν. ιβ΄ 31). Εἶνε δὲ ἰσχυρότερος ὁ Θεὸς Πατέρας ἀπὸ κάθε ἐχθρὸ ἰδιαιτέρως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς μαζί. Καὶ πόσο ἰσχυρότερος; Ἀσυγκρίτως ἰσχυρότερος, ἀφοῦ ἡ δύναμι τοῦ Θεοῦ εἶνε ἄπειρη, ἡ δὲ δύναμι τῶν κτισμάτων πεπερασμένη. Μπροστὰ στὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ, θὰ λέγαμε, ὅλες συλλήβδην οἱ σκοτεινὲς δυνάμεις ἐκμηδενίζονται.

Καὶ ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶνε ἀσυγκρίτως ἰσχυρότερος ὅλων τῶν ἐχθρῶν, ποὺ ἐπιβουλεύονται τὰ πρόβατα, γι᾽ αὐτὸ τὰ πρόβατα ***«οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατρός»***. Στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ τὰ πρόβατα εἶνε ἀπολύτως ἀσφαλῆ. Καὶ γι᾽ αὐτό, ὅσοι εἶνε πρόβατα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, δὲν πρέπει νὰ φοβοῦνται κανένα ἐχθρὸ καὶ ἐπίβουλο. Πόσοι κατὰ τὶς δύο μέχρι σήμερα χιλιετίες πολέμησαν τὴν Ἐκκλησία, τὴν ἱερὴ ποίμνη τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ τὴ διαλύσουν καὶ νὰ τὴν ἀφανίσουν. Ἡ Ἐκκλησία, ἡ ἱερὴ ποίμνη, ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχῃ, διότι βρίσκεται στὸ κοινό, προστατευτικὸ καὶ παντοδύναμο χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ δήλωσι καὶ διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»***, εἶνε ὑψίστης θεολογικῆς σημασίας. Ὅπως ἤδη εἴπαμε, ἐπειδὴ προηγουμένως ὁ Χριστὸς παρουσίασε τὰ πρόβατα στὸ χέρι του καὶ συγχρόνως στὸ χέρι τοῦ Πατέρα, πρᾶγμα παράδοξο, γι᾽ αὐτὸ κατόπιν, πρὸς ἄρσι τοῦ παραδόξου, ἔκανε τὴν ἐν λόγῳ δήλωσι καὶ διακήρυξι, ὅτι Χριστὸς καὶ Πατέρας εἶνε ἕνα, καὶ συνεπῶς τὸ χέρι τοῦ Χριστοῦ εἶνε καὶ χέρι τοῦ Πατέρα, δὲν ὑπάρχουν δύο χέρια, ἀλλ᾽ ἕνα χέρι, μία δύναμι. Τὰ πρόσωπα, ποὺ ἀναφέρονται σ᾽ αὐτὴ τὴ δήλωσι καὶ διακήρυξι, εἶνε δύο, ἀλλὰ τὰ δύο αὐτὰ πρόσωπα εἶνε ἓν πρᾶγμα, μία οὐσία ἢ θεότης. Ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς εἶνε ὁμοούσιοι, ἔχουν ὁμοῦ τὴ θεία οὐσία, ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐξ ἀδιαιρέτου. Καὶ συνεπῶς ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του, ὡς Υἱὸς δηλαδή, δὲν εἶνε κατώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὅπως δίδασκαν οἱ Ἀρειανοὶ καὶ διδάσκουν σήμερα οἱ ψευδο–Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ ἄλλοι Ἀντιτριαδῖτες. Ὁ Χριστὸς ὡς

Υἱὸς εἶνε ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα, ἰσόθεος, ὅπως ὁ ἀπόστολος Παῦλος κηρύττει στὸ Φιλιπ. β΄ 6 μὲ τὶς φράσεις γιὰ τὸ Χριστὸ *«ἐν μορφῇ Θεοῦ»* καὶ *«ἴσα Θεῷ»*. Τὴν ἰσότητα τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα δείχνει καὶ τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς προτάσσει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν Πατέρα. Δὲν λέγει, «Ὁ Πατὴρ καὶ ἐγὼ ἕν ἐσμεν», ἀλλὰ λέγει, ***«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»***. Τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ προτάσσεται ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα καὶ σὲ ἄλλα χωρία, ὅπως π.χ. στὸ Β΄ Κορ. ιγ΄ 13. Τὴν ὁμοουσιότητα τῶν δύο προσώπων δείχνουν ἄριστα καὶ τὰ χωρία Ἰωάν. ι΄ 38, *«ἐν ἐμοὶ ὁ Πατὴρ κἀγὼ ἐν αὐτῷ»*, ιδ΄ 10, *«ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι»*. Συμφώνως πρὸς τὰ χωρία αὐτὰ ὁ Πατέρας εἶνε μέσα στὸν Υἱὸ καὶ ὁ Υἱὸς μέσα στὸν Πατέρα, τὰ δύο πρόσωπα ἀλληλοπεριχωροῦνται, ἔχουν μία καὶ τὴν αὐτὴ οὐσία. Ἀναφέρουμε ἕνα ἀκόμη χωρίο, τὸ ὁποῖο δείχνει ἄριστα τὴν ὁμοουσιότητα καὶ τῶν τριῶν θείων προσώπων. Εἶνε τὸ κλασσικὸ περὶ Τριάδος χωρίο Ματθ. κη΄ 19: *«Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»*. Ἐνῷ ὁ Κύριος λέγει *«ὄνομα»*, κατὰ ἑνικό, παραδόξως ἀναφέρει τρεῖς. *«Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα»* εἶνε τρία πρόσωπα, ἀλλ᾽ ἕνα *«ὄνομα»*, τουτέστι μία φύσι, μία οὐσία ἢ θεότης, ἕνας Θεός, ὁ Τριαδικὸς Θεός. Δυνάμεθα ν᾽ ἀναφέρωμε καὶ πολλὰ ἄλλα χωρία, τὰ ὁποῖα δείχνουν τὸ ὁμοφυὲς καὶ τὸ ὁμοούσιο καὶ τὸ ὁμόθεο τῶν προσώπων τῆς Τριάδος, ἀλλ᾽ ἀρκούμεθα σὲ ὅσα ἀναφέραμε.

Ἐπανερχόμεθα στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»***. Οἱ ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, μακρινοὶ πνευματικοὶ ἀπόγονοι τῶν Ἀρειανῶν, ἀρνηταὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ὅπως ἐκεῖνοι, ἰσχυρίζονται, ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι εἶνε ἕνα μὲ τὸν Πατέρα, σημαίνει, ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὸν Πατέρα, ὄχι ὅτι εἶνε ἕνα πρᾶγμα, μία οὐσία ἢ θεότης μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα. Ἀνόητος ἰσχυρισμός. Διότι καὶ ἐγώ, ὁ μηδαμινὸς ἄνθρωπος, παραδέχομαι τὴ θεία διδασκαλία, συμφωνῶ μὲ τὸ Θεὸ καὶ δὲν ἔχω τὴν αὐθάδεια νὰ διαφωνῶ μὲ τὸ Θεό, ἀλλ᾽ ὅταν μὲ ἐρωτήσουν ποιός εἶμαι, καὶ ἀπαντήσω, «Ἐγὼ καὶ ὁ Θεὸς ἕνα εἴμαστε», θὰ γίνω καταγέλαστος καὶ θὰ κινδυνεύσω νὰ ἐγκλεισθῶ σὲ τρελλοκομεῖο. Τὸ λόγο, ***«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»***, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος μποροῦσε νὰ εἰπῇ, ἀλλὰ μόνον ὁ Χριστός, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁμοούσιος καὶ ὁμόθεος μὲ τὸν Πατέρα.

Ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὴ διακήρυξι τῆς θεότητός του

Στίχ. 31-33: ***«Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ Πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν»***.

Τὸ ***«λιθάζω»*** σημαίνει *«λιθοβολῶ»*. Τὸ ***«ἔδειξα ὑμῖν»*** σημαίνει *«ἔκανα σὲ σᾶς»*. Τὸ ***«καί»*** σημαίνει *«μάλιστα»*, ὅπως στὸ Α΄ Κορ. στ΄ 6 καὶ 8.

Μεταφράζουμε: *«Τότε οἱ Ἰουδαῖοι πῆραν πάλι λίθους γιὰ νὰ τὸν λιθοβολήσουν. Ὁ Ἰησοῦς τοὺς εἶπε: "Πολλὰ καλὰ ἔργα σᾶς ἔκανα ἀπὸ τὸν Πατέρα μου. Γιὰ ποιό ἔργο ἀπ' αὐτὰ θέλετε νὰ μὲ λιθοβολήσετε;". Τοῦ ἀποκρίθηκαν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντας: "Γιὰ καλὸ ἔργο δὲν θέλουμε νὰ σὲ λιθοβολήσωμε, ἀλλὰ γιὰ βλασφημία, μάλιστα ὅτι σύ, ἐνῷ εἶσαι ἄνθρωπος, κάνεις τὸν ἑαυτό σου Θεό"»*.

Προηγουμένως, κατὰ τὸ η΄ 59, οἱ φανατικοὶ Ἰουδαῖοι ἀποπειράθηκαν νὰ λιθοβολήσουν τὸν Ἰησοῦ, ἀλλ' ἡ ἀπόπειρά τους ἀπέτυχε. Τώρα ἀποπειρῶνται πάλι νὰ τὸν λιθοβολήσουν. Ἐπιχειρήματα γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὰ θαυμαστὰ λόγια καὶ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἔχουν· ἔχουν ὅμως λιθάρια, γιὰ νὰ διαπράξουν ἔγκλημα φόνου. Λίθινες καρδιὲς λιθάρια χρησιμοποιοῦν. Ἀλλὰ ματαίως, ἢ μᾶλλον εἰς βάρος τους. Ἀποπειρῶνται νὰ λιθοβολήσουν τὸ Θεό! Ὁμοιάζουν πρὸς παράφρονες, οἱ ὁποῖοι ρίπτουν λιθάρια πρὸς τὰ ἐπάνω, ἐναντίον τοῦ οὐρανοῦ, τὰ δὲ λιθάρια ἐπιστρέφουν ἐπάνω στὰ κεφάλια τους. Μποροῦσε ὁ Χριστὸς ὡς παντοδύναμος Θεὸς νὰ ρίξῃ φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ κατακαύσῃ τοὺς ἐχθρούς του. Ἀλλὰ δὲν ἔπραξε ἔτσι. Τὸ πνεῦμα τῆς Καινῆς Διαθήκης διαφέρει ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ Χριστὸς κήρυξε ἀγάπη καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Καὶ ὅ,τι κήρυξε, ἐφήρμοσε πρῶτος. Μὲ τοὺς ἐχθρούς του, ποὺ ἦταν ἕτοιμοι νὰ τὸν λιθοβολήσουν, προβαίνει σὲ συζήτησι. Καὶ μὲ τὴν ἀοργησία καὶ ἠπιότητά του καταστέλλει τὴν ἄτακτη ὁρμή τους. Τοὺς λέγει: ***«Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ Πατρός μου»***. Καὶ τοὺς ἐρωτᾷ: ***«Διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;»***. Γιὰ νὰ δείξῃ ὁ Χριστὸς στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ἡ ἐναντίον του φονικὴ ἀπόπειρά τους εἶνε ἀδικαιολόγητη, τοὺς ὑπενθυμίζει τὸ πλῆθος, ἀναρίθμητο πλῆθος, τῶν καλῶν του ἔργων. Γέμισε τὴ χώρα τους μὲ καταπληκτικὰ καὶ εὐεργετικὰ θαύματα. Κατέ-

παυσε τρικυμίες. Θεράπευσε λεπρούς, κωφούς, τυφλούς, χωλούς, παραλύτους, πάσης φύσεως ἀρρώστους. Ἔβγαλε δαιμόνια. Ἀνέστησε νεκρούς. Ὅλα δὲ τὰ ἔργα ὁ Ἰησοῦς ἔπραξεν ***«ἐκ τοῦ Πατρός»***, ὁ Πατέρας συνεργάσθηκε μὲ τὸν Υἱό (Πρβλ. Ἰωάν. ε' 19-20). Ἄρα ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἀντίθεος, ὅπως τὸν κατηγοροῦσαν οἱ ἐχθροί του, ἀλλ' εἶνε ὅ,τι ἀκριβῶς κήρυττε, ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρός, τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὐσίας μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα του. Ἐπικαλούμενος ὁ Χριστὸς τὰ θεοπρεπῆ καὶ εὐεργετικὰ ἔργα του εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στοὺς ἐχθρούς του: Δὲν σᾶς ἔκανα κανένα κακό. Δὲν σᾶς προξένησα καμμία ζημία. Ὅλα τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα τέλεσα σὲ σᾶς, εἶνε καλά. Συνεπῶς δὲν μὲ ἐχθρεύεσθε γιὰ κακὸ ἔργο, ἀλλὰ γιὰ καλό. Ζητῶ λοιπὸν νὰ μοῦ εἰπῆτε, γιὰ ποιὸ καλὸ ἔργο μὲ ἐχθρεύεσθε καὶ θέλετε νὰ μὲ λιθοβολήσετε.

Τί ἀπάντησαν οἱ Ἰουδαῖοι; Ποιό ἔργο τοῦ Χριστοῦ ἀνέφεραν; Κανένα ἔργο δὲν ἀνέφεραν, κανένα θαῦμα. Ἀλλ' ὡς ἔργο ἀνέφεραν λόγο τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὅτι κήρυττε τὴ θεότητά του. Ἀπέφυγαν τὴν ἀναφορὰ σὲ ἔργα, θαύματα, τὰ ὁποῖα βεβαίωναν τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές, ἀποδείκνυαν δηλαδὴ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ εἶπαν, ὅτι θέλουν νὰ τὸν λιθοβολήσουν γιὰ βλασφημία. Γιὰ ὅποιον θὰ βλασφημοῦσε τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ὁ Μωσαϊκὸς νόμος διέτασσε λιθοβολισμό (Λευΐτ. κδ' 16). Νομοθέτης τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἦταν ὁ Χριστὸς ὡς προϋπάρχων τῆς ἐνανθρωπήσεώς του Θεός. Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου ἤθελαν νὰ λιθοβολήσουν τὸν ἴδιο τὸ νομοθέτη, τὸ Θεό!

Ἐκπληττόμεθα; Καὶ σήμερα, ἂν ἐρχόταν ὁ Χριστὸς στὴ γῆ, ἀνάξιοι χριστιανοί, βαπτισμένοι στὸ ὄνομά του, καὶ ἰδίως ἀνάξιοι ἀρχιερεῖς, παρουσιαζόμενοι ὡς ἀντιπρόσωποί του, λόγῳ τῶν αὐστηρῶν κηρυγμάτων του θὰ τὸν καταδίκαζαν ἐν ὀνόματί του, ὡς διάφορον δῆθεν καὶ ἀντίθετον πρὸς τὸν γνωστὸ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο πρᾶο καὶ ταπεινὸ Χριστό, καὶ θὰ τὸν ἐκτελοῦσαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Εὐαγγελίου του καὶ τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας του! Ὑπερβολικὸς ὁ λόγος; Ὄχι, δὲν εἶνε ὑπερβολικός. Δὲν ὁμιλεῖ ὁ Ἀπόστολος γιὰ ἀνθρώπους μέσα στὸ χριστιανικὸ κόσμο *«ἀνασταυροῦντας τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας»* (Ἑβρ. στ' 6), γιὰ ἀνθρώπους δηλαδὴ ποὺ ξανασταυρώνουν τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν διαπομπεύουν; Καὶ ἀφοῦ τὸν ξανασταυρώνουν πνευματικῶς, γιατί δὲν θὰ τὸν ἐκτελοῦσαν καὶ σωματικῶς, ἂν βρισκόταν στὴ γῆ; Δὲν τὸν ξανασταυρώνουν ἐπίσης στὰ πρόσωπα πιστῶν ἀκολούθων του, τοὺς ὁποίους διώκουν καὶ καταδικάζουν; Οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν ἕτοιμοι νὰ λιθοβολήσουν τὸν Ἰησοῦ μὲ

τὸ πρόσχημα τῆς εὐσεβείας ἐκ μέρους τους καὶ τῆς βλασφημίας ἐκ μέρους του. Ἔτσι συμβαίνει καὶ στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο. Ἄδικοι καὶ ἀσεβεῖς ἐκκλησιαστικοὶ παράγοντες καλύπτουν ἀπεχθέστατες πράξεις μὲ προσχήματα εὐσεβείας.

Τί θεώρησαν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς βλασφημία τοῦ Ἰησοῦ; Τὸ ὅτι, ἐνῷ ἦταν ἄνθρωπος, κήρυττε, ὅτι ἦταν Θεός. Ἔβρισκαν ἀσυμβίβαστη τὴ θεία μὲ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι. Ἀλλὰ γιατί; Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τῆς ὁποίας αὐτοὶ ἐμφανίζονταν ὡς μελετηταὶ καὶ αὐθεντικοὶ ἑρμηνευταί, μὲ πολλὰ χωρία ἔδειχνε, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἦταν καὶ ἄνθρωπος καὶ Θεός. Παραπέμπουμε ἐνδεικτικῶς στὸ Ἡσ. θ΄ 6. Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, διότι, ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἰσχυρισμό τους, ὅτι ἦταν αὐθεντικοὶ ἑρμηνευταὶ τῶν Γραφῶν, ἦταν ἐπιπόλαιοι ἀναγνῶστες καὶ κακοὶ ἑρμηνευταί, ἦταν δὲ καὶ ἐμπαθεῖς, ἡ δὲ ἐμπάθεια τοὺς τύφλωνε, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν τὴν ἀλήθεια τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν, καὶ τὴ δικαίωσι τοῦ Ἰησοῦ ὡς Μεσσία καὶ Θεοῦ ἀπὸ τὰ θαύματά του. Ἀλλ᾽ εἶχαν ἕνα καλὸ οἱ Ἰουδαῖοι ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ. Δὲν πίστευαν μὲν στὴ θεότητά του, καταλάβαιναν ὅμως, ὅτι κήρυττε τὸν ἑαυτό του Θεό, ἐνῷ οἱ Ἀρειανοὶ καὶ οἱ ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἀντιτριαδῖτες δὲν παραδέχονται, ὅτι κήρυττε τὸν ἑαυτό του Θεό. Ὅλοι αὐτοὶ εἶνε χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους.

Στίχ. 34-36: ***«Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε; Εἰ ἐκείνους εἶπε θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ Γραφή, ὃν ὁ Πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι;».***

Τὸ ***«λυθῆναι»*** σημαίνει *«ἀκυρωθῆναι, νὰ ἀκυρωθῇ»*. Τὸ ***«ἡγίασε»*** σημαίνει *«ἐξέλεξε, ξεχώρισε»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε σ᾽ αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Δὲν εἶνε γραμμένο στὸ νόμο σας, "Ἐγὼ εἶπα, εἶσθε θεοί"; Ἀφοῦ ἐκείνους ὠνόμασε θεούς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνθηκε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, –ἡ δὲ Γραφὴ δὲν δύναται ν᾽ ἀκυρωθῇ–, σ᾽ αὐτόν, ποὺ* (εἶνε Υἱὸς καὶ) *ὁ Πατέρας ξεχώρισε καὶ ἀπέστειλε στὸν κόσμο, σεῖς λέγετε, "Βλασφημεῖς", διότι εἶπα, "Εἶμαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ";»*.

Συμφώνως πρὸς τὸν ἀμέσως προηγούμενο στίχ. 33, οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν στὸν Ἰησοῦ: Θέλουμε νὰ σὲ λιθοβολήσωμε γιὰ βαρυτάτη βλασφημία, ὅτι κάνεις τὸν ἑαυτό σου Θεό. Ἂν ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν Θεός,

ὤφειλε νὰ εἰπῇ στοὺς Ἰουδαίους: «Ὄχι, δὲν κάνω τὸν ἑαυτό μου Θεό. Παρεξηγήσατε τὰ λόγια μου. Εἶμαι καὶ ἐγὼ ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὅπως ἐσεῖς». Ἀλλὰ τέτοιο λόγο δὲν εἶπε ὁ Χριστός. Δὲν ἀρνήθηκε τὴ θεότητά του. *«Ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται»*, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Β' Τιμ. β' 13). Ἔδωσεν ἐνώπιον τῶν Ἰουδαίων μαρτυρία γιὰ τὸ πρόσωπό του, ὅπως κατόπιν κατὰ τὴ δίκη ἔδωσεν ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου, καὶ ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου (Μάρκ. ιδ' 61-62, Ἰωάν. ιη' 36-37, Α' Τιμ. στ' 13). Ἡ σωτηρία μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πίστι μας στὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ (Ἰωάν. κ' 31, Πράξ. ιστ' 30-31, Ρωμ. ι' 13 κ.ἄ.). Ἂν ὁ Ἰησοῦς ἀρνιόταν τὴ θεότητά του, πρᾶγμα βεβαίως ἀδύνατο, τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας μας θὰ ματαιωνόταν. Ἄνθρωποι προβάλλουν τοὺς ἑαυτούς των καὶ τὰ ἀξιώματά των πρὸς ἱκανοποίησι τοῦ ἐγωισμοῦ των καὶ ἐπίτευξι καὶ ἄλλων ἰδιοτελῶν σκοπῶν. Ὁ Ἰησοῦς διακήρυττε τὴ θεότητά του ὄχι διότι εἶχε ἀνάγκη ἀναγνωρίσεώς του καὶ δοξασμοῦ ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ διότι ἐμεῖς ἔχουμε ἀνάγκη σωτηρίας.

Ὁ Χριστὸς ὄχι μόνο δὲν ἀρνήθηκε, ὅτι εἶνε Θεός, ἀλλὰ καὶ ὑπερασπίσθηκε τὴ θεότητά του μὲ ἐπιχειρηματολογία. Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι θεώρησαν φρικτὴ βλασφημία τὸ ὅτι παρουσίαζε τὸν ἑαυτό του ὡς Θεό, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς ἐπικαλέσθηκε ἕνα χωρίο τῆς Γραφῆς, ὅπου ἄνθρωποι, δικασταί, ὀνομάζονται θεοί, πρᾶγμα θαυμαστό, ἀλλ' ὄχι βλάσφημο καὶ φρικτό, ἀφοῦ εἶνε τῆς θεόπνευστης Γραφῆς. Εἶπε στοὺς Ἰουδαίους: Δὲν εἶνε γραμμένο στὸ νόμο σας, *«Ἐγὼ εἶπα, εἶσθε θεοί»*; Τὸ χωρίο περιέχεται στὸν Ψαλμὸ πα', στίχ. 6, ὄχι στὸ Μωσαϊκὸ νόμο. Ἀλλ' ἐδῶ καὶ ἀλλοῦ ὁ ὅρος ***«νόμος»*** ἔχει εὐρεῖα ἔννοια, σημαίνει ὅλη τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Λέγει δὲ ὁ Ἰησοῦς ***«ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν»***, στὸ νόμο σας, ὄχι τόσον ἐπειδὴ ὁ νόμος δόθηκε στοὺς Ἰουδαίους, ὅσον ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι πολὺ μιλοῦσαν γιὰ τὸ νόμο, παρουσιάζονταν ὡς γνῶστες καὶ ἑρμηνευταὶ τοῦ νόμου, ἐπικαλοῦνταν συχνὰ τὸ νόμο, καὶ καυχῶνταν γιὰ τὸ νόμο. Πολὺ τολμηρὸ φαίνεται, ἄνθρωποι νὰ ὀνομάζωνται ***«θεοί»***. Ἀλλ' ἀφοῦ λέγει τοῦτο ἡ Γραφή, δὲν εἶνε βλασφημία. ***«Οὐ δύναται λυθῆναι ἡ Γραφή»***, τονίζει ὁ Ἰησοῦς (Ἰδὲ καὶ Ματθ. ε' 17-19). *Δὲν μπορεῖ ν' ἀκυρωθῇ ἡ Γραφή.* Τὸ κῦρος της εἶνε ἀπόλυτο. Ἀκουέτωσαν ταῦτα καὶ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἐκφράζουν ἀντιρρήσεις ὡς πρὸς τὴ Γραφή, θέλουν τὴν κατάργησι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ τὴν τροποποίησι καὶ τὸν ἐκσυγχρονισμὸ τοῦ Εὐαγγελίου! Τέτοιοι ἄνθρωποι, ὅσο καὶ ἂν διατείνωνται, ὅτι εἶνε χριστιανοί, στὴν πραγματικότητα εἶνε ἀχρίστιανοι καὶ ἀντίχριστοι. *«Πᾶσα Γραφὴ θεό-*

πνευστος», λέγει ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος (Β' Τιμ. γ' 16). *Ὅλη ἡ Γραφὴ εἶνε θεόπνευστη*. Καὶ ὅποιος φέρει ἀντιρρήσεις στὴ Γραφή, φέρει ἀντιρρήσεις στὸ Θεὸ καὶ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸ Σατανᾶ.

Μὲ τὴν ἐπίκλησι τοῦ Γραφικοῦ χωρίου, ὅπου ἄνθρωποι ὀνομάζονται ***«θεοί»***, χωρὶς ὁ τολμηρὸς αὐτὸς λόγος νὰ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ βλασφημία, ὁπωσδήποτε ὁ θυμὸς τῶν Ἰουδαίων μετριάσθηκε. Καὶ ἀφοῦ χαλαρώθηκε ὁ θυμός, ἀπὸ τὸ ταπεινὸ «κατ' ἄνθρωπον» ἐπιχείρημα ὁ Ἰησοῦς προβαίνει σὲ ἐπιχείρημα «ἀπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου». Γιὰ νὰ καταλάβωμε δὲ τὴ δύναμι τῆς ἐπιχειρηματολογίας, πρέπει νὰ ἐννοήσωμε καλῶς τὴν ἔννοια ὡρισμένων σημείων τῶν στίχ. 35-36 τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου.

Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς, ***«ἐκείνους, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο»***, ἀντιθέτει αὐτὸ τὸν λόγο πρὸς τὸν ἄλλο λόγο του, ***«ὃν ὁ Πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»***. Μὲ τὴ λέξι ***«ἐκείνους»*** ἐννοεῖ λογικὰ ὄντα ἔξω τῆς θεότητος, σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τὸ Θεό, ἀφοῦ σ' αὐτὰ τὰ λογικὰ ὄντα ***«ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο»***, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἦλθε. Δὲν ἐννοεῖ ἀγγέλους, ὅπως νομίζουν μερικοὶ κακοὶ ἑρμηνευταὶ τοῦ Ψαλμοῦ πα', ἀπὸ τὸν ὁποῖο παρατίθεται τὸ ***«Ἐγὼ εἶπα, ὑμεῖς θεοί ἐστε»***, ἀλλ' ἐννοεῖ ἀνθρώπους, συγκεκριμένως δικαστάς. ***«Ἐκεῖνοι»*** λοιπόν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνθηκε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωποι, κτίσματα καὶ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ. Ἀντιθέτως ὅμως αὐτός, ***«ὃν ὁ Πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»***, ὁ Ἰησοῦς, δὲν εἶνε πρόσωπο ἔξω τῆς θεότητος, σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τὴ θεότητα, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἔχει προΰπαρξι, καὶ τὸν ***«ἡγίασε»***, ἐξέλεξε, καὶ τὸν ἀπέστειλε στὸν κόσμο ὡς Μεσσία ***«ὁ Πατήρ»***. Ὡς πρὸς ἀνθρώπους, τοὺς δικαστάς, ***«πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο»***, ὁ Ὕψιστος ὀνομάζεται ***«Θεός»***. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν Ἰησοῦ ὀνομάζεται ***«Πατήρ»***, μὲ εἰδικὴ προφανῶς καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Σ' αὐτὸ δὲ κυρίως τὸ σημεῖο ἔγκειται ἡ δύναμι τῆς ἐπιχειρηματολογίας τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος ἦλθε στὴ γῆ καὶ ἔγινε ἄνθρωπος, εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός, ὁ φύσει Υἱὸς τοῦ φύσει Πατρός, πρόσωπο τῆς θεότητος, ὄχι ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὅπως νόμιζαν οἱ Ἰουδαῖοι. Οἱ ἁπλῶς ἄνθρωποι, οἱ δικασταί, εἶνε ***«θεοὶ»*** κατὰ χάριν. Ὁ Ἰησοῦς ὡς φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶνε Θεὸς κατὰ φύσιν. Οἱ Ἰουδαῖοι κατηγοροῦσαν τὸν Ἰησοῦ ὡς βλάσφημο λέγοντας, *«ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν»* (στίχ. 33). Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπάντησε, ὅτι δὲν εἶνε βλασφημία ὅτι εἶπε, ***«Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι»***. Ἄρα ὁ ***«Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*** εἶνε ***«Θεός»***, ἀφοῦ ἄλλωστε τὸ γέννημα εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν γεννήτορα. Τὰ δύο δὲ πρόσωπα εἶνε ἕνας Θεός, ἀφοῦ εἶνε μία

οὐσία. *«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ»*, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, *«ἕν ἐσμεν»* (στίχ. 30). Κατὰ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ὁ κατηγορούμενος ὡς βλάσφημος ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ κήρυττε τὸν ἑαυτό του Θεό, ἀπάντησε στοὺς κατηγόρους του: Ἐὰν ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνθηκε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, τοὺς δικαστὰς δηλαδή, ἁπλῶς ἀνθρώπους, δημιουργήματα καὶ δούλους τοῦ Θεοῦ, ἡ Γραφή, ὁ Θεὸς διὰ τῆς Γραφῆς, ὠνόμασε θεούς, θεοὺς κατὰ χάριν, σ' αὐτόν, ὁ ὁποῖος προϋπῆρχε, εἶνε Υἱός, καὶ ὁ Πατέρας ἐξέλεξε, ξεχώρισε, καὶ ἀπέστειλε στὸν κόσμο ὡς Μεσσία καὶ ἔγινε ἄνθρωπος, σεῖς λέγετε «Βλασφημεῖς», διότι εἶπα, ὅτι εἶμαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Θεός, ὅπως ὁ Πατέρας μου, Θεὸς κατὰ φύσιν;

Στίχ. 37-38: ***«Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ Πατὴρ κἀγὼ ἐν αὐτῷ».***

Τὸ ***«γινώσκω»*** χρησιμοποιεῖται συνωνύμως πρὸς τὸ ***«πιστεύω»*** καὶ σημαίνει *«πείθομαι»*, ὅπως στὸ Λουκ. α' 18, Ἰωάν. στ' 69, η' 52, ιζ' 7, 8. Καὶ ἔτσι ἡ φράσι ***«ἵνα γνῶτε»*** σημαίνει *«γιὰ νὰ πεισθῆτε»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἂν δὲν κάνω τὰ ἔργα τοῦ Πατέρα μου, νὰ μὴ πιστεύετε σ' ἐμένα. Ἂν ὅμως κάνω, καὶ ἂν δὲν πιστεύετε σ' ἐμένα, πιστεύσετε στὰ ἔργα, γιὰ νὰ πεισθῆτε καὶ πιστεύσετε, ὅτι ὁ Πατέρας εἶνε μέσα σ' ἐμένα καὶ ἐγὼ εἶμαι μέσα σ' αὐτόν»*.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιχειρηματολογία τοῦ Ἰησοῦ στοὺς προηγουμένους στίχ. 34-36, ἡ ἀξίωσί του, ὅτι εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, δὲν εἶνε βλασφημία. Στοὺς παρόντες δὲ στίχ. 37-38 ὁ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ δὲν θέλει τυφλὴ πίστι, συνεχίζει τὴν ἐπιχειρηματολογία του καὶ παρέχει ἀπόδειξι τῆς θεότητός του ἐπικαλούμενος πάλι τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα τελοῦσε, τὰ θαύματα. Ὅπως τὰ ἔργα τῆς δημιουργίας ἀποδεικνύουν τὴν αἰώνια δύναμι καὶ τὴ μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ (Ρωμ. α' 20), ἔτσι καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ, τὰ θαύματα, ἀποδεικνύουν τὴ δύναμι καὶ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς λέγει στοὺς Ἰουδαίους, ἂν δὲν πιστεύουν σ' αὐτόν, στὰ λόγια του δηλαδή, νὰ πιστεύσουν στὰ ἔργα του, στὴ μαρτυρία τῶν ἔργων, γιὰ νὰ πεισθοῦν, ἀπὸ τὴ μαρτυρία τῶν ἔργων, καὶ νὰ πιστεύσουν στὴ θεότητά του, τὴν ὁποία ἐδῶ ἐκφράζει μὲ τὴ φράσι, ***«ἐν ἐμοὶ ὁ Πατὴρ κἀγὼ ἐν αὐτῷ»***. Λέγοντας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι κάνει τὰ ἔργα τοῦ Πατέρα του, καὶ ἐπικαλούμενος αὐτὰ ὡς ἀπόδειξι τῆς θεότητός του, ἐννοεῖ, ὅτι τὰ ἔργα του εἶνε τὰ αὐτὰ μὲ τὰ ἔργα τοῦ Πατέρα του, ἀφοῦ κατὰ τὸ Ἰωάν. ε' 19, *«ἃ ἂν ἐκεῖνος* (ὁ Πατήρ) *ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ»*. Τὰ ἔργα

δηλαδή, τὰ ὁποῖα κάνει ὁ Πατέρας, συγχρόνως καὶ ἐξ ὁλοκλήρου κάνει καὶ ὁ Υἱός.

Ἡ δὲ ταυτότης τῶν ἔργων τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ σημαίνει καὶ ταυτότητα τῆς δυνάμεως αὐτῶν. Παντοδύναμος ὁ Πατέρας, παντοδύναμος καὶ ὁ Υἱός. Ἄρα Θεὸς καὶ ὁ Υἱός, μία οὐσία ἢ θεότης ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱός. Τὸ ὁμοούσιο καὶ ὁμόθεο μὲ τὸν Πατέρα του ὁ Υἱὸς στὸ στίχ. 30 ἐξέφρασε μὲ τὴ διακήρυξι, *«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»*, τώρα δέ, ὅπως ἤδη εἴπαμε, ἐκφράζει μὲ τὸ ***«ἐν ἐμοὶ ὁ Πατὴρ κἀγὼ ἐν αὐτῷ»***. Ὁ λόγος εἶνε παράδοξος, παραδοξότατος. Γιὰ δύο ἀγγέλους, τὸν Α καὶ τὸν Β, δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ λεχθῇ, ὅτι ὁ Α εἶνε μέσα στὸν Β καὶ ὁ Β εἶνε μέσα στὸν Α, διότι ἕκαστος ἄγγελος ἔχει τὴν οὐσία του χωριστὰ ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ ἄλλου ἀγγέλου. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ δύο ἀνθρώπους. Ἀλλ' ὁ Πατέρας εἶνε μέσα στὸν Υἱό, *«ὅλος ἐν ὅλῳ»*, καὶ ὁ Υἱὸς εἶνε μέσα στὸν Πατέρα, *«ὅλος ἐν ὅλῳ»*· Πατέρας καὶ Υἱὸς ἔχουν ἀμοιβαία ἐνοίκησι καὶ ἀλληλοπεριχώρησι. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ἀκριβῶς διότι Πατέρας καὶ Υἱός, ὅπως ἔχουν ταυτότητα ἔργων καὶ δυνάμεως, ἔχουν καὶ ταυτότητα οὐσίας. Δύο μὲν ὑποστάσεις ἢ πρόσωπα, ἀλλὰ μία οὐσία ἢ θεότης.

Μὲ τὴν ἐπιχειρηματολογία του ὁ Χριστὸς ἔδωσε ἀπάντησι στοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνταν τὴ θεότητά του. Ἡ δὲ ἀπάντησι δίνεται καὶ στοὺς Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης ἀρνοῦνται τὴ θεότητά του, καθὼς καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἀρνητὰς τῆς θεότητός του, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται, ὅτι πιστεύουν στὴ Γραφή, ἢ δηλώνουν, ὅτι δὲν πιστεύουν, ἀλλὰ διατείνονται, ὅτι ἡ Γραφὴ δὲν κηρύττει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός. Ὅλοι αὐτοὶ παρερμηνεύουν τὴ Γραφή, κακοποιοῦν τὸ ἱερὸ κείμενο τῆς Πίστεώς μας, μυωπάζουν δὲ καὶ πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, τὰ τότε καὶ τὰ μέχρι σήμερα, καὶ εἶνε ἀναπολόγητοι καὶ αὐτοκατάκριτοι.

Στίχ. 39: *«Ἐζήτουν οὖν πάλιν πιάσαι αὐτὸν καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν»*.

Τὸ ***«πιάσαι»*** εἶνε ἀπαρέμφατο, χρόνου ἀορίστου, τοῦ ρήματος «πιάζω», τὸ ὁποῖο σημαίνει *«πιάνω, συλλαμβάνω»*.

Μεταφράζουμε: *«Τότε προσπάθησαν νὰ τὸν πιάσουν, ἀλλὰ ξέφυγε ἀπὸ τὸ χέρι τους»*.

Οὔτε τὰ ὑπερφυῆ λόγια τοῦ Ἰησοῦ οὔτε τὰ ὑπερφυσικὰ ἔργα του ἔπεισαν τοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὴ θεότητά του. Ἂν καὶ ἐμεῖς κατὰ τὶς συζητήσεις μας μὲ αἱρετικοὺς καὶ ἀπίστους ἀναπτύσσωμε ἐπιχειρηματολογία μὲ ἰσχυρὰ καὶ συντριπτικὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς

Πίστεως, ἀλλὰ δὲν πείθωμε τοὺς ἀντιφρονοῦντες, ἂς μὴ στενοχωρούμεθα καὶ ἂς μὴ παραπονούμεθα· ἂς σκεπτώμεθα, ὅτι τοὺς κακοπροαιρέτους, πεπωρωμένους καὶ διεστραμμένους δὲν συγκινοῦσε καὶ δὲν ἔπειθε οὔτε ὁ Χριστός, ποὺ εἶνε Θεός, εἶχε λόγο ἀπολύτως τέλειο, καὶ βεβαίωνε τὸ λόγο του μὲ θαύματα. Τὰ ἐπιχειρήματά μας κατὰ τὶς συζητήσεις εἶνε δυνατὸ νὰ εἶνε συντριπτικά, ἀλλὰ δὲν πείθουν, ἂν δὲν συναντήσουν *«καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην»* (Ψαλμ. ν' 19).

Καὶ ἄλλες φορὲς οἱ Ἰουδαῖοι ἀποπειράθηκαν νὰ πιάσουν καὶ νὰ θανατώσουν τὸν Ἰησοῦ, ἀλλ' ἀπέτυχαν. Καὶ τώρα ἀποπειρῶνται, γιὰ νὰ προσθέσουν στὶς ἀποτυχίες τους μία νέα ἀποτυχία. Ὁ Χριστὸς καὶ τώρα διέφυγε ἀπὸ τὸ χέρι τους. Ὁ ποιμὴν ὁ μέγας, ὁ ὁποῖος εἶπε, ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἁρπάξῃ τὰ πρόβατα ἀπὸ τὸ χέρι του, πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ ἁρπαχθῇ ὁ ἴδιος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του; Τὸ χέρι τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀσυγκρίτως ἰσχυρότερο ἀπὸ τὸ χέρι τῶν ἐχθρῶν του. Τὰ θαύματα καὶ ἡ πολλὲς φορὲς διαφυγή του ἀπὸ τὸ χέρι τῶν ἐχθρῶν του ἀποδείκνυαν τὴν ἀσύγκριτη ἰσχύ του, τὴν παντοδυναμία του, καὶ ὅτι, ἂν ἔπειτα συνελήφθη καὶ σταυρώθηκε, τοῦτο συνέβη μὲ τὴ θέλησί του. Ὁ ἴδιος παρέδωσε τὸν ἑαυτό του καὶ θυσιάσθηκε γιὰ τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου. Οἱ διεστραμμένοι Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν τοῦτο. Καὶ ὅταν εἶδαν τὸν Ἰησοῦ σταυρωμένο, ἐμπαίζοντας ἔλεγαν: *«Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι»* (Ματθ. κζ' 42). Βλακώδης ὁ λόγος τους. Ἀφοῦ ἔσωσε ἄλλους, ἀσφαλῶς εἶχε τὴ δύναμι νὰ σώσῃ καὶ τὸν ἑαυτό του. Ἀλλ' ἑκουσίως παρέδωσε τὸν ἑαυτό του στὸ θάνατο, γιὰ νὰ σώσῃ ἐμᾶς. Δὲν τὸ κατάλαβαν οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι, τὸ καταλαβαίνουμε ἐμεῖς οἱ πιστοί.

Στίχ. 40-42: *«Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν, πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου ἀληθῆ ἦν. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν»*.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ πῆγε πάλι πέρα ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη, ὅπου στὴν ἀρχὴ βάπτιζε ὁ Ἰωάννης, καὶ ἔμεινε ἐκεῖ. Καὶ πολλοὶ ἦλθαν σ' αὐτόν, καὶ ἔλεγαν: "Ὁ Ἰωάννης δὲν ἔκανε κανένα θαῦμα, ἀλλὰ ὅλα, ὅσα ὁ Ἰωάννης εἶπε γι' αὐτόν, ἦταν ἀληθινά". Πολλοὶ δὲ ἐκεῖ πίστευσαν σ' αὐτόν»*.

Οἱ Ἰουδαῖοι στὶς ἀξιώσεις τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητά του ἀντέδρασαν καὶ ἀποπειράθηκαν, ὅπως εἴδαμε

προηγουμένως, νὰ τὸν συλλάβουν. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς ἔφυγε καὶ πῆγε πάλι ὅπου εἶχε πάει στὴν ἀρχὴ τῆς δημοσίας δράσεώς του, στὴν περιοχὴ πέρα ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη, τὴν Περαία, στὸν τόπο, ὅπου ἀρχικῶς βάπτιζε ὁ Ἰωάννης, στὴ Βηθανία, κατ' ἄλλη γραφὴ Βηθαβαρά (Ἰωάν. α΄ 28), ὄχι βεβαίως στὴ Βηθανία πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου κατοικοῦσαν ἡ Μάρθα, ἡ Μαρία καὶ ὁ Λάζαρος, ἀλλὰ στὴ Βηθανία πλησίον τοῦ Ἰορδάνου. ***«Καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ».*** Τὸ ρῆμα ***«ἔμεινε»*** δεικνύει, ὅτι ἡ διαμονὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ παρατάθηκε ἐπὶ κάποιο χρονικὸ διάστημα, ἴσως ἐπὶ τρεῖς περίπου μῆνες.

Γιατί ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει, ὅτι ὁ τόπος, ὅπου ὁ Ἰησοῦς πῆγε πάλι, ἦταν ἐκεῖνος, ὅπου ἀρχικῶς βάπτιζε ὁ Ἰωάννης; Διότι θέλει νὰ ὑπενθυμίσῃ τὰ ὅσα ἔγιναν καὶ ἐλέχθησαν ἐκεῖ ἀπὸ τὸν Ἰωάννη γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰωάννης βάπτισε τὸν Ἰησοῦ καὶ ἔδωσε γι' αὐτὸν πολλαπλὴ μαρτυρία. Ἐκτὸς ἄλλων ἔδωσε τὴ μαρτυρία, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἰσχυρότερός του, ἔχει προΰπαρξι, εἶνε ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, εἶνε ὁ Νυμφίος τῶν ψυχῶν, καὶ ἀπὸ τὴν πίστι σ' αὐτὸν ἐξαρτᾶται ἡ αἰώνιος ζωή (Ἰωάν. α΄ 7, 27-34, 36, γ΄ 27-36, ε΄ 32-33). Πολλαπλῶς ὁ Ἰωάννης κήρυξε καὶ διακήρυξε τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ἀξιομνημόνευτος λοιπὸν ὁ τόπος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς ἄρχισε τὴ δημοσία δρᾶσι του. Ὅπως παρατήρησε ἑρμηνευτής, «ἐνεῖχε πολὺ θέλγητρον τὸ νὰ εὑρεθῇ ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸ τέλος τοῦ σταδίου του εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἤρχισεν αὐτό».

«Πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν». Συρροὴ λαοῦ στὴν Περαία κατὰ τὴν ἐκεῖ ἐπίσκεψι τοῦ Ἰησοῦ. Ὅπου καὶ ἂν πήγαινε ὁ Ἰησοῦς καὶ τὰ πλήθη πληροφοροῦνταν, τὸν καταδίωκαν. Οἱ ἐμπαθεῖς Ἰουδαῖοι, καὶ μάλιστα οἱ ἄρχοντες, τὸν καταδίωκαν μὲ κακὴ ἔννοια. Τὰ πλήθη τῶν καλοπροαιρέτων ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ τὸν καταδίωκαν μὲ καλὴ ἔννοια. Ἰσχυρότερος μαγνήτης ψυχῶν ἀπὸ τὸ Χριστὸ δὲν ὑπῆρξε καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ. Πολλὲς χιλιάδες, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, τὸν ἀκολουθοῦσαν καὶ στὴν ἔρημο, καὶ ἐπὶ ἡμέρες ἔμεναν νηστικοί, κρεμασμένοι ἀπὸ τὰ χείλη του καὶ ἀπολαμβάνοντες τὴν τροφὴ καὶ τὴν τρυφὴ τοῦ ἄρτου, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, μετὰ δὲ τὸν πνευματικὸ ἄρτο ἀπολάμβαναν καὶ τὸν ὑλικὸ διὰ θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ καλοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι, ποὺ συνέρρευσαν στὴν Περαία γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ἔλεγαν γιὰ τὸν Ἰωάννη, ὅτι ***«σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν»***, *θαῦμα δὲν ἔκανε κανένα.* Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ πιστεύουν στὸ μεταφυσικὸ κόσμο, διψοῦν τὸ μεταφυσικὸ στοιχεῖο, τὸ θαῦμα. Ἰδιαιτέρως δὲ ἡ δίψα

τοῦ θαύματος διέκρινε τοὺς Ἰουδαίους. «*Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι*», λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. α' 22). Ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ μεγαλύτερος προφήτης. Ἔκανε δὲ ἐντύπωσι, ὅτι αὐτὸς ὁ προφήτης, ὁ τόσο μεγάλος, τὸν ὁποῖον ἀρχικῶς πολλοὶ θεώρησαν Μεσσία, δὲν ἔκανε οὔτε ἕνα θαῦμα. Σὲ ὅλους δὲ τοὺς πιστοὺς προκαλεῖ ἐντύπωσι, ὅτι ὁ «*μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν*» (Ματθ. ια' 11), ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἔκανε θαύματα. Καὶ οἱ μεγαλύτεροι Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας δὲν διακρίνονταν ὡς θαυματουργοί. Ἀλλ' ἂς μὴ ἀποροῦμε γι' αὐτό. Τὰ μεγαλύτερα χαρίσματα τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε οἱ θαυματουργίες, ἀλλὰ τὰ χαρίσματα τοῦ λόγου, τὰ ὁποῖα οἰκοδομοῦν τὶς ψυχὲς καὶ τὴν Ἐκκλησία. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος τῶν θαυματουργιῶν καὶ ὅλων τῶν χαρισμάτων προτάσσει τὰ χαρίσματα τοῦ λόγου (Α' Κορ. ιβ' 28). Καὶ προτρέπει νὰ ζηλεύωμε τὰ χαρίσματα «*τὰ κρείττονα*», τὰ ἀνώτερα, τὰ χαρίσματα δηλαδὴ τοῦ λόγου. Ὁ προφήτης καὶ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης εἶχε τὸ ἀνώτερο χάρισμα, τὸ χάρισμα τοῦ λόγου. Καίτοι ἦταν ἀγράμματος καὶ ἀνδρώθηκε μέσα στὴν ἔρημο, ἐπειδὴ ἦταν θεόπνευστος ἔκανε τόσο ὑψηλὸ κήρυγμα καὶ εἶπε τόσο θαυμαστὰ λόγια γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ποὺ φυσικῶς δὲν ἦταν ποτὲ δυνατὸ νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ εἰπῇ κανείς. Καὶ ὅταν τὸ ὑψηλὸ κήρυγμα καὶ τὰ θαυμαστὰ λόγια τοῦ Ἰωάννου ἐπαληθεύθηκαν ἀπὸ τὶς διακηρύξεις, τὰ θαύματα καὶ γενικῶς τὸ κήρυγμα, τὰ ἔργα καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ἄνθρωποι θαύμαζαν τὸν Ἰωάννη καὶ ἔλεγαν, ὅτι ὅλα, ὅσα εἶπε γιὰ τὸν Ἰησοῦ, «***ἀληθῆ ἦν***», δὲν διαψεύσθηκε τίποτε, βγῆκαν ἀληθινά. Ὁ Ἰωάννης δοξαζόταν ἀπὸ τὸ λαό, διότι ὁ Ἰησοῦς, ἰδίως μὲ τὰ καταπληκτικὰ θαύματά του, ἀποδείκνυε τὸν Ἰωάννη ἀξιόπιστο.

Ὁ Ἰωάννης εἶχε πρὸ πολλοῦ ἀποθάνει. Εἶχε κατεβῇ στὸν ᾅδη, γιὰ νὰ κηρύξῃ καὶ ἐκεῖ τὴν ἔλευσι τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ τὰ λόγια του ἐπάνω στὴ γῆ, καθὼς ἐπαληθεύονταν ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ γενικῶς τὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ, ὠφελοῦσαν τοὺς ἀκροατάς του. Καὶ μέχρι σήμερα ὠφελοῦν καὶ μέχρι τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου θὰ ὠφελοῦν τὶς πιστὲς ψυχὲς τὰ λόγια τοῦ Ἰωάννου. Βεβαίως οἱ κήρυκες τοῦ θείου λόγου δὲν εἶνε ὅλοι μεγάλης ἐμβελείας, ὅπως οἱ προφῆτες σὰν τὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο, οἱ ἀπόστολοι σὰν τὸν Παῦλο, οἱ Πατέρες σὰν τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο. Πάντως ὅμως καὶ οἱ ταπεινότεροι κήρυκες τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἂς ἔχουν ὑπ' ὄψι τους, ὅτι καὶ μετὰ τὸ θάνατό τους ἐκλεκτὲς ψυχές, ποὺ τοὺς ἄκουσαν, ὅταν ζοῦσαν, καὶ συγκινήθηκαν ἀπὸ τὰ κηρύγματά τους, θὰ ἐνθυμοῦνται καὶ αὐτοὺς καὶ λόγια τους, καὶ θὰ ὠφελοῦνται.

ΙΑ΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

«Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται»

Στίχ. 1-2: ***«Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει».***

Τὸ ***«ἐκμάξασα»*** εἶνε μετοχὴ ἀορίστου τοῦ ρήματος «ἐκμάσσω», τὸ ὁποῖο σημαίνει *«σφογγίζω, σκουπίζω»*. Ἡ δοτικὴ ***«ταῖς θριξί»*** σημαίνει *«μὲ τὶς τρίχες τῆς κεφαλῆς, μὲ τὰ μαλλιά»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἦταν δὲ κάποιος ἀσθενὴς ὀνομαζόμενος Λάζαρος ἀπὸ τὴ Βηθανία, ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς Μαρίας καὶ τῆς Μάρθας τῆς ἀδελφῆς της. Ἡ δὲ Μαρία ἦταν ἐκείνη, ποὺ ἄλειψε* (ἀργότερα) *τὸν Κύριο μὲ μύρο καὶ σκούπισε τὰ πόδια του μὲ τὰ μαλλιά της. Αὐτῆς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἦταν ἀσθενής».*

Τὸ ἑνδέκατο κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου σχεδὸν ὁλόκληρο ἀναφέρεται στὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου, τὴν πλέον ἐντυπωσιακὴ ἀνάστασι, ποὺ ἐνήργησε ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπίγειας δράσεώς του. Ἡ σχετικὴ ἀφήγησι παρουσιάζεται μὲ τρόπο τόσο λεπτομερῆ καὶ τόσο δραματικό, ὅσο καμμία ἄλλη ἀφήγησι στὸ Εὐαγγέλιο. Ἐπίσης σὲ καμμία ἄλλη ἀφήγησι ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἰησοῦ ὁ τελείως θεῖος καὶ τελείως ἀνθρώπινος δὲν παρουσιάζεται μὲ τρόπο τόσο ζωηρὸ καὶ τόσο σαφῆ.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς δίνει τὰ στοιχεῖα τοῦ προσώπου, ποὺ ἀξιώθηκε τῆς πλέον ἐντυπωσιακῆς ἀναστάσεως. Λάζαρος τὸ ὄνομά του, ὄνομα ἑβραϊκό, ποὺ σημαίνει ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς βοηθεῖ. Βηθανία ὁ τόπος καταγωγῆς του, ἕνα χωριὸ στὴν ἀνατολικὴ κλιτὺ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, περίπου τρία τέταρτα τῆς ὥρας σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Σήμερα ὀνομάζεται Ἐλ–Ἀζαριέχ, ποὺ σημαίνει τὸν τόπο τοῦ Λαζάρου. Ἦταν τόσο σπουδαῖο τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ὥστε ὁ τόπος πῆρε τὸ ὄνομά του. Ὁ Λάζαρος ἦταν ἀδελφὸς τῆς Μαρίας, ποὺ ὀλίγο πρὸ τοῦ πάθους ἄλειψε τὸν Κύριο μὲ μύρο, καὶ τῆς Μάρθας.

Ὁ Λάζαρος ἦταν ἰδιαιτέρως ἀγαπητὸς στὸ Χριστό. *«Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν»*, εἶπεν ὁ Χριστὸς στοὺς Μαθητάς του (στίχ. 11). Καὶ οἱ ἀδελφὲς τοῦ Λαζάρου διαμήνυσαν στὸ Χριστό: *«Κύριε, ἴδε, ὃν φιλεῖς,*

ἀσθενεῖ» (στίχ. 3). *Κύριε, νά, αὐτός, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷς, εἶνε ἀσθενής.* Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Λάζαρο: *«Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν!»* (στίχ. 36). *Κοίταξε πόσο τὸν ἀγαποῦσε!* Ὅπως ὁ μεγάλος πατριάρχης Ἀβραὰμ *«φίλος Θεοῦ ἐκλήθη»* (Ἰακ. β΄ 23), *φίλος τοῦ Θεοῦ ὠνομάσθηκε,* ἔτσι καὶ ὁ ἀπόγονός του Λάζαρος ὠνομάσθηκε φίλος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ. Πόσο μεγάλη τιμὴ γιὰ τὸ Λάζαρο!

Ἀλλὰ καὶ ὁ Λάζαρος, ὁ τόσο ἀγαπητὸς στὸ Χριστό, ὁ φίλος τοῦ Χριστοῦ, **«ἦν ἀσθενῶν»**, ἀσθένησε. Καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ τῶν ἐκλεκτῶν προσβάλλονται ἀπὸ ἀσθένειες. Ἐπίσης ὑφίστανται θάνατο. Νὰ μὴ παραπονούμεθα λοιπόν, ἂν καὶ ἐμεῖς ἀσθενοῦμε καὶ πεθαίνουμε. Βεβαίως στὴν ἀσθένεια καὶ στὸ θάνατο τοῦ Λαζάρου ἀκολούθησε ἀνάστασι. Ναί, ἀκολούθησε ἀνάστασι, μὲ τὴν ὁποία ὁ Λάζαρος ἔγινε περιώνυμος ἀνὰ τοὺς αἰῶνες. Ἀλλὰ ἡ ἀσθένεια καὶ ὁ θάνατος, ποὺ προηγήθηκαν τῆς ἀναστάσεως, ἦταν γεγονότα δυσάρεστα, θλιβερά, καὶ γιὰ τὸ Λάζαρο καὶ γιὰ τὶς ἀδελφές του. Καὶ ναὶ μὲν ἐμεῖς μετὰ τὶς ἀσθένειες καὶ τὸ θάνατο δὲν ἀνασταινόμεθα ὅπως ὁ Λάζαρος, καὶ δὲν γινόμεθα περιώνυμοι ὅπως ἐκεῖνος, ὁπωσδήποτε ὅμως καὶ ἐμεῖς ὠφελούμεθα ἀπὸ τὶς δοκιμασίες καὶ τὶς θλίψεις, ἂν τὶς ἀντιμετωπίζωμε μὲ πίστι. *«Πᾶσα παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι᾽ αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης»* (Ἑβρ. ιβ΄ 11). *Κάθε παίδευσι πρὸς μὲν τὸ παρὸν δὲν φαίνεται πρόξενος χαρᾶς, ἀλλὰ λύπης. Ὕστερα ὅμως, σ᾽ ὅσους ἔχουν γυμνασθῆ μ᾽ αὐτή, ἀποδίδει πλούσιο καρπὸ δικαιώσεως, σωτηρίας.*

Ὡς πρὸς τὸν τόπο καταγωγῆς καὶ διαμονῆς τοῦ Λαζάρου ὁ Εὐαγγελιστὴς γράφει, **«ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας»**. Οἱ προθέσεις **«ἀπό»** καὶ **«ἐκ»** ἐδῶ εἶνε συνώνυμες. Χρησιμοποιοῦνται δὲ δύο προθέσεις ἀντὶ μιᾶς χάριν ἐναλλαγῆς καὶ ποικιλίας. Ἔτσι ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐκφράζεται καὶ στὸ α΄ 45: *«Ἦν δὲ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου».*

Οἱ ἀδελφὲς τοῦ Λαζάρου ἀναφέρονται ἐδῶ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου, ὀνομαστικῶς καὶ κατὰ τρόπο, ὁ ὁποῖος προϋποθέτει, ὅτι στοὺς ἀναγνῶστες τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου ἦταν πολὺ γνωστές. Γιὰ τὸν Ἀνδρόνικο καὶ τὴν Ἰουνία ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει, ὅτι ἦταν *«ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις»* (Ρωμ. ιστ΄ 7). Ὅπως δὲ ὁ Ἀνδρόνικος καὶ ἡ Ἰουνία ἦταν ἐπίσημοι μεταξὺ τῶν ἱεραποστολικῶν προσώπων, ἔτσι καὶ οἱ ἀδελφὲς τοῦ Λαζάρου ἦταν ἐπί-

σημες μεταξὺ τῶν πιστῶν, διότι διακρίνονταν γιὰ τὴν εὐσέβειά τους, καὶ διότι στὸ σπίτι τους ἔβρισκε φιλοξενία καὶ ἀνάπαυσι ὁ Χριστός. Κατὰ κόσμον ἐπίσημοι εἶνε οἱ ἄρχοντες καὶ ἄλλα ὑψηλὰ ἱστάμενα καὶ χαμηλὰ συνήθως ζῶντα πρόσωπα. Ἀλλὰ κατὰ Θεὸν ἐπίσημοι εἶνε οἱ θεοσεβεῖς, ἔστω καὶ ἂν ἀνήκουν στὴν τελευταία κοινωνικὴ τάξι. Στὴν τελευταία κοινωνικὴ τάξι ἀνῆκε καὶ ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος. Ἀλλ᾽ εἶνε ὁ Ἐπίσημος τῶν ἐπισήμων.

Ἀπὸ τὶς ἀδελφὲς τοῦ Λαζάρου ἄλλοτε μνημονεύεται πρῶτα ἡ Μάρθα ὡς οἰκοδέσποινα (ια´ 5, 19, Λουκ. ι´ 38) καὶ ἄλλοτε ἡ Μαρία. Ἐδῶ στὸ στίχ. 1 μνημονεύεται πρῶτα ἡ Μαρία, ἐπειδὴ στὸ στίχ. 2 γίνεται ἀναφορὰ στὴ συγκινητικὴ πρᾶξι της νὰ ἀλείψῃ τὸν Κύριο μὲ μύρο, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸ χρόνο τῆς συγγραφῆς τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου διακρινόταν περισσότερο τῆς Μάρθας. Ὁ Κύριος γιὰ τὴ Μαρία, ἐπειδὴ κάθησε στὰ πόδια του καὶ μὲ ζῆλο ἄκουε τὸ λόγο του, εἶχε πεῖ τὸν ἐπαινετικὸ ἐκεῖνο λόγο, *«Μαρία τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ᾽ αὐτῆς»* (Λουκ ι´ 42). Ἐπίσης ὁ Κύριος γιὰ τὴ Μαρία, ἐπειδὴ ἄλειψε τὸ σῶμα του μὲ μύρο, εἶχε πεῖ: *«Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς»* (Μάρκ. ιδ´ 9). Ἡ φράσι, *«εἰς μνημόσυνον αὐτῆς»* σημαίνει, «γιὰ νὰ διαιωνίζεται ἡ μνήμη της».

Ἡ συγκινητικὴ πρᾶξι τῆς Μαρίας, ὅτι ἄλειψε τὸν Κύριο μὲ μύρο καὶ σκούπισε τὰ πόδια του μὲ τὰ μαλλιά της, συνέβη ἀργότερα, μετὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου, καὶ περιγράφεται στὸ ιβ´ 3. Ἀναφέρεται δὲ καὶ ἐδῶ ἐκ τῶν προτέρων ὡς λίαν ἀξιοσημείωτο καὶ γνωστὸ γεγονός. Ἐπειδὴ δὲ στὸ Λουκ. ζ´ 37-50 ἀναφέρεται γυναῖκα, ποὺ ἄλειψε τὸν Κύριο μὲ μύρο, πρέπει νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι πρόκειται γιὰ ἄλλη γυναῖκα, πόρνη, ἐνῷ ἡ Μαρία, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου, ἦταν σεμνὴ καὶ ἁγνή.

Στίχ. 3: *«Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι· Κύριε, ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ».*

Τὸ ***«φιλῶ»***, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται ἐδῶ, εἶνε συνώνυμο τοῦ *«ἀγαπῶ»*, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται στὸ στίχ. 5. Ἀντὶ ἑνὸς χρησιμοποιοῦνται δύο ρήματα χάριν ἐναλλαγῆς καὶ ποικιλίας. Βλέπε καὶ κα´ 15-17, ὅπου τὰ αὐτὰ ρήματα ἐναλλάσσονται ἐπανειλημμένως.

Μεταφράζουμε: *«Γι᾽ αὐτὸ οἱ ἀδελφὲς τοῦ ἔστειλαν μήνυμα λέγοντας: "Κύριε, νά, αὐτός, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷς, εἶνε ἀσθενής"».*

Τὰ τρία ἀδέλφια, ἡ Μαρία, ἡ Μάρθα καὶ ὁ Λάζαρος, ἦταν ἀγαπημένα μεταξύ τους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο δυστυχῶς δὲν συμβαίνει μεταξὺ ὅλων τῶν ἀδελφῶν. Λέγεται, ὅτι τὸ αἷμα νερὸ δὲν γίνεται. Σὲ πολλὲς ὅμως περιπτώσεις ἡ ἰδιοτέλεια καὶ ὁ φθόνος κάνουν τὸ αἷμα νερό. Ὁ Κάιν δὲν σκότωσε τὸν ἀδελφό του Ἄβελ; Ἡ περίπτωσι τῶν τριῶν ἀδελφῶν στὴ Βηθανία δὲν ἦταν ἀπὸ τὶς κακές, ἀλλ᾽ ἀπὸ τὶς καλὲς καὶ ὑποδειγματικὲς περιπτώσεις. Ἡ Μαρία καὶ ἡ Μάρθα, ὅταν ὁ ἀδελφός τους Λάζαρος ἀσθένησε, ἀπὸ ἀγάπη ἐνδιαφέρθηκαν ζωηρῶς γιὰ τὴν ὑγεία του, καὶ ἀπὸ πίστι καὶ εὐσέβεια σκέφθηκαν τὸν μεγάλο Ἰατρό, τὸν Ἰησοῦ, ποὺ ἔκανε θαύματα θεραπείας σ᾽ ἀσθενεῖς, καὶ τοῦ ἔστειλαν μήνυμα μακριά, σὲ ἄλλη περιοχή, μὲ ἀπεσταλμένο ἢ ἀπεσταλμένους. Ὁ Χριστὸς ἀγαποῦσε τὰ τρία ἀδέλφια καὶ ἔβρισκε ἀνάπαυσι κοντά τους καὶ γιὰ ἄλλους βεβαίως λόγους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ λόγο, ὅτι ἦταν ἀγαπημένα μεταξύ τους. Ἡ ἀγάπη προέχει.

Τὸ μήνυμα τῶν δύο ἀδελφῶν πρὸς τὸν Ἰησοῦ γιὰ τὸν ἀσθενοῦντα ἀδελφό τους εἶνε πλῆρες λεπτότητος. Δὲν λένε στὸ Χριστό, «Ἔλα καὶ θεράπευσέ τον». Δὲν ἐπικαλοῦνται τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὸν ἀδελφό τους. Δὲν λένε, «Ὁ ἀγαπημένος ἀδελφός μας νοσεῖ σοβαρῶς καὶ κινδυνεύει. Ἔλα νὰ τὸν σώσῃς». Ἐπίσης δὲν ἐπικαλοῦνται τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴ φιλοξενία, ποὺ παρεῖχαν σ᾽ αὐτόν. Δὲν λένε, «Ἐμεῖς δείξαμε τὴν ἀγάπη μας σὲ σένα καὶ πολλὲς φορὲς σὲ φιλοξενήσαμε στὸ σπίτι μας. Δεῖξε καὶ σὺ τὴν ἀγάπη σου σὲ μᾶς καὶ δῶσε τὴν ὑγεία στὸν ἀδελφό μας». Οἱ δύο ἀδελφὲς δὲν ἀπευθύνονται στὸν Ἰησοῦ ἀπαιτητικά, ἀλλὰ μὲ μεγάλη εὐγένεια. Ἁπλῶς πληροφοροῦν τὸν Ἰησοῦ γιὰ τὴν ἀσθένεια τοῦ Λαζάρου καὶ ἀναφέρονται στὴ μεγάλη ἀγάπη του πρὸς αὐτόν. Δὲν ἐπικαλοῦνται τὴν ἰδική τους ἀγάπη οὔτε πρὸς τὸν ἀδελφό τους οὔτε πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ἀλλ᾽ ἐπικαλοῦνται τὴν ἀγάπη τοῦ Ἰησοῦ, τὴν ἀνώτερη ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀγάπη. ***«Κύριε, ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ»***. *Κύριε, νά, αὐτός, ποὺ τόσο πολὺ ἀγαπᾷς, εἶνε ἀσθενής*. Μὲ τὸ μήνυμά τους οἱ ἀδελφὲς εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ: «Σὲ πληροφοροῦμε γιὰ τὴν ἀσθένεια τοῦ λίαν ἀγαπητοῦ σου Λαζάρου καὶ κάνε ὅ,τι ἡ ἀγάπη σου ὑπαγορεύει». Στὴν προκειμένη περίπτωσι ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ὑπαγόρευε νὰ ἀφήσῃ τὸ Λάζαρο νὰ ἀποθάνῃ, γιὰ νὰ κάνῃ θαῦμα ἀνώτερο ἀπὸ τὴ θεραπεία, ἀνάστασι νεκροῦ.

Ἀπὸ τὸ μήνυμα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου πρὸς τὸν Ἰησοῦ ποιὸ μήνυμα ἔρχεται πρὸς ἐμᾶς; Νὰ ἔχωμε εὐγένεια καὶ λεπτότητα. Νὰ μὴν εἴμεθα ἀπαιτητικοὶ ἀπέναντι τῶν συνανθρώπων, καὶ προπάντων

ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἰδίως ὅταν ἔρχωνται δοκιμασίες, καὶ μάλιστα σοβαρὲς ἀσθένειες, νὰ μὴν ἐκβιάζωμε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ ζητοῦμε «σώνει καὶ καλὰ» νὰ γίνῃ τὸ δικό μας θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Νὰ λέμε, *«Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γινέσθω»* (Πράξ. κα΄ 14). Ὁ Θεὸς ξέρει τί εἶνε τὸ συμφέρον μας.

Στίχ. 4: *«Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι᾽ αὐτῆς».*

Μεταφράζουμε: «*Ὅταν δὲ ἄκουσε ὁ Ἰησοῦς εἶπε: "Αὐτὴ ἡ ἀσθένεια δὲν εἶνε γιὰ θάνατο, ἀλλὰ γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ δοξασθῇ δηλαδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐξ αἰτίας της"*».

Οἱ προθέσεις ***«πρός»***, ***«ὑπέρ»*** καὶ ***«ἵνα»*** ἐδῶ χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως καὶ σημαίνουν σκοπό, ὅπως ἡ τρίτη ἀπ᾽ αὐτὲς τὶς προθέσεις στὸ θ΄ 3. Ὅπως στὴν περίπτωσι τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε τὴν τυφλότητα μὲ τὸ σκοπὸ *«ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ»*, ἔτσι καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι τῆς ἀσθενείας τοῦ Λαζάρου ἐπέτρεψε τὴν ἀσθένεια μὲ τὸ σκοπό, ὁ ὁποῖος ἐκφράζεται διὰ τῆς φράσεως ***«ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»***.

Ἡ φράσι, ***«Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον»***, *αὐτὴ ἡ ἀσθένεια δὲν εἶνε γιὰ θάνατο*, φαίνεται παράδοξη καὶ ἀκατανόητη, ἀφοῦ στὴν ἀσθένεια ἀκολούθησε ὁ θάνατος. Ἀλλὰ τὸ παράδοξο καὶ ἀκατανόητο τῆς φράσεως αἴρεται, ἀφοῦ στὸ θάνατο ἀκολούθησε ἡ ἀνάστασι. Ὁ Κύριος ἤθελε νὰ εἰπῇ, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀσθένεια δὲν ἦταν ὅπως ἐκεῖνες οἱ ἀσθένειες, μὲ τὶς ὁποῖες τερματίζεται ἡ ἐπίγεια ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπέθανε βεβαίως ὁ ἀσθενὴς Λάζαρος, ἀλλὰ δὲν ἔμεινε στὸ θάνατο, ἀναστήθηκε. Ἡ ἀσθένεια λοιπὸν δὲν δόθηκε στὸ Λάζαρο, γιὰ νὰ τερματισθῇ ἡ ἐπίγεια ζωή του, ἀλλὰ δόθηκε, γιὰ νὰ δοξασθῇ ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἀναστάσεως.

Πολλὰ λόγια τῆς Γραφῆς εἶνε παράδοξα καὶ φαίνονται ἀκατανόητα. Ἀλλ᾽ ἐξ αἰτίας τούτου ἂς μὴ νομίζῃ κανείς, ὅτι ἡ Γραφὴ «δὲν τὰ λέει καλά». Ἡ Γραφὴ εἶνε θεόπνευστη καὶ τὰ λέει πολὺ καλά, ἄριστα. Καὶ πρέπει γιὰ τὴν κατανόησι δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς νὰ ζητοῦμε τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο κατ᾽ οὐσίαν εἶνε ὁ συγγραφεὺς τῆς Γραφῆς, νὰ ἐρευνοῦμε, νὰ διαβάζωμε ἑρμηνεῖες ἁγίων καὶ ἄλλων ἑρμηνευτῶν, νὰ ἐρωτοῦμε ἀνθρώπους μὲ οἰκειότητα πρὸς τὴ Γραφὴ καὶ γνῶσι, νὰ καταβάλλωμε κάθε φιλότιμη προσπάθεια στὴν ἔρευνα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν μὲν διακριβώσωμε τὴν

ὀρθὴ ἔννοια δυσνοήτου χωρίου τῆς Γραφῆς, καλῶς. Ἂν ὅμως δὲν διακριβώσωμε, ἂς μὴ ἐπιτρέψωμε στὸν ἐγωισμό μας νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ Γραφὴ «δὲν τὰ λέει καλά». Αὐτὸς ὁ λόγος ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ εἰποῦμε, ὅτι ὁ Θεὸς «δὲν τὰ λέει καλά»! Ἡ Γραφὴ περιέχει δυσνόητα χωρία καὶ γιὰ ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ταπεινώνῃ τὸν ἐγωισμό μας καὶ νὰ μὴ λέμε, ὅτι τὰ ξέρουμε ὅλα. Στὴ συνέχεια τῆς ἑρμηνείας τοῦ παρόντος στίχου θὰ ἰδοῦμε, ὅτι ὑποκρύπτεται σ᾿ αὐτὸν ὑψίστη μυστικὴ ἔννοια, ἡ ὁποία, ἀπὸ ὅσα γνωρίζουμε, διέφυγε τὴν προσοχὴ τῶν ἑρμηνευτῶν.

Οἱ ἑρμηνευταὶ στὴ φράσι, ***«ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»***, δίνουν τὴν ἔννοια, ὅτι ἡ ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου ἦταν γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἡ δόξα τοῦ Πατρός, λέγουν, εἶνε καὶ δόξα τοῦ Υἱοῦ. Κοινὴ ἡ δόξα, ὅπως καὶ κοινὴ ἡ οὐσία. Ἀλλὰ σ᾿ αὐτὴ τὴν περίπτωσι ἡ ἐν λόγῳ φράσι θὰ ἔπρεπε, νομίζουμε, νὰ ἔχῃ ὡς ἑξῆς: «ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ **καὶ** ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», ἤ: «ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ **καὶ** τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ». Δίνεται καὶ ἡ ἔννοια, ὅτι ἡ δόξα τοῦ Υἱοῦ ἀναφέρεται ὄχι ὡς σκοπός, ἀλλ᾿ ὡς τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ἀλλὰ σ᾿ αὐτὴ τὴν περίπτωσι ἡ διατύπωσι τῆς ἐν λόγῳ φράσεως θὰ ἔπρεπε νὰ εἶνε διαφορετική: «ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ», ἤ: «ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς δόξης τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ». Ὅπως τώρα ἔχει ἡ διατύπωσι, ὁπωσδήποτε ἡ δόξα τοῦ Υἱοῦ τίθεται ὡς σκοπός, ὄχι ὡς μέσον.

Στὸ Ἰωάν. δ΄ 10 ὁ Ἰησοῦς, ὁμιλώντας γιὰ *«τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ»*, ὡς *«τὸν Θεὸν»* κηρύττει τὸν ἑαυτόν του. Ἀλλὰ τοῦτο πράττει κατὰ τρόπο ἔμμεσο καὶ συγκεκαλυμμένο (Βλέπε σχετικῶς ἡμέτερο ἔργο «Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου, τόμ. Α΄, σελ. 316). Ὅπως δὲ ἐκεῖ, ἔτσι καὶ ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς, ὁμιλώντας ***«ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ»***, ὡς ***«τὸν Θεὸν»*** κηρύττει τὸν ἑαυτόν του. Ἀλλὰ τοῦτο πράττει πάλι κατὰ τρόπο συγκεκαλυμμένο. Στὸ Ἰωάν. α΄ 7 ὑπάρχει ἡ διατύπωσι *«εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός»*. Πρὸς αὐτὴ τὴ διατύπωσι εἶνε ἀνάλογη ἡ διατύπωσι στὸ παρὸν χωρίο ***«ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»***. Ὅπως δὲ στὴν πρώτη περίπτωσι ἡ τελικὴ πρότασι *«ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός»* εἶνε ἐπεξηγηματικὴ τῆς φράσεως *«εἰς μαρτυρίαν»*, ἔτσι καὶ στὴ δεύτερη περίπτωσι ἡ τελικὴ πρότασι ***«ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*** εἶνε ἐπεξηγηματικὴ τῆς φράσεως ***«ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ»***. Καὶ συνεπῶς ὁ Ἰησοῦς λέγει: *«Αὐτὴ ἡ ἀσθένεια δὲν εἶνε γιὰ θάνατο, ἀλλὰ γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ δοξασθῇ δηλαδὴ*

ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐξ αἰτίας της». Ὁ Χριστὸς εἶνε ***«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*** ὡς πρόσωπο ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Πατρός, καὶ συγχρόνως εἶνε ***«ὁ Θεὸς»*** ὡς οὐσία, ὡς ἡ ὅλη θεία οὐσία ἢ θεότης. Σὲ ἄλλα χωρία ὁ Χριστὸς ἀναφέρεται ὡς *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*, σὲ ἄλλα ὡς *«ὁ Θεός»*, στὸ παρὸν δὲ χωρίο ἀναφέρεται ὡς τὸ συναμφότερο, καὶ ὡς ***«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*** δηλαδή, καὶ ὡς ***«ὁ Θεός»***. Ὁμοίως δὲ κατὰ τὸ Α΄ Ἰωάν. 5:20 ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*, *«ὁ Υἱὸς τοῦ ἀληθινοῦ»*, καὶ συγχρόνως *«ὁ ἀληθινὸς Θεός»*. Ὁμοίως ἐπίσης κατὰ τὸ Ψαλμ. οα΄ (οβ΄) 1 ὁ Μεσσίας εἶνε *«ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως»*, καὶ συγχρόνως *«ὁ βασιλεύς»*. Ὅμοιο εἶνε καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ στὴ Δοξολογία, «Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ... ἐλέησον ἡμᾶς». Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε «ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ» καὶ συγχρόνως *«ὁ Θεός»*. Ὅμοια δὲ παράδοξα ἐπισημαίνουμε καὶ γιὰ τὸν τρίτο τῆς Τριάδος, τὸν Παράκλητο. Κατὰ τὸ Α΄ Κορ. γ΄ 16-17 ὁ Παράκλητος εἶνε *«τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»*, καὶ συγχρόνως *«Θεός»*, *«ὁ Θεός»*, ἡ ὅλη θεία οὐσία ἢ θεότης (Βλέπε σχετικὴ ἐξήγησι στὸ ἡμέτερο ἔργο «Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα Γιαχβέ», σελ. 170). Ἐπίσης κατὰ τὸ Β΄ Κορ. γ΄ 16-17 ὁ Παράκλητος εἶνε *«τὸ Πνεῦμα Κυρίου»*, τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρός, καὶ συγχρόνως εἶνε *«Κύριος»*, *«ὁ Κύριος»*, ἡ ὅλη κυριότης ἢ θεότης (Βλέπε στὸ αὐτὸ ἡμέτερο ἔργο σελ. 175-176).

Στίχ. 5: *«Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον».*

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀγαποῦσε ἰδιαιτέρως τὴ Μάρθα καὶ τὴν ἀδελφή της καὶ τὸ Λάζαρο».*

Ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀγαπάει ὁ Χριστός. Ἀκόμη καὶ τοὺς ἐχθρούς του. Καὶ γι᾽ αὐτὸ γιὰ ὅλους ἔγινε ἄνθρωπος καὶ θυσιάσθηκε. Ἀλλ᾽ ἄλλους ἀγαπάει ὀλιγώτερο καὶ ἄλλους περισσότερο. Ἀγαποῦσε καὶ τὸν Ἰούδα, ἀλλ᾽ ὄχι βεβαίως ὅσο τὸν Πέτρο καὶ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους. Τὰ τρία ἀδέλφια, ἡ Μάρθα, ἡ Μαρία καὶ ὁ Λάζαρος, ἦταν ἀπὸ τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ὁ Χριστὸς ἀγαποῦσε μὲ περισσότερη καὶ ἰδιαίτερη ἀγάπη. Πόσο ζηλεύει κανεὶς τὰ τρία αὐτὰ ἀδέλφια γιὰ τὴν ἰδιαίτερη ἀγάπη, ποὺ εἶχε ὁ Κύριος πρὸς αὐτά! Τρισευτυχισμένα ἀδέλφια!

Ὁ Χριστὸς ἀγαπάει καὶ εὐσεβεῖς καὶ ἀσεβεῖς. Ἀλλ᾽ ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς, ἐὰν ἐπιμείνουν καὶ παραμείνουν στὴν ἀσέβεια, δὲν τοὺς ὠφελεῖ, τοὺς κολάζει. Ναί, τοὺς κολάζει! Καὶ δικαίως, διότι δὲν ἐκτιμοῦν τὴν ἀγάπη καὶ τὴ θυσία τοῦ ἐνανθρωπήσαντος καὶ σταυρωθέντος Θεοῦ. Ἡ ἀγάπη ὅμως πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς σώζει, καὶ καθιστᾷ τοὺς

εὐσεβεῖς οὐρανοπολῖτες, πολῖτες τοῦ παραδείσου. Ἂς ζηλεύωμε τὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς, καὶ ἂς ἀγωνιζώμεθα νὰ ζοῦμε μὲ εὐσέβεια, γιὰ ν' ἀπολαμβάνωμε αὐτὴ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, καὶ ν' ἀπολαύσωμε καὶ τὸν παράδεισο.

Στίχ. 6-8: ***«Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας· ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς· Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· Ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;».***

Τὸ ***«οὖν»*** ἔχει ἀντιθετικὴ σημασία, σημαίνει *«ἀλλά»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ δ' 45, Α' Κορ. θ' 25.

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' ὅταν ἄκουσε, ὅτι εἶνε ἀσθενής, τότε ἔμεινε στὸν τόπο, ὅπου ἦταν, δύο ἡμέρες. Ἔπειτα, ἀφοῦ πέρασαν οἱ δύο ἡμέρες, λέγει στοὺς μαθητάς: "Ἂς πᾶμε στὴν Ἰουδαία πάλι". Τοῦ λέγουν οἱ μαθηταί: "Διδάσκαλε, τώρα ζητοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ σὲ λιθοβολήσουν, καὶ θέλεις νὰ πᾶς πάλι ἐκεῖ;"».*

Ὁ Χριστὸς ἄκουσε τὸ ἀνησυχητικὸ μήνυμα, ὅτι ὁ Λάζαρος ἦταν ἀσθενής, ἀγαποῦσε ἰδιαιτέρως τὴ Μάρθα, τὴ Μαρία καὶ τὸ Λάζαρο, ἀλλὰ δὲν ἔσπευσε πρὸς τὴ Βηθανία. Ἀντιθέτως, ἔμεινε στὸν τόπο, ὅπου ἦταν, στὴν περιοχὴ τῆς Περαίας, δύο ἡμέρες. Καθυστέρησι δύο ἡμερῶν! Ἴσως δὲ καὶ ἄλλη καθυστέρησι στὴν ὁδὸ πρὸς τὴ Βηθανία. Αὐτὴ δὲ ἡ καθυστέρησι σὲ ἰατρὸ θὰ καταλογιζόταν ὡς σοβαρώτατο ἀτόπημα. Ἀλλὰ στὸ μεγάλο ἰατρὸ καὶ ἀρχηγὸ τῆς ζωῆς κανένα ἀτόπημα δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ καταλογισθῇ. Καὶ ὁ ληστὴς πάνω ἀπὸ τὸ σταυρὸ ὡμολόγησε γιὰ τὸ Χριστό, ὅτι *«οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε»* (Λουκ. κγ' 41). Ὁ Χριστὸς σκοπίμως καθυστέρησε νὰ μεταβῇ στὴ Βηθανία, διότι, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὴν ἔκφρασι στὸ στ' 6, *«αὐτὸς ᾔδει τί ἔμελλε ποιεῖν», αὐτὸς ἤξερε τί ἐπρόκειτο νὰ κάνῃ.* Ἂν μετέβαινε στὴ Βηθανία κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἀσθενείας τοῦ Λαζάρου καὶ τὸν θεράπευε, ἡ θεραπεία θὰ ἦταν σὰν τὶς ἄλλες θεραπεῖες, ποὺ εἶχε κάνει. Καὶ ἂν μετέβαινε στὴ Βηθανία τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ Λαζάρου καὶ τὸν ἀνέσταινε, ἡ ἀνάστασι θὰ ἦταν σὰν τὶς ἄλλες ἀναστάσεις, ποὺ εἶχε κάνει. Ἀλλὰ τώρα ὁ Χριστός, πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς καὶ δράσεώς του, ἤθελε νὰ κάνῃ θαῦμα θαυμαστότερο. Γι' αὐτὸ ἔφθασε στὴ Βηθανία, ὅταν πλέον ὁ Λάζαρος βρισκόταν τέσσαρες ἡμέρες στὸν τάφο. Ἡ ἀνάστασι τοῦ τετραημέρου νεκροῦ Λαζάρου ἦταν ἡ θαυμαστότερη ἀνάστασι, ποὺ ἔκανε ὁ Χριστὸς πρὸ τῆς ἰδικῆς του ἀναστάσεως, τῆς αὐτοαναστάσεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος

βράδυνε νὰ μεταβῇ στὴ Βηθανία, ἀπὸ τὴν ἀσθένεια καὶ τὸ θάνατο τοῦ ἀδελφοῦ τους ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία ἔζησαν βεβαίως τὴν ἀγωνία καὶ τὴ θλῖψι σὲ βαθμὸ μεγάλο. Ἀλλὰ μὲ τὴν τετραήμερη ἀνάστασι τοῦ ἀδελφοῦ τους ἀνταμείφθηκαν μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι σὲ πολὺ μεγαλύτερο βαθμό.

Σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ φαίνεται νὰ ἔρχεται μὲ καθυστέρησι. Καὶ πόση ἀγωνία μέχρι νὰ ἔλθῃ! Ἀλλὰ καὶ πόση χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι ὅταν ἔλθῃ! Ἡ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι εἶνε μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀγωνία. Γι᾽ αὐτὸ στὶς δοκιμασίες καὶ στὶς θλίψεις μας, ὅταν φαίνεται, ὅτι ὁ Κύριος βραδύνει νὰ ἔλθῃ ἀρωγός, ἂς μὴ νομίζωμε, ὅτι μᾶς παραμελεῖ ἢ μᾶς λησμόνησε, καὶ ἂς μὴ ὀλιγοψυχοῦμε, ἀλλὰ νὰ σκεπτώμεθα, ὅτι προνοεῖ κάτι καλλίτερο γιὰ μᾶς.

Μετὰ τὸ μήνυμα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου καὶ τὴ σκόπιμη καθυστέρησι τῶν δύο ἡμερῶν ὁ Ἰησοῦς εἶπε στοὺς μαθητάς του: ***«Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν»***. *Ἄς πᾶμε στὴν Ἰουδαία πάλι.* Στὴν Ἰουδαία, καὶ μάλιστα στὴν Ἱερουσαλήμ, κατοικοῦσαν οἱ φανατικοὶ καὶ θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ. Πρὶν ἀπὸ ὀλίγο χρόνο ἐπιχείρησαν νὰ τὸν θανατώσουν. Καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν εἶχε ἔλθει ἡ ὥρα τοῦ μαρτυρίου, ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία καὶ πῆγε στὴν Περαία. Καὶ τώρα ἀπὸ τὴν Περαία ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Λάζαρο καὶ τὶς ἀδελφές του ἤθελε νὰ τὸν φέρῃ πάλι στὴν Ἰουδαία. Καὶ προέτρεψε λοιπὸν τοὺς μαθητάς του γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ στὴν περιοχὴ τῶν φανατικῶν καὶ θανασίμων ἐχθρῶν. Ἡ ἐπιστροφὴ στὴν Ἰουδαία ἐνεῖχε κίνδυνο καὶ ἀποτελοῦσε δοκιμασία γιὰ τοὺς μαθητάς. Φοβοῦνταν νὰ ἐπανέλθουν στὸν τόπο τῶν κακοποιῶν ἀνθρώπων. Καὶ γι᾽ αὐτὸ εἶπαν στὸν Ἰησοῦ: *«Διδάσκαλε, τώρα ζητοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ σὲ λιθοβολήσουν, καὶ θέλεις νὰ πᾶς πάλι ἐκεῖ;»*. Δὲν ἔφεραν οἱ μαθηταὶ ἀντίρρησι στὸ Χριστό. Δὲν εἶπαν, «Ὄχι, δὲν θὰ ἐπιστρέψωμε πάλι ἐκεῖ». Ἀλλ᾽ ὡμίλησαν μὲ σεβασμὸ καὶ εὐγένεια, ἐπισημαίνοντας μόνο τὸν κίνδυνο.

Στὸ σημεῖο δὲ τοῦτο γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γιὰ τί φοβοῦνταν περισσότερο οἱ μαθηταί; Γιὰ τὸν Διδάσκαλο ἢ γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους; Ἡ γνώμη, ὅτι φοβοῦνταν περισσότερο γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους, καίτοι ἐπισήμαιναν τὸν κίνδυνο γιὰ τὸν Διδάσκαλο, σὲ μᾶς δὲν φαίνεται ὀρθή. Θὰ ἦταν ὑποκριτικὸ κάτω ἀπὸ τὸ φόβο γιὰ τὸ Διδάσκαλο νὰ κρύβουν οἱ μαθηταὶ τὸ φόβο γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους. Πλὴν ἑνός, τοῦ Ἰούδα, οἱ ἄλλοι μαθηταὶ δὲν ἦταν ὑποκριταί. Φοβοῦνταν βεβαίως γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους, ἀλλὰ περισσότερο φοβοῦνταν γιὰ τὸ Χριστό. Διότι ἀγαποῦσαν τὸ Χριστὸ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς τους.

Ἀλλιῶς δὲν θὰ ἦταν ἄξιοι τοῦ Χριστοῦ.

Πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς ἦταν φυσικὸ οἱ μαθηταὶ νὰ ἔχουν φόβο. Διότι δὲν εἶχαν ἀκόμη ἐνδυθῆ *«δύναμιν ἐξ ὕψους»* (Λουκ. κδ´ 49), δὲν εἶχαν ἀκόμη λάβει *«Πνεῦμα δυνάμεως»* (Β´ Τιμ. α´ 7). Γνωρίζοντας δὲ ὁ Κύριος τὸ φόβο τῶν μαθητῶν του, καὶ προλέγοντας τὴν ἐπάνοδο στὴν Ἰουδαία καὶ προτρέποντας μὲ τὸ ***«Ἄγωμεν»***, τοὺς βοηθοῦσε κατὰ τοῦ φόβου, ὥστε νὰ ξεκινήσουν γιὰ τὴν Ἰουδαία χωρὶς φόβο ἢ μὲ ὀλιγώτερο φόβο. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος εἶχε δώσει στοὺς μαθητὰς τὴν ἐξουσία καὶ ν᾽ ἀνασταίνουν νεκρούς, θὰ μποροῦσε νὰ στείλῃ ἐκείνους ν᾽ ἀναστήσουν τὸ Λάζαρο, αὐτὸς δὲ νὰ παραμείνῃ στὴν Περαία. Ἀλλὰ δὲν εἶπε, «Ἄγετε», πηγαίνετε δηλαδὴ στὴν Ἰουδαία ἐσεῖς καὶ ἐγὼ θὰ παραμείνω ἐδῶ, ἀλλ᾽ εἶπε, ***«Ἄγωμεν»***, ἂς πᾶμε δηλαδὴ καὶ ἐγὼ καὶ σεῖς μαζί μου. Ὅταν δὲ ὁ Κύριος εἶνε μαζί μας, γιατί νὰ φοβούμεθα; Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Θεὸ ὁ Ψαλμῳδὸς λέγει: *«Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ᾽ ἐμοῦ εἶ»* (Ψαλμ. κβ´ [κγ´] 4). Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: *«Εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ᾽ ἡμῶν;»* (Ρωμ. η´ 31).

Πολλὰ χωρία τῆς Γραφῆς λέγουν νὰ μὴ φοβούμεθα. Ἀλλ᾽ ἐμεῖς, καίτοι ζοῦμε μετὰ τὴν Πεντηκοστή, φοβούμεθα, ἐνῷ οἱ Ἀπόστολοι πρὸ μὲν τῆς Πεντηκοστῆς φοβοῦνταν, ἀλλὰ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ δὲν φοβοῦνταν, ἦταν ἀτρόμητοι, λέοντες πῦρ πνέοντες. Πόσο ἀτελεῖς εἴμεθα ἐμεῖς! Ἐκτὸς ἄλλων κατὰ τὶς προσευχές μας ἂς ὑποβάλλωμε στὸν Κύριο καὶ τὸ αἴτημα νὰ μᾶς δίνῃ χάρι περισσότερη καὶ ν᾽ ἀφαιρῇ τὸ φόβο ἀπὸ τὶς καρδιές μας, ἰδίως δὲ τὸ φόβο τοῦ θανάτου.

Στίχ. 9-10: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὧραι τῆς ἡμέρας; Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει· ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ».***

Τὸ ***«προσκόπτει»*** σημαίνει *«σκοντάπτει, πέφτει»*. Ἡ φράσι ***«τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ»*** σημαίνει *«τὸ φῶς δὲν ὑπάρχει σ᾽ αὐτόν, αὐτὸς δὲν ἔχει φῶς»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς: “Δώδεκα ὧρες δὲν ἔχει ἡ ἡμέρα; Ἐὰν κανεὶς περιπατῇ τὴν ἡμέρα, δὲν σκοντάπτει, διότι βλέπει τὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἐὰν ὅμως περιπατῇ τὴ νύκτα, σκοντάπτει, διότι δὲν ἔχει φῶς”»*.

Αὐτὸ τὸ λόγο εἶπε ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητάς του ὡς ἀπάντησι στὴν ἔκφρασι τοῦ φόβου τους, ὅτι διέτρεχαν κίνδυνο θανάτου ἀπὸ

τὴν ἐπάνοδο στὴν Ἰουδαία, στὸν τόπο τῶν κακεντρεχῶν ἀνθρώπων. Ὁ λόγος εἶνε παραβολικός. Οἱ δώδεκα ὧρες τῆς ἡμέρας σημαίνουν τὸ χρόνο τῆς ἐπίγειας ζωῆς καὶ δράσεως, ποὺ ὥρισε ὁ Θεός. Τὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τὸ φυσικὸ φῶς τοῦ ἡλίου, σημαίνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ νύκτα σημαίνει τὴν ἀπουσία τοῦ φωτός, τοῦ θείου θελήματος. Τὸ δὲ ***«προσκόπτει»*** σημαίνει κακό, τὸ ὁποῖο συμβαίνει, ὅταν κανεὶς ζῇ καὶ ἐνεργῇ χωρὶς τὸ φῶς τοῦ θείου θελήματος. Ὁ παραβολικὸς λόγος τοῦ Χριστοῦ στοὺς δύο τούτους στίχ. 9-10 εἶνε ἀντίστοιχος τοῦ παραβολικοῦ λόγου του στὸ θ' 4, *«Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι»*.

Μὲ τοὺς δύο στίχ. 9-10, τοὺς ὁποίους ἑρμηνεύουμε ἐδῶ, ὁ Χριστὸς θέλει νὰ εἰπῇ: Ὁ χρόνος καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐπίγειας ζωῆς καὶ δράσεώς μου ἔχει ὁρισθῇ ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα μου. Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός μου εἶνε φῶς, κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖο ζῶ καὶ ἐνεργῶ. Καὶ συνεπῶς οἱ Ἰουδαῖοι δὲν δύνανται νὰ μοῦ κάνουν κακό, νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὸν προσδιωρισμένο χρόνο τῆς ἀποστολῆς μου, νὰ μὲ θανατώσουν καὶ ἔτσι νὰ μὴ ὁλοκληρώσω τὸ διατεταγμένο ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα ἔργο. Μὴ φοβεῖσθε λοιπόν, ὦ μαθηταί μου, ὅτι διατρέχουμε κίνδυνο ἀπὸ τὴν ἐπάνοδο στὴν Ἰουδαία. Κακὸ παθαίνει ὅποιος δὲν ζῇ καὶ δὲν ἐνεργεῖ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Ὅπως ὁ Θεὸς εἶνε φῶς, ἔτσι κατὰ τὸ θ' 5 καὶ κατ' ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε φῶς. Καὶ ἂν θέλωμε νὰ μὴ σκοντάψωμε καὶ πέσωμε πνευματικῶς, ἂς μὴ βαδίζωμε ἐκτὸς προορισμοῦ, ἀλλ' ἂς ζοῦμε καὶ ἐνεργοῦμε ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Θεὸς καὶ Χριστὸς μία θεότης καὶ ἕνα φῶς, φῶς νοητό.

Στίχ. 11: *«Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν»*.

Μεταφράζουμε: *«Αὐτὰ εἶπε, καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὸ λέγει σ' αὐτούς: "Ὁ Λάζαρος ὁ φίλος μας ἔχει κοιμηθῇ, ἀλλὰ θὰ πάω νὰ τὸν ξυπνήσω"»*.

«Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν». Πόσο μεγάλη τιμὴ γιὰ τὸ Λάζαρο νὰ ὀνομάζεται φίλος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ! Ἂν εἶνε μία φορὰ τιμὴ νὰ χαρακτηρισθῇ κανεὶς φίλος Πρωθυπουργοῦ, Προέδρου Δημοκρατίας, Βασιλέως καὶ Αὐτοκράτορος, εἶνε χιλιάδες φορὲς ἀνώτερο νὰ χαρακτηρισθῇ φίλος τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἑκατομμύρια φορὲς ἀνώτερο νὰ ὀνομασθῇ φίλος τοῦ Χριστοῦ. Ζηλεύου-

με τὸ Λάζαρο, διότι ὠνομάσθηκε φίλος τῶν Ἀποστόλων καὶ προπάντων τοῦ Χριστοῦ; Καλὴ αὐτὴ ἡ ζήλεια καὶ ἁγία. Ἀλλὰ λησμονοῦμε, ὅτι καὶ ὅλους τοὺς πιστοὺς ὁ Χριστὸς ὀνομάζει φίλους του; Εἶπε στοὺς μαθητάς του: *«Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν»* (ιε΄ 15). *Δὲν σᾶς ὀνομάζω πλέον δούλους, διότι ὁ δοῦλος δὲν γνωρίζει τί κάνει ὁ κύριός του. Ἀλλὰ σᾶς ὠνόμασα φίλους, διότι σᾶς ἔκανα γνωστὰ ὅλα, ὅσα ἄκουσα ἀπὸ τὸν Πατέρα μου.* Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ἰσχύει βεβαίως γιὰ ὅλους τοὺς εὐσεβεῖς, τοὺς ἐφαρμοστὰς τῶν ἐντολῶν του (ιε΄ 14). Κύριός μας εἶνε ὁ Χριστὸς ὡς ἄκτιστος καὶ κτίστης μας, ὡς Θεός. Ἐμεῖς δὲ ὡς κτίσματα εἴμεθα δοῦλοι του. Ἀλλὰ μᾶς ὀνομάζει φίλους του, ἐφ᾽ ὅσον πιστεύουμε καὶ ἀγωνιζόμεθα. Καὶ ἀπόδειξι τῆς ἀπέναντί μας φιλίας του εἶνε τοῦτο, ὅτι γιὰ μᾶς θυσίασε τὴ ζωή του. Κανείς, εἶπε, δὲν ἔχει ἀγάπη μεγαλύτερη ἀπ᾽ αὐτή, νὰ θυσιάζῃ δηλαδὴ κανεὶς τὴ ζωή του γιὰ τοὺς φίλους του (ιε΄ 13).

Ἂν εἴμεθα εὐσεβεῖς, καὶ ἐμᾶς λοιπὸν ὁ Χριστός, ὁ Κύριος καὶ Θεός, θεωρεῖ καὶ ὀνομάζει φίλους. Βεβαίως τὸ Λάζαρο ὠνόμασε φίλο μὲ ἰδιαίτερη ἔννοια. Ἀλλὰ καὶ γιὰ μᾶς δύναται νὰ ἰσχύῃ τοῦτο, ἂν εἴμεθα περισσότερο εὐσεβεῖς, ἰδιαιτέρως εὐσεβεῖς, ὅπως ὁ Λάζαρος.

Ὁ Χριστὸς μακριὰ ἀπὸ τὴ Βηθανία, στὴν Περαία, γνώριζε ὑπερφυσικῶς, ὅτι ὁ Λάζαρος ἀπέθανε. Ἀλλὰ δὲν εἶπε «ἀπέθανε». Ὅπως ἄλλοτε γιὰ τὴ νεκρὴ κόρη τοῦ Ἰαείρου εἶπε *«καθεύδει»* (Μάρκ. ε΄ 39, Λουκ. η΄ 52), κοιμᾶται δηλαδή, ἔτσι τώρα γιὰ τὸ νεκρὸ Λάζαρο εἶπε ***«κεκοίμηται»***. Ὁ θάνατος κατὰ τὴ διδασκαλία τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας εἶνε κοίμησι, ὕπνος. Εἶνε συγκινητικὲς οἱ ἐκφράσεις τῆς Γραφῆς *«Κοιμηθήσομαι μετὰ τῶν πατέρων μου»* (Γεν. μζ΄ 30), *«Ἐκοιμήθη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ»*, συνήθης ἔκφρασι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Γ΄ Βασ. β΄ 10, ια΄ 43, 44, Δ΄ Βασ. η΄ 24 κλπ.), *«Ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ»* (Πράξ. ιγ΄ 36). Ὅλοι οἱ νεκροὶ κατὰ τὴ χριστιανικὴ πίστι «κοιμῶνται», εἶνε «κεκοιμημένοι», ὑπνώττουν, βρίσκονται σὲ κατάστασι ὕπνου. Τὰ νεκροταφεῖα ὀνομάζονται κοιμητήρια. Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς εἶπε: *Ὁ ὕπνος εἶνε ἕνας μικρὸς θάνατος, καὶ ὁ θάνατος εἶνε ἕνας μεγάλος ὕπνος.*

Ὁ θάνατος εἶνε ὕπνος, διότι, ὅπως κατὰ τὸν ὕπνο ὁ ἄνθρωπος ζῇ, ἔτσι καὶ κατὰ τὸ θάνατο ὁ ἄνθρωπος δὲν περιέρχεται σὲ ἀνυπαρξία, ἀλλὰ ζῇ. Τὸ σῶμα πεθαίνει, τὸ πνεῦμα ἢ ψυχὴ δὲν πεθαίνει. Ὁ παράδοξος λόγος τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ νεκρὴ κόρη τοῦ Ἰαείρου,

«Οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει» (Λουκ. η΄ 52), ὁ ὁποῖος ἔκανε τοὺς ἐπιπολαίους νὰ γελοῦν εἰς βάρος του, εἶχε τὴν ἔννοια, ὅτι ἡ νεκρὴ δὲν περιῆλθε σὲ ἀνυπαρξία, ἀλλ᾽ ὡς πνεῦμα ἢ ψυχὴ ζοῦσε σὲ μία ἄλλη κατάστασι, κοιμόταν, βρισκόταν σὲ ὕπνο, ἄλλου εἴδους ὕπνο, μετὰ τὸν ὁποῖο ἔρχεται ἄλλου εἴδους ξύπνημα, ἡ ἀνάστασι. Ὁ θάνατος εἶνε ὕπνος γιὰ δύο λόγους. Πρῶτον διότι κατὰ τὸ θάνατο ὁ ἄνθρωπος δὲν περιέρχεται σὲ ἀνυπαρξία, ἀλλὰ ζῇ, ὅπως κατὰ τὸν ὕπνο. Καὶ δεύτερον διότι στὸ θάνατο ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάστασι, ὅπως στὸν ὕπνο ἀκολουθεῖ τὸ ξύπνημα, ἡ ἔγερσι. Ὅτι δὲ πραγματικῶς ὁ ἄνθρωπος ζῇ καὶ μετὰ θάνατον ὡς πνεῦμα ἢ ψυχή, τοῦτο ἐκτὸς ἄλλων ἀποδεικνύει καὶ τὸ ὅτι στὶς προσευχὲς παρακαλοῦμε ἁγίους νὰ βοηθήσουν σὲ δυσκολίες καὶ δοκιμασίες τῆς ζωῆς, καὶ ὑπάρχουν περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες οἱ ἅγιοι ἀπαντοῦν μὲ θαύματα ἢ καὶ ἐμφανίζονται σὲ καλοπροαιρέτους καὶ πιστοὺς ἀνθρώπους. Ὅτι δὲ καὶ θὰ ἀναστηθοῦν οἱ νεκροί, τοῦτο ἐκτὸς ἄλλων ἀποδεικνύει καὶ τὸ ὅτι τὰ λείψανα τῶν ἁγίων εὐωδιάζουν καὶ θαυματουργοῦν, μερικὰ δὲ σκηνώματα ἁγίων ὁ πανδαμάτωρ χρόνος δὲν τὰ διαλύει, ἀλλὰ παραμένουν ἀκέραια καὶ ἐμφανίζουν θαυμαστὰ σημεῖα.

Γιὰ τὸν Λάζαρο, ὁ ὁποῖος ***«κεκοίμηται»***, ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ***«πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν»***, *θὰ πάω νὰ τὸν ἀναστήσω.* Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ μεγάλος ἀφυπνιστής, ποὺ ἀφυπνίζει ἀπὸ τὸν ὕπνο τοῦ θανάτου, ὁ μεγάλος νεκρεγέρτης. Οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὅσοι ἄλλοι ἀνέστησαν νεκρούς, τοὺς ἀνέστησαν μὲ τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ.

Στίχ. 12-13: ***«Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει».***

Τὸ ***«εἰρήκει»***, ὑπερσυντέλικος τοῦ ρήματος «λέγω, ὁμιλῶ», σημαίνει *«εἶχε μιλήσει»*. Καὶ τὸ ***«ἔδοξαν»***, ἀόριστος τοῦ ρήματος «δοκῶ», σημαίνει *«νόμισαν»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπαν τότε οἱ μαθηταί του: "Κύριε, ἐὰν ἔχῃ κοιμηθῇ, θὰ γίνῃ καλά". Ἀλλ᾽ ὁ Ἰησοῦς εἶχε μιλήσει γιὰ τὸ θάνατό του, ἐνῷ ἐκεῖνοι νόμισαν, ὅτι μιλάει γιὰ τὴν κοίμησι τοῦ ὕπνου»*.

Ὅταν ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν ἀσθένεια τοῦ Λαζάρου εἶπε, *«Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον»* (στίχ. 4), οἱ μαθηταὶ δὲν κατάλαβαν τὴν ἔννοια αὐτοῦ τοῦ λόγου. Καὶ βεβαίως δὲν ἦταν εὔκολο νὰ καταλάβουν. Νόμισαν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀσθένεια δὲν θὰ ἔφερε θάνατο στὸ φίλο Λάζαρο, νέον ἄλλωστε ἄνθρωπο. Παρανόησαν οἱ μαθηταὶ αὐτὸ τὸ λό-

γο τοῦ Κυρίου. Ἀλλὰ παρανόησαν καὶ τὸν ἄλλο λόγο τοῦ Κυρίου, *«Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν»* (στίχ. 11). Καὶ ἀφοῦ παρανόησαν τὸν πρῶτο λόγο, ἦταν ἑπόμενο νὰ παρανοήσουν καὶ τὸν δεύτερο καὶ νὰ νομίσουν, ὅτι τὸ *«κεκοίμηται»* ἀναφέρεται στὴν κοίμησι τοῦ ὕπνου, καὶ τὸ *«ἐξυπνίσω»* ἀναφέρεται στὴν ἀφύπνισι. Ἀλλ᾽ ἀφοῦ νόμισαν, ὅτι ὁ Λάζαρος κοιμᾶται, ὑπνώττει, δὲν ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦν, ὅτι θὰ ξυπνοῦσε φυσιολογικά, καὶ συνεπῶς δὲν χρειαζόταν νὰ ὑποβληθῇ ὁ Κύριος σὲ μακρινὸ καὶ πολύωρο ταξεῖδι ἀπὸ τὴν Περαία στὴ Βηθανία γιὰ νὰ τὸν ξυπνήσῃ; Πόσο θὰ διαρκοῦσε ὁ ὕπνος; Μέχρι νὰ φθάσῃ ὁ Κύριος ἀπὸ τὴν Περαία στὴ Βηθανία, δὲν θὰ εἶχε ξυπνήσει ὁ Λάζαρος;

Ἁπλοϊκοὶ ἄνθρωποι οἱ μαθηταί, δὲν σκέφθηκαν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἂν σκέπτονταν, θὰ μποροῦσαν νὰ ὑποψιασθοῦν, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ γιὰ κοίμησι καὶ ἀφύπνισι δὲν εἶχε τὴ συνήθη ἔννοια. Ἄλλο σκέφθηκαν οἱ μαθηταί, ὅτι ἡ ἐπάνοδος στὴν Ἰουδαία ἦταν ἄκρως ἐπικίνδυνη ἐξ αἰτίας τῶν κακεντρεχῶν Ἰουδαίων. Γι᾽ αὐτὸ εἶπαν στὸν Ἰησοῦ: ***«Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται»***. Κύριε, ἀφοῦ ἔχει κοιμηθῆ, θὰ γίνῃ καλά. Αὐτὸς ὁ λόγος τῶν μαθητῶν ἀναφερόταν ἐμμέσως στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ γιὰ ἐπάνοδο στὴν Ἰουδαία. Οἱ μαθηταὶ δὲν εἶπαν, «Ὄχι, δὲν θὰ ἐπανέλθωμε στὴν Ἰουδαία», ἀλλὰ μίλησαν μὲ εὐγένεια καὶ σεβασμὸ πρὸς τὸ Χριστό. Εἶνε σὰν νὰ τοῦ ἔλεγαν: Κύριε, ἀφοῦ ὁ Λάζαρος ἔχει κοιμηθῆ, ἀπὸ τὸν ὕπνο θὰ ἀναλάβῃ δυνάμεις καὶ θὰ ἀναρρώσῃ, θὰ γίνῃ καλά. Καὶ συνεπῶς δὲν ὑπάρχει ἐπείγουσα ἀνάγκη γιὰ νὰ μεταβῇς στὴ Βηθανία. Ἁπλοϊκοὶ ἄνθρωποι οἱ μαθηταί, κατὰ ἕνα τρόπο, εὐγενικό, «διώρθωναν» τὸν Κύριο στὴν ἀπόφασί του γιὰ μετάβασι στὴ Βηθανία. Ὢ ἁγία ἁπλότης!

Στίχ. 14-15: ***«Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ· Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. Ἀλλ᾽ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικό, ὅπως καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, π.χ. στὸ δ΄ 1 καὶ 46, καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*. Τὸ ***«παρρησίᾳ»*** σημαίνει *«σαφῶς, φανερά, καθαρά»*, ὅπως στὸ ιστ΄ 25. Τὸ δὲ ***«ἵνα»*** δὲν εἶνε τελικό, ὅπως νομίζουν οἱ ἑρμηνευταί, ἀλλ᾽ αἰτιολογικό, σημαίνει *«διότι»*. Αὐτὴ τὴ σημασία στὴν Καινὴ Διαθήκη ἔχει τὸ *«ἵνα»* καὶ στὰ χωρία ιε΄ 8, Α΄ Πέτρ. δ΄ 5-6, Ἀποκ. ιδ΄ 13, ιστ΄ 15, κβ΄ 14. Γιὰ τὴ σχετικὴ ἐπιχειρηματολογία παραπέμπουμε στὴν ἑρμηνεία τοῦ ὑπ᾽ ὄψιν χωρίου Ἰωάν. ια΄ 14-15 στὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς

Γραφῆς», τόμ. Α΄, σελ. 112-116. Ἐπίσης παραπέμπουμε στὴν ἑρμηνεία καὶ τῶν ἄλλων χωρίων τῆς Καινῆς Διαθήκης στοὺς οἰκείους τόπους στὸ αὐτὸ ἔργο καὶ στὸν αὐτὸ τόμο.

Μεταφράζουμε: «*Τότε δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς εἶπε καθαρά: "Ὁ Λάζαρος πέθανε. Καὶ χαίρω γιὰ σᾶς, διότι θὰ πιστεύσετε, ἐπειδὴ δὲν ἤμουν ἐκεῖ* (καὶ ὅμως γνωρίζω, ὅτι πέθανε). *Ἀλλ' ἂς πᾶμε πρὸς αὐτόν"*».

Πρῶτα ὁ Χριστὸς μίλησε αἰνιγματωδῶς γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Λαζάρου, εἶπε «*κεκοίμηται*», ἔχει κοιμηθῆ. Οἱ μαθηταὶ δὲν κατάλαβαν τὴν ἔννοια τοῦ αἰνιγματικοῦ καὶ πολὺ διδακτικοῦ λόγου, ὅτι ὁ θάνατος εἶνε ὕπνος. Καὶ γι' αὐτὸ τώρα ὁ Χριστὸς λέγει σαφῶς, καθαρά, ***«Λάζαρος ἀπέθανε»***. Ὁ Χριστὸς δὲν πληροφορήθηκε τὸ θάνατο τοῦ Λαζάρου ἀπὸ κανένα, ἀλλὰ τὸν γνώριζε ὑπερφυσικῶς. Ὡς ἄνθρωπος βεβαίως ὁ Χριστὸς δὲν γνώριζε τὰ πάντα. Δὲν γνώριζε π.χ. τὸ χρόνο τῆς δευτέρας παρουσίας (Μάρκ. ιγ΄ 32). Ἀλλ' ὡς Θεὸς γνώριζε τὰ πάντα, καὶ δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ τοῦ δώσῃ κανεὶς πληροφορία (β΄ 24). Ἡ θεία φύσι τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἔχει τὸ ἰδίωμα τῆς παγγνωσίας, αὐτὴ πληροφοροῦσε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του. Τὸ ὅτι λοιπὸν ὁ Χριστὸς γνώριζε τὸ θάνατο τοῦ Λαζάρου, αὐτὸ ἦταν θαῦμα, θαῦμα ὑπερφυσικῆς γνώσεως. Αὐτὸ δὲ τὸ θαῦμα τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεως κατὰ τὸν στίχ. 15 τοῦ παρόντος χωρίου χρησιμοποιεῖ ὁ Χριστὸς πρὸς ἐνίσχυσι τῆς πίστεως τῶν μαθητῶν του.

Στὸ ***«χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ»*** οἱ ἑρμηνευταὶ τὸ ***«ἵνα»*** ἐκλαμβάνουν ὡς τελικὸ καὶ δίνουν τὴν ἑξῆς ἔννοια: «χαίρω γιὰ σᾶς, διότι δὲν ἤμουν ἐκεῖ (νὰ θεραπεύσω τὸ Λάζαρο), γιὰ νὰ πιστεύσετε, νὰ ἐνισχυθῆτε στὴν πίστι (ὅταν θὰ τὸν ἀναστήσω)». Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὐτὴ δὲν εἶνε ἡ ὀρθή. Ὁ Ἰησοῦς μποροῦσε νὰ θεραπεύσῃ τὸ Λάζαρο καὶ χωρὶς νὰ μεταβῇ στὴ Βηθανία, ἐξ ἀποστάσεως, ὅπως θεράπευσε τὸ δοῦλο τοῦ ἑκατοντάρχου (Ματθ. η΄ 8, 13). Καὶ ἂν μετέβαινε στὴ Βηθανία πρὸ τοῦ θανάτου καὶ θεράπευε τὸ Λάζαρο, θὰ ἦταν καὶ ἡ θεραπεία θαῦμα ἐνισχυτικὸ τῆς πίστεως τῶν μαθητῶν. Ἡ δὲ ἀνάστασι τοῦ τετραημέρου νεκροῦ Λαζάρου, θαῦμα μεγαλύτερο τῶν θεραπειῶν καὶ θαυμαστότερο, ἀσφαλῶς ἦταν ἐνισχυτικὸ τῆς πίστεως τῶν μαθητῶν σὲ μεγαλύτερο βαθμό.

Ἀλλ' αἰτία γιὰ νὰ πιστεύσουν οἱ μαθηταί, νὰ ἐνισχυθοῦν στὴν πίστι, ἐδῶ ὁ Κύριος δὲν ἐννοεῖ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου, ὅπως νομίζουν οἱ ἑρμηνευταί, ἐκλαμβάνοντας τὸ ***«ἵνα»*** ὡς τελικό, ἀλλ' ἐννοεῖ τὸ θαῦμα τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεως τοῦ θανάτου τοῦ Λαζάρου ἀπὸ μακρινὴ ἀπόστασι, ὅπως εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ἐκλαμβά-

νοντας τὸ *«ἵνα»* ὡς αἰτιολογικό. Ἀπὸ τὴν Περαία, ὅπου βρισκόταν ὁ Ἰησοῦς μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του, γνώριζε τί συνέβη στὴν Ἰουδαία! Σήμερα βεβαίως ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἡ μετάδοσι εἰδήσεων εἶνε εὐκολωτάτη ὑπόθεσι λόγῳ τῶν καταπληκτικῶν ἐπικοινωνιακῶν μέσων τῆς τεχνοκρατίας. Ἀλλὰ τότε τέτοια μέσα, ποὺ ἐκμηδενίζουν ἀποστάσεις καὶ χρόνους, ὅπως ραδιόφωνα, τηλεοράσεις καὶ τηλέφωνα, δὲν ὑπῆρχαν. Θαύματα ἀναστάσεως νεκρῶν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ οἱ μαθηταὶ εἶχαν δεῖ. Ἀλλὰ θαῦμα ὑπερφυσικῆς γνώσεως γεγονότος, ποὺ συνέβη σὲ μακρινὴ ἀπόστασι, εἶχαν διαπιστώσει; Ἔπειτα ἀπὸ λίγο, ὅταν θὰ πήγαιναν στὴ Βηθανία καὶ θὰ ἔβλεπαν τὴν ἐπαλήθευσι τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δηλαδὴ πραγματικῶς *«Λάζαρος ἀπέθανε»*, θὰ διαπίστωναν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴ δύναμι νὰ γνωρίζῃ τὰ συμβαίνοντα σὲ μακρινὴ ἀπόστασι, θὰ θαύμαζαν γι᾽ αὐτὸ καὶ θὰ ἐνισχύονταν στὴν πίστι. Συνεπῶς ἡ ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὐτή: Ὁ Λάζαρος πέθανε. Καὶ χαίρω γιὰ σᾶς, διότι θὰ πιστεύσετε, θὰ ἐνισχυθῆτε στὴν πίστι, ἐπειδή, ὅταν πέθανε, δὲν ἤμουν ἐκεῖ, καὶ ἐν τούτοις, ὅπως θὰ διαπιστώσετε, γνωρίζω, ὅτι πέθανε.

Στὴν παροῦσα λοιπὸν περίπτωσι ὁ Ἰησοῦς ὡς λόγο πίστεως ἀναφέρει τὸ θαῦμα τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεώς του. Τοῦτο δὲ πράττει καὶ σ᾽ ἄλλες περιπτώσεις, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν αὐτὸ Εὐαγγελιστὴ στὰ χωρία ιγ΄ 19, ιδ΄ 29. Πρβλ. ιστ΄ 4.

Καὶ σήμερα ὑπάρχουν θαύματα ὑπερφυσικῆς γνώσεως. Χαρισματικοὶ ἄνθρωποι χαρακτηριζόμενοι διορατικοὶ καὶ προορατικοὶ λέγουν καὶ ἀποκαλύπτουν πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ γνωρίζουν κατὰ τρόπο φυσικό, ἀλλ᾽ ὑπερφυσικό, μὲ πληροφόρησι ἀπὸ τὸ Θεό. Δίνει δὲ ὁ Κύριος τὸ χάρισμα τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεως καὶ ἀποκαλύψεως, γιὰ νὰ βοηθοῦνται καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι νὰ πιστεύουν ἢ νὰ ἐνισχύωνται στὴν πίστι.

Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς ἀνακοίνωσε στοὺς μαθητάς του τὸ θάνατο τοῦ Λαζάρου, εἶπε σ᾽ αὐτούς: *«Ἄγωμεν πρὸς αὐτόν»*. *Ἄς πᾶμε πρὸς αὐτόν.* Ἂν μὲ τὸ θάνατο ὁ Λάζαρος εἶχε ἐκμηδενισθῆ, θὰ ἐκφραζόταν ἔτσι ὁ Χριστός; Τί νόημα θὰ εἶχε ἡ προτροπή; Ἄς πᾶμε πρὸς τὸ μηδέν; Ὁ θάνατος νεκρώνει τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν ἐκμηδενίζει τὸν ἄνθρωπο, διότι ὁ ἄνθρωπος ἔχει πνεῦμα, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἔχει συνείδησι τῆς ὑπάρξεώς του καὶ προσωπικότητα, τὸ δὲ πνεῦμα ζῇ καὶ μετὰ θάνατον, εἶνε ἀθάνατο. Ἡ προτροπὴ λοιπὸν *«Ἄγωμεν πρὸς αὐτόν»* σημαίνει, ὅτι καὶ μετὰ θάνατον ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὑπαρκτός, ὄχι μηδέν, ὅπως κράζουν καὶ κρώζουν οἱ ἀπαίσιοι κόρακες τοῦ ὑλισμοῦ καὶ μη-

δενισμοῦ.

Ὅταν ὁ Κύριος ἔλεγε, *«Ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ»* (Ἐξόδ. γ´ 6), οἱ μεγάλοι Πατριάρχες δὲν ἦταν στὴ γῆ, εἶχαν πεθάνει πρὶν ἀπὸ αἰῶνες. Ἀλλ' ὁ Κύριος ἔλεγε, ὅτι εἶνε Θεός τους. Αὐτὸς δὲ ὁ λόγος δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ σημαίνῃ, ὅτι ὁ Κύριος εἶνε Θεὸς ἀνυπάρκτων, μηδενικῶν. Τέτοιος λόγος, ὅτι ὁ Κύριος εἶνε Θεὸς ἀνυπάρκτων, δὲν ἔχει νόημα, εἶνε ἀνόητος. *«Οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων»*, εἶπε ὁ Χριστός (Μάρκ. ιβ´ 27). Ὁ Θεὸς δηλαδὴ δὲν εἶνε Θεὸς νεκρῶν μὲ τὴν ἔννοια τῶν ἀνυπάρκτων, ἀλλὰ ζώντων μὲ τὴν ἔννοια τῶν ὑπαρκτῶν. Ἂν οἱ ἄνθρωποι μετὰ θάνατον περιέρχονταν σὲ ἀνυπαρξία, γίνονταν μηδενικά, λόγος γιὰ ἀνάστασί τους δὲν θὰ γινόταν. Ἡ ὕπαρξι τῶν ἀνθρώπων καὶ μετὰ θάνατον εἶνε προϋπόθεσι τῆς ἀναστάσεως (Ματθ. κβ´ 31-32, Μάρκ. ιβ´ 26-27).

Ἀνασταίνονται λοιπὸν ὑπαρκτοί, καὶ ὄχι ἀνύπαρκτοι. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ***«Ἄγωμεν πρὸς αὐτόν»***, *Ἂς πᾶμε πρὸς αὐτόν*, γιὰ νὰ τὸν ἀναστήσω.

Στίχ. 16: *«Εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς· Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ».*

Τὸ ὄνομα **Δίδυμος** εἶνε μετάφρασι τοῦ Ἑβραϊκοῦ καὶ Ἀραμαϊκοῦ ὀνόματος **Θωμᾶς**. Ἴσως ὁ Ἀπόστολος αὐτὸς ὠνομάσθηκε ἔτσι, διότι ἦταν δίδυμος. Φαίνεται δέ, ὅτι στοὺς κύκλους τῶν Ἑλλήνων ὠνομαζόταν μὲ τὸ Ἑλληνικὸ **Δίδυμος**.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε τότε ὁ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος στοὺς συμμαθητάς: "Ἂς πᾶμε καὶ ἐμεῖς, γιὰ νὰ πεθάνωμε μαζί του"».*

Τόσα θαύματα εἶδε ὁ Θωμᾶς νὰ κάνῃ ὁ Χριστὸς μὲ τὴ δύναμί του. Θαύματα, ὁποῖα βεβαίωναν τοὺς λόγους του, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός. Πολλὲς φορὲς εἶδε ἐπίσης νὰ ἐπιχειροῦν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ θανατώσουν τὸ Χριστὸ καὶ νὰ μὴ τὸ κατορθώνουν. Καὶ πρὸ ὀλίγου ἄκουσε τὸ Χριστὸ νὰ λέγῃ παραβολικῶς, ὅτι δώδεκα εἶνε οἱ ὧρες τῆς ἡμέρας, καὶ ἐὰν κανεὶς περιπατῇ τὴν ἡμέρα, δὲν σκοντάπτει, ἐννοώντας, ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἐπίγειας ζωῆς καὶ δράσεώς του εἶνε ὡρισμένος, καὶ μέχρι νὰ συμπληρωθῇ δὲν διατρέχει κίνδυνο θανάτου. Ἐν τούτοις ὁ Θωμᾶς εἶχε τὸ φόβο τοῦ θανάτου. Καὶ εἶχε τὸ φόβο τοῦ θανάτου, διότι εἶχε ὀλιγοπιστία. Παρὰ τὴν ὀλιγοπιστία ὅμως καὶ τὸ φόβο τοῦ θανάτου, εἶχε μεγαλεῖο ἀγάπης. Ἀγαποῦσε τὸ Χριστό. Καὶ ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸ Χριστὸ ὑπερνικοῦσε τὸ φόβο τοῦ θανάτου. Καὶ γι' αὐτὸ στὴν προτροπὴ τοῦ Ἰησοῦ, *«Ἄγωμεν πρὸς*

αὐτόν», ἀκολούθησε ἡ ἰδική του προτροπὴ πρὸς τοὺς συμμαθητάς του: ***«Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ᾽ αὐτοῦ»***. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Ὁ Διδάσκαλος δὲν πείσθηκε νὰ παραμείνῃ ἐδῶ. Θὰ πορευθῇ στὴν Ἰουδαία, ὅπου οἱ ἐχθροὶ θὰ τὸν θανατώσουν. Ἀλλ᾽ ἀφοῦ θέλει νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκεῖ, δὲν εἶνε σωστὸ νὰ τὸν ἀφήσωμε μόνο. Ἂς πᾶμε καὶ ἐμεῖς νὰ πεθάνωμε μαζί του.

Ὁ λόγος τοῦ Θωμᾶ εἶνε σὲ τόνο μελαγχολικό. Ὁ Θωμᾶς ἔβλεπε μᾶλλον τὴν ἀρνητικὴ καὶ δυσάρεστη ὄψι τῶν πραγμάτων, καὶ ἦταν μᾶλλον ἀπαισιόδοξος (Βλέπε καὶ ιδ΄ 5 καὶ κ΄ 25). Ἀλλ᾽ ἔτσι ἦταν ὁ Θωμᾶς πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς. Ὅταν ἦλθε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὁ Θωμᾶς ἄλλαξε ἄρδην, ριζηδόν. Ὑπὸ ἄλλο πρῖσμα ἔβλεπε πλέον τὰ πράγματα. Καὶ ἡ μελαγχολία καὶ ἡ ἀπαισιοδοξία ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ τὴν αἰσιοδοξία καὶ τὴ χαρὰ ἀκόμη καὶ στὶς μεγάλες περιπέτειες καὶ δοκιμασίες τῆς ἀποστολικῆς δράσεως καὶ ζωῆς του.

Γενικῶς στοὺς Ἀποστόλους, παρ᾽ ὅτι ἀντιμετώπιζαν τρομεροὺς διωγμούς, ἴχνη μελαγχολίας καὶ ἀπαισιοδοξίας δὲν παρατηροῦμε διαβάζοντας τὰ κείμενά τους καὶ τοὺς λόγους τους στὴν Καινὴ Διαθήκη. Αἰσιόδοξοι ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ σκιρτῶντες ἀπὸ χαρὰ ἀκόμη καὶ στὰ σκληρότερα παθήματά τους. Διότι ὅλους τοὺς Ἀποστόλους τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μετέβαλε. Ἂν ἐμεῖς, καίτοι ζοῦμε μετὰ τὴν Πεντηκοστή, ὁμοιάζωμε μὲ τὸ Θωμᾶ πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ὄχι μὲ τὸ Θωμᾶ μετὰ τὴν Πεντηκοστή, ἂν πολλὲς φορὲς κυριευώμεθα ἀπὸ μελαγχολία καὶ ἀπαισιοδοξία, αὐτὸ συμβαίνει, διότι ἔχουμε ὀλίγη χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἂς παρακαλοῦμε τὸν Κύριο, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, νὰ μᾶς δώσῃ περισσότερη χάρι. Ὑλικὰ ἀγαθὰ συνήθως ζητοῦμε περισσότερα. Ἂς ζητοῦμε καὶ χάρι περισσότερη, προπάντων χάρι.

«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή»

Στίχ. 17-19: ***«Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε, καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν».***

Τὸ ***«ἐληλύθεισαν»*** εἶνε ὑπερσυντέλικος τοῦ «ἔρχομαι» καὶ μεταφράζεται *«εἶχαν ἔλθει»*. Τὸ ***«ἵνα παραμυθήσωνται»*** σημαίνει *«γιὰ νὰ παρηγορήσουν»*.

Μεταφράζουμε: «*Όταν δὲ ἔφθασεν ὁ Ἰησοῦς, τὸν βρῆκε νὰ εἶνε τέσσερες πλέον ἡμέρες ἐνταφιασμένος. Ἡ δὲ Βηθανία ἦταν κοντὰ στὰ Ἱεροσόλυμα σὲ ἀπόστασι δεκαπέντε σταδίων περίπου* (τριῶν χιλιομέτρων περίπου), *καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους εἶχαν ἔλθει πρὸς τὴ Μάρθα καὶ τὴ Μαρία, γιὰ νὰ τὶς παρηγορήσουν γιὰ τὸν ἀδελφό τους*».

Ὅταν ὁ Ἰησοῦς κατόπιν τῆς σκόπιμης καθυστερήσεως ἔφθασε στὴ Βηθανία, ὁ Λάζαρος ἦταν στὸν τάφο τέσσερες πλέον ἡμέρες. Γι᾿ αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ὁμιλεῖ περὶ τετραημέρου Λαζάρου. Ἑρμηνευταὶ ὑπολογίζουν ὡς ἑξῆς τὶς τέσσερες ἡμέρες: Μία ἡμέρα τοῦ ταξειδιοῦ τοῦ ἀπεσταλμένου τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Δύο ἡμέρες παραμονῆς τοῦ Ἰησοῦ στὸν αὐτὸ τόπο, ὅπου ἦταν. Καὶ μία ἡμέρα τοῦ ταξειδιοῦ τοῦ Ἰησοῦ. Λέγεται, ὅτι στὴν Ἀνατολὴ ἡ ταφὴ συνήθως γινόταν τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου. Ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει, ὅτι ὁ Λάζαρος βρισκόταν στὸν τάφο τέσσερες ἡμέρες, γιὰ νὰ θαυμασθῇ τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεώς του περισσότερο ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ θαύματα τῶν ἄλλων ἀναστάσεων, ποὺ εἶχε τελέσει ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν προηγουμένη δρᾶσι του.

Ἐπειδὴ ὁ Εὐαγγελιστὴς γράφει, **«Ἦν** (=ἦταν) **δὲ ἡ Βηθανία...»**, καὶ δὲν γράφει, «Ἔστι (εἶνε) δὲ ἡ Βηθανία....», μερικοὶ ἐξηγηταὶ συμπεραίνουν, ὅτι ἡ Βηθανία, ὅταν ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιό του, δὲν ὑπῆρχε, ἦταν κατεστραμμένη ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, ὅπως ἡ Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ᾿ ὁ παρατατικὸς **«ἦν»** δὲν σημαίνει ἀναγκαίως, ὅτι ἡ Βηθανία, ὅταν ἔγραφε ὁ Εὐαγγελιστής, δὲν ὑπῆρχε, ἦταν κατεστραμμένη. Ὁ παρατατικὸς **«ἦν»** δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀναφέρεται στὴ Βηθανία κατὰ τὸ παρελθόν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ συνεπῶς ἡ Βηθανία εἶνε δυνατὸ νὰ μὴν εἶχε καταστραφῆ, ἀλλὰ νὰ ὑπῆρχε, ὅταν ἔγραφε ὁ Εὐαγγελιστής, ὁπότε ὁ παρατατικὸς **«ἦν»**, *ἦταν*, δὲν ἀποκλείει τὸν ἐνεστῶτα «ἔστι» ἢ «ἐστί», εἶνε, ὅπως π.χ. στὶς προτάσεις *«καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»* στὸ α΄ 1, καὶ *«ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων»* στὸ α΄ 4. Ὁ Λόγος καὶ *«ἦν»*, *ἦταν*, καὶ *«ἔστι»*, εἶνε.

Ἐπειδὴ ἡ ἀπόστασι μεταξὺ Ἱεροσολύμων καὶ Βηθανίας ἦταν μικρή, τριῶν περίπου χιλιομέτρων, σαράντα περίπου λεπτῶν τῆς ὥρας, πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα εἶχαν ἔλθει στὶς ἀδελφὲς Μάρθα καὶ Μαρία, γιὰ νὰ τὶς παρηγορήσουν γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀδελφοῦ τους. Ὁ θάνατος εἶνε χωρισμὸς ἀνθρώπων, ὁ ὀδυνηρότερος χωρισμός. Χωρίζει οἰκείους καὶ συγγενεῖς ἀπὸ προσφιλῆ τους πρόσω-

πα, πού φεύγουν γιά τήν αἰωνιότητα. Καί εἶνε ἱερό καθῆκον τῶν ἀνθρώπων νά συμμετέχουν στό πένθος τῶν συνανθρώπων. «*Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον πότου*», λέγει ὁ Ἐκκλησιαστής (ζ΄ 2). *Καλλίτερα νά πηγαίνῃς σέ σπίτι πένθους παρά σέ σπίτι συμποσίου*. Καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος προτρέπει «*κλαίειν μετὰ κλαιόντων*» (Ρωμ. ιβ΄ 15).

Πολλοί Ἰουδαῖοι ἀπό τά Ἱεροσόλυμα μετέβησαν στή Βηθανία, γιά νά παρηγορήσουν τίς ἀδελφές τοῦ Λαζάρου. Αὐτό δείχνει, ὅτι ἡ κοινωνία ἐκτιμοῦσε πολύ τήν οἰκογένεια τῶν τριῶν ἀδελφῶν. Καί βεβαίως ἐκτίμησε περισσότερο τήν εὐλογημένη αὐτή οἰκογένεια, διότι ἔβλεπε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς σ᾽ αὐτή πήγαινε, ἐφιλοξενεῖτο καί ἀναπαυόταν. Οἱ καλοί ἄνθρωποι πρός τίς χριστιανικές οἰκογένειες ἔχουν ἰδιαίτερη ἐκτίμησι. Ὁ Χριστός τούς ἀνθρώπους του ὠφελεῖ καί κοινωνικῶς! Οἱ δέ Ἰουδαῖοι, πού πῆγαν νά παρηγορήσουν τίς ἀδελφές τοῦ Λαζάρου, ἀνταμείφθηκαν μέ ἐξαιρετική καί ἀφάνταστη ἀνταμοιβή, ἀξιώθηκαν νά ἰδοῦν τό θαυμαστότερο θαῦμα, τήν ἀνάστασι τοῦ τετραημέρου νεκροῦ Λαζάρου.

Στίχ. 20: «*Ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο*».

Μεταφράζουμε: «*Ἡ δέ Μάρθα, ὅταν ἄκουσε, ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, ἔσπευσε καί τόν προϋπάντησε, ἐνῷ ἡ Μαρία ἔμεινε στό σπίτι*».

Ἡ Μάρθα ἔμαθε πρώτη τήν εἴδησι, ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, ἔρχεται ὁ Ἐρχόμενος, ὁ Χριστός (ὁ Μεσσίας) κατά τήν πίστι καί τό λόγο της στό στίχ. 27. Ὁ Χριστός, γιά τόν ὁποῖο ἡ Παλαιά Διαθήκη μέ τίς φωνές τῶν προφητῶν φώναζε, ὅτι ἔρχεται, ἦλθε στόν κόσμο, ἦλθε καί σέ σπίτια. Στό δέ σπίτι τῶν εὐσεβῶν ἀδελφῶν στή Βηθανία ἦλθε πολλές φορές, ἐρχόταν καί τώρα. Ἀλλά τώρα δέν ἐρχόταν γιά νά φιλοξενηθῇ καί ν᾽ ἀναπαυθῇ. Οὔτε γιά νά παρηγορήσῃ. Τώρα ἐρχόταν γιά σκοπό πολύ ἀνώτερο· ἐρχόταν γιά νά δοξάσῃ αὐτό τό σπίτι μέ τό μεγαλύτερο μέχρι τότε θαῦμα του, τήν ἀνάστασι τοῦ τετραημέρου νεκροῦ τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ Ἐρχόμενος εἶχε φθάσει σέ ἀπόστασι ἀπό τό σπίτι, ἔξω ἀπό τή Βηθανία, καί ἡ Μάρθα ἔσπευσε νά τόν προϋπαντήσῃ ἐκεῖ. Ὅταν ὁ Χριστός ἔρχεται πρός ἐμᾶς διά τῆς χάριτος καί τῆς προνοίας του, πρέπει καί ἐμεῖς νά σπεύδωμε πρός αὐτόν μέ πίστι, ἐλπίδα καί ἀγάπη, νά τόν ὑποδεχώμεθα στήν καρδιά μας καί ν᾽ ἀνταποκρινώμεθα στήν ἐπίσκεψί του.

Ἡ Μάρθα παραβίασε τοὺς τύπους τῆς εὐγενείας, διότι ἄφησε τοὺς ἐπισκέπτες καὶ ἔτρεξε νὰ προϋπαντήσῃ τὸ Χριστό. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἀνώτερος καὶ προτιμότερος ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Νὰ τιμοῦμε τοὺς ἀνθρώπους, ναί. *«Πάντας τιμήσατε»*, παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος (Α´ Πέτρ. β´ 17). Ἀλλ᾽ ὅταν πρόκειται νὰ ἐκλέξωμε μεταξὺ Χριστοῦ καὶ ἀνθρώπων, θὰ προτιμήσωμε τὸ Χριστό, ὁ ὁποῖος δημιούργησε τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶνε ὑπεράνω τῶν δημιουργημάτων του. Ἡ προτίμησι τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε ὑποτίμησι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔλλειψι εὐγενείας, ἀλλ᾽ ἀπόδειξι ἀληθινῆς καὶ ἀνώτερης εὐγενείας. Ἂν δὲ πολλὲς φορές, γιὰ νὰ μὴ στενοχωρήσωμε συνανθρώπους, καὶ γιὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦμε ἀγενεῖς, παραμελήσαμε ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν Κύριο, ἂς μετανοήσωμε, καὶ ἂς προσπαθήσωμε στὸ μέλλον νὰ εἴμεθα ἐν τάξει πρῶτα ἀπέναντι τοῦ Κυρίου πάντων, καὶ ἔπειτα ἀπέναντι τῶν συνανθρώπων.

Ἡ Μαρία δὲν ἔσπευσε νὰ προϋπαντήσῃ τὸ Χριστό, διότι δὲν πληροφορήθηκε τὸν ἐρχομό του. Ἔμεινε στὸ σπίτι μὲ τοὺς ἐπισκέπτες. Ἀλλ᾽ ὅταν ἡ Μάρθα τὴν πληροφόρησε, ὅτι ὁ Διδάσκαλος ἦλθε καὶ τὴ ζητεῖ, σηκώθηκε γρήγορα καὶ πῆγε καὶ αὐτὴ στὸν Ἰησοῦ (στίχ. 28-29). Οἱ δύο ἀδελφές, ὅπως βλέπουμε στὸ Λουκ. ι´ 38-42, ἦταν διαφορετικοῦ χαρακτῆρος. Ἡ Μάρθα πρακτική, ἀγχώδης, ἀεικίνητη, δραστήρια. Ἡ Μαρία ἤρεμος καὶ θεωρητικὸς τύπος. Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο ἀδελφὲς ἀγαποῦσαν τὸ Χριστὸ καὶ ἔσπευσαν νὰ τὸν προϋπαντήσουν. Ὅπως οἱ δύο ἀδελφὲς διέφεραν στὸ χαρακτῆρα, ἔτσι γενικώτερα οἱ ἄνθρωποι ἔχουν στὸ χαρακτῆρα διαφορὲς μεταξύ τους μεγαλύτερες ἢ μικρότερες. Δισεκατομμύρια οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἀπολύτως δὲν συμπίπτει κανεὶς μὲ ἄλλον. Καὶ δύο φύλλα τοῦ αὐτοῦ δένδρου ἀπολύτως δὲν συμπίπτουν. Ποικιλία χαρακτήρων λοιπόν. Καὶ ἂς μὴ θέλωμε νὰ μποῦν ὅλοι στὸ αὐτὸ καλοῦπι. Καὶ προπάντων ἂς μὴ θέλωμε νὰ ταυτίζωνται ὅλοι μὲ ἐμᾶς. Ἕνα προπάντων νὰ θέλωμε, νὰ ἀγαποῦν ὅλοι τὸν Κύριο, ὅπως ἀγαποῦσαν ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία.

Στίχ. 21-22: *«Εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δώσει σοι ὁ Θεός»*.

Τὸ ***«ἦς»*** εἶνε παρατατικὸς τοῦ «εἰμί», δευτέρου ἑνικοῦ προσώπου. Ἡ φράσι ***«εἰ ἦς ὧδε»*** σημαίνει *«ἐὰν ἤσουν ἐδῶ»*. Τὸ ***«ἐτεθνήκει»*** εἶνε ὑπερσυντέλικος τοῦ «θνήσκω», τρίτου ἑνικοῦ προσώπου. Ἡ φράσι ***«οὐκ ἂν ἐτεθνήκει»*** σημαίνει *«δὲν θὰ εἶχε πεθάνει»*. Τὸ ***«οἶδα»*** σημαίνει *«γνωρίζω, ξέρω»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε δὲ ἡ Μάρθα στὸν Ἰησοῦ: "Κύριε, ἐὰν ἦσουν ἐδῶ, ὁ ἀδελφός μου δὲν θὰ εἶχε πεθάνει. Ἀλλὰ καὶ τώρα ξέρω, ὅτι, ὅσα θὰ ζητήσῃς ἀπὸ τὸ Θεό, θὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεός"».*

Ὅπως ἐκφράζεται ἐδῶ στὸ στίχ. 21 ἡ Μάρθα, ἔτσι στὸ στίχ. 32 ἐκφράζεται ἡ Μαρία. Καὶ οἱ δύο ἀδελφὲς λέγουν στὸν Κύριο τὸν αὐτὸ ἀκριβῶς λόγο γιὰ τὸν ἀγαπημένο ἀδελφό τους. Συμπίπτουν δηλαδὴ καὶ στὶς λέξεις. Ἔτσι πολλὲς φορὲς συμβαίνει. Ἡ ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενο ἐκφράζεται ὄχι μόνο μὲ τὸ αὐτὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὶς αὐτὲς λέξεις. Ἡ γλῶσσα τῆς ἀγάπης ἔχει ἑνότητα, ἡ ὁποία πολλὲς φορὲς φθάνει μέχρι καὶ τὶς λέξεις.

Μὲ τὸ λόγο τους οἱ δύο ἀδελφές, ὅτι ὁ ἀδελφός τους, ἂν ὁ Κύριος ἦταν παρών, δὲν θὰ πέθαινε, μέμφονται ἐλαφρῶς τὸν Κύριο, ὅτι ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ αὐτόν; Ὄχι, νομίζουμε ἐμεῖς. Μὲ τὴν προσφώνησι «Κύριε» δείχνουν τὸ σεβασμό τους πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Καὶ μὲ τὸν ὅλο λόγο τους, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὸν ἀδελφό τους, δείχνουν καὶ τὴν πίστι τους στὴ θαυματουργικὴ δύναμι τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀγάπη του πρὸς τὸν Λάζαρο, ἀφοῦ πιστεύουν, ὅτι θὰ τὸν θεράπευε, ἂν ἦταν παρὼν κατὰ τὴν ἀσθένειά του.

Καλός, χωρὶς ἴχνος μομφῆς πρὸς τὸν Κύριο, καὶ συγκινητικὸς ὁ λόγος τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου, ἀλλὰ περιέχει ἕνα λάθος. Ποιό τὸ λάθος; Τὸ ὅτι οἱ ἀδελφὲς νόμιζαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ μποροῦσε νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἀδελφό τους, ἂν θὰ ἦταν παρών, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς μποροῦσε νὰ θεραπεύῃ καὶ ἐξ ἀποστάσεως, ὅπως θεράπευσε τὸν δοῦλο τοῦ ἑκατοντάρχου. Ἰσραηλίτισσες ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία. Ἀλλ' ὁ Ρωμαῖος ἑκατόνταρχος, ποὺ εἶπε στὸ Χριστὸ νὰ δώσῃ διαταγὴ μὲ λόγο ἀπὸ μακριὰ καὶ θὰ θεραπευθῇ ὁ δοῦλος του, εἶχε πίστι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν πίστι τῶν δύο ἀδελφῶν, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα τῶν Ἰσραηλιτῶν (Ματθ. η΄ 8-10).

Ὁ λόγος τῆς Μάρθας στὸ στίχ. 22 δείχνει κάποια ἐλπίδα γιὰ τὸ νεκρὸ Λάζαρο. Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψει τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, *«Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον»* (στίχ. 4), καὶ τὶς ἀναστάσεις νεκρῶν, ὅπως τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας τῆς Ναῒν καὶ τῆς κόρης τοῦ Ἰαείρου, ἡ Μάρθα σκέφθηκε γιὰ θαῦμα ἀναστάσεως τοῦ ἀδελφοῦ της. Ὅπως ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος θὰ θυσίαζε τὸν υἱό του, *«ἐλογίσατο ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ Θεός»* (Ἑβρ. ια΄ 19), σκέφθηκε δηλαδή, ὅτι μετὰ τὴ θυσία θὰ μποροῦσε ὁ Θεὸς ν' ἀναστήσῃ τὸν υἱό του, ἔτσι καὶ ἡ Μάρθα, ἀξία θυγατέρα τοῦ Ἀβραάμ, σκέφθηκε, ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ θαῦμα ἀναστάσεως τοῦ ἀδελφοῦ της. Γι' αὐτὸ εἶπε στὸ Χριστό: ***«Καὶ***

νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δώσει σοι ὁ Θεός». Ἀκόμη καὶ τώρα δηλαδή, ποὺ ὁ ἀδελφός μου εἶνε νεκρός, καὶ μάλιστα ἐπὶ τέσσαρες ἡμέρες, ξέρω, ὅτι, ὅσα θὰ ζητήσῃς ἀπὸ τὸ Θεό, θὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεός. Ἐπειδὴ ἡ ἀνάστασι νεκροῦ εἶνε ἐξόχως μεγάλο πρᾶγμα, ἡ Μάρθα δὲν ὁμιλεῖ ρητῶς γιὰ ἀνάστασι τοῦ ἀδελφοῦ της, ἀλλ᾽ ἐμμέσως, μὲ συστολὴ καὶ λεπτότητα. Οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἅγιοι ἄνθρωποι εἶνε λεπτὲς ὑπάρξεις καὶ ἐκφράζονται μὲ λεπτότητα καὶ γενικῶς φέρονται μὲ λεπτότητα. Διακρίνει καὶ ἐμᾶς λεπτότης;

Ὅπως στὸ λόγο τῆς Μάρθας στὸ στίχ. 21 περιέχεται τὸ λάθος, ὅτι ὁ Χριστὸς μποροῦσε νὰ θεραπεύσῃ μόνον ἀπὸ κοντά, ἔτσι καὶ στὸ λόγο της στὸ στίχ. 22 περιέχεται ἄλλο λάθος. Ποιό; Ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε μόνον ἄνθρωπος καὶ ἔπρεπε νὰ ὑποβάλλῃ στὸ Θεὸ αἰτήματα γιὰ νὰ θαυματουργῇ. Δὲν εἶπε ἡ Μάρθα στὸ Χριστό, ὅτι αὐτὸς δύναται νὰ κάνῃ ὅσα θέλει, ἀλλ᾽ εἶπε, ὅτι ὅσα θὰ αἰτήσῃ ἀπὸ τὸ Θεό, θὰ τοῦ δώσῃ ὁ Θεός. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, γιὰ νὰ δείξῃ τὴ θεότητά του, εἶπε ἄλλοτε: *«Ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκρούς, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ»* (ε΄ 21). Ἡ Μάρθα εἶχε πίστι, ἀλλ᾽ ὄχι ὅση ἔπρεπε. Πίστευε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε *«ὁ Χριστός»*, *ὁ Μεσσίας*, καὶ *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»* (στίχ. 27). Ἀλλὰ μὲ τὴν ὀνομασία *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»* ἐννοοῦσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ ἰδιαίτερη καὶ εἰδικὴ ἔννοια, ὄχι μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὐσίας μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα. Στὴν ὑψίστη αὐτὴ ἔννοια γιὰ τὸν Ἰησοῦ ἔφθασε βεβαίως ἡ Μάρθα μετὰ τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστή.

Στίχ. 23-24: *«Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ Μάρθα· Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ».*

Μεταφράζουμε: *«Τῆς λέγει ὁ Ἰησοῦς: "Θ᾽ ἀναστηθῇ ὁ ἀδελφός σου". Τοῦ λέγει ἡ Μάρθα: "Ξέρω, ὅτι θ᾽ ἀναστηθῇ κατὰ τὴν ἀνάστασι κατὰ τὴν ἐσχάτη ἡμέρα"».*

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχ. 22 ἡ Μάρθα δὲν ζήτησε ρητῶς τὴν ἀνάστασι τοῦ ἀδελφοῦ της, ἀλλὰ μὲ συστολὴ καὶ λεπτότητα ὑπέβαλε στὸ Χριστὸ αὐτὸ τὸ αἴτημα ἐμμέσως. Ὁ δὲ Χριστὸς ἀπαντώντας ὡμίλησε ρητῶς γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου: ***«Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου».*** *Θ᾽ ἀναστηθῇ ὁ ἀδελφός σου.* Δὲν προσδιώρισε ὅμως τὸ χρόνο τῆς ἀναστάσεως. Δὲν εἶπε ἂν θὰ γίνῃ ἡ ἀνάστασι τώρα ἢ κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία. Γι᾽ αὐτὸ ὁ λόγος του ἀπέβη διφορούμενος. Καὶ ἡ Μάρθα νόμισε, ὅτι ἡ ἀνάστασι τοῦ ἀδελφοῦ

της θὰ γίνῃ κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία. ***«Οἶδα»***, εἶπε, ***«ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ»***. Γνωρίζω δηλαδή, ὅτι θὰ ἀναστηθῇ κατὰ τὴν ἀνάστασι, ὅταν θὰ ἀναστηθοῦν ὅλοι οἱ νεκροί, κατὰ τὴν τελευταία ἡμέρα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τὴν ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κήρυττε τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν ρητῶς, ὅπως στὸ Δαν. ιβ΄ 2, Β΄ Μακ. ζ΄ 9, 14, ιβ΄ 43, Ἡσ. κστ΄ 19, ἢ ὑπαινισσόταν αὐτὴν παρουσιάζοντας τὸ θάνατο ὡς κοίμησι, ὕπνο, ὅπως στὸ Γεν. μζ΄ 30, Γ΄ Βασ. β΄ 10, ια΄ 43. Στὴν κοίμησι, στὸν ὕπνο, ἀκολουθεῖ ἡ ἀφύπνισι διὰ τῆς ἀναστάσεως. Γιὰ τὸ Λάζαρο ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν»* (στίχ. 11). Τὸ δόγμα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν ἦταν διαδεδομένο στοὺς Ἰσραηλῖτες καὶ οἱ εὐσεβεῖς, ὅπως ἡ Μάρθα, πίστευαν σ᾽ αὐτό.

Στίχ. 25-26: *«Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο;»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε σ᾽ αὐτὴ ὁ Ἰησοῦς: "Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασι καὶ ἡ ζωή. Ὅποιος πιστεύει σ᾽ ἐμένα, καὶ ἂν πεθάνῃ, θὰ ζῇ* (τὴν ἀληθινὴ ζωή). *Καὶ καθένας, ποὺ ζῇ καὶ πιστεύει σ᾽ ἐμένα, δὲν θὰ πεθάνῃ ποτέ. Πιστεύεις τοῦτο;"»*.

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχ. 24, ὁ νοῦς τῆς Μάρθας πῆγε μακριά, πολὺ μακριά, στὴν ἀνάστασι κατὰ τὴν ἐσχάτη ἡμέρα, τὴν ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας. Ὁ δὲ Χριστός, μὲ τὸ λόγο του στὸν παρόντα στίχ. 25, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις»***, εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: «Μάρθα, πολὺ μακριὰ πῆγε ὁ νοῦς σου. Ἡ ἀνάστασι εἶνε πολὺ κοντά. Ἡ ἀνάστασι εἶνε ἐνώπιόν σου. Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασι».

Πολλὲς ὕψιστες διακηρύξεις ἔκανε ὁ Ἰησοῦς γιὰ τὸ πρόσωπό του. Μία ἀπ᾽ αὐτὲς εἶνε ἡ παροῦσα διακήρυξι, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή»***. Δὲν εἶπε, «Ἐγὼ ἐνεργῶ τὴν ἀνάστασιν καὶ δίδω τὴν ζωήν». Δὲν εἶπε, «Ἐγὼ ἔχω τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ζωήν». Καὶ ἔτσι ἂν ἐκφραζόταν ὁ Κύριος, οἱ διακηρύξεις του θὰ ἦταν μεγάλες. Ἀλλὰ τώρα ἐκφράζεται κατὰ τρόπο ἀνώτερο. Δὲν λέγει τί κάνει, δὲν λέγει τί ἔχει, ἀλλὰ λέγει τί ε ἶ ν ε. *«Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασι καὶ ἡ ζωή»*. Δὲν ἔχει τόση σημασία τὸ τί κάνει καὶ τί ἔχει κάποιος, ἀλλὰ τὸ τί ε ἶ ν ε.

Καίτοι ὁ λόγος ἦταν περὶ ἀναστάσεως, ὁ Κύριος δὲν εἶπε μόνον, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις»***, ἀλλὰ πρόσθεσε, ***«καὶ ἡ ζωή»***. Οἱ δύο ἔννοιες, τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ζωῆς, συνδέονται στενότατα. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε

ἡ ἀνάστασι, ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶνε ἡ ζωή, ἡ αὐτοζωὴ καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. *«Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν»* (α' 4). *Δι' αὐτοῦ ὑπῆρξε ζωή.* Αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία ἔφερε τοὺς ἀνθρώπους στὴν ὕπαρξι καὶ τὴ ζωή. Καὶ αὐτὸς *«οὓς θέλει ζωοποιεῖ»* (ε' 21). Αὐτὸς κατὰ τὸ θέλημά του δίνει στοὺς νεκροὺς ζωή, ἀνασταίνει τοὺς νεκρούς.

Στὸ χωρίο, ποὺ ἐξετάζουμε ἐδῶ, ὁ Κύριος ἐν σχέσει πρὸς τὴ ζωὴ ὁμιλεῖ γιὰ τὸν πιστό, ὅταν πεθαίνῃ. *Ὅποιος πιστεύει σ' ἐμένα,* λέγει, *καὶ ἂν πεθάνῃ, θὰ ζῇ.* Ὁ νεκρὸς θὰ ζῇ! Σχῆμα ὀξύμωρο. Ὁ πιστὸς πεθαίνει κατὰ τὸ σῶμα, ὅπως κάθε ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον ζῇ κατὰ τὸ πνεῦμα ἢ τὴν ψυχή. Ἐννοεῖ δὲ ὁ Κύριος, ὅτι ὁ πιστὸς ζῇ τὴν ἀνώτερη, τὴν αἰώνια καὶ ἀληθινὴ ζωή. Θὰ ἀναστηθῇ δὲ καὶ τὸ σῶμα του καὶ θὰ ζῇ καὶ αὐτὸ αἰωνίως. Βεβαίως καὶ ὁ ἄπιστος καὶ ἀσεβὴς ζῇ μετὰ θάνατον, καὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα θὰ ἀναστηθῇ, ἀλλ' ἡ ἀνάστασί του δὲν θὰ εἶνε ἔνδοξη, θὰ εἶνε ἀπαίσια, καὶ ἡ ζωή του στὴν αἰωνιότητα, ἐπειδὴ εἶνε χωρισμὸς ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ βασανισμός, δὲν ὀνομάζεται ζωή, ἀλλὰ δεύτερος θάνατος.

Ἐπίσης στὸ ἐξεταζόμενο ἐδῶ χωρίο γιὰ τὸν πιστὸ ὁ Κύριος λέγει: *Καθένας ποὺ ζῇ καὶ πιστεύει σ' ἐμένα, δὲν θὰ πεθάνῃ ποτέ.* Ὁμοίως ὁ Κύριος ὁμιλεῖ στὸ η' 51: *«Ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα».* Σωματικῶς βεβαίως καὶ ὁ πιστὸς πεθαίνει. Ἀλλὰ πνευματικῶς δὲν πεθαίνει ποτέ, ζῇ στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα τὴ μακαρία καὶ ἀληθινὴ ζωή.

Κατὰ ταῦτα συντόμως ὁ Κύριος λέγει τοῦτο, «Ὁ ἀποθνῄσκων πιστὸς ζῇ», καὶ τὸ ἀντίστροφο, «Ὁ ζῶν πιστὸς δὲν ἀποθνῄσκει».

Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπε, «Ὁ Θεός ἐστιν ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή». Ἐπίσης δὲν εἶπε, «Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Θεόν, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται», «Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς τὸν Θεὸν οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα». Ὁ Ἰησοῦς τὶς ὕψιστες αὐτὲς διακηρύξεις ἔκανε γιὰ τὸν ἑαυτό του λέγοντας, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ*** κλπ.», διότι αὐτὸς εἶνε ὁ Θεός, ὅλη ἡ θεία οὐσία. Ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος οὔτε θὰ τολμοῦσε οὔτε θὰ διενοεῖτο ποτὲ νὰ εἰπῇ τέτοια λόγια γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε τέτοια λόγια γιὰ τὸν ἑαυτό του, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεός, ὄχι μόνον ἄνθρωπος.

Τὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴ Μάρθα, ***«Πιστεύεις τοῦτο;»***, ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασι καὶ ἡ ζωή, καὶ ὅποιος πιστεύει σ' ἐμένα ἔχει ζωὴ αἰώνια, ἀληθινή; Πιστεύεις, μὲ ἄλλα λόγια, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός;

Βεβαίως ἡ Μάρθα εἶχε μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ἀλλ᾽ ὄχι τὴ μεγίστη. Ἀπὸ τὰ λόγια του δὲν συνέλαβε τὸ νόημα τῆς θεότητός του. Αὐτὸ συνέβη ἀσφαλῶς, ὅταν ἦλθε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Στίχ. 27: «*Λέγει αὐτῷ· Ναί, Κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος*».

Μεταφράζουμε: «*Ναί, Κύριε. Ἐγὼ ἔχω πιστεύσει, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Χριστός* (ὁ Μεσσίας), *ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἀναμενόταν νὰ ἔλθῃ στὸν κόσμο*».

Στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ στὸν προηγούμενο στίχο, «*Πιστεύεις τοῦτο;*», ἡ Μάρθα ἀπαντᾷ καταφατικά. Καταφάσκει, ὁλοψύχως παραδέχεται ὅ,τι εἶπε γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι συνέλαβε τὸ νόημα τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Μὲ τὴν ἀπάντησί της ἔδειξε, ὅτι ἔχει ὑψηλὴ ἰδέα γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ἀλλ᾽ ὄχι τὴν ὑψίστη, ἀφοῦ δὲν κατάλαβε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Θεός.

Ὅπως ἡ Μάρθα, ἔτσι καὶ κάθε πιστός, καίτοι ζῇ μετὰ τὴν Πεντηκοστή, δὲν συλλαμβάνει τὸ βάθος ὅλων τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν καταλαβαίνει τὰ πάντα ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία. Εἴτε ὅμως καταλαβαίνει, εἴτε δὲν καταλαβαίνει καὶ νομίζει, ὅτι καταλαβαίνει, πάντως δὲν διαφωνεῖ μὲ τὸ Χριστό, συμφωνεῖ ἀπολύτως μὲ ὅλα ὅσα λέγει ὁ Χριστός, πιστεύει, ὅτι ὁ Χριστὸς λέγει τὴν ἀλήθεια καὶ μόνο τὴν ἀλήθεια. Ἀφοῦ δὲ τοῦτο ἴσχυε γιὰ τὴ Μάρθα πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς, πολὺ περισσότερο ἰσχύει γιὰ κάθε πιστὸ μετὰ τὴν Πεντηκοστή, ὁπότε ὁ πιστὸς γνωρίζει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός.

Ἡ Μάρθα πρὸ πολλοῦ εἶχε πιστεύσει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε **«*ὁ Χριστός*»**, *ὁ Μεσσίας*, **«*ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ*»**. Τίθεται δὲ τὸ θέμα: Οἱ δύο αὐτὲς ὀνομασίες τοῦ Ἰησοῦ εἶνε συνώνυμες; Ἢ ἡ ὀνομασία **«*ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ*»** σημαίνει κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν ὀνομασία **«*ὁ Χριστός*»**; Πιθανώτερο εἶνε τὸ δεύτερο. Τῆς ὀνομασίας **«*ὁ Χριστός*»** συνώνυμη εἶνε ἡ ὀνομασία «*ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*». Ἡ δὲ ὀνομασία **«*ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ*»** εἶνε δηλωτικὴ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ᾽ ἡ Μάρθα, ὅπως εἴπαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῶν στίχ. 21-22, μὲ τὴν ὀνομασία «*ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ*» ἐννοοῦσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ ἰδιαίτερη καὶ εἰδικὴ ἔννοια, ὄχι μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὐσίας μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἦταν ταπεινὴ καὶ καλοπροαίρετη, προήχθη στὴν πίστι καὶ ἔφθασε ἀργότερα στὴν ὑψίστη ἀλήθεια γιὰ τὸν Ἰησοῦ, τὴν ἀλήθεια τῆς θεότητός του, ἐνῷ ὑπερήφανα καὶ κακοπροαίρετα πνεύματα, ὅπως οἱ Ἀρειανοί, οἱ ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ ἄλλοι, ἀρνήθηκαν τὸ μυριόλεκτο δίδαγμα τῆς Γραφῆς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός.

«Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς»

Στίχ. 28: ***«Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα· Ὁ Διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε».***

Τὸ ***«λάθρᾳ»*** σημαίνει *«κρυφά, μυστικά»*. Τὸ ***«φωνῶ»*** σημαίνει *«φωνάζω, καλῶ, ζητῶ»*. Τὸ δὲ ***«πάρεστι»*** (τοῦ ρ. πάρειμι) σημαίνει *«εἶνε παρών, ἦλθε»*.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ἀφοῦ εἶπε αὐτά, πῆγε καὶ φώναξε τὴ Μαρία τὴν ἀδελφή της καὶ τῆς εἶπε μυστικά: "Ὁ Διδάσκαλος ἦλθε καὶ σὲ ζητεῖ"»*.

Πόσο εὐτυχὴς ἡ Μάρθα, ποὺ συνωμίλησε μὲ τὸ Χριστὸ καὶ ἄκουσε ἀπὸ τὸ στόμα του τόσο μεγάλα, βαρυσήμαντα καὶ παρήγορα λόγια, ὅσο τὰ περιεχόμενα στοὺς στίχ. 23, 25, 26! Παρὰ τὴ θλῖψι γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀδελφοῦ της, τὰ ἀθάνατα λόγια τοῦ Χριστοῦ πλημμύρισαν τὴν καρδιά της μὲ μυστικὴ καὶ ἄρρητη χαρά, καὶ ἔδωσαν στὴν ὕπαρξί της φτερά, γιὰ νὰ πετάξῃ σὲ οὐράνια ὕψη. Ὑψηλὰ πετοῦν οἱ ἀεροπόροι μὲ τὰ ἀεροπλάνα καὶ ὑψηλότερα οἱ ἀστροναῦται μὲ τὰ διαστημόπλοια. Ἀλλὰ μὲ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ οἱ πιστοὶ πετοῦν ἀσυγκρίτως ὑψηλότερα.

Τῆς εὐτυχίας, ποὺ αἰσθάνθηκε ἡ Μάρθα συνομιλώντας μὲ τὸ Χριστό, θέλησε νὰ κάνῃ κοινωνὸ καὶ τὴν ἀδελφή της Μαρία. Γι᾿ αὐτὸ ἔφυγε καὶ πῆγε καὶ τὴ φώναξε καὶ τῆς εἶπε μυστικά: *«Ὁ Διδάσκαλος ἦλθε καὶ σὲ ζητεῖ»*. Ὁ Διδάσκαλος! Ἔτσι συνήθιζαν νὰ ὀνομάζουν τὸν Ἰησοῦ καὶ φίλοι καὶ ἐχθροί, καὶ παραδεχόμενοι τὴ διδασκαλία του καὶ ἀπορρίπτοντες αὐτήν (ιγ΄ 13 κ.ἄ., Ματθ. κβ΄ 16 κ.ἄ.). Οἱ μὲν ὠνόμαζαν τὸν Ἰησοῦ Διδάσκαλο εἰλικρινῶς καὶ μὲ θαυμασμό, οἱ δὲ ὑποκριτικῶς, ἀλλὰ καὶ μὲ προβληματισμό. Καὶ πάντοτε ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴ διδασκαλία του προκαλεῖ θαυμασμὸ στοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ προβληματισμὸ στοὺς προβληματικούς. Ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία ἀνῆκαν στὶς ἐκλεκτὲς ψυχές, γιὰ τὶς ὁποῖες τὰ ρήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς, ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Διδασκάλου, ἦταν τροφὴ καὶ τρυφή.

Ἡ Μάρθα ἔφερε στὴ Μαρία τὴν καλλίτερη εἴδησι: Ὁ Διδάσκαλος ***«πάρεστι»***, *εἶνε παρών, ἦλθε*! Ἦλθε πρῶτα ἡ θλῖψι λόγῳ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Λαζάρου. Καὶ μετὰ τὴ θλῖψι ἦλθε ὁ μεγάλος παρηγορητής. Καὶ δὲν ἦλθε ἁπλῶς, γιὰ νὰ παρηγορήσῃ· ἦλθε, γιὰ νὰ κάνῃ τὸ μεγαλύτερο μέχρι τότε θαῦμα. Ἦλθε ὡς νεκρεγέρτης, γιὰ ν᾿ ἀναστήσῃ τὸ νεκρὸ Λάζαρο. Καὶ πρὸς ἐμᾶς, ὅταν ἔχωμε θλίψεις, ἔρχε-

ται ὁ Χριστὸς ἀοράτως, γιὰ νὰ μᾶς παρηγορήση, νὰ μᾶς ἐνισχύση, νὰ μᾶς στηρίξη. Καὶ ὅταν θὰ εἴμεθα στοὺς τάφους, καὶ τότε θὰ ἔλθη πρὸς ἐμᾶς. Αὐτὴ εἶνε ἡ μεγαλύτερη προσδοκία μας. Θὰ ἔλθη κατὰ τὴ μεγάλη καὶ ἐπιφανῆ ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας του, γιὰ νὰ μᾶς ἀναστήση καὶ νὰ μᾶς βγάλη ἀπὸ τοὺς τάφους. Ἡ δὲ ἀνάστασι ἐκείνη θὰ εἶνε ἀνώτερη τῆς ἀναστάσεως τοῦ τετραημέρου Λαζάρου. Ὁ μεγαλοφωνότατος προφήτης φωνάζει γιὰ τὴν ἀνάστασι ἐκείνη τῶν πιστῶν καὶ ἐκλεκτῶν: *«Ἀναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῇ»* (Ἠσ. κστ´ 19).

Γιατί ἡ Μάρθα ἀνήγγειλε στὴ Μαρία τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κυρίου μυστικά; Γιὰ νὰ μὴν ἀκούσουν καὶ τὴν ἀκολουθήσουν ἄλλοι, ὅταν θὰ πήγαινε νὰ συναντήση τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς Μάρθας ζήτησε νὰ ἔλθη πρὸς αὐτὸν ἡ Μαρία, ἤθελε νὰ τὴ δῇ ἰδιαιτέρως καὶ νὰ συνομιλήσουν κατ᾽ ἰδίαν. Πόση οἰκειότητα ἔδειξε ὁ Κύριος πρὸς τὴ Μαρία καὶ τὴ Μάρθα, πόση ἀγάπη, πόση τιμή! Καὶ βεβαίως ἀπ᾽ αὐτὸ οἱ δύο ἀδελφὲς συγκινήθηκαν βαθειά. Καὶ ὅταν ὁ Κύριος ἀνέστησε τὸν ἀδελφό τους, ἡ συγκίνησί τους ἔγινε μεγαλύτερη. Καὶ ὅταν ἦλθε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ συνειδητοποίησαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ἡ συγκίνησί τους ἔγινε ἀκόμη μεγαλύτερη, ἀφάνταστη.

Θαυμάζουμε καὶ ζηλεύουμε τὴν οἰκειότητα, ποὺ ὑπῆρχε στὴ σχέσι τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴν ἁγία οἰκογένεια τῶν τριῶν ἀδελφῶν τῆς Βηθανίας; Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς κατὰ τὸν Ἀπόστολο, ἐφ᾽ ὅσον εἴμεθα *«οἰκεῖοι τῆς πίστεως»* (Γαλ. στ´ 10), εἴμεθα *«συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ»* (Ἐφ. β´ 19). Ὁ Κύριος φέρεται πρὸς ἐμᾶς μὲ τόση οἰκειότητα, ὥστε ἔρχεται καὶ μένει ὄχι ἁπλῶς στὸ σπίτι μας, ἀλλὰ μέσα μας.

Στίχ. 29: *«Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν».*

Μεταφράζουμε: *«Ἐκείνη, μόλις ἄκουσε, σηκώνεται γρήγορα καὶ ἔρχεται σ᾽ αὐτόν».*

Ἡ Μαρία, μόλις ἄκουσε, ὅτι τὴν ζητεῖ ὁ Κύριος, σηκώνεται γρήγορα ἀπὸ τὴ θέσι, ὅπου καθόταν καὶ δεχόταν τὰ συλλυπητήρια καὶ τὶς παρηγορίες τῶν ἐπισκεπτῶν, ἀφήνει τοὺς ἐπισκέπτες, βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ τρέχει στὸν Κύριο.

Ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται πρὸς ἐμᾶς καὶ εἶνε ὁ μεγάλος ἐρχόμενος. Ὁ τίτλος *«ὁ Ἐρχόμενος»* εἶνε ὑψηλὸς μεσσιακὸς τίτλος του. Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς πρέπει νὰ ἐρχώμεθα πρὸς τὸν Ἰησοῦ, νὰ εἴμεθα οἱ μικροὶ ἐρχόμενοι. Ἐκεῖνος διανύει τὴ μεγάλη ἀπόστασι. Ἦλθε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ.

Ἀστρονομικὴ ἀπόστασι! Καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι ἦλθε ἀπὸ τὴν Περαία στὴν Ἰουδαία καὶ στάθηκε ἔξω ἀπὸ τὴ Βηθανία. Καὶ οἱ δύο ἀδελφὲς ἦλθαν πρὸς αὐτὸν ἔξω ἀπὸ τὴ Βηθανία διανύοντας μικρὴ ἀπόστασι. Ἂς διανύωμε καὶ ἐμεῖς μία μικρὴ ἀπόστασι. Ἐκεῖνος κάνει τὸ μέγιστο. Ἂς κάνωμε καὶ ἐμεῖς τὸ ἐλάχιστο. Ἐκεῖνος ἐνεργεῖ τὸ πᾶν, χωρὶς κανένα συμφέρον γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ μὲ θυσία τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἂς κάνωμε καὶ ἐμεῖς κάτι γιὰ τὸ ἰδικό μας συμφέρον, γιὰ τὴ σωτηρία μας. Λέμε κάτι, διότι, ὅ,τι καὶ ἂν κάνωμε ἐμεῖς, εἶνε ἐλάχιστο μπροστὰ σ᾽ αὐτό, ποὺ ἔκανε καὶ κάνει ὁ Χριστὸς γιὰ μᾶς.

Ἡ Μαρία, ὅπως προηγουμένως καὶ ἡ Μάρθα, παραβίασε τοὺς κοσμικοὺς τύπους εὐγενείας, διότι ἄφησε ἀποτόμως τοὺς ἐπισκέπτες καὶ ἔσπευσε πρὸς τὸν Κύριο. Μᾶς διδάσκει αὐτό, ὅτι ὁ κόσμος καὶ τὰ κοσμικὰ πρωτόκολλα, οἱ κοσμικοὶ κανόνες καλῆς συμπεριφορᾶς, εὐγενείας, φιλοφροσύνης, ἁβροφροσύνης, δὲν πρέπει νὰ προτιμῶνται τῶν καθηκόντων μας πρὸς τὸν Κύριο, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐμποδίζουν νὰ ἐκτελοῦμε τὶς ὑποχρεώσεις μας πρὸς τὸν ἀπείρως ἀνώτερο τοῦ κόσμου.

Ἡ Μαρία, ὅπως βεβαίως καὶ ἡ Μάρθα προηγουμένως, ἔσπευσε ἀμέσως πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Μᾶς διδάσκει καὶ τοῦτο, ὅτι, ὅταν πρόκειται γιὰ ἐκτέλεσι ὑποχρεώσεών μας πρὸς τὸν Κύριο, νὰ μὴ δείχνωμε ραθυμία, νὰ μὴ ἀναβάλλωμε, νὰ μὴ καθυστεροῦμε, ἀλλὰ νὰ δείχνωμε σπουδή, ζῆλο, καὶ νὰ ἐκτελοῦμε τὶς ὑποχρεώσεις μας τὸ ταχύτερο.

Στίχ. 30: ***«Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ᾽ ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα».***

«Οὔπω» σημαίνει *«ὄχι ἀκόμη»*· ***«ἐληλύθει»***, ὑπερσυντέλικος τοῦ «ἔρχομαι», σημαίνει *«εἶχε ἔλθει»* καὶ ***«οὔπω ἐληλύθει»*** σημαίνει *«δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη»*.

Μεταφράζουμε: *«Δὲν εἶχε δὲ ἔλθει ὁ Ἰησοῦς ἀκόμη στὸ χωριό, ἀλλ᾽ ἦταν στὸν τόπο, ὅπου τὸν προϋπάντησε ἡ Μάρθα»*.

Ὁ Ἰησοῦς ἦταν κουρασμένος ἀπὸ τὴ μακρὰ ὁδοιπορία. Ἀλλὰ δὲν μπῆκε στὸ χωριὸ καὶ δὲν πῆγε στὸ φιλόξενο σπίτι γιὰ ν᾽ ἀναπαυθῇ ὀλίγο. Ὁ Χριστὸς θυσίασε τὴν ἀνάπαυσί του. Ἂς θυσιάζωμε μερικὲς φορὲς καὶ ἐμεῖς τὴν ἀνάπαυσί μας. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε θυσίες.

Ὅπως φαίνεται, ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν γινόταν ἔξω ἀπὸ τὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά (Βλέπε Λουκ. ζ΄ 12). Καὶ ὁ τάφος τοῦ Λαζάρου ἦταν ἔξω ἀπὸ τὴ Βηθανία. Ὁ δὲ Χριστὸς σταμάτησε ἔξω ἀπὸ τὴ Βηθανία, καὶ ἦλθαν καὶ τὸν συνάντησαν οἱ ἀδελφὲς τοῦ Λαζάρου ἐκεῖ, διότι ἤθελε

νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν τάφο μαζὶ μὲ τὶς δύο ἀδελφὲς τοῦ νεκροῦ καὶ ν' ἀναστήσῃ τὸ νεκρὸ χωρὶς τὴν παρουσία πολλῶν, ἀθορύβως, ἐνῷ, ἂν πήγαινε στὸ σπίτι καὶ μετέβαινε στὸν τάφο ἀπ' ἐκεῖ, θὰ ἀκολουθοῦσαν πολλοί, θὰ προκαλεῖτο συρροὴ λαοῦ. Ἐμεῖς κάνουμε ἔργα πολὺ μικρὰ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τούτοις τὰ θεωροῦμε σπουδαῖα καὶ μεγάλα, καὶ κάνουμε ἐπίδειξι τῶν ἔργων μας ἀπὸ κενοδοξία. Ὁ Χριστὸς ἔκανε ἔργα μεγάλα, θαυμαστὰ καὶ ὑπερθαύμαστα, καταπληκτικὰ σημεῖα, θαύματα, ὑπερβάσεις τῶν φυσικῶν νόμων, καὶ ἐν τούτοις πολλὲς φορὲς ἔδινε αὐστηρὴ ἐντολὴ νὰ μὴ διαδίδωνται καὶ διαφημίζωνται τὰ θαύματά του. Ἔπραττε δὲ τοῦτο ὄχι μόνο, διότι βλέποντας οἱ Ἰουδαῖοι τὴν ὑπερδύναμί του ἤθελαν νὰ τὸν ἁρπάξουν καὶ νὰ τὸν ἀνακηρύξουν κοσμικὸ βασιλέα, ἀλλὰ καὶ διότι ἤθελε νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν ταπεινοφροσύνη.

Ὁ Χριστὸς ἤθελε ν' ἀποφύγῃ τὴν παρουσία τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου. Ἀλλ' ὁ Θεὸς Πατὴρ ἀλλιῶς οἰκονόμησε τὰ πράγματα. Ἔδωσε στὸ θαῦμα τοῦτο τὴ μεγαλύτερη αἴγλη ἀπ' ὅλα τὰ μέχρι τότε θαύματα τοῦ Ἰησοῦ. Διότι, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς βρισκόταν πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπιγείας δράσεώς του καὶ βάδιζε πρὸς τὸ θάνατό του, ἔπρεπε νὰ φανῇ, κατὰ τὸν περιφανέστερο μέχρι τότε τρόπο διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ὅτι εἶνε κύριος τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς.

Στίχ. 31: ***«Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικό, ὅπως πολλὲς φορές, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*. Τὸ ***«παραμυθούμενοι»*** σημαίνει *«παρηγοροῦντες»*. Καὶ τὸ ***«λέγοντες»*** σημαίνει *«νομίζοντες, ἐπειδὴ νόμιζαν»*. Ἀντὶ τοῦ «λέγοντες» ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «δόξαντες», δηλαδὴ «νομίσαντες», ἐπειδὴ νόμισαν». Τὸ «λέγω» σημαίνει καὶ «δοκῶ, φρονῶ, νομίζω», ὅπως στὸ α΄ 22, Ματθ. ιστ΄ 13, 15. Καὶ σήμερα τὸ «λέγω» ἔχει αὐτὴ τὴ σημασία, ὅπως π.χ. στὴ φράσι, «Τί λὲς γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;» (=«Τί νομίζεις γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;»).

Μεταφράζουμε: *«Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ποὺ ἦταν μαζί της στὸ σπίτι καὶ τὴν παρηγοροῦσαν, ὅταν εἶδαν, ὅτι ἡ Μαρία σηκώθηκε γρήγορα καὶ ἔφυγε, τὴν ἀκολούθησαν, ἐπειδὴ νόμισαν, ὅτι πηγαίνει στὸ μνῆμα, γιὰ νὰ κλαύσῃ ἐκεῖ».*

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπισκέπτες καὶ παρηγορητές, ὅταν εἶδαν τὴ Μαρία νὰ σηκώνεται αἰφνιδίως καὶ νὰ φεύγῃ μὲ ὁρμητικὴ κίνησι, νόμισαν, ὅτι

στὴν ψυχή της συνέβη ἔκρηξι θλίψεως, ποὺ τὴν ὤθοῦσε πρὸς τὸν τάφο τοῦ ἀδελφοῦ της, γιὰ νὰ ξεσπάσῃ ἐκεῖ σὲ κλάμα. Γι᾿ αὐτὸ τὴν ἀκολούθησαν. Φοβήθηκαν, μήπως λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς θλίψεως κάνῃ κανένα κακὸ στὸν ἑαυτό της. Καὶ ἤθελαν νὰ τὴν παρηγορήσουν καὶ νὰ τὴν πείσουν νὰ ἐπανέλθῃ γρήγορα στὸ σπίτι. Ἀλλ᾿ ἦταν ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὴν ἀκολουθήσουν, γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸ θαῦμα καὶ νὰ δώσουν γι᾿ αὐτὸ τὴ μαρτυρία τους. Καὶ ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ στίχ. 39, στὸ σπίτι δὲν ἔμεινε οὔτε ἡ Μάρθα, ἀλλ᾿ ἀκολούθησε καὶ αὐτή, γιὰ νὰ βρεθῇ πάλι κοντὰ στὸ Χριστό.

Πολλοὶ θὰ ἤθελαν νὰ βρίσκωνται κοντὰ σὲ σπουδαίους καὶ ἰσχυροὺς ἀνθρώπους, γιὰ ν᾿ ἀπολαμβάνουν τὴν εὔνοια καὶ τὴν ὑποστήριξί τους. Ἀλλὰ πόσο σπουδαῖοι καὶ πόσο ἰσχυροὶ εἶνε καὶ οἱ σπουδαιότεροι καὶ οἱ ἰσχυρότεροι τῶν ἀνθρώπων; Ὁ θάνατος καὶ ὁ τάφος δείχνει... Σπουδαῖος καὶ ἰσχυρὸς ἐν κυριολεξίᾳ εἶνε ὁ νικητὴς τοῦ θανάτου, ὁ Χριστός. Καὶ ὅπως ἡ Μαρία καὶ ἡ Μάρθα ἤθελαν καὶ ἔσπευδαν νὰ εἶνε κοντὰ στὸ Χριστό, ἔτσι καὶ ἐμεῖς προπάντων καὶ κυρίως νὰ ἐπιδιώκωμε νὰ εἴμεθα κοντὰ στὸ Νεκρεγέρτη Χριστό.

Στίχ. 32: ***«Ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ· "Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός"».***

Μεταφράζουμε: *«Ἡ δὲ Μαρία, ὅταν ἦλθε ὅπου ἦταν ὁ Ἰησοῦς, μόλις τὸν εἶδε, ἔπεσε στὰ πόδια του λέγοντας σ᾿ αὐτόν: "Κύριε, ἐὰν ἦσουν ἐδῶ, δὲν θὰ πέθαινε ὁ ἀδελφός μου"».*

Ἄλλοτε ἡ Μαρία *«παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ»* (Λουκ. ι΄ 39). Τώρα ***«ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας»***, προσκύνησε δηλαδὴ τὸ Χριστό. Βεβαίως προσκύνησι σὲ ἔνδειξι τιμῆς καὶ σεβασμοῦ γίνεται καὶ σὲ ἀνθρώπους (Βλέπε π.χ. Γεν. κγ΄ 7, 12, Δ΄ Βασ. β΄ 15, Ἀποκ. γ΄ 9). Ἀλλ᾿ ὅταν ὁ ἑκατόνταρχος Κορνήλιος ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ τὸν προσκύνησε ἀπὸ σεβασμό, ὁ ἀπόστολος ἀπέκρουσε τὴν προσκύνησι ἀπὸ ταπεινοφροσύνη (Πράξ. ι΄ 25-26). Ἐπίσης, ὅταν ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ἔπεσε μπροστὰ στὰ πόδια ἀγγέλου γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσῃ ἀπὸ σεβασμό, ὁ ἄγγελος ἀπέκρουσε τὴν προσκύνησι ἀπὸ ταπεινοφροσύνη (Ἀποκ. ιθ΄ 10 καὶ κβ΄ 8-9). Πολλὲς ὅμως περιπτώσεις ἀναφέρονται, κατὰ τὶς ὁποῖες ἄνθρωποι προσκύνησαν τὸν Ἰησοῦ, καὶ σὲ καμμία περίπτωσι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπέκρουσε τὴν προσκύνησι, ὅπως ἀπέκρουσαν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄγγελος, διότι ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεός,

ἄξιος προσκυνήσεως, ὄχι δὲ ἁπλῶς μὲ ἔννοια σεβασμοῦ, ἀλλὰ μὲ λατρευτικὴ ἔννοια.

Ὁ λόγος τῆς Μαρίας πρὸς τὸν Ἰησοῦ, **«Κύριε, εἰ ἧς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός»**, εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ κατὰ τὸ νόημα καὶ κατὰ τὶς λέξεις μὲ τὸ λόγο τῆς Μάρθας στὸ στίχ. 21. Ὅπως ἤδη εἴπαμε κατὰ τὸ σχολιασμὸ τοῦ στίχου ἐκείνου, ἡ γλῶσσα τῆς ἀγάπης τῶν ἀνθρώπων πολλὲς φορὲς ἐκφράζεται ὄχι μόνο μὲ τὰ αὐτὰ νοήματα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὶς αὐτὲς λέξεις.

Στίχ. 33-34: «Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν, καὶ εἶπε· "Ποῦ τεθείκατε αὐτόν;". Λέγουσιν αὐτῷ· "Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε"».

Τὸ **«οὖν»** εἶνε μεταβατικό, ὅπως πολλὲς φορές, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*. Τὸ **«συνελθόντας αὐτῇ»** σημαίνει *«ποὺ ἦλθαν μαζί της, ποὺ τὴ συνώδευσαν»*. Τὸ **«ἐνεβριμήσατο»** εἶνε ἀόριστος τοῦ «ἐμβριμῶμαι», τὸ ὁποῖο περιέχει τὴν ἔννοια τῆς αὐστηρότητος πρὸς ἐπιβολήν, σημαίνει δηλαδὴ *«διατίθεμαι αὐστηρῶς γιὰ νὰ ἐπιβληθῶ»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ὅταν τὴν εἶδε νὰ κλαίῃ, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ποὺ τὴν συνώδευσαν, νὰ κλαίουν, ἐπιβλήθηκε στὸ πνεῦμα του γιὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴ συγκίνησί του καὶ μὲ τὴν ἔντονη ἀντίδρασί του τάραξε τὸν ἑαυτό του, καὶ εἶπε: "Ποῦ τὸν ἔχετε ἐνταφιάσει;". Τοῦ λέγουν: "Κύριε, ἔλα νὰ ἰδῇς"».*

Ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος, ἐπειδὴ εἶνε τελείως ἁγνός, εἶνε τὸ πλέον εὐαίσθητο πρόσωπο. Λόγῳ δὲ τῆς μεγάλης εὐαισθησίας του, ὅταν εἶδε τὴ Μαρία καὶ τοὺς ἄλλους Ἰουδαίους, ποὺ τὴ συνώδευσαν, νὰ κλαίουν, κατελήφθη ἀπὸ ἔντονη συγκίνησι. Καὶ ἐπειδή, ὅπως εὐστοχώτατα λέγει ὁ Θεοφύλακτος, *«τό τε ἀσυμπαθὲς καὶ ἄδακρυ θηριῶδες, τό τε πολύδακρυ καὶ πολύθρηνον καὶ πολύλυπον γυναικῶδες»*· ἐπειδὴ δηλαδὴ καὶ τὸ νὰ μὴ αἰσθάνεται κανεὶς συμπάθεια καὶ νὰ μὴ χύνῃ δάκρυ στὶς θλίψεις εἶνε θηριῶδες, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ χύνῃ πολὺ δάκρυ καὶ νὰ θρηνῇ πολὺ καὶ νὰ λυπῆται πολὺ εἶνε γυναικῶδες· ἐπειδή, μὲ ἄλλα λόγια, οὔτε ἡ σκληρότης καὶ ἀναισθησία εἶνε καλό, ἀλλ' οὔτε ἡ ὑπερβολικὴ λύπη, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς **«ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν»**. **«Τὸ πνεῦμα»** ἐδῶ εἶνε τὸ πνεῦμα ἢ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἀνθρώπου. Τὸ ἀνθρώπινο αὐτὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου αἰσθάνθηκε ἔντονη συγκίνησι. Καὶ γιὰ νὰ μὴ φθάσῃ σὲ ὑπερβολὴ λύπης καὶ ὀλοφυρμούς, ὁ Ἰησοῦς διετέθη αὐστηρῶς πρὸς τὸ πνεῦμα

του, κατέβαλε δύναμι γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ καὶ συγκρατήσῃ τὰ αἰσθήματά του, καὶ ἔτσι, μὲ τὴν ἔντονη ἀντίδρασι πρὸς τὸ πνεῦμα του, τάραξε, ἔσεισε, τὸν ἑαυτό του. Δίδαγμα, ὅτι καὶ ἐμεῖς πρέπει νὰ ἐπιβαλλώμεθα στὸν ἑαυτό μας, νὰ συγκρατούμεθα, νὰ κυριαρχοῦμε ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων μας, νὰ μὴ φθάνωμε σὲ ὑπερβολὴ λύπης, ὅταν δυσάρεστα πράγματα συμβαίνουν στὴ ζωή μας, καὶ μάλιστα ὁ θάνατος. Ὁ Ἀπόστολος θέλει, ἐμεῖς οἱ πιστοὶ γιὰ τὸ θάνατο νὰ μὴ λυπούμεθα ὑπερβολικά, ὅπως λυποῦνται οἱ ἄλλοι, οἱ ἄπιστοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἐλπίδα (Α' Θεσ. δ' 13).

Ὁ Ἰησοῦς ἐρωτᾷ γιὰ τὸ νεκρὸ Λάζαρο: ***«Ποῦ τεθείκατε αὐτόν;»***. *Ποῦ τὸν ἔχετε θέσει; Ποῦ τὸν ἔχετε ἐνταφιάσει;* Γεννᾶται ἡ ἀπορία: Γιατί ἐρώτησε ὁ Χριστός; Δὲν ἤξερε ποῦ ἦταν τὸ μνῆμα τοῦ Λαζάρου; Αὐτός, ὁ ὁποῖος ἀπὸ μακρινὴ ἀπόστασι, ἀπὸ τὴν Περαία, ἤξερε, ὅτι στὴν Ἰουδαία ὁ Λάζαρος πέθανε, δὲν ἤξερε ποῦ ἐνταφιάσθηκε; Ἀσφαλῶς ἤξερε. Καὶ δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ τοῦ δώσῃ κανεὶς πληροφορία (β' 25). Ἀλλὰ ρώτησε, γιὰ νὰ ὁμιλήσουν οἱ ἄνθρωποι, στοὺς ὁποίους ἀπευθυνόταν, καὶ μὲ τὴν ἀπάντησί τους, ***«Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε»***, νὰ γίνῃ ἐκκίνησι πρὸς τὸ μνῆμα, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀνάστασι.

Στίχ. 35: *«Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς»*.

Ὁ παρὼν στίχος εἶνε ὁ συντομώτερος στίχος τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἀλλ' ἔχει τόσο μεγάλη καὶ συγκινητικὴ ἔννοια, ὥστε μὲ θέμα αὐτὸ τὸ στίχο θὰ μποροῦσε νὰ γραφῇ ὁλόκληρο βιβλίο. Ἡ Γραφὴ δι' ὀλίγων λέγει πολλά.

Τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ***«ἐδάκρυσεν»***, αὐτὸ δείχνει τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε μόνο Θεός, εἶνε καὶ ἄνθρωπος. Προσέλαβε σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ ἔγινε πραγματικὸς ἄνθρωπος, ὅπως εἴμεθα ἐμεῖς, ἐκτὸς βεβαίως ἁμαρτίας. Καὶ ὡς ἄνθρωπος ὁ Κύριος εἶχε ὅλα τὰ ἀδιάβλητα πάθη, ὅπως ἐμεῖς. Ἂν ὁ Κύριος δὲν ἦταν ἄνθρωπος στὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενο, *«κατὰ δόκησιν»*, ὅπως κήρυτταν οἱ αἱρετικοὶ Δοκῆτες, τότε τὸ ***«ἐδάκρυσε»*** θὰ σήμαινε, ὅτι ὁ Θεὸς ἔπαιξε θέατρο μαζί μας!

Ὁ Ἰησοῦς δάκρυσε, διότι ὡς ἄνθρωπος ἦταν εὐαίσθητος ἀπέναντι τοῦ πόνου, περισσότερο εὐαίσθητος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἦταν τελείως ἁγνός. Ὁ Χριστὸς δάκρυσε, διότι εἶχε τὸ συμπαθὲς ἀπέναντί μας, μάλιστα ὡς ἀρχιερεύς. *«Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος (Ἑβρ. δ' 15). Ὁ μεγάλος καὶ αἰώνιος ἀρχιερεύς, ὁ Χριστός, ἔχει τὸ συμ-

παθὲς ἀπέναντί μας ὅσο κανεὶς ἄλλος ἀρχιερεύς.

Ὁ Ἰησοῦς δάκρυσε, διότι τὰ κλάματα καὶ τὰ δάκρυα τῆς Μαρίας καὶ τῶν ἄλλων, ποὺ συμμετεῖχαν στὴ θλῖψι γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Λαζάρου, τοῦ προκάλεσαν συγκίνησι.

Ὁ Ἰησοῦς δάκρυσε, διότι ὁ θάνατος εἶνε τὸ θλιβερώτερο σ' αὐτὸ τὸν κόσμο ἀποτέλεσμα τῆς ἁμαρτίας, συνεχιζόμενο στὸν ἄλλο κόσμο γιὰ τοὺς ἀμετανοήτους ἁμαρτωλοὺς μὲ δεύτερο θάνατο, αἰώνιο χωρισμὸ ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ αἰώνιο βασανισμό. Ἐν ὄψει τοῦ μνήματος τοῦ Λαζάρου δὲν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς μόνο τὰ δάκρυα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου καὶ τῶν παρηγορητῶν τους. Εἶδε καὶ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὶς λίμνες καὶ τὶς θάλασσες τῶν δακρύων, ποὺ χύνονται ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα διά μέσου τῶν αἰώνων γιὰ τὸ θάνατο. Ὁ Ἰησοῦς εἶδε καὶ τὰ ἰδικά μου δάκρυα καὶ τὰ ἰδικά σας, ἀδελφέ μου καὶ ἀδελφή μου. Καὶ ἀνέμιξε τὰ δάκρυά του μὲ τὰ ἰδικά μας δάκρυα καὶ τὰ δάκρυα ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Εἶδε καὶ τὴν κόλασι, τὸ δεύτερο θάνατο, τὴν αἰώνια δυστυχία τῶν ἀμετανοήτων ἁμαρτωλῶν. Ἐμεῖς συνήθως λυπούμεθα, θλιβόμεθα, κλαῖμε καὶ δακρύζουμε γιὰ τὸ σωματικὸ θάνατο. Ὁ Χριστὸς πονοῦσε καὶ γιὰ τὸν πνευματικὸ θάνατο τῶν ἀσεβῶν.

Ἐν ὄψει τοῦ μνήματος τοῦ Λαζάρου ὁ Ἰησοῦς δάκρυσε, διότι σκέφθηκε, νομίζουμε, ὅτι ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες καὶ αὐτὸς θὰ ὑφίστατο θάνατο ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ ἔμπαινε σὲ μνῆμα.

Ἕνας Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δάκρυσε, διότι, γιὰ νὰ κάνῃ τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ἦταν ἀνάγκη νὰ πάρῃ τὸ Λάζαρο ἀπὸ τὸν Παράδεισο καὶ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο τοῦ πόνου καὶ τῆς θλίψεως.

Ὁ Ἰησοῦς ἁπλῶς δάκρυσε, δὲν ξέσπασε σὲ λυγμοὺς καὶ ὀλοφυρμούς. Σχετικῶς ὁ ἅγιος Κύριλλος παρατηρεῖ: *«Δακρύει μόνον καὶ εὐθὺς ἐπέχει τὸ δάκρυον, ἵνα μὴ δόξῃ τις ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος εἶναι, καὶ ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς παιδεύων μὴ πολὺ ἐκλύεσθαι ἐπὶ τοῖς τεθνηκόσι. Τὸ μὲν γὰρ συμπαθείας ἐχόμενον· τὸ δὲ γυναικικὸν καὶ ἄνανδρον».* Ὁ Ἰησοῦς δηλαδὴ δακρύζει μόνο καὶ ἀμέσως σταματάει τὸ δάκρυσμα, γιὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανείς, ὅτι εἶνε ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Διδάσκει δὲ γι' αὐτὰ καὶ ἐμᾶς νὰ μὴ παραδιδώμεθα σὲ ὑπερβολικὴ λύπη γιὰ τοὺς νεκρούς. Διότι τὸ μὲν (τὸ νὰ δακρύζῃ κανεὶς) συνδέεται μὲ τὴ συμπάθεια, τὸ δὲ (τὸ νὰ παραδίδεται σὲ ὑπερβολικὴ λύπη) εἶνε γυναικῶδες καὶ ἀνάρμοστο σὲ ἄνδρες. Ὁμοίως ὁ Μέγας Βασίλειος λέγει: *«Ἐδάκρυσε τὸ μὲν ἀσυμπαθὲς καὶ θηριῶδες ἐκκλίνων, τὸ δὲ φι-*

λόλυπον καὶ πολύθρηνον ὡς ἀγενὲς παραιτούμενος. Διόπερ ἐπιδακρύσας τῷ φίλῳ αὐτός τε τὴν κοινωνίαν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ἐπεδείξατο, καὶ ἡμᾶς τῶν ἐφ' ἑκάτερα ὑπερβολῶν ἠλευθέρωσε, μήτε καταμαλακίζεσθαι πρὸς τὰ πάθη, μήτε ἀναισθήτως ἔχειν τῶν λυπηρῶν ἐπιτρέπων».

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Ἰησοῦς στὴν περίπτωσι κωφαλάλου *«ἐστέναξε»* (Μάρκ. ζ' 34), στὴν παροῦσα περίπτωσι τοῦ θανάτου τοῦ Λαζάρου ***«ἐδάκρυσε»***, καὶ σὲ ἄλλη περίπτωσι, ὅταν ἐρχόμενος πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀτένισε τὴν πόλι, ποὺ γιὰ τὴν ἀπιστία καὶ ἀμετανοησία της ἐπρόκειτο νὰ καταστραφῇ καὶ ἐρημωθῇ, *«ἔκλαυσε»* (Λουκ. ιθ' 41). Πουθενὰ ὅμως δὲν ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Ἰησοῦς γέλασε. Ἐμεῖς ἀναρίθμητες φορὲς γελᾶμε, πολλὲς δὲ φορὲς ξεσποῦμε σὲ βρασματώδεις γέλωτες, διότι δὲν βλέπουμε τὰ πράγματα μὲ τὴ σοβαρότητα, μὲ τὴν ὁποία τὰ ἔβλεπεν ὁ Κύριος. Ἡ ἁμαρτία, ἡ ὁποία ἐπιπολάζει σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, καὶ οἱ ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας θλίψεις καὶ ταλαιπωρίες σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, καὶ ἡ αἰώνια δυστυχία στὸν ἄλλο κόσμο, αὐτὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς κάνουν μᾶλλον νὰ κλαῖμε καὶ νὰ θρηνοῦμε, παρὰ νὰ γελοῦμε.

Ὁ ἀναμάρτητος Χριστὸς στέναζε, δάκρυζε καὶ ἔκλαιε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας καὶ τὶς φοβερὲς συνέπειες τῶν ἁμαρτιῶν μας στὸν παρόντα καὶ στὸν ἄλλο κόσμο. Ἐμεῖς γιατί στενάζουμε, δακρύζουμε καὶ κλαῖμε; Μᾶλλον γιὰ τὶς δοκιμασίες καὶ τὶς θλίψεις σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, παρὰ γιὰ τὶς ἁμαρτίες καὶ τὴν αἰώνια συνέπεια τῶν ἁμαρτιῶν στὸν ἄλλο κόσμο, τὴν κόλασι. Ἂν θέλωμε νὰ εἴμεθα καλοὶ χριστιανοί, περισσότερο ἂς λυπούμεθα γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας καὶ τὶς ἁμαρτίες τῶν συνανθρώπων, καθὼς καὶ γιὰ τὴν αἰώνια συνέπεια τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν κόλασι, καὶ ὀλιγώτερο γιὰ τὶς δοκιμασίες καὶ τὶς θλίψεις τῆς προσωρινῆς αὐτῆς ζωῆς.

Στίχ. 36-37: *«Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν! Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;».*

Μεταφράζουμε: *«Ἔλεγαν τότε οἱ Ἰουδαῖοι: "Κοίταξε πόσο τὸν ἀγαποῦσε!". Μερικοὶ δὲ ἀπ' αὐτοὺς εἶπαν: "Δὲν μποροῦσε αὐτός, ποὺ ἄνοιξε τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ, νὰ ἐνεργήσῃ, ὥστε καὶ αὐτὸς νὰ μὴ πεθάνῃ;"».*

Στὸ Λουκ. ιδ' 1 διαβάζουμε: *«Καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν».* Οἱ Ἰουδαῖοι κοίταζαν προσεκτικὰ τὸν Ἰησοῦ σὲ κάθε λόγο, σὲ κάθε κί-

νησι, σὲ κάθε ἐνέργειά του. Ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρξε τὸ περισσότερο καὶ τὸ μέχρις ἐλαχίστων λεπτομερειῶν παρατηρούμενο πρόσωπο. Φαίνεται δὲ καὶ ἀπ' αὐτό, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε τὸ πλέον ἀξιοπρόσεκτο πρόσωπο. Ὅπως δὲ σὲ ἄλλες περιπτώσεις παρατηροῦσαν, κοίταζαν προσεκτικά, οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦ, ἔτσι καὶ τώρα. Παρατηρώντας δὲ τώρα εἶδαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δάκρυσε, καὶ σχολίασαν τὸ δάκρυσμά του, τὸ θεώρησαν ἀπόδειξι τῆς μεγάλης ἀγάπης του πρὸς τὸν Λάζαρο.

Ὅπως ὁ Χριστός, ἔτσι καὶ ἐμεῖς τὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς φίλους μας πρέπει νὰ δείχνωμε καὶ ἐν ζωῇ καὶ κατὰ τὸν θάνατον καὶ μετὰ θάνατον.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἦταν μᾶλλον δυσμενεῖς ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ καὶ πῆγαν νὰ παρηγορήσουν τὶς ἀδελφὲς τοῦ Λαζάρου μᾶλλον γιὰ κοινωνικοὺς λόγους, σχολίασαν λέγοντας: *Δὲν μποροῦσε αὐτός, ποὺ ἄνοιξε τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ, νὰ ἐνεργήσῃ, ὥστε καὶ αὐτὸς νὰ μὴ πεθάνῃ;* Κανονικῶς θὰ περίμενε κανεὶς νὰ εἰποῦν: Δὲν μπορεῖ αὐτός, ποὺ ἀνέστησε τὸν υἱὸ τῆς χήρας τῆς Ναῒν καὶ τὴ θυγατέρα τοῦ Ἰαείρου, νὰ ἀναστήσῃ καὶ αὐτὸν ἐδῶ; Ἀλλ' οἱ Ἱεροσολυμῖτες Ἰουδαῖοι δὲν ὡμίλησαν ἔτσι, διότι στὶς ἐν λόγῳ δύο νεκραναστάσεις, οἱ ὁποῖες δὲν ἔγιναν στὴν Ἰουδαία, ἀλλὰ στὴ Γαλιλαία, δὲν ἀπέδιδαν σημασία, ἴσως μάλιστα τὶς θεωροῦσαν θρύλους ἢ ἐπινοήσεις τῶν μαθητῶν. Γι' αὐτὸ ἐπικαλέστηκαν τὸ πρόσφατο καὶ πολὺ γνωστὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, ποὺ προκάλεσε ἰδιαίτερη ἐντύπωσι, καὶ ἐρευνήθηκε ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους καὶ ἀποδείχθηκε γεγονός.

Ἀλλὰ τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ ἂν μποροῦσε ὁ Ἰησοῦς, ὅπως θεράπευσε τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, νὰ θεραπεύσῃ καὶ τὸν ἀσθενῆ Λάζαρο καὶ νὰ μὴ πεθάνῃ, εἶνε ἀδικαιολόγητο καὶ βλακῶδες. Ἀσφαλῶς ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ θεράπευσε τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, μποροῦσε νὰ θεραπεύσῃ καὶ τὸν ἀσθενῆ Λάζαρο. Καὶ συνεπῶς δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ τεθῇ τὸ ἐρώτημα. Περιέχει δὲ τὸ ἐρώτημα καὶ δεύτερη βλακεία, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴ δύναμι, μὲ τὴν ὁποία θεράπευσε τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, θὰ ἔπρεπε νὰ θεραπεύσῃ καὶ τὸν ἀσθενῆ Λάζαρο καὶ ἔτσι νὰ μὴ πεθάνῃ. Δὲν σκέφθηκαν οἱ ἀνόητοι, ὅτι καὶ δίκαιοι καὶ ἀγαπητοὶ στὸ Θεὸ ἀσθενοῦν καὶ πεθαίνουν. Ὁ Θεὸς χρησιμοποιεῖ τὴ δύναμί του μὲ σοφία, πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνθρώπων, ὅταν θεραπεύῃ. Ἐπιτρέπει δὲ καὶ κατὰ κανόνα ἀφήνει τὶς ἀσθένειες ἀθεράπευτες πάλι πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ θάνατο οἰκονόμησε ἐπίσης πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ τὸ κακὸ ἀθάνατο. Στὴ δὲ περίπτωσι τοῦ

Λαζάρου ὁ θάνατος συνέβη, γιὰ νὰ γίνῃ μετὰ τέσσαρες ἡμέρες ἡ ἀνάστασι καὶ νὰ δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός. Ὅλων τῶν ἀπίστων καὶ χριστομάχων τὰ ἐρωτήματα, οἱ ἀντιρρήσεις καὶ οἱ ἐνστάσεις κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ περιέχουν ἀνοησίες, ὅπως τὸ ἐν λόγῳ ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων. Καὶ εἶνε τιμὴ γιὰ τὸ Χριστό, καὶ τὸ Χριστιανισμό, ὅτι οἱ ἐχθροί τους εἶνε ἀνόητοι (Πρβλ. Δευτ. λβ´ 31 κατὰ τοὺς Ο´, *«Οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἀνόητοι»*).

Ἡ ἀνάστασι τοῦ τετραημέρου Λαζάρου

Στίχ. 38-39: ***«Ἰησοῦς οὖν, πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἄρατε τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος Μάρθα· Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι».***

Τὸ ***«ἐμβριμώμενος»*** εἶνε μετοχὴ ἐνεστῶτος τοῦ «ἐμβριμῶμαι», τὸ ὁποῖον ἤδη εἴδαμε καὶ ἐξηγήσαμε στὸ στίχ. 33. Τὸ ***«ἐπέκειτο»***, παρατατικὸς τοῦ «ἐπίκειμαι», σημαίνει *«ἦταν ἐπάνω* (γιὰ νὰ κλείνῃ τὴν εἴσοδο τοῦ τάφου)». Τὸ ***«ἄρατε»***, προστακτικὴ ἀορίστου τοῦ ρήματος «αἴρω», σημαίνει *«σηκώσετε»*. Τὸ ***«ὄζει»***, ἅπαξ λεγόμενον, σημαίνει *«ἀναδίδει δυσοσμία, βρωμάει»*. Καὶ τὸ ***«τεταρταῖος»***, ἐπίσης ἅπαξ λεγόμενον, σημαίνει *«τετραήμερος, τέσσερες ἡμέρες νεκρός»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς, πάλι ἐπιβαλλόμενος στὸν ἑαυτό του γιὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴ συγκίνησί του, φθάνει στὸ μνῆμα. Ἦταν δὲ αὐτὸ ἕνα σπήλαιο, καὶ ἕνας μεγάλος λίθος ἔφραζε τὴν εἴσοδό του. Λέγει ὁ Ἰησοῦς: "Σηκώσετε τὸ λίθο". Τοῦ λέγει ἡ ἀδελφὴ τοῦ νεκροῦ ἡ Μάρθα: "Κύριε, βρωμάει πλέον, διότι εἶνε νεκρὸς τέσσερες ἡμέρες"»*.

«Ἰησοῦς οὖν... ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον». Ἡ ζωὴ ἔρχεται στὸ θάνατο, γιὰ νὰ τὸν πατάξῃ, νὰ τὸν συντρίψῃ. Ἡ ζωὴ ἔρχεται στὸ νεκρό, γιὰ νὰ τὸν ζωοποιήσῃ. Ἡ ἀνάστασι ἔρχεται στὸν τάφο, γιὰ νὰ τὸν κενώσῃ, νὰ τὸν ἀδειάσῃ. Τάφος ἀναμένει καὶ καθένα ἀπὸ μᾶς. Ἀλλ' ὁ τάφος δὲν εἶνε ἡ τελευταία κατοικία μας, ὅπως ἐσφαλμένως λέγεται, εἶνε ἡ προτελευταία. Ἡ τελευταία καὶ μόνιμη κατοικία μας εἶνε στὸ μεταφυσικὸ κόσμο. Γιὰ τὸν κόσμο ἐκεῖνο προορίζεται τὸ σῶμα. Ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται γιὰ δεύτερη φορὰ στὴ γῆ, γιὰ νὰ κενώσῃ τοὺς τάφους, ν' ἀναστήσῃ τὰ νεκρὰ σώματά μας καὶ νὰ μᾶς πάρῃ στὸν ὑπερκόσμιο κόσμο. Ὁ Λάζαρος, ὁ ὁποῖος γνώρισε δεύτερο σωματικὸ θάνα-

το καὶ δεύτερο τάφο, θὰ γνωρίσῃ καὶ δεύτερη σωματικὴ ἀνάστασι. Καὶ μετὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸν δεύτερο τάφο δὲν θὰ παραμείνῃ ἀκόμη στὴ γῆ, ὅπως τὴν πρώτη φορά, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος καὶ ἐμεῖς, ὅλοι μαζί, θὰ εἰσέλθωμε σωματικῶς στὸν ὑπερκόσμιο κόσμο. Σκεπτόμεθα τὴ συγκλονιστικὴ αὐτὴ ἀλήθεια καὶ συγκλονιζόμεθα ἀπ' αὐτή; Ἢ μήπως, ἐπειδὴ ἀποκρούουμε τὴ δυσάρεστη ἀλήθεια τοῦ θανάτου καὶ τοῦ τάφου, λησμονοῦμε καὶ τὴν εὐχάριστη ἀλήθεια τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναβάσεως στὸν ὑπερκόσμιο κόσμο;

Ὅταν ὁ Κύριος, συνοδευόμενος ἀπὸ πιστοὺς καὶ ἀπίστους, ἔφθασε στὸν τάφο τοῦ Λαζάρου, ἕνα σπήλαιο ἀνοιγμένο σὲ βράχο εἴτε ὁριζοντίως εἴτε καθέτως, ἔδωσε ἐντολὴ νὰ σηκώσουν τὸ μεγάλο καὶ βαρὺ λίθο, ποὺ σκέπαζε τὸν τάφο καὶ ἔκλεινε τὴν εἴσοδό του. ***«Ἄρατε τὸν λίθον»***, εἶπεν ὁ Κύριος. Ἐρωτᾶται: Γιατί ὁ Ἰησοῦς διέταξε νὰ ἀνοιχθῇ ὁ τάφος καὶ δὲν ἀνέστησε τὸ Λάζαρο κεκλεισμένου τοῦ τάφου; Ὁ ἴδιος ἀναστήθηκε, ἐνῷ ὁ τάφος ἦταν κλεισμένος καὶ σφραγισμένος. Ναί, ἔτσι συνέβη κατὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάστασι ἄγγελος ἀποκύλισε τὸ λίθο ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ τάφου, ὁ τάφος ἄνοιξε, καὶ οἱ φρουροὶ τοῦ τάφου καὶ οἱ ἐπισκέπτες εἶδαν, ὅτι ὁ τάφος ἦταν κενός, ἀδειανός, ὁ Ἰησοῦς εἶχε ἀναστηθῆ. Τώρα, στὴν περίπτωσι τοῦ Λαζάρου, ἐὰν ὁ Ἰησοῦς ἔκανε τὴν ἀνάστασι μὲ κλεισμένο τὸν τάφο, θὰ μποροῦσαν μερικοί, μάλιστα οἱ ἐχθροί, νὰ τὴν ἀμφισβητήσουν, νὰ εἰποῦν, ὅτι δὲν ἦταν ὁ Λάζαρος ἀναστημένος, ἀλλὰ φάντασμα ἢ σκιά. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος διέταξε ν' ἀφαιρεθῇ ὁ λίθος καὶ ν' ἀνοιχθῇ ὁ τάφος.

Δὲν σήκωσε δὲ ὁ Κύριος τὸ λίθο θαυματουργικῶς, διότι γι' αὐτό, ποὺ μποροῦν νὰ κάνουν οἱ ἄνθρωποι, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γίνῃ θαῦμα. Νὰ σηκώσουν τὸ λίθο μποροῦσαν οἱ ἄνθρωποι. Νὰ σηκώσουν τὸ νεκρό, νὰ τὸν ἀναστήσουν δηλαδή, δὲν μποροῦσαν.

Ὁ Κύριος διέταξε νὰ ἀνοίξουν τὸν τάφο, γιὰ νὰ ἰδοῦν οἱ παριστάμενοι τὸ νεκρὸ σῶμα μέσα στὸν τάφο, νὰ αἰσθανθοῦν τὴ δυσοσμία, ποὺ ἀνέπεμπε, καὶ ἔτσι νὰ διαπιστώσουν καὶ ὡς μάρτυρες νὰ διαβεβαιώσουν τὸ θαῦμα, ποὺ ἀκολούθησε, ὅτι ὄντως δηλαδὴ ἀναστήθηκε ὁ Λάζαρος καὶ δὲν ἐπρόκειτο γιὰ φάντασμα ἢ σκιά.

Ὅταν ὁ Κύριος διέταξε νὰ ἀνοιχθῇ ὁ τάφος, ἡ Μάρθα εἶπε, ***«Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι»***. Τί σημαίνει αὐτὸς ὁ λόγος; Σημαίνει, ὅτι ἡ Μάρθα σκέφθηκε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἤθελε ἁπλῶς νὰ ἰδῇ τὸ Λάζαρο, ἔστω νεκρό, γιὰ ὕστατο ἀποχαιρετισμό, ἀλλ' ἐκείνη ἀπὸ σεβασμὸ δὲν

ἤθελε νὰ αἰσθανθῇ ὁ Ἰησοῦς τὴν ἀηδῆ δυσοσμία ἀπὸ τὸ ἐπὶ τέσσερες ἤδη ἡμέρες νεκρὸ καὶ ἀποσυντιθέμενο σῶμα; Δὲν σκέφθηκε ἡ Μάρθα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μετέβη στὸν τάφο, γιὰ ν' ἀναστήσῃ τὸ Λάζαρο; Δὲν κατάλαβε, ὅτι τὸ μήνυμα τοῦ Ἰησοῦ στὸ στίχ. 4 (*«Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον...»*) καὶ οἱ λόγοι του στοὺς στίχ. 23, 25-26 (*«Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου»*, *«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή...»*) ἀπέβλεπαν στὴν τωρινὴ ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου; Ἢ μήπως κατάλαβε καὶ πίστευσε πρὸς ὥραν, ἀλλὰ κατόπιν φάνηκε σ' αὐτὴ ἀπίθανο νὰ γίνῃ ἕνα τόσο μεγάλο θαῦμα, νὰ ζωοποιηθῇ καὶ ν' ἀναστηθῇ ἕνα ὀδωδὸς πτῶμα, ἕνα σῶμα, ποὺ ἦταν σὲ κατάστασι ἀποσυνθέσεως καὶ βρωμοῦσε;

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, πάντως πρὸ τοῦ τάφου τοῦ τετραημέρου νεκροῦ ἡ Μάρθα δὲν ἐκδήλωσε πίστι, ἀλλ' ὀλιγοπιστία. Εἶχε βεβαίως πιστεύσει καὶ ὡμολόγησε στὸν Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶνε *«ὁ Χριστός»*, *ὁ Μεσσίας*, καὶ *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»* μὲ ἐξαιρετικὴ ἔννοια (στίχ. 27). Ἀλλὰ στὸ ὕψος τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ δὲν εἶχε φθάσει ἡ πίστι της, καίτοι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη δίδασκε, ὅτι ὁ Μεσσίας εἶνε Κύριος (Γιαχβὲ) καὶ Θεός, στὸν ὁποῖο τίποτε δὲν εἶνε ἀδύνατο. Σ' αὐτὸ τὸ ὕψος γιὰ τὸ Μεσσία δὲν εἶχε φθάσει ἡ πίστι γραμματέων καὶ νομοδιδασκάλων, καὶ θὰ ἔφθανε ἡ πίστι μιᾶς ἁπλοϊκῆς γυναίκας; Σ' αὐτὸ τὸ ὕψος ἡ πίστι τῆς Μάρθας ἀσφαλῶς ἔφθασε, ὅταν ἦλθε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Στίχ. 40: ***«Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;»***.

Τὸ ***«ὄψει»*** εἶνε μέλλων τοῦ «ὁρῶ», δεύτερο ἑνικὸ πρόσωπο, καὶ σημαίνει *«θὰ ἰδῇς»*.

Μεταφράζουμε: *«Λέγει σ' αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς: "Δὲν σοῦ εἶπα, ὅτι, ἐὰν πιστεύσῃς, θὰ ἰδῇς τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ;"»*.

Στὸν παρόντα στίχο ὁ Ἰησοῦς λέγει στὴ Μάρθα, ὅτι εἶπε σ' αὐτὴ τὸν περιεχόμενο σ' αὐτὸ τὸ στίχο λόγο, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν βρίσκεται στοὺς προηγουμένους λόγους του καὶ γι' αὐτὸ δημιουργεῖται δυσκολία. Ἀλλ' ἡ δυσκολία αἴρεται, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος δὲν βρίσκεται μὲν κατὰ γράμμα στοὺς προηγουμένους λόγους τοῦ Ἰησοῦ, βρίσκεται ὅμως κατὰ πνεῦμα. Τὸ ***«Ἐὰν πιστεύσῃς»*** ἀπηχεῖ τὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴ Μάρθα στὸ στίχ. 26, *«Πιστεύεις τοῦτο;»*. Τὸ δὲ ***«Ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ»*** στηρίζεται στοὺς λόγους τοῦ

Ἰησοῦ, «*Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου*», στίχ. 23, «*Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ* κλπ.», στίχ. 25-26, «*Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι᾽ αὐτῆς*», στίχ. 4. Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπε στὴ Μάρθα, «Ἐὰν πιστεύσῃς, θὰ ἀναστηθῇ ὁ ἀδελφός σου», διότι γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου ὡς προϋπόθεσι δὲν ἔθεσε τὴν πίστι τῆς Μάρθας (καὶ τῆς Μαρίας), ἀλλὰ τὴ δύναμι τῆς θεότητός του, ἀφοῦ διακήρυξε, ὅτι αὐτὸς εἶνε ἡ ἀνάστασι καὶ ἡ ζωὴ καὶ ὁ πιστεύων σ᾽ αὐτὸν ἔχει ζωὴ αἰώνια. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε στὴ Μάρθα, ***«Ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ»*** μὲ τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ἐὰν πιστεύσῃς, τότε στὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀδελφοῦ σου ὡς πιστὴ θὰ ἰδῇς τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ, ἐννοεῖται, οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι δὲν θὰ ἰδοῦν τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, διότι τὸ θαῦμα θὰ ἀποδώσουν στὴ δύναμι τοῦ Σατανᾶ, ὅπως ἀπέδωσαν καὶ τὰ ἄλλα θαύματά μου, μάλιστα καὶ τὶς ἐκβολὲς δαιμονίων (Ματθ. θ΄ 34, ιβ΄ 24). Λέγοντας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ***«ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ»***, Θεὸν ἐννοεῖ τὸν ἑαυτόν του. Γι᾽ αὐτὸ ἄλλωστε εἶπε τοὺς λόγους στοὺς στίχους 23, 25-26, ἀλλὰ καὶ 4. Καὶ ναὶ μὲν ἡ Μάρθα στὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου ὡς πιστή, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους, εἶδε τὴ δύναμι καὶ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ ὡς Θεὸν ἐννοοῦσε τὸν Πατέρα. Ὅπως ἤδη εἴπαμε, ἡ πίστι τῆς Μάρθας στὸ ὕψος τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ἔφθασε, ὅταν ἦλθε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τότε στὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀδελφοῦ της εἶδε τὴ δόξα τοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Στίχ. 41-42: ***«Ἦραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπε· Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας».***

Τὸ ***«ἦραν»***, ἀόριστος τοῦ «αἴρω», σημαίνει «*πῆραν, σήκωσαν*». Τὸ ***«οὗ»*** σημαίνει «*ὅπου*». Τὸ ***«τεθνηκώς»***, μετοχὴ παρακειμένου τοῦ «θνήσκω», σημαίνει «*νεκρός*». Τὸ ***«ἦρε»***, ἀόριστος τοῦ «αἴρω», σημαίνει «*σήκωσε, ὕψωσε*». Τὸ ***«δέ»*** εἶνε βεβαιωτικό, σημαίνει «*βεβαίως*». Τὸ ***«ᾔδειν»***, παρατατικὸς τοῦ «οἶδα», σημαίνει «*γνώριζα, ἤξερα*». Τὸ ***«περιεστῶτα»***, μετοχὴ παρακειμένου τοῦ «περιΐσταμαι», σημαίνει «*περιιστάμενο, ποὺ εἶνε γύρω*».

Μεταφράζουμε: «*Σήκωσαν τότε τὸ λίθο ἀπὸ τὸ μνῆμα τοῦ νεκροῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς σήκωσε τὰ μάτια ἐπάνω καὶ εἶπε: "Πατέρα, σὲ εὐχαρι-*

στῶ, διότι μὲ ἄκουσες. Ἐγὼ βεβαίως ἤξερα, ὅτι πάντοτε μὲ ἀκούεις. Ἀλλὰ τὸ εἶπα γιὰ τὸ λαό, ποὺ εἶνε γύρω, γιὰ νὰ πιστεύσουν, ὅτι σὺ μὲ ἀπέστειλες"».

«Ἦραν τὸν λίθον». Σήκωσαν τὸ λίθο ἀπὸ τὴν εἴσοδο στὸν τάφο, ξεσκέπασαν τὸν τάφο, καὶ ἔτσι ὁ νεκρὸς ἐξετέθη στὴν κοινὴ θέα, καὶ κάθε ὑπόνοια μετὰ τὸ θαῦμα, ὅτι δὲν ἀναστήθηκε νεκρός, ἀλλὰ φάνηκε φάντασμα ἢ σκιά, ἀποκλείσθηκε. Ὁ Κύριος κατωχύρωσε τὸ θαῦμα του.

«Ἦραν τὸν λίθον». Ἀφαίρεσαν τὸ λίθο. Αὐτὸ ἦταν ὅλο, ποὺ ἔκαναν οἱ ἄνθρωποι. Πρᾶγμα δυνατὸ καὶ εὔκολο. Τὸ δὲ δύσκολο, ἢ μᾶλλον ἀδύνατο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, τὴν ἀνάστασι τοῦ νεκροῦ, ἔκανε ἐκεῖνος, ποὺ δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός, ποὺ ἔγινε ἄνθρωπος. Καὶ ἐμεῖς ἂς κάνωμε ὅ,τι μποροῦμε. Καὶ ὅ,τι δὲν μποροῦμε, ἂς ἀφήνωμε νὰ τὸ κάνῃ ὁ Χριστός, ἂν εἶνε τὸ θέλημά του.

Οἱ ἄνθρωποι ***«ἦραν τὸν λίθον»***, ὁ δὲ Θεάνρωπος ***«ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω»***, κατὰ τὴν ἁγία συνήθειά του (ιζ' 1, Μάρκ. στ' 41), γιὰ νὰ προσευχηθῇ. Ὡς Θεὸς βεβαίως ὁ Χριστὸς δὲν προσεύχεται, ἀλλὰ δέχεται προσευχές. Ἔτσι ὁ Ψαλμὸς ρα' (ρβ') εἶνε προσευχὴ πρὸς τὸν Γιαχβὲ-Υἱόν, ὅπως βεβαιώνει ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ στὸ α' 8, παραθέτοντας μέρος τοῦ Ψαλμοῦ στὸ α' 10-12. Ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς προσευχόταν. Καὶ προσευχόταν πολύ. Κατὰ τὸ Λουκ. στ' 12 *«ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ»*. Καὶ τώρα, πρὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, προσευχήθηκε, ὑψώνοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς στὸν οὐρανό, ὅπου ποιητικὰ τοποθετεῖται ὁ Θεός, γιὰ νὰ δειχθῇ τὸ μεγαλεῖο του, ἐνῷ πραγματικὰ ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρών.

Προσευχόταν ὁ Θεάνθρωπος ὡς ἄνθρωπος γιὰ μᾶς. Ἐμεῖς προσευχόμεθα γιὰ τοὺς ἑαυτούς μας καὶ τοὺς συνανθρώπους μας; Δυστυχῶς στὴν ἐποχή μας πολλοὶ ἄνθρωποι, βαπτισμένοι χριστιανοί, καὶ μάλιστα Ὀρθόδοξοι, ἔπαυσαν νὰ ὑψώνουν τοὺς ὀφθαλμοὺς των ἄνω. Κοιτάζουν κάτω, πρὸς τὴ γῆ, τὴ λάσπη καὶ τὸ βόρβορο. Κατάργησαν τὴν προσευχή. Κοιμῶνται, ξυπνοῦν, ξεκινοῦν γιὰ ἐργασία, τρῶνε, πίνουν, ἀπολαμβάνουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ χωρὶς ἔννοια Θεοῦ, χωρὶς νὰ κάνουν ἕνα σταυρό. Ζοῦν ὡς ἄθεοι, σὰν τὰ κτήνη. Γι' αὐτὸ καὶ συμβαίνουν πολλὲς συμφορές. Ὁ Κύριος φωνάζει: *«Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν»* (Ματθ. κστ' 41). Καὶ ὁ ἀπόστολός του φωνάζει: *«Πάντων τὸ τέλος ἤγγικε. Σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς»* (Α' Πέτρ. δ' 7). Χωρὶς προσευχὴ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἔχει συμφορές, καὶ τὸ τέλος αὐτῆς τῆς ζωῆς, ποὺ γιὰ

ὅλους εἶνε πλησίον, θὰ σημάνῃ ἀτελεύτητη δυστυχία.

«Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου», εἶπε προσευχόμενος ὁ Ἰησοῦς. Ἐμᾶς δίδαξε νὰ λέμε *«Πάτερ ἡμῶν»* (Ματθ. στ' 9). Ὁ ἴδιος ὅμως ποτὲ δὲν εἶπε *«Πάτερ ἡμῶν»*, ἀλλὰ *«Πάτερ»*, *«ὁ Πατήρ μου»*, *«τοῦ Πατρός μου»*, *«τῷ Πατρί μου»*, *«τὸν Πατέρα μου»*. Διότι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὸ Θεὸ Πατέρα μὲ ἰδιάζουσα ἔννοια. Ὁ Θεὸς ὡς πρὸς τὸν Ἰησοῦ εἶνε *«Πατὴρ ἴδιος»* (Ἰωάν. ε' 18), Πατέρας ἰδικός του, καὶ ὁ Ἰησοῦς ὡς πρὸς τὸν Θεὸ εἶνε *«ἴδιος Υἱός»* (Ρωμ. η' 32), ἰδικός του Υἱός. Μὲ ἄλλες λέξεις, ἡ σχέσι μεταξὺ Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ εἶνε ἰδιάζουσα φυσικὴ σχέσι Πατρὸς πρὸς Υἱόν, οἱ δύο δηλαδὴ εἶνε τῆς αὐτῆς οὐσίας ἢ θεότητος. Προσευχόμενος δὲ ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος, καὶ προσφωνώντας τὸ Θεὸ μὲ τὸ ***«Πάτερ»***, *Πάτερ μου* δηλαδή, ὄχι *«Πάτερ ἡμῶν»*, δείχνει συγχρόνως, ὅτι εἶνε Θεός.

Κατ' αὐτὴ τὴν προσευχή του ὁ Χριστὸς παραδόξως δὲν ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ γίνῃ τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ἀλλ' εὐχαριστεῖ τὸν Πατέρα, διότι τὸν ἄκουσε. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου εἶχε προσευχηθῆ προηγουμένως, καὶ τώρα εὐχαριστεῖ τὸν Πατέρα του, διότι ἄκουσε τὴν προσευχή του. Ἡ ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου γιὰ τὸ Χριστὸ ἦταν τετελεσμένο γεγονός.

«Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις». Ὁ Χριστὸς ἤξερε, ὅτι ὁ Πατέρας του πάντοτε τὸν ἄκουε, διότι πάντοτε ζητοῦσε τὰ συμφέροντα πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάντοτε ἔκανε τὰ ἀρεστὰ στὸν Πατέρα του. Ἐμᾶς δὲν ἀκούει πάντοτε ὁ Θεὸς διότι δὲν ζητοῦμε πάντοτε τὰ συμφέροντα στὴ σωτηρία μας, καὶ δὲν κάνουμε πάντοτε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεό. Ἂν θέλωμε νὰ μᾶς ἀκούῃ περισσότερο ὁ Θεός, ἂς γίνωμε καλλίτεροι καὶ στὰ αἰτήματά μας πρὸς τὸ Θεὸ καὶ στὴ διαγωγή μας ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ.

«Ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας». Ποιό εἶνε αὐτό, ποὺ εἶπε ὁ Χριστὸς χάριν τοῦ λαοῦ, ποὺ παρίστατο καὶ τὸν περιστοίχιζε; Εἶνε τὸ ***«Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου»***. Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Χριστὸς ἤθελε νὰ δείξῃ στὸ λαό, ὅτι δὲν εἶνε ἀντίθεος, ἀλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρός· ὅτι δὲν θ' ἀνέσταινε τὸ Λάζαρο μὲ τὴ δύναμι τοῦ Βεελζεβούλ, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμι καὶ τὴ θέλησι τοῦ Θεοῦ Πατρός, κοινὴ δύναμι καὶ κοινὴ θέλησι Πατρὸς καὶ Υἱοῦ· ὅτι γνώριζε καὶ ἦταν ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι ὁπωσδήποτε θ' ἀνασταινόταν ὁ Λάζαρος, θαῦμα ὑπερφυσικῆς γνώσεως πρὸ τοῦ θαύματος τῆς ἀναστάσεως· καὶ ὅτι συνεπῶς ἦταν ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ Πατρός, πρᾶγμα, ποὺ ἀρνοῦνταν οἱ ἐχθροί του.

Στίχ. 43: ***«Καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω!».***

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ἀφοῦ εἶπε αὐτά, μὲ φωνὴ μεγάλη κραύγασε: "Λάζαρε, ἔλα ἔξω!"».*

Πολλοὶ κατηγοροῦν τὶς μεγάλες φωνές, τοὺς ὑψηλοὺς τόνους καὶ τὶς κραυγές. Εἶνε πάντοτε ὑπὲρ τῶν ἠπίων καὶ χαμηλῶν τόνων. Καὶ ἂν κανεὶς ὑψώνῃ τὴ φωνή του, φωνάζῃ καὶ κραυγάζῃ, τὸν παρεξηγοῦν, τὸν θεωροῦν ἀπνευμάτιστο καὶ μὴ σοβαρὸν ἄνθρωπο. Ἀλλ' ὅσοι κρίνουν ἔτσι, δὲν ἔχουν δίκαιο. Διότι ὑπάρχουν περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες ὁ ἄνθρωπος δικαίως ἀγανακτεῖ καὶ θυμώνει καὶ ὀργίζεται, καὶ τότε εἶνε φυσικὸ νὰ ὑψώνῃ τὴ φωνή του καὶ νὰ κράζῃ καὶ νὰ κραυγάζῃ. Ἐπίσης ὑπάρχουν περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες πρέπει νὰ φωνάζῃ κανεὶς μὲ ἰσχυρὴ φωνή, γιὰ ἔμφασι, γιὰ νὰ τονίζῃ ὡρισμένες βαρυσήμαντες ἀλήθειες. Ἀκόμη δικαιολογεῖται ἡ ἰσχυρὴ φωνὴ καὶ ἡ κραυγὴ σὲ περιπτώσεις πόνου, ἐντόνων συναισθημάτων, ἀφυπνιστικῶν λόγων καὶ προσταγῶν. Ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος δὲν ἦταν πάντοτε πρᾶος καὶ γλυκύς. Ὑπῆρξαν περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες *«ἠγανάκτησε»* (Μάρκ. ι' 14), *«ἔκραξε»* (Ἰωάν. ζ' 28, 37, ιβ' 44), *«ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ»* (Ματθ. κζ' 50), *«ἐφώνησε φωνῇ μεγάλῃ»* (Λουκ. κγ' 46). Ὕψωσε δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄχι μόνο φωνή, ἀλλὰ καὶ φραγγέλλιο, μαστίγιο, καὶ κυνήγησε ἀσεβεῖς καὶ ἀνέτρεψε τραπέζια (Ἰωάν. β' 15). Καὶ στὴν παροῦσα περίπτωσι, πρὸ δηλαδὴ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ***«φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε».***

Γιατί ὁ Ἰησοῦς κραύγασε μὲ φωνὴ μεγάλη; Ἡ ἰσχυρὴ καὶ συγκλονιστικὴ κραυγὴ τοῦ Ἰησοῦ στὸ δικό μας νοῦ φέρει τὸν βρυχηθμὸ τοῦ λέοντος. Ὁ Ἰησοῦς ἐβρυχήθη ὡς λέων, γιὰ νὰ δείξῃ τὴ βασιλική του δύναμι καὶ τὸ βασιλικό του μεγαλεῖο. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπε, *«Ἀνάστησον αὐτόν, Πάτερ»*, ἀλλὰ μὲ τὸ πρόσταγμά του νὰ ἐξέλθῃ ὁ Λάζαρος ἀπὸ τὸν τάφο *«τὴν αὐθεντίαν ἐνδείκνυται»*. Ὁ Χριστὸς ἀπευθύνθηκε στὸ Λάζαρο μὲ κραυγὴ μεγάλη, ἡ ὁποία, θὰ λέγαμε, ἔσεισε τὸν τόπο, καὶ τοῦτο, διότι ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι ἐνεργεῖ *«ὡς ἐξουσίαν ἔχων»*, ἐνεργεῖ μὲ τὸ αἴσθημα τῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἀπεριόριστης ἐξουσίας. Ὁ Χριστὸς φώναξε μὲ κραυγαλέα καὶ σεισμικὴ φωνή, *«ἵνα πάντες οἱ παρόντες ἀκούσωσι»*, ὅπως λέγει ὁ Ζιγαβηνός, *«τὸ ἐξουσιαστικὸν τοῦτο κέλευσμα, καί, ὅταν ἴδωσιν εἰς ἔργον ἐκβάν, ὑψηλόν τι καὶ θεοπρεπὲς περὶ αὐτοῦ ἐννοήσωσι»*. Ὁ Χριστὸς κραύγασε μὲ φωνὴ μεγάλη, γιὰ νὰ δείξῃ καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἔργου, ποὺ θὰ συνετελεῖτο, τῆς ἀναστάσεως δηλαδὴ τοῦ τετραημέρου νεκροῦ.

Προκειμένου περὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς θυγατέρας τοῦ Ἰαείρου τὸ ἐξουσιαστικὸ πρόσταγμα τοῦ Ἰησοῦ ἦταν: *«Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε»* (Μάρκ. ε΄ 41). Προκειμένου ἐπίσης περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας τῆς Ναῒν τὸ ἐξουσιαστικὸ κέλευσμα ἦταν: *«Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι»* (Λουκ. ζ΄ 14). Προκειμένου ὅμως περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου τὸ ἐξουσιαστικὸ πρόσταγμα τοῦ Ἰησοῦ ἦταν διαφορετικό: ***«Λάζαρε, δεῦρο ἔξω!»***. *Λάζαρε, ἔβγα ἔξω!* Ἡ διαφορὰ ἔγκειται στὸ ἑξῆς: Ἡ κόρη τοῦ Ἰαείρου ἦταν νεκρὴ ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ ὁ υἱὸς τῆς χήρας τῆς Ναῒν ἦταν νεκρὸς ἐπὶ τοῦ φερέτρου, ἐνῷ ὁ νεκρὸς Λάζαρος ἦταν κλεισμένος μέσα στὸν τάφο. Γι᾽ αὐτὸ λοιπὸν ὁ Κύριος τοὺς δύο πρώτους διέταξε νὰ ἐγερθοῦν, τὸν δὲ Λάζαρο διέταξε νὰ βγῇ ἔξω ἀπὸ τὸν τάφο.

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν στίχ. 41 εἶπε, *«Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου»*, ὁ Ὠριγένης διατύπωσε τὴ γνώμη, ὅτι δυνάμει τῆς προσευχῆς τοῦ Ἰησοῦ ἡ ψυχὴ τοῦ Λαζάρου εἶχε ἐπιστρέψει στὸ νεκρὸ σῶμα καὶ τοῦτο εἶχε ζωοποιηθῆ, ἀναστηθῆ, τὸ δὲ πρόσταγμα τοῦ Ἰησοῦ ἦταν μόνο γιὰ νὰ ἐξέλθῃ ὁ Λάζαρος ἀπὸ τὸν τάφο. Αὐτὴ δὲ τὴ γνώμη διατύπωσαν καὶ μερικοὶ νεώτεροι ἑρμηνευταί. Ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν φαίνεται ὀρθή. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε στὸν Πατέρα, «σὲ εὐχαριστῶ, διότι μὲ ἄκουσες», ὄχι μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ἡ ἀνάστασι ἤδη εἶχε γίνει, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ἡ ἀνάστασι, ἡ ὁποία ἔπειτα ἀπὸ λίγο θὰ γινόταν, γιὰ τὸ Χριστὸ ἦταν τετελεσμένο γεγονός. Οἱ προφῆτες ἔβλεπαν τὰ μέλλοντα ὡς τετελεσμένα γεγονότα. Ἔτσι π.χ. ὁ προφήτης Ἡσαΐας γιὰ τὴ γέννησι τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία θὰ συνέβαινε πολλοὺς αἰῶνες ἀργότερα, εἶπε, *«Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν»* (Ἡσ. θ΄ 6). Ὅταν ἀνοίχθηκε ὁ τάφος τοῦ Λαζάρου, ἂν οἱ παριστάμενοι δὲν αἰσθάνονταν τὸ σῶμα του νὰ ὄζῃ καὶ δὲν ἔβλεπαν νεκρόν, ἀλλὰ ζωντανόν, θὰ πάθαιναν σύγχυσι, θὰ ὑπωπτεύονταν ἀπάτη, θὰ νόμιζαν, ὅτι βλέπουν φάντασμα. Ἂν ὁ Λάζαρος ἤδη ἦταν ἀναστημένος, γιατί ὁ Ἰησοῦς θὰ κραύγαζε μὲ φωνὴ μεγάλη; Ἁπλῶς γιὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸν τάφο δὲν χρειαζόταν κραυγὴ μὲ φωνὴ μεγάλη. Τώρα ὁ Ἰησοῦς κραύγασε μὲ φωνὴ μεγάλη, διότι ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῆ γεγονὸς μεγάλο. Ἂν ὁ Λάζαρος ἦταν ἤδη ἀναστημένος δυνάμει τῆς προσευχῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τότε, ποὺ προσευχήθηκε ὁ Χριστὸς καὶ εἰσακούσθηκε ἡ προσευχή του καὶ ζωοποιήθηκε τὸ νεκρὸ σῶμα, δὲν παρῆλθε κάποιος χρόνος; Καὶ ἦταν λοιπὸν ὁ Λάζαρος ζωντανὸς καὶ ἔγκλειστος μέσα στὸν τάφο κατ᾽ αὐτὸ τὸ χρόνο; Καὶ ὅταν ἀνοίχθηκε ὁ τάφος, χρειαζόταν πρόσταγμα, γιὰ νὰ βγῇ ὁ Λάζαρος ἀπὸ τὸν τάφο; Δὲν θὰ ἔβγαινε ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἄνευ προστάγματος;

Στίχ. 44: «*Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν*».

Ἡ λέξι **«κειρίαι»** εἶνε συνώνυμη τῆς λέξεως «*ὀθόνια*» (ιθ' 40, Λουκ. κδ' 12). Σημαίνουν δὲ αὐτὲς οἱ λέξεις ἐπιδέσμους, ταινίες, κοινῶς φασκιές, ποὺ χρησιμοποιοῦνταν κατὰ τὴν ἑβραϊκὴ συνήθεια στοὺς νεκρούς. Ἡ λέξι **«ὄψις»** σημαίνει «*πρόσωπο*». Τὸ δὲ **«σουδάριον»** σημαίνει «*φακιόλιο, κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, μαντήλι*», μὲ τὸ ὁποῖο, κατὰ τὴν ἑβραϊκὴ ἐπίσης συνήθεια, περιδενόταν καὶ καλυπτόταν τὸ πρόσωπο τοῦ νεκροῦ.

Μεταφράζουμε: «*Καὶ βγῆκε ὁ νεκρὸς δεμένος στὰ πόδια καὶ στὰ χέρια μὲ ταινίες, τὸ δὲ πρόσωπό του ἦταν περιτυλιγμένο μὲ μαντήλι. Τοὺς λέγει ὁ Ἰησοῦς: "Λύσετέ τον καὶ ἀφήσετε νὰ φύγῃ"*».

Μόλις ὁ Ἰησοῦς, «*ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή*» (στίχ. 25), ἔδωσε τὸ ἐξουσιαστικὸ πρόσταγμα νὰ βγῇ ὁ Λάζαρος ἀπὸ τὸν τάφο, ὁ νεκρὸς ζωοποιήθηκε, ἀναστήθηκε καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸν τάφο, χωρὶς ν' ἀφήσῃ στὸν τάφο τὰ νεκρικὰ σάβανα, ὅπως ἔπραξε ὁ Χριστός. Ὁ Χριστὸς ἄφησε μέσα στὸν τάφο τὰ νεκρικὰ σάβανα ὡς τεκμήρια τῆς ἀναστάσεώς του. Ὁ Λάζαρος βγῆκε ἀπὸ τὸν τάφο δεμένος στὰ πόδια καὶ στὰ χέρια μὲ τὶς νεκρικὲς ταινίες καὶ περιτυλιγμένος στὸ πρόσωπο μὲ τὸ σουδάριο, διότι οἱ ἄνθρωποι, ποὺ θὰ τὸν ἔλυναν, θὰ βεβαιώνονταν διὰ τῆς ἁφῆς, ὅτι εἶχε πραγματικὸ σῶμα, δὲν ἦταν φάντασμα, ἦταν ὄντως ὁ Λάζαρος.

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς ὁ Λάζαρος βγῆκε ἀπὸ τὸν τάφο, ἀφοῦ ἦταν δεμένος στὰ πόδια καὶ στὰ χέρια; Ἢ τοῦτο ἦταν ἄλλο θαῦμα, ἢ τὸ δέσιμο ἦταν χαλαρὸ καὶ ἐπέτρεπε, ἔστω μὲ κάποια δυσκολία, τὴν κίνησι τῶν ἄκρων, ἢ καθένα ἀπὸ τὰ ἄκρα ἦταν τυλιγμένο χωριστά, ὅπως αὐτὸ γίνεται στοὺς Αἰγυπτίους.

«*Λύσατε αὐτόν*», εἶπε ὁ Χριστός. Ὁ Χριστὸς ἔλυσε τὸ Λάζαρο ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου. Ἔπραξε τὸ μεγάλο καὶ τὸ δύσκολο. Οἱ ἄνθρωποι ἔλυσαν τὸ Λάζαρο ἀπὸ τὰ νεκρικὰ δεσμά, τὶς νεκρικὲς ταινίες. Ἔπραξαν τὸ μικρὸ καὶ τὸ εὔκολο, ὅπως ὅταν σήκωσαν τὸ λίθο ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ τάφου. Καὶ λύοντας τὸ Λάζαρο ἀπὸ τὰ νεκρικὰ δεσμά, τὸν ψηλάφησαν καὶ βεβαιώθηκαν, ὅπως ἤδη εἴπαμε, ὅτι ὄντως ἀναστήθηκε, ὄντως προηγουμένως λύθηκε ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου.

«*Ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν*», εἶπεν ἐπίσης ὁ Χριστός. Δὲν κράτησε τὸ Λάζαρο κοντά του, γιὰ νὰ τὸν ἐπιδεικνύῃ ὡς τρόπαιο θριάμβου, τοῦ μεγαλυτέρου ὅλων τῶν θριάμβων, τοῦ θριάμβου κατὰ τοῦ θανάτου.

Δὲν κράτησε τὸ Λάζαρο κοντά του καὶ δὲν τὸν περιέφερε ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, γιὰ νὰ ἐπευφημῆται ἀπὸ τὰ πλήθη ὡς νεκρεγέρτης καὶ νικητὴς τοῦ θανάτου. Δίδαξε καὶ μ᾽ αὐτὸ ὁ Κύριος νὰ μὴ ἐπιδιώκωμε ἐπευφημίες καὶ δημιουργία θορύβου γύρω ἀπὸ τὰ πρόσωπά μας, ἀλλὰ νὰ εἴμεθα ταπεινοί.

Ἡ ἀνθρωπίνη περιέργεια ἐρωτᾷ: Ὅταν ἀναστήθηκε ὁ Λάζαρος, εἶπε τί εἶδε στὸν ἄλλο κόσμο; Προέβη σὲ καμμιὰ περιγραφὴ ἢ ἀφήγησι; Τὴν ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα δίνει ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος. Ἀνέβηκε στὸν ὑπερκόσμιο κόσμο. Εἰσῆλθε στὸν Παράδεισο. Καὶ τί εἶπε, ὅταν ἐπανῆλθε στὴ γῆ; Εἶπε τοῦτο μόνο, ὅτι *«ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι»* (Β΄ Κορ. ιβ΄ 4), ἄκουσε δηλαδὴ λόγια, ποὺ δὲν λέγονται, ποὺ δὲν εἶνε δυνατὸ στὸν ἄνθρωπο νὰ τὰ εἰπῇ. Ὁ ἄλλος κόσμος, ὁ ὑπερκόσμιος, εἶνε ἄλλων διαστάσεων, εἶνε ἀσύλληπτος, δὲν ὑπάρχουν προσλαμβάνουσες παραστάσεις γιὰ νὰ τὸν περιγράψῃ κανείς, δὲν ὑπάρχουν λέξεις γιὰ νὰ τὸν ἐκφράσῃ. Ὁ Παῦλος δὲν κατάλαβε κἄν, ἂν πῆγε στὸν ἄλλο κόσμο μὲ τὸ σῶμα ἢ χωρὶς τὸ σῶμα! Ἂς μὴ ζητοῦμε λοιπὸν περιγραφὴ τοῦ ὑπερκοσμίου κόσμου, ἀλλ᾽ εἴσοδο στὸν ὑπερκόσμιο κόσμο, στὸν Παράδεισο τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου πόση σημασία ἔχει; Πολὺ μεγάλη σημασία ἔχει. Εἶνε τὸ μεγαλύτερο, καταπληκτικώτερο καὶ σημαντικώτερο μέχρι τότε θαῦμα. Τὸ ἐπιφύλαξε ὁ Κύριος γιὰ τὶς τελευταῖες ἡμέρες τῆς ἐπιγείας δράσεώς του ἐν ὄψει τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεώς του. Μὲ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου ἤθελε νὰ δείξῃ στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι τὸ πάθος θὰ ὑφίστατο ὄχι ἀπὸ ἀδυναμία, ἀλλ᾽ ἑκουσίως, γιὰ τὴν ἐξιλέωσι τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου. Ὅπως δὲ ἀνέστησε τὸ Λάζαρο, ἔτσι θὰ ἀνέσταινε καὶ τὸν ἑαυτό του. Αὐτός, ὁ ὁποῖος διακήρυξε, ὅτι εἶνε ἡ ἐνυπόστατη ἀνάστασι καὶ ζωή, καὶ βεβαίωσε τὸ λόγο του μὲ τὴν ἀνάστασι τοῦ τετραημέρου νεκροῦ Λαζάρου, γιατί θ᾽ ἀδυνατοῦσε ν᾽ ἀναστήσῃ καὶ τὸν ἑαυτό του; Ὅσοι διαπίστωσαν τὴν παντοδυναμία τοῦ Ἰησοῦ στὰ διάφορα θαύματα καὶ μάλιστα στὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου, καὶ ἐν τούτοις καταλόγισαν στὸν Ἰησοῦ ἀδυναμία, ἀποδεικνύονταν ἀνόητοι.

Ἡ ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου δὲν ἀπέβλεπε μόνο στὸ πάθος καὶ στὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ. Ἦταν καὶ προμήνυμα τῆς κοινῆς ἀναστάσεως κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία. Ὅπως ὁ Χριστὸς μὲ τὸ παντοδύναμο πρόσταγμά του ζωοποίησε τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ Λαζάρου, ἔτσι θὰ ζωοποιήσῃ καὶ τὰ ἰδικά μας θνητὰ σώματα. Ὅπως ἀνέστησε τὸ Λάζαρο, ἔτσι θ᾽ ἀναστήσῃ καὶ ἐμᾶς. Ὅπως ἔβγαλε τὸ Λάζαρο ἀπὸ

τὸν τάφο, ἔτσι θὰ βγάλη καὶ ἐμᾶς ἀπὸ τοὺς τάφους. Γι' αὐτὸ κατὰ τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου ἡ Ἐκκλησία μας ψάλλει: «*Τὴν κοινὴν ἀνάστασιν πρὸ τοῦ σοῦ πάθους πιστούμενος, ἐκ νεκρῶν ἤγειρας τὸν Λάζαρον, Χριστὲ ὁ Θεός· ὅθεν καὶ ἡμεῖς, ὡς οἱ παῖδες, τὰ τῆς νίκης σύμβολα φέροντες, σοὶ τῷ νικητῇ τοῦ θανάτου βοῶμεν· Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου*».

Ἀποφασίζεται θανάτωσι τοῦ Ἰησοῦ
Ὁ Καϊάφας προφητεύει

Στίχ. 45-46: ***«Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς».***

Μὲ τὴ φράσι, ***«οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν»***, κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὲς σημαίνονται Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν πρὸς τὴ Μαρία, στὸ σπίτι, ὡς ἐπισκέπτες καὶ παρηγορητὲς γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀδελφοῦ της. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν φαίνεται σ' ἐμᾶς ὀρθή. Διότι γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γιατί σ' αὐτὴ τὴ φράσι ἀναφέρεται μόνον ἡ Μαρία, ὄχι δὲ καὶ ἡ Μάρθα; Οἱ Ἰουδαῖοι πῆγαν νὰ παρηγορήσουν καὶ τὶς δύο ἀδελφές. Στὸ στίχ. 19 μνημονεύονται καὶ οἱ δύο, πρώτη δὲ ἡ Μάρθα: «*Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν ἵνα παραμυθήσωνται αὐτάς*». Ὅπως δὲ φαίνεται ἀπὸ τὸ Λουκ. ι' 38, ἡ Μάρθα ἦταν ἡ οἰκοδέσποινα. Καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἔφθασε ἔξω ἀπὸ τὴ Βηθανία, στὴ Μάρθα μεταδόθηκε ἡ εἴδησι τοῦ ἐρχομοῦ του (στίχ. 20), ὄχι καὶ στὴ Μαρία. Γιατί λοιπὸν στὴν ἐν λόγῳ φράσι ἀναφέρεται μόνον ἡ Μαρία; Ἡ ἀπάντησι, ὅτι ἡ Μαρία ἦταν εὐγενέστερη καὶ δημοφιλέστερη, δὲν εἶνε ἱκανοποιητική.

Γιὰ τὴ μνεία στὴν ἐν λόγῳ φράσι μόνο τῆς Μαρίας γίνεται συσχετισμὸς αὐτῆς τῆς φράσεως πρὸς τὸν στίχ. 31, κατὰ τὸν ὁποῖο ἡ Μαρία βγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἔφυγε, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι νόμισαν, ὅτι πηγαίνει στὸν τάφο γιὰ νὰ κλαύση, καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἀκολούθησαν. Καλὸς ὁ συσχετισμὸς αὐτός. Ἀλλὰ κατὰ τὸν συσχετισμὸ αὐτὸ ἡ φράσι, ***«οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν»***, δὲν πρέπει νὰ μεταφράζεται, «οἱ ὁποῖοι ἦλθαν πρὸς τὴν Μαρία», ἀλλὰ πρέπει νὰ μεταφράζεται, «*οἱ ὁποῖοι ἀκολούθησαν τὴ Μαρία*»(στίχ. 31). Ἐδῶ δηλαδὴ τὸ ***«ἔρχομαι»***

δὲν ἔχει τὴ συνήθη ἔννοια, δὲν σημαίνει «ἔρχομαι», ἀλλὰ σημαίνη «ἀκολουθῶ», ὅπως στὸ Ματθ. ιστ' 24, ὅπου τὸ *«ὀπίσω μου ἔρχεσθαι»* καὶ τὸ *«ἀκουλουθεῖν μοι»* εἶνε συνώνυμα. Ἐπίσης τὸ *«ὀπίσω μου ἔρχεσθαι»* τοῦ Ματθ. ιστ' 24 καὶ τοῦ Λουκ. θ' 23 εἶνε συνώνυμο πρὸς τὸ *«ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν»* τοῦ παραλλήλου χωρίου Μάρκ. η' 34.

Ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι τὸ ***«ἔρχομαι»*** σημαίνει *«ἀκολουθῶ»*, συνηγορεῖ καὶ τὸ Λουκ. ιδ' 25-27. Κατὰ τὸ χωρίο τοῦτο πλήθη πολλὰ συμπορεύονταν μὲ τὸν Ἰησοῦ, τὸν ἀκολουθοῦσαν στὴν πορεία του. Καὶ ἐξ ἀφορμῆς αὐτῆς τῆς συμπορεύσεως καὶ ἀκολουθήσεως ὁ Ἰησοῦς εἶπε τοὺς λόγους τῶν στίχ. 26-27, ὅπου ἡ ἔκφρασι *«ἔρχεσθαι πρός με»* εἶνε συνώνυμη τῆς ἐκφράσεως *«ἔρχεσθαι ὀπίσω μου»*. Καὶ οἱ δύο ἐκφράσεις σημαίνουν ἀκολούθησι. Ὑπὲρ αὐτῆς τῆς σημασίας, ἐκτὸς τῆς συμπορεύσεως τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ, συνηγορεῖ καὶ ἡ ἔννοια τοῦ *«μαθητὴν εἶναι»*. Ἡ μαθητεία δὲν εἶνε τὸ ἁπλῶς νὰ ἔλθῃ κανεὶς πρὸς τὸν διδάσκαλο, ἀλλὰ τὸ νὰ παρακολουθῇ τὸν διδάσκαλο. Ἡ ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὰ ἀκολουθοῦντα πλήθη στὸ στίχ. 27 ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι εἶνε αὐτή: «Καὶ ὅποιος δὲν σηκώνει τὸν σταυρό του καὶ μὲ ἀκολουθεῖ (μὲ ἀκολουθεῖ δηλαδὴ χωρὶς νὰ σηκώνῃ τὸ σταυρό του), δὲν δύναται νὰ εἶνε μαθητής μου». Τὸ *«ἔρχεται πρός με»* τοῦ στίχ. 26 εἶνε παράλληλο καὶ συνώνυμο τοῦ *«ἔρχεται ὀπίσω μου»*, ἀκολουθεῖ δηλαδή, τοῦ στίχ. 27. Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ γιὰ ὅποιον τὸν ἀκολουθεῖ ἐξωτερικά, τυπικά, ὄχι ἐσωτερικά, οὐσιαστικά.

Ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι ἡ φράσι, ***«οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν»***, σημαίνει, *«οἱ ὁποῖοι ἀκολούθησαν τὴ Μαρία»* (στίχ. 31), συνηγορεῖ καὶ ἡ ἑπομένη φράσι, *«καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς»*. Οἱ ἀκολουθήσαντες τὴ Μαρία, αὐτοὶ εἶδαν τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου, ποὺ ἐνήργησε ὁ Ἰησοῦς.

Κατόπιν τούτων μεταφράζουμε τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίο: *«Πολλοὶ τότε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, αὐτοὶ ποὺ ἀκολούθησαν τὴ Μαρία καὶ εἶδαν ὅσα ἔκανε ὁ Ἰησοῦς, πίστευσαν σ' αὐτόν. Μερικοὶ δὲ ἀπ' αὐτοὺς πῆγαν στοὺς Φαρισαίους καὶ τοὺς εἶπαν ὅσα ἔκανε ὁ Ἰησοῦς»*.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπισκέφθηκαν τὶς ἀδελφὲς Μάρθα καὶ Μαρία γιὰ νὰ τὶς παρηγορήσουν. Καὶ ὅταν ἡ Μαρία βγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἔφυγε, ἐπειδὴ νόμισαν, ὅτι πηγαίνει στὸν τάφο γιὰ νὰ κλαύσῃ ἐκεῖ, τὴν ἀκολούθησαν γιὰ νὰ τὴν παρηγορήσουν πάλι. Καὶ γιὰ τὴν καλή τους αὐτὴ πρᾶξι, τὴ συμμετοχή τους στὸ πένθος τῶν δύο ἀδελφῶν, ἀνταμείφθηκαν πλουσίως. Ἀξιώθηκαν νὰ ἰδοῦν τὸ μεγαλύτερο καὶ

καταπληκτικώτερο μέχρι τότε θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ νὰ πιστεύσουν στὸν Ἰησοῦ. Ἐνώπιον τοῦ τάφου τοῦ Λαζάρου ὁ Ἰησοῦς ἀπευθυνόμενος στὸν Πατέρα εἶχε πεῖ, *«διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας»* (στίχ. 42). Καὶ εἶπε ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔγινε ὅ,τι εἶπε, καὶ ἄκουσαν τὸ λόγο του οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ εἶδαν τὸ θαῦμα του, καὶ πίστευσαν, ὅτι ὁ Πατὴρ ἀπέστειλε τὸν Ἰησοῦ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας.

Καὶ πρωτύτερα οἱ Ἰουδαῖοι εἶδαν θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ δὲν πίστευσαν. Ὅλα τὰ θαύματα ἦταν εὐκαιρίες γιὰ νὰ πιστεύσουν. Ἀλλὰ δὲν ἅρπαξαν καὶ δὲν ἀξιοποίησαν τὶς εὐκαιρίες, τὶς ἄφησαν νὰ παρέλθουν χωρὶς ἀποτέλεσμα πίστεως. Ὁ δὲ φιλάνθρωπος Κύριος τοὺς ἔδωσε νέα εὐκαιρία μὲ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου καὶ πίστευσαν. Ὅσοι εἴμεθα πιστοί, στενοχωρούμεθα γιὰ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουν, μάλιστα ἂν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶνε δικοί μας ἄνθρωποι. Ἀλλ᾽ ἂς μὴ ἀπελπιζώμεθα. Ἂν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶνε καλοπροαίρετοι, ὁ Κύριος θὰ τοὺς δώσῃ εὐκαιρίες καὶ σὲ κάποια εὐκαιρία θὰ πιστεύσουν.

«Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους...». Μερικοὶ ἀπ᾽ αὐτοὺς πῆγαν στοὺς Φαρισαίους, τοὺς θρησκευτικοὺς ἀρχηγούς, καὶ ἀνέφεραν ὅσα ἔκανε ὁ Ἰησοῦς σχετικὰ μὲ τὴν ἀνάστασι τοῦ τεταρτημέρου νεκροῦ Λαζάρου. Ποῖοι ἦταν αὐτοί; Κατὰ μία γνώμη ἦταν καλοπροαίρετοι καὶ πῆγαν στοὺς Φαρισαίους καὶ ἀνέφεραν τὸ ὑπερθαύμαστο θαῦμα, μήπως ἐπιτύχουν νὰ τοὺς μεταστρέψουν ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ. Κατ᾽ ἄλλη γνώμη ἦταν κακοπροαίρετοι καὶ πῆγαν καὶ ἀνέφεραν στοὺς Φαρισαίους τὸ θαῦμα, γιὰ νὰ ἐρεθίσουν τοὺς φθονεροὺς καὶ μοχθηροὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς ἐξεγείρουν περισσότερο κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. Σ᾽ ἐμᾶς ὀρθὴ φαίνεται ἡ πρώτη γνώμη. Ὑπὲρ τῆς πρώτης γνώμης συνηγορεῖ ἡ σύνταξι τοῦ λόγου. ***«Τινὲς ἐξ αὐτῶν»*** σημαίνει: Μερικοὶ ἀπ᾽ αὐτούς, τοὺς ***«πολλοὺς»*** Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἀκολούθησαν τὴ Μαρία μέχρι τὸν τάφο, εἶδαν τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως καὶ πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ. Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτοί, ποὺ πῆγαν στοὺς Φαρισαίους, ἦταν ἀπ᾽ αὐτούς, ποὺ εἶδαν καὶ πίστευσαν, δὲν πῆγαν στοὺς θρησκευτικοὺς ἄρχοντες γιὰ νὰ διαβάλλουν τὸ θαῦμα ὡς ἔγκλημα καὶ τὸν Ἰησοῦ ὡς ἐγκληματία, πῆγαν ἀπὸ ἀγαθὴ πρόθεσι γιὰ καλὸ σκοπό. Ἄλλο δὲ θέμα, ὅτι οἱ φθονεροὶ καὶ μοχθηροὶ Φαρισαῖοι μίσησαν καὶ ἐπιβουλεύτηκαν περισσότερο τὸν Ἰησοῦ.

Στίχ. 47-48: ***«Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον καὶ ἔλεγον· Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος».***

Τὸ ***«Τί ποιοῦμεν;»*** ἔχει μελλοντικὴ ἔννοια, σημαίνει *«Τί θὰ κάνωμε;»*. Τὸ ***«ἐλεύσονται»***, μέλλων τοῦ «ἔρχομαι», σημαίνει *«θὰ ἔλθουν»*. Τὸ ***«ἀροῦσι»***, μέλλων τοῦ «αἴρω», σημαίνει *«θὰ καταστρέψουν»*, ὄχι «θὰ πάρουν», διότι οἱ Ρωμαῖοι ὡς κατακτηταὶ ἤδη εἶχαν πάρει καὶ ὑποδουλώσει τὸν τόπο καὶ τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων, τώρα δέ, πέρα ἀπὸ τὴν κατάκτησι, ἐπισειόταν ἡ ἀπειλὴ τῆς καταστροφῆς.

Μεταφράζουμε: *«Τότε οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συγκάλεσαν συμβούλιο καὶ ἔλεγαν: "Τί θὰ κάνωμε; Διότι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος κάνει πολλὰ θαύματα. Ἐὰν τὸν ἀφήσωμε ἔτσι, ὅλοι θὰ πιστεύσουν σ' αὐτόν, καὶ θὰ ἔλθουν οἱ Ρωμαῖοι καὶ θὰ καταστρέψουν καὶ τὸν τόπο μας καὶ τὸ ἔθνος μας"»*.

Ἐπισκέπτες καὶ παρηγορητὲς τῶν ἀδελφῶν Μάρθας καὶ Μαρίας καὶ αὐτόπτες τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου πληροφόρησαν τοὺς Φαρισαίους γιὰ τὸ θαῦμα, ὅπως εἴδαμε στὸν προηγούμενο στίχο. Εὐχάριστη πληροφορία, τὰ μέγιστα εὐχάριστη. Πότε ἀκούσθηκε, ὅτι ἀναστήθηκε ἕνας τετραήμερος νεκρός, ἕνα ὀδωδὸς πτῶμα, πτῶμα ἐν ἀποσυνθέσει καὶ ὄζον; Τὸ πρωτοφανὲς θαῦμα ἔπρεπε νὰ προκαλέσῃ ἀφάνταστη εὐχαρίστησι στοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι μάλιστα σημεῖο, θαῦμα, ἐπιζητοῦσαν. Ἀλλὰ παραδόξως ἡ τὰ μέγιστα εὐχάριστη εἴδησι, ἀντὶ νὰ εὐχαριστήσῃ, δυσαρέστησε, πίκρανε, «φαρμάκωσε» τοὺς θρησκευτικοὺς ταγοὺς καὶ ὁδηγοὺς τοῦ Ἰσραήλ. Γιατί; Διότι ἦταν φθονεροί. Δὲν ἀνέχονταν νὰ εἶνε ἄλλος ἀνώτερος ἀπ' αὐτούς. Δὲν ἀνέχονταν τὴν ὑπεροχὴ καὶ τὴ δόξα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. Δὲν ἦταν δὲ μόνο φθονεροί, ἦταν διεστραμμένοι, ὅπως ὁ Διάβολος. Καὶ ὅπως ὁ Διάβολος δὲν ἀρεσκόταν στὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ, ἔτσι καὶ αὐτοί. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπινόησαν τὴ θεωρία, ὅτι τὰ θαύματα ὁ Ἰησοῦς ἔκανε μὲ τὴ δύναμι τοῦ Διαβόλου. Καὶ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τοὺς θέσῃ τὸ ἐρώτημα: Ἂν τόσο μεγάλα καὶ τόσο εὐεργετικὰ θαύματα, ὅπως τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, γίνονταν μὲ τὴν δύναμι τοῦ Διαβόλου, ποῖα θαύματα γίνονται μὲ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ;

Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι μετὰ τὴν εἴδησι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου συγκάλεσαν συνέδριο. Οἱ ἀρχιερεῖς ἀνῆκαν στὴν τάξι τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ὁποῖοι δὲν πίστευαν σὲ πνεῦμα, ἀνθρώπινο ἢ ἀγγελικό, καὶ σὲ ἀνάστασι νεκρῶν (Πράξ. κγ' 8). Καὶ ὅμως τέτοιοι ἄνθρω-

ποι ἦταν ἀρχιερεῖς! Τόσο εἶχε καταπέσει τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη! Οἱ Φαρισαῖοι διαφωνοῦσαν μὲ τοὺς Σαδδουκαίους, πίστευαν καὶ στὸ πνεῦμα καὶ στὴν ἀνάστασι. Ἀλλά, παρὰ τὴ σοβαρὴ διαφωνία, Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους ἕνωνε ὁ φθόνος καὶ τὸ μῖσος κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. Ποιό τὸ θέμα τοῦ συνεδρίου τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων; Ἡ ἀντιμετώπισι τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ!

Οἱ συσκέψεις τοῦ συνεδρίου ἀπέβλεπαν στὴ λύσι προβλημάτων καὶ στὸ καλὸ τῆς Συναγωγῆς, τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ στὴν προκειμένη περίπτωσι οἱ συσκέψεις ἀπέβλεπαν στὸ κακό, στὸ νὰ ἐξάψουν οἱ σύνεδροι τὰ πάθη ἀλλήλων κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, στὸ νὰ μεταδώσουν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο λύσσα καὶ μανία κατὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἦταν συνέδριο, γιὰ τὸ ὁποῖο ἴσχυαν οἱ λόγοι τοῦ Ψαλμωδοῦ γιὰ τὴ σύναξι κακοποιῶν στοιχείων: *«συναγωγὴ πονηρευομένων»* καὶ *«ἐκκλησία πονηρευομένων»* (Ψαλμ. κα' 17, κε' 5).

Καὶ ἀρχιερεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν ὅμοιοι μὲ τοὺς Σαδδουκαίους καὶ τοὺς Φαρισαίους. Καὶ σύνοδοι ἀρχιερέων τῆς Καινῆς Διαθήκης συγκλήθηκαν καὶ συγκαλοῦνται μὲ καλό, ὑποτίθεται, σκοπό, ἀλλὰ μὲ κακὸ στὴν πραγματικότητα. Συνεδριάζουν καὶ συσκέπτονται τὰ μέλη τους καὶ ἐκδίδουν ἀποφάσεις ἀντιχριστιανικὲς καὶ καταδικάζουν εὐσεβεῖς. Ἁρμόζουν καὶ σὲ κάθε μία ἀπὸ τὶς κακὲς συνόδους οἱ χαρακτηρισμοὶ *«συναγωγὴ πονηρευομένων»* καὶ *«ἐκκλησία πονηρευομένων»*. Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ! Ἐνῷ στὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀναφέρεται οὔτε ἕνας καλὸς ἀρχιερεύς, στὴ χριστιανικὴ ἐποχὴ ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν πολλοὶ ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι οὔτε μὲ τοὺς Σαδδουκαίους οὔτε μὲ τοὺς Φαρισαίους ὁμοιάζουν. Εἶνε ἄξιοι ἀρχιερεῖς καὶ ἅγιοι. Ἐπίσης στὴ χριστιανικὴ ἐποχὴ ἔχουμε καὶ καλὲς καὶ ἅγιες συνόδους.

Συνεδριάζοντας καὶ συσκεπτόμενοι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγαν: ***«Τί ποιοῦμεν;»***. *Τί κάνουμε; Τί θὰ κάνωμε;* Εἶχαν πρόβλημα τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου, μεγάλο πρόβλημα, πολὺ μεγάλο! Καὶ ποιό τὸ πρόβλημά τους; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος λύει τὰ προβλήματα, ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος! Καὶ γιατί ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ἦταν πρόβλημα γι' αὐτούς; Διότι ἔκανε πολλὰ θαύματα! Ἔλεγαν: ***«Οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ»***. Ἦταν τόσο τὸ μῖσος καὶ ἡ περιφρόνησί τους πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ὥστε οὔτε τὸ ὄνομά του δὲν καταδέχονταν νὰ εἰποῦν. Ἀντὶ τοῦ ὀνόματος χρησιμοποιοῦσαν ἀντωνυμίες: *«οὗτος»*, *«αὐτός»*, *«ἐκεῖνος»*... Ἦταν χειρότεροι καὶ ἀπὸ τοὺς δαίμονες, διότι οἱ δαίμονες ἔκραζαν: *«Ἰησοῦ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ»* (Ματθ. η' 29, Μάρκ. ε' 7). ***«Οὗτος ὁ ἄνθρω-***

πος». Τόσα θαύματα ἔκανε ὁ Ἰησοῦς, ποὺ ἀποδείκνυαν, ὅτι δὲν εἶνε μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός. Ἀλλ᾽ αὐτοὶ θεωροῦσαν τὸν Ἰησοῦ ὡς κοινὸ ἄνθρωπο ἄξιο περιφρονήσεως. Ἐν τούτοις ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἄξιος κατ᾽ αὐτοὺς περιφρονήσεως, τοὺς ἀπασχολοῦσε σοβαρῶς, σοβαρώτατα. Καὶ σ᾽ ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς αἰῶνες πολλοί, ἂν καὶ παρουσιάζονται ὡς καταφρονηταὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄπιστοι, ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς τοὺς ἀπασχολεῖ ἐμφανῶς ἢ ἀφανῶς, τοὺς προβληματίζει, τοὺς βασανίζει ἐσωτερικῶς. Τὸ σαράκι τῆς ἀμφιβολίας κατατρώγει τὴν καρδιά τους...

Συνεδριάζοντας καὶ συσκεπτόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ὁμολογώντας τὰ πολλὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ ἔπρεπε νὰ θαυμάσουν καὶ νὰ πιστεύσουν. Ἀλλ᾽ ἀντὶ τούτου, τὰ πολλὰ θαύματα καὶ τὶς πολλὲς εὐεργεσίες τοῦ Ἰησοῦ αὐτοὶ ἀντιμετώπιζαν ὡς ἐγκλήματα, καὶ τὸν Ἰησοῦ ὡς ἐγκληματία, ὡς ἄκρως ἐπικίνδυνο γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ τόπου καὶ τὴν ὑπόστασι τοῦ ἔθνους! Γι᾽ αὐτὸ ἔλεγαν τὰ ἑπόμενα λόγια.

«Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω». Ἐὰν τὸν ἀφήσωμε ἔτσι, ἐὰν τὸν ἀφήσωμε δηλαδὴ νὰ συνεχίζῃ τὴ δρᾶσι του καὶ νὰ θαυματουργῇ. Νόμιζαν οἱ ἄφρονες, οἱ ἀνόητοι, ὅτι μποροῦσαν νὰ ἐπεμβοῦν καὶ νὰ σταματήσουν τὴ δρᾶσι τοῦ Ἰησοῦ. Νόμιζαν, ὅτι μποροῦσαν νὰ ἐμποδίσουν νὰ θαυματουργῇ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θεράπευε ἀνίατες ἀσθένειες, ἐξέβαλλε δαιμόνια, ἀνέσταινε νεκρούς. Νόμιζαν, ὅτι μποροῦσαν νὰ νικήσουν τὸ νικητὴ τοῦ θανάτου. Νόμιζαν, ὅτι μποροῦσαν νὰ ἐξοντώσουν τὸν Ἰησοῦ. Καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς σταυρώθηκε καὶ ἀπέθανε καὶ αὐτοὶ νόμισαν, ὅτι ἡ σταύρωσι καὶ ὁ θάνατός του ἦταν κατορθώματά τους καὶ ἔθεταν τέρμα στὴ θαυματουργία του, ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν προφητευμένη αὐτοανάστασί του ἔκανε μεγαλύτερο θαῦμα. Ὄντως ἄφρονες, ἀνόητοι, οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ μέσου τῶν αἰώνων δὲν ἔπαυσε νὰ θαυματουργῇ καὶ ν᾽ ἀποδεικνύῃ τὴ δύναμί του καὶ τὴ θεότητά του.

«Πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν». Ὅλοι θὰ πιστεύσουν σ᾽ αὐτόν. Βεβαίως δὲν πίστευσαν ὅλοι στὸ Χριστό. Διότι *«οὐ πάντων ἡ πίστις»* (Β΄ Θεσ. γ΄ 2). Δὲν εἶνε ὅλοι ἄξιοι πίστεως, ὅπως δὲν ἦταν οἱ ἐν λόγῳ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ὡμολογοῦσαν τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὅμως δὲν πίστευαν. Ἡ καρδία εἶχε λόγους, τοὺς ὁποίους ἀγνοοῦσε ἡ λογική! Ἡ πίστι εἶνε χάρισμα, τὸ ὁποῖο ὁ Θεὸς δίνει σὲ ἀνθρώπους μὲ ταπεινοφροσύνη καὶ καλὴ προαίρεσι. Ἀποδείξεις γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως ὑπάρχουν ἀναρίθμητες. Ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦν οἱ ἀποδείξεις, γιὰ νὰ πιστεύσῃ κανείς· χρειάζεται καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ καλὴ προ-

αίρεσι, ποὺ ἔλειπαν ἀπὸ τοὺς ἐν λόγῳ Ἰουδαίους. Αὐτοὶ λέγοντας, ὅτι *«πάντες»*, *ὅλοι*, θὰ πιστεύσουν στὸν Ἰησοῦ, ἐκφράσθηκαν μὲ ὑπερβολή. Καὶ μὲ τὴν ὑπερβολὴ ἔδειξαν τὸ μεγάλο πανικό, ποὺ εἶχαν πάθει ἀπὸ τὴ δρᾶσι, τὴ θαυματουργία καὶ τὴν ἐπίδρασι τοῦ Ἰησοῦ στὸν πολὺ λαό.

«Καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος». *Καὶ θὰ ἔλθουν οἱ Ρωμαῖοι καὶ θὰ καταστρέψουν καὶ τὸν τόπο μας καὶ τὸ ἔθνος μας.* Ἄραγε πίστευαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ σ' αὐτὸ ποὺ ἔλεγαν; Πίστευαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν κίνδυνος νὰ ἐπεμβοῦν οἱ Ρωμαῖοι κατακτητὲς καὶ νὰ καταστρέψουν τὸν τόπο τους καὶ τὸ ἔθνος τους; Νόμιζαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ ἐξήγειρε τὸ λαὸ σὲ ἐπανάστασι κατὰ τῶν Ρωμαίων κατακτητῶν; Βλέποντας ὁ λαός, ὅτι ὁ Ἰησοῦς διέθετε ὑπερδύναμι, δὲν ἐπιδίωκε νὰ τὸν ἁρπάξῃ καὶ νὰ τὸν ἀνακηρύξῃ βασιλέα, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἔφευγε; Καὶ δὲν συνέσταινε ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους νὰ πληρώνουν στὸν Καίσαρα φόρο; Καὶ ἡ ὅλη ἀπέριττη καὶ ταπεινὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἔδειχνε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε κοσμικὲς καὶ πολιτικὲς φιλοδοξίες; Πῶς λοιπὸν νὰ πιστεύσωμε, ὅτι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι πίστευαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ προκαλοῦσε ἐπανάστασι τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν Ρωμαίων καὶ οἱ Ρωμαῖοι θὰ ἐπενέβαιναν καὶ θὰ ἀφάνιζαν τὸν τόπο καὶ τὸ ἔθνος; Ἂν ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ προκαλέσῃ ὁ Ἰησοῦς ἐπανάστασι τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν Ρωμαίων, ἤδη οἱ Ρωμαῖοι, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦσαν τὰ πράγματα, θὰ εἶχαν συλλάβει καὶ περιορίσει ἢ θανατώσει τὸν Ἰησοῦ.

Ὅσοι Ἰουδαῖοι παρουσίαζαν τὸν Ἰησοῦ ὡς ἐπικίνδυνο γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ τόπου καὶ τὴν ὑπόστασι τοῦ ἔθνους, τὸν παρουσίαζαν ἔτσι μᾶλλον προσχηματικά, γιὰ νὰ ἐπηρεάσουν ἄλλους καὶ νὰ ἐξάψουν τὸ κατ' αὐτοῦ πάθος. Ἐκεῖνο, ποὺ φοβοῦνταν οἱ θρησκευτικοὶ ταγοὶ καὶ ὁδηγοὶ τοῦ Ἰσραήλ, ἦταν τοῦτο· τὸ ν' ἀκολουθήσῃ ὁ λαὸς τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ χάσουν αὐτοὶ τὴν ἐξουσία ἐπὶ τοῦ λαοῦ, καὶ τὶς ἀπολαβὲς ἀπὸ τὴν ἐξουσία. Σκέπτονταν: Ἂν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀφάνταστη θαυματουργικὴ δύναμι ἐπικρατήσῃ ὡς θρησκευτικὸς ἡγέτης τοῦ λαοῦ, ἐμεῖς χανόμαστε!

Ὁ προσχηματικὸς ἰσχυρισμός, ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ Ἰησοῦ οἱ Ρωμαῖοι θὰ κατέστρεφαν τὸν τόπο καὶ τὸ ἔθνος, πραγματοποιήθηκε κατὰ τὴν ἅλωσι τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὶς λεγεῶνες τῶν Ρωμαίων τὸ 70 μ.Χ. Ἀλλὰ τοῦτο συνέβη ὄχι διότι οἱ Ἰουδαῖοι πίστευσαν στὸ Χριστό, ἀλλὰ διότι δὲν πίστευσαν καὶ λόγῳ τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς Χριστοκτονίας ἦλθον *«ἡμέραι ἐκδικήσεως»* (Λουκ. κα' 22).

Στίχ. 49-52: ***«Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν, Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθνῄσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν».***

Τὸ ***«εἷς»*** σημαίνει *«ἕνας»*. Τὸ ***«ὢν»***, μετοχὴ τοῦ «εἰμί», σημαίνει *«ὁ ὁποῖος ἦταν»*. Τὸ ***«ἐνιαυτός»*** σημαίνει *«ἔτος»*. Τὸ ***«οἶδα»*** σημαίνει *«γνωρίζω»*. Τὸ ***«ἀπόληται»*** εἶνε μετοχὴ ἀορίστου β΄ τοῦ «ἀπόλλυμαι», ποὺ σημαίνει *«χάνομαι»*.

Μεταφράζουμε: *«Τότε ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ Καϊάφας, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀρχιερεὺς τοῦ ἔτους ἐκείνου, τοὺς εἶπε: "Σεῖς δὲν ξέρετε τίποτε, οὔτε σκέπτεσθε, ὅτι μᾶς συμφέρει νὰ πεθάνῃ ἕνας ἄνθρωπος γιὰ τὸ λαό, καὶ νὰ μὴ χαθῇ ὅλο τὸ ἔθνος". Τοῦτο ὅμως δὲν εἶπε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦταν ἀρχιερεὺς τοῦ ἔτους ἐκείνου προφήτευσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔμελλε νὰ πεθάνῃ γιὰ τὸ ἔθνος. Καὶ ὄχι μόνο γιὰ τὸ ἔθνος, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ συγκεντρώσῃ σ' ἕνα ποίμνιο τὰ διασκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ».*

«Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου». *Ὁ Καϊάφας, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀρχιερεὺς τοῦ ἔτους ἐκείνου.* Ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι μετεῖχαν στὴ συνεδρίασι, ὀνομαστικῶς ἀναφέρεται μόνον ὁ Καϊάφας. Ὁ Καϊάφας εἶχε ἀξίωμα. Μεγάλο ἀξίωμα χωρὶς ἀξία. Πολλὲς φορὲς σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, ἐπειδὴ δὲν ἐπικρατεῖ ἀξιοκρατία, ἄνθρωποι μὲ μικρὴ ἀξία ἢ χωρὶς ἀξία καταλαμβάνουν μερικὰ ἀξιώματα. Ὁ Καϊάφας ἦταν ἀρχιερεύς. Κατὰ τὸ Μωσαϊκὸ νόμο τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα ἦταν ἰσόβιο. Ἀλλ' οἱ Ρωμαῖοι, ὅπως ἄλλοτε οἱ Σύριοι (Β΄ Μακ. δ΄ 7 καὶ ἑξῆς, 23 καὶ ἑξῆς), συχνὰ ἀντικαθιστοῦσαν τοὺς ἀρχιερεῖς αὐθαιρέτως. Καὶ γινόταν ἀρχιερεὺς ὅποιος πλήρωνε στὸν κατακτητὴ περισσότερα χρήματα. Τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα κατέστη ὠνητό, ἀγοραζόταν μὲ χρήματα! Ἕνα μεγάλο κακό, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς ἦταν Σαδδουκαῖοι, ποὺ δὲν πίστευαν στὸ πνεῦμα καὶ στὴν ἀνάστασι (Πράξ. κγ΄ 8). Ἄλλο δὲ μεγάλο κακό, ὅτι τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα ἀγοραζόταν μὲ χρήματα. Ἄθλιοι καὶ τρισάθλιοι οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ πρῶτος μεταξὺ τῶν ἀθλίων καὶ τῶν τρισαθλίων ὁ Καϊάφας, ***«ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου»***, ἀρχιερεὺς τοῦ ἔτους ἐκείνου, κατὰ τὸ ὁποῖο σταυρώθηκε ὁ Ἰησοῦς κατόπιν καταδίκης ἀπὸ τὸ Μέγα Συνέδριο, τοῦ ὁποίου πρόεδρος ἦταν αὐτός.

Ὁ Καϊάφας διατήρησε τὴν ἀρχιερατικὴ ἐξουσία ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀπὸ τὸ 18 ἕως τὸ 36 μ.Χ. Ὅπως φαίνεται, πλήρωσε πολλὰ στοὺς Ρωμαίους, γιὰ νὰ διατηρήσῃ τόσο πολὺ τὴν ἐξουσία. Καὶ ὅπως ἐπίσης φαίνεται, εἰσέπραττε πολλά, πολὺ περισσότερα, ἀπὸ τὸ ναό, ποὺ εἶχε καταντήσει *«οἶκος ἐμπορίου»* καὶ *«σπήλαιον λῃστῶν»* (β´ 16, Ματθ. κα´ 13).

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τρεῖς φορὲς ἀναφέρει στὸ εὐαγγέλιό του, ὅτι ὁ Καϊάφας ἦταν ***«ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου»*** (στίχ. 49, 51, ιη´ 13). Ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αὐτὸ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς ἀγνοοῦσε, ὅτι ὁ Καϊάφας εἶχε τὴν ἀρχιερατικὴ ἐξουσία καὶ πρὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ μετὰ ἀπ᾽ αὐτό, ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Γράφει ὅμως ἐπανειλημμένως, τρεῖς φορές, ὅτι ὁ Καϊάφας ἦταν ἀρχιερεὺς τοῦ ἔτους ἐκείνου, γιὰ νὰ δείξῃ πόσο μεγάλο καὶ σημαντικὸ ἦταν τὸ ἔτος ἐκεῖνο, κατὰ τὸ ὁποῖο ἔγινε ἡ σταύρωσι τοῦ Χριστοῦ, στὴν ὁποία ὁ Καϊάφας ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλο. Ὁ εὐαγγελιστὴς θέλησε νὰ εἰπῇ: Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο τῆς σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ ἀρχιερεὺς καὶ ἄρα πρῶτος ἔνοχος τῆς Χριστοκτονίας ἦταν ὁ Καϊάφας. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἶνε τὸ πλέον ἀξιομνημόνευτο, ἀπὸ μὲν τὴν πλευρὰ τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν ὑπερτάτη θυσία του, ἀπὸ δὲ τὴν πλευρὰ τοῦ Καϊάφα γιὰ τὴ μεγαλύτερη εὐθύνη του ὡς πρὸς τὸ μέγιστο ἔγκλημα. Ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν Πιλᾶτο: *«Ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει»* (ιθ´ 11). Ὁ Καϊάφας, ὁ ὁποῖος μὲ παρέδωσε σὲ σένα, ἔχει μεγαλύτερη ἁμαρτία.

Ὁ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴ σταύρωσι τοῦ Ἰησοῦ, ὀνομαστικῶς ἀναφερόμενος στὸ εὐαγγέλιο, Καϊάφας, ἀπέκτησε τὴν κακὴ ἀθανασία. Ἔμεινε στὴν Ἱστορία ὡς ὁ ἀπαισιώτερος Ἰουδαῖος ἀρχιερεύς. Καὶ ἔγινε σύμβολο ὅλων τῶν κακῶν ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὸν Καϊάφα παραβάλλουμε καὶ Καϊάφες ὀνομάζουμε τοὺς κακοὺς ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας.

«Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν», εἶπε ὁ Καϊάφας. Σεῖς δὲν γνωρίζετε τίποτε. Οἱ ἄλλοι στὸ συνέδριο προβληματίζονταν καὶ ἔλεγαν, *«Τί νὰ κάνωμε;»*. Ὁ Καϊάφας, ἀγενέστερος, τραχύτερος, θρασύτερος καὶ ἀδιστακτότερος τῶν ἄλλων δὲν ἀμφιβάλλει περὶ τοῦ πρακτέου, ἔχει καταλήξει στὴν ἀπόφασι τῆς θανατώσεως τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ὡς ἐξουσίαν ἔχων, ἐπειδὴ ἦταν ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερεύς, καὶ ὡς μοναδικὴ αὐθεντία ἀποφαινόμενος δηλώνει, ὅτι αὐτὸς μόνο καταλαβαίνει καὶ ξέρει τί πρέπει νὰ γίνῃ, ἐνῷ οἱ ἄλλοι, ἐννοεῖται, δὲν καταλαβαίνουν καὶ δὲν ξέρουν, καὶ εἶνε ἄξιοι μομφῆς γιὰ τὸ ἀναποφάσιστο καὶ τὴν ἀδράνειά τους.

Ἐπειδὴ τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα καὶ στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ταπεινοῦ Ναζωραίου, ἔχει ὑπερεξογκωθῆ καὶ ὑπερεξυψωθῆ καὶ σφόδρα ἐκκοσμικευθῆ, ἐκτρέφει ὑπερμέτρως τὸν ἐγωισμὸ πολλῶν ἀρχιερέων, κενῶν πνευματικοῦ περιεχομένου καὶ κενοδόξων, καὶ γι᾿ αὐτὸ πολλοὶ ἀρχιερεῖς συμπεριφέρονται ὡς σύγχρονοι Καϊάφες, κατὰ τρόπο αὐταρχικὸ καὶ δεσποτοκρατικό. Ἕνας ἀπ᾿ αὐτοὺς ὑπερεξαίροντας τὸ ἀξίωμά του ἔγραψε σὲ βιβλίο του, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος εἶνε «τὸ κριτήριον τῆς ἀληθείας» καὶ «ὁ ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας»!

«Οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται». *Οὔτε σκέπτεσθε, ὅτι μᾶς συμφέρει νὰ πεθάνῃ ἕνας ἄνθρωπος γιὰ τὸ λαό, καὶ νὰ μὴ χαθῇ ὅλο τὸ ἔθνος.* Ὁ Καϊάφας συνεχίζει νὰ μέμφεται τοὺς ἄλλους, ὅτι δὲν ***«διαλογίζονται»***, δὲν σκέπτονται, δὲν περνάει ἀπὸ τὸ νοῦ τους τὸ τί εἶνε συμφέρον, εἶνε ἀργόστροφοι, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, ἤ, μᾶλλον, ἔθεσαν τὸ μυαλό τους σὲ ἀδράνεια, ἐνῷ τὸ ἰδικό του μυαλό, ἐννοεῖται, παίρνει πολλὲς στροφές, λειτουργεῖ ἄριστα. Ὅσοι ἔχουν μεγάλα ἀξιώματα καὶ μεγάλη ἐξουσία, ὑπερεξαίροντας τὸ ἀξίωμά τους νομίζουν, ὅτι ἔχουν καὶ πολὺ μυαλό, βρίσκουν τὶς σωστὲς λύσεις καὶ εἶνε αὐθεντίες.

Ὁ Καϊάφας προηγουμένως (στίχ. 48) παρουσίασε τὸν Ἰησοῦ ὡς κίνδυνο καταστροφῆς τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἔθνους. Καὶ τώρα, γιὰ ν᾿ ἀποτραπῇ ὁ κατ᾿ αὐτὸν κίνδυνος ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, δὲν συμβουλεύει νὰ ἀπαγορευθῇ σ᾿ αὐτὸν νὰ ὁμιλῇ, ἢ νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ φυλακισθῇ, ἢ νὰ ἐξορισθῇ. Ἀλλὰ τί συβουλεύει; Ὅ,τι σκληρότερο, ὅ,τι χειρότερο: Νὰ θανατωθῇ! Νὰ πεθάνῃ ὡς κακοποιός! Ποιός κακοποιός; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γέμισε τὴν Παλαιστίνη μὲ εὐεργεσίες! Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἔχουν συναισθήματα φιλανθρωπίας καὶ εὐσπλαγχνίας, ἤ, ἂν ἔχουν, τὰ ἀποβάλλουν ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ γίνονται ἀπάνθρωποι καὶ ἀπαίσιοι. Μετὰ τὸν Μάρτυρα τοῦ Γολγοθᾶ πόσα ἑκατομμύρια Χριστιανοὶ χωρὶς αἰτία καὶ παρὰ τὴν ἀγαθότητα καὶ καλωσύνη τους δὲν ὑπέστησαν φρικτὰ μαρτύρια ἀπὸ ἀπανθρώπους καὶ ἀπαισίους ἐχθροὺς τῆς Πίστεώς μας!...

Ὁ Καϊάφας σκέπτεται πολιτικά. Καὶ παρουσιάζει τὴ σκέψι του ὡς λογικὴ καὶ σωτήρια: Εἶνε συμφέρον νὰ πεθάνῃ ἕνας ἄνθρωπος, γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ πολλοί, ὁ λαός, τὸ ἔθνος. Ἔτσι συνήθως οἱ κακοὶ ἄρχοντες παρουσιάζουν τὶς ἐγκληματικὲς ἀντιλήψεις καὶ πράξεις τους ὡς εὔλογες.

«Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν». Τὸ ὅτι ἦταν συμφέρον νὰ πεθάνῃ ἕνας ἄνθρωπος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, τοῦτο ὁ Καϊάφας δὲν εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἦταν προφητεία, πολὺ δὲ παράδοξη προφητεία. Διότι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔβαλε στὸ νοῦ καὶ στὸ στόμα τοῦ Καϊάφα λόγο, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Καϊάφας δὲν εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ εἶνε προφητικός. Ἐπίσης αὐτὸς ὁ λόγος ἐτέθη στὸ νοῦ καὶ στὸ στόμα τοῦ Καϊάφα μὲ ἄλλη ἔννοια ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Καϊάφα καὶ μὲ ἄλλη ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Καϊάφας βεβαίως νόμιζε, ὅτι ὡμιλοῦσε ἀφ' ἑαυτοῦ. Καὶ ἐμεῖς βεβαίως τὸ αὐτὸ θὰ νομίζαμε, ἂν ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν ἀποκάλυπτε, ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Καϊάφα ἦταν προφητεία. Ἀλλὰ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀσφαλῶς δὲν ὑπῆρχε πιθανότης νὰ διανοηθῇ, ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος ἦταν προφητεία, ἂν δὲν τοῦ ἀποκάλυπτε τοῦτο ὁ Θεός. Λόγος πλήρως ἀνταποκρινόμενος πρὸς τὰ μοχθηρὰ καὶ κακοῦργα αἰσθήματα τοῦ Καϊάφα ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ ποιός θὰ μποροῦσε νὰ ὑποπτευθῇ, ὅτι ἦταν ἔμπνευσι Θεοῦ καὶ προφητεία; Ἡ παροῦσα περίπτωσι εἶνε ἀπόδειξι τῆς θεοπνευστίας τοῦ εὐαγγελιστοῦ.

Ὅπως ὁ Καϊάφας τὸ λόγο, ὅτι συνέφερε νὰ πεθάνῃ ἕνας ἄνθρωπος γιὰ τὸ λαό, δὲν εἶπε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔβαλε αὐτὸ τὸ λόγο στὸ νοῦ του καὶ στὸ στόμα του, ἔτσι εἶνε δυνατὸ νὰ συμβαίνῃ καὶ μὲ λόγους, τοὺς ὁποίους λέγουμε ἐμεῖς. Διὰ τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων, ἀνδρῶν θεοπνεύστων, ὡμιλοῦσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, καὶ γι' αὐτὸ ἡ διδασκαλία τους εἶνε ἀλάθητη. Ἐμεῖς κάνουμε καὶ λάθη στὸ λόγο, διότι δὲν εἴμεθα θεόπνευστοι, ὅπως οἱ Προφῆτες καὶ οἱ Ἀπόστολοι. Ἄλλοτε σκεπτόμεθα καὶ ἐκφραζόμεθα ὀρθῶς καὶ ἄλλοτε ἐσφαλμένως. Ὑπάρχουν δὲ καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες στὸ νοῦ καὶ στὸ στόμα μας θέτει ἔννοιες καὶ λέξεις ὁ Θεός, ὁπότε καὶ ἐμεῖς δὲν ὁμιλοῦμε ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ δι' ἡμῶν, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνωμε, ὁμιλεῖ ὁ Θεός. Ἀναφέρουμε ἐδῶ ἕνα παράδειγμα, τὸ ὁποῖο σ' ἐμᾶς καὶ σ' ὅσους τὸ ἄκουσαν προκάλεσε μεγάλη ἐντύπωσι:

Πρὸ ἐτῶν ἦλθε ἀπὸ τὸν Καναδᾶ ἕνα γνωστὸ σ' ἐμένα εὐσεβὲς ζεῦγος ὁμογενῶν. Καὶ μία ἡμέρα ἐπισκέφθηκαν μία φοβερὴ ἀσκήτρια διὰ Χριστὸν σαλή. Καὶ στὴ συνέχεια ἐπισκέφθηκαν τὸν ὑποφαινόμενο. Καὶ ὅταν ἀνέφεραν τὴν ἐπίσκεψί τους στὴ διὰ Χριστὸν σαλὴ καὶ τοὺς ρώτησα, τί τοὺς εἶπε ἡ σαλή, μοῦ ἀπάντησαν: Εἶπε διάφορα σαλά, καὶ στὸ τέλος, ὅταν τὴν παρακαλέσαμε νὰ εἰπῇ ἕνα πνευματικὸ λόγο, μᾶς κοίταζε καλὰ καὶ εἶπε: «Παιδιά μου, ἐκεῖ στὰ ξένα, ποὺ εἶσθε,

ν᾽ ἀγωνίζεσθε, διότι ὁ θερισμὸς εἶνε πολὺς καὶ οἱ ἐργάτες ὀλίγοι». Πῆρα τοὺς ἐπισκέπτες μου καὶ πήγαμε σ᾽ ἕνα μοναστῆρι, ὅπου ἡγουμένη ἦταν μία ἁγία ψυχή, ὀλιγόλογη, καὶ τὴν παρακάλεσα νὰ τοὺς πῇ δυὸ λόγια. Καὶ ἐκείνη τοὺς κοίταξε καλὰ καὶ εἶπε: «Παιδιά μου, ἐκεῖ στὰ ξένα, ποὺ εἶσθε, ν᾽ ἀγωνίζεσθε, διότι ὁ θερισμὸς εἶνε πολὺς καὶ οἱ ἐργάτες ὀλίγοι». Τὰ ἴδια ἀκριβῶς λόγια, ποὺ εἶπε ἡ διὰ Χριστὸν σαλή. Κατόπιν τοὺς πῆρα καὶ πήγαμε σ᾽ ἕνα ναό, ὅπου ἕνας εὐλαβὴς ἱερομόναχος διάβαζε εὐχὲς σὲ ἀσθενεῖς καὶ δαιμονιζομένους. Τὸν παρακάλεσα νὰ κάνῃ μικρὴ διακοπὴ καὶ νὰ τοὺς πῇ ἕνα πνευματικὸ λόγο. Καὶ ἐκεῖνος τοὺς κοίταξε καλὰ καὶ εἶπε: «Παιδιά μου, ἐκεῖ στὰ ξένα, ποὺ εἶσθε, ν᾽ ἀγωνίζεσθε, διότι ὁ θερισμὸς εἶνε πολὺς καὶ οἱ ἐργάτες ὀλίγοι». Γεμᾶτοι κατάπληξι καὶ θαυμασμὸ γυρίσαμε καὶ κοίταζε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Ἀπόρησε ὁ ἱερομόναχος καὶ ρώτησε: Γιατί κοιτάζετε ἔτσι; Τί συμβαίνει; Τοῦ εἴπαμε: Πάτερ, εἶσθε ὁ τρίτος, ποὺ εἶπε τὸν ἴδιο ἀκριβῶς λόγο! Μὲ τὸ στόμα καὶ τῶν τριῶν ὡμίλησε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Δὲν παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ μᾶς φωτίζῃ; Καὶ ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἀνταποκρίνεται στὶς παρακλήσεις μας, εἶνε φυσικό, ἢ μᾶλλον ὑπερφυσικό, νὰ ἐμβάλλῃ ἔννοιες καὶ λόγους στὴ διάνοιά μας καὶ στὸ στόμα μας.

Ὁ Καϊάφας, ἄνθρωπος φθονερός, μοχθηρὸς καὶ κακοῦργος, ποὺ καταδίκασε τὸ Χριστὸ σὲ θάνατο, δὲν προφήτευσε βεβαίως ὡς ἄξιος. Ἀλλὰ προφήτευσε ὡς ἀρχιερεύς. Καὶ ὄχι ἁπλῶς ὡς ἀρχιερεύς, ἀλλ᾽ ὡς ἀρχιερεὺς ἐκείνου τοῦ ἔτους, ὡς ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερεύς. Πάντοτε ὑπῆρξαν ἄξιοι καὶ ἀνάξιοι φορεῖς τῆς ἱερωσύνης. Στὴν δὲ ἐποχή μας, ἐποχὴ ἀποστασίας ἀπὸ τὴν πίστι, ὑλιστικὴ καὶ σαρκολατρική, οἱ ἀνάξιοι ἱερωμένοι ἔγιναν περισσότεροι, τὰ πάσης φύσεως σκάνδαλά τους πληθύνθηκαν, πολὺ μεγάλη κατακραυγὴ ὑπάρχει ἐναντίον τους, καὶ πολλοὶ ἐρωτοῦν: Ἐνεργεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου τῶν ἀναξίων καὶ σκανδαλοποιῶν κληρικῶν; Εἶνε ἔγκυρα τὰ τελούμενα ἀπ᾽ αὐτοὺς μυστήρια;

Τὴν ἀπάντησι δίνει τὸ χωρίο, ποὺ ἐξετάζουμε. Ἀφοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ἐνήργησε διὰ μέσου τοῦ ἀντιχρίστου ἀρχιερέως Καϊάφα καὶ προφήτευσε, ἐνεργεῖ καὶ διὰ μέσου ὅλων τῶν ἱερωμένων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τελοῦν ἐγκύρως τὰ μυστήρια ἀσχέτως πρὸς τὸ ἠθικὸ ποιόν τους. Ἀλλοίμονο ἂν τὸ κῦρος τῶν μυστηρίων καὶ ἡ σωτηρία μας ἐξαρτῶνταν ἀπὸ τὸ ἠθικὸ ποιὸν τῶν κληρικῶν. Τότε ὅλοι ἔπρεπε νὰ ἀμφιβάλλωμε γιὰ τὴν σωτηρία μας, ἢ μᾶλλον νὰ εἴμεθα βέβαιοι γιὰ τὴν ἀπώλειά μας. Διότι ποιός ξέρει ἂν ὁ κληρικός, ποὺ μᾶς βαπτίζει, μᾶς ἐξομολογεῖ, μᾶς κοινωνεῖ, δὲν ἐνδέχεται, ἕνα ἔστω τοῖς χιλίοις, νὰ

εἶνε ὑποκριτής; Καὶ ἂν αὐτὸς εἶνε ὄντως εὐσεβής, ἦταν εὐσεβὴς καὶ ὁ ἐπίσκοπος, ὁ ὁποῖος τὸν χειροτόνησε; Ἦταν εὐσεβεῖς καὶ ὅλοι οἱ προηγουμένως χειροτονηθέντες καὶ χειροτονήσαντες ἐπίσκοποι; Ἀσφαλῶς δὲν ἦταν ὅλοι εὐσεβεῖς. Ὑπῆρχαν καὶ οἱ ἀσεβεῖς. Καὶ μεταξὺ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων ὁ ἕνας ἦταν ἀσεβής. Κατὰ τὸν Πατερικὸ λόγο καὶ τὴν πίστι τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἐκλέγει ὅλους, ἀλλὰ χειροτονεῖ ὅλους καὶ ἐνεργεῖ δι' ὅλων χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ. Ὅλοι λοιπὸν οἱ Ὀρθοδόξως χειροτονημένοι, εἴτε ἄξιοι εἴτε ἀνάξιοι, εἶνε φορεῖς τῆς ἱερωσύνης, καὶ δυνάμει τῆς ἱερωσύνης τους τελοῦν ἐγκύρως τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οἱ μετέχοντες τῶν μυστηρίων πιστοὶ σῴζονται.

Μὲ τὸ λόγο, ὅτι συνέφερε νὰ πεθάνῃ ἕνας ἄνθρωπος ὑπὲρ ***«τοῦ λαοῦ»*** ἢ ***«τοῦ ἔθνους»***, ὁ Καϊάφας προφήτευσε, ***«ὅτι ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθνῄσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους»***. Ἐδῶ ***«ὁ λαός»*** ἢ ***«τὸ ἔθνος»*** εἶνε οἱ Ἰουδαῖοι. Ἀλλ' *«Ἰουδαίων ὁ Θεὸς μόνον; Οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν* (ἐθνικῶν)*; Ναί, καὶ ἐθνῶν»* (Ρωμ. γ΄ 29), λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἐπίσης λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς *«πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»* (Α΄ Τιμ. β΄ 4). Ὁ Θεὸς δημιούργησε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀγαπᾷ ὅλους, καὶ θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι. Γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστὴς προλαμβάνει παρεξήγησι τοῦ λόγου τοῦ Καϊάφα. Γιὰ νὰ μὴ συναγάγῃ δηλαδὴ κανεὶς ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Καϊάφα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πέθανε μόνο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους, πρόσθεσε: ***«Καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν»***. Ὁ Ἰησοῦς θυσιάσθηκε καὶ γιὰ *«τοὺς ἐγγὺς»* καὶ γιὰ *«τοὺς μακράν»* (Ἐφ. β΄ 17), καὶ γιὰ τοὺς Ἰουδαίους δηλαδὴ καὶ γιὰ τοὺς ἐθνικοὺς ἢ εἰδωλολάτρες. ***«Τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα»*** εἶνε οἱ ἀνὰ τὴν οἰκουμένη διεσπαρμένοι καλοπροαίρετοι ἐθνικοί. Δυνάμει τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ συνάγονται καὶ αὐτοὶ ***«εἰς ἕν»***, ἀποκτοῦν διὰ τῆς πίστεως ἑνότητα, γίνονται ἕνα σῶμα, ἐντάσσονται στὸ ἕνα ποίμνιο κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους: *«Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν»* (ι΄ 16, βλέπε καὶ Ἐφ. β΄ 14, 15, 16, γ΄ 6, δ΄ 4). Ὁ λόγος τοῦ εὐαγγελιστοῦ γιὰ συναγωγὴ τῶν πιστευόντων ***«εἰς ἕν»***, καθὼς καὶ οἱ παράλληλοι πρὸς αὐτὸν λόγοι, στοὺς ὁποίους παραπέμψαμε, καὶ ἄλλοι βεβαίως λόγοι τῆς Γραφῆς, ἀποδεικνύουν, ὅτι δὲν ὑπάρχουν πολλὲς Ἐκκλησίες, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Οἰκουμενιστές, ἀλλὰ μία Ἐκκλησία, ἡ κατέχουσα τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως.

Στίχ. 53-54: *«Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν, κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ».*

Τὸ πρῶτο ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ τὸ ἐξηγοῦμε «*δέ*», τὸ δεύτερο ***«οὖν»*** εἶνε τῆς ἀκολουθίας καὶ τὸ ἐξηγοῦμε «*γι' αὐτό*». Τὸ ***«συνεβουλεύσαντο»*** σημαίνει «*ἀποφάσισαν ἀπὸ κοινοῦ*». Τὸ ***«παρρησίᾳ»*** σημαίνει «*φανερῶς, δημοσίως*». Καὶ ***«χώρα»*** σημαίνει «*τόπος*».

Μεταφράζουμε: «*Ἀπ' ἐκείνη δὲ τὴν ἡμέρα ἀποφάσισαν ἀπὸ κοινοῦ νὰ τὸν θανατώσουν. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκανε πλέον δημόσιες ἐμφανίσεις μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἀναχώρησε ἀπ' ἐκεῖ στὸν τόπο πλησίον τῆς ἐρήμου, στὴν πόλι τὴν ὀνομαζομένη Ἐφραίμ, καὶ ἐκεῖ ἔμενε μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του*».

«Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας». Ἀπ' ἐκείνη τὴν ἡμέρα οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, οἱ θρησκευτικοὶ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραὴλ οἱ ἀρχόμενοι ἀπὸ τὰ πάθη τους, συνεδρίασαν καὶ συσκέφθηκαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὁ Καϊάφας πρότεινε καὶ συμβούλευσε τὴ θανάτωσι τοῦ Ἰησοῦ χάριν τοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἐγκληματικὴ ἔννοια, ποὺ αὐτὸς ἔδινε στὸ λόγο, ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὸ στόμα του, καὶ ὄχι μὲ τὴ θυσιαστικὴ καὶ ἐξιλεωτικὴ ἔννοια, ποὺ ἔδινε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἐκείνη ἡ ἡμέρα γιὰ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους δὲν ἦταν φωτεινή, ἀλλὰ σκοτεινή, διότι οἱ σκοτεινοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἔλαβαν τὴ σκοτεινὴ ἀπόφασι νὰ σκοτώσουν τὸ Φῶς.

«Συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν». Καὶ ἄλλοτε οἱ ἀδίστακτοι ἐχθροὶ ἐπιδίωκαν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ (ε΄ 18, ζ΄ 19). Ἀλλ' αὐτὴ τὴ φορὰ ***«συνεβουλεύσαντο»***, ἔκαναν συμβούλιο, ἄκουσαν τὴν πρότασι καὶ συμβουλὴ τοῦ Καϊάφα, καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἔλαβαν ἀπόφασι νὰ θανατώσουν τὸν ἀνεπιθύμητο Ἰησοῦ, τὸ κάρφος στὰ φθονερὰ μάτια τους. Κατὰ τὴ συνεδρίασι καὶ σύσκεψι ὁ ἕνας ἐνθάρρυνε τὸν ἄλλο στὴν ἐγκληματικὴ γνώμη, καὶ μετὰ τὴν κοινὴ ἀπόφασι τὸ ἔγκλημα δὲν φαινόταν πλέον δύσκολο καὶ ἀπραγματοποίητο, ἀλλὰ κατορθωτὸ καὶ εὔκολο. Κάνει δὲ ἐντύπωσι, ὅτι σ' αὐτὸ τὸ συμβούλιο τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν Φαρισαίων δὲν ἀναφέρεται οὔτε μία ἐξαίρεσι συνέδρου, ποὺ νὰ διαφώνησε. Ὅλοι συμφώνησαν στὸ ἔγκλημα!

Ὑπάρχει ἑνότης πίστεως καὶ ἑνότης ἀπιστίας, ἑνότης ἐν Χριστῷ καὶ ἑνότης ἐν Διαβόλῳ.

Μετὰ τὴν ἀπόφασι τοῦ συμβουλίου τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν Φαρισαίων ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐμφανιζόταν δημοσίως μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, τῶν ἐχθρῶν του, καὶ ἀποσύρθηκε σὲ μιὰ πόλι ὀνομαζομένη Ἐφραὶμ κοντὰ στὴν ἔρημο μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του. Οἱ μαθηταί, πλὴν ἑνός, πιστοὶ στὸν Ἰησοῦ. Καὶ γι' αὐτὸ σ' αὐτοὺς κατὰ τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο ὁ Ἰησοῦς θὰ εἰπῇ: *«Ὑμεῖς ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου»* (Λουκ. κβ' 28). *Σεῖς εἶσθε ἐκεῖνοι, ποὺ μείνατε μαζί μου στὶς δοκιμασίες μου.*

Ὁ Ἰησοῦς ἀποσύρθηκε στὴν πόλι Ἐφραὶμ κοντὰ στὴν ἔρημο ὄχι βεβαίως ἀπὸ δειλία, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ καὶ ἐρεθίσῃ περισσότερο τοὺς ἤδη ἐρεθισμένους ἐχθρούς του, καὶ διότι ὁ καιρὸς τοῦ μαρτυρίου δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη. Μᾶς διδάσκει δὲ μ' αὐτὴ τὴν πρᾶξι του νὰ μὴ προκαλοῦμε, νὰ μὴν ἐκθέτωμε ἀσκόπως τοὺς ἑαυτούς μας σὲ κίνδυνο, καὶ νὰ μὴ προβαίνωμε ἀκαίρως σὲ ἐνέργειες. Ἐν καιρῷ διωγμῶν οἱ πιστοὶ δὲν παρουσιάζονταν αὐθορμήτως στοὺς διῶκτες καὶ δημίους καὶ δὲν ἔλεγαν, «Ἐδῶ εἴμαστε, βασανῖστε μας καὶ θανατῶστε μας». Τέτοιο πρᾶγμα δὲν τὸ ἤθελε ὁ Θεός. Οἱ πιστοὶ ἔκαναν ἐκεῖνο, ποὺ ἤθελε ὁ Θεός· ὅταν συλλαμβάνονταν, ὡμολογοῦσαν τὴν πίστι καὶ ὑφίσταντο τὸ μαρτύριο.

Στίχ. 55-57: *«Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ Πάσχα ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς. Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες· Τί δοκεῖ ὑμῖν; Ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολὴν ἵνα, ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν»*.

Τὸ ***«ἁγνίζω ἑαυτόν»*** σημαίνει *«ὑποβάλλω τὸν ἑαυτόν μου σὲ τελετουργικὴ κάθαρσι»*. Τὸ ***«ἕστηκα»*** σημαίνει *«εἶμαι, ὑπάρχω, εὑρίσκομαι κάπου»*, ὅπως στὸ α' 26, 35, στ' 22. Τὸ πρῶτο ***«καί»*** τοῦ στίχ. 57 πρέπει νὰ συνδεθῇ πρὸς τὸ ***«ἐντολήν»***, ὅπως στὸ Α' Θεσ. δ' 14 τὸ δεύτερο *«καί»* πρέπει νὰ συνδεθῇ πρὸς τὸ *«κοιμηθέντας»*, καὶ στὸ Τίτ. γ' 14 τὸ *«καί»* πρέπει νὰ συνδεθῇ πρὸς τὸ *«καλῶν ἔργων προΐστασθαι»*. Τὸ ***«γνῷ»***, ἀόριστος β' τοῦ «γινώσκω», ὑποτακτική, γ' ἑνικὸ πρόσω-

πο, σημαίνει «*γνωρίση, μάθη*». Τὸ **«*μηνύσῃ*»**, τοῦ «μηνύω», σημαίνει «*φανερώση, γνωστοποιήση, εἰδοποιήση*».

Μεταφράζουμε: «*Πλησίαζε δὲ τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὴ χώρα ἀνέβηκαν στὰ Ἱεροσόλυμα πρὸ τοῦ Πάσχα, γιὰ νὰ ὑποβάλουν τοὺς ἑαυτούς τους σὲ τελετουργικὲς καθάρσεις. Ἀναζητοῦσαν δὲ τὸν Ἰησοῦ καὶ ἔλεγαν μεταξύ τους εὑρισκόμενοι στὸ ναό: "Τί νομίζετε; Ὅτι δὲν θὰ ἔλθη στὴν ἑορτή;". Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν δώσει καὶ ἐντολή, ἐὰν κανεὶς μάθη ποῦ εἶνε, νὰ εἰδοποιήση γιὰ νὰ τὸν πιάσουν*».

Ἐν ὄψει τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς χώρας τους ἀνέβηκαν στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτή. Ἀνέβηκαν δὲ πρὸ τῆς ἑορτῆς **«*ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς*»**, γιὰ νὰ ὑποβάλουν δηλαδὴ τοὺς ἑαυτούς τους σὲ ἁγνισμό, σὲ τελετουργικὲς καθάρσεις, ὅπως συνηθιζόταν πρὸ τοῦ Πάσχα, γιὰ νὰ προετοιμασθοῦν γιὰ τὴν ἑορτή. Οἱ καθάρσεις προϋπόθεταν βεβαίως ἁμαρτήματα. Ἀλλὰ τελετουργικὲς καθάρσεις δὲν εἶχαν τὴ δύναμι νὰ καθαρίζουν ἀπὸ ἁμαρτήματα. Εἶχαν ἁπλῶς συμβολικὴ σημασία.

Τυπικὸ ἁγνισμὸ εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι, πραγματικὸ ἁγνισμὸ ἔχουμε ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί. «*Ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι*», παραγγέλλει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος (δ΄ 8). *Ἐξαγνίσετε τὶς καρδιές σας, δίβουλοι*. Καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης λέγει: «*Πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ᾽ αὐτῷ ἁγνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι*» (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 3). Καθένας δηλαδή, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἐλπίδα στὸ Χριστὸ νὰ εἶνε στὴν αἰωνιότητα ὅμοιος μ᾽ αὐτόν, καὶ νὰ τὸν βλέπη ὅπως εἶνε, ἐξαγνίζει τὸν ἑαυτό του, ἔχοντας ὡς πρότυπο ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ἁγνός. Μὲ τὸ βάπτισμα, μὲ τὴν πίστι, μὲ τὴν ὑπακοὴ στὴν ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου, μὲ τὸν ἀγῶνα γιὰ τήρησι τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴ μετάνοια καὶ τὴν ἐξομολόγησι, μὲ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθαρίζουμε καρδιά, ψυχή, συνείδησι ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας. Καὶ πάντοτε πρέπει νὰ κάνωμε ἀγῶνα καθάρσεως καὶ ἐξαγνισμοῦ, καὶ κατὰ διαστήματα νὰ προσερχώμεθα σὲ πνευματικὸ πατέρα καὶ νὰ ἐξομολογούμεθα τὶς πνευματικὲς ἀποτυχίες μας, τὶς ἁμαρτίες μας. Προπάντων δὲ νὰ πράττωμε τοῦτο πρὸ τῶν ἑορτῶν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἰδίως τῶν μεγάλων ἑορτῶν, ὥστε νὰ εἴμεθα πνευματικῶς προετοιμασμένοι γιὰ τὶς ἑορτές.

«Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν». Ἐπειδὴ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν ἀποφασίσει τὴ θανάτωσι τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἶχαν δώσει ἐντολή, ἐὰν κάποιος μάθῃ ποῦ βρίσκεται, νὰ εἰδοποιήσῃ νὰ τὸν συλλάβουν, ὁ δὲ Ἰησοῦς, φρονίμως ἐνεργώντας, ἔφυγε καὶ ἀποσύρθηκε στὴν πόλι Ἐφραὶμ κοντὰ στὴν ἔρημο, οἱ Ἰουδαῖοι στὰ Ἱεροσόλυμα τὸν αναζητοῦσαν καὶ ἐρωτοῦσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο: Τί γνώμη ἔχεις; Δὲν θὰ ἔλθῃ στὴν ἑορτή; Ὁ Ἰησοῦς ἦλθε στὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, διότι ἦλθε ἡ ὥρα τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔφερε νέο Πάσχα, ἀσυγκρίτως ἀνώτερο τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα.

Ποιοί ζητοῦσαν τὸν Ἰησοῦ; Καλοπροαίρετοι ἢ κακοπροαίρετοι; Φίλοι ἢ ἐχθροί; Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ. Καὶ καλοὶ καὶ κακοί. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει σὲ κάθε ἐποχή. Τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ ἀπασχολεῖ καὶ καλοὺς καὶ κακούς, καὶ πιστοὺς καὶ ἀπίστους. Εἶνε τὸ ζητούμενο πρόσωπο περισσότερο ὅλων τῶν προσώπων. Δὲν δείχνει δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός;

ΙΒ΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Τὸ δεῖπνο στὴ Βηθανία

Στίχ. 1-2: ***«Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει· ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ».***

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔξι ἡμέρες πρὸ τοῦ Πάσχα ἦλθε στὴ Βηθανία, ὅπου ἦταν ὁ Λάζαρος, ποὺ εἶχε πεθάνει καὶ τὸν ἀνέστησε ἐκ νεκρῶν. Τοῦ ἔκαναν δὲ δεῖπνο ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διακονοῦσε, ὁ δὲ Λάζαρος ἦταν ἕνας ἀπ᾿ αὐτούς, ποὺ κάθονταν στὸ τραπέζι μαζί του».*

Ἡ ὥρα τοῦ πάθους τοῦ Ἰησοῦ ἦλθε πολὺ κοντά. Μερικὲς ἡμέρες χώριζαν τὸν Ἰησοῦ ἀπὸ τὸ μαρτύριο. Καὶ ἀψηφώντας ὁ Κύριος τὴν ἀπόφασι τῶν θανασίμων ἐχθρῶν του ἀρχιέων καὶ Φαρισαίων, ἄφησε τὴν πόλι Ἐφραίμ, ὅπου εἶχε ἀποσυρθῆ, καὶ ἀναχώρησε γιὰ τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν προφητοκτόνο πόλι, ἡ ὁποία ἐντὸς ὀλίγου θὰ γινόταν καὶ Χριστοκτόνος. Γράφει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (θ΄ 51): *«Ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἐστήριξε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ».* Ὅταν πλησίαζε ἡ συμπλήρωσι τῶν ἡμερῶν τοῦ θανάτου του, αὐτὸς σταθερὰ καὶ ἀμετάκλητα ἀποφάσισε νὰ μεταβῇ στὴν Ἱερουσαλήμ. Ἡ Χριστοκτονία ἦταν ἑκούσιο ἔγκλημα τῶν Ἰουδαίων καὶ ἑκούσια θυσία τοῦ Χριστοῦ.

Κατὰ τὴν ἡρωικὴ πορεία του πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ ὁ Ἰησοῦς πέρασε ἀπὸ τὴ Βηθανία, ὅπου ἦταν ἡ ἀγαπημένη καὶ φιλόξενη οἰκογένεια τῶν ἀδελφῶν Λαζάρου, Μάρθας καὶ Μαρίας. ***«Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν».*** Τὸ ***«πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα»*** εἶνε ἀντὶ τοῦ *«ἓξ ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα».* Τέτοιες ἐκφράσεις ἔχουν καὶ οἱ Ο΄: *«Πρὸ δύο ἐτῶν τοῦ σεισμοῦ», «πρὸ τριῶν μηνῶν τοῦ τρυγητοῦ»,* Ἀμὼς α΄ 1, δ΄ 7. Πρβλ. Β΄ Μακ. ιε΄ 36, *«πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς Μαρδοχαϊκῆς ἡμέρας».* Ἡ διέλευσι τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴ Βηθανία δείχνει τὴν εὔνοιά του πρὸς τὰ ἐκεῖ φιλικά του πρόσωπα, τὰ ὁποῖα θ᾿ ἀποχωριζόταν. Ὁ ἐρχομὸς στὴ Βηθανία ἦταν ἀποχαιρετιστήρια ἐπίσκεψι. Πῆγε ἐκεῖ ὁ Κύριος, γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ φιλικὰ πρόσωπα ἐν ὄψει τῶν παθῶν του.

Ἡ σημείωσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὅτι στὴ Βηθανία ἦταν ὁ Λάζαρος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς ἀνέστησε, ὑποδηλώνει, ὅτι ἡ Βηθανία ἦταν

τόπος εἰδικοῦ κινδύνου, ἀφοῦ ἡ ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου, ἀντὶ νὰ προκαλέσῃ θαυμασμὸ καὶ πίστι, προκάλεσε περισσότερο μῖσος τῶν ἐχθρῶν Ἰουδαίων.

«Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ». Ἐκεῖ στὴ Βηθανία, τὴν ὁποία ὁ Ἰησοῦς τίμησε μὲ τὸ μεγαλύτερο μέχρι τότε θαῦμα του, τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου, ἔκαναν δεῖπνο πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰησοῦ. Ποιοί ἔκαναν τὸ δεῖπνο, δὲν καθορίζεται. Φαίνεται πολὺ πιθανὴ ἡ γνώμη πολλῶν ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ἑρμηνευτάς, ὅτι τὸ δεῖπνο ἔκαναν πολλοί, ὁ λαὸς τῆς Βηθανίας, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς μὲ τὸ ὑπερθαύμαστο θαῦμα τίμησε τὸ χωριό τους.

Παρέθεσαν λοιπὸν τράπεζα οἱ ἄνθρωποι σὲ ποιόν; Σ᾽ ἐκεῖνον, ποὺ παραθέτει τράπεζα σ᾽ ὅλο τὸν κόσμο. Ἡ γῆ, μποροῦμε νὰ ποῦμε, εἶνε μία ἀπέραντη τράπεζα, πάνω στὴν ὁποία εἶνε ἀναρίθμητα ἀγαθά, ἀφάνταστη ποικιλία, γιὰ νὰ τρῶμε καὶ νὰ πίνωμε καὶ νὰ γεμίζουν οἱ ὑπάρξεις μας μὲ εὐφροσύνη. Ἀλλ᾽ ὁ πάμπλουτος Κύριος, ποὺ παραθέτει τράπεζα σ᾽ ὅλο τὸν κόσμο, τόσο πολὺ πτώχευσε μὲ τὴν ἐνανθρώπησί του γιὰ τὸν κόσμο, ὥστε τρεφόταν ἀπὸ ἐλεημοσύνες καὶ φιλοξενίες. Ἄραγε ἐκεῖ, στὸ δεῖπνο στὴ Βηθανία, καθὼς οἱ συνδαιτυμόνες καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα, ποὺ διακονοῦσαν στὴν τράπεζα, ἔβλεπαν τὸν Ἰησοῦ, τὸν νεκρεγέρτη τοῦ Λαζάρου, νὰ γεύεται τροφῆς, σκέφθηκε καὶ συγκλονίσθηκε κανεὶς μὲ τὴν ἰδέα, ὅτι γεύεται τροφῆς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τρέφει τὰ σύμπαντα, συντρώγει μαζί τους ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε παντοδύναμος Θεός; Οἱ φιλοξενοῦντες εἶχαν βεβαίως μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν φιλοξενούμενό τους. Ἀλλ᾽ ἂν καὶ ὁ Χριστὸς ἔκανε ὕψιστες διακηρύξεις γιὰ τὸ πρόσωπό του καὶ ἀνέστησε τετραήμερο νεκρό, ἡ ταπεινὴ ἀνθρώπινη ἐμφάνισί του τοὺς ἐμπόδιζε νὰ σχηματίσουν τὴν ὑψίστη ἰδέα, ὅτι ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐνανθρωπήσας. Τὸ ἐμπόδιο γιὰ νὰ φθάσουν οἱ ἄνθρωποι στὴν ὑψίστη ἰδέα γιὰ τὸν ταπεινὸ Ἰησοῦ τὸν Ναζωραῖο παραμέρισε, ὅταν ἦλθε, ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας.

Τίθεται τὸ θέμα, σὲ ποιό σπίτι ἔγινε τὸ δεῖπνο καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὸ χρῖσι τοῦ Κυρίου μὲ μύρο. Στὸ σπίτι τῶν ἀδελφῶν Λαζάρου, Μάρθας καὶ Μαρίας, ἢ σὲ ἄλλο σπίτι; Ἡ φράσι, ***«ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ»***, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι τὸ δεῖπνο ἔγινε σὲ ἄλλο σπίτι, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ φράσι παρουσιάζει τὸν Λάζαρο μᾶλλον ὡς προσκεκλημένο. Ἡ ἄλλη φράσι, ***«καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει»***, δὲν σημαίνει κατ᾽ ἀνάγκην, ὅτι τὸ δεῖπνο ἔγινε στὸ σπίτι της. Ἀφοῦ ἐπρόκειτο γιὰ μεγάλο δεῖπνο, καὶ μάλιστα πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου, ἂν τὸ δεῖπνο

αὐτὸ ἔγινε σὲ ἄλλο σπίτι, ἡ Μάρθα, ὡς εἰδικὴ μάλιστα στὸ διακονεῖν, καὶ ὡς διακονήσασα τὸν Κύριο μὲ τοὺς μαθητάς του πολλὲς φορές, ἦταν δυνατὸ νὰ κληθῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο σπίτι, γιὰ νὰ διακονήσῃ καὶ ἐκεῖ. Κατὰ τὶς παράλληλες ἀφηγήσεις Ματθ. κστ΄ 6-13 καὶ Μάρκ. ιδ΄ 3-9 τὸ δεῖπνο καὶ ἡ χρῖσι τοῦ Κυρίου μὲ μύρο ἔγιναν στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ. Ὁ Σίμων ὁ λεπρὸς θεραπεύθηκε, ὅπως φαίνεται, ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, καὶ τὸ δεῖπνο στὸ σπίτι του ἦταν ἐκδήλωσι εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς πρὸς τὸν Ἰησοῦ ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἰδική του θεραπεία. Μὲ συνδαιτυμόνες τὸν Λάζαρο καὶ τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς καθόταν, τρόπον τινά, ἀνάμεσα σὲ δύο τρόπαια τῆς δόξης του! Ὅταν ἀναφέρωνται τὰ τρία ἀγαπητὰ στὸν Ἰησοῦ πρόσωπα Λάζαρος, Μάρθα καὶ Μαρία, ὁ Σίμων δὲν ἀναφέρεται. Ἀπὸ τοῦτο φαίνεται, ὅτι ὁ Σίμων δὲν ἀνῆκε στὴν οἰκογένεια τῶν τριῶν ἀδελφῶν, τὸ σπίτι του ἦταν ἄλλο σπίτι. Τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ Μάρκ. ιδ΄ 3: *«Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ... ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου...»*. Τὸ *«ἦλθε»* δείχνει, ὅτι ἡ γυναῖκα μὲ τὸ μύρο, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου Μαρία, δὲν ἀνῆκε στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, ἀνῆκε σὲ ἄλλο σπίτι, ἀπ᾿ ὅπου *«ἦλθε»* στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνος. Τὸ σπίτι λοιπὸν τοῦ Σίμωνος, ὅπου ἔγινε τὸ δεῖπνο καὶ ἡ χρῖσι τοῦ Κυρίου μὲ μύρο, δὲν ταυτίζεται μὲ τὸ σπίτι τῶν ἀδελφῶν Λαζάρου, Μάρθας καὶ Μαρίας.

Ἡ Μαρία χρίει τὸν Ἰησοῦ μὲ μύρο

Στίχ. 3: *«Ἡ οὖν Μαρία, λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου»*.

Ἡ ***«λίτρα»*** ἦταν τριακόσια εἰκοσιπέντε γραμμάρια περίπου. Ἡ ***«νάρδος»***, φυτὸ Ἰνδικό, ἀπὸ τὸ ὁποῖο παράγεται εὔφλεκτο ὑγρό, ποὺ χρησιμοποιοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι γιὰ τὴν παρασκευὴ πολυτιμοτάτου μύρου, ποὺ ἔφερε ἐπίσης τὸ ὄνομα «νάρδος». Ἡ ***«νάρδος»*** ὡς μύρο χαρακτηρίζεται ***«πιστική»*** ὡς πιστή, ἀξία νὰ ἐμπιστευθῇ κανεὶς σ᾿ αὐτή, *ἀνόθευτη, γνησία, ὁλοκάθαρη*. Τὸ ***«ἐξέμαξε»*** εἶνε ἀόριστος τοῦ «ἐκμάσσω», *σκουπίζω*. Καὶ ***«ταῖς θριξί»***, δοτικὴ πληθυντικοῦ τοῦ «θρίξ», τρίχα, σημαίνει *«μὲ τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἡ Μαρία τότε πῆρε μία λίτρα μύρου* (τριακόσια

εἰκοσιπέντε γραμμάρια περίπου), *πού ἦταν νάρδος ὁλοκάθαρη πανάκριβη, καὶ ἄλειψε τὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ, καὶ σκούπισε μὲ τὰ μαλλιά της τὰ πόδια του. Τὸ δὲ σπίτι γέμισε ἀπὸ τὴν εὐωδία τοῦ μύρου»*.

Ἐτέθη τὸ θέμα: Πόσες γυναῖκες κατὰ τὰ εὐαγγέλια ἄλειψαν τὸν Κύριο μὲ μύρο; Κατὰ μία ἐκδοχὴ πρόκειται περὶ τριῶν γυναικῶν, κατ' ἄλλη περὶ δύο, καὶ κατ' ἄλλη περὶ μιᾶς. Κατὰ τὴν παραδοξότερη ἐκδοχὴ ἡ ἁμαρτωλὴ γυναῖκα, ἡ πόρνη τοῦ Λουκ. ζ΄ 36-50, ταυτίζεται μὲ τὴ γυναῖκα τοῦ Ματθ. κστ΄ 6-13, τοῦ Μάρκ. ιδ΄ 3-9 καὶ τοῦ Ἰωάν. ιβ΄ 3, τὴν Μαρία τὴν ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου! Κατ' αὐτὴ τὴν ἐκδοχὴ ἡ Μαρία ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου ἔχρισε τὸν Ἰησοῦ μὲ μύρο δύο φορές, τὴν πρώτη στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνος τοῦ Φαρισαίου στὴ Γαλιλαία μετανοοῦσα γιὰ τὶς ἁμαρτίες της, καὶ τὴ δεύτερη στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ στὴν Ἰουδαία, στὴ Βηθανία, ὀλίγο πρὶν ἀπὸ τὸ Πάθος! Γιὰ τὴν τόσο παράδοξη αὐτὴ ἐκδοχὴ τοῦτο λέγουμε μόνο: Ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος ἔδωσε στοὺς μαθητάς του τὴν ἐντολή, ὅταν μεταβαίνουν σὲ πόλι ἢ κώμη, νὰ ἐξετάζουν, ποῖος σ' αὐτὴ εἶνε ἄξιος, καὶ ἐκεῖ νὰ μένουν (Ματθ. ι΄ 11), προφανῶς γιὰ νὰ μὴ δώσουν ἀφορμὴ κατηγορίας, θὰ ἔμενε στὸ σπίτι τῶν ἀδελφῶν Λαζάρου, Μάρθας καὶ Μαρίας, ἂν ἡ Μαρία ἦταν πόρνη; Οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι μωμοσκοποῦσαν τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ τὸν κατηγοροῦσαν; Ἀπαράδεκτη ἡ ἐν λόγῳ ἐκδοχή.

Ὀρθὴ θεωροῦμε τὴ γνώμη ἐκείνων τῶν ἑρμηνευτῶν, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν, ὅτι κατὰ τὰ εὐαγγέλια δύο γυναῖκες ἄλειψαν τὸν Κύριο μὲ μύρο, ἡ πόρνη τοῦ Λουκ. ζ΄ 36-50 παλαιότερα στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνος τοῦ Φαρισαίου στὴ Γαλιλαία, καὶ ἡ Μαρία ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου τοῦ Ματθ. κστ΄ 6-13 καὶ Μάρκ. ιδ΄ 3-9, ὅπου ἀναφέρεται ἀνωνύμως, καὶ τοῦ Ἰωάν. ιβ΄ 3, ὅπου ἀναφέρεται ὀνομαστικῶς, ὀλίγο πρὶν ἀπὸ τὸ Πάθος στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ στὴν Ἰουδαία, στὴ Βηθανία. Ὅτι δὲ πραγματικῶς ἡ ἀνώνυμη γυναῖκα τῶν εὐαγγελίων Ματθαίου καὶ Μάρκου εἶνε ἡ αὐτὴ μὲ τὴν κατονομαζομένη στὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου Μαρία, τοῦτο εὐκόλως φαίνεται, ἂν συγκρίνῃ κανεὶς τὶς ἀφηγήσεις τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Μάρκου πρὸς τὴν ἀφήγησι τοῦ Ἰωάννου. Τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ εἶνε πολλὰ καὶ σοβαρά, ἐνῷ οἱ διαφορὲς εἶνε ὀλίγες, λεπτομερειακὲς καὶ εὐκόλως ἀντιμετωπίσιμες. Τὸ ὅτι π.χ. κατὰ τὸν Ματθαῖο καὶ τὸν Μᾶρκο τὸ μύρο χυνόταν στὴ κεφαλὴ τοῦ Ἰησοῦ, τοῦτο δὲν εἶνε ἀσυμβίβαστο πρὸς τὸ ἀναγραφόμενο ἀπὸ τὸν Ἰωάννη, ὅτι χυνόταν στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ ἕνα δὲν ἀποκλείει τὸ ἄλλο. Καὶ στὴν κεφαλὴ καὶ

στὰ πόδια χυνόταν τὸ μύρο.

Ἡ Μαρία, εὐγενὴς καὶ εὐγνώμων ψυχή, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη της πρὸς τὸ Χριστὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη της πρὸς αὐτὸν γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ ἀδελφοῦ της, πῆρε μία λίτρα, τριακόσια εἰκοσιπέντε γραμμάρια περίπου, πανάκριβο μύρο, ποὺ ὀνομάζεται νάρδος, καὶ ἔχρισε τὸ Χριστό. Ἔχρισε μὲ μύρο ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος *«ἐφύτευσε»* τὸ ἀρωματικὸ φυτὸ νάρδος, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προέρχεται τὸ ὁμώνυμο μύρο, ὅπως *«ἐφύτευσε τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου»* (Ψαλμ. ργ´ 16) καὶ ὅλα τὰ φυτά. Ἔχρισε μὲ μύρο ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος γέμισε τὴ γῆ μὲ ὅλα τὰ ἄνθη καὶ τὰ μύρα τῆς ἀνοίξεως. Ἔχρισε μὲ μύρο ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κάνει τοὺς ἁγίους καὶ τὰ λείψανά τους νὰ εὐωδιάζουν. Ἔχρισε μὲ μύρο ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ὁ Πατὴρ ἔχρισε μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο στὸν ὑπέρτατο καὶ πλήρη βαθμό (Ἠσ. ξα´ 1. Βλέπε καὶ Ψαλμ. μδ´ 8 καὶ Ἰωάν. γ´ 34). Ἔχρισε μὲ μύρο ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε τὸ μύρον τὸ ἀκένωτον τὸ ἐφ᾽ ἡμᾶς κενωθέν.

Συμφώνως πρὸς τὸ Ματθ. κστ´ 7 καὶ Μάρκ. ιδ´ 3 τὸ μύρο χύθηκε στὴν κεφαλὴ τοῦ Ἰησοῦ. Συμφώνως δὲ πρὸς τὸ παρὸν χωρίο τὸ μύρο χύθηκε στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ. Ἀντίφασι; Φαινομενική, ὄχι πραγματική. Ὅπως ἤδη εἴπαμε, τὸ μύρο καὶ στὴν κεφαλὴ χύθηκε καὶ στὰ πόδια. Ἦταν σύνηθες στὰ συμπόσια νὰ ἀλείφουν τὴν κεφαλὴ μὲ ἔλαιο. Γι᾽ αὐτὸ ἄλλοτε ὁ Κύριος, ὅταν ὁ Σίμων ὁ Φαρισαῖος τὸν κάλεσε στὸ σπίτι του στὴ Γαλιλαία νὰ συμφάγουν καὶ δὲν ἄλειψε τὴν κεφαλή του μὲ ἔλαιο, ἐνῷ ἡ πόρνη γυναῖκα ἄλειψε τὰ πόδια του μὲ μύρο, εἶπε στὸ Σίμωνα: *«Ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας»* (Λουκ. ζ´ 46). Ἡ Μαρία κατὰ τὴ συνήθεια, ἡ ὁποία ἐπικρατοῦσε στὰ συμπόσια, ἕνα μέρος τοῦ μύρου ἔχυσε στὴν κεφαλὴ τοῦ Κυρίου. Καὶ κατόπιν μὲ τὸ ὑπόλοιπο μύρο ἄλειψε τὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰωάννης ἀναφέρει τὸ τελευταῖο τοῦτο, τὴ χρῖσι τῶν ποδιῶν μὲ τὸ μύρο. Διότι ἡ χρῖσι τῶν ποδιῶν, ὀλιγώτερο τῆς κεφαλῆς εὐγενῶν, εἶχε μεγαλύτερη ἀξία· περιποιοῦσε μεγαλύτερη τιμὴ πρὸς τὸν Ἰησοῦ, καὶ ἔδειχνε περισσότερο τὴν ἀγάπη τῆς Μαρίας πρὸς τὸν Κύριο, ἔδειχνε δὲ καὶ τὴν ταπείνωσί της. Διότι γιὰ μὲν τὸν Ἰησοῦ ἡ χρῖσι τῶν ποδιῶν του ἦταν τιμητική, γιὰ δὲ τὴ Μαρία ταπεινωτική. Ἀλλ᾽ ἡ Μαρία βεβαίως δὲν θεωροῦσε ταπεινωτικὴ αὐτὴ τὴν πρᾶξι της, ἀλλὰ τιμητικὴ γιὰ τὸ πρόσωπό της. Τὸ νὰ ταπεινώνεται κανεὶς ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ γιὰ τὸν πιστὸ δὲν εἶνε καθόλου δύσκολο, ἀφοῦ κατὰ τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο ὁ Χριστὸς ζώσθηκε λέντιο, ποδιά, καὶ γονάτισε καὶ ἔπλυνε τὰ πόδια τῶν μαθητῶν του,

καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰούδα. Τὸ νὰ ταπεινώνεται ὁ πιστὸς ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ εἶνε τιμὴ καὶ δόξα τοῦ πιστοῦ.

Ἄλλοτε ἡ Μαρία *«παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ»* (Λουκ. ι' 39). Κάθησε δηλαδὴ στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ ὡς ταπεινὴ μαθήτριά του καὶ ἄκουε τὰ λόγια του, *«ῥήματα ζωῆς αἰωνίου»* (Ἰωάν. στ' 68). Τώρα γονατίζει καὶ ἀλείφει τὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸ πολύτιμο μύρο. Ἀλείφει τὰ πόδια ἐκείνου, ποὺ περιώδευε πόλεις καὶ χωριὰ καὶ κήρυττε τὸ εὐἀγγέλιο τῆς Βασιλείας. Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τοῦ εὐαγγελιζομένου εἰρήνην, τοῦ εὐαγγελιζομένου τὰ ἀγαθά, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἱεραποστόλων (Ἡσ. νβ' 7, Ρωμ. ι' 15). Ἀλείφει τὰ πόδια ἐκείνου, «ὧν ἐν τῷ παραδείσῳ Εὔα τὸ δειλινὸν κρότον τοῖς ὠσὶ ἠχηθεῖσα τῷ φόβῳ ἐκρύβη», κατὰ τὸ περίφημο τροπάριο τῆς Κασσιανῆς. Ἀλείφει τὰ πόδια ἐκεῖνα, ποὺ ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες καρφώθηκαν πάνω στὸ σταυρό, γιὰ νὰ διορθώσουν τὸ πταῖσμα τῆς Εὔας καὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ ὅλων τῶν ἀπογόνων τους.

Ἡ Μαρία ἄλειψε τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, ἔλυσε τὴν κόμη της καὶ τὰ σκούπισε μὲ τὰ μαλλιά της. Στοὺς Ἑβραίους ἐθεωρεῖτο ἐξευτελιστικὸ γιὰ τὴ γυναῖκα νὰ ἐμφανισθῇ λυσίκομος, μὲ τὴν κόμη δηλαδὴ λυμένη, μὲ τὰ μαλλιά της ξέπλεκα. Ἀλλ' ἡ Μαρία δὲν θεώρησε τοῦτο ἐξευτελιστικό. Καὶ κάθε πιστὸς κάθε ὑπηρεσία πρὸς τὸν Κύριο, ὅσο ἐξευτελιστικὴ καὶ ἂν θεωρῆται, δὲν τὴ θεωρεῖ ἐξευτελιστικὴ καὶ προσβλητική, ἀλλὰ τιμητική.

Ποιά πιστὴ ψυχὴ δὲν ζηλεύει τὴν εὐτυχία τῆς Μαρίας, καὶ δὲν θὰ ἤθελε νὰ ἦταν στὴ θέσι της; Ἀλλ' ἂν οἱ ἄνθρωποι προσφέρουν ὑπηρεσίες στοὺς συνανθρώπους, ὁ Χριστὸς θεωρεῖ, ὅτι προσφέρουν στὸν ἑαυτό του. Κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία θὰ εἰπῇ: *«Ἐμοὶ ἐποιήσατε»* (Ματθ. κε' 40).

«Ἡ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου». Τὸ σπίτι γέμισε ἀπὸ τὴν εὐωδία τοῦ μύρου. Αὐτὴ ἡ λεπτομέρεια, τὴν ὁποία σημειώνει ὁ εὐαγγελιστής, ὑποδηλώνει, ὅτι ἦταν παρὼν στὸ δεῖπνο καὶ αἰσθάνθηκε τὴν εὐωδία. Ὁ εὐαγγελιστὴς ὡς παρὼν στὸ δεῖπνο, ὅπως αἰσθάνθηκε τὴν εὐωδία τοῦ μύρου, ἔτσι γεύθηκε τὰ φαγητά, τὰ ὁποῖα παρατέθηκαν κατὰ τὸ δεῖπνο. Ἀλλὰ γιὰ τὰ φαγητὰ δὲν σημείωσε τίποτε, καίτοι ἡ ἀνθρωπίνη περιέργεια θὰ ἤθελε νὰ μάθῃ, ὁποῖα φαγητὰ παρέθεσαν οἱ κάτοικοι τῆς Βηθανίας, γιὰ νὰ τιμήσουν καὶ εὐχαριστήσουν τὸ Χριστό. Ὁ εὐαγγελιστὴς ἀνέφερε μόνο, ὅτι ἡ ὀσμὴ τοῦ μύρου γέμισε τὸ σπίτι, διότι αὐτὴ ἡ λεπτομέρεια εἶνε συγκινητικὴ καὶ

ἀνάγει τὴ φιλόχριστη διάνοια στὸ νοητὸ μύρο, τὸ Χριστό, καὶ στὴν πνευματικὴ εὐωδία, ἡ ὁποία διαχέεται, ὅπου εἶνε ὁ Χριστός. *«Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Β΄ Κορ. β΄ 15).

Ὁ γογγυσμὸς τοῦ ὑποκριτοῦ Ἰούδα γιὰ τὸ μύρο

Στίχ. 4-6: ***«Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι· Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶπε δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν, ἀλλ᾽ ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε ἀντιθετικό, σημαίνει *«ἀλλά»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ στ΄ 62, θ΄ 18, Ματθ. ι΄ 26, κστ΄ 54. Τὸ ***«ἐπράθη»*** εἶνε ἀόριστος τοῦ «πιπράσκομαι», πωλοῦμαι. Τὸ ***«δηνάριον»*** ἰσοδυναμοῦσε πρὸς 0,78 τῆς χρυσῆς δραχμῆς. Τὸ ***«ἔμελεν»*** εἶνε παρατατικὸς τοῦ «μέλει», ἐνδιαφέρεται. Τὸ ***«γλωσσόκομον»*** ἦταν κυτίο, μικρὸ κιβώτιο, κουτί, ὅπου ρίπτονταν οἱ εἰσφορές, τὸ ταμεῖο. Τὸ ***«ἐβάσταζε»*** συνδέεται πρὸς τὸ ***«κλέπτης»*** καὶ σημαίνει *«ἔκλεπτε»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ᾽ ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ὁ Ἰούδας τοῦ Σίμωνος ὁ Ἰσκαριώτης, ποὺ ἔμελλε νὰ τὸν προδώσῃ, λέγει: "Γιατί αὐτὸ τὸ μύρο δὲν πωλήθηκε ἀντὶ τριακοσίων δηναρίων καὶ δὲν δόθηκε* (ὡς χρηματικὴ ἀξία) *στοὺς πτωχούς;". Εἶπε δὲ τοῦτο, ὄχι διότι ἐνδιαφερόταν γιὰ τοὺς πτωχούς, ἀλλὰ διότι ἦταν κλέπτης καὶ κρατοῦσε τὸ ταμεῖο καὶ ἔκλεπτε ἀπὸ τὶς εἰσφορές»*.

Ἡ εὐγενὴς πρᾶξι τῆς Μαρίας, ἡ ὁποία, ὅπως εἶπε ὁ Χριστός (Ματθ. κστ΄ 13, Μάρκ. ιδ΄ 9), μνημονεύεται ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς αἰῶνες, καὶ συγκινεῖ ὅλες τὶς χριστιανικὲς ψυχές, δὲν συγκίνησε ἕνα. Ποιόν; Ἕνα ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, τὸν Ἰούδα τὸν Ἰσκαριώτη. Γι᾽ αὐτὸν ὁ Χριστός, χωρὶς νὰ τὸν κατονομάζῃ, ἀπευθυνόμενος στοὺς δώδεκα εἶπεν ἄλλοτε: *«Εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι»* (στ΄ 70). *Ἕνας ἀπὸ σᾶς εἶνε διάβολος* (Βλέπε ἑρμηνεία τῶν στίχ. στ΄ 70-71 στὸν τόμο Α΄ τοῦ ἡμετέρου ἔργου «Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου», σελ. 569-571). Καὶ ἀφοῦ ὁ Ἰούδας ἦταν *«διάβολος»*, πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ συγκινηθῇ ἀπὸ τὴν εὐγενῆ πρᾶξι τῆς Μαρίας; Ὅπως ὁ Διάβολος, ἔτσι καὶ οἱ ὅμοιοί του, οἱ διαβολάνθρωποι, δὲν συγκινοῦνται ἀπὸ εὐγενεῖς πράξεις. Ὁ Ἰούδας μέσα στὴν καρδιά του εἶχε βαθειὰ ριζω-

μένη τὴ ρίζα ὅλων τῶν κακῶν κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο, τὴ φιλαργυρία (Α΄ Τιμ. στ΄ 10). Καὶ ὡς φιλάργυρο οὔτε λόγια, οὔτε θαύματα, οὔτε ἁγία ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, οὔτε συγκινητικὲς πράξεις ἐκλεκτῶν ψυχῶν, ὅπως ἡ Μαρία, συγκινοῦσαν τὸν Ἰούδα, ἀλλ᾽ ἕνα μόνο τὸν συγκινοῦσε, τὸ χρῆμα.

Γιὰ τὸ χρῆμα, γιὰ τὰ τριάκοντα ἀργύρια, ἔμελλε ὁ Ἰούδας σὲ ὀλίγες ἡμέρες νὰ προδώσῃ τὸ Χριστό. Γιὰ τὸ χρῆμα καὶ τώρα, βλέποντας τὸ πανάκριβο μύρο νὰ χρησιμοποιῆται γιὰ τὸ Χριστό, στενοχωρεῖται, ταράσσεται καὶ διαμαρτύρεται ὑποκριτικῶς. Αὐτὸ τὸ μύρο, λέγει, θὰ μποροῦσε νὰ πωληθῇ ἀντὶ τριακοσίων δηναρίων, 250 περίπου χρυσῶν δραχμῶν, καὶ τὸ ἀντίτιμο νὰ δοθῇ σὲ πτωχούς. Δὲν σκέπτεται πόσο μεγάλη ἀξία ἔχει ὁ Χριστός, ποὺ ἀνασταίνει νεκρούς, σκέπτεται τὴν ἀξία τοῦ μύρου. Ἐπίσης δὲν νοιάζεται γιὰ τοὺς πτωχούς, νοιάζεται γιὰ τὸν φιλοχρήματο ἑαυτό του. Ἤθελε νὰ πωληθῇ τὸ μύρο, καὶ τὸ ἀντίτιμο νὰ τεθῇ στὸ ταμεῖο, διότι αὐτὸς κρατοῦσε τὸ ταμεῖο, ἦταν κλέπτης καὶ ἔκανε ὑπεξαιρέσεις, ἔκλεπτε ἀπὸ τὰ χρήματα, ποὺ εἰσέρχονταν στὸ ταμεῖο γιὰ τὴ συντήρησι τοῦ ἀκτήμονος Ἰησοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων του. Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ τὶς ἐλεημοσύνες, ποὺ ἔμπαιναν στὸ ταμεῖο, γίνονταν ἐλεημοσύνες σὲ πτωχούς, –ἐλεημοσύνες ἀπὸ ἐλεημοσύνες!– γι᾽ αὐτὸ ὁ Ἰούδας προφασίσθηκε, ὅτι τὸ ἀντίτιμο τοῦ πολυτίμου μύρου θὰ δινόταν στοὺς πτωχούς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς κήρυττε ἀγάπη καὶ ἐλεημοσύνη πρὸς τοὺς πτωχούς, καὶ οἱ ἕνδεκα μαθηταί του, ἄνθρωποι σπλαγχνικοί, ἐγκολπώνονταν τὸ κήρυγμά του, καὶ ὡς ἀπονήρευτοι καὶ ἀθῷοι ἄνθρωποι δὲν ὑπωπτεύονταν, ὅτι στὸ συμμαθητή τους δὲν ὑπῆρχε τιμιότης, ἀλλὰ πονηρία καὶ ὑποκρισία, γι᾽ αὐτὸ ἡ διαμαρτυρία τοῦ Ἰούδα γιὰ τὴ δῆθεν σπατάλη τοῦ πολυτίμου μύρου ἐπηρέασε τοὺς ἄλλους μαθητάς (Ματθ. κστ΄ 8. Βλέπε καὶ Μάρκ. ιδ΄ 4). *«Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ»*, εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α΄ Κορ. ε΄ 6). Πολλὲς δυστυχῶς φορὲς ἀπονήρευτοι καὶ ἀθῷοι ἄνθρωποι ἐπηρεάζονται καὶ παρασύρονται ἀπὸ πονηροὺς καὶ ὑποκριτὰς ἀνθρώπους. Ἂς παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ φωτίζῃ τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους καὶ ν᾽ ἀποκαλύπτῃ τοὺς κακούς, γιὰ νὰ μὴ πέφτουν οἱ καλοὶ θύματα τῶν κακῶν, τῶν πονηρῶν, ὑποκριτῶν καὶ ἀπατεώνων.

Ὅμοιοι μὲ τὸν Ἰούδα, φιλάργυροι, κλέφτες καὶ ὑποκριταί, ὑπάρχουν σὲ κάθε ἐποχή, καὶ περισσότερο στὴν ἰδική μας ἐποχή. Δὲν τοὺς

συγκινεῖ τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ χρῆμα. Δὲν ἔχουν ἰδανικά, ἰδανικὸ ἔχουν κάνει τὸ χρῆμα. Δὲν πιστεύουν σὲ Θεό, Θεὸ ἔχουν κάνει τὸν Μαμμωνᾶ.

Γιατί οἱ πολιτικοὶ πολεμοῦν γιὰ τὴν κατάληψι τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας; Γιὰ νὰ κάνουν καλὸ στὴν κοινωνία; Πρόφασι! Ὑποκρισία! Ὅπως ἔγραψε δημοσιογράφος, ἀλλὰ καὶ ὅπως γενικῶς λέγει ὁ λαός, σήμερα ὅλοι οἱ πολιτικοὶ γίνονται πολιτικοὶ γιὰ τὸ χρῆμα, γιὰ νὰ πλουτίζουν καὶ νὰ θησαυρίζουν αὐτοὶ καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι τους. Ποιοί ρήμαξαν τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ καταπόντισαν οἰκονομικῶς τὴν Ἑλλάδα; Ὄχι οἱ πολιτικοὶ καὶ ἄνθρωποι τοῦ περιβάλλοντός των; Ἂν ὑπάρχουν καὶ τίμιοι ἄνθρωποι στὸ χῶρο τῆς σημερινῆς πολιτικῆς, αὐτοὶ εἶνε σπάνιες ἐξαιρέσεις.

Ἰοῦδες ὑπάρχουν καὶ μεταξὺ τῶν διαδόχων τῶν ἀποστόλων καὶ γενικώτερα μεταξὺ τῶν κληρικῶν. Πολλοὶ ἀπ᾿ αὐτοὺς δὲν συγκινοῦνται ἀπὸ τὸ Χριστό, τὴ Θεία Λειτουργία, τὶς ἄλλες ἱερὲς Ἀκολουθίες, τὰ ἱερὰ ἀναγνώσματα καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Εἶνε ξεροὶ ἐπαγγελματίες. Συγκινοῦνται ἀπὸ τὸ χρῆμα. Τοὺς ἐνδιαφέρουν οἱ μισθοί, τὰ τυχερά, οἱ εἰσπράξεις. Μερικοὶ εἶνε κλέπτες καὶ καταχρασταὶ τοῦ ἱεροῦ χρήματος. Μερικοὶ συγκεντρώνουν χρήματα γιὰ φιλανθρωπία καὶ κλέπτουν καὶ ἀπ᾿ αὐτά. Πολλὲς οἰκονομικὲς ἀτασθαλίες ἀποκαλύπτονται καὶ ἄλλες συγκαλύπτονται. Μερικοὶ μεγαλόσχημοι ρασοφόροι ἔχουν ἀποκτήσει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία δισεκατομμύρια δραχμὲς ἕκαστος!

Οἱ Μαρξισταὶ ἰδιαζόντως φοροῦν τὸ προσωπεῖο τῆς φιλοπτωχείας, ὅπως ὁ Ἰούδας. Κατὰ κόρον ὁμιλοῦν γιὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ τὸν πτωχὸ λαό. Προβαίνουν σὲ ἔντονες διαμαρτυρίες καὶ ζωηρὰ συλλαλητήρια, κάνουν καὶ πολιτικὲς ἐπαναστάσεις ἐναντίον τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας καὶ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ᾿ ὅπου ἐπικρατοῦν, αὐτοὶ γίνονται πλούσιοι καὶ πάμπλουτοι, ὁ δὲ λαὸς γίνεται πτωχότερος, βυθίζεται βαθύτερα στὴν οἰκονομικὴ ἀνέχεια καὶ δυστυχία. Κλασσικὸ παράδειγμα οἱ χῶρες τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ἑνώσεως.

Πολλοὶ κατηγοροῦν τὸν Ἰούδα, ἀλλ᾿ ἔπρεπε νὰ τὸν συμπαθοῦν, διότι στὸ φρόνημα, στὸ αἴσθημα καὶ στὴν πρᾶξι εἶνε ὅμοιοί του. Στὸ φρόνημα, διότι φρονοῦν, ὅτι τὸ χρῆμα εἶνε τὸ πᾶν. Στὸ αἴσθημα, διότι δὲν συγκινοῦνται ἀπὸ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ εὐγενεῖς πράξεις συνανθρώπων, ἀλλ᾿ ἀπὸ τὸ χρῆμα. Καὶ στὴν πρᾶξι, διότι τὰ πάντα πράττουν, καὶ τὰ πλέον ἄτιμα πράγματα, γιὰ τὸ χρῆμα.

Στίχ. 7-8: ***«Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες αὐτήν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε».***

Μεταφράζουμε: «*Εἶπε τότε ὁ Ἰησοῦς: "Ἄφησέ την. Φύλαξε αὐτὸ* (τὸ μύρο, γιὰ νὰ μὲ ἀλείψῃ προκαταβολικῶς) *γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου. Τοὺς πτωχοὺς βεβαίως πάντοτε θὰ ἔχετε μαζί σας, ἀλλ' ἐμένα δὲν θὰ ἔχετε πάντοτε"*».

Πολὺ συγκινητικοὶ οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ περὶ τοῦ ἐπικειμένου θανάτου καὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ του ἐξ ἀφορμῆς τῆς χρίσεώς του μὲ τὸ μύρο καὶ τοῦ γογγυσμοῦ τοῦ Ἰούδα γιὰ τὴν δῆθεν σπατάλη τοῦ μύρου. Ἀπευθύνεται ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Ἰούδα, ποὺ κατέκρινε τὴ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου Μαρία, διότι δῆθεν σπατάλησε τὸ πανάκριβο μύρο καὶ δὲν τὸ διέθεσε γιὰ τοὺς πτωχούς. Δοῦλος καὶ δόλιος ὁ Ἰούδας. Δοῦλος τοῦ πάθους τῆς φιλαργυρίας, ποὺ τὸν ἔκανε κλέπτη τοῦ ἱεροῦ ταμείου, καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ τὸν ἔκανε καὶ προδότη τοῦ Διδασκάλου καὶ Κυρίου. Καὶ δόλιος, διότι ὑποκρινόταν, φοροῦσε προσωπεῖο, ἄλλα ἔλεγε, καὶ ἄλλα φρονοῦσε καὶ ἔπραττε. Ἀλλ' ὁ Κύριος δὲν ἔκανε τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Ἰούδα. Δὲν ἀποκάλυψε τὴν κακοήθεια καὶ τὴν ὑποκρισία του. Δὲν τὸν προσέβαλε ἐνώπιον τῶν ἄλλων μαθητῶν καὶ τῶν ἄλλων συνδαιτυμόνων στὸ δεῖπνο. Ἐφείσθη τοῦ ἐχθροῦ του. Καὶ τοῦ ὡμίλησε μὲ εὐγένεια. Συμπεριφέρθηκε πρὸς αὐτόν, ὅπως δίδαξε νὰ συμπεριφερώμεθα ἐμεῖς πρὸς τοὺς ἐχθρούς μας.

«Ἄφες αὐτήν», εἶπε στὸν Ἰούδα ὁ Χριστὸς γιὰ τὴ Μαρία, ποὺ τὸν ἄλειψε μὲ τὸ μύρο. Ἄφησέ την ἥσυχη. Μὴ τὴν ἐνοχλῆς. Μὴ σχολιάζῃς δυσμενῶς τὴν πρᾶξι της. Δὲν ἔκανε κακό. Καλὸ ἔκανε, ποὺ χρησιμοποίησε τὸ μύρο γιὰ μένα. ***«Εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό»***. Ἦταν στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ τὸ ὅτι δὲν χρησιμοποίησε τὸ μύρο γιὰ ἄλλο σκοπό, ἀλλὰ τὸ φύλαξε γιὰ μένα. Συμβολίζει τὸν ἐγγίζοντα θάνατό μου καὶ προετοιμάζει τὸν ἐνταφιασμό μου.

Ἐπειδὴ κατὰ τὴ συνήθεια τῶν Ἑβραίων πρὸ τῆς ταφῆς τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ ἀλειφόταν μὲ μύρα, γι' αὐτὸ ὁ Κύριος τὴ χρῖσι τοῦ σώματός του μὲ μύρο ἀπὸ τὴν ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου παρουσίασε ὡς συμβολικὴ τοῦ θανάτου του καὶ ὡς προετοιμασία γιὰ τὴν ταφή του προκαταβολικῶς. Ἡ Μαρία, δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, προέβη σὲ μύρωσι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ κατὰ θεία παρόρμησι, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχε συνείδησι τῆς θείας παρορμήσεως, ὅπως κατὰ θεία παρόρμησι καὶ οἱ μάγοι πῆγαν καὶ προσέφεραν στὸ θεῖο βρέφος συμβολικὰ δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ σμύρνα, συμβολικὴ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἐντα-

φιασμοῦ τοῦ Κυρίου. Πρὸ τῆς ταφῆς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ λούσθηκε μὲ ἀρώματα, ἕνα δὲ ἀπ᾽ αὐτὰ ἦταν ἡ σμύρνα (ιθ′ 39-40).

«Τοὺς πτωχοὺς πάντοτε ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε». Πάντοτε θὰ ὑπάρχῃ ἀδικία καὶ πάντοτε θὰ ὑπάρχουν πτωχοί. Ὅσοι νομίζουν, ὅτι μὲ μεταρρυθμίσεις ἢ ἐπαναστάσεις θὰ δημιουργηθῇ κάποτε μία ἰδανικὴ κοινωνία, ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ ἀπουσιάζῃ ἡ οἰκονομικὴ ἔνδεια, πλανῶνται, εἶνε ὀνειροπόλοι καὶ αἰθεροβάμονες, ἀξιέπαινοι δὲ μόνο γιὰ τὴν καλή τους διάθεσι. Λέγοντας δὲ ὁ Κύριος, *«Τοὺς πτωχοὺς θὰ ἔχετε πάντοτε μαζί σας, ἀλλ᾽ ἐμένα δὲν θὰ ἔχετε πάντοτε»*, ἐννοεῖ, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θανατώνεται καὶ φεύγει ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο.

Μὲ τὰ λόγια του περὶ ἐπικειμένου θανάτου καὶ ἐνταφιασμοῦ του ὁ Χριστὸς ἐμμέσως καὶ εὐγενῶς ἤλεγξε τὸν Ἰούδα γιὰ τὸ ρόλο, ποὺ θὰ ἔπαιζε στὸ θάνατό του διὰ τῆς προδοσίας.

Ἐπίσης ὁ Χριστός, ἐγκρίνοντας τὴν εὐγενῆ ἐκδήλωσι τῆς Μαρίας πρὸς τὸ πρόσωπό του, δίδαξε, ὅτι καθῆκον, ποὺ δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ σὲ οἱονδήποτε χρόνο, ὅπως ἡ βοήθεια πρὸς τοὺς πτωχούς, πρέπει νὰ παραχωρῇ τὴ θέσι του στὸ καθῆκον, ποὺ ἐπιβάλλεται νὰ ἐπιτελεσθῇ τώρα. Τὰ ἐπείγοντα πρέπει νὰ προτιμῶνται τῶν μὴ ἐπειγόντων, μάλιστα ὅταν τὰ ἐπείγοντα εἶνε σπουδαιότερα τῶν μὴ ἐπειγόντων.

Ἐγκρίνοντας ὁ Χριστὸς τὴν εὐγενῆ πρᾶξι τῆς Μαρίας πρὸς τὸ πρόσωπό του δὲν ἤλεγξε μόνο τὸν Ἰούδα, ἐλέγχει καὶ ὅλους τοὺς ἀφανῶς ἢ φανερῶς χριστομάχους καὶ ἐκκλησιομάχους. Αὐτοί, ὅταν βλέπουν νὰ γίνεται κάποιο ἐκκλησιαστικὸ ἔργο, ν᾽ ἀνεγείρεται π.χ. ἕνας ναὸς ἢ ν᾽ ἁγιογραφῆται ναός, ἐπικρίνουν λέγοντας, ὅτι ἀντὶ ναοῦ καλὸ θὰ ἦταν νὰ ἀνεγερθῇ σχολεῖο ἢ νοσοκομεῖο, καὶ ἀντὶ ἁγιογραφήσεως νὰ δοθῇ βοήθεια στοὺς πτωχούς, στοὺς ὁποίους, ἐννοεῖται, αὐτοί, οἱ ἐπικριταὶ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εὔποροι καὶ πλούσιοι ἂν εἶνε, μπορεῖ νὰ μὴ δίνουν τίποτε, ἐνῷ ἡ Ἐκκλησία κάνει ἐλεημοσύνες καὶ συντηρεῖ πολλὰ φιλανθρωπικὰ καὶ εὐαγῆ ἱδρύματα. Σ᾽ αὐτούς, τοὺς ἀφανεῖς καὶ φανεροὺς χριστομάχους καὶ ἐκκλησιομάχους, λέγουμε, ὅτι ὁμοιάζουν μὲ τὸν Ἰούδα, ποὺ ἐπέκρινε τὴ Μαρία, ποὺ διέθεσε τὸ πολύτιμο μύρο γιὰ τὸν Ἀτίμητο, τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Ὦ χριστομάχοι καὶ ἐκκλησιομάχοι! Οἱ πιστοὶ καὶ τοὺς πτωχοὺς βοηθοῦν καὶ γιὰ τὶς ἀνάγκες, τὴν εὐπρέπεια καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἐκκλησίας προσφέρουν μὲ διάκρισι.

Οἱ ἀρχιερεῖς ἀποφασίζουν θανάτωσι καὶ τοῦ Λαζάρου!

Στίχ: 9-11: *«Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν».*

Τὸ *«ἐβουλεύσαντο»*, ἀόριστος τοῦ «βουλεύομαι», ἀποφασίζω.

Μεταφράζουμε: *«Πολὺς δὲ λαὸς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἔμαθε, ὅτι εἶνε ἐκεῖ, καὶ ἦλθαν, ὄχι μόνο γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ τὸ Λάζαρο, ποὺ ἀνέστησε ἐκ νεκρῶν. Γι' αὐτὸ οἱ ἀρχιερεῖς ἀποφάσισαν νὰ θανατώσουν καὶ τὸ Λάζαρο, διότι ἐξ αἰτίας του πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους πήγαιναν στὸν Ἰησοῦ καὶ πίστευαν σ' αὐτόν».*

Ἡ φήμη τῆς ἀναστάσεως τοῦ τετραημέρου νεκροῦ Λαζάρου εἶχε διαδοθῆ σὰν ἀστραπὴ καὶ εἶχε προκαλέσει τὴ μεγαλύτερη κατάπληξι. Καὶ τώρα διαδόθηκε ἡ εἴδησι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὁ νεκρεγέρτης τοῦ Λαζάρου, βρίσκεται στὴ Βηθανία, ὅπου πρὸς τιμήν του ἔγινε δεῖπνο. Πολὺς δὲ λαὸς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἦλθαν στὴ Βηθανία, γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ, ποὺ ἔκανε τὸ καταπληκτικώτατο θαῦμα. Οἱ διεφθαρμένοι ἄρχοντες καὶ ἐχθροὶ δὲν ἤθελαν νὰ βλέπουν τὸν Ἰησοῦ. Ἡ θέα τῆς μορφῆς τοῦ Ἰησοῦ τοὺς τάρασσε. Διότι μέσα τους εἶχαν δαιμονικὴ ἐνέργεια. Ὁ λαὸς διέφερε. Ἤθελε νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ἀκούῃ τὸν Ἰησοῦ, καὶ περισσότερο ἤθελε τοῦτο μετὰ τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου.

Μακάριοι οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εἶδαν τὸ Χριστὸ χωρὶς βάσκανο ὀφθαλμό, χωρὶς φθόνο καὶ ἐμπάθεια καὶ μοχθηρία, ἀλλ' ἀπὸ πόθο, μὲ ἀγάπη καὶ μὲ θαυμασμό. Τοὺς ζηλεύουμε; Θὰ θέλαμε νὰ ζοῦμε καὶ ἐμεῖς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ νὰ ἰδοῦμε τὸ Χριστό; Θὰ θέλαμε νὰ πᾶμε καὶ στὴ Βηθανία καὶ νὰ τὸν ἰδοῦμε καὶ ἐκεῖ, ὅπου ἔκανε τὸ συγκλονιστικώτερο θαῦμα, περιστοιχιζόμενο ἀπὸ πλῆθος θαυμαστῶν τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ προσώπου του; Ἀλλ' ἂν ἡ πίστι στὸ Χριστὸ καὶ ὁ πόθος τῆς θέας τοῦ προσώπου του εἶνε στὴν καρδιά μας μέχρι τέλος αὐτῆς τῆς δοκιμαστικῆς καὶ πρόσκαιρης ζωῆς, τότε θὰ πᾶμε στὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ καὶ στὴν ἄνω Βηθανία καὶ θὰ ἰδοῦμε καὶ θὰ βλέπωμε αἰωνίως τὸ Χριστό, τὸ νεκρεγέρτη ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, κατὰ τρόπο ἀνώτερο, ἀφαντάστως ἀνώτερο, περιστοιχιζόμενο καὶ δοξολογούμενο ἀπὸ πλῆθος ἀναρίθμητο, ἀπὸ μυριάδες μυριάδων ἁγίων ἀνθρώπων

καὶ ἁγίων ἀγγέλων.

Τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων, ποὺ πῆγε στὴ Βηθανία, δὲν πῆγε γιὰ νὰ ἰδῇ τὸν Ἰησοῦ μόνο, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἰδῇ καὶ τὸ Λάζαρο, στὸν ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς ἔκανε τόσο μεγάλο θαῦμα. Ἤθελαν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἰδοῦν τὸ Λάζαρο μὲ τὰ ἴδια τους τὰ μάτια, γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν ἀπολύτως γιὰ τὴν ἀνάστασί του. Ἴσως προσδοκοῦσαν καὶ ν' ἀκούσουν κάτι ἀπὸ τὸ στόμα του γιὰ τὴν κατάστασι στὸν Ἅδη, γιὰ τὴν ἄλλη ζωή.

Κοντὰ στὸ Χριστό, τὸν ὁποῖο φιλοξενοῦσε στὸ σπίτι του καὶ ὁ ὁποῖος τὸν ἀνέστησε ἐκ νεκρῶν, ὁ Λάζαρος ἔγινε ἀντικείμενο ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνη κοινωνία, ὁ κόσμος ζητοῦσε νὰ τὸν ἰδῇ καὶ νὰ τὸν ἀκούσῃ, ἔγινε ἐπώνυμος, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, καὶ ὄχι ἐπώνυμος μόνο στὴν ἐποχή του, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς αἰῶνες. Ζηλεύουμε; Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς οἱ πιστοὶ κοντὰ στὸ Χριστὸ ἀποκτοῦμε σπουδαία σημασία, γινόμεθα ἀξιόλογοι, ὁ κόσμος μᾶς προσέχει καὶ μᾶς συζητεῖ. Καὶ ἂν μείνωμε πιστοὶ μέχρι τέλος, θὰ εἴμεθα ἐπώνυμοι καὶ τιμώμενοι στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα.

Ἐπειδὴ ἐξ αἰτίας τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου πολλοὶ Ἰουδαῖοι πήγαιναν στὸ Χριστὸ καὶ πίστευαν σ' αὐτόν, ποὺ μὲ τὴν ἀνάστασι τοῦ τετραημέρου νεκροῦ ἔδωσε τρανοτάτη ἀπόδειξι τῆς ἀληθείας του, οἱ φθονεροὶ καὶ μοχθηροὶ ἀρχιερεῖς μίσησαν καὶ τὸ Λάζαρο, ἔκαναν συμβούλιο καὶ ἀποφάσισαν νὰ σκοτώσουν καὶ αὐτόν! Γιατί; Ποία ἡ ἐνοχή, ποῖο τὸ ἔγκλημά του; Τὸ ὅτι ἀναστήθηκε! Σὰν Σαδδουκαῖοι οἱ ἀρχιερεῖς, ποὺ δὲν πίστευαν σὲ ἀνάστασι, κατόπιν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ποὺ τὴν βεβαίωναν πλῆθος αὐτόπτες μάρτυρες, ἔπρεπε νὰ ἀποβάλουν τὴν πλάνη τους καὶ νὰ πιστεύσουν. Ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἐξεμάνησαν καὶ ἐναντίον τοῦ Λαζάρου. Ὁ ὑπερτροφικὸς ἐγωισμός τους δὲν ὑπέφερε, ὅτι ὁ λαὸς ἐγκατέλειπεν αὐτοὺς καὶ ἀκολουθοῦσε τὸν Ἰησοῦ. Ἔβλεπαν, ὅτι χάνουν τὴν ἐπιρροή τους καὶ τὴν ἐξουσία τους πάνω στὸ λαὸ καὶ ἔγιναν θηρία καὶ θηρίων θηριωδέστεροι. Πολλοὶ φοβεροὶ λόγοι ἀκούσθηκαν ἀπὸ διεστραμμένους καὶ σατανικοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ὀλίγοι ἦταν τόσο φοβεροί, ὅσο αὐτὸς ὁ λόγος τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέων: Νὰ σκοτώσωμε καὶ τὸ Λάζαρο, διότι ἐξ αἰτίας τῆς ἀναστάσεώς του πολλοὶ ἀκολουθοῦν τὸν Ἰησοῦ! Τὸ πάθος κατάργησε τὴ λογικὴ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέων καὶ τοὺς ἔκανε μωρούς, ἀνοήτους. Ἐσχάτη μωρία καὶ ἀνοησία τὸ ὅτι μὲ τὴ στάσι τους ἀπέναντι στὸ γεγονὸς τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου προκαλοῦσαν τὸν παντοδύναμο Θεό, ποὺ ἀνέστησε τὸ νεκρό· ἀποφάσισαν νὰ σκοτώσουν καὶ τὸ Λάζαρο, ἐπειδὴ ἀναστήθηκε· καὶ νόμιζαν,

ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ ἀνέστησε τὸ Λάζαρο, ὅταν πέθανε κατόπιν ἀσθενείας, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὸν ἀναστήσῃ καὶ ὅταν θὰ πέθαινε κατόπιν φόνου.

Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάττῃ ἀπὸ ὅλα τὰ κακά, ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ τὴν ψυχικὴ πώρωσι καὶ διαστροφή.

Ἡ θριαμβευτικὴ εἴσοδος στὰ Ἱεροσόλυμα ἐπὶ πώλου ὄνου!

Στίχ. 12-13: ***«Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον· Ὡσαννά! Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ».***

Τὰ ***«βαΐα»*** εἶνε οἱ κλάδοι τῶν φοινίκων. Ὁ εὐαγγελιστὴς θὰ μποροῦσε νὰ γράψῃ ἁπλῶς «βαΐα», ἐννοώντας «κλάδους τῶν φοινίκων». Ἀλλὰ μετὰ τὴ λέξι ***«βαΐα»*** προσθέτει πλεοναστικῶς καὶ ἐπεξηγηματικῶς ***«τῶν φοινίκων»*** χάριν τῶν ἀναγνωστῶν του, οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦν τὸν τεχνικὸ ὅρο «βαΐα». Στὸ Α' Μακ. ιγ' 51, ὅπου περιγράφεται θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ Σίμωνος στὰ Ἱεροσόλυμα, γίνεται λόγος ἁπλῶς περὶ *«βαΐων»*. Καὶ στὸ Ἀποκ. ζ' 9 ἀναφέρονται *«φοίνικες»* ὡς σύμβολα νίκης. Τὸ ***«ὡσαννά»*** οἱ Ο' μεταφράζουν «σῶσον δή» (Ψαλμ. ριζ' 25). Ἀλλὰ στὸ προκείμενο χωρίο τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τὸ ***«ὡσαννά»*** σημαίνει *«δόξα»*. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι τὸ παράλληλο στὸ Ματθ. κα' 9 καὶ Μάρκ. ια' 10 *«ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις»* στὸ Λουκ. ιθ' 38 εἶνε *«δόξα ἐν ὑψίστοις»*.

Μεταφράζουμε: *«Τὴν ἄλλη ἡμέρα λαὸς πολύς, ποὺ ἦλθε γιὰ τὴν ἑορτή, ὅταν ἄκουσαν, ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς στὰ Ἱεροσόλυμα, πῆραν κλάδους ἀπὸ φοίνικες καὶ βγῆκαν νὰ τὸν προϋπαντήσουν, καὶ κραύγαζαν: «Δόξα! Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ"»*.

Τὴν ἑπομένη τοῦ δείπνου στὴ Βηθανία πολὺς λαός, ποὺ ἦλθε στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ὅταν ἀπὸ ἐπισκέπτες στὴ Βηθανία μεταδόθηκε στὰ Ἱεροσόλυμα ἡ εἴδησι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν στὴ Βηθανία καὶ ἔρχεται στὰ Ἱεροσόλυμα, βγῆκε ἀπὸ τὴν πόλι καὶ πῆγε νὰ τὸν προϋπαντήσῃ. Ἡ δὲ ὑποδοχή, ποὺ ἔκαναν τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ στὸν Ἰησοῦ, ἦταν θερμή, ἐνθουσιώδης, θριαμβευτική. Κρατοῦσαν

στὰ χέρια καὶ ἔσειαν φρενιτωδῶς κλάδους ἀπὸ φοίνικες, σύμβολα τῆς νίκης τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τοῦ θανάτου διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου. Οἱ περισσότεροι ἔστρωναν τὰ ἐνδύματά τους στὸ δρόμο, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ Ἰησοῦς (Ματθ. κα΄ 8). Κραύγαζαν δὲ τὰ πλήθη ἐπευφημώντας τὸν Ἰησοῦ ὄχι ἁπλῶς ὡς προφήτη, ἀλλ᾿ ὡς Μεσσία, Χριστό. Οἱ ἐπευφημίες εἶνε ἀπὸ τὸν Ψαλμὸ ριζ΄, ἀπὸ τοὺς στίχ. 25, 26. Ὁ Ψαλμὸς ἐθεωρεῖτο μεσσιακός, καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέφερε στὸν ἑαυτό του ὡς μεσσιακὸ χωρίο τοὺς στίχ. 22-23, *«Λίθον, ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες* κλπ.» (Ματθ. κα΄ 42, Μάρκ. ιβ΄ 10-11, Λουκ. κ΄ 17).

Τὸ ***«ὡσαννά»***, ὅπως ἤδη εἴπαμε, σημαίνει *«δόξα»*. Ποῖος δὲ δοξάζεται δι᾿ αὐτῆς τῆς ἐπευφημίας; Κατὰ τὸ παράλληλο χωρίο Ματθ. κα΄ 9, ὅπου οἱ ἐπευφημίες, *«ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ»* καὶ *«ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις»*, μὲ τὸ *«ὡσαννά»* τὰ πλήθη δοξάζουν *«τὸν υἱὸν Δαβίδ»*, τὸν Ἰησοῦ δηλαδὴ ὡς Μεσσία, καὶ τὸν Ὕψιστο. Ἐπίσης κατὰ τὸ Ματθ. κα΄ 15 τὸν Ἰησοῦ ὡς Μεσσία δοξάζουν καὶ τὰ παιδιὰ στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ, ὅπου κατέληξεν ἡ θριαμβευτικὴ πομπή, κραυγάζοντας τὸ *«ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ»*.

Στὴν ἐπευφημία κατὰ τὸ ἐξεταζόμενο χωρίο τοῦ Ἰωάννου, ***«Ὡσαννά! Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ»***, τὸ ***«Ὡσαννά!»***, τουτέστι ***«Δόξα!»***, λέγεται γιὰ τὸν Μεσσία, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀμέσως ἀκολουθοῦσα φράσι εἶνε ***«Εὐλογημένος»***, τουτέστι *«Δοξασμένος»*.

Οἱ ἐχθροὶ κατηγοροῦσαν τὸν Ἰησοῦ, ὅτι ἦλθεν ἀφ᾿ ἑαυτοῦ, ὄχι ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ εἶνε ἀντίθεος. Τὰ πλήθη κραυγάζουν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ***«ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»***, ὅτι ἦλθε δηλαδὴ ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου, ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ὁ κατ᾿ ἐξοχὴν ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ὁ Μεσσίας. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους: *«Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ ἐκεῖνον λήψεσθε»* (ε΄ 43). *Ἐγὼ ἦλθα ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρός μου καὶ δὲν μὲ δέχεσθε. Ὅταν ἄλλος ἔλθῃ ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐκεῖνον θὰ τὸν δεχθῆτε.* Ὁ Χριστὸς ἀπεσταλμένος τοῦ Πατρός του, γι᾿ αὐτὸ καὶ ***«εὐλογημένος»***. Ὁ Ἀντίχριστος αὐτοχειροτόνητος καὶ αὐτοαπεσταλμένος, γι᾿ αὐτὸ καὶ καταραμένος.

Ὁ Ἰησοῦς ἐπευφημεῖται ὡς ***«βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ»***. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Γραφῆς ὁ Μεσσίας ἀναφέρεται ὡς βασιλεύς. Καὶ ὡς νήπιο οἱ μάγοι τὸν ὠνόμασαν βασιλέα (Ματθ. β΄ 2). Τὸ κράτος του ὀνομάζεται βασιλεία. Ἀλλ᾿ ἡ βασιλεία τοῦ βασιλέως Χριστοῦ δὲν εἶνε κοσμι-

κή, εἶνε πνευματική. Ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου ὁ Ἰησοῦς διακήρυξε: *«Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»* (ιη΄ 36). Ὁ Χριστὸς βασιλεύει στὶς καρδιὲς καὶ στὴ ζωὴ ἐκλεκτῶν ἀνθρώπων μὲ νόμο ἐλευθερίας. Εἶνε δὲ βασιλεὺς ὄχι μόνο τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ τῆς Οἰκουμένης, τῶν ἐκλεκτῶν ὅλου τοῦ κόσμου. Εἶνε ὑπέρτατος βασιλεύς, *«Βασιλεὺς βασιλέων καὶ Κύριος κυρίων»* (Ἀποκ. ιθ΄ 16). Ὁ Πάπας, ὁ ὁποῖος ἀγνόησε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἡ βασιλεία του δὲν εἶνε κοσμική, καὶ ἵδρυσε κράτος, τὸ Βατικανό, ἐκτὸς ἄλλων κατέστη καὶ γιὰ τὸ λόγο τοῦτο αἱρετικός.

Τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, ἐπηρεασμένα ἀπὸ παρερμηνεῖες τῶν ραββίνων καὶ εὑρισκόμενα ὑπὸ Ρωμαϊκὴ κατοχή, ἐπευφημοῦσαν μὲν τὸν Ἰησοῦ ὡς Μεσσία καὶ βασιλέα, ἀλλὰ μὲ κοσμικὴ μᾶλλον ἔννοια, πολιτικὴ καὶ ἐθνική. Νόμιζαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν ὑπερδύναμί του, μὲ τὴν ὁποία τελοῦσε πλῆθος θαύματα καὶ ἀνέστησε τὸν τετραήμερο νεκρὸ Λάζαρο, εἰσερχόμενος στὴν Ἱερουσαλὴμ θὰ ἀνέτρεπε τὸ Ρωμαῖο κατακτητή, θὰ ἐλευθέρωνε τὸ ἔθνος τους καὶ θὰ παλινόρθωνε τὴ βασιλεία τοῦ Δαβίδ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς δὲν ἱκανοποίησε τὸν ἐθνικὸ πόθο τους, γι᾽ αὐτὸ τὰ ***«Ὡσαννά!»*** μετὰ ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες διαδέχθηκαν τὰ *«Ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν!»* (ιθ΄ 15). Ὁ λαὸς εἶνε συνήθως καλλίτερος ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, ἀλλ᾽ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, ἀποβλέπει σὲ κοσμικὰ πράγματα καὶ μεταβάλλεται, δὲν εἶνε σταθερός. Γι᾽ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἔχωμε πεποίθησι οὔτε στοὺς ἄρχοντες οὔτε στὸ λαό, ἀλλὰ μόνο στὸ Θεὸ καὶ Χριστό, τοῦ ὁποίου μία ἰδιότης εἶνε τὸ ἀναλλοίωτο.

Στίχ. 14-15: ***«Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτό, καθώς ἐστι γεγραμμένον· Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών! Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου».***

Τὸ ***«ὀνάριον»*** εἶνε τὸ *γαϊδουράκι*. Ὁ ***«πῶλος»*** εἶνε τὸ *πουλάρι*.

Μεταφράζουμε: *«Βρῆκε δὲ ὁ Ἰησοῦς ἕνα γαϊδουράκι καὶ κάθησε ἐπάνω του, ὅπως εἶνε γραμμένο: Μὴ φοβᾶσαι, θυγατέρα Σιών! Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος σ᾽ ἕνα πουλάρι ὄνου».*

Ὁ Χριστός, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων καὶ ὁ Κύριος τῶν κυρίων καὶ ὁ Νικητὴς τοῦ θανάτου, πῶς ἔκανε τὴ θριαμβευτική του εἴσοδο στὰ Ἱεροσόλυμα; Οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης τελοῦσαν τοὺς θριάμβους τους καθήμενοι σὲ πολυτελέστατες ἅμαξες, ποὺ ἔσυραν ἢ θυμοειδεῖς ἵπποι, ἢ ἐλέφαντες ἢ τίγρεις ἢ λέοντες! Ἕνας Φαραώ, βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, Ψαμμήτιχος ὀνομαζόμενος, τέλεσε τὸ θρίαμβό

του καθήμενος σὲ πολυτελεστάτη ἅμαξα, ποὺ ἔσυραν αἰχμάλωτοι βασιλεῖς! Ὁ δὲ Χριστός, ὁ ὑπέρτατος Βασιλεὺς καὶ Νικητής, τέλεσε τὸ θρίαμβό του καθήμενος ἐπάνω σὲ ἕνα ταπεινὸ ὀνάριο! Πολὺ παράδοξο τοῦτο. Τόσο πολὺ παράδοξο, ὥστε κανεὶς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὸ διανοηθῇ γιὰ τὸ Μεσσία, τὸν ἀσυγκρίτως ἐνδοξότερο ὅλων τῶν βασιλέων. Ἀλλ᾽ ἀκόμη παραδοξότερο καὶ ἀδιανοητότερο εἶνε τοῦτο, ὅτι ὁ προφήτης Ζαχαρίας (θ΄ 9) αἰῶνες πρὶν ἔγραψε, ὅτι ὁ βασιλεὺς Μεσσίας θὰ ἐμφανιζόταν μὲ τόσο ταπεινὴ ἐμφάνισι κατὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδό του στὴ Σιών, τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἂν ὁ Ζαχαρίας δὲν ἦταν ὄντως προφήτης, δὲν θὰ ἔγραφε τέτοιο πρᾶγμα γιὰ τὸ Μεσσία. Καὶ ἂν ὁ Μεσσίας δὲν ἐμφανιζόταν ἔτσι στὴν πραγματικότητα, οἱ εὐαγγελισταὶ ἐπίσης δὲν θὰ ἔγραφαν τέτοιο πρᾶγμα. Ἂν ἡ Γραφὴ ἦταν μυθιστόρημα, θὰ ἔγραφε τὸ ἀντίθετο γιὰ τὸ Μεσσία. Ἀλλὰ τώρα ἡ Γραφὴ γράφει ὅ,τι πραγματικῶς συνέβη κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι κατὰ τὴν ἀντίληψι καὶ τὴν προσδοκία τῶν ἀνθρώπων.

Ὑπὸ τὴν ***«Σιών»*** (ἢ Ἱερουσαλὴμ) ἐννοεῖται ἡ Συναγωγή, ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραήλ, ἀναγωγικῶς δὲ ἡ Ἐκκλησία.

Ἡ ταπεινὴ ἐμφάνισι τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδό του στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸ ***«Μὴ φοβοῦ»*** σημαίνουν, ὅτι ὁ βασιλεὺς Χριστὸς δὲν εἶνε πολεμοχαρὴς καὶ φοβερὸς βασιλεύς, ἀλλ᾽ εἰρηνικός. Ἂς ἀκούσῃ τοῦτο ὁ Πάπας, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε διεξήγαγε πολέμους καὶ βασάνισε καὶ φόνευσε ἀνθρώπους, γιὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴ γνώμη του καὶ τὸ θέλημά του καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὶς ὑπερφίαλες καὶ ἑωσφορικὲς ἐξουσιαστικὲς ἀπαιτήσεις του. Δυστυχῶς δὲ καὶ στὶς ἡμέρες μας ὁ Πάπας ἀναμίχθηκε σὲ πολέμους καὶ καταστροφές.

Ἡ ταπεινὴ ἐμφάνισι τοῦ Χριστοῦ διδάσκει ν᾽ ἀποφεύγωμε τὴν πολυτέλεια, τὴν ἐπίδειξι καὶ τὴ μεγαλομανία.

Στὸ ὀνάριο, ποὺ κάθησε ὁ Χριστός, κατὰ τὸ Μάρκ. ια΄ 2 καὶ Λουκ. ιθ΄ 30 δὲν κάθησε ποτὲ κανεὶς ἄνθρωπος. Τοῦτο ἐμποιεῖ ἰδιαίτερη ἐντύπωσι, ὅπως καὶ τὰ ὅμοια, ὅτι ὁ Χριστὸς γεννήθηκε ἀπὸ παρθένο· ὅτι τὸ σῶμα του μετὰ τὴν ἀποκαθήλωσι τυλίχθηκε σὲ καθαρή, ἀμεταχείριστη, σινδόνα· καὶ ὅτι ἐτάφη σὲ καινό, καινούργιο τάφο, στὸν ὁποῖο δὲν ἐτάφη ποτὲ κανείς. Αὐτὰ ἔχουν μυστικὴ ἔννοια, διδάσκουν τὴν ἁγνότητα. Ἡ ἁγνότης εἶνε ὑπερέχουσα ἀξία.

Ὁ ὄνος, ἐπάνω στὸν ὁποῖο κάθησε ὁ Χριστός, συμβολίζει τὸν ἐθνικό, εἰδωλολατρικό, κόσμο, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς πίστεως ὑποτάχθηκε στὸ Χριστό.

Στίχ. 16: ***«Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ».***

Ὁ πληθυντικὸς ***«ταῦτα»***, ἐμφατικῶς ἐπαναλαμβανόμενος δύο φορές, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἐπίσης πληθυντικὸ ***«γεγραμμένα»***. Ὑπὸ δὲ τὰ ***«γεγραμμένα»*** δὲν ἐννοεῖται μόνον ὁ παρατιθέμενος στὸν προηγούμενο στίχ. 15 λόγος τοῦ Ζαχαρία, *«Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών! Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου»*. Ὁ λόγος τοῦ Ζαχαρία εἶνε τὸ *«γεγραμμένον»* (στίχ. 14), κατὰ ἑνικόν, ὄχι τὰ ***«γεγραμμένα»***. Ὑπὸ τὸν πληθυντικὸ ***«γεγραμμένα»*** ἐκτὸς τοῦ λόγου τοῦ Ζαχαρία ἐννοεῖται καὶ ὁ λόγος τοῦ Ψαλμῳδοῦ ὁ παρατιθέμενος στὸν στίχ. 13, *«Ὡσαννά! Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»*.

Αὐτά, τὰ προφητικῶς γραμμένα ἀπὸ τὸν Ψαλμῳδὸ καὶ τὸν Ζαχαρία γιὰ τὸν Μεσσία, καὶ συγκεκριμένως γιὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδό του στὰ Ἱεροσόλυμα, οἱ μαθηταὶ ***«οὐκ ἔγνωσαν»***, *δὲν κατάλαβαν*, ***«τὸ πρῶτον»***, *στὴν ἀρχή*, ὅταν ἔγινε ἡ θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ Ἰησοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα. Οἱ μαθηταὶ δηλαδὴ δὲν ἀντιλήφθηκαν τὴν ἔννοια τῶν προφητικῶν αὐτῶν λόγων, δὲν κατάλαβαν, ὅτι αὐτοὶ οἱ λόγοι ἀναφέρονταν στὸν Ἰησοῦ καὶ πραγματοποιοῦνταν μὲ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδό του στὰ Ἱεροσόλυμα. Αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Ψαλμῳδοῦ καὶ τοῦ Ζαχαρία οἱ μαθηταὶ κατάλαβαν ἀργότερα, ***«ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς»***. Καὶ δοξάσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, γιὰ τὸ ὁποῖο εἶχε πεῖ, *«Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει»* (ιστ' 14).

Ὅταν λοιπὸν ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, τότε οἱ μαθηταὶ ***«ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ»***. Τοῦ ***«ἐποίησαν»*** ὑποκείμενο δὲν εἶνε οἱ μαθηταὶ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι πῆγαν καὶ ἔφεραν τὸν *«πῶλον»*, *τὸ πουλάρι*, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς ἔκανε τὴν εἴσοδό του στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἔτσι οἱ μαθηταὶ συντέλεσαν στὴν πραγματοποίησι τῆς προφητευμένης εἰσόδου του στὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἰσραήλ. Στὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου δὲν ἀναφέρεται, ὅτι οἱ μαθηταὶ πῆγαν καὶ ἔφεραν τὸν *«πῶλον»*, ἀλλ' ἀναφέρεται ἁπλῶς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς βρῆκε *«ὀνάριον»* καὶ κάθησε ἐπάνω του (στίχ. 14). Βεβαίως στὰ ἄλλα εὐαγγέλια ἀναφέρεται ὁ ρόλος τῶν μαθητῶν ὡς πρὸς τὸ ὀνάριο. Ἀλλ' ἀφοῦ στὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου δὲν ἀναφέρεται, τὸ ***«ἐποίησαν»*** σ' αὐτὸ δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἔχῃ ὡς ὑποκείμενο τοὺς μαθητάς. Ὑποκείμενο τοῦ ***«ἐποίησαν»*** εἶνε οἱ Ἰουδαῖοι, τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, τὰ ὁποῖα, μὲ ὅσα ἔκαναν κατὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδο τοῦ Ἰησοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα, ἔκαναν τὰ γραμμένα γι' αὐτὸν ἀπὸ τὸν Ψαλμῳδὸ

καὶ τὸν Ζαχαρία.

Τὸ ***«ἐμνήσθησαν»***, ἀόριστος τοῦ «μιμνήσκομαι», δὲν σημαίνει «ἐνθυμήθηκαν», ὅπως οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλὰ *«σκέφθηκαν»*. Τὸ «μιμνήσκομαι» σημαίνει καὶ «σκέπτομαι», ὅπως στὸ Ψαλμ. η΄ 5, Ἑβρ. β΄ 6. Ἂν τὸ ***«ἐμνήσθησαν»*** σήμαινε «ἐνθυμήθηκαν», τότε τὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ ἐξεταζομένου στίχου θὰ εἶχε τὴν ἔννοια, ὅτι ἄλλοτε οἱ μαθηταὶ καταλάβαιναν τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Ψαλμῳδοῦ καὶ τοῦ Ζαχαρία, ἀλλὰ κατόπιν τὸ λησμόνησαν καὶ τώρα τὸ ἐνθυμήθηκαν, ὅπερ ἄτοπον. Οἱ μαθηταὶ τότε κατάλαβαν, ***«ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς»***. Καὶ δοξάσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, γιὰ τὸ ὁποῖο εἶχε πεῖ, *«Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει»* (ιστ΄ 14). Ὅταν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα τοὺς φώτισε, τότε οἱ μαθηταὶ σκέφθηκαν, ὅτι τὰ ***«γεγραμμένα»*** στὸν Ψαλμὸ καὶ στὸ Ζαχαρία ἦταν γιὰ τὸν Ἰησοῦ, καὶ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ τὰ ἔπραξαν γι᾽ αὐτόν.

Μεταφράζουμε τὸν ἐξετασθέντα στίχο: *«Ἀλλὰ τί σήμαιναν αὐτὰ δὲν κατάλαβαν οἱ μαθηταί του στὴν ἀρχή, ἀλλ᾽ ὅταν δοξάσθηκε ὁ Ἰησοῦς, τότε σκέφθηκαν, ὅτι αὐτὰ ἦταν γραμμένα γι᾽ αὐτόν, καὶ αὐτὰ ἔκαναν* (τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ) *σ᾽ αὐτόν»*.

Στίχ. 17-18: *«Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ᾽ αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον».*

Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «ὅτι», ἀλλ᾽ αὐθεντικὴ εἶνε ἡ γραφὴ ***«ὅτε»***, *ὅταν*.

Μεταφράζουμε: *«Οἱ δὲ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ποὺ ἦταν μαζί του ὅταν φώναξε τὸ Λάζαρο νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ μνῆμα καὶ τὸν ἀνέστησε ἐκ νεκρῶν, ἔδιναν μαρτυρία* (γιὰ τὸ θαῦμα). *Γι᾽ αὐτὸ καὶ τὸν προϋπάντησε ὁ λαός, διότι ἄκουσαν, ὅτι εἶχε κάνει αὐτὸ τὸ θαῦμα»*.

Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἀνέσταινε τὸν Λάζαρο, περιστοιχιζόταν ἀπὸ λαό (ια΄ 42). Ἡ θεία πρόνοια εἶχε φροντίσει, ὥστε νὰ ὑπάρχουν αὐτόπτες μάρτυρες τοῦ θαύματος, καὶ μάλιστα πλῆθος, ὄχι δύο ἢ τρεῖς μόνο. Ὁ δὲ λαός, ποὺ ἦταν μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἀναστάσεως καὶ ἄκουσε τὸ παντοδύναμο πρόσταγμά του *«Λάζαρε, δεῦρο ἔξω!»* καὶ εἶδε τὸν τετραήμερο νεκρὸ νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν τάφο, ***«ἐμαρτύρει»***, ἔδινε μαρτυρία γιὰ τὸ θαῦμα, καὶ τὸ περιέγραφε στοὺς κατοίκους τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ στοὺς προσκυνητάς, ποὺ συνέρρεαν στὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς χώρας γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Ἡ ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου εἶχε γίνει πρῶτο θέμα συζητήσεως τὶς ἡμέ-

ρες ἐκεῖνες.

Γιὰ νὰ βεβαιώνεται ἡ ἀλήθεια τῆς Πίστεώς μας ὁ Χριστὸς ἔκανε καὶ κάνει θαύματα πάντοτε, κάνει καὶ σήμερα. Καὶ ὅσοι ἀξιώθηκαν θαύματος, ἢ εἶδαν θαῦμα σὲ ἄλλους ἢ γενικῶς στὴν Ἐκκλησία, ὀφείλουν νὰ δίνουν μαρτυρία γιὰ τὰ θαύματα, νὰ ὁμιλοῦν γι' αὐτὰ σὲ κοσμικοὺς καὶ ἀπίστους, μήπως πιστεύσουν, καὶ σὲ πιστούς, γιὰ νὰ θαυμάσουν περισσότερο τὸ μεγαλεῖο τῆς Πίστεώς μας καὶ νὰ γίνῃ ἡ πίστι τους θερμότερη καὶ ἰσχυρότερη. Οἱ κοσμικοὶ ὁμιλοῦν γιὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα πράγματα, ἀκόμη καὶ γιὰ αἴσχη καὶ ἀθλιότητες, ὡσὰν νὰ πρόκειται γιὰ σπουδαῖα πράγματα καὶ γιὰ κατορθώματα. Καὶ ἐμεῖς νὰ μὴν ὁμιλοῦμε γιὰ μεγαλεῖα, γιὰ κατορθώματα τῆς πίστεως, γιὰ θαύματα, πράγματα θαυμαστὰ καὶ ὑπερθαύμαστα; Ὅποιος λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὶς εἰρωνεῖες τῶν κοσμικῶν καὶ ἀπίστων, καὶ ἐντρέπεται νὰ ὁμιλήσῃ γιὰ τὰ θαύματα, ποὺ κάνει ὁ Χριστὸς ὡς παντοδύναμος Θεός, αὐτὸς δὲν εἶνε ὁμολογητὴς τῆς πίστεως καὶ πρέπει ν' ἀνησυχήσῃ γιὰ τὴ σωτηρία του.

Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι βρέθηκαν κοντὰ στὸν τάφο τοῦ Λαζάρου κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἀναστάσεώς του, εἶδαν πολὺ μεγάλο θαῦμα, ποὺ ἐμεῖς δὲν εἴδαμε, ἀφοῦ δὲν ἤμασταν σύγχρονοι τοῦ Λαζάρου καὶ δὲν βρεθήκαμε κοντὰ στὸν τάφο του τὴ μεγάλη ἐκείνη ὥρα. Ὅμως ἐμεῖς εἴδαμε θαῦμα ἀκόμη μεγαλύτερο. Καὶ τὸ εἴδαμε ὄχι σὲ ἕνα μόνον ἄνθρωπο, ἀλλὰ σὲ πολλούς, σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ στοὺς ἄλλους καὶ στοὺς ἑαυτούς μας. Ποιό εἶνε αὐτὸ τὸ θαῦμα, τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου; Δὲν τὸ ξέρουμε; Τὸ ξέρουμε, ἀλλὰ δὲν τὸ σκεπτόμεθα, ἐνῷ ἔπρεπε συχνὰ νὰ τὸ σκεπτώμεθα καὶ νὰ συγκλονιζώμεθα. Ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴ θεία Λειτουργία μᾶς τὸ ὑπενθυμίζει. Ἀπευθυνόμενος ὁ λειτουργὸς πρὸς τὸν Θεὸ λέγει: *«Σὺ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς παρήγαγες». Σὺ μᾶς δημιούργησες ἀπὸ τὸ μηδέν.* Ἤμασταν χειρότερα ἀπὸ νεκροί. Ἤμασταν ἀνύπαρκτοι. Καὶ ἀπὸ τὸν τάφο τῆς ἀνυπαρξίας μᾶς ἀνέστησε ὁ Θεός, μᾶς ἔκανε συνειδητὲς ὑπάρξεις, πρόσωπα, ἀνθρώπους. Δὲν εἶνε τοῦτο θαῦμα ὄντως ἀνώτερο ἀπὸ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου;

Ἔχουμε λοιπὸν θαύματα, γιὰ νὰ ὁμιλοῦμε καὶ νὰ δίνωμε μαρτυρία γιὰ τὴν Πίστι μας.

Ἐπειδὴ ὁ λαὸς ὁ αὐτόπτης τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου ἔδινε μαρτυρία γιὰ τὸ θαῦμα, γι' αὐτὸ ὁ πολὺ μεγαλύτερος λαός, τὸ ἀναρίθμητο πλῆθος, ποὺ ἄκουσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε αὐτὸ τὸ θαῦμα, ἐνθουσιάσθηκε, βγῆκε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, τὸν προϋπάντησε καὶ

τὸν συνώδευσε θριαμβευτικῶς στὴν πορεία του πρὸς τὴν πρωτεύουσα. Καὶ ἐμεῖς, ἂν μὲ ὡραῖο τρόπο δίνωμε μαρτυρία γιὰ τὴν Πίστι, θὰ συγκινηθοῦν καὶ θὰ ἐνθουσιασθοῦν ψυχὲς ἀπὸ τὸ Χριστὸ καὶ τὰ ὑπερθαύμαστα ἔργα του.

Στίχ. 19: ***«Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς· Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; Ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν».***

Τὸ ***«ὠφελῶ»*** σημαίνει «ἐπιτυγχάνω, κατορθώνω», ὅπως στὸ Ματθ. κζ' 24.

Μεταφράζουμε: *«Οἱ Φαρισαῖοι τότε εἶπαν μεταξύ τους: "Βλέπετε, ὅτι δὲν κατορθώνετε τίποτε; Νά, ὅλος ὁ λαὸς ἔφυγε* (ἀπὸ μᾶς) *καὶ ἀκολούθησε αὐτόν"».*

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ἡ ἔξοδός του ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ πρὸς προϋπάντησι τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ζωηρὲς ἐπευφημίες, ἄλλες ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις καὶ ἡ θριαμβευτικὴ εἴσοδος στὴν πρωτεύουσα προκάλεσαν στοὺς Φαρισαίους πανικό. Φρενῖτις ἐνθουσιασμοῦ ἀπὸ τὴ μία πλευρά, πανικὸς ἀπὸ τὴν ἄλλη! Οἱ πανικόβλητοι δὲ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶπαν μεταξύ τους: *Βλέπετε, ὅτι δὲν κατορθώνετε τίποτε;* Ἐννοοῦσαν, ὅτι δὲν κατώρθωναν τίποτε μὲ τὴν ἀναβολὴ τῆς συλλήψεως καὶ τῆς θανατώσεως τοῦ Ἰησοῦ. Κατόρθωμά τους θὰ ἦταν νὰ συλλάβουν τὸ ταχύτερο καὶ νὰ ἐκτελέσουν τὸν Ἰησοῦ! Τὸ κατόρθωμα αὐτὸ θὰ ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου! Τὸν πανικὸ τῶν Φαρισαίων δείχνει ἡ ὑπερβολή, ὅτι ***«ὁ κόσμος»***, οἱ πάντες, ἔγιναν ὀπαδοὶ ***«αὐτοῦ»***, τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπὸ ἐμπάθεια δὲν ἀνέφεραν τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, ἀλλ' ὅπως καὶ στὶς ἄλλες περιπτώσεις, ἔτσι καὶ τώρα ἀντὶ τοῦ ὀνόματος χρησιμοποίησαν ἀντωνυμία: ***«Ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν».***

Ἕλληνες ζητοῦν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ καὶ ὁ Ἰησοῦς προφητεύει δόξα

Στίχ. 20-22: ***«Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. Οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. Ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ, καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ».***

Μεταφράζουμε: *«Μερικοὶ δὲ ἀπ᾽ αὐτούς, ποὺ ἀνέβηκαν γιὰ νὰ προσκυνήσουν κατὰ τὴν ἑορτή, ἦταν Ἕλληνες. Αὐτοὶ δὲ προσῆλθαν στὸ Φίλιππο, ποὺ ἦταν ἀπὸ τὴ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ τὸν παρακαλοῦσαν λέγοντας: "Κύριε, θέλουμε νὰ ἰδοῦμε τὸν Ἰησοῦ". Πηγαίνει ὁ Φίλιππος καὶ τὸ λέγει στὸν Ἀνδρέα, καὶ ἔπειτα ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Φίλιππος τὸ λέγουν στὸν Ἰησοῦ».*

«Ἕλληνες» ζήτησαν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ. Τὸ ὄνομα *«Ἕλληνες»* στὴ Γραφὴ ἔχει διπλὴ σημασία, θρησκευτικὴ καὶ ἐθνική. Θρησκευτικῶς σημαίνει τοὺς εἰδωλολάτρες, καὶ ἐθνικῶς σημαίνει τοὺς ἀνήκοντες στὸ ἑλληνικὸ ἔθνος. Μὲ θρησκευτικὴ ἔννοια τὸ ὄνομα *«Ἕλληνες»* ἀπαντᾷ π.χ. στὸ Πράξ. ιθ΄ 10 καὶ 17, μὲ ἐθνικὴ δὲ ἔννοια στὸ Ρωμ. α΄ 14 καὶ Α΄ Κορ. α΄ 22. Στὴν προκειμένη δὲ περίπτωσι οἱ **«Ἕλληνες»**, οἱ ὁποῖοι ζήτησαν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ, ἦταν Ἕλληνες μὲ ἐθνικὴ ἔννοια, ὄχι μὲ θρησκευτική, ὄχι δηλαδὴ εἰδωλολάτρες. Διότι ἀνέβηκαν στὴν Ἱερουσαλὴμ **«ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ»**, ἄρα εἶχαν ἐγκαταλείψει τὴν εἰδωλολατρία καὶ εἶχαν γίνει προσήλυτοι στὸν Ἰουδαϊσμό, λάτρες τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ὑπὲρ τοῦ ὅτι ἦταν Ἕλληνες μὲ φυλετικὴ ἔννοια συνηγορεῖ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἀπευθύνθηκαν σὲ ἀπόστολο μὲ ἑλληνικὸ ὄνομα, τὸν Φίλιππο, καὶ ὁ Φίλιππος ἀπευθύνθηκε σὲ ἀπόστολο ἐπίσης μὲ ἑλληνικὸ ὄνομα, τὸν Ἀνδρέα, γιὰ νὰ τοὺς ἀναγγείλουν οἱ δύο ἀπόστολοι μαζὶ στὸν Ἰησοῦ.

Οἱ Ἕλληνες ἔβλεπαν τὸν Ἰησοῦ στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ καὶ τὸν ἄκουαν κηρύττοντα. Ὅταν δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς λέγῃ, ὅτι ζήτησαν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ, ἐννοεῖ, ὅτι ζήτησαν νὰ τὸν ἰδοῦν ἰδιαιτέρως, ζήτησαν προσωπικὴ συνέντευξι. Ἀφοῦ δὲ ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας ἀνήγγειλαν τοὺς Ἕλληνες στὸν Ἰησοῦ, τίθεται τὸ ἐρώτημα: Τί ἔγινε κατόπιν;

Ἡ γνώμη, ὅτι τίποτε δὲν λέγεται κατόπιν γιὰ τοὺς Ἕλληνες, δὲν εἶνε ὀρθή. Ἂν δεχθοῦμε αὐτὴ τὴ γνώμη, ὁ λόγος περὶ Ἑλλήνων στοὺς παρόντες στίχους 20-22 καθίσταται, γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε δημωδῶς, «ξεκάρφωτος», «ξεκρέμαστος», ἄνευ σκοποῦ καὶ νοήματος, ὅπερ ἄτοπον. Δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ λέγεται, ὅτι οἱ δύο ἀπόστολοι ἀνήγγειλαν στὸν Ἰησοῦ, ὅτι Ἕλληνες ζήτησαν νὰ τὸν ἰδοῦν, καὶ κατόπιν νὰ μὴ λέγεται τίποτε σχετικῶς. Τέτοια παράλειψι θὰ ἦταν σφάλμα τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ἀσυμβίβαστο μάλιστα πρὸς τὴ θεοπνευστία του.

Ὁ εὐαγγελιστὴς βεβαίως δὲν λέγει, ἂν ὁ Ἰησοῦς δέχθηκε ἰδιαιτέρως τοὺς Ἕλληνες, διότι δὲν ἐνδιαφερόταν γι᾽ αὐτό, λέγει ὅμως ἄλλο, τὸ ὁποῖο ἔχει πολὺ σπουδαία σημασία καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο ἐνδιαφερό-

ταν. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτο νομίζουμε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δέχθηκε τοὺς Ἕλληνες ἰδιαιτέρως συμφώνως πρὸς τὸ λόγο του, *«Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω»* (στ΄ 37), καὶ τὴ συμπεριφορά του πρὸς τὸν ἑκατόνταρχο στὴν Καπερναοὺμ (Ματθ. η΄ 5-10) καὶ τὴ Χαναναία (Ματθ. ιε΄ 22-28). Τὸ δεύτερο, τὸ πολὺ σπουδαῖο καὶ ἐνδιαφέρον, ἰδιαιτέρως δὲ γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ἐνδιαφέρον, εἶνε ὁ λόγος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἰησοῦς *«ἀπεκρίνατο»* στοὺς ἀποστόλους Φίλιππο καὶ Ἀνδρέα, ὅταν τοῦ ἀνήγγειλαν τὸ αἴτημα τῶν Ἑλλήνων, λόγος, ὁ ὁποῖος περιέχεται στοὺς ἑπομένους στίχ. 23 καὶ ἑξῆς, καὶ ὁπωσδήποτε ἀφορᾷ τοὺς Ἕλληνες, ἀλλιῶς, ὅπως ἤδη εἴπαμε, ὁ λόγος περὶ Ἑλλήνων στοὺς παρόντες στίχους 20-22 εἶνε «ξεκάρφωτος», «ξεκρέμαστος», ἄνευ σκοποῦ καὶ νοήματος, ὅπερ ἄτοπον.

Στίχ. 23-24: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων· Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει»*.

Τὸ ***«ἐλήλυθε»***, παρακείμενος τοῦ «ἔρχομαι», σημαίνει *«ἔχει ἔλθει, ἦλθε, ἔφθασε»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς τοὺς εἶπε τότε: "Ἔφθασε ἡ ὥρα, γιὰ νὰ δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ἐὰν ὁ κόκκος τοῦ σίτου δὲν πέσῃ στὴ γῆ καὶ δὲν πεθάνῃ, μένει αὐτὸς μόνος. Ἐὰν ὅμως πεθάνῃ, φέρει πολὺ καρπό"»*.

Κατὰ τὸν παρόντα στίχ. 23 ὁ Ἰησοῦς ***«ἀπεκρίνατο αὐτοῖς»***, ἐν σχέσει δηλαδὴ πρὸς τὸ αἴτημα τῶν Ἑλλήνων ἀπάντησε στοὺς ἀποστόλους Ἀνδρέα καὶ Φίλιππο. Ἡ δὲ ἀπάντησι δόθηκε δημοσίως, σὲ ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ (στίχ. 29, 34). Ἡ ὁμιλία περιλαμβάνεται στοὺς στίχους 23-36. Τοὺς δὲ Ἕλληνες ἀφοροῦν κυρίως οἱ παρόντες δύο στίχοι 23-24. Ὅλη δὲ ἡ ὁμιλία ἀφορᾷ ὅλους τοὺς ἀκροατάς, ἀποστόλους, λαὸ καὶ Ἕλληνες. Ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες ἦταν ἐκεῖ, ὅπου οἱ ἀπόστολοι, ἄκουαν καὶ αὐτοὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ στὸ στίχ. 32, *«Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν»*, ὅπου τὸ *«πάντας»* σημαίνει καὶ Ἰουδαίους καὶ ἐθνικούς, δὲν ἀφοροῦσε καὶ τοὺς Ἕλληνες; Καὶ δὲν ἔρχεται σὰν ἀπάντησι στὸ αἴτημα τῶν Ἑλλήνων στὸ στίχ. 21, *«θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν»*;

«Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». Ἦλθε ἡ ὥρα, γιὰ νὰ δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἔγινε Υἱὸς ἀνθρώπου· ὁ Θεός,

ποὺ ἔγινε ἄνθρωπος· ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός. Ἄλλοτε γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ὅταν ἀπέφευγε καὶ διέφευγε τὸ θάνατο, ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγε, *«Οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ»* (ζ' 30, η' 20). *Δὲν εἶχε ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του.* Τώρα ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι *ἔφθασε ἡ ὥρα του.* Καὶ ὥρα του ἐννοοῦσε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου, καὶ μάλιστα τοῦ σταυρικοῦ θανάτου (στίχ. 24, 32, 33). Ὁ θάνατος εἶνε φοβερός, μάλιστα ὁ σταυρικὸς θάνατος, ταράσσει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ φυσιολογικῶς ὁ ἄνθρωπος ἀποκρούει τὸ θάνατο (στίχ. 27). Ὁ θάνατος ἐπίσης εἶνε ταπεινωτικὸς καὶ ἐξουθενωτικός, μάλιστα ὁ σταυρικὸς θάνατος. Ἡ σταύρωσι εἶνε ἡ ἄκρα ταπείνωσι τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐν τούτοις ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε καὶ δόξα. Βεβαίως ἐμεῖς ὡς δόξα ἀντιλαμβανόμεθα τὴν ἀνάστασι, τὴν ἀνάληψι καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδρα, ποὺ ἀκολούθησαν στὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δόξα θεωρεῖ καὶ αὐτὸ τὸ θάνατό του. Γι' αὐτὸ ἐν ὄψει τοῦ θανάτου του λέγει, ὅτι ἔφθασε ἡ ὥρα, ***«ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»***. Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶνε δόξα λόγῳ τοῦ ἀποτελέσματός του. Σχετικῶς ὁ Χριστὸς φέρει ἕνα παράδειγμα, πολὺ ὡραῖο παράδειγμα, ἀπὸ τὸ φυτικὸ κόσμο. Εἰσάγει δὲ στὸ παράδειγμα μὲ τὴν ἐμφατικὴ φράσι ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»***, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι πρόκειται περὶ λόγου εἰδικῆς σοβαρότητος. Σαφῶς δὲ μὲ τὸ παράδειγμα ὑπονοεῖ τὸν ἑαυτό του. Ὁ κόκκος τοῦ σίτου, λέγει, ἐὰν δὲν πεθάνῃ, μένει αὐτὸς μόνο. Ἐὰν ὅμως πεθάνῃ, φέρει καρπὸ πολύ. Αὐτὸ τὸ παράδειγμα, ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ Χριστός, εἶνε ἕνα θαῦμα, ποὺ γίνεται τακτικῶς, κάθε ἔτος, μέσα στὰ χωράφια. Ἕνας κόκκος σίτου πέφτει στὴ γῆ, πεθαίνει, βλαστάνει, ὑψώνεται, γίνεται στάχυς, ἀρχικῶς πρασινίζων, ἔπειτα λευκάζων, χρυσίζων, καὶ ἐπάνω στὸ στάχυ μετροῦνται πολλοὶ κόκκοι σίτου. Ὁ ἕνας κόκκος παρήγαγε πολλοὺς κόκκους, ἔφερε καρπὸ πολύ.

Ἔτσι καὶ ὁ Χριστός. Μὲ τὸ θάνατό του ἔφερε μεγάλο ἀποτέλεσμα. Κατανίκησε τὸ Σατανᾶ καὶ τὴν ἁμαρτία, θριάμβευσε, εἵλκυσε πρὸς τὸν ἑαυτό του Ἰουδαίους καὶ ἐθνικούς, εἰδωλολάτρες, ἔγινε *«πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς»* (Ρωμ. η' 29). Οἱ *«πολλοὶ ἀδελφοί»*, ἀπὸ κάθε τόπο καὶ χρόνο συνολικῶς, εἶνε ἀναρίθμητο πλῆθος (Ἀποκ. ζ' 9). Λέγοντας δὲ χρόνο δὲν ἐννοοῦμε μόνο χρόνο χριστιανικό, ἀλλὰ καὶ προχριστιανικό. Πεθαίνοντας ὁ Κύριος καὶ κατερχόμενος στὸν ᾅδη εἵλκυσε πρὸς τὸν ἑαυτό του καὶ μέγα πλῆθος ἀνθρώπων τοῦ προχριστιανικοῦ κόσμου. *«Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν»*, ἀναφώνησε ὁ Ἡσαΐας (θ' 6) αἰῶνες πρὸ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε στὸν κόσμο γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους γενικῶς, καὶ δόθηκε σὲ μᾶς, πα-

ραδόθηκε στὸ θάνατο γιὰ μᾶς, τόσο δηλαδὴ τοὺς μετὰ Χριστόν, ὅσο καὶ τοὺς πρὸ Χριστοῦ ἀνθρώπους. Ὁ Χριστὸς ἔγινε ἄνθρωπος καὶ πέθανε τόσο γιὰ μένα, ποὺ ζῶ σήμερα, ὅσο καὶ γιὰ τὸν Ἡσαΐα, ποὺ ἔζησε γύρω στὸ 800 πρὸ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς ἔχει καὶ ἀναδρομικὴ ἰσχὺ καὶ σημασία, ποὺ δὲν ἔχει κανεὶς ἄλλος. Καὶ δὲν ξέρουμε ποιοί εἶνε περισσότεροι, οἱ σωζόμενοι μετὰ Χριστὸν ἢ πρὸ Χριστοῦ; Ξέρουμε ὅμως, ὅτι τὸ σύνολο τῶν ἐκλεκτῶν καὶ σωζομένων ἀπὸ κάθε τόπο καὶ χρόνο εἶνε ἀναρίθμητο. Χιλιάδες χιλιάδων καὶ μυριάδες μυριάδων οἱ ἄγγελοι, χιλιάδες χιλιάδων καὶ μυριάδες μυριάδων καὶ οἱ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς εἵλκυσε, γιὰ νὰ ἑνώσῃ μὲ τοὺς ἀγγέλους καὶ ν᾽ ἀποτελεσθῇ ἡ θριαμβεύουσα Ἐκκλησία ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. Ὁ Ἡσαΐας προεῖδε καὶ τὸ μέγα καὶ ἀναρίθμητο πλῆθος τῶν σωζομένων δυνάμει τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ προλαβὼν ἐβόησε: *«Διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκῦλα, ἀνθ᾽ ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη»* (*νγ΄* 12). *«Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;»* (*νγ΄* 8). Τοὺς πνευματικοὺς ἀπογόνους του ποιός θὰ μπορέσῃ ν᾽ ἀριθμήσῃ;

Στὸν πολὺ καρπό, ποὺ φέρει ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, στὸ ἀναρίθμητο πλῆθος, ποὺ κερδίζει ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Χριστός, περιλαμβάνονται καὶ οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα πρῶτοι οἱ Ἕλληνες. Ἐξ ἀφορμῆς τῶν Ἑλλήνων, ποὺ ζητοῦσαν νὰ τὸν ἰδοῦν, ὁμιλώντας ὁ Χριστὸς καὶ λέγοντας, ὅτι ***«ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»***, ἐννοοῦσε, ὅτι θὰ δοξαζόταν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐθνικῶν καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων. Δὲν εἶνε ὑπεροψία ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ᾽ εἶνε ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ καύχησι ἐν Κυρίῳ τὸ νὰ λέγωμε, ὅτι τὸ ἔθνος μας δόξασε τὸν Κύριο περισσότερο ἀπ᾽ ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη.

Στὴ γλῶσσα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὴν ἐκφραστικώτερη καὶ ὡραιότερη γλῶσσα τοῦ κόσμου, γράφτηκε τὸ Εὐαγγέλιο. Τοὺς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ τὰ περισσότερα ἑκατομμύρια μάρτυρες ἔδωσε στὸ Χριστὸ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος. Ὁ χῶρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶνε τόπος ἁγίων, κατάσπαρτος ἀπὸ ὀστᾶ καὶ αἵματα ἁγίων καὶ ἡρώων τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, καὶ γεμᾶτος ἀπὸ μνημεῖα εὐσεβείας καὶ ἱερὰ κειμήλια. Μετὰ τοὺς Ἀποστόλους οἱ περισσότεροι ἱεραπόστολοι προῆλθαν ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος. Οἱ μεγαλύτεροι Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας εἶνε Ἕλληνες. Τὰ σπουδαιότερα θεολογικὰ συγγράμματα καὶ τὰ λειτουργικὰ κείμενα, ἀριστουργήματα τοῦ λόγου, εἶνε ἑλληνικά. Καὶ οἱ 7 Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ἔγιναν στὸ ἔδαφος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Ὀρθοδοξία, λέγουν ξένοι, εἶνε

ἑλληνική. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ λεγομένου χριστιανικοῦ κόσμου ἐξέκλινε ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πίστι καὶ βρίσκεται στὴν αἵρεσι. Τὸ ἔθνος μας παραμένει στὴ γνησία καὶ αὐθεντικὴ μορφὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν Ὀρθοδοξία, καὶ εἶνε ἡ καρδιὰ τῆς Ὀρθοδοξίας. Παρὰ δὲ τὴν πνευματικὴ πτῶσι τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου γενικῶς κατὰ τοὺς χαλεποὺς τούτους καιρούς, συγκριτικῶς πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος διασώζει περισσότερη πνευματικὴ ὑγεία καὶ εἶνε ἡ πλέον ὑπολογίσιμη δύναμι μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων ἐθνῶν.

Ὄντως διὰ τῶν Ἑλλήνων δοξάσθηκε ὁ Χριστός, καὶ δοξάσθηκε ὅσο διὰ κανενὸς ἄλλου ἔθνους. Καὶ κατὰ μὲν τὸ παρελθὸν δοξάσθηκε περισσότερο, ἐνῷ σήμερα δοξάζεται ὀλιγώτερο. Τὰ δαιμόνια διὰ στόματος δαιμονιζομένων φωνάζουν, ὅτι τὸν Προτεσταντισμὸ καὶ τὸν Παπισμὸ δὲν ὑπολογίζουν, τὴν Ὀρθοδοξία θέλουν νὰ διαλύσουν. Ἐπίσης φωνάζουν, ὅτι σ᾽ ἄλλες χῶρες κυριαρχοῦν, ἐνῷ στὴν Ἑλλάδα συναντοῦν ἐμπόδια. Ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἂς ἐνθυμούμεθα τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, ὅταν πρόγονοί μας ζήτησαν νὰ τὸν ἰδοῦν, ἂς ἀναπολοῦμε τὸ ἔνδοξο χριστιανικὸ παρελθὸν τοῦ ἔθνους μας, ἂς στενάζωμε γιὰ τὴν πνευματικὴ καθίζησι τῶν ἡμερῶν μας, ἂς ἀγωνιζώμεθα ὑπὲρ τῶν Ὀρθοδόξων παραδόσεων καὶ ἐναντίον σκοτεινῶν δυνάμεων καὶ ἰδίως τῆς παναιρέσεως καὶ πανθρησκείας τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ἂς προσπαθοῦμε μὲ τὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ νὰ γίνωμε καλλίτεροι, ἂς φιλοδοξοῦμε μὲ ἁγία φιλοδοξία νὰ δοξάσωμε τὸ Χριστὸ ὅπως ὑπέροχοι πρόγονοί μας, καὶ τότε καὶ ὁ Χριστὸς θὰ δοξάσῃ τὸ ἔθνος μας ὅπως κατὰ τὸ παρελθόν. Διότι ὁ Χριστὸς τοὺς δοξάζοντες αὐτὸν ἀντιδοξάζει.

Ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοὺς ἀκολούθους του ζητεῖ αὐταπάρνησι

Στίχ. 25-26: ***«Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ Πατήρ».***

Τὸ ***«φιλῶ»*** σημαίνει «ἀγαπῶ», καὶ ἐδῶ *«ἀγαπῶ μὲ φιλαυτία»*. Ἡ λέξι ***«ψυχή»*** ἐδῶ δὲν σημαίνει «ζωή», ὅπως οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει τὸν ὅλο ἄνθρωπο, τὸ ἄτομο, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«ἑαυτός»*. Γιὰ τὴ σχετικὴ ἐπιχειρηματολογία βλέπε τὴν ἑρμηνεία τῶν

χωρίων Λουκ. θ' 24-25, ιζ' 33 στὶς σελ. 86-87 καὶ 105 ἀντιστοίχως στὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. Γ', Ἀθῆναι 1994. Τὸ ***«μισῶ»*** σημαίνει *«ἀπαρνοῦμαι»*. Γιὰ τὴ σχετικὴ ἐπιχειρηματολογία βλέπε τὴν ἑρμηνεία τοῦ Λουκ. ιδ' 26 στὸ αὐτὸ ἡμέτερο ἔργο, σελ. 103.

Μεταφράζουμε: *«Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό του μὲ φιλαυτία, θὰ τὸν χάσῃ, ἐνῷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπαρνεῖται τὸν ἑαυτό του σ' αὐτὸ τὸν κόσμο* (ὁ ἄνθρωπος τῆς αὐταπαρνήσεως), *θὰ τὸν διατηρήσῃ γιὰ τὴν αἰώνια ζωή. Ὅποιος θέλει νὰ διακονῇ ἐμένα, ἂς ἀκολουθῇ ἐμένα* (στὸ δρόμο τῆς αὐταπαρνήσεως), *καὶ ὅπου εἶμαι ἐγώ, ἐκεῖ θὰ εἶνε καὶ ὁ ἰδικός μου διάκονος. Ναί, ὅποιος διακονεῖ ἐμένα* (τὸν Υἱό), *θὰ τὸν τιμήσῃ ὁ Πατήρ».*

Στοὺς δύο προηγουμένους στίχους ὁ Χριστὸς μὲ τὴ φράσι *«Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα»* καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ κόκκου τοῦ σίτου, ποὺ πεθαίνει, ὑπονοοῦσε τὸ θάνατό του, ἑκούσιο θάνατο ἀπὸ αὐταπάρνησι. Στοὺς παρόντες δὲ στίχους ὁ Χριστὸς ζητεῖ αὐταπάρνησι ἀπὸ τοὺς ἀκολούθους του.

«Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ» δὲν εἶνε ὁ ἁπλῶς ἀγαπῶν τὸν ἑαυτόν του. Τὸ ν' ἀγαπᾷ κανεὶς τὸν ἑαυτό του, τοῦτο εἶνε φυσικὸ (Ἐφεσ. ε' 29) καὶ ἀκατάκριτο. ***«Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ»*** εἶνε ὁ ἀγαπῶν τὸν ἑαυτό του μόνο, ὄχι καὶ τοὺς ἄλλους, ὁ φίλαυτος, ὁ ἀτομιστής, ὁ φιλοτομαριστής, ἐκεῖνος ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ἀδιαφορεῖ γιὰ τοὺς ἄλλους, ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει πνεῦμα καὶ πράξεις αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας. Αὐτὸς εἶνε ἀξιοκατάκριτος. Αὐτὸς θὰ χάσῃ τὸν ἑαυτό του, θὰ κολασθῇ, θὰ περιέλθῃ σὲ κατάστασι αἰωνίας δυστυχίας. Ἀντιθέτως ***«ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ»***, ὁ ἀπαρνούμενος τὸν ἑαυτό του στὸν πρόσκαιρο τοῦτο κόσμο, ὁ ὑποβάλλων τὸν ἑαυτό του σὲ θυσίες καὶ ὑφιστάμενος δοκιμασίες ἢ καὶ θάνατο, αὐτὸς θὰ διατηρήσῃ τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν αἰώνια ζωή. Ἀντὶ τῶν προσκαίρων κακοπαθειῶν θὰ ἀπολαύσῃ εὐτυχία ἀπερίγραπτη στοὺς ἀπεράντους αἰῶνες. Δὲν συμφέρει νὰ ὑποφέρῃ κανεὶς προσωρινῶς, γιὰ νὰ εὐτυχῇ αἰωνίως; Ναί, συμφέρει ἀφαντάστως. Ἀλλ' ὁ φίλαυτος δὲν καταλαβαίνει τὸ συμφέρον του. Διότι τὸ πάθος τῆς φιλαυτίας καταργεῖ τὴ λογική του.

«Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω», λέγει ὁ Χριστὸς ὁμιλῶντας ὡς Θεός. Ὅποιος θέλει νὰ διακονῇ ἐμένα, ἂς ἀκολουθῇ ἐμένα. Καίτοι Θεὸς ὁ Χριστός, στὸν ὁποῖο τὰ πάντα εἶνε δοῦλα καὶ πρέπει νὰ τὸν ὑπηρετοῦν, χάριν τῆς σωτηρίας ἡμῶν τῶν δούλων «οὐκ ἦλθε δια-

κονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι», ὅπως εἶπε ἄλλοτε (Ματθ. κ´ 28, Μάρκ. ι´ 45). Δὲν ἦλθε νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετήσῃ ἡμᾶς τοὺς δούλους του. Καὶ ἂν ἐκεῖνος, ὁ Κύριος, ἔγινε διάκονός μας, πόσο μᾶλλον ἐμεῖς, οἱ δοῦλοι, ὀφείλουμε νὰ εἴμεθα διάκονοί του. Διακόνους δὲ τοῦ Χριστοῦ ἂς μὴ θεωροῦμε μόνο τοὺς κληρικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς λαϊκούς. Ὅλοι, ὅσοι πιστεύουμε στὸ Χριστό, πρέπει νὰ εἴμεθα διάκονοί του. Καὶ πῶς ἐννοεῖται τὸ νὰ εἶνε κανεὶς διάκονος Χριστοῦ; Ἐννοεῖται νὰ εἶνε ἀκόλουθος τοῦ Χριστοῦ στὸ δρόμο τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς θυσίας, τῆς ἀρετῆς. Ἄλλοτε ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι»* (Μάρκ. η´ 34). Καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἔγραψε: *«Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ»* (Α´ Πέτρ. β´ 21). *Ὁ Χριστὸς ἔπαθε γιὰ σᾶς, ἀφήνοντας σὲ σᾶς παράδειγμα, γιὰ ν᾽ ἀκολουθήσετε στὰ ἴχνη του.* Διάκονος τοῦ Χριστοῦ ὁ ἀκόλουθος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀκόλουθος τοῦ Χριστοῦ ὁ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, μιμητὴς μέχρι θανάτου, ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη.

«Ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται», λέγει ὁ Χριστός. *Ὅπου εἶμαι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονός μου θὰ εἶνε.* Ποῦ εἶνε ὁ Χριστός; Στὸν οὐρανό. Δὲν ἦταν στὸν οὐρανὸ μόνο προτοῦ νὰ κατεβῇ στὴ γῆ. Καὶ ὅταν κατέβηκε καὶ ζοῦσε στὴ γῆ, ὡς Θεὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶνε στὸν οὐρανό. Γι᾽ αὐτό, ἐνῷ ἀκόμη ἦταν στὴ γῆ, δὲν εἶπε, «Ὅπου ἔσομαι ἐγώ», ὅπου θὰ εἶμαι ἐγὼ μετὰ τὴν ἀνάληψί μου, ἀλλ᾽ εἶπε, ***«Ὅπου εἰμὶ ἐγώ»***, ὅπου καὶ τώρα εἶμαι ἐγώ. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε ὁ Χριστός: «Εἶμαι στὴ γῆ, ἀλλὰ συγχρόνως εἶμαι στὸν οὐρανό». Ὁ οὐρανὸς βεβαίως εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερος τῆς γῆς. Καὶ ἐκεῖ, στὸν ἀσυγκρίτως ἀνώτερο τόπο, θέλει ὁ Χριστὸς νὰ εἶνε οἱ ἰδικοί του, μαζί του, καὶ βεβαιώνει, ὅτι θὰ εἶνε. Καὶ στὸ ιδ´ 3 καὶ ιζ´ 24 ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ ὁμοίως. Γι᾽ αὐτὸ ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος καὶ θυσιάσθηκε, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ θέσι γιὰ τοὺς ἰδικούς του στὸν οὐρανὸ κοντά του. Ὑπάρχει μεγαλύτερη τιμὴ καὶ δόξα ἀπὸ τὸ νὰ εἶνε κανεὶς στὸν οὐρανὸ κοντὰ στὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν Κύριό του καὶ Θεό του; Ὑπάρχει μεγαλύτερη εὐτυχία; Τὸ νὰ εἶνε κανεὶς κοντὰ σ᾽ ἕνα πρωθυπουργὸ ἢ βασιλιᾶ, αὐτὸ θεωρεῖται μεγίστη τιμὴ καὶ δόξα. Ἀλλὰ μπροστὰ στὴν τιμὴ καὶ δόξα τοῦ νὰ εἶνε κανεὶς στὸν οὐρανὸ μαζὶ μὲ τὸ Χριστό, τὸν Κύριο καὶ Θεό, στοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνες, ἡ τιμὴ καὶ δόξα τοῦ νὰ εἶνε κοντὰ σὲ πρωθυπουργὸ ἢ βασιλιᾶ εἶνε μηδέν.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ στὸ πρῶτο μέρος τοῦ ὑπ᾽ ὄψιν στίχ. 26 περὶ τῆς θέσεως τοῦ διακόνου τοῦ Χριστοῦ στὸν οὐρανὸ συμπίπτει

κατ' οὐσίαν μὲ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸ δεύτερο μέρος τοῦ αὐτοῦ στίχου περὶ τιμῆς τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν διάκονο τοῦ Χριστοῦ. Ἡ θέσι δηλαδὴ τοῦ διακόνου τοῦ Χριστοῦ στὸν οὐρανὸ εἶνε ἀκριβῶς ἡ τιμή, ποὺ κάνει ὁ Θεὸς Πατὴρ στὸ διάκονο τοῦ Υἱοῦ του. Καὶ γι' αὐτὸ ἐμεῖς τὸ ***«καί»***, μὲ τὸ ὁποῖο εἰσάγεται τὸ δεύτερο μέρος τοῦ χωρίου, ἐπαναληπτικὸ κατ' οὐσίαν τοῦ πρώτου μέρους, θεωροῦμε βεβαιωτικὸ καὶ ἐμφατικό, ὅπως καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις, καὶ ἐξηγοῦμε *«ναί»*. Κατὰ ταῦτα ὁ Χριστὸς λέγει: Ὁ διάκονός μου θὰ εἶνε στὸν οὐρανὸ μαζί μου. Ναί, αὐτὴ τὴν τιμὴ θὰ κάνῃ ὁ Πατὴρ στὸ διάκονο τοῦ Υἱοῦ του.

Ὅποιος μὲ τὴ διακονία του τιμᾷ τὸν Υἱό, τιμᾶται ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ γιὰ τὸ θάνατό του καὶ τὴ σημασία του

Στίχ. 27-28: *«Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται, καὶ τί εἴπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω»*.

Μεταφράζουμε: *«Τώρα ἡ ψυχή μου ἔχει ταραχθῆ. Καὶ τί νὰ εἰπῶ; Πατέρα, σῶσε με ἀπὸ τὴν ὥρα αὐτή. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ ἦλθα στὴν ὥρα αὐτή. Πατέρα, δόξασε τὸ ὄνομά σου. Ἦλθε τότε φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανό: "Καὶ δόξασα, καὶ πάλι θὰ δοξάσω"»*.

«Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται», λέγει ὁ Χριστός. Δὲν λέγει, ὅτι ταράχθηκε τὸ σῶμα του, ἀλλ' ὅτι ταράχθηκε ἡ ψυχή του, ἡ ἕδρα τῶν φυσικῶν συγκινήσεων. Φαίνεται ἀπ' αὐτό, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε μόνο σῶμα, εἶχε καὶ ψυχή, λογική, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὰ δύο αὐτὰ συστατικὰ καὶ θὰ τὰ ἔχῃ αἰωνίως. Ὁ Θεὸς Λόγος προσέλαβε ὅλη τὴν ἀνθρωπίνη φύσι, γιὰ νὰ σώσῃ ὁλόκληρο τὸν ἄνθρωπο, ψυχὴ καὶ σῶμα. Τὸ ἀπρόσληπτο θὰ ἦταν καὶ ἀθεράπευτο, κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸ Θεολόγο, τὸ προσληφθέν, τὸ πρόσλημμα, θεραπεύεται.

Μετὰ τὸ *«Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»* καὶ τὴν εὐχάριστη πρόβλεψι τῆς πολλῆς καρποφορίας, τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐθνῶν, ἀπὸ τὸ θάνατό του (στίχ. 23, 24), ὁ Ἰησοῦς θὰ ἀνέμενε κανεὶς νὰ εἰπῇ: «Νῦν ἡ ψυχή μου ἠγαλλιάσατο» (Πρβλ. Λουκ. ι΄ 21). Ἀλλ'

ἀντὶ γιὰ ἀγαλλίασι ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ γιὰ ταραχή. Ἂς μὴ ἀποροῦμε. Ὅπως τὸ νόμισμα ἔχει δύο ὄψεις, ἔτσι καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴν εὐχάριστη ὄψι τῆς δόξης, ἀλλὰ καὶ τὴ δυσάρεστη ὄψι, ἡ ὁποία προκάλεσε στὴν ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ ταραχή. Ὁ ἄνθρωπος δὲν πλάσθηκε γιὰ νὰ πεθαίνῃ. *«Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ... φθόνῳ δὲ Διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον»* (Σοφ. Σολ. β' 24). Ὁ θάνατος εἰσῆλθε στὸν κόσμο σὰν ξένο σῶμα, καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ἐνοχλητικὸς καὶ ταράσσει. Ὁ θάνατος ἐπίσης εἶνε δυσάρεστος, διότι εἶνε ποινὴ γιὰ τὴν ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ κάθε ποινὴ εἶνε βεβαίως δυσάρεστη. Εἶνε φυσικὸ λοιπὸν νὰ ἀποκρούῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου καὶ νὰ ταράσσεται ἐν ὄψει τοῦ θανάτου. Καὶ ὁ Θεάνθρωπος ὡς ἄνθρωπος, καθ' ὅλα ὅμοιος μὲ ἐμᾶς ἐκτὸς ἁμαρτίας, μὲ ὅλα τὰ ἀδιάβλητα πάθη τοῦ ἀνθρώπου, φυσικὸ ἦταν, καθὼς ἔφθασε ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, νὰ αἰσθανθῇ ἀγωνία καὶ ταραχή. Ὅπως πεινοῦσε, διψοῦσε, κουραζόταν, ἵδρωνε κλπ., ἔτσι καὶ ἐν ὄψει τοῦ θανάτου αἰσθάνθηκε ἀγωνία καὶ ταράχθηκε. Εἴπαμε, ὅτι αὐτὸ ἦταν φυσικό. Τώρα λέγουμε, ὅτι προκειμένου περὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτὸ ἦταν φυσικώτερο γιὰ δύο λόγους. Πρῶτον, ὁ Χριστὸς γνώριζε ἐκ τῶν προτέρων ὅλες τὶς λεπτομέρειες τοῦ φρικτοτάτου μαρτυρίου του, περίπτωσι μοναδικὴ μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴ δὲ ἡ πρόγνωσι ἔκανε τὸ Χριστὸ νὰ ζῇ τὸ μαρτύριό του διαρκῶς, καὶ καθὼς πλησίαζε σ' αὐτὸ νὰ τὸ αἰσθάνεται περισσότερο. Καὶ δεύτερον, ὁ Χριστὸς ὡς τελείως ἁγνὸς ἦταν ἀπέναντι τοῦ πόνου εὐαισθητότερος ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἐμεῖς λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν μας παθαίνουμε κάποια σκλήρυνσι, ἡ ὁποία μᾶς καθιστᾷ ἀπέναντι τοῦ πόνου ὀλιγώτερο εὐαισθήτους.

«Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται». Τὸ ***«νῦν»***, *τώρα*, σημαίνει, ὅτι ἡ ταραχὴ τοῦ Χριστοῦ ἦταν πρόσκαιρη. Ὁ Χριστὸς κυριάρχησε ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων του καὶ ἔπαυσε νὰ ταράσσεται. Καὶ συνέστησε νὰ μὴ ταράσσωνται καὶ οἱ μαθηταί του: *«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία»*. *«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω»* (ιδ' 1, 27).

Μερικοὶ συγκρίνουν τὸ θάνατο τοῦ Σωκράτους μὲ τὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι ὁ Σωκράτης ἀντιμετώπισε τὸ θάνατο ψυχραιμότερα ἀπὸ τὸ Χριστὸ καὶ εἶνε ἀνώτερος τοῦ Χριστοῦ! Ἄστοχη ἡ σύγκρισι καὶ ἀσεβέστατος ὁ ἰσχυρισμός. Ὁ Σωκράτης θανατώθηκε μὲ κώνειο, ὁ Χριστὸς θανατώθηκε μὲ σταύρωσι, ἀσυγκρίτως ὀδυνηρότερο μαρτύριο. Ὁ Χριστὸς προγνώριζε ὅλες τὶς φρικτὲς λεπτομέρειες τοῦ πάθους του καὶ προγευόταν τὸ μαρτύριό του. Ὁ Σω-

κράτης δὲν εἶχε τέτοια πρόγνωσι καὶ πρόγευσι. Ὁ Σωκράτης ὡς ἁμαρτωλὸς καὶ μὲ βαθμὸ σκληρύνσεως λόγῳ τῆς ἁμαρτωλότητός του ἦταν ὀλιγώτερο εὐαίσθητος ἀπέναντι τοῦ πόνου, ἐνῷ ὁ Χριστὸς ὡς ἀναμάρτητος, ὡς ἀπολύτως ἁγνός, ἦταν περισσότερο εὐαίσθητος ἀπέναντι τοῦ πόνου. Ἂς προσθέσωμε, ὅτι ὁ Χριστὸς σήκωνε ἐπάνω του τὰ ἁμαρτήματα ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἐξ αἰτίας δὲ τῶν ξένων ἁμαρτιῶν καταδικαζόταν καὶ σταυρωνόταν ὡς ὁ μεγαλύτερος κακοῦργος καὶ ἁμαρτωλός, καὶ δὲν ξέρουμε πῶς γι᾿ αὐτὰ τὰ πράγματα, τὰ πρωτοφανῆ καὶ μοναδικά, σκεπτόταν καὶ αἰσθανόταν. Ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους μᾶς συγκινεῖ βεβαίως. Ἀλλ᾿ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ μᾶς συγκινεῖ ἀσυγκρίτως περισσότερο. Ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους εἶνε θάνατος ἀνθρώπου. Ἀλλ᾿ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶνε θάνατος Θεανθρώπου. Καὶ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ὁ Σωκράτης, ἂν ζοῦσε μετὰ Χριστόν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς θαυμαστές του θὰ πίστευε στὸ Χριστὸ καὶ θὰ γινόταν μεγάλος Πατέρας καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς ταραχῆς ὁ Ἰησοῦς ἐρωτᾷ: ***«Καὶ τί εἴπω;»***. Αὐτὸ δὲ τὸ ἐρώτημα οὔτε στὸν Πατέρα ἀπευθύνει οὔτε στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ στὸν ἑαυτό του. Εἶνε ψυχολογικώτατο ἐρώτημα. Σὲ στιγμὲς ἀγωνίας καὶ ἀπορίας ὁ ἄνθρωπος λέγει: «Τί νὰ εἰπῶ;». «Τί νὰ κάνω;». Ὁ Ἰησοῦς διερωτᾶται καὶ σκέπτεται τί νὰ εἰπῇ. Μᾶς διδάσκει μ᾿ αὐτὸ νὰ μὴν ὁμιλοῦμε ἀπερισκέπτως, ἀλλά, προτοῦ ὁμιλήσωμε, νὰ σκεπτώμεθα. Δύο σκέψεις κάνει ὁ Χριστὸς σὰν ἀπαντήσεις στὸ ἐρώτημά του. Ἡ μία σκέψι εἶνε νὰ ἀποφύγῃ τὸ θάνατο. Ἡ ἄλλη σκέψι εἶνε νὰ ὑποστῇ τὸ θάνατο. Καὶ ὑπερισχύει ἡ δεύτερη σκέψι. Τὴν πρώτη σκέψι ἐκφράζει μὲ τὴ φράσι, ***«Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης»***. Τὴ δεύτερη σκέψι ἐκφράζει μὲ τὴ φράσι, ***«Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην»***, γι᾿ αὐτὸ ἦλθα δηλαδὴ σ᾿ αὐτὴ τὴν ὥρα, γιὰ νὰ ὑποστῶ θάνατο χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ἀνθρώπινο θέλημα τοῦ Ἰησοῦ ἀπωθεῖ τὸ θάνατο. Ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινο θέλημά του ὑποτάσσεται στὸ θεῖο καὶ πανσθενὲς θέλημα. Ὁ Ἰησοῦς ἐκφράζεται ὅπως καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς ὑπερτάτης ἀγωνίας στὴ Γεθσημανῆ: *«Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ᾿ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ᾿ ὡς σύ»* (Ματθ. κστ΄ 39. Βλέπε καὶ Μάρκ. ιδ΄ 36 καὶ Λουκ. κβ΄ 42). Τῆς ἰδικῆς του σωτηρίας ὁ Χριστὸς προτιμᾷ τὴν ἰδική μας σωτηρία.

Ὅπως ἤδη εἴπαμε, ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴ δυσάρεστη ὄψι, ἡ ὁποία προκάλεσε στὸ Χριστὸ ἀγωνία καὶ ταραχή, ἔχει καὶ τὴν

εὐχάριστη ὄψι τῆς δόξης. Στὸ στίχ. 23, λέγοντας ὁ Χριστός, *«Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»*, δόξα του ἐννοεῖ τὸν ἐγγίζοντα θάνατό του. Καὶ στὸ ιγ´ 31, λέγοντας ὁ Ἰησοῦς, *«Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ»*, δόξα του ἐννοεῖ πάλι τὸν ἐντὸς ὀλίγου θάνατό του, τὸν ὁποῖο παρουσιάζει ὡς τετελεσμένο γεγονός, ὅπως μέλλοντα πράγματα οἱ προφῆτες παρουσίαζαν ὡς παρόντα. Ἐπίσης τὴν ἰδική του δόξα διὰ τοῦ θανάτου παρουσιάζει καὶ ὡς δόξα τοῦ Θεοῦ. Κοινὴ ἡ δόξα Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. Γι᾽ αὐτὸ ὁ Χριστός, ἐνῷ ἄλλοτε θὰ εἰπῇ, *«Δόξασόν σου τὸν Υἱόν»* (ιζ´ 1), τώρα λέγει στὸ Θεό: ***«Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα»***. Ὁ λόγος σημαίνει: Πατέρα, δόξασε τὸ ὄνομά σου μὲ τὴν ἐκπλήρωσι τῆς ἀποστολῆς μου γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία συντελεῖται μὲ τὸ θάνατό μου.

Στὸ αἴτημα τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀπάντησι ἦλθε ἀμέσως ἀπὸ τὸν οὐρανὸ φωνή, ἡ ὁποία ἔλεγε: ***«Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω»***. Ὅπως κατὰ τὴ βάπτισι καὶ τὴ μεταμόρφωσι τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεὸς Πατέρας ὡμίλησε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἔδωσε γιὰ τὸν Υἱό του μαρτυρία, ἔτσι καὶ στὴν παροῦσα περίπτωσι ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ δίνει ἀπάντησι στὸ αἴτημα τοῦ Υἱοῦ. Ἡ δὲ φωνὴ δὲν εἶνε μόνον ἀπάντησι στὸ αἴτημα τοῦ Υἱοῦ, εἶνε καὶ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ὑπὲρ τοῦ Υἱοῦ. Ὁ οὐρανὸς ἐνέκρινε τὸν Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον ἄπιστοι Ἰουδαῖοι ἀπέρριπταν.

Τὸ ***«ἐδόξασα»*** τοῦ Θεοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸ σημαίνει: Ὦ Υἱέ! Δόξασα τὸ ὄνομά μου κατὰ τὸ παρελθὸν μὲ τὰ ἔργα μου ὑπὲρ σοῦ καὶ διὰ σοῦ, ἰδίως μὲ τὸ πλῆθος τῶν σημείων, τῶν θαυμάτων. Τὸ δὲ ***«καὶ πάλιν δοξάσω»*** σημαίνει: Θὰ σὲ δοξάσω καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀναλήψεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς ἐπιστροφῆς καὶ σωτηρίας τῶν ἐθνῶν, τῆς δευτέρας παρουσίας, τοῦ αἰωνίου θριάμβου σου κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκλεκτῶν σου.

Ἀλλοίμονο στοὺς ἀνθρώπους, ποὺ δὲν ἐγκρίνουν ὅσα ἐγκρίνει ὁ Θεός, καὶ τρισαλλοίμονο σ᾽ ἐκείνους, ποὺ δὲν ἐγκρίνουν τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 29-30: *«Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι. Ἄλλοι ἔλεγον· Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Οὐ δι᾽ ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι᾽ ὑμᾶς»*.

Ἡ μετοχὴ ***«ἑστώς»*** (καὶ «ἑστηκώς»), παρακείμενος τοῦ «ἵσταμαι», σημαίνει *«παριστάμενος, εὑρισκόμενος ἐκεῖ, παρών»*(Βλέπε σχετικῶς τὴν ἑρμηνεία τοῦ Ἰωάν. ιη´ 18 στὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων

χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. Γ', Ἀθῆναι 1994, σελ. 160-161).

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ λαός, ποὺ παρίστατο καὶ ἄκουσε, ἔλεγε, ὅτι ἔγινε βροντή. Ἄλλοι ἔλεγαν, "Ἄγγελος μίλησε σ' αὐτόν". Ὁ Ἰησοῦς εἶπε τότε: "Ἡ φωνὴ αὐτὴ δὲν ἦλθε γιὰ μένα, ἀλλὰ γιὰ σᾶς"».*

Κατὰ τὸν προηγούμενο στίχ. 28 ὁ Ἰησοῦς ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Πατέρα εἶπε, *«Πατέρα, δόξασε τὸ ὄνομά σου»*. Ὡς ἀπάντησι δὲ στὸ αἴτημα τοῦ Ἰησοῦ ἦλθε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ φωνή, ἡ φωνὴ τοῦ Πατρός, *«Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλι θὰ δοξάσω»*. Ἡ δὲ οὐράνια αὐτὴ φωνὴ ἀκούσθηκε μὲν ἀπὸ ὅλους, ἀλλ' ἀλλιῶς ἀκούσθηκε ἀπὸ **«τὸν ὄχλον»**, τὸ πλῆθος, τοὺς περισσοτέρους, καὶ ἀλλιῶς ἀκούσθηκε ἀπὸ **«ἄλλους»**, τοὺς ὀλιγωτέρους. Οἱ περισσότεροι τὴ φωνὴ ἄκουσαν ὡς **«βροντήν»**. Ἄκουσαν τὸν ἦχο τῆς φωνῆς, ἰσχυρὸ ἦχο, δὲν ἄκουσαν τὶς λέξεις τῆς φωνῆς καὶ συνεπῶς δὲν κατάλαβαν τὴν ἔννοια τῆς φωνῆς. Ἀνάλογο φαινόμενο συνέβη κατὰ τὴν ἐμφάνισι τοῦ Κυρίου στὸν Παῦλο στὸ δρόμο πρὸς τὴ Δαμασκό. Οἱ συνοδοὶ τοῦ Παύλου κατὰ τὸ Πράξ. θ' 7 ἄκουσαν τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου ὡς ἦχο (*«ἀκούοντες τῆς φωνῆς»*), κατὰ δὲ τὸ Πράξ. κβ' 9 δὲν ἄκουσαν τὴ φωνὴ ὡς λέξεις καὶ ἔννοια (*«τὴν φωνὴν οὐκ ἤκουσαν»*). Οἱ ὀλιγώτεροι τῶν ἀκροατῶν τοῦ Ἰησοῦ σχημάτισαν τὴν ἐντύπωσι, ὅτι μίλησε σ' αὐτὸν ἄγγελος. Αὐτοὶ ἄκουσαν τὴ φωνὴ ὡς ἔναρθρη, ὡς φωνὴ μὲ λέξεις, ἀλλὰ δὲν κατάλαβαν τί σήμαινε. Καθένας ἀντιλήφθηκε τὴ φωνὴ ἀναλόγως τῆς πνευματικότητός του. Σχετικῶς πρὸς τοῦτο ξένος ἑρμηνευτὴς φέρει τὸ ἑξῆς εὔστοχο παράδειγμα: Τὸν ἀνθρώπινο λόγο τὸ ἄγριο ζῶο δὲν ἀντιλαμβάνεται παρὰ ὡς ἦχο· τὸ ἐξημερωμένο ζῶο ἐννοεῖ κάτι, διαταγὴ ἢ πρόσκλησι, καὶ ἀμέσως ὑπακούει· μόνος δὲ ὁ ἄνθρωπος καταλαβαίνει τὴ σκέψι, ποὺ ἐκφράζεται διὰ τοῦ λόγου.

Πρέπει νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι, ἀφοῦ ἄλλοι ἄκουσαν τὴ φωνὴ ὡς βροντὴ καὶ ἄλλοι ὡς ἔναρθρη, μὲ λέξεις, καὶ νόμισαν, ὅτι μίλησε ἄγγελος, αὐτὸ καταρρίπτει τὴν ὑπόθεσι τῶν σκεπτικιστῶν, ὅτι ἡ βροντὴ ἦταν φυσικὸ φαινόμενο, κεραυνός. Ἀσχέτως δὲ τοῦ πῶς ἄκουσαν οἱ ἀκροαταὶ τοῦ Ἰησοῦ τὴ φωνὴ τοῦ Πατρός, πάντως ἀντιλήφθηκαν, ὅτι συνέβη ἔκτακτο καὶ ὑπερφυσικὸ φαινόμενο, σημεῖο ἀπὸ τὸν οὐρανό, ποὺ ζητοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι. Καὶ ἂν κάποιος εἶχε ἐνδιαφέρον καὶ ταπείνωσι, μποροῦσε νὰ ρωτήσῃ τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ἐξηγήσεις. Μήπως οἱ παραβολὲς τοῦ Κυρίου ἦταν καταληπτές; Ἀλλ' οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ζητοῦσαν καὶ λάμβαναν ἐξηγήσεις ἀπὸ τὸν Κύριο (Ματθ. ιγ' 36, ιε' 15, Μάρκ. δ' 34).

Ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κατὰ τὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἦλθε γι' αὐτόν. Ὁ Ἰησοῦς δὲν χρειαζόταν ν' ἀκουσθῆ φωνή, γιὰ νὰ γνωρίση ἔτσι, ὅτι ὁ Πατέρας ἄκουσε τὸ αἴτημά του. Ὁ Υἱὸς γνώριζε, ὅτι πάντοτε ὁ Πατέρας τὸν ἀκούει (ια′ 42). Ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἦλθε γιὰ τοὺς παρισταμένους ἀκροατάς, γιὰ νὰ πιστεύσουν, ὅτι εἶνε ὄντως ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἂς παρατηρηθῆ τέλος, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου, κατὰ τὸν ὁποῖο ἡ αὐτὴ φωνὴ ἀπὸ ἄλλους ἀκούσθηκε ὡς βροντή· ἀπὸ ἄλλους ὡς ἔναρθρη φωνὴ ἀγγέλου, ἀλλ' ἀκατάληπτη· καὶ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ (μᾶλλον δὲ καὶ ἀπὸ μερικοὺς ἄλλους) ὡς σαφὴς φωνή, εἶνε λόγος, ὁ ὁποῖος δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἐπινοηθῆ, καὶ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς θεοπνευστίας τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως πλῆθος παράδοξοι λόγοι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ γενικώτερα τῆς Γραφῆς. Ὁμοίως οἱ θαυματουργικὲς εὐωδίες ἀπὸ ἱερὰ λείψανα, ἱερὲς εἰκόνες κλπ. σ' ἄλλους εἶνε αἰσθητὲς ἐντόνως, σ' ἄλλους ὀλίγο, σ' ἄλλους καθόλου. Ἐπίσης τώρα εἶνε αἰσθητές, μετὰ ἀπὸ λίγο ὄχι. Ἄλλοτε πάλι εἶνε αἰσθητὲς ἀπὸ κοντά, ἄλλοτε καὶ ἀπὸ μακριά, ἀπὸ χιλιόμετρα. Ἔτσι συμβαίνει, γιὰ νὰ φαίνεται, ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ φυσικὰ ἀρώματα, ἀλλὰ γιὰ εὐωδίες πνευματικές, ὑπερφυσικές. Ὁμοίως συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλα ὑπερφυσικὰ φαινόμενα.

Στίχ. 31-33: ***«Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω· κἀγώ, ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Τοῦτο δὲ ἔλεγε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνῄσκειν».***

Ἡ «κρίσις» σημαίνει καὶ «καταδίκη» καὶ «δικαίωσις», ὅπως τὸ «κρίνω» σημαίνει καὶ «καταδικάζω» καὶ «δικαιώνω». Ἐδῶ ***«κρίσις»*** σημαίνει *«δικαίωσις»* (Βλέπε π.χ. Ψαλμ. πα′ 3, Ἠσ. α′ 17, 23). Τὸ ***«ἐάν»*** ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ *«ὅταν»* τοῦ η′ 28. Τὸ «ἐάν» σημαίνει «ὅταν» καὶ ἀλλοῦ, ὅπως στὸ ε′ 43, Α′ Ἰωάν. γ′ 2.

Μεταφράζουμε: *«"Τώρα θὰ γίνῃ δικαίωσι αὐτοῦ τοῦ κόσμου* (ἔναντι τοῦ ἀντιδίκου Διαβόλου). *Τώρα ὁ ἄρχων αὐτοῦ τοῦ κόσμου θὰ πεταχθῆ ἔξω. Ἐγὼ δέ, ὅταν ὑψωθῶ ἀπὸ τὴ γῆ* (πάνω στὸ σταυρό), *θὰ ἑλκύσω ὅλους πρὸς τὸν ἑαυτό μου". Αὐτὸ δὲ ἔλεγε ὑποδηλώνοντας μὲ ποιό εἶδος θανάτου ἔμελλε νὰ πεθάνῃ».*

Τὸ ***«νῦν»*** στὴν ἀρχὴ καὶ τῶν δύο πρώτων προτάσεων τοῦ χωρίου εἶνε ἐμφατικὸ καὶ ἐξαίρει τὴ μεγάλη σημασία γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ

χρόνου τῆς ὑπερτάτης θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε φθάσει.

Προηγουμένως ὁ Πατὴρ εἶπε, ὅτι θὰ δοξάσῃ τὸ ὄνομά του (στίχ. 28). Ὁ Υἱὸς δὲ τώρα λέγει μὲ ποιό τρόπο θὰ δοξάσῃ. Ὁ Πατὴρ θὰ δοξάσῃ τὸ ὄνομά του μὲ τὴ θυσία τοῦ Υἱοῦ του. Ἡ θυσία τοῦ Υἱοῦ εἶνε δόξα, διότι εἶνε ὑπὲρ τοῦ κόσμου καὶ ἐναντίον τοῦ Διαβόλου, δικαίωσι τοῦ κόσμου καὶ συμφορὰ τοῦ Διαβόλου. Ὁ Διάβολος παρέσυρε τὸν ἄνθρωπο στὴν ἁμαρτία καὶ τὸν βύθισε στὴ δυστυχία. Ἀλλ' ὁ πολυεύσπλαγχνος Κύριος δὲν ὑπέφερε νὰ βλέπῃ τὰ πλάσματά του στὴ δυστυχία. Καὶ κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ Ἡσ. ξγ΄ 4 συμφώνως πρὸς τὸ Μασοριτικό, μέσα στὴν καρδιά του ἦταν ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδικήσεως. Ὁ Κύριος δηλαδὴ εἶχε βάλει μέσα στὴν καρδιά του νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸν Διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του. Καὶ ἔφθασε ὁ καιρὸς τῆς ἐκδικήσεως τῶν ἐχθρῶν καὶ τῆς λυτρώσεως τῶν ἀνθρώπων (Βλέπε Ἡσ. ξγ΄ 1-6 κατὰ τοὺς Ο΄ καὶ τὸ Μασοριτικό, καθὼς καὶ Ἡσ. λδ΄ 8 καὶ ξα΄ 2).

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ***«Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου»***, σημαίνει: Τώρα, ποὺ θὰ ὑποστῶ τὸ πάθος, καὶ θὰ πληρώσω ἐγὼ γιὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων, θὰ γίνῃ δικαίωσι τοῦ κόσμου, λύτρωσι καὶ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Χριστὸς ἦλθε νὰ σώσῃ τὸν κόσμο. Καὶ ὁ καιρὸς γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σωτήριο σκοπὸ ἔφθασε, ἀφοῦ ἔφθασε ὁ καιρὸς τοῦ πάθους, τῆς σταυρικῆς θυσίας, μὲ τὴν ὁποία κυρίως ὁ Χριστὸς σώζει τὸν κόσμο. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Κύριος λέγει, ***«κρίσις τοῦ κόσμου τούτου»***, δικαίωσι, ἤτοι σωτηρία, αὐτοῦ τοῦ κόσμου, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Δικαιώνεται, ἤτοι σώζεται, ὅλος ὁ κόσμος; Ἡ ἀπάντησι εἶνε: Ὁ Χριστὸς θυσιάσθηκε γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, καὶ μὲ τὴ θυσία του ἐξασφάλισε δικαίωσι, σωτηρία, γιὰ ὅλο τὸν κόσμο. Ἄλλο δὲ θέμα, ὅτι αὐτὴ ἡ δικαίωσι ἢ σωτηρία γίνεται κτῆμα μέρους μόνο τοῦ κόσμου, ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν καὶ τὴν προσλαμβάνουν.

Ἡ δικαίωσι ἢ σωτηρία τοῦ κόσμου εἶνε συμφορὰ τοῦ ἀντιδίκου, τοῦ Σατανᾶ. Αὐτὴ τὴ συμφορὰ ἐκφράζει ὁ Χριστὸς μὲ τὴ φράσι, ***«νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω»***. Κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ (ιδ΄ 30, ιστ΄ 11), ὁ Σατανᾶς εἶνε ***«ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου»***. Ἡ πίστι δὲ στὴν ὕπαρξι τοῦ Σατανᾶ εἶνε προϋπόθεσι τῆς ἐν Χριστῷ ἀπολυτρώσεως, ἀφοῦ, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης, *«Εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου»* (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 8). Μὲ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ ὁ Διάβολος ἐκβάλλεται ἔξω, τίθεται ἐκτὸς τοῦ χώρου τῆς ἐξουσίας του. Κατ' ἄλλες

ἐκφράσεις δένεται καὶ λαφυραγωγεῖται (Ματθ. ιβ΄ 29, Μάρκ. γ΄ 27), ξεγυμνωμένος σύρεται ἐν θριάμβῳ πίσω ἀπὸ τὸ ἅρμα τοῦ σταυροῦ (Κολ. β΄ 15), καὶ δεμένος ρίπτεται καὶ φυλακίζεται στὴν ἄβυσσο (Ἀποκ. κ΄ 2-3). Καὶ γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε μία ἄλλη εἰκόνα, ὁ Σατανᾶς εἶνε νοητὸ λιοντάρι, τὸ ὁποῖο πρῶτα περιφερόταν μέσα στὴν ἀνθρωπίνη κοινωνία καὶ κατασπάρασσε τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς συνέλαβε τὸ λιοντάρι καὶ τὸ ἔκλεισε καὶ τὸ περιώρισε σὲ σιδερένιο κλωβό. Ἔτσι ὁ Σατανᾶς ἔχασε τὴν ἐξουσία του καὶ κατέστη ἀκίνδυνος. Ἀλλ' ἂν κανεὶς ἀνοίξῃ τὸν κλωβὸ καὶ εἰσέλθῃ σ' αὐτόν, ὁ Σατανᾶς, τὸ νοητὸ λιοντάρι, θὰ τὸν κατασπαράξῃ...

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν ἀφήρεσε τὴν ἐξουσία τοῦ Διαβόλου ἐπὶ τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἂν καὶ μετὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ ὁ Διάβολος λαμβάνῃ ἐξουσία ἐπὶ τοῦ κόσμου, τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ ἴδιος ὁ κόσμος κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος, οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι, δίνουν αὐτὴ τὴν ἐξουσία στὸ Διάβολο.

«Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν», λέγει ὁ Χριστός. *Ἐγὼ δέ, ὅταν ὑψωθῶ ἀπὸ τὴ γῆ, θὰ ἑλκύσω ὅλους πρὸς τὸν ἑαυτό μου.* Ἀντιθέτως δηλαδὴ πρὸς τὸν ἀντίδικο Διάβολο, ὁ ὁποῖος μὲ τὴ δικαίωσι τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀπώλεια τῆς ἐξουσίας του ἐπὶ τοῦ κόσμου ὑφίσταται πανωλεθρία, ὁ Χριστὸς θριαμβεύει. Ὅλους τοὺς ἐκλεκτούς, Ἰουδαίους καὶ ἐθνικοὺς ἀδιακρίτως, ὡς νοητὸς μαγνήτης ἑλκύει πρὸς τὸν ἑαυτό του. Ἄλλοτε ὁ Χριστὸς ὡς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἑλκύει, παρουσίασε τὸν Πατέρα (στ΄ 44). Τώρα ὡς ἑλκύοντα παρουσιάζει τὸν ἑαυτό του. Καὶ οἱ δύο ἑλκύουν, διότι Πατὴρ καὶ Υἱὸς εἶνε ἕνα (ι΄ 30), μία θεότης καὶ μία δύναμι, ἑλκτικὴ δύναμι δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε ἐδῶ. Καὶ στὶς δύο δὲ περιπτώσεις ἡ ἕλξι γίνεται πρὸς τὸ Χριστό. Καὶ ὁ Χριστὸς δηλαδὴ ἑλκύει πρὸς τὸν ἑαυτό του, καὶ ὁ Πατὴρ ἑλκύει πρὸς τὸ Χριστό. Ὁ Χριστὸς κέντρο παγκοσμίας ἕλξεως, ἕλξεως πάντων τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ κόσμου.

Εἶνε ἄξιο καὶ δίκαιο οἱ ἐκλεκτοὶ νὰ ἑλκύωνται πρὸς τὸ Χριστὸ καὶ νὰ γίνωνται λάτρες του, διότι ὁ Χριστὸς γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ὑψώθηκε ἀπὸ τὴ γῆ. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ περὶ ὑψώσεώς του ἀπὸ τὴ γῆ εἶνε αἰνιγματικός. Ὑποδηλώνει τὸν τρόπο τοῦ θανάτου του. Ὑπονοεῖ τὴν ὕψωσί του πάνω στὸ σταυρό. Προλέγει κατὰ τρόπο συνεσκιασμένο τὴ σταύρωσί του, τὸ ὀδυνηρότερο καὶ ταπεινωτικώτερο μαρτύριο.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ὑψώθηκε στὸ σταυρὸ καὶ ὑπέστη τὸ ὀδυνηρότερο καὶ ταπεινωτικώτερο μαρτύριο, γι' αὐτὸ ὑψώθηκε καὶ μὲ τὴ

μεγαλειώδη ἔννοια τοῦ χωρίου τοῦ Ἡσαΐα νβ' 13: *«Ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου καὶ ὑψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται καὶ μετεωρισθήσεται σφόδρα»*. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ὑψώθηκε στὸ σταυρό, γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς *«ὑπερύψωσεν αὐτὸν καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα»* (Φιλιπ. β' 9), τὸν δόξασε δηλαδὴ στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ καὶ τοῦ χάρισε δόξα ἀνώτερη ἀπὸ κάθε δόξα.

Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς μὲ τὶς διάφορες δοκιμασίες ὑψωνόμεθα πάνω σὲ σταυρό. Καὶ ἂν δὲν κατεβοῦμε ἀπὸ τὸ σταυρὸ μὲ γογγυσμὸ καὶ ἄρνησι τοῦ μαρτυρίου, θὰ ὑψωθοῦμε καὶ ἐμεῖς μὲ ἔνδοξη ἀνάστασι, ἀνάληψι καὶ θέσι στὰ ἐπουράνια κοντὰ στὸν Κύριο τῆς δόξης.

Στίχ. 34: ***«Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος· Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;»***.

Τὸ ***«δεῖ»*** ἐδῶ καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἑρμηνευταί, ἀλλὰ *«μέλλει, πρόκειται»*, ὅπως στὸ ι' 16, Πράξ. κα' 22.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ λαὸς τοῦ εἶπε τότε: Ἐμεῖς ἀκούσαμε ἀπὸ τὸ νόμο, ὅτι ὁ Χριστὸς* (ὁ Μεσσίας) *μένει αἰωνίως. Καὶ πῶς σὺ λέγεις, "Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ ὑψωθῇ"; Ποιός εἶνε αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;»*.

Στὸν αἰνιγματικὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι θὰ ὑψωνόταν ἀπὸ τὴ γῆ, ὁ λαὸς ἔδωσε, νομίζουμε, τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ ἔφευγε ἀπὸ τὴ γῆ καὶ θὰ ἀνέβαινε στὸν οὐρανὸ χωρὶς νὰ πεθάνῃ, ὁμοίως πρὸς τὸν Ἠλία καὶ τὸν Ἐνώχ. Ὁ λόγος τοῦ λαοῦ, ***«Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα*** κλπ.», ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Σὺ λέγεις, ὅτι θὰ ὑψωθῇς ἀπὸ τὴ γῆ, θὰ ἀνεβῇς στὸν οὐρανό. Ἀλλ' ἐμεῖς ἀκούσαμε ἀπὸ τὸ νόμο (νόμος ἐδῶ ἡ ὅλη Π. Διαθήκη, ὅπως στὸ ι' 34), ὅτι ὁ Μεσσίας ἱδρύει στὴ γῆ βασιλεία αἰώνια, καὶ μένει σ' αὐτὴ καὶ κυβερνᾷ ὡς βασιλεὺς αἰωνίως (Δαν. β' 44, ζ' 14, Ψαλμ. ρθ' 1-4 κ.ἄ.). Ἂν λοιπὸν εἶσαι ὁ Μεσσίας, πῶς λέγεις, ὅτι θὰ ὑψωθῇς ἀπὸ τὴ γῆ, θὰ φύγῃς στὸν οὐρανό;

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λαὸς ἄκουε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ νὰ ὀνομάζῃ τὸν ἑαυτό του μὲ τὴ μυστηριώδη ὀνομασία *«ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»* (στίχ. 23), θέτει σχετικὸ ἐρώτημα μὲ τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ἂν εἶσαι ὁ Μεσσίας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴ Γραφὴ ***«μένει εἰς τὸν αἰῶνα»***, δὲν φεύγει ἀπὸ τὴ γῆ, πῶς συγχρόνως εἶσαι ***«ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»***, ὁ ὁποῖος θὰ ὑψωθῇ, θὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ γῆ; Τί πρόσωπο εἶνε αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

Ὁ λαός, γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε δημωδῶς, «τὰ εἶχε μπερδεμένα». Ἤ, καλλίτερα, ὁ λαὸς ἦταν «μπερδεμένος». Οἱ πνευματικοὶ ταγοὶ καὶ ὁδηγοὶ τοῦ Ἰσραήλ, οἱ ὁποῖοι καυχῶνταν, ὅτι γνώριζαν τὸ νόμο, τὴ Γραφή, καὶ ἔλεγαν γιὰ τὸ λαό, *«ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπικατάρατοί εἰσι»* (ζ' 49), «μπέρδευαν» τὸ λαὸ μὲ τὴ διδασκαλία τους, διότι οἱ ἴδιοι «τὰ εἶχαν μπερδεμένα». Λόγῳ ἐγωισμοῦ, ἄλλων παθῶν καὶ προκαταλήψεων εἶχαν πνευματικὴ τύφλωσι. Ἔβλεπαν τὰ χωρία, ποὺ μιλοῦσαν γιὰ ἐγκαθίδρυσι αἰώνιας βασιλείας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ γιὰ τὸ Μεσσία ὡς αἰώνιο βασιλέα, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπαν τὰ χωρία, ποὺ μιλοῦσαν γιὰ παθήματα καὶ θάνατο τοῦ Μεσσία. Χωρία, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἑρμηνεύσουν κατὰ πνεῦμα, αὐτοὶ ἑρμήνευαν κατὰ γράμμα. Ἔτσι μετέδιδαν καὶ στὸ λαὸ ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος χαρακτήρισε τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους *«ὁδηγοὺς τυφλούς»* (Ματθ. κγ' 16) καὶ εἶπε, *«Ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον* (λάκκον) *πεσοῦνται»* (Ματθ. ιε' 14).

Ὁδηγοὶ «μπερδεμένοι» καὶ τυφλοὶ δὲν ὑπῆρχαν μόνο στὸν Ἰσραήλ· ὑπάρχουν καὶ στὸ νέο Ἰσραήλ, τὴ χριστιανικὴ κοινωνία. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέχωμε, νὰ ἐξετάζωμε προσεκτικὰ ὅσους ἐμφανίζονται ὡς πνευματικοὶ διδάσκαλοι καὶ ὁδηγοί, νὰ κρίνωμε τὰ λόγια τους καὶ τὰ φρονήματά τους μὲ κριτήριο τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὴ σταθερὴ διὰ μέσου τῶν αἰώνων διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ ἐρωτᾶμε καὶ σοβαρούς, εὐσεβεῖς καὶ ἐγνωσμένης ἀρετῆς καὶ ὀρθοφροσύνης ἀνθρώπους. Ἰδίως νὰ μὴ νομίζωμε, ὅτι ὅλοι οἱ κληρικοί, οἱ πνευματικοὶ πατέρες καὶ οἱ γεροντάδες δυνάμει τῆς ἱερωσύνης τους εἶνε κατάλληλοι καὶ ἱκανοὶ νὰ διδάσκουν τὰ ὀρθὰ καὶ νὰ ὁδηγοῦν ψυχές. Ἄλλοι βεβαίως ἀπ' αὐτοὺς εἶνε ἱκανοὶ καὶ κατάλληλοι νὰ διδάσκουν ὀρθῶς, ὀρθοδόξως, καὶ νὰ ὁδηγοῦν ψυχές, ἄλλοι ὅμως δὲν εἶνε. Πολλοὶ σήμερα λέγονται γεροντάδες. Καὶ διαφημίζονται ἀπὸ χριστιανούς, καὶ ἰδίως ἀπὸ πνευματικά τους τέκνα, ὡς σπουδαῖοι καὶ ὡς ἅγιοι. Καὶ πολλὲς ψυχὲς ζητοῦν νὰ ἀκουμπήσουν καὶ ν' ἀναπαυθοῦν σ' αὐτούς. Ἀλλ' ἂς μὴ σπεύδουν καὶ ἂς μὴ ἐμπιστεύωνται εὐκόλως τὶς ψυχές τους. Διότι δὲν εἶνε ὅλοι οἱ γεροντάδες ὅπως φαίνονται καὶ ὅπως νομίζονται. Ἄλλοι εἶνε ὄντως σπουδαῖοι καὶ ἅγιοι, ἄλλοι ὅμως εἶνε ὑποκριταί, ἢ δὲν ἔχουν ὀρθὲς καὶ ρωμαλέες ἀντιλήψεις, ἔχουν ἐσφαλμένες καὶ νοσηρές, εἶνε εὐλαβεῖς βλαμμένοι, ὅπως ἔλεγε ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἁγιορείτης μοναχὸς πατὴρ Παΐσιος. Ὑπάρχουν γεροντάδες νηπιάζοντες ταῖς φρεσί!

Στίχ. 35-36: ***«Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι· περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. Ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν».***

Μεταφράζουμε: «*Τοὺς εἶπε τότε ὁ Ἰησοῦς: "Ὀλίγο χρόνο ἀκόμη τὸ φῶς θὰ εἶνε μαζί σας. Περιπατεῖτε, ἕως ὅτου ἔχετε τὸ φῶς, γιὰ νὰ μὴ σᾶς καταλάβῃ τὸ σκοτάδι. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ περιπατεῖ στὸ σκοτάδι, δὲν ξέρει ποῦ πηγαίνει. Ἕως ὅτου ἔχετε τὸ φῶς, νὰ πιστεύετε στὸ φῶς, γιὰ νὰ γίνετε παιδιὰ τοῦ φωτός". Αὐτὰ εἶπε ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔφυγε καὶ κρύφθηκε ἀπ' αὐτούς*».

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ στὸ παρὸν χωρίο φαίνεται ἄσχετος πρὸς τὴν ἔνστασι τοῦ λαοῦ στὸν προηγούμενο στίχο. Ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἄσχετος. Ἡ ἔνστασι στηριζόταν στὴν πεπλανημένη γνώμη, ὅτι ὁ Μεσσίας «*μένει εἰς τὸν αἰῶνα*», δὲν ὑψώνεται ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό, μένει πάντοτε στὴ γῆ. Μὲ τὸ λόγο δὲ στὸν παρόντα στίχο, ***«Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι»***, εἶνε σὰν νὰ ἀπάντησε ὁ Χριστὸς στὸν ἐνιστάμενο λαό: Εἶνε πλάνη, ὅτι ὁ Μεσσίας μένει αἰωνίως στὴ γῆ. Ἐγὼ ὁ Μεσσίας, τὸ φῶς, ὀλίγο ἀκόμη θὰ εἶμαι μαζί σας. Φεύγω. Φωτισθῆτε ἀπὸ μένα, γιὰ ν' ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τὴν πλάνη.

Καὶ ἄλλες φορὲς ὁ Χριστὸς γιὰ τὸν ἑαυτό του διακήρυξε καὶ τώρα διακηρύττει, ὅτι εἶνε ***«τὸ φῶς»***, ἐνάρθρως. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς «φῶς», ἀλλὰ ***«τὸ φῶς»***, φῶς μὲ μοναδικὴ καὶ ὑψίστη ἔννοια, τὸ ἄκτιστο νοητὸ φῶς, «*τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν*» (α΄ 9). Ὅπως μὲ ἄλλες ὑψιστες διακηρύξεις, ἔτσι καὶ μὲ τὴν ἐν λόγῳ διακήρυξι ὁ Χριστὸς διακηρύττει τὴ θεότητά του.

Ἄλλοτε ὁ Χριστὸς εἶπε, «*τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον*» (γ΄ 19), τώρα λέγει, ***«Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι»***. Τὸ φῶς ἦλθε, ἐξετέλεσε στὸν κόσμο τὸν προορισμό του, ποὺ ἐκφράζεται στὸ η΄ 12 καὶ θ΄ 5, καὶ τώρα φεύγει, ὅπως ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, φωτίζει καὶ δύει.

Γιὰ τὸν ὀλίγο ἀκόμη χρόνο τῆς παρουσίας του στὸν κόσμο ὁ Χριστὸς προτρέπει: ***«Περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε μεθ' ὑμῶν*** κλπ.». Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν περιπατῇ χωρὶς φῶς, κυριευμένος ἀπὸ τὸ σκότος, δὲν ξέρει ποῦ πηγαίνει, πλανᾶται, σκοντάφτει καὶ πέφτει, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς προτρέπει τοὺς ἀνθρώπους νὰ περιπατοῦν, νὰ κινοῦνται δηλαδή, νὰ ἐνεργοῦν, νὰ ζοῦν, ἐφ' ὅσον ἔχουν φῶς. Μὲ ἄλλα λόγια προτρέπει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ζοῦν ὑπὸ τὸ φῶς του, νὰ τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς τὸ φῶς καὶ νὰ τὸν ἀκολουθοῦν.

Μετὰ τὸ ***«περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε»***, πλέον συγκεκριμένως ὁμιλώντας ὁ Χριστὸς λέγει: ***«Πιστεύετε εἰς τὸ φῶς»***. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεός, γι' αὐτὸ ζητεῖ πίστι στὸ πρόσωπό του. Ἡ προτροπή του σημαίνει: Νὰ μὲ πιστεύετε ὡς τὸ φῶς, ὡς τὸ Μεσσία καὶ Θεό. Νὰ πιστεύετε στὴ διδασκαλία μου. Ν' ἀκολουθῆτε τὴ διδασκαλία μου ὡς φωτεινὴ καὶ θεία.

Ὁ σκοπὸς τῆς πίστεως στὸ Χριστὸ ὡς τὸ φῶς ἐκφράζεται μὲ τὴν ὡραία ἔκφρασι, ***«ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε»***. Τὸ ***«υἱοὶ φωτός»*** (ἀπαντᾷ καὶ στὸ Α΄ Θεσ. ε΄ 5) εἶνε ἑβραϊσμός, συνώνυμος τοῦ ἑβραϊσμοῦ *«τέκνα φωτός»* (Ἐφ. ε΄ 8). Ἀνάλογοι ἑβραϊσμοὶ εἶνε οἱ *«υἱοὶ τῆς βασιλείας»* (Ματθ. η΄ 12), *«υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος»* (Ματθ. θ΄ 15), *«υἱοὶ βροντῆς»* (Μάρκ. γ΄ 17), *«υἱοὶ ἡμέρας»* (Α΄ Θεσ. ε΄ 5), *«τέκνα ὑπακοῆς»* (Α΄ Πέτρ. α΄ 14) κ.ἄ. Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν στὸ φῶς, στὸ Χριστό, γίνονται ***«υἱοὶ φωτός»***, συνδέονται στενότατα μὲ τὸ φῶς, διεισδύονται ἀπὸ τὸ φῶς, γίνονται φωτεινοί. Καὶ ἐπειδὴ ἐδῶ τὸ φῶς νοεῖται ὡς ἐνυπόστατο, ὡς αὐτὸς ὁ Χριστός, τὸ ***«υἱοὶ φωτός»***, ὅπως ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἑρμηνεύει, σημαίνει *«ἐμοὶ υἱοί»*, υἱοὶ τοῦ Χριστοῦ. Μᾶς γεννᾷ πνευματικῶς ὁ Πατήρ, μᾶς γεννᾷ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, μᾶς γεννᾷ καὶ ὁ Χριστός.

Εὐτυχεῖς ὅσοι πιστεύουν στὸ φῶς. Ξέρουν ποῦ βρίσκονται, ποιός εἶνε ὁ δρόμος τῆς ζωῆς καὶ ποῦ πηγαίνουν. Δυστυχεῖς ὅσοι δὲν πιστεύουν στὸ φῶς. Καὶ δυστυχέστεροι ὅσοι πιστεύουν στὸ σκότος, ἀνήκουν στὶς σκοτεινὲς δυνάμεις, καὶ ἐνεργοῦν *«τὸ μυστήριον τῆς ἀνομίας»* (Β΄ Θεσ. β΄ 7). Δὲν ξέρουν ποῦ βρίσκονται καὶ ποῦ βαδίζουν. Πλανῶνται, σκοντάφτουν, πέφτουν, γκρεμοτσακίζονται. Εὐτυχεῖς ὅσοι εἶνε ***«υἱοὶ φωτός»***, τέκνα τοῦ Χριστοῦ. Κληρονομοῦν σωτηρία καὶ θὰ ζοῦν αἰωνίως μαζὶ μὲ τὸ Χριστό, τὸ δημιουργὸ καὶ σωτῆρα τους, τὸν Κύριο καὶ Θεό τους, στὸ πάμφωτο καὶ πανένδοξο βασίλειό του. Δυστυχεῖς ὅσοι εἶνε υἱοὶ τοῦ σκότους, *«τέκνα τοῦ Διαβόλου»* (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 10). Χάνουν τὴ σωτηρία. Εἶνε *«κατάρας τέκνα»* (Β΄ Πέτρ. β΄ 14), *«υἱοὶ τῆς ἀπωλείας»*, ὅμοιοι μὲ τὸν Ἰούδα καὶ μὲ τὸν Ἀντίχριστο (ιζ΄ 12, Β΄ Θεσ. β΄ 3). Θὰ ζοῦν αἰωνίως μαζὶ μὲ τὸν πατέρα τους Διάβολο στὸ *«σκότος τὸ ἐξώτερον»* (Ματθ. η΄ 12, κβ΄ 13, κε΄ 30). Εἶνε ἄξιοι τῆς αἰώνιας δυστυχίας, διότι τὸ φῶς ἦλθε στὸν κόσμο καὶ αὐτοὶ ἀγάπησαν τὸ σκότος καὶ ὄχι τὸ φῶς.

«Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς». Αὐτὰ κήρυξε ὁ Ἰησοῦς, τὰ ἀληθινά, τὰ ὀρθά, τὰ δέοντα, τὰ πρέποντα, τὰ σωτήρια, τὰ βεβαιούμενα μὲ θαύματα. Ἤξερε ὁ Ἰησοῦς, ὅτι τὰ λόγια του οἱ πολλοὶ ἀπέρριπταν καὶ ὀλίγοι δέχονταν. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἂν τὰ ἀπέρριπταν, ὁ Χριστὸς θὰ

κήρυττε, θὰ ἔπραττε ὅ,τι ἔπρεπε ἀπὸ τὴν πλευρά του. Ἄλλωστε ὁ Χριστὸς δὲν κήρυξε μόνο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους τῆς ἐποχῆς του, κήρυξε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλων τῶν αἰώνων. Τὸ σύνολο δὲ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι πίστευσαν μέχρι τώρα καὶ θὰ πιστεύσουν στὸ μέλλον στὸ Χριστὸ καὶ στὴ διδασκαλία του, εἶνε ἀναρίθμητο.

Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς κήρυξε καὶ διακήρυξε τὶς οὐράνιες καὶ αἰώνιες ἀλήθειες, ἐπειδὴ ἤξερε, ὅτι πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἐρεθίζονταν ἀπὸ τὴ διδασκαλία του, γιὰ νὰ μὴ ἐρεθισθοῦν περισσότερο, συνετῶς πράττοντας ἀπῆλθε ἀπὸ τὸ ναὸ καὶ τὴν πόλι καὶ κρύφθηκε. Ἄλλοι κρύβονται ἀπὸ φόβο καὶ δειλία, ὁ Χριστὸς κρύφθηκε ἀπὸ σύνεσι.

Ὁ Κύριος πράττει ὅλα, ὅσα ὑπαγορεύει ἡ ἀπέραντη ἀγάπη του γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν τέλει ἀπὸ τοὺς διεστραμμένους ἀνθρώπους ἀπομακρύνεται, ἀποστρέφει τὸ πρόσωπό του κατὰ τὸ λόγο του στὸ Δευτ. λβ' 19: «*Ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ᾽ αὐτῶν καὶ δείξω τί ἔσται αὐτοῖς ἐπ᾽ ἐσχάτων ἡμερῶν· ὅτι γενεὰ ἐξαστραμμένη ἐστίν, υἱοί, οἷς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς*». Καὶ τώρα μὲν ὁ Κύριος ἀποστρέφει τὸ πρόσωπό του ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς μὲ σχετικὴ ἔννοια. Λέγουμε μὲ σχετικὴ ἔννοια, διότι τώρα, στὴν παροῦσα ζωή, οἱ ἀσεβεῖς στεροῦνται μὲν τῆς θείας χάριτος, ἀπολαμβάνουν ὅμως ἄλλα ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ στὸ αἰώνιο μέλλον θὰ στεροῦνται ὅλων τῶν ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς θὰ ἀποστρέψῃ ἀπολύτως τὸ πρόσωπό του ἀπ᾽ αὐτούς.

Ἡ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων παρὰ τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων

Στίχ. 37-38: ***«Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἵνα ὁ λόγος Ἠσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ ὃν εἶπε· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; Καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;»***.

Τὸ «***ἵνα***» εἶνε ἐκβατικό. Καὶ συνεπῶς ἡ φράσι, «***ἵνα ὁ λόγος... πληρωθῇ***», σημαίνει, «*ἔτσι ἐκπληρώθηκε ὁ λόγος*». Ἡ «***ἀκοή***» εἶνε τὸ «*κήρυγμα*» ὡς λόγος ἀκουόμενος. Ὁ «***βραχίων***» εἶνε ὁ «*βραχίων*», δημωδῶς τὸ «*μπράτσο*»· συνεκδοχικῶς εἶνε ἡ «*χείρ*», τὸ χέρι· καὶ μεταφορικῶς, ὅπως ἐδῶ, εἶνε ἡ «*δύναμις*». Ἡ φράσι, «***Καὶ ὁ βραχίων Κυρίου***

τίνι ἀπεκαλύφθη;» σημαίνει: *«Καὶ ἡ δύναμι τοῦ Κυρίου σὲ ποιόν φανερώθηκε, ποιός τὴν κατάλαβε;»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐνῷ δὲ εἶχε κάνει τόσα θαύματα μπροστά τους, δὲν πίστευαν σ' αὐτόν, καὶ ἔτσι ἐκπληρώθηκε ὁ λόγος, ποὺ εἶπε ὁ προφήτης Ἡσαΐας: "Κύριε, ποιός πίστευσε στὸ κήρυγμά μας; Καὶ ποιός κατάλαβε τὴ δύναμι τοῦ Κυρίου;"»*.

Ὁ Θεὸς δὲν θέλει τυφλὴ πίστι. Ἡ τυφλὴ πίστι δὲν ἔχει ἀξία. Ἂν ἡ τυφλὴ πίστι εἶχε ἀξία, γιατί νὰ μὴ πιστεύωμε σὲ θρησκεῖες, ποὺ δὲν ἔχουν ἐπιχειρήματα, ποὺ ἰσχυρίζονται μέν, ὅτι εἶνε ἀληθινές, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ ἀποδείξουν τοῦτο; Ἡ ἰδική μας Θρησκεία ἔχει τεκμήρια, ἀποδείξεις, ποὺ ἀποδεικνύουν, ὅτι εἶνε ἡ ἀληθινὴ Θρησκεία, ὥστε ἡ πίστι μας σ' αὐτὴ νὰ μὴν εἶνε τυφλὴ καὶ νὰ ἔχῃ ἀξία. Ὁ Ἰησοῦς, γιὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴ διδασκαλία του καὶ προπάντων τὴν ἀλήθεια, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, ἔκανε ***«σημεῖα»***, ἔργα, τὰ ὁποῖα σήμαιναν, φανέρωναν, ὅτι ἐνεργοῦσε ὑπερφυσικὴ θεία δύναμι. Ὁ Ἰησοῦς ἔκανε θαύματα. Καὶ πόσα ***«σημεῖα»***, θαύματα, τέλεσε ὁ Ἰησοῦς; ***«Τοσαῦτα»***, λέγει ὁ εὐαγγελιστής. Τόσο δηλαδὴ πολλά, ἀναρίθμητα! Ἀλλοῦ λέγει ὁ εὐαγγελιστής: *«Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε...»* (κ´ 30. Ἰδὲ καὶ κα´ 25).

Ἀπὸ τὸ ἀναρίθμητο πλῆθος τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπέλεξε καὶ κατέγραψε ὀλίγα μόνο, γιὰ νὰ πιστεύσωμε. Ἀρκετὰ καὶ τὰ ὀλίγα θαύματα, γιὰ νὰ πιστεύσωμε, ἀφοῦ τὰ βεβαιώνουν οἱ ἀπόστολοι, οἱ εἰλικρινέστεροι μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν τὴ μαρτυρία τους ὄχι μόνο μὲ προφορικὰ καὶ μὲ γραπτὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργα θαυμαστὰ καὶ ὑπερθαύμαστα, καὶ μὲ ἀπηνεῖς διωγμοὺς καὶ μεγάλες περιπέτειες, καὶ μὲ φρικτὸ μαρτυρικὸ θάνατο, ποὺ ὑπέστησαν σχεδὸν ὅλοι. Ἂς προσθέσωμε δέ, ὅτι μὲ τὴν πίστι σ' ὅ,τι πίστευσαν καὶ παρέδωσαν οἱ ἀπόστολοι, γίνονται ***«σημεῖα»***, θαύματα, μέχρι σήμερα.

Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι Ἰουδαῖοι, παρὰ τὰ ***«τοσαῦτα»*** θαύματα, τὰ ἀναρίθμητα, ποὺ τέλεσε ὁ Ἰησοῦς μπροστὰ στὰ μάτια τους, δὲν πίστευσαν. Γιατί; Διότι τὰ θαύματα βοηθοῦν γιὰ πίστι, ἀλλὰ δὲν ἐξαναγκάζουν. Ὅπως ἡ πίστι δὲν ἔχει ἀξία, ἐὰν εἶνε τυφλή, χωρὶς τεκμήρια, ἔτσι ἐπίσης δὲν ἔχει ἀξία, ἐὰν εἶνε ἀναγκαστική. Στὸ ζήτημα τῆς πίστεως δὲν παίζει ρόλο ὁ νοῦς μόνο, ἀλλὰ καὶ ἡ καρδιά. Ὅσοι ἔχουν καλὴ προαίρεσι, πιστεύουν. Ὅσοι εἶνε κακοπροαίρετοι καὶ πε-

πωρωμένοι, δὲν πιστεύουν. Οἱ καλοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι βλέποντας τὰ καταπληκτικὰ ***«σημεῖα»*** πίστευαν. Οἱ κακοπροαίρετοι καὶ πεπωρωμένοι, κυριαρχούμενοι ἀπὸ ποικίλα πάθη, καὶ μάλιστα ἀπὸ φθόνο καὶ κακότητα, παραδέχονταν μὲν τὰ καταπληκτικὰ ***«σημεῖα»***, ἀλλὰ τὰ ἀπέδιδαν στὸ Σατανᾶ καὶ δὲν πίστευαν στὸν Ἰησοῦ. Τὰ ***«σημεῖα»*** δὲν σήμαιναν γι' αὐτοὺς τίποτε!

Καὶ σήμερα πολλοὶ διαπίστωσαν ἀπὸ προσωπικὴ ἀντίληψι θαύματα καὶ τὰ ὁμολογοῦν, ἀλλ' ἀληθινὴ πίστι δὲν ἀπέκτησαν, συνειδητοὶ χριστιανοὶ δὲν ἔγιναν, ζωὴ δὲν ἄλλαξαν. Ἐνῷ δὲ ὁμολογοῦν, ὅτι εἶδαν θαύματα, εἶνε καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες μπορεῖ νὰ εἰποῦν, ὅτι δὲν ὑπάρχουν θαύματα! Ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ Σατανᾶς κάνουν τὸν ἄνθρωπο ἀντιφατικὸ καὶ ἀλλόκοτο ὄν.

Οἱ προφῆτες προεῖδαν τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ κήρυξαν στὸ λαό. Ὁ δὲ προφήτης Ἡσαΐας, ὁ ὁποῖος περισσότερο καὶ ἐναργέστερα προεῖδε καὶ κήρυξε τὰ τοῦ Χριστοῦ, προβλέποντας τὴν ἀπιστία τοῦ λαοῦ, στὴν ἀρχὴ τοῦ περιφήμου νγ΄ κεφαλαίου τοῦ βιβλίου του ἀπευθυνόμενος στὸν Κύριο, εἶπε: ***«Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; Καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;»***. Ἐδῶ πρῶτα θέλουμε νὰ κάνωμε μία παρατήρησι. Ἀφοῦ ὁ προφήτης ἀπευθύνεται στὸν Κύριο, ὅπως δείχνει ἡ πρώτη πρότασι τοῦ χωρίου μὲ τὴν κλητικὴ προσφώνησι ***«Κύριε»***, ἡ δεύτερη πρότασι κανονικῶς ἔπρεπε νὰ λέγῃ «Καὶ ὁ βραχίων σου», ἐνῷ τώρα λέγει ***«Καὶ ὁ βραχίων Κυρίου»***. Μήπως στὸ χωρίο γίνεται διάκρισι δύο προσώπων τῆς θεότητος; Μήπως τὸ ***«Κύριε»*** τῆς πρώτης προτάσεως ἀναφέρεται στὸ Θεὸ Πατέρα, ἀλλὰ διὰ τοῦ ***«Κυρίου»*** (Γιαχβέ) τῆς δεύτερης προτάσεως σημαίνεται ὁ Υἱός – Μεσσίας;

Τὸ νόημα τῆς πρώτης ἐρωτηματικῆς προτάσεως τοῦ χωρίου εἶνε τοῦτο: Κύριε, ποιός πίστευσε στὸ κήρυγμα ἡμῶν τῶν προφητῶν γιὰ τὸ Μεσσία; Κηρύξαμε δόξες, ἀλλὰ καὶ ταπεινώσεις τοῦ Μεσσία, παθήματα καὶ θάνατο. Καὶ ποιός πίστευσε σὲ τέτοιο κήρυγμα γιὰ τὸ Μεσσία, ἀντίθετο πρὸς τὶς παχυλὲς ἀντιλήψεις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ; Ἐσταυρωμένος Μεσσίας γιὰ τοὺς Ἰουδαίους εἶνε σκάνδαλο (Α΄ Κορ. α΄ 23).

Ἡ ἔννοια τῆς δεύτερης ἐρωτηματικῆς προτάσεως τοῦ χωρίου εἶνε αὐτή: Προείδαμε καὶ κηρύξαμε, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ κάνῃ θαύματα. Ἀλλὰ ποιός κατάλαβε τὴ δύναμι τοῦ Κυρίου στὰ θαύματα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐνεργοῦσε ὡς Μεσσίας; Μὲ ἄλλα λόγια, ποιός κατάλαβε, ὅτι ἐκεῖνος ἦταν ἀληθῶς ὁ Μεσσίας καὶ ἔκανε τὰ θαύματα ὡς ἄνθρωπος μὲν μὲ τὴ δύναμι τοῦ Κυρίου, ὡς Υἱὸς δὲ καὶ Κύριος μὲ τὴν ἰδική του δύνα-

μι; Οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι ἰσχυρίζονταν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔβγαζε τὰ δαιμόνια μὲ τὴ δύναμι τοῦ Βεελζεβούλ, τοῦ ἄρχοντος τῶν δαιμονίων! (Ματθ. ιβ΄ 24).

Οἱ Ἰουδαῖοι γιὰ τὴν ἀπιστία τους εἶνε διπλὰ ἔνοχοι. Διότι οὔτε ἀπὸ τὰ καταπληκτικὰ καὶ ἀναρίθμητα θαύματα τοῦ Ἰησοῦ ὡδηγήθηκαν στὴν πίστι, ἀλλὰ παρερμήνευσαν τὰ θαύματα, οὔτε ἀπὸ τὶς καταπληκτικὲς καὶ πολλὲς προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ποὺ εὕρισκαν ἐφαρμογὴ στὸν Ἰησοῦ καὶ εἶνε ἄλλα θαύματα, ὡδηγήθηκαν στὴν πίστι, ἀλλὰ παρερμήνευσαν τὶς προφητεῖες.

Ἀλλ᾽ ὅταν ὁ Ἡσαΐας λέγῃ, ***«Τίς ἐπίστευσε...;»***, δὲν ἐννοεῖ, ὅτι δὲν πίστευσε κανεὶς στὸ κήρυγμα τῶν προφητῶν γιὰ τὸ Χριστό, καὶ δὲν κατάλαβε κανείς, ὅτι στὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ ἐνεργοῦσε ἡ δύναμι τοῦ Κυρίου, ἀλλ᾽ ἐννοεῖ, ὅτι πίστευσαν καὶ κατάλαβαν πολὺ ὀλίγοι.

Στίχ. 39-41: ***«Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας· Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἰάσομαι αὐτούς. Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ».***

Ὁ πρῶτος στίχος τοῦ παρόντος χωρίου δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσι, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευαν στὸν Ἰησοῦ ἐξ αἰτίας τῆς σχετικῆς προφητείας τοῦ Ἡσαΐου. Ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ ἐντύπωσι εἶνε βεβαίως ἐσφαλμένη. Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευαν ὄχι διότι ἔτσι προφήτευσε ὁ Ἡσαΐας, ἀλλ᾽ ὁ Ἡσαΐας προφήτευσε ἔτσι, διότι δὲν θὰ πίστευαν. Μὲ ἄλλα λόγια, δὲν εἶνε ὁ λόγος τοῦ Ἡσαΐα αἰτία τῆς ἀπιστίας τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ᾽ ἡ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων εἶνε αἰτία τοῦ λόγου τοῦ Ἡσαΐα. Ὁ Θεὸς εἶνε ἔξω ἀπὸ τὴ σχετικότητα τοῦ χρόνου καὶ βλέπει ὅλα, παρελθόντα, παρόντα καὶ μέλλοντα, ὡς παρόντα. Βλέποντας λοιπὸν καὶ τὴν ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων στὸν Ἰησοῦ, φώτισε τὸν Ἡσαΐα νὰ τὴν προείπῃ. Πλέον συγκεκριμένως, ὁ Θεὸς φώτισε τὸν Ἡσαΐα καὶ προεῖπεν ὄχι ἁπλῶς τὴν ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ τὸ λόγο, γιὰ τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευσαν. Γι᾽ αὐτὸ ἡ ἔννοια τοῦ πρώτου στίχου τοῦ παρόντος χωρίου εἶνε αὐτή: *Ὁ Ἡσαΐας εἶπεν ἐπίσης γιὰ τὸ ποιό λόγο δὲν μποροῦσαν νὰ πιστεύσουν.* Δὲν μποροῦσαν νὰ πιστεύσουν λόγῳ πνευματικῆς τυφλώσεώς των κλπ., ὅπως λέγεται στὸ δεύτερο στίχο τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος εἶνε παράθεσι ἀπὸ τὸ Ἡσ. στ΄ 10 κατὰ τοὺς Ο΄ μὲ ἀξιοσημείωτη διαφορά.

Τὸ Ἡσ. στ' 10 παρατίθεται καὶ στὸ Ματθ. ιγ' 15 κατὰ τοὺς Ο', καὶ στὸ Πράξ. κη' 27 ἐπίσης κατὰ τοὺς Ο'. Ἀλλ' ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τὸ Ἡσ. στ' 10 παραθέτει, ὅπως ἤδη εἴπαμε, μὲ ἀξιοσημείωτη διαφορὰ πρὸς τοὺς Ο'. Κατὰ τοὺς Ο' «*Ἐπαχύνθη ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου... καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν...*», κατὰ δὲ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη **«Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν...»**. Ὑποκείμενο τοῦ **«τετύφλωκε»** καὶ τοῦ **«πεπώρωκεν»** ἐννοεῖται ὁ Θεὸς (Πρβλ. Ρωμ. ια' 8, Ἐξ. θ' 12, ι' 20, 27 κ.ἄ.). Ἀλλ' αὐτὸς ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παραθέτει τὸ Ἡσ. στ' 10, δημιουργεῖ ἀντίθεσι πρὸς τοὺς Ο', κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ χωρίο παρατίθεται στὸ Ματθ. ιγ' 15 καὶ στὸ Πράξ. κη' 27. Διότι κατὰ τοὺς Ο' ὁ λαὸς ἔφθασε σὲ κακὴ πνευματικὴ κατάστασι θεληματικῶς, ὅπως σαφῶς δεικνύει ἡ φράσι «*τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν* (=ἔκλεισαν)», ἐνῷ κατὰ τὸν Ἰωάννη ὁ Θεὸς **«τετύφλωκε»** καὶ **«πεπώρωκε»** τὸ λαό. Στὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν πρόκειται περὶ ἀντιθέσεως καὶ ἀντιφάσεως. Ἐπειδὴ τὰ πάντα γίνονται μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὰ μὲν καλὰ κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ, τὰ δὲ κακὰ κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ, γι' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης λέγει, ὅτι **«τετύφλωκε»** καὶ **«πεπώρωκε»** τὸ λαὸ ὁ Θεός, παραχώρησε δηλαδὴ ὁ Θεός, ἐπέτρεψε, μὲ ἄλλη λέξι, νὰ τυφλωθῇ καὶ νὰ πωρωθῇ ὁ λαός, ἐπειδὴ ἦταν κακοπροαίρετος καὶ ἀνάξιος φωτισμοῦ, συναισθήσεως καὶ σωτηρίας.

Ὅπως παρατίθεται τὸ χωρίο ἀπὸ τὸν Ἰωάννη, σ' αὐτὸ γίνεται διάκρισι δύο προσώπων τῆς θεότητος, αὐτὴ δὲ ἡ διάκρισι, καίτοι εἶνε ἰδιαιτέρως ἀξιοπρόσεκτη καὶ ἀξιοσημείωτη, διαφεύγει τὴν προσοχὴ τῶν ἑρμηνευτῶν. Ὁμιλητὴς στὸ χωρίο τοῦτο κατὰ τὸν Ἡσαΐα (κεφ. στ') εἶνε ὁ Ἀδωνάι Γιεχωβᾶ σαβαώθ, κατὰ δὲ τὸν Ἰωάννη ὁ Ἰησοῦς (στίχ. 41 ἐν συδυασμῷ πρὸς τὸν στίχ. 42). Ὁ Ἀδωνάι Γιεχωβᾶ σαβαώθ καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶνε τὸ αὐτὸ πρόσωπο. Ὁμιλῶντας δὲ ὁ Ἀδωνάι Γιεχωβᾶ σαβαώθ, ὁ Ἰησοῦς, διακρίνει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸ Θεό (Πατέρα). Καὶ γιὰ μὲν τὸν ἑαυτό του χρησιμοποιεῖ α' πρόσωπο, **«ἰάσομαι»**, γιὰ δὲ τὸ Θεὸ (Πατέρα) χρησιμοποιεῖ γ' πρόσωπο, **«τετύφλωκεν»**, **«πεπώρωκεν»**. Θεωροῦμε δὲ ἀστεία τὴ γνώμη, ὅτι ὑποκείμενο τοῦ **«ἰάσομαι»** δὲν εἶνε ὁ Ἀδωνάι Γιεχωβᾶ σαβαώθ, ἤτοι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλ' ὁ Ἡσαΐας, ὁ ὁποῖος δῆθεν ὁμιλεῖ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἐκπρόσωπος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, προφήτης ἢ ἀπόστολος, οὐδέποτε δύναται νὰ ὁμιλῇ ὡς αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ νὰ λέγῃ **«ἰάσομαι αὐτούς»**. Ἐκπρόσωπος θὰ ἔλεγε περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ «ἰάσεται αὐτούς». Ἡ αὐτὴ διάκρισι τῶν δύο προσώπων τῆς θε-

ότητος, ἡ ὁποία προκύπτει ἀπὸ τὸν τρόπο, κατὰ τὸν ὁποῖο ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παραθέτει τὸ Ἡσ. στ΄ 10, γίνεται καὶ στὸ κείμενο τοῦ προφήτου, ὅπου ὁ καθήμενος στὸ θρόνο Ἀδωνάι Γιεχωβᾶ σαβαώθ, τουτέστιν ὁ Μεσσίας, γιὰ μὲν τὸν ἑαυτό του ὁμιλεῖ σὲ α΄ πρόσωπο, *«ἰάσομαι»* (Ἡσ. στ΄ 10 κατὰ τοὺς Ο΄), γιὰ δὲ τὸ Θεὸ ὁμιλεῖ σὲ γ΄ πρόσωπο, *«Καὶ μετὰ ταῦτα μακρυνεῖ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους»* (στίχ. 12). Βλέπε καὶ τὸ λόγο τοῦ Κυρίου στὸ στίχ. 8 κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸ *«τίς πορεύσεται δι᾿ ἡμᾶς;»*. Ὁ πληθυντικὸς *«ἡμᾶς»* εἶνε μυστηριώδης, ἀναφέρεται στὸ μυστήριο τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ.

Στὴ φράσι, ***«πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν»***, ἡ ***«καρδία»***, ὅπως δείχνει τὸ ***«συνῶσι»*** (=νοήσουν, καταλάβουν), σημαίνει *«νοῦς»*, ὅπως π.χ. στὸ Μάρκ. β΄ 6, 8, Ρωμ. α΄ 21, Α΄ Κορ. β΄ 9. Τὸ ***«πεπώρωκε»*** σημαίνει *«θολώθηκε, σκοτίσθηκε»*(Πρβλ. Μάρκ. στ΄ 52, η΄ 17). Καὶ συνεπῶς τὸ ***«πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν»*** σημαίνει *«σκότισε τὸ νοῦ τους»*. Ὁ Θεὸς δηλαδὴ ἐπέτρεψε νὰ σκοτισθῇ ὁ νοῦς τους. Ὁμοίως τὸ ***«τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς»*** σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ τυφλωθοῦν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς τους.

Ὅποιος εἶνε κακοπροαίρετος καὶ δὲν ἀγαπᾷ, ἀλλὰ μισεῖ τὸ φῶς, δικαίως ἐγκαταλείπεται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ σκοτίζεται πνευματικῶς. Ἂς προσέχωμε τὴ ζωή μας, γιὰ νὰ μὴ φθάσωμε σὲ κατάστασι διαστροφῆς τῆς συνειδήσεώς μας καὶ μᾶς ἐγκαταλείψῃ ὁ Θεὸς ὡς ἀνεπιδέκτους φωτισμοῦ καὶ βυθισθοῦμε στὸ πνευματικὸ σκότος.

Τὸ ***«ἰάσομαι»***, τὸ ὁποῖον οἱ ἐξηγηταὶ μεταφράζουν «ἰατρεύσω, θεραπεύσω», πρέπει νὰ μεταφράζεται *«συγχωρήσω»*. Τὸ «ἰῶμαι» ἔχει καὶ τὴ σημασία τοῦ «συγχωρῶ», ὅπως στὸ Δευτ. λ΄ 3 (μόνο κατὰ τοὺς Ο΄), *«καὶ ἰάσεται Κύριος τὰς ἁμαρτίας σου»*, Β΄ Παρ. λ΄ 20, *«καὶ ἰάσατο τὸν λαόν»*, Ἰακ. ε΄ 16, *«Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε»*. Αὐτὴ δὲ τὴ σημασία ἔχει τὸ «ἰῶμαι» καὶ στὸ προκείμενο χωρίο, ὅπως σαφῶς φαίνεται στὸ παράλληλο Μάρκ. δ΄ 12, *«καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα»*.

Ὅποιος εἶνε καλοπροαίρετος, αὐτὸς φωτίζεται πνευματικῶς, ἔρχεται σ᾿ ἐπίγνωσι καὶ συναίσθησι τῆς ἁμαρτωλότητός του, ἐπιστρέφει στὸν Ἀδωνάι Γιεχωβᾶ σαβαὼθ Ἰησοῦ καὶ αὐτὸς τὸν συγχωρεῖ.

Στὸ στίχ. 41, τὸν τελευταῖο τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου, ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ***«Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας»***. Μὲ τὸ ***«ταῦτα»*** ἐννοοῦνται τὰ λόγια, ***«Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς*** κλπ.***»***, τὰ ὁποῖα ὁ προφήτης ἄκουσε καὶ κατέγραψε στὸ βιβλίο του. Καὶ πότε ἄκουσε καὶ κατέ-

γραψε; *«Ὅτε εἶδε τὴν δόξαν α ὐ τ ο ῦ καὶ ἐλάλησε περὶ α ὐ τ ο ῦ»*. Καὶ ποῖον ὁ εὐαγγελιστὴς ἐννοεῖ μὲ τὴν ἀντωνυμία *«α ὐ τ ο ῦ»*; Ἐννοεῖ ἐκεῖνον, στὸν ὁποῖον ἀναφέρεται καὶ στὸν ἑπόμενο στίχ. 42 μὲ τὴν αὐτὴ ἀντωνυμία *«α ὐ τ ό ν»*, καὶ λέγει, *«πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς α ὐ τ ό ν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν»*. Ὅπως ἤδη εἴπαμε, ὁ συνδυασμὸς τῶν στίχ. 41 καὶ 42 δεικνύει, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐννοεῖ τὸν Ἰησοῦ. Τοῦτο εἶνε προφανέστατο. Ὁ Ἀδωνάι Γιεχωβᾶ σαβαὼθ εἶνε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς. Τοῦ Ἰησοῦ τὴ δόξα εἶδεν ὁ Ἡσαΐας, ὅταν εἶδε *«τὸν Κύριον* (Ἀδωνάι) *καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου»*, ἦταν δὲ *«πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ»*, καὶ ἑξαπτέρυγα Σεραφὶμ τὸν δορυφοροῦσαν καὶ τὸν δοξολογοῦσαν μὲ τὸ *«ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος* (Γιεχωβᾶ) *σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ»* (Ἡσ. στ΄ 1-3). Τὸ περίφημο ὅραμα τοῦ προφήτου Ἡσαΐα στὸ στ΄ κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ χωρίο Ἰωάν. ιβ΄ 39-42 εἶνε τρανοτάτη Γραφικὴ ἀπόδειξι τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Στὸ περίφημο δὲ τοῦτο ὅραμα τοῦ Ἡσαΐα ἡ Ἐκκλησία εἶδε συμβολικῶς καὶ ἔψαλε ὡραιότατα τὴ θεία ἐνανθρώπησι: *«Ὡς εἶδεν Ἡσαΐας συμβολικῶς ἐν θρόνῳ ἐπηρμένῳ Θεὸν ὑπ' ἀγγέλων δόξης δορυφορούμενον, ὢ τάλας, ἐβόα, ἐγώ· πρὸ γὰρ εἶδον σωματούμενον Θεόν, φωτὸς ἀνεσπέρου καὶ εἰρήνης δεσπόζοντα»*.

Μεταφράζουμε τὸ ἐρευνηθὲν χωρίο: *«Ὁ Ἡσαΐας εἶπε ἐπίσης γιὰ ποιό λόγο δὲν μποροῦσαν νὰ πιστεύσουν: Τύφλωσε τὰ μάτια τους καὶ σκότισε τὸ νοῦ τους* (ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ τυφλωθοῦν καὶ νὰ σκοτισθοῦν), *γιὰ νὰ μὴν ἰδοῦν μὲ τὰ μάτια καὶ καταλάβουν μὲ τὸ νοῦ καὶ ἐπιστρέψουν, καὶ τοὺς συγχωρήσω. Αὐτὰ εἶπε ὁ Ἡσαΐας, ὅταν εἶδε τὴ δόξα του καὶ μίλησε γι' αὐτόν»*.

Στίχ. 42-43: *«Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐν τούτοις καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες πολλοὶ πίστευσαν, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῶν Φαρισαίων δὲν ὡμολογοῦσαν, γιὰ νὰ μὴ γίνουν ἀποσυνάγωγοι* (γιὰ νὰ μὴν ἀφορισθοῦν). *Διότι τῆς τιμῆς ἀπὸ τὸ Θεὸ προτίμησαν τὴν τιμὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους»*.

Στὸ στίχ. 37 ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε, ὅτι, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ, οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευαν σ' αὐτόν. Καὶ στοὺς στίχ. 38-40 γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων ὡς προφητευμένη. Ἀλλ' ὁ λόγος περὶ ἀπιστίας τῶν Ἰουδαίων δὲν σημαίνει, ὅτι οἱ

πάντες ἀπίστησαν. Ἀπίστησαν οἱ πλεῖστοι, μερικοὶ δὲ πίστευσαν. Γι' αὐτὸ στὸ στίχ. 42 τοῦ παρόντος πρὸς ἑρμηνείαν χωρίου ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι ***«καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν»***. Τὸ ***«καί»*** σημαίνει, ὅτι οἱ ἄρχοντες εἶνε δυσκολώτερο νὰ πιστεύσουν. Διότι οἱ ἄρχοντες λόγῳ τοῦ ἀξιώματός των συνήθως ἔχουν μεγαλύτερο ἐγωισμό. Ὁ δὲ ἐγωισμὸς εἶνε ἐμπόδιο πρὸς τὴν πίστι, ὅπως ἡ ταπεινοφροσύνη βοηθεῖ πρὸς τὴν πίστι. Πόσοι ἐγωισταὶ καὶ ὀρθολογισταὶ ἄνθρωποι μὲ ὑψηλὸ ἀξίωμα θεωροῦν τὴν πίστι πρᾶγμα ἀνάξιο τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς τους! Ἐπίσης οἱ κατέχοντες ἀξιώματα εἶνε δυσκολώτερο νὰ πιστεύουν, διότι ἡ θρησκευτικότης γίνεται ἀντικείμενο εἰρωνείας ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ αὐτοὶ δὲν ὑποφέρουν τὸν ὀνειδισμὸ τοῦ κόσμου. Ἀκόμη οἱ ἄρχοντες εἶνε δυσκολώτερο νὰ πιστεύουν, διότι οἱ πιστοὶ διώκονται καὶ εἶνε ἐνδεχόμενο καὶ τὸ ἀξίωμά τους καὶ αὐτοὶ νὰ κινδυνεύσουν.

Ἐν τούτοις καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ***«πολλοὶ ἐπίστευσαν»***. Τὸ ***«πολλοί»*** βεβαίως ἐννοεῖται ἐν σχετικῇ ἐννοίᾳ. Πίστευσε σοβαρὸς ἀριθμὸς ἀρχόντων, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς πολὺ ἀπεῖχε ἀπὸ τὸ νὰ περιλαμβάνῃ τὴν πλειονότητα τῶν ἀρχόντων. Πίστευσαν ὁ Ἰωσὴφ ὁ Ἀριμαθαῖος, ὁ Νικόδημος καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Εὐχάριστο τὸ ὅτι πίστευσαν. Ἀλλὰ δυσάρεστο τὸ ὅτι ***«οὐχ ὡμολόγουν»***. Γιὰ νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος, πρέπει μὲ τὴν καρδιά του νὰ πιστεύῃ καὶ μὲ τὸ στόμα του νὰ ὁμολογῇ (Ρωμ. ι' 10). Καὶ γιατί αὐτοί, ποὺ πίστευσαν μὲ τὴν καρδιά τους, δὲν ὡμολογοῦσαν μὲ τὸ στόμα τους; Δὲν ὡμολογοῦσαν ***«διὰ τοὺς Φαρισαίους»***, *ἐξ αἰτίας τῶν Φαρισαίων,* ἐπειδὴ φοβοῦνταν τοὺς Φαρισαίους, τοὺς χειρίστους αὐτοὺς Ἰουδαίους, τοὺς φθονερούς, μοχθηροὺς καὶ θανασίμους ἐχθροὺς τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὺς ὅσων ἐκδηλώνονταν ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν γίνει φόβητρα, τρομοκράτες τῶν ψυχῶν. Ἤδη οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶχαν συμφωνήσει, ἐὰν κανεὶς ὁμολογήσῃ αὐτὸν Χριστό, Μεσσία, νὰ γίνῃ ἀποσυνάγωγος (θ' 22). Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ, δὲν ὡμολογοῦσαν, ***«ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται»***, γιὰ νὰ μὴ τοὺς ἀποβάλουν δηλαδὴ ἀπὸ τὴ Συναγωγή, γιὰ νὰ μὴ τοὺς ἀφορίσουν. Ἦταν ἄρχοντες, ἀλλὰ στεροῦνταν ἡρωισμοῦ, ἦταν δειλοί. Ἡ δὲ δειλία εἶνε αἴσθημα δουλικό. Γι' αὐτὸ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει: *«Οὐκ ἄρα ἄρχοντες ἦσαν, ἀλλὰ δοῦλοι»*. Πόσοι ἄρχοντες πάντοτε καὶ σήμερα, μάλιστα καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες, στὴν πραγματικότητα δὲν εἶνε ἄρχοντες, ἀλλὰ δειλοὶ καὶ δοῦλοι!

Ἐὰν οἱ πιστεύσαντες προέβαιναν σὲ ὁμολογία καὶ γίνονταν ἀποσυνάγωγοι, θὰ ἀποδεικνύονταν ὄντως ἄρχοντες, ὄχι δειλοὶ καὶ δοῦλοι, καὶ θ᾽ ἀπολάμβαναν δόξα καὶ τιμὴ ἀπὸ τὸν Κύριο τῆς δόξης. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπικράτησαν σ᾽ αὐτοὺς οἱ κρείττονες λογισμοί, οἱ ἀνώτερες σκέψεις. Ἐπικράτησαν σκέψεις κενοδοξίας καὶ ματαιοδοξίας. Ἀντὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶνε ἀληθινὴ δόξα, ἀγάπησαν τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων, ποὺ εἶνε πρόσκαιρη καὶ μάταιη δόξα, ψευτοδόξα. Γιὰ τὴν κοσμικὴ δόξα ἁπλοϊκὸς ἄνθρωπος εἶπε: Ἡ δόξα εἶνε λόξα! Τῆς τιμῆς ἀπὸ τὸ Θεὸ οἱ πιστεύσαντες προτίμησαν τὴν τιμὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τὴν ἀνέντιμη τιμή. Τιμή, ποὺ τίθεται ὑπεράνω τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ, πῶς μπορεῖ νὰ εἶνε ἔντιμη;

Ἄλλοτε ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Ἰουδαίους: *«Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε;»* (ε΄ 44). Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι ἐπιδιώκουν νὰ λαμβάνουν δόξα ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, ἐνῷ τὴ δόξα, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό, δὲν ζητοῦν, αὐτοὶ δὲν δύνανται νὰ πιστεύσουν. Τώρα ὅμως ὁ εὐαγγελιστὴς γιὰ ἄρχοντες, ποὺ ἀγάπησαν τὴ δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὄχι τὴ δόξα ἀπὸ τὸ Θεό, λέγει, ὅτι πίστευσαν. Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους τὰ χωρία τῆς Γραφῆς; Ὄχι, διότι ἄλλη πίστι ἐννοεῖ ὁ Χριστὸς καὶ ἄλλη ὁ εὐαγγελιστής. Ὁ Χριστὸς ἐννοεῖ πίστι ἀνώτερη, ἡ ὁποία ὁμολογεῖται, βιώνεται, σώζει, καὶ τὴν ὁποία οἱ θηρευταὶ τῆς κοσμικῆς δόξης δὲν δύνανται νὰ ἔχουν. Ὁ εὐαγγελιστὴς ἐννοεῖ πίστι, τὴν ὁποία οἱ θηρευταὶ τῆς κοσμικῆς δόξης δύνανται μὲν νὰ ἔχουν, ἀλλ᾽ εἶνε κατώτερη, δὲν ὁμολογεῖται, δὲν βιώνεται, δὲν σώζει καὶ δὲν εὐαρεστεῖται σ᾽ αὐτὴν ὁ Κύριος.

Συνοπτικὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ

Στίχ. 44-45: ***«Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ᾽ εἰς τὸν πέμψαντά με, καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με».***

Τὸ ***«θεωρῶ»*** οἱ ἑρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν στὴν ἔννοια τοῦ «βλέπω» καὶ ἐννοοῦν «βλέπω διὰ τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν, τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως». Ἀλλ᾽ ἐδῶ τὸ ***«θεωρῶ»*** ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ «βλέπω» ἔχει μεταπέσει στὴν ἔννοια τοῦ *«πιστεύω, παραδέχομαι»*. Ἐδῶ δηλαδὴ τὸ ***«θεωρῶ»*** χρησιμοποιεῖται συνωνύμως πρὸς τὸ ***«πιστεύω»***, τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἀπαντᾷ στὸ παρὸν χωρίο. Τὸ πρῶτο μέρος τοῦ λόγου τοῦ Χρι-

στοῦ, ***«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ*** κλπ.», καὶ τὸ δεύτερο μέρος, ***«Ὁ θεωρῶν ἐμὲ*** κλπ.», παραλληλίζονται συνωνυμικῶς. Μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια τὸ *«θεωρῶ»* χρησιμοποιεῖται καὶ στὸ στ΄ 40, ὅπου ἐπίσης χρησιμοποιεῖται καὶ τὸ *«πιστεύω»* συνωνύμως πρὸς αὐτό. Μὲ τὴν αὐτὴ δὲ ἔννοια χρησιμοποιεῖται καὶ στὸ ιδ΄ 17, *«Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό»*. Ἐδῶ τὸ *«θεωρῶ»* καὶ τὸ *«γινώσκω»* (=ἀναγνωρίζω, παραδέχομαι, πιστεύω), χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως. Τὸ χωρίο σημαίνει: «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ λάβῃ, διότι δὲν παραδέχεται αὐτὸ καὶ δὲν ἀναγνωρίζει αὐτό». Γι᾿ αὐτὸ τὸ ***«θεωρῶ»*** ἀποδίδουμε *«παραδέχομαι»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ Ἰησοῦς δὲ φώναξε δυνατὰ καὶ εἶπε: "Ὅποιος πιστεύει σ᾿ ἐμένα, δὲν πιστεύει σ᾿ ἐμένα, ἀλλὰ σ᾿ ἐκεῖνον, ποὺ μὲ ἔστειλε. Καὶ ὅποιος παραδέχεται ἐμένα, παραδέχεται ἐκεῖνον, ποὺ μὲ ἔστειλε"»*.

Ὁ Ἰησοῦς ***«ἔκραξε»***, ὕψωσε τὴ φωνή του, φώναξε δυνατά. Πολλοὶ θέλουν, οἱ ὁμιληταὶ καὶ οἱ συνομιληταὶ νὰ μὴν ὑψώνουν τὴ φωνή τους, νὰ εἶνε χαμηλῶν τόνων. Ἐπαινοῦν τοὺς ἀνθρώπους τῶν χαμηλῶν τόνων, καὶ κατηγοροῦν καὶ κατακρίνουν τοὺς ἀνθρώπους τῶν ὑψηλῶν τόνων. Μερικοὶ μάλιστα δὲν πηγαίνουν ν᾿ ἀκούσουν κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, μὲ τὴ δικαιολογία, ὅτι φωνάζουν, κραυγάζουν, καὶ δὲν μποροῦν νὰ τοὺς ἀκούουν! Ὅπως φαίνεται, αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν πολὺ λεπτεπίλεπτες ἀκοὲς καὶ φοβοῦνται μήπως διαρραγοῦν τὰ ἀκουστικά τους τύμπανα ἀπὸ τὶς ζωηρὲς φωνές! Ἀντιθέτως ἄλλοι ἐκτιμοῦν καὶ προτιμοῦν τὰ ζωηρὰ κηρύγματα ὡς ἀφυπνιστικὰ καὶ ἐνθουσιαστικά. Ἡ ἀντίληψι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ὑψώνῃ τὴ φωνή του, ἀλλὰ πρέπει πάντοτε νὰ ὁμιλῇ μὲ χαμηλοὺς τόνους, εἶνε ἐσφαλμένη ἀντίληψι καὶ πρέπει νὰ διορθωθῇ. Ὁ ταπεινὸς καὶ πρᾶος Ναζωραῖος πολλὲς φορὲς ὕψωσε τὴ φωνή του καὶ *«ἔκραξε»*, ὅπως καὶ στὴν παροῦσα περίπτωσι. ***«Ἔκραξε»***, διότι τὸν φλόγιζε καὶ τὸν συγκλόνιζε ὁ πόθος γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. ***«Ἔκραξε»***, διότι διακήρυττε μεγάλες καὶ κρίσιμες ἀλήθειες καὶ ἔπρεπε νὰ τὶς τονίσῃ. ***«Ἔκραξε»***, διότι ἤθελε νὰ ἀφυπνίσῃ καὶ νὰ συγκλονίσῃ τὶς ψυχὲς τῶν ἀκροατῶν του. ***«Ἔκραξε»***, διότι, ὅπως ἐλέχθη, ἐνδιαφερόταν καὶ ἐπιθυμοῦσε νὰ μεταδώσῃ στοὺς ἀκροατές του ὄχι μόνο τὸ εὐαγγέλιο, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχή του (Πρβλ. Α΄ Θεσ. β΄ 8). Οἱ κατακρίνοντες τοὺς ὁμιλητὲς καὶ κήρυκες γιὰ τὸ ζωηρό τους ὕφος, ἂς σκεφθοῦν, ὅτι, ἂν ἦταν σύγχρονοι τοῦ Χριστοῦ, θὰ κατέκριναν καὶ τὸ Χριστό...

Ὅποιος αἰσθάνεται ἐντόνως μερικὰ πράγματα, εἶνε φυσικὸ νὰ τὰ ἐκφράζῃ καὶ ἐντόνως. Ὅποιος δὲν τὰ αἰσθάνεται ἐντόνως, εἶνε φυσικὸ νὰ μὴ φωνάζῃ, ἢ καὶ νὰ σιωπᾷ, νὰ λύῃ δὲ τὴ σιωπὴ καὶ νὰ ὑψώνῃ τὴ φωνή, ὅταν θίγεται ὁ ἐγωισμός του, ὅταν, κατὰ τὴ λαϊκὴ ρῆσι, τὸν πατήσῃ κανεὶς στὸν κάλο...

«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ». Ἄλλη σημασία ἔχει ἡ σύνταξι τοῦ «πιστεύω» μὲ τὴν πρόθεσι ***«εἰς»***, καὶ ἄλλη μὲ δοτική. Ἂν ὁ Χριστὸς ἔλεγε, «Ὁ πιστεύων ἐμοί (ἤ, μοι)», τοῦτο θὰ σήμαινε, «Ὅποιος πιστεύει στοὺς λόγους μου». Ἡ σύνταξι ***«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ»*** σημαίνει, «Ὅποιος πιστεύει στὴ θεότητά μου». Καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὸν Ἰησοῦ ὡς Θεό, ἀλλὰ νόμιζαν αὐτὸν ἄνθρωπο ἀντίθεο, γι' αὐτὸ λέγει, ***«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με».*** Τὸ ***«οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ»*** δὲν εἶνε ὑποτιμητικὸ γιὰ τὸ Χριστό, δὲν σημαίνει ἀπιστία στὸ δικό του πρόσωπο, ἀλλ' εἶνε τρόπος τοῦ λέγειν. Ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφράζεται ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς, εἶνε ἀνάλογος τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφράζεται στὸ Μάρκ. θ' 37, *«Ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται* (=τιμήσῃ), *οὐκ ἐμὲ δέχεται* (=τιμᾷ), *ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με».* Τὸ *«οὐκ ἐμὲ δέχεται* (=τιμᾷ)» δὲν εἶνε ὑποτιμητικὸ γιὰ τὸ Χριστό, δὲν σημαίνει, ὅτι δὲν τιμᾶται τὸ δικό του πρόσωπο, ἀλλ' εἶνε τρόπος τοῦ λέγειν. Ὁ Χριστὸς θέλει νὰ εἰπῇ: Ὅποιος τιμᾷ ἐμένα, τιμᾷ συγχρόνως ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε. Ὁμοίως ὁ προηγούμενος λόγος τοῦ Χριστοῦ σημαίνει: Ὅποιος πιστεύει σ' ἐμένα, πιστεύει συγχρόνως σ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μὲ ἔστειλε. Ἡ πίστι στὸ Χριστὸ εἶνε συγχρόνως πίστι στὸ Θεὸ Πατέρα, διότι τὰ δύο πρόσωπα ἔχουν τὴν αὐτὴ οὐσία ἢ θεότητα. *«Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι»* (ιδ' 10), εἶπεν ὁ Χριστός.

Πρὸς τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ***«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ*** κλπ.» παράλληλος καὶ συνώνυμος εἶνε ὁ λόγος του ***«Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με»***, ὅπου τὸ «θεωρῶ», ὅπως ἤδη εἴπαμε, σημαίνει «παραδέχομαι». Ἄξιο δὲ παρατηρήσεως, ὅτι ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ οὐ θεωρεῖ ἐμέ, ἀλλὰ τὸν πέμψαντά με». Ἐνῷ δηλαδὴ προηγουμένως εἶπεν, ***«οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ»***, κατόπιν δὲν εἶπεν, «οὐ θεωρεῖ ἐμέ». Δεικνύει καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ ***«οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ»*** εἶνε, ὅπως εἴπαμε, τρόπος τοῦ λέγειν. Ὁ Χριστὸς θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῇ: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ πιστεύει εἰς τὸν πέμψαντά με».

Στίχ. 46: ***«Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ».***

Τὸ ***«ἐλήλυθα»***, παρακείμενος τοῦ «ἔρχομαι», σημαίνει *«ἔχω ἔλθει, ἦλθα»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐγὼ ἦλθα στὸν κόσμο ὡς φῶς, γιὰ νὰ μὴ μείνῃ στὸ σκοτάδι κανείς, ποὺ πιστεύει σ' ἐμένα».*

Πολλὲς φορὲς ὁ Χριστὸς ὠνόμασε τὸν ἑαυτό του φῶς (γ' 19, η' 12, θ' 5, ιβ' 35, 36), τὸν ὀνομάζει δὲ καὶ στὸ παρὸν χωρίο. Εἶνε *«τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν»* (α' 9), τὸ φῶς δηλαδὴ τὸ ἄκτιστο. Εἶνε *«τὸ φῶς τῆς ζωῆς»* (η' 12), τὸ ζωντανὸ δηλαδὴ φῶς, τὸ ἐνυπόστατο, τὸ φῶς ποὺ εἶνε πρόσωπο. Δύο πράγματα στὸ παρὸν χωρίο εἶνε ἰδιαιτέρως ἀξιοπρόσεκτα καὶ ἀξιοσημείωτα. Τὸ ἕνα, ὅτι τὸ φῶς ἦλθε στὸν κόσμο. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔχει προΰπαρξι, ὑπῆρχε προτοῦ ἔλθει στὸν κόσμο. Καὶ ἐπειδὴ τὸ νοητὸ αὐτὸ φῶς εἶνε *«τὸ ἀληθινόν»* (α' 9), τὸ ἄκτιστο, προϋπῆρχε τῆς κτίσεως, ὑπῆρχε προαιωνίως, ἄρα εἶνε πρόσωπο τῆς θεότητος. Τὸ ἄλλο ἰδιαιτέρως ἀξιοπρόσεκτο καὶ ἀξιοσημείωτο εἶνε τοῦτο, ὅτι τὸ φῶς, ὁ Χριστός, εἶνε ἀντικείμενο πίστεως: *«Πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ»*, εἶπεν ὁ Χριστός. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ ἐνυπόστατο φῶς εἶνε ἀντικείμενο πίστεως, συνάγεται καὶ ἀπ' αὐτό, ὅτι εἶνε πρόσωπο τῆς θεότητος.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἤμεθα στὸ σκοτάδι τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ δὲ σκοπός, γιὰ τὸν ὁποῖο τὸ προαιώνιο καὶ ἐνυπόστατο φῶς, ὁ ἕνας τῆς Τριάδος, ὁ Υἱός, ἦλθε στὸν κόσμο, εἶνε νὰ μὴ μείνῃ στὸ σκοτάδι τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας κανείς, ποὺ πιστεύει σ' αὐτόν.

Δυστυχῶς ὅμως πολλοί, φαῦλοι καὶ σκοταδισταί, *«ἐκάμμυσαν τοὺς ὀφθαλμούς»* (Ἡσ. στ' 10, Ματθ. ιγ' 15), ἔκλεισαν τὰ μάτια τους, καὶ μένουν στὸ βαθὺ ψηλαφητὸ σκοτάδι αὐτοτιμωρούμενοι!

Στίχ. 47-48: ***«Καὶ ἐάν τίς μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ».***

Τὸ ***«κρίνω»*** σημαίνει *«καταδικάζω»*. Τὸ ***«ἀθετῶ»*** σημαίνει *«παραμερίζω ἀπὸ περιφρόνησι, ἀπορρίπτω».*

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ἂν κανεὶς ἀκούσῃ τὰ λόγια μου καὶ δὲν πιστεύσῃ, ἐγὼ δὲν τὸν καταδικάζω. Διότι δὲν ἦλθα γιὰ νὰ καταδικάσω τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ σώσω τὸν κόσμο. Ὅποιος μὲ ἀπορρίπτει καὶ δὲν δέχεται τὰ λόγια μου, ἔχει αὐτὸν ποὺ θὰ τὸν καταδικάσῃ. Ὁ λόγος, ποὺ κήρυξα, ἐκεῖνος θὰ τὸν καταδικάσῃ κατὰ τὴν ἐσχάτη ἡμέρα».*

Ἀντὶ ***«πιστεύσῃ»*** ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «φυλάξῃ», ἡ ὁποία προτιμᾶται ἀπὸ τὸ κείμενο Nestle-Aland. Τὸ «φυλάξῃ» προφανῶς ἀναφέρεται στὴ φύλαξι, ἤτοι ἐφαρμογή, τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ. Ἐμεῖς δεχόμεθα τὴ γραφὴ ***«πιστεύσῃ»*** τοῦ κειμένου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ νομίζουμε, ὅτι δι᾽ αὐτῆς δὲν ἐννοεῖται πίστι στοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως νομίζουν οἱ ἑρμηνευταί, ἀλλὰ πίστι στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, *«ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ»* (στίχ. 44), *«ὁ θεωρῶν ἐμέ»* (στίχ. 45), *«ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ»* (στίχ. 46), καὶ κατόπιν εἶπεν, ***«ὁ ἀθετῶν ἐμέ»*** (στίχ. 48).

«Καὶ ἐάν τίς μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν». Ἐὰν κανεὶς δὲν ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν δὲν γνώρισε τὸ εὐαγγέλιο, ἀπ᾽ αὐτὸν βεβαίως δὲν ἀπαιτεῖται πίστι. Πῶς νὰ πιστεύσῃ, ἂν προηγουμένως δὲν ἀκούσῃ; Ἐὰν ὅμως κανεὶς ἀκούσῃ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ πιστεύσῃ στὸ Χριστό. Διότι οἱ ὕψιστες διακηρύξεις τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ πρόσωπό του καὶ γενικώτερα ἡ διδασκαλία του βεβαιώνονται καὶ μὲ ἄλλα τεκμήρια καὶ μὲ θαύματα. Ἀλλ᾽ ἐὰν παρὰ ταῦτα ὁ ἄνθρωπος δὲν πιστεύσῃ στὸ Χριστό, εἶνε ἀξιοκατάκριτος, ἄξιος καταδίκης. Καὶ ποῖος θὰ τὸν κατακρίνῃ, ποῖος θὰ τὸν καταδικάσῃ; Ὁ περιφρονούμενος καὶ ἀπιστούμενος Χριστός; Ὄχι! *Ἐγὼ δὲν καταδικάζω αὐτόν*, λέγει ὁ Χριστός. Ἀλλὰ πῶς ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ ἔτσι; Δὲν εἶνε Κριτής; Δὲν εἶνε ὑπέρτατος Δικαστής; Δὲν εἶπεν ἄλλοτε, ὅτι *«ὁ Πατὴρ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ»;* (ε΄ 22. Ἰδὲ καὶ 27).

Βεβαίως ὁ Χριστὸς εἶνε Κριτής. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτη παρουσία του δὲν ἦλθεν ὡς Κριτής, ἦλθεν ὡς Σωτήρ. Ἄλλοτε ὁ Χριστὸς εἶπεν: *Ὁ Θεὸς δὲν ἀπέστειλε τὸν Υἱό του στὸν κόσμο γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ σωθῇ ὁ κόσμος δι᾽ αὐτοῦ* (γ΄ 17). Καὶ τώρα λέγει: *Δὲν ἦλθα γιὰ νὰ καταδικάσω τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ σώσω τὸν κόσμο.* Ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν πρώτη παρουσία του ἔκρινε τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ἐξέφερε κρίσι γιὰ τὰ πρόσωπά τους καὶ τὰ ἔργα τους. Ἔτσι π.χ. χαρακτήρισε τοὺς διεστραμμένους Ἰουδαίους τέκνα τοῦ Διαβόλου (η΄ 44) καὶ στηλίτευσε τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους μὲ τὰ περίφημα *«Οὐαὶ ὑμῖν»* (Ματθ. κγ΄ 13 καὶ ἑξῆς). Μὲ τὴν ἔννοια ὅμως τῆς κατακρίσεως, καταδίκης καὶ τιμωρίας δὲν ἔκρινε τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ θὰ κρίνῃ κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία του, ὅταν θὰ ἔλθῃ ὡς Κριτής.

Καὶ ἐμεῖς σ᾽ αὐτὴ τὴ ζωὴ δυνάμεθα νὰ κρίνωμε πρόσωπα καὶ πράγματα μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἐκφορᾶς κρίσεως, δικαίας κρίσεως (ζ΄ 24),

ἀλλ᾽ ὄχι μὲ τὴν ἔννοια τῆς κατακρίσεως καὶ καταδίκης. Νὰ κρίνωμε δὲ μὲ συμπάθεια καὶ ἐπιείκεια, ἀποβλέποντες στὴ διόρθωσι καὶ σωτηρία τῶν συνανθρώπων, ὄχι μὲ κακία καὶ σκληρότητα καὶ ἐπιθυμία νὰ ἀπολεσθοῦν οἱ συνάνθρωποί μας. Κρίνοντας δὲ τοὺς ἄλλους, νὰ σκεπτώμεθα καὶ τὰ ἰδικά μας ἁμαρτήματα. Αὐτὸ βοηθεῖ νὰ κρίνωμε μὲ ἐπιείκεια. Ἐπίσης νὰ μὴ κάνωμε μόνο κρίσι, ἀλλὰ νὰ κάνωμε καὶ προσευχὴ γιὰ τοὺς ἄλλους.

«Ὁ ἀθετῶν ἐμέ». Φοβερὸ πρᾶγμα ν᾽ ἀθετῇ κανεὶς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔθεσε τὰ πάντα καὶ ἴσως ἀπ᾽ αὐτὸ ὠνομάσθηκε Θεός. Φοβερὸ πρᾶγμα νὰ παραμερίζῃ ἀπὸ τὴ θέσι του τὸ Θεό, νὰ περιφρονῇ καὶ ν᾽ ἀπορρίπτῃ τὸ Δημιουργὸ τοῦ Σύμπαντος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. ***«Καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου»***. Φοβερὸ καὶ τοῦτο, τὸ νὰ μὴ δέχεται κανεὶς τοὺς λόγους ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Λόγος. Στοὺς λόγους τοῦ Λόγου δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ τρωτό, τίποτε τὸ μεμπτό, τίποτε τὸ ἐπιζήμιο γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Τὰ πάντα ὁ Κύριος ἐποίησεν ἐν σοφίᾳ, καὶ τὰ πάντα ἐλάλησεν ἐν σοφίᾳ. Καὶ εἶνε μεγίστη ἀφροσύνη νὰ μὴ παραδέχεται κανεὶς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καὶ ν᾽ ἀθετῇ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριο. Γιὰ τὴ μεγίστη ἀσέβεια ὁ ἀσεβὴς ***«ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν»***. Ἔχει κατήγορο καὶ δικαστή, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν καταδικάσῃ. Καὶ ποῖος εἶνε αὐτός; Εἶνε ὁ λόγος, τὸν ὁποῖο ἄκουσε καὶ ἀπέρριψε (Πρβλ. ε΄ 45). Καὶ πότε θὰ τὸν καταδικάσῃ; Κατὰ τὴν ἐσχάτη ἡμέρα, τὴν ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας καὶ τῆς τελικῆς κρίσεως. Ἀλλ᾽ ἐδῶ γεννᾶται ἡ ἀπορία: Ὁ κριτὴς κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία θὰ εἶνε ὁ λόγος καὶ ὄχι ὁ Χριστός; Ἡ λύσι τῆς ἀπορίας εἶνε αὐτή: Ὁ Χριστὸς θὰ κρίνῃ μὲ κριτήριο τὸ λόγο του. Οἱ ἀσεβεῖς θὰ καταδικασθοῦν. Καὶ αἴτιος τῆς καταδίκης τους δὲν θὰ εἶνε ὁ Χριστός, ἀλλ᾽ ὁ λόγος, ἐπειδὴ τὸν ἄκουσαν καὶ δὲν τὸν παραδέχτηκαν. Ἄρα κατ᾽ οὐσίαν αἴτιοι τῆς καταδίκης τους θὰ εἶνε οἱ ἴδιοι ὡς καταφρονηταὶ τοῦ λόγου, τοῦ εὐαγγελίου. Οἱ καταφρονηταὶ θὰ εἶνε αὐτοκατάκριτοι, θὰ αὐτοτιμωρηθοῦν.

Στίχ. 49-50: ***«Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με Πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε τί εἴπω καὶ τί λαλήσω· καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. Ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ»***.

Κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς ἡ λέξι ***«ἐντολή»***, ἡ ὁποία στὸ χωρίο ἀπαντᾷ δύο φορές, σημαίνει «ἐντολή, προσταγή, διαταγή». Ἀλλ᾽ ἡ λέξι ***«ἐντολή»*** σημαίνει καὶ «διδασκαλία». Μὲ αὐτὴ τὴ σημασία ἐμεῖς βρίσκουμε αὐτὴ τὴ λέξι στὰ χωρία Α΄ Τιμ. στ΄ 14, Β΄ Πέτρ. β΄ 21, Α΄ Ἰωάν.

γ' 23 στὴ φράσι *«καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν»*, δηλαδὴ ὅπως δίδαξε, κ.ἄ. Αὐτὴ δὲ τὴ σημασία κατὰ τὴ γνώμη μας ἔχει ἡ λέξι ***«ἐντολή»*** καὶ ἐδῶ. Καὶ συνεπῶς ἡ φράσι ***«ἐντολὴν ἔδωκε»*** σημαίνει *«ἔδωσε διδασκαλία»* καὶ μονολεκτικῶς *«ἐδίδαξε»*. Ἂν ἡ γνώμη τῶν ἑρμηνευτῶν ἦταν ὀρθή, ἂν δηλαδὴ τὸ ***«ἐντολὴν ἔδωκε»*** σήμαινε «ἔδωσε ἐντολή, διαταγή», τότε τὸ συμπερασματικὸ τέλος τοῦ χωρίου θὰ ἦταν διαφορετικό, ὡς ἑξῆς: «Ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς ἐνετείλατό μοι (=καθὼς μὲ διέταξεν) ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ». Ἀλλὰ τώρα, ἐπειδὴ τὸ ***«ἐντολὴν ἔδωκε»*** σημαίνει *«δίδαξε»*, γι' αὐτὸ στὸ συμπερασματικὸ τέλος τοῦ χωρίου δὲν ὑπάρχει ἡ φράσι «καθὼς ἐνετείλατό μοι», ἀλλὰ ***«καθὼς εἴρηκέ μοι»***, τουτέστιν, *«ὅπως μοῦ εἶπε, ὅπως μὲ δίδαξε»*. Ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς εἶπε, *«Καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ»* (η' 28). Ἐπίσης εἶπε, *«Πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν»* (ιε' 15. Ἰδὲ καὶ η' 26 κ.ἄ.).

Ἐκτὸς τούτων, ἂν τὸ ***«ἐντολὴν ἔδωκε»*** σήμαινε «ἔδωσε ἐντολή, προσταγή», τότε ἡ φράσι, ***«ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστι»*** θὰ εἶχε σημασία γιὰ τὸ Χριστό, θὰ σήμαινε δηλαδή, ὅτι ἡ ἐκτέλεσι τῆς ἐντολῆς τοῦ Πατρὸς ἀπὸ τὸ Χριστὸ θὰ ἔφερε στὸ Χριστὸ ζωὴ αἰώνια! Ἀλλὰ τώρα αὐτὴ ἡ φράσι ἔχει σημασία γιὰ τοὺς πιστοὺς κατὰ τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ὁ Πατὴρ ἔδωσε διδασκαλία στὸ Χριστό, ὁ Χριστὸς μεταδίδει τὴ διδασκαλία τοῦ Πατρὸς καὶ ὅσοι ὑπακούουν στὴ θεία διδασκαλία λαμβάνουν ζωὴ αἰώνια.

Πρέπει τέλος νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι τὸ Δευτ. ιη' 18, *«Προφήτην ἀναστήσω αὐτοῖς... καὶ δώσω τὰ ῥήματα ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθ' ὅτι ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ»*, ἐπειδὴ σ' αὐτὸ χρησιμοποιεῖται τὸ ῥῆμα «ἐντέλλομαι», προσάγεται ὡς χωρίο σύμφωνο πρὸς τὴ γνώμη τῶν ἑρμηνευτῶν, ὅτι στὸ ἐξεταζόμενο χωρίο Ἰωάν. ιβ' 49-50 ἡ λέξι ***«ἐντολή»*** σημαίνει «ἐντολή, προσταγή». Ἀλλὰ κακῶς τὸ χωρίο τοῦ Δευτερονομίου προσάγεται ὡς σύμφωνο πρὸς τὴ γνώμη τῶν ἑρμηνευτῶν. Διότι, ἂν σ' αὐτὸ τὸ χωρίο τὸ «ἐντέλλομαι» σήμαινε «δίδω ἐντολή, προσταγή», τότε τὸ χωρίο, ἀντὶ τῆς φράσεως, «καὶ δώσω τὰ ῥήματα ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ», θὰ εἶχε τὴ φράσι, «καὶ ἐντελοῦμαι αὐτῷ τί εἴπῃ καὶ τί λαλήσῃ», ὥστε αὐτὴ ἡ φράσι ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀκολουθοῦσα φράσι, *«καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθ' ὅτι ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ»*. Ἀλλὰ τὸ «ἐντέλλομαι» σημαίνει καὶ «λαλῶ, λέγω», ὅπως π.χ. στὰ χωρία Ἰησ. Ναυῆ δ' 12, Θρήν. β' 17, Ματθ. κη' 20, Ἰωάν. ιε' 17. Αὐτὴ δὲ τὴ σημασία ἔχει τὸ ῥῆμα καὶ στὸ σχολιαζόμενο χωρίο τοῦ Δευτερονομίου. Οἱ τρεῖς τελευταῖες προτάσεις τοῦ χωρίου σημαίνουν: Καὶ θὰ δώσω τοὺς λόγους μου στὸ στόμα του, καὶ συνεπῶς θὰ

λαλήση σ' αὐτοὺς ὅπως θὰ εἰπῶ σ' αὐτόν.

Μεταφράζουμε τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίο Ἰωάν. ιβ' 49-50:

«Διότι ἐγὼ δὲν κήρυξα ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὁ Πατέρας, ποὺ μὲ ἔστειλε, αὐτὸς μὲ δίδαξε τί θὰ εἰπῶ καὶ τί θὰ κηρύξω. Καὶ ξέρω, ὅτι ἡ διδασκαλία του εἶνε ζωὴ αἰώνια. Αὐτὰ λοιπόν, ποὺ κηρύττω ἐγώ, ἔτσι τὰ κηρύττω, ὅπως μοῦ εἶπε ὁ Πατέρας».

Γιὰ τὸ πῶς ἐννοεῖται, ὅτι ὁ Πατὴρ δίδαξε τὸ Χριστό, βλέπε στὰ προηγούμενα τὴν ἑρμηνεία τοῦ η' 28.

Μὲ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφράζεται ὁ Χριστὸς στὸ ἐν λόγῳ χωρίο, θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι δὲν εἶνε ἀντίθεος, ὅπως τὸν κατηγοροῦσαν οἱ ἐχθροί του, δὲν λέγει ἀντίθετα πρὸς τὸ Θεὸ Πατέρα, ἀλλὰ συμφωνεῖ πλήρως πρὸς αὐτόν. Ὁ λόγος του εἶνε λόγος τοῦ Θεοῦ Πατρός. Καὶ ὅποιος δὲν δέχεται αὐτὸ τὸ λόγο καὶ δὲν πιστεύει στὴ θεότητα τοῦ Υἱοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπορρίψεως αὐτοῦ τοῦ λόγου, τῆς θείας διδασκαλίας, θὰ καταδικασθῇ, ὅπως εἶπε ὁ Χριστὸς προηγουμένως (στίχ. 48).

ΙΓ΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος πλύνει τὰ πόδια τῶν μαθητῶν

Στίχ. 1-2: ***«Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς, καὶ δείπνου γενομένου, τοῦ Διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου ἵνα αὐτὸν παραδῷ,»***

τὸ ***«εἰδώς»***, μετοχὴ τοῦ «οἶδα», σημαίνει «*γνωρίζοντας*». Τὸ ***«τοὺς ἰδίους»*** σημαίνει «*τοὺς ἰδικούς του*». Τὸ ***«εἰς τέλος»*** σημαίνει «*τελείως, σὲ τέλειο βαθμό*». Καὶ τὸ ***«βεβληκότος»***, μετοχὴ παρακειμένου τοῦ «βάλλω», σημαίνει «*ἐνῷ εἶχε βάλει*».

Μεταφράζουμε: «*Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, γνωρίζοντας ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα του γιὰ νὰ μεταβῇ ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο στὸν Πατέρα, ἔχοντας ἀγαπήσει τοὺς ἰδικούς του, ποὺ ἦταν στὸν κόσμο, –μὲ τελεία ἀγάπη τοὺς ἀγάπησε–, καὶ ἀφοῦ ἑτοιμάσθηκε δεῖπνο, ἐνῷ ὁ Διάβολος εἶχε πλέον βάλει στὴν καρδιὰ τοῦ Ἰούδα, τοῦ υἱοῦ τοῦ Σίμωνος, τοῦ Ἰσκαριώτη, νὰ τὸν παραδώσῃ,*»

«Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα». Συνήθως ***«Πάσχα»*** λεγόταν τὸ πασχάλιο δεῖπνο κατὰ τὴν ἑσπέρα 14 πρὸς 15 τοῦ μηνὸς Νισὰν (Ἐξόδ. κεφ. ιβ΄). Ἀλλ᾽ ***«ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα»*** περιλαμβάνει ὁλόκληρη τὴν ἡμέρα 14 Νισάν, κατὰ τὴν ὁποία ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξαφανιζόταν ὁ ἔνζυμος ἄρτος, καὶ τὸ ἑπταήμερο τῶν Ἀζύμων ἀπὸ τὴν ἑσπέρα 14 πρὸς 15 μέχρι 21 τοῦ μηνὸς Νισάν. Ἡ φράσι ***«Πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα»*** κατὰ τὴν πιθανώτερη γνώμη μᾶς φέρει τὸ βραδύτερο στὴν ἑσπέρα 13 πρὸς 14 τοῦ μηνὸς Νισάν. Ἔφθασε τὸ Ἰουδαϊκὸ Πάσχα, ἔφθασε καὶ ἡ ὥρα νὰ μεταβῇ ὁ Ἰησοῦς ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο στὸν Πατέρα. Ἡ μετάβασι στὸν Πατέρα εἶνε δόξα. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μεταβῇ στὸν Πατέρα, ἔπρεπε πρῶτα νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν ταπείνωσι τοῦ θανάτου. Ἄρα ἔφθασε ἡ ὥρα νὰ θυσιασθῇ ὁ συμβολιζόμενος ἀπὸ τὸν πασχάλιο ἀμνὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν νοητὸς Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, «*ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου*» (α΄ 29), καὶ νὰ ἱδρυθῇ τὸ χριστιανικὸ Πάσχα, σταυρώσιμο καὶ ἀναστάσιμο. Τὸ ***«εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς»*** ἔχει πολὺ μεγάλη καὶ πολὺ συγκινητικὴ σημασία. Γνώριζε ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἔφθασε ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, τοῦ πλέον ὀδυνηροῦ καὶ τοῦ πλέον ταπει-

νωτικοῦ θανάτου. Ἀπὸ πότε γνώριζε; Ἀπὸ πολὺ προηγουμένως. Ὡς Θεὸς γνώριζε προαιωνίως. Προτοῦ ἡ ἀγάπη του μᾶς φέρῃ ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία στὴν ὕπαρξι, προτοῦ μᾶς δημιουργήσῃ, ἤξερε πόσο θὰ τοῦ στοιχίζαμε. Καὶ ὡς ἄνθρωπος βίωνε τὸ μαρτύριό του, προτοῦ φθάσῃ σ᾿ αὐτό, διὰ βίου. Καὶ προέλεγε τὸ μαρτύριό του πολλὲς φορές. Καὶ οἱ προφῆτες προέλεγαν. Ἀλλ᾿ οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι γενικῶς οὔτε οἱ μαθηταί του εἰδικῶς καταλάβαιναν καὶ ἔδειχναν κατανόησι. Ἐν τούτοις ὁ Χριστός, ἡ σαρκωμένη ἀγάπη καὶ ἐντὸς ὀλίγου σταυρωμένη, ἐπειδὴ ἤξερε, ὅτι ἔφθανε τὸ τέλος καὶ ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, αἰσθάνθηκε τὴν ἀγάπη καὶ τὴ στοργή του πρὸς αὐτοὺς ἐντονώτερα καὶ θερμότερα.

«Ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς». Συγκινητικώτατος ὁ λόγος. Ὁ Χριστὸς ἀγάπησε ***«τοὺς ἰδίους»***, τοὺς ἰδικούς του. Ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀγαπᾷ ὁ Χριστός. Διότι ὅλοι εἶνε ἰδικοί του, δημιουργήματά του. Ἀλλὰ τοὺς μαθητάς του ἀγάπησε ἰδιαιτέρως. Διότι οἱ μαθηταί του ἦταν ἰδικοί του μὲ ἰδιαίτερη ἔννοια. Ἦταν εὐσεβεῖς ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς τοὺς ἔδωσε στὸ Χριστό. Κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του ὁ Χριστὸς λέγει στὸ Θεὸ Πατέρα γιὰ τοὺς μαθητάς: *«Σοὶ ἦσαν καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι»* (ιζ΄ 6). ***Ἰδικοί σου ἦταν, καὶ τοὺς ἔδωσες σ᾿ ἐμένα, καὶ τὸ λόγο σου ἔχουν τηρήσει.*** Οἱ μαθηταὶ ἦταν ἐκλεκτοί, οἰκεῖοι τοῦ Χριστοῦ, ἀφωσιωμένοι σ᾿ αὐτὸν καὶ προωρισμένοι νὰ κηρύξουν τὸ ὄνομά του καὶ τὸ εὐαγγέλιό του στὸν κόσμο. *«Ὑμεῖς ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ᾿ ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου»* (Λουκ. κβ΄ 28), εἶπε κατὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητάς του. ***Σεῖς εἶσθε ἐκεῖνοι, ποὺ μείνατε μαζί μου στὶς δοκιμασίες μου.***

Καὶ ἐμᾶς ὁ Χριστός, ἂν εἴμεθα πιστοὶ σ᾿ αὐτόν, θεωρεῖ ἰδικούς του μὲ ἰδιαίτερη ἔννοια, οἰκείους του, ἐκλεκτὰ μέλη τῆς πνευματικῆς οἰκογενείας του.

Τοὺς ἰδικούς του, τοὺς μαθητάς του, ὁ Χριστὸς ***«ἠγάπησεν εἰς τέλος»***, *ἀγάπησε τελείως*, ἀγάπησε μὲ ἀγάπη τελεία. *«Ἔθετο ἀγάπησιν κραταιὰν ἰσχύος αὐτοῦ»* (Ἀβ. γ΄ 4). *«Κραταιὰ ὡς θάνατος ἀγάπη»* (Ἆσμ. η΄ 6). Ποιός μπορεῖ νὰ νικήσῃ τὴ δύναμι τοῦ θανάτου; Ἀκατανίκητη ἡ δύναμι τοῦ θανάτου. Ἄφθαστη καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς ἀγάπησε μέχρι θανάτου, *«θανάτου δὲ σταυροῦ»* (Φιλιπ. β΄ 8). Ὁ ἀπόστολος ὁμιλεῖ γιὰ *«τελεία ἀγάπη»* καὶ τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου (Α΄ Ἰωάν. δ΄ 18). Ἑκατομμύρια πιστοὶ ἄνθρωποι ἀγάπησαν καὶ αὐτοὶ μέχρι θανάτου, μαρτύρησαν γιὰ τὸ Χριστό. Ἐν τούτοις ἡ τελεία ἀγά-

πη ἁγίων ἀνθρώπων δὲν εἶνε ἰσοδύναμη μὲ τὴν τελεία ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς ἔχει τελεία ἀγάπη μὲ ἀπόλυτη ἔννοια, ἅγιοι ἄνθρωποι ἔχουν τελεία ἀγάπη μὲ σχετικὴ ἔννοια. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ εἶνε πολὺ ἀνώτερη, ἀσυλλήπτως ἀνώτερη. Ἄλλωστε *«ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς»* (Α΄ Ἰωάν. δ΄ 19).

«Καὶ δείπνου γενομένου». Δὲν λέγει «τοῦ δείπνου», ἐνάρθρως, ἀλλὰ ***«δείπνου»***, ἀνάρθρως. Δὲν πρόκειται δηλαδὴ γιὰ τὸ πασχάλιο δεῖπνο, ὁπότε θὰ ἐτίθετο τὸ ἄρθρο, ἀλλὰ γιὰ σύνηθες δεῖπνο. Τὸ ***«γενομένου»*** δὲν σημαίνει, ὅτι τὸ δεῖπνο ἔγινε μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι τελείωσε, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι ἦταν ἕτοιμο τὸ φαγητό, ἦταν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Συνεπῶς «ὁ ἱερὸς νιπτὴρ» κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἔκφρασι, ἡ πλύσι τῶν ποδῶν τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὸ Χριστό, ἔγινε στὴν ἀρχὴ τοῦ δείπνου. Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «γινομένου», μὲ τὴ μετοχὴ δηλαδὴ σὲ χρόνο ἐνεστῶτα, ἡ ὁποία σημαίνει, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ δείπνου.

Ὁ Διάβολος ἤδη εἶχε βάλει στὴν καρδιὰ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτη, υἱοῦ τοῦ Σίμωνος, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητάς, νὰ παίξῃ ρόλο προδότη καὶ νὰ παραδώσῃ τὸν Ἰησοῦ στοὺς ἐχθρούς του. Καὶ ὁ ἀχάριστος καὶ φιλάργυρος μαθητὴς εἶχε συμφωνήσει τὴν προδοσία (Ματθ. κστ΄ 14-15, Μάρκ. ιδ΄ 10-11, Λουκ. κβ΄ 3-5). Φοβερώτατο πρᾶγμα, ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητὰς τοῦ Κυρίου ἔγινε ἐνεργούμενο τοῦ Διαβόλου καὶ πρόδωσε τὸν Κύριο. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γιατί ἀναφέρεται ἐδῶ ὁ Ἰούδας; Κατὰ μία γνώμη ἀναφέρεται ἐδῶ ἐν ὄψει τοῦ ἱεροῦ νιπτῆρος, γιὰ νὰ φανῇ ἡ ὑπερβάλλουσα ἀγάπη καὶ ἀνεξικακία τοῦ Χριστοῦ ἀπέναντι τοῦ ἀπανθρώπου αὐτοῦ μαθητοῦ, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἔπλυνε καὶ αὐτοῦ τὰ πόδια, πόδια, τὰ ὁποῖα βάδισαν πρὸς τὴν προδοσία. Κατ᾽ ἄλλη δὲ γνώμη ὁ Ἰούδας ἀναφέρεται ἐδῶ, γιὰ νὰ δικαιολογηθοῦν οἱ διάφοροι ὑπαινιγμοί, ποὺ ἔκανε ὁ Κύριος ἐπὶ παρουσίᾳ του κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ νιπτῆρος καὶ τοῦ δείπνου (στίχ. 10, 18, 21, 26, 27). Καὶ οἱ δύο γνῶμες εἶνε σοβαρές, καὶ γιὰ τοὺς δύο λόγους εἶνε δυνατὸ νὰ ἀνέφερε ὁ εὐαγγελιστὴς τὸν Ἰούδα ἐδῶ.

Στίχ. 3-5: ***«εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ Πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν· εἶτα βάλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος».***

Ἡ μετοχὴ **«εἰδώς»** τοῦ ρήματος «οἶδα» εἶνε ἐναντιωματική, σημαίνει *«ἂν καὶ γνώριζε, ἂν καὶ εἶχε τὴ συνείδησι»*. Τὸ **«τίθησι τὰ ἱμάτια»** σημαίνει *«βγάζει τὰ ἐξωτερικὰ ἐνδύματα»*. Τὸ **«λέντιον»** εἶνε *ἐμπροσθέλλα, ποδιά*. Τὸ **«ἐκμάσσω»** σημαίνει *«σκουπίζω»*.

Μεταφράζουμε: *«ἂν καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ὁ Πατέρας τοῦ ἔδωσε τὰ πάντα στὰ χέρια, καὶ ὅτι προῆλθε ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ πηγαίνει πρὸς τὸ Θεό,* (ἐν τούτοις) *σηκώνεται ἀπὸ τὸ δεῖπνο καὶ βγάζει τὰ ἐξωτερικὰ ἐνδύματα, καί, ἀφοῦ πῆρε μιὰ ποδιά, ζώσθηκε, ἔπειτα ρίχνει νερὸ στὴ λεκάνη καὶ ἄρχισε νὰ πλύνῃ τὰ πόδια τῶν μαθητῶν καὶ νὰ τὰ σκουπίζῃ μὲ τὴν ποδιά, μὲ τὴν ὁποία ἦταν ζωσμένος»*.

«εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ Πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας». Ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς ἔχει τὰ πάντα πάντοτε. Ὅλα εἶνε στὴν ἐξουσία του. Παντοκράτωρ εἶνε. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπος ἔχει τὰ πάντα. Διότι ὁ Πατὴρ ἔδωσε σ᾽ αὐτὸν ὡς ἄνθρωπο τὰ πάντα. Ὄχι μερικὰ μόνο, ἀλλὰ τὰ πάντα. Ἡ ἐξουσία καὶ ἡ κυριαρχία τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου σὲ ὅλα ἀναφέρεται καὶ τονίζεται καὶ ἐδῶ καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς (Δαν. ζ΄ 14, Ματθ. ια΄ 27, κη΄ 18, Ἰωάν. γ΄ 35, Α΄ Κορ. ιε΄ 27, Ἐφ. α΄ 21-22 κ.ἄ.). Τὸ **«εἰδώς»** σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ ἔδωσε σ᾽ αὐτὸν τὰ πάντα, ὅτι τὸν κατέστησε Κύριο πάντων. Ἐπίσης εἶχε τὴ συνείδησι, ***«ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει»***, ὅτι δηλαδὴ προῆλθε ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ πηγαίνει πρὸς τὸ Θεό. Ἀλλὰ μὲ ποία ἔννοια ὁ Ἰησοῦς ***«ἐξῆλθεν»*** ἀπὸ τὸ Θεό; Μὲ τὴν ἔννοια τῆς γεννήσεώς του ἀπὸ τὸ Θεό, ἢ μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἀποστολῆς του ἀπὸ τὸ Θεὸ στὸν κόσμο; Σχετικῶς βλέπε στὰ προηγούμενα τὴν ἑρμηνεία τοῦ η΄ 42, ὅπου ὁ Χριστὸς λέγει, *«Ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον»*. Πάντως μὲ τὴ φράσι, ὅτι ***«πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει»***, ὁ Χριστὸς ἐκφράζει τὴ συνείδησί του, ὅτι φεύγει ἀπὸ τὸν κόσμο τῶν δοκιμασιῶν καὶ ταπεινώσεων, καὶ πηγαίνει στὰ μεγαλεῖα καὶ στὴ δόξα τοῦ οὐρανοῦ.

Καίτοι ὅμως ὁ Χριστὸς εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ τοῦ ἔδωσε τὰ πάντα, τὸν κατέστησε Κύριο πάντων, καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἄφηνε αὐτὸ τὸν κόσμο τῶν δοκιμασιῶν καὶ ταπεινώσεών του καὶ θὰ μετέβαινε στὸ Θεὸ Πατέρα, θὰ εἰσερχόταν στὴν οὐρανία σφαῖρα τῶν μεγαλείων καὶ τῆς δόξης, ἐν τούτοις δὲν λησμόνησε τοὺς μαθητάς του. Καίτοι ἐπίσης ἀγάπησε τοὺς μαθητάς του μὲ τελεία ἀγάπη καὶ ἔδειξε αὐτὴ τὴν ἀγάπη του κατὰ τὴν τριετῆ ἐπίγεια ζωὴ μαζί τους (στίχ. 1) καὶ δὲν χρειαζόταν τίποτε περισσότερο γιὰ ἔνδειξι τῆς ἀγάπης του πρὸς αὐτούς, ἐν τούτοις προέβη σὲ μία ἐξόχως συγκινητικὴ ἐκδήλωσι ἀγάπης πρὸς αὐτούς, τὴν ὁποία δὲν θὰ φανταζόμασταν

ποτέ. Ἦταν ἐκδήλωσι ἀγάπης πρὸς τοὺς μαθητάς, καὶ συγχρόνως μεγάλης ταπεινώσεως τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἔπλυνε τὰ πόδια τῶν μαθητῶν του!

Ἐνῷ οἱ συνδαιτυμόνες εἶχαν καταλάβει θέσεις στὸ τραπέζι τοῦ δείπνου, ὁ Χριστὸς σηκώνεται ἀπὸ τὸ τραπέζι, βγάζει τὰ ἐξωτερικὰ ἐνδύματα, παίρνει μία ποδιά, ζώνεται μ' αὐτή, βάζει ὁ ἴδιος νερὸ στὴ λεκάνη, γονατίζει, σκύβει καὶ ἀρχίζει νὰ πλύνῃ τὰ πόδια τῶν μαθητῶν καὶ νὰ τὰ σκουπίζῃ μὲ τὴν ποδιά, μὲ τὴν ὁποία ἦταν ζωσμένος. Μᾶς συγκινεῖ ἡ μεγάλη ἀγάπη καὶ ταπείνωσι τοῦ Χριστοῦ νὰ πλύνῃ τὰ πόδια τῶν μαθητῶν; Ἡ συγκίνησι γίνεται μεγαλύτερη, ὅταν σκεπτώμεθα, ὅτι ἔπλυνε καὶ τὰ πόδια τοῦ Ἰούδα, τὰ ὁποῖα κλώτσησαν τὸν Διδάσκαλο καὶ τὸν Κύριο, καὶ κινήθηκαν μέσα στὸ σκοτάδι γιὰ τὴν προδοσία. Ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος μᾶς δίδαξε ν' ἀγαποῦμε καὶ τοὺς ἐχθρούς, πρῶτος ἔδωσε τὸ παράδειγμα τῆς ἀγάπης πρὸς αὐτούς. Ἡ συγκίνησι ἀπὸ τὴν πρᾶξι τοῦ Χριστοῦ νὰ πλύνῃ τὰ πόδια τῶν μαθητῶν θὰ γίνῃ ἀκόμη μεγαλύτερη, ἂν σκεφθοῦμε καὶ ποῦμε, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπλυνε τὰ ἰδικά μας πόδια. Ναί, ἐν τῷ προσώπῳ τῶν μαθητῶν ὁ Κύριος ἔπλυνε τὰ ἰδικά μου πόδια, τὰ ἰδικά σου, ἀδελφέ, τὰ πόδια ὅλων τῶν ἀνθρώπων! Ἂς προσθέσωμε στὴ συναίσθησι συναίσθησι καὶ στὴ συγκίνησι συγκίνησι. Ἂς σκεφθοῦμε καὶ ἂς ποῦμε καὶ τοῦτο: Ὁ Χριστὸς ἔπλυνε τὰ πόδια μας, ἐμεῖς καρφώσαμε τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ πάνω στὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ!

Στίχ. 6-7: ***«Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικό, ὅπως σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, καὶ ἐξηγοῦμε *«δέ»*. Τὸ ***«οὐκ οἶδας ἄρτι»*** σημαίνει *«δὲν καταλαβαίνεις τώρα»*. Καὶ τὸ ***«γνώσῃ»***, μέλλων τοῦ «γινώσκω», β' ἑνικὸ πρόσωπο, σημαίνει *«θὰ καταλάβῃς»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἔρχεται δὲ πρὸς τὸ Σίμωνα Πέτρο, καὶ ἐκεῖνος τοῦ λέγει: "Κύριε, σὺ θὰ πλύνῃς τὰ πόδια μου;". Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς καὶ τοῦ εἶπε: "Αὐτό, ποὺ ἐγὼ κάνω, σὺ δὲν καταλαβαίνεις τώρα, θὰ καταλάβῃς ὅμως ὕστερα"».*

Ἐξεπλάγη καὶ ταράχθηκε ὁ Πέτρος, ὅταν ὁ Χριστὸς πῆγε νὰ τοῦ πλύνῃ τὰ πόδια. Ἴσως μάλιστα ἡ πλύσι ἄρχισε ἀπ' αὐτὸν ὡς κορυφαῖο μεταξὺ τῶν δώδεκα. Ἀντέδρασε στὸν Κύριο. Ἡ δὲ ἀντίδρασί του ὑπενθυμίζει σ' ἐμᾶς τὴν ἀντίδρασι τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ὅταν ὁ

Χριστὸς ζήτησε νὰ τὸν βαπτίσῃ. Τὸν ἐμπόδιζε ὁ Ἰωάννης λέγοντας: *«Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;»* (Ματθ. γ' 14). Ὁμοίως ὁμιλεῖ ὁ Πέτρος στὸ Χριστό: ***«Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;»***. Πολλὴ ἡ ἔμφασι στὴν ἀντωνυμία ***«σύ»***. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε ὁ Πέτρος: Κύριε, σύ, ὁ Κύριος, θὰ πλύνῃς τὰ πόδια τοῦ δούλου σου; Σύ, ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, θὰ πλύνῃς τὰ ἀκάθαρτα καὶ βρωμερὰ πόδια ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου;

Πρέπει νὰ κατηγορήσωμε τὸν Πέτρο, διότι ἔφερε ἀντίρρησι στὸν Κύριο; Ὄχι! Διότι δὲν ἔφερε τὴν ἀντίρρησι ἀπὸ ἀσέβεια, ἀλλ' ἀπὸ πολλὴ εὐλάβεια πρὸς τὸν Κύριο, καὶ ἀπὸ βαθειὰ συναίσθησι τῆς ἁμαρτωλότητός του καὶ ἀναξιότητός του. Αἰσθάνθηκε ὅπως στὴν περίπτωσι τῆς θαυμαστῆς ἁλιείας, κατὰ τὴν ὁποία προσέπεσε στὰ γόνατα τοῦ Ἰησοῦ καὶ φώναξε: *«Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε»* (Λουκ. ε' 8). Ὄχι ἄξιος κατηγορίας, ἀλλ' ἄξιος ἐπαίνου εἶνε ὁ Πέτρος, ποὺ δὲν ἤθελε νὰ τοῦ πλύνῃ ὁ Κύριος τὰ πόδια. Ἄξιος κατηγορίας εἶνε ὁ Πάπας, ὁ δῆθεν μοναδικὸς διάδοχος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, γιὰ τὴν ἀξίωσί του νὰ προτείνῃ τὸν πόδα του, *«πόδα ὑπερηφανείας»* (Ψαλμ. λε' 12), καὶ νὰ φιλοῦν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἐμβάδα του, τὴν παντόφλα του!

Ἀφοῦ ὁ Πέτρος εἶνε ἀξιέπαινος γιὰ τὴν ἀντίδρασί του, δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔπραξε ὀρθῶς μὲ τὴν πλύσι τῶν ποδιῶν τῶν ἀποστόλων; *«Μὴ γένοιτο»*, θὰ ἔλεγε ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Γαλ. β' 17). Ὁ Ἰησοῦς εἶπε στὸν Πέτρο: ***«Ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι»***. Πολλὰ «ἐγώ», ποὺ λέγει ὁ ἄνθρωπος, εἶνε ἐγωιστικά, ἁμαρτωλά. Κανένα «ἐγώ» τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε ἁμαρτωλό, διότι δὲν εἶνε ἐγωιστικό. Καὶ δὲν εἶνε ἐγωιστικό, διότι ἀνταποκρίνεται ἀπολύτως πρὸς τὴν ἀλήθεια. Ἐὰν π.χ. ἕνας κληρικὸς πῇ, «Ἐγὼ εἶμαι καλὸς ποιμήν», ἀσφαλῶς ὁ λόγος του θὰ εἶνε ἐγωιστικὸς καὶ ἁμαρτωλός, ὄχι μόνο διότι αὐτοεπαινεῖται, ἀλλὰ προπάντων διότι στὴν πραγματικότητα ὑστερεῖ τοῦ τελείου καὶ ἰδανικοῦ ποιμένος, ἔχει ὁπωσδήποτε ἐλλείψεις καὶ σφάλματα. Λέγει ὁ Χριστὸς καὶ ἐπαναλαμβάνει, *«Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός»* (ι' 11, 14), καὶ ὁ λόγος του δὲν εἶνε ἐγωιστικὸς καὶ ἁμαρτωλός, διότι ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀλήθεια, ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ τέλειος καὶ ἰδανικὸς ποιμήν, εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, τὸ ἀπόλυτο «Ἐγώ», ἡ Ἀλήθεια, ἡ Αὐτοαλήθεια. Καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Πέτρο, *«Αὐτό, ποὺ κάνω ἐγώ, σὺ δὲν καταλαβαίνεις τώρα»*, δὲν ἦταν βεβαίως ἐγωιστικὸς καὶ ἁμαρτωλός, διότι ἡ πρᾶξι τοῦ Χριστοῦ εἶχε καλὸ σκοπό, καὶ ὁ Πέτρος δὲν καταλάβαινε

τὸ σκοπὸ καὶ συνεπῶς δὲν ἦταν ψέμα καὶ ὑποτιμητικὸ γιὰ τὸν ἀπόστολο τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε, ὅτι δὲν καταλαβαίνει. Καὶ ποιός ἦταν ὁ σκοπὸς τῆς πράξεως τοῦ Ἰησοῦ, ποιό ἦταν τὸ νόημα; Περὶ αὐτοῦ ἔδωσε ὁ Ἰησοῦς ἐξήγησι κατόπιν, στοὺς στίχ. 13-17, καὶ τότε κατάλαβε ὁ Πέτρος. Καὶ ὅταν ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, κατάλαβε καλλίτερα. Πολλὰ πράγματα, ποὺ εἶπε καὶ ἔκανε ὁ Χριστός, ὄχι μόνον οἱ πολλοί, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ δὲν ἐννοοῦσαν τότε, ἢ ἐννοοῦσαν ὀλίγο. Ἐννόησαν δὲ καὶ κατανόησαν, ὅταν ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο.

Στίχ. 8-9: *«Λέγει αὐτῷ Πέτρος· "Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα". Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· "Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ". Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· "Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν"».*

Ἡ φράσι ***«εἰς τὸν αἰῶνα»*** σημαίνει *«ποτέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ λέγει ὁ Πέτρος: "Δὲν θὰ πλύνῃς τὰ πόδια μου ποτέ". Τοῦ εἶπε τότε ὁ Ἰησοῦς: "Ἂν δὲν σὲ πλύνω, δὲν θὰ ἔχῃς θέσι μαζί μου". Τοῦ λέγει ὁ Σίμων Πέτρος: "Κύριε, ὄχι μόνο τὰ πόδια μου, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια καὶ τὸ κεφάλι"».*

Πρῶτα ὁ Πέτρος ἀντέδρασε ὀλιγώτερο, μὲ ἕνα ἐρωτηματικὸ λόγο: *«Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;». Κύριε, σὺ θὰ μοῦ πλύνῃς τὰ πόδια;* Τώρα ἀντιδρᾷ περισσότερο, ἀρνεῖται κατηγορηματικῶς τὴν ταπεινωτικὴ γιὰ τὸν Κύριο πρᾶξι νὰ τοῦ πλύνῃ τὰ πόδια. Αὐτό, λέγει, δὲν θὰ γίνῃ ποτέ! Νὰ κατηγορήσωμε τώρα τὸν Πέτρο, διότι ἐπιμένει στὴν ἀντίρρησί του καὶ τὴν κάνει σφοδρότερη; Ἄλλοι τὸν κατηγοροῦν, ἀλλ' ἐμεῖς ὄχι, διότι σκεπτόταν καὶ αἰσθανόταν πόσο μεγάλος εἶνε ὁ Κύριος, πόσο μικρὸς καὶ ἁμαρτωλὸς εἶνε αὐτός, καὶ γι' αὐτὸ ἐπέμενε στὴν ἀντίρρησί του ἀπὸ εὐλάβεια καὶ ταπεινοφροσύνη. Ὁ Χριστὸς σὲ ἀσθενεῖς, ποὺ θεράπευσε, καὶ σὲ ἀνθρώπους τους ἔδωσε αὐστηρὴ ἐντολὴ νὰ μὴν ὁμιλήσουν σὲ κανένα γιὰ τὶς θαυματουργικὲς θεραπεῖες, ποὺ ἔκανε. Ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀπὸ εὐγνωμοσύνη *«διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ»* (Ματθ. θ΄ 31), *«ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο* (=διέτασσε), *μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον»* (Μάρκ. ζ΄ 36). Νὰ κατηγορήσωμε καὶ ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους γιὰ ἀνυπακοὴ στὸν Κύριο;

Θὰ ἦταν ἀξιοκατάκριτος ὁ Πέτρος, ἂν στὴν ἀντίρρησί του ἐπέμενε μέχρι τέλος. Ἀλλὰ δὲν ἐπέμεινε μέχρι τέλος. Ὅταν ὁ Κύριος τὸν ἀπείλησε, ὅτι δὲν θὰ ἔχῃ θέσι μαζί του, ἂν δὲν δεχθῇ νὰ τοῦ πλύνῃ τὰ πόδια, τότε ὑποχώρησε. Αἰσθανόταν ἀνέκφραστη εὐτυχία νὰ εἶνε

μαζὶ μὲ τὸ Χριστό. Ὅταν ἄλλοτε ἀκροαταὶ τοῦ Χριστοῦ διαφωνοῦντες μὲ τὸ κήρυγμά του ἔφευγαν ἀπ' αὐτόν, καὶ ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του, *«Μήπως θέλετε καὶ σεῖς νὰ φύγετε;»*, τότε ὁ Πέτρος εἶπε: *«Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις». Κύριε, σὲ ποιόν νὰ πᾶμε; Ἔχεις λόγια ζωῆς αἰώνιας* (στ' 67-68). Ὁ Πέτρος εἶχε θερμὸ φίλτρο, θερμὴ ἀγάπη στὸ Χριστό. Καὶ φοβόταν καὶ ἔτρεμε τὸ χωρισμὸ ἀπὸ τὸ Χριστό. Καὶ γι' αὐτό, ὅταν ὁ Χριστὸς τὸν ἀπείλησε, ὄχι ἁπλῶς ὑποχώρησε, ἀλλὰ μετέπεσε στὸ ἄλλο ἄκρο. Ὄχι μόνο τὰ πόδια μου νὰ πλύνῃς, εἶπε, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια μου καὶ τὸ κεφάλι μου! Εἶχε ψυχικὸ μεγαλεῖο ὁ Πέτρος. Τὴν ὥρα τῆς ἀντιρρήσεώς του στὸ Χριστὸ δὲν κυριαρχοῦσε ἡ λογική του, ὥστε νὰ σκεφθῇ, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ζητοῦσε κάτι τὸ παράλογο, ἀλλὰ κυριαρχοῦσε ἡ καρδιά· ἡ πίστι του στὴ μεγαλωσύνη τοῦ Χριστοῦ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴ δική του μικρότητα καὶ ἀναξιότητα, ἡ θερμὴ ἀγάπη του πρὸς τὸ Χριστό, καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη του.

Ὅπως ὁ Πέτρος, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ἀπέραντη εὐτυχία νὰ θεωροῦμε τὴ σχέσι μας μὲ τὸ Χριστό, καὶ τίποτε νὰ μὴ φοβούμεθα καὶ νὰ μὴ τρέμωμε ὅσο τὸ χωρισμὸ ἀπὸ τὸ Χριστό.

Στίχ. 10-11: ***«Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ἤδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν· Οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε».***

Ἡ λέξι ***«λελουμένος»***, μετοχὴ παρακειμένου τοῦ «λούομαι», σημαίνει *«λουσμένος»*. Τὸ ***«γάρ»*** δὲν εἶνε αἰτιολογικό, ὅπως νομίζεται. Ἂν ἐκληφθῇ ὡς αἰτιολογικό, τότε τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ ***«οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε»*** ἔχουμε αἰτιολόγησι μὲ τὸ ***«γάρ»*** καὶ ἐπανάληψι τῆς αἰτιολογήσεως μὲ τὸ ***«διὰ τοῦτο»***, πρᾶγμα ἄστοχο. Ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ἡ ἐπανάληψι γίνεται γιὰ ἔμφασι, δὲν ἱκανοποιεῖ. Ἐμεῖς τὸ ***«γάρ»*** θεωροῦμε ἐπεξηγηματικὸ καὶ μεταφράζουμε *«δηλαδή»*. Τὸ ***«ᾔδει»***, παρατατικὸς τοῦ «οἶδα», σημαίνει *«γνώριζε»*. Τὸ ***«ἀλλά»*** τῆς φράσεως ***«ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος»*** σημαίνει *«δέ, καί»*, ὅπως στὸ ιε' 21, ιστ' 2, 4.

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ λέγει ὁ Ἰησοῦς: "Ὁ λουσμένος δὲν χρειάζεται, παρὰ νὰ νίψῃ τὰ πόδια, καὶ ἔτσι εἶνε καθαρὸς ὁλόκληρος. Καὶ σεῖς εἶσθε καθαροί, ἀλλ' ὄχι ὅλοι". Γνώριζε δηλαδὴ τὸν προδότη του, γι' αὐτὸ εἶπε: "Δὲν εἶσθε ὅλοι καθαροί"»*.

Οἱ προσκεκλημένοι, προτοῦ ἔλθουν σὲ γεῦμα ἢ δεῖπνο, συνήθιζαν νὰ κάνουν λουτρό. Καὶ ὅταν ἔφθαναν στὸ σπίτι, ὅπου ἦταν προσκε-

κλημένοι, ἔπλυναν μόνο τὰ πόδια, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν πορεία λερώνονταν ἀπὸ σκόνη καὶ λάσπη. Αὐτὴ τὴ συνήθεια ὑπενθυμίζει ὁ Κύριος, ὅταν λέγῃ στὸν Πέτρο, ὅτι *ὁ λουσμένος δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ πλύνῃ, παρὰ μόνο τὰ πόδια, καὶ εἶνε καθαρὸς ὁλόκληρος*. Ἀπὸ τὴ σωματικὴ δὲ καθαρότητα ὁ Κύριος ἀνάγεται στὴν πνευματικὴ καθαρότητα, ὅπως εἶνε προφανὲς ἀπὸ τὸ λόγο του πρὸς τοὺς μαθητὰς ***«καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες»***.

Οἱ μαθηταί, πλὴν ἑνός, ἦταν καθαροί. Ἀλλὰ πῶς ἦταν καθαροί, ἀφοῦ ἀκόμη δὲν ἦταν βαπτισμένοι μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο καὶ ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τους; Ἦταν καθαροὶ συμφώνως πρὸς τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ στὸ Ἠσ. α' 16-17: *«Λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν... παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν»*. Λουτρὸ ἐννοεῖται ἐδῶ ἡ κάθαρσι τῆς συνειδήσεως, ἡ ἀποβολὴ τῶν πονηριῶν ἀπὸ τὴν ψυχή, ἡ πρόσληψι τοῦ ἀγαθοῦ, ἡ ἄσκησι τοῦ καλοῦ. Στὸ ιε' 3 ὁ Χριστὸς ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς μαθητάς του λέγει πάλι: *«Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν»*. *Ἤδη σεῖς εἶσθε καθαροὶ ἐξ αἰτίας τοῦ λόγου, ποὺ σᾶς δίδαξα*. Οἱ μαθηταὶ πίστευσαν στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ πίστι καὶ ἡ ὑπακοὴ στὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καθάρισε τὶς καρδιές τους. Ὡς πρὸς τὴν καθαρτικὴ δύναμι τῆς πίστεως βλέπε τὸ Πράξ. ιε' 9. Οἱ μαθηταὶ λοιπὸν ἦταν καθαροί, διότι πίστευσαν καὶ ἐγκολπώθηκαν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ἀπέβαλαν κάθε πονηρία, εἶχαν ἀδολότητα καὶ εἰλικρίνεια, καὶ ἔκαναν τὸ καλὸ ἔργο, ποὺ τοὺς ἀνέθετε ὁ Χριστός. Ὅταν δὲ ὕστερα βαπτίσθηκαν μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ἔγιναν καθαρώτεροι καὶ ἁγιώτεροι.

Ὁ Ἰούδας, ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα, ἀποτελεῖ κακὴ ἐξαίρεσι. Δὲν περιλαμβάνεται στοὺς καθαρούς. Ὁ καρδιογνώστης Χριστὸς γνωρίζει τὴν πονηρία, τὴ δολιότητα, τὴ φιλαργυρία καὶ τὴν κίνησί του μέσα στὸ σκοτάδι γιὰ τὴν προδοσία. Καὶ γι' αὐτὸ λέγει στοὺς μαθητάς του, *«δὲν εἶσθε ὅλοι καθαροί»*. Δὲν τὸν ἀποκαλύπτει προσωπικῶς καὶ ὀνομαστικῶς. Ἁπλῶς κάνει ὑπαινιγμό. Τὸν ἐλέγχει ἔτσι χωρὶς νὰ τὸν ἐκθέτῃ καὶ νὰ τὸν προσβάλλῃ ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν του. Τὸν ἐλέγχει μὲ εὐγένεια, μήπως μετανοήσῃ. Ἀλλὰ δὲν ἤξερε ὁ Χριστός, ὅτι δὲν θὰ μετανοοῦσε; Βεβαίως ἤξερε. Ἀλλ' ἔκανε ἀπὸ τὴν πλευρά του ὅ,τι ἔπρεπε νὰ κάνῃ, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Ἰούδα.

Ὅπως μεταξὺ τῶν ἀποστόλων ὑπῆρχε καὶ ἕνας ἀνάξιος, ἔτσι καὶ μεταξὺ τῶν κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχουν ἀνάξιοι. Μάλιστα σήμερα τὸ ποσοστὸ τῶν ἀναξίων δὲν εἶνε ἕνας στοὺς δώδεκα, ἀλλὰ μεγαλύτερο. Ἐπίσης, ὅπως ὁ Ἰούδας ἦταν προδότης, ἔτσι καὶ σήμερα πολλοὶ κληρικοί, οἱ οἰκουμενισταὶ ἰδίως, εἶνε προδότες τῆς πίστεως. Οἱ χριστιανοὶ νὰ λυποῦνται γιὰ τοὺς ἀναξίους καὶ τοὺς προδότες, ἀλλὰ νὰ μὴ σκανδαλίζωνται, νὰ μὴ κλονίζωνται στὴν πίστι. Καὶ νὰ σκέπτωνται, ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν ἀποστόλων ἕνας ἦταν κακοήθης. Στὴν ἐποχὴ τῆς μεγάλης ἀποστασίας, ἡ ὁποία πυρετωδῶς προετοιμάζει τὸ ἔδαφος γιὰ τὸν Ἀντίχριστο, δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἔχωμε ἰδεώδη κατάστασι. Τὰ πράγματα εἶνε ἄσχημα καὶ θὰ γίνουν χειρότερα. Ὅσοι ὅμως θέλουν νὰ σωθοῦν, θὰ σωθοῦν, παρ᾽ ὅλες τὶς δυσκολίες καὶ ἀντιξοότητες.

Στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ λουσμένος δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ πλυθῇ, παρὰ μόνο στὰ πόδια, ἀναγωγικῶς δίνεται ἡ ἑξῆς ὡραία ἔννοια: Ὅποιος λούσθηκε μὲ τὸ ἅγιο βάπτισμα καὶ ἑνώθηκε μὲ τὸ Χριστὸ καὶ διέκοψε τὴ σχέσι μὲ τὴν ἁμαρτία, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ καθαρισθῇ ἐκ νέου ὁλόκληρος, ἀλλὰ μόνο μερικῶς ἀπὸ ἐλαφρὰ συνήθως ἁμαρτήματα, ποὺ συμβαίνουν ἐξ ἀδυναμίας ἢ συναρπαγῆς, καὶ εἶνε ὅπως ἡ σκόνη ἢ ἄλλη ἀκαθαρσία, ποὺ μολύνει τὰ πόδια. Ἐφ᾽ ὅσον ζοῦμε καὶ περιπατοῦμε σ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο, ἀδύνατο νὰ μὴν ἐπικαθήσῃ στὰ πόδια μας τοὐλάχιστον σκόνη... Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ, διότι μετὰ τὸ ἅγιο βάπτισμα ὑπάρχει καὶ τὸ μυστήριο τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως.

Στίχ. 12-14: ***«Ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας».***

Τὸ ***«ἔλαβε τὰ ἱμάτια»*** σημαίνει *«φόρεσε τὰ ἐνδύματα»*. Καὶ τὸ ***«ἀναπεσών»*** σημαίνει *«ἀφοῦ κάθησε στὸ τραπέζι»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὅταν δὲ ἔπλυνε τὰ πόδια τους καὶ φόρεσε τὰ ἐνδύματά του, κάθησε πάλι στὸ τραπέζι καὶ τοὺς εἶπε: "Καταλαβαίνετε τί ἔκανα σὲ σᾶς; Σεῖς μὲ προσφωνεῖτε, Διδάσκαλε, καὶ Κύριε, καὶ καλῶς λέγετε, διότι εἶμαι. Ἀφοῦ δὲ ἐγώ, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, ἔπλυνα τὰ δικά σας πόδια, ὀφείλετε νὰ πλύνετε καὶ σεῖς τὰ πόδια ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου"».*

Μετὰ τὸ πλύσιμο τῶν ποδιῶν τῶν μαθητῶν ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ φόρεσε τὰ ἐνδύματά του καὶ κάθησε στὸ τραπέζι, ἀπευθυνόμενος πρὸς ὅλους τοὺς μαθητὰς καὶ ὄχι μόνο πρὸς τὸν Πέτρο, εἶπε: ***«Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;»***. Αὐτὸς ὁ λόγος εὐσταθεῖ καὶ ἂν ἐκληφθῇ ὡς προστακτικός: «Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν». Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ὁ Ἰησοῦς διεγείρει καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴ τῶν μαθητῶν στὴ νίψι τῶν ποδιῶν τους, γιὰ νὰ συλλάβουν τὸ νόημα αὐτῆς τῆς πράξεως. Τοὺς λέγει δηλαδή: Νὰ ἐννοῆτε, νὰ καταλαβαίνετε τὴ σημασία αὐτῆς τῆς πράξεώς μου. Ἀλλὰ καλλίτερα εἶνε νὰ ἐκληφθῇ ὁ λόγος ὡς ἐρωτηματικός, ὁπότε γίνεται καὶ ζωηρός: Ἐννοεῖτε, καταλαβαίνετε τὴ σημασία αὐτῆς τῆς πράξεώς μου; Βεβαίως ὁ Χριστὸς δὲν ἐρωτᾷ γιὰ νὰ μάθῃ ἂν ἐννοοῦν ἢ ὄχι. Γνωρίζει, ὅτι δὲν ἐννοοῦν (στίχ. 7). Ἀλλ' ἐρωτᾷ, γιὰ νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχή τους καὶ νὰ ἀκούσουν τὸν ἀκόλουθο λόγο του καὶ ἀπὸ τὸ λόγο του νὰ καταλάβουν τὸ νόημα τῆς πράξεώς του.

«Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος», λέγει ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητάς του. Ἡ ὀνομαστικὴ ***«ὁ Διδάσκαλος»*** καὶ ***«ὁ Κύριος»*** ἢ ἐπέχει θέσι κλητικῆς, ἢ πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ *«Σὺ ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος»*. Ὁ Χριστὸς κατηγόρησε τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους, διότι ἀρέσκονταν ἀπὸ ἀλαζονεία νὰ προσφωνοῦνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους *«ῥαββὶ ῥαββί»*, *«διδάσκαλε διδάσκαλε»*, καὶ δίδαξε, ὅτι ὁ διδάσκαλος εἶνε ἕνας, ὁ Χριστός (Ματθ. κγ' 7-8). Δίδαξε δηλαδή, ὅτι αὐτὸς εἶνε διδάσκαλος μὲ μοναδικὴ καὶ ἀπόλυτη ἔννοια, εἶνε ὁ Διδάσκαλος, ἐνάρθρως καὶ μὲ δέλτα κεφαλαῖο. Τέτοια διακήρυξι γιὰ τὸν ἑαυτό του δὲν ἔκανε κανεὶς σοφός. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος δὲν φοίτησε σὲ κανένα σχολεῖο καὶ δὲν ἔμαθε γράμματα, διακήρυξε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅτι εἶνε διδάσκαλος μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεός. Οἱ μαθηταὶ προσφωνοῦσαν τὸν Ἰησοῦ καὶ Διδάσκαλο καὶ Κύριο. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε στοὺς μαθητάς, ***«καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ»***. Ὀρθῶς μὲ ὀνομάζετε Διδάσκαλο καὶ Κύριο, διότι εἶμαι. Ὁ Ἰησοῦς δηλώνει, ὅτι εἶνε φύσει Διδάσκαλος καὶ φύσει Κύριος. Καὶ ἂν τὸ ***«Διδάσκαλος»***, ὅπως εἴπαμε, δεικνύει τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ***«Κύριος»***, κυρίαρχος πάντων, δεικνύει τὴ θεότητά του σαφέστερα. Θὰ ἦταν ἀλαζονικὸ νὰ εἰπῇ κάποιος ἄνθρωπος «εἶμαι Διδάσκαλος, φύσει Διδάσκαλος», καὶ ἀλαζονικώτερο νὰ εἰπῇ, «εἶμαι Κύριος, φύσει Κύριος». Ἀλαζονεία τὸ νὰ θέτῃ κανεὶς τὸν ἑαυτό του ὑπεράνω τῆς ἀξίας του. Ἀλλ' οἱ διακηρύξεις τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι εἶνε φύσει Διδάσκαλος καὶ φύσει Κύριος, δὲν εἶνε ἀλαζονεία, διότι ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν πραγματικότητα, δὲν εἶνε ὑψώσεις ὑπεράνω τῆς πρα-

γματικότητος, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεὸς καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ὑπεράνω τοῦ Θεοῦ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου πολὺ ὡραία ἡ σκέψι τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου: *«Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε ὑπεράνω πάντων, ὁσονδήποτε καὶ ἂν συστήσῃ τὸν ἑαυτό του, εἶνε ἀδύνατο νὰ ὑψώσῃ τὸν ἑαυτό του ὑπεράνω τῆς πραγματικῆς του ἀξίας. Οὔτε δύναται ὁ Θεὸς δικαίως νὰ χαρακτηρισθῇ ἀλαζών. Διότι εἶνε ἰδική μας ὠφέλεια νὰ τὸν γνωρίσωμε, ὄχι ἰδική του. Καὶ οὔτε δύναται κανεὶς νὰ τὸν γνωρίσῃ, ἐὰν αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἀποκαλύψῃ τὸν ἑαυτό του. Ἐὰν λοιπὸν ἀπεῖχε ἀπὸ τὸ νὰ συστήσῃ τὸν ἑαυτό του, γιὰ ν᾽ ἀποφύγῃ δῆθεν τὴν ἀλαζονεία, θὰ ἀρνεῖταν σὲ μᾶς τὴ δυνατότητα νὰ τὸν γνωρίσωμε».*

Τὸ νόημα τῆς πράξεώς του, τῆς πλύσεως τῶν ποδιῶν τῶν μαθητῶν, ὁ Χριστὸς ἔδειξε μὲ τὸ λόγο του, ***«Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας»***. Πρέπει νὰ παρατηρηθῇ πρῶτα, ὅτι τὸ ***«καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε»*** παρασύρει στὴν ἔννοια, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ὤφειλε νὰ πλύνῃ τὰ πόδια τῶν μαθητῶν του. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς ὡς φύσει Κύριος καὶ Διδάσκαλος, ὡς Θεὸς δηλαδή, δὲν ὀφείλει σὲ κανένα τίποτε, καὶ συνεπῶς δὲν ὤφειλε νὰ προβῇ σ᾽ αὐτὴ τὴν πρᾶξι. Προέβη χωρὶς νὰ εἶνε ὑποχρεωμένος. Γι᾽ αὐτὸ τὸ ***«καὶ ὑμεῖς»*** δὲν πρέπει νὰ συνδέεται μὲ τὸ ***«ὀφείλετε»***, ἀλλὰ μὲ τὸ ***«νίπτειν»***: ***«ὀφείλετε νίπτειν καὶ ὑμεῖς ἀλλήλων τοὺς πόδας»***. Ὁ Χριστὸς προέβη σὲ πλύσι τῶν ποδιῶν τῶν μαθητῶν ἀπὸ ὑπερβολικὴ ἀγάπη, γιὰ νὰ διδάξῃ ἐμᾶς τὴν ἀγάπη, τελεία ἀγάπη, καὶ τὴν ταπείνωσι, ἀρίστη ταπείνωσι. Τὴ Μεγάλη Πέμπτη ἡ Ἐκκλησία ψάλλει: *«Ὁ λίμνας καὶ πηγὰς καὶ θαλάσσας ποιήσας, ταπείνωσιν ἡμᾶς ἐκπαιδεύων ἀρίστην, λεντίῳ ζωννύμενος μαθητῶν πόδας ἔνιψε, ταπεινούμενος ὑπερβολῇ εὐσπλαγχνίας καὶ ὑψῶν ἡμᾶς ἀπὸ βαράθρων κακίας, ὁ μόνος φιλάνθρωπος»*. Ἀπὸ ἀγάπη καὶ εὐσπλαγχνία ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ταπεινώθηκε καὶ ἔπλυνε τὰ πόδια τῶν δούλων του. Ὀφείλουμε ἀπὸ ἀγάπη νὰ ταπεινωνώμεθα καὶ νὰ πλύνωμε καὶ ἐμεῖς τὰ πόδια ἀλλήλων, ἄνθρωποι συνανθρώπων, δοῦλοι συνδούλων. Ἀγάπη λοιπὸν καὶ ταπείνωσι εἶνε τὸ νόημα καὶ δίδαγμα τοῦ ἱεροῦ Νιπτῆρος.

Ὁ λόγος ὅμως τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητάς, καὶ πρὸς ὅλους βεβαίως τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὀφείλουν νὰ πλύνουν καὶ αὐτοὶ τὰ πόδια ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ κατὰ γράμμα. Δι᾽ αὐτοῦ τοῦ λόγου ὁ Κύριος ἤθελε νὰ εἰπῇ, ὅτι ἀπὸ ἀγάπη πρέπει νὰ ταπεινωνώμεθα καὶ νὰ παρέχωμε στοὺς συνανθρώπους καὶ τὶς εὐτελέστερες καὶ ταπεινωτικώτερες ὑπηρεσίες.

Στίχ. 15-17: ***«Ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά».***

Τὸ ***«γάρ»*** εἶνε ἐπεξηγηματικό, σημαίνει «*δηλαδή*». Τὸ ***«μείζων»***, συγκριτικὸς τοῦ «μέγας», σημαίνει «*μεγαλύτερος, ἀνώτερος*».

Μεταφράζουμε: «*Παράδειγμα δηλαδὴ σᾶς ἔδωσα, γιὰ νὰ κάνετε καὶ σεῖς, ὅπως ἔκανα ἐγώ. Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, δὲν ὑπάρχει δοῦλος ἀνώτερος τοῦ κυρίου του, οὔτε ἀπεσταλμένος ἀνώτερος αὐτοῦ ποὺ τὸν ἀπέστειλε. Ἀφοῦ καταλαβαίνετε αὐτά, εὐτυχεῖς θὰ εἶσθε, ἐὰν ἐφαρμόζετε αὐτά*».

«Ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν». Μὲ τὴν πρᾶξι τῆς πλύσεως τῶν ποδιῶν τῶν μαθητῶν του ὁ Κύριος ἔδωσε παράδειγμα ἀγάπης καὶ ταπεινώσεως ἀπὸ ἀγάπη στοὺς μαθητάς του, καὶ σὲ ὅλους βεβαίως τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Κύριος δὲν δίδασκε μόνο, ἀλλὰ καὶ ἔπραττε. Ἔδινε τὸ καλὸ παράδειγμα μὲ τὶς πράξεις του. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἱκανοποιοῦνται μὲ λόγους μόνο· ζητοῦν καὶ παράδειγμα, προπάντων παράδειγμα. Καὶ ὑπάρχουν, δόξα τῷ Θεῷ, ἀναρίθμητα καλὰ παραδείγματα στὴν ἁγιωτάτη Θρησκεία μας. Εἶνε οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἅγιοι. Ἀλλ᾽ ὑπεράνω ὅλων τῶν παραδειγμάτων εἶνε τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔχει καμμία ἀτέλεια, εἶνε τέλειο, τελείως τέλειο. Οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἅγιοι φθάνουν σὲ σχετικὴ τελειότητα, ὁ Χριστὸς εἶχε ἀπόλυτη τελειότητα. Ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος, ἦταν γιὰ νὰ ἔχωμε ἕνα ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος νὰ εἶνε ἰδανικό, τελείως τέλειο, ὑπόδειγμα ἢ παράδειγμα τοῦ καλοῦ.

Τὸ ὑπόδειγμα ἢ παράδειγμα προβάλλεται πρὸς μίμησι. Καὶ πρῶτο βεβαίως πρὸς μίμησι προβάλλεται τὸ ὕψιστο ὑπόδειγμα ἢ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ. Σᾶς ἔδωσα παράδειγμα, εἶπε ὁ Χριστός, γιὰ νὰ πράττετε καὶ σεῖς, ὅπως ἔπραξα ἐγώ. Οἱ ἀπόστολοι μιμήθηκαν τὸ Χριστὸ καὶ συνέστησαν νὰ τὸν μιμηθοῦμε καὶ ἐμεῖς. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος γράφει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἄφησε «*ὑπογραμμόν*», παράδειγμα, γιὰ ν᾽ ἀκολουθήσωμε τὰ ἴχνη του (Α´ Πέτρ. β´ 21). Πρῶτοι οἱ ἀπόστολοι καὶ ἔπειτα ἀναρίθμητοι ἄλλοι ἔγιναν μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀκολούθησαν τὰ ἴχνη του. Ὅσοι μένουν ἀνικανοποίητοι ἀπὸ τὴ διαγωγὴ τῶν γνωστῶν σ᾽ αὐτοὺς συγχρόνων συνανθρώπων τους καὶ ζητοῦν παράδειγμα, ἀναγνωρίζουν τὰ παραδείγματα τῶν ἀναγνω-

ρισμένων ὡς ἁγίων, τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἀναριθμήτων ἄλλων, καὶ τὰ μιμοῦνται; Καὶ ἂν ζητοῦν τὸ τελείως τέλειο, ἀναγνωρίζουν τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ μιμοῦνται; Ἀλλοίμονο! Πολλοὶ προσχηματικῶς ζητοῦν παραδείγματα πρὸς μίμησι, καὶ πραγματικῶς ἀκολουθοῦν παραδείγματα πρὸς ἀποφυγή.

Μὲ τὴν κατηγορηματικὴ βεβαίωσι **«*Ἀμὴν Ἀμὴν λέγω ὑμῖν*»** εἰσάγεται λόγος εἰδικῆς σοβαρότητος. Ἀλλ᾽ ἐδῶ θὰ ἐρωτήσῃ κανείς: Εἶνε ἐξόχως σοβαρὸς ὁ λόγος, ὅτι στὴν ἀνθρωπίνη κοινωνία ὁ δοῦλος δὲν εἶνε ἀνώτερος τοῦ κυρίου του, καὶ ὁ ἀπεσταλμένος δὲν εἶνε ἀνώτερος τοῦ ἀποστολέως; Βεβαίως εἶνε ἐξόχως σοβαρὸς αὐτὸς ὁ λόγος, διότι, λέγοντας ὁ Ἰησοῦς αὐτὸ τὸ λόγο, ἀνάγει ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ σὲ ὑψηλὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο. Ἐννοεῖ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ μεγάλος καὶ ὁ φύσει Κύριος, καὶ οἱ μαθηταί, καὶ ὅλοι βεβαίως οἱ ἄνθρωποι, ὡς κτίσματα, δημιουργήματά του, εἶνε δοῦλοι. Ἐπίσης αὐτὸς εἶνε ὁ μεγάλος ἀποστολεύς, ὁ ὁποῖος κατέστησε τοὺς μαθητάς του ἀποστόλους. Καὶ συνεπῶς αὐτοὶ δὲν εἶνε ἀνώτεροι ἀπ᾽ αὐτόν, ἀλλ᾽ αὐτὸς εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ἀπ᾽ αὐτούς. Καὶ ἀφοῦ αὐτός, ὁ ἀσυγκρίτως ἀνώτερος, ταπεινώθηκε καὶ ἔπλυνε τὰ πόδια αὐτῶν, τῶν ἀσυγκρίτως κατωτέρων, ἐπιτρέπεται αὐτοὶ νὰ θεωρήσουν μειωτικὸ καὶ ταπεινωτικὸ νὰ διακονήσουν συνδούλους; Μὲ ἄλλα λόγια μᾶς εἶπε ὁ Χριστός: Εἶσθε σεῖς ἀνώτεροι ἀπὸ μένα, τὸ Θεό, ὥστε νὰ μὴ καταδεχθῆτε νὰ ταπεινωθῆτε χάριν τῶν ἀδελφῶν σας καὶ συνδούλων σας;

Ἔτσι μίλησε ὁ Κύριος, ἀφοῦ πρῶτα καταδέχθηκε νὰ πλύνῃ τὰ πόδια τῶν μαθητῶν του. Πόσο μᾶλλον θὰ μποροῦσε νὰ μιλήσῃ ἔτσι μετὰ τὴν ἄκρα συγκατάβασί του καὶ ταπείνωσί του μὲ τὴ σταύρωσι καὶ ὅλα τὰ φρικτὰ πάθη του ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μας.

Ὁ Κύριος εἶπε ἄλλοτε πολλοὺς μακαρισμούς. Ἕνα δὲ μακαρισμὸ εἶπε καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι. Ἀπευθυνόμενος στοὺς μαθητάς του εἶπε, **«*μακάριοί ἐστε*»**, *εὐτυχεῖς εἶσθε*. Ἀλλ᾽ εὐτυχεῖς ὑπὸ δύο προϋποθέσεις. Πρώτη προϋπόθεσι, **«*Εἰ ταῦτα οἴδατε*»**. Τὸ νὰ γνωρίζουν δηλαδὴ οἱ μαθηταί, καὶ γενικώτερα βεβαίως οἱ ἄνθρωποι, νὰ ἐννοοῦν, νὰ καταλαβαίνουν καὶ νὰ ἐκτιμοῦν αὐτά, τὰ ὁποῖα ὁ Χριστὸς εἶπε. Δεύτερη προϋπόθεσι, σπουδαιότερη τῆς πρώτης, **«*ἐὰν ποιῆτε αὐτά*»**, ἡ ἐφαρμογὴ δηλαδὴ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου. Καλὴ ἡ γνῶσι τῶν λόγων τοῦ Κυρίου. Ἀλλ᾽ ἡ γνῶσι μόνη δὲν εἶνε ἀρκετή, γιὰ νὰ μετάσχῃ ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας μακαριότητος «*Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται*», λέγει ὁ

ἀπόστολος Παῦλος (Ρωμ. β' 13). *Καλοὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' οἱ ἐφαρμοσταὶ τοῦ νόμου θὰ θεωρηθοῦν καλοί*. Γι' αὐτὸ ὁ ἀδελφόθεος ἀπόστολος προτρέπει: «*Γίνεσθε ποιηταὶ λόγου καὶ μὴ μόνον ἀκροαταί, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς*» (Ἰακ. α' 22). *Νὰ γίνεσθε ἐφαρμοσταὶ τοῦ λόγου καὶ ὄχι μόνον ἀκροαταί, ποὺ ξεγελοῦν τοὺς ἑαυτούς τους.*

Ἡ γνῶσι εἶνε φωτισμὸς γιὰ πρᾶξι, ἐφαρμογή. Καὶ ἂν δὲν ἐφαρμόζωμε, ἡ γνῶσι δὲν μᾶς ὠφελεῖ. Καὶ ὄχι μόνο δὲν μᾶς ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐπιβαρύνει τὴ θέσι μας. «*Εἰδότι καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστι*», λέγει ὁ ἀδελφόθεος ἀπόστολος (Ἰακ. δ' 17). *Αὐτός, ποὺ γνωρίζει νὰ πράττῃ τὸ καλό, ἀλλὰ δὲν πράττει, αὐτὸς ἁμαρτάνει.* Ἡ δὲ ἁμαρτία τιμωρεῖται. Ὁ Κύριος εἶπε: «*Ἐκεῖνος ὁ δοῦλος, ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς*» (Λουκ. ιβ' 47). *Ἐκεῖνος ὁ δοῦλος, ποὺ γνωρίζει τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του, ἀλλὰ δὲν φρόντισε καὶ δὲν ἔκανε συμφώνως πρὸς τὸ θέλημά του, θὰ ὑποστῇ πολλὲς μαστιγώσεις*, «θὰ φάῃ πολὺ ξύλο» κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο.

Στοὺς χαλεποὺς καιρούς μας καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἔχει μειωθῇ, ἡ δὲ ἁμαρτία ἔχει πληθυνθῇ, καὶ ἡ ἀκρόασι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἔχει μειωθῇ. Σημαντικὴ ἀραίωσι παρατηρεῖται στὰ ἀκροατήρια τῶν κηρυγμάτων. Ὀλιγοστεύουν καὶ οἱ ἐφαρμοσταί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἄνθρωποι οὔτε τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ ἐκτελοῦν, πρᾶγμα ὁπωσδήποτε δύσκολο, ἀλλ' οὔτε τὸ εὔκολο κάνουν, νὰ ἀκούουν κηρύγματα τοῦ θείου λόγου. Ἴσως θὰ εἰπῇ κανείς: Ἀφοῦ δὲν ἀκούουν κηρύγματα, καὶ οὔτε τὴ Γραφὴ διαβάζουν, καὶ ἔχουν ἄγνοια τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, λόγῳ τῆς ἀγνοίας θὰ κριθοῦν ἐπιεικῶς. Ἀλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς δὲν εἶνε ὀρθός. Ἐπειδὴ ἡ ἄγνοια αὐτὴ εἶνε τελείως ἀδικαιολόγητη· ἐπειδή, μὲ ἄλλα λόγια, δόθηκαν εὐκαιρίες νὰ γνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔδειξαν διάθεσι πρὸς τοῦτο, γι' αὐτὸ θὰ τιμωρηθοῦν σκληρότερα ἀπὸ τοὺς Σοδομῖτες καὶ τοὺς Γομορρῖτες (Ματθ. ι' 14-15, Λουκ. ι' 10-12, Μάρκ. στ' 11). Οἱ Σοδομῖτες καὶ οἱ Γομορρῖτες ἦταν διεστραμμένοι στὸ σῶμα, οἱ ἀρνούμενοι ν' ἀκούσουν καὶ νὰ διαβάσουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ δαπανοῦν ὧρες καθημερινῶς μπροστὰ στὴν τηλεόρασι παρακολουθώντας αἴσχη, εἶνε διεστραμμένοι στὸ πνεῦμα.

Ὁ Ἰησοῦς προλέγει τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα

Στίχ. 18: ***«Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ γὰρ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ».***

Τὸ ***«ἵνα»*** δὲν εἶνε τελικό, ἀλλ' ἐκβατικό, ὅπως πολλὲς φορές, καὶ τὸ ἐξηγοῦμε *«ἔτσι»*. Ὁ Ἰούδας δηλαδὴ δὲν πρόδωσε τὸ Χριστὸ γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ σχετικὴ προφητεία τῆς Γραφῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ πρόδωσε τὸ Χριστό, γι' αὐτὸ ἡ Γραφὴ προφήτευσε. Τὸ ***«ἐπῆρε»***, ἀόριστος τοῦ «ἐπαίρω», σημαίνει *«σήκωσε»*. Καὶ ἡ φράσι, ***«ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ»*** σημαίνει *«σήκωσε ἐναντίον μου τὴν πτέρνα του, μὲ κλώτσησε»*.

Μεταφράζουμε: *«Δὲν ὁμιλῶ γιὰ ὅλους σας. Ἐγὼ γνωρίζω αὐτούς, τοὺς ὁποίους ἐξέλεξα. Ἀλλ' ἔτσι ἐκπληρώθηκε ὁ Γραφικὸς λόγος, Αὐτός, ποὺ τρώγει μαζί μου τὸν ἄρτο, σήκωσε ἐναντίον μου τὴν πτέρνα του, μὲ κλώτσησε»*.

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς ἀπευθυνόμενος στοὺς μαθητάς του ὡμίλησε περὶ κατανοήσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῶν λόγων του καὶ περὶ μακαριότητος τῶν ἐφαρμοστῶν τῶν λόγων του. Τώρα λέγει, ὅτι αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲν εἶπε γιὰ ὅλους τοὺς μαθητάς του. Διότι ἤξερε ὁ Χριστός, ὅτι ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ Ἰούδας, ἦταν κακοήθης, δὲν εἶχε κατανόησι καὶ ἐφαρμογὴ τῶν λόγων του, καὶ δὲν θὰ γινόταν μακάριος. ***«Ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην»***, λέγει ὁ Χριστός. Ἐγώ, ὁ Κύριος, ὁ Θεός, γνωρίζω αὐτούς, τοὺς ὁποίους ἐξέλεξα, γνωρίζω τὸ ποιόν τους. Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι δὲν λέγει, «Ἐγὼ οἶδα ὑμᾶς», ἐγὼ σᾶς γνωρίζω, ἀλλὰ λέγει, ***«Ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην»***. Μὲ τὸ ***«ἐξελεξάμην»*** ἀναφέρεται στὴν ἐκλογή τους. Καὶ θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἐν γνώσει του ἐξέλεξε καὶ τὸν Ἰούδα.

Γεννᾶται δὲ στὸ σημεῖο τοῦτο τὸ ἐρώτημα: Κατὰ τὸν καιρὸ τῆς ἐκλογῆς ἦταν ὁ Ἰούδας κακὸς χαρακτήρ; Ἡ γνώμη, ὅτι τότε ἦταν καλὸς χαρακτήρ, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταί, ἀλλὰ κατόπιν διεφθάρη καὶ διεστράφη ψυχικῶς, δὲν φαίνεται σὲ μᾶς ὀρθή. Ἦταν πρῶτα ἀφιλάργυρος καὶ κοντὰ στὸ Χριστὸ ἔγινε φιλάργυρος; Ἦταν πρῶτα ἄδολος καὶ κοντὰ στὸ Χριστὸ ἔγινε δόλιος; Ἦταν πρῶτα εἰλικρινὴς καὶ κοντὰ στὸ Χριστὸ ἔγινε ὑποκριτής; Δὲν νομίζουμε, ὅτι συνέβη ἔτσι. Καὶ ἂν ὑποθέσωμε, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸ τῆς ἐκλογῆς ὁ Ἰούδας ἦταν καλὸς καὶ κατόπιν ἔγινε κακός, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς προγνώριζε τὴν κακὴ

ἐξέλιξί του, τίθεται τὸ ἐρώτημα: Γιατί τὸν ἐξέλεξε; Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐξέλεξε τὸν Ἰούδα ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἦταν κακὸς καὶ θὰ γινόταν προδότης του, ἤθελε δὲ ἔτσι νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του καὶ πρὸς τὸν ἐχθρό του, ἐφαρμόζοντας ὁ ἴδιος τὴν ἐντολή του πρὸς ἐμᾶς, *«Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν»* (Ματθ. ε΄ 44, Λουκ. στ΄ 35). Ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἐκλογῆς ὁ Ἰούδας ἦταν καλός, προσάγεται τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι κατὰ τὸ χωρίο Ψαλμ. μ΄ 10, ἀπὸ τὸ ὁποῖο γίνεται ἡ παράθεσι στὸ ἐξεταζόμενο χωρίο, ὁ Μεσσίας λέγει γιὰ τὸν Ἰούδα, *«Ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης μου, ἐφ' ὃν ἤλπισα»*. Κατὰ τὸ ἐπιχείρημα, πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ εἶνε ὁ Ἰούδας *«ἄνθρωπος εἰρήνης»* καὶ νὰ *«ἤλπισεν»* ὁ Χριστὸς σ' αὐτόν, ἂν ἦταν ἐξ ἀρχῆς κακός; Τὸ ἐπιχείρημα δὲν εὐσταθεῖ. Διότι, καὶ ἂν ὁ Ἰούδας κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἐκλογῆς ἦταν καλὸς καὶ ἔγινε κακὸς ὕστερα, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς προγνώριζε τὴν κακὴ ἐξέλιξί του, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἐλπίζῃ σ' αὐτόν. Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι τὸ *«ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης μου»* σημαίνει, *«ἄνθρωπος τῆς φιλίας μου»*, ἄνθρωπος, στὸν ὁποῖο φέρθηκα φιλικῶς. Καὶ τὴν ὥρα τῆς προδοσίας ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν Ἰούδα *«ἑταῖρε»*, *φίλε* (Ματθ. κστ΄ 50). Τὸ δὲ *«ἐφ' ὃν ἤλπισα»* σημαίνει «στὸν ὁποῖο στηρίχθηκα». Ὁ Χριστὸς στηρίχθηκε στὸν Ἰούδα μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι τοῦ ἀνέθεσε ἀποστολικὸ ἔργο.

«Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον». Τὸ νὰ τρώγῃ κανεὶς ἄρτο στὴν τράπεζα ὑπεροχικοῦ προσώπου ἦταν μεγάλη καὶ ἐξαιρετικὴ τιμή (Β΄ Βασ. θ΄ 7, 14, Δ΄ Βασ. κε΄ 29). Ὁ Χριστὸς τὸν Ἰούδα, ἐκτὸς τῆς τιμῆς νὰ τὸν κάνῃ μαθητὴ καὶ ἀπόστολό του, τὸν ἀξίωσε καὶ τῆς τιμῆς νὰ τὸν ἔχῃ συνδαιτυμόνα, ὁμοτράπεζό του. Ὁ Ἰούδας ὁμοτράπεζος τοῦ Θεοῦ! Ἔτρωγε τὸν ἐπιούσιο ἄρτο, ποὺ δίνει ὁ Θεός, ἔφαγε κατὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο καὶ τὸν ὑπερούσιο ἄρτο, τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ τράπεζα τοῦ Χριστοῦ στὸν οὐρανό, στὴ βασιλεία του (Λουκ. κβ΄ 30). Ἡ δὲ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη τῶν μετόχων ἐκείνης τῆς τραπέζης εἶνε ἀφάνταστη. Ὁ Ἰούδας ὑπῆρξε ὁμοτράπεζος τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ, ἀλλ' ὄχι καὶ στὸν οὐρανό, ὅπου ἡ ἄρρητη καὶ ἄληκτη χαρά, εὐφροσύνη καὶ μακαριότης. Διότι τὴν τιμή, ποὺ ἔκανε σ' αὐτὸν ὁ Χριστός, δὲν ἐξετίμησε, ἀλλὰ καταφρόνησε καὶ προέβη στὴν προδοσία τοῦ Κυρίου του. Γιὰ τὸν ἀπόστολο καὶ ὁμοτράπεζό του ἐκφράζοντας παράπονο ὁ Χριστὸς λέγει, ***«ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ»***. Πολὺ χαρακτηριστικὴ ἔκφρασι. Ἀγνώμων ὁ Ἰούδας, ἀχάριστος, σήκωσε τὴν πτέρνα του καὶ λάκτισε, κλώτσησε, τὸ Χριστό, συμπεριφέρθηκε σὰν ὄνος. Οἱ Ο΄ ἔχουν *«ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν»*. Ἐπειδὴ τὸ «πτερνίζω» σημαίνει καὶ «λακτίζω, κλωτσῶ» καὶ «ἀπατῶ», ἡ γραφὴ

τῶν Ο' δύναται νὰ σημαίνῃ καὶ *«μοῦ ἔδωσε ἰσχυρὸ λάκτισμα, μεγάλη κλωτσιά»*, καὶ *«μοῦ φέρθηκε μὲ μεγάλη δολιότητα»*. Στὸν Ἰούδα ἁρμόζουν καὶ οἱ δύο αὐτὲς ἀνάρμοστες συμπεριφορές: Καὶ ἰσχυρὸ λάκτισμα ἔδωσε στὸν Κύριο, καὶ μεγάλη δολιότητα μετῆλθε κατ' αὐτοῦ.

Ὅσοι τρώγουν ***«τὸν ἄρτον»***, τὰ ἀγαθὰ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, καὶ δὲν πιστεύουν στὸ Χριστὸ καὶ Θεό, καὶ δὲν τὸν εὐχαριστοῦν, καὶ τὸν πολεμοῦν καὶ τὸν ὑπονομεύουν, αὐτοὶ ὁμοιάζουν μὲ τὸν Ἰούδα, τὸν ἀχάριστο, τὸν ἐχθρὸ καὶ προδότη, τὸν δοῦλο καὶ δόλιο. Καὶ εἶνε γεμάτη ἡ ἐποχή μας ἀπὸ μιμητὰς τοῦ Ἰούδα. Πολλοὶ βρίσκονται στὰ τηλεοπτικὰ κανάλια, τὰ ὁποῖα συστηματικῶς ὑπονομεύουν τὴ χριστιανικὴ πίστι καὶ τὴ χριστιανικὴ ἠθική. Μακάριοι ὅσοι ὁμοιάζουν μὲ τοὺς ἕνδεκα, ἔστω καὶ σὲ μικρὸ βαθμό, διότι οἱ ἕνδεκα εἶνε πολὺ μεγάλοι καὶ πολὺ δύσκολο νὰ τοὺς φθάσῃ κανείς. Δυστυχεῖς ὅσοι ὁμοιάζουν μὲ τὸν ἕνα, τὸν ἀχάριστο, ἐχθρὸ καὶ προδότη τοῦ Χριστοῦ. Συμφέρει σ' αὐτοὺς νὰ μὴν εἶχαν γεννηθῆ (Πρβλ. Ματθ. κστ' 24, Μάρκ. ιδ' 21).

Στίχ. 19: ***«Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι».***

Μεταφράζουμε: *«Σᾶς λέγω ἀπὸ τώρα, προτοῦ γίνῃ* (ἡ προδοσία), *ὥστε, ὅταν γίνῃ, νὰ πιστεύσετε, ὅτι ἐγὼ εἶμαι»*.

Ὁ Ἰησοῦς προλέγοντας τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα ἐκφέρει προφητεία, ὥστε, ὅταν ἡ προφητεία ἐκπληρωθῇ, νὰ πιστεύσουν οἱ μαθηταὶ σὲ ὅ,τι ἐννοεῖ μὲ τὴ φράσι ***«ἐγώ εἰμι»***. Κατὰ μία γνώμη αὐτὴ ἡ φράσι εἶνε ἐλλειπτικὴ καὶ πρὸς συμπλήρωσι ἐξυπακούεται «ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός». Μὲ τὴν ἐν λόγῳ φράσι δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς λέγει, «ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός». Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν εὐσταθεῖ γιὰ δύο λόγους. Πρῶτον, στὴ συνάφεια τῆς φράσεως τὸ ὄνομα Μεσσίας ἢ Χριστὸς δὲν ἀναφέρεται, καὶ συνεπῶς δὲν δύναται νὰ ὑπονοῆται πρὸς συμπλήρωσι τῆς φράσεως. Καὶ δεύτερο, τὸ καὶ σπουδαιότερο, οἱ μαθηταὶ πίστευαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός, καὶ συνεπῶς δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ προφήτευε ὁ Ἰησοῦς τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα, ὥστε μετὰ τὴν ἐκπλήρωσι τῆς προφητείας νὰ πιστεύσουν οἱ μαθηταὶ ὅ,τι ἤδη πίστευαν. Ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὁποῖο οἱ μαθηταὶ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς δὲν εἶχαν σαφῆ ἰδέα καὶ ἀκλόνητη πίστι, ἦταν ἡ θεότης τοῦ Μεσσία.

Κατ' ἄλλη γνώμη ἡ φράσι τοῦ Ἰησοῦ ***«ἐγώ εἰμι»*** δὲν εἶνε ἐλλειπτική, δὲν ὑπονοεῖται σ' αὐτὴ κατηγορούμενο, ἀλλὰ τίθεται ἀπολύ-

τως. Τὴ φράσι αὐτὴ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, Δευτ. λβ' 39. Ἠσ. μγ' 10 κ.ἄ., χρησιμοποιεῖ ὁ Γιαχβέ, γιὰ νὰ δείξῃ τὸ πραγματικὸ καὶ τὸ ἀπόλυτο τῆς ὑπάρξεώς του, ὑποδηλώνοντας τὸ ἀνύπαρκτο τῶν εἰδωλολατρικῶν Θεῶν καὶ τὸ σχετικὸ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἄλλων ὄντων. Μὲ ἄλλες λέξεις, διὰ τῆς φράσεως *«ἐγώ εἰμι»* ὁ Γιαχβὲ θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Ὤν, τὸ ὄντως Ὄν, ὁ ἀληθινὸς Θεός. Ἄς σημειωθῇ μάλιστα, ὅτι ὁ Γιαχβέ, ὁ ὁποῖος στὸ Δευτ. λβ' 39 χρησιμοποιεῖ τὴν ἀπόλυτη αὐτὴ φράσι, εἶνε ὁ Υἱός. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή, α' 6, ἡ ὁποία παραθέτει ἀπὸ τὸ Δευτ. λβ' 43 (κατὰ τοὺς Ο'). Στὸ προκείμενο χωρίο Ἰωάν. ιγ' 19 ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τὴν ἔκφρασι ***«ἐγώ εἰμι»*** χρησιμοποιεῖ ὡς ἀπόλυτη, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶνε Γιαχβέ, ἀληθινὸς Θεός. Μὲ τὴν αὐτὴ δὲ ἔννοια τὴν αὐτὴ ἔκφρασι χρησιμοποιεῖ καὶ στὸ η' 24 καὶ στὸ η' 28. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Γιαχβὲ πολλὲς φορές, γιὰ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς καὶ ὁ μόνος Θεός, χρησιμοποιεῖ τὸ ἐπιχείρημα τῆς προφητείας. Σὲ ὅλα τὰ κεφάλαια τοῦ Ἠσαΐα, ὅπου ἀπαντᾷ ἡ ἔκφρασι *«ἐγώ εἰμι»*, χρησιμοποιεῖται τὸ ἐπιχείρημα τῆς προφητείας. Καὶ ἂς σημειωθῇ, ὅτι στὸν Ἠσαΐα αὐτὴ ἡ ἔκφρασι ἀπαντᾷ περισσότερες φορὲς ἀπὸ ὅσες σὲ ὅλη τὴν ὑπόλοιπη Παλαιὰ Διαθήκη. Στὸ βιβλίο τοῦ Ἰεζεκιὴλ εἶνε συχνὴ ἡ μετὰ τὴν προφητεία συγκλονιστικῶν γεγονότων φράσι τοῦ Θεοῦ, *«καὶ γνώσεσθε* (ἤ, *γνώσονται) ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος* (Γιαχβέ)». Ὅπως δὲ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Γιαχβέ, ἔτσι καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ τὸ ἐπιχείρημα τῆς προφητείας, γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὴ θεότητά του. Στὸ ἐξεταζόμενο χωρίο ἡ προφητεία ἀναφέρεται στὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα, καὶ στὸ η' 28 ἀναφέρεται στὴν ὕψωσι τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τὴ σταύρωσι. Γιὰ περισσσότερα παραπέμπουμε στὴν ἑρμηνεία τῶν δύο ἄλλων χωρίων, η' 24 καὶ η' 28, ὅπου ἐπίσης ἀπαντᾷ ἡ ἔκφρασι *«ἐγώ εἰμι»*, σελ. 41,47 ἀντιστοίχως.

Στίχ. 20: *«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ὅποιος δέχεται ὅποιον στείλω, δέχεται ἐμένα. Καὶ ὅποιος δέχεται ἐμένα, δέχεται ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἔστειλε»*.

Τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ὁ παρὼν στίχος πῶς συνδέεται μὲ τὰ προηγούμενα; Στὸ ἐρώτημα δίνονται ἀπαντήσεις, οἱ ὁποῖες δὲν εἶνε ἱκανοποιητικές. Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ στὸν παρόντα στίχο συνδέεται στενῶς μὲ τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα καὶ μὲ τὴ διακήρυ-

ξι τοῦ Ἰησοῦ *«ἐγώ εἰμι»*. Τὴ διακήρυξι *«ἐγώ εἰμι»*, τουτέστιν, «ἐγὼ εἶμαι ὁ Γιαχβέ, ὁ ἀληθινὸς Θεός», ἔκανε ὁ Ἰησοῦς στὸν προηγούμενο στίχο. Καὶ γιὰ τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα ὡμίλησεν ἐπίσης στοὺς δύο προηγουμένους στίχους. Ὁμιλεῖ δὲ καὶ στὸν ἑπόμενο στίχο, αἰσθανόμενος μάλιστα ταραχή. Ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα αὐτὲς τὶς στιγμὲς κυριαρχεῖ στὴν ψυχὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ λόγος του στὸν ὑπ' ὄψει στίχο ἀναφέρεται στὸν προδότη. Μὲ τὴ φράσι, ***«ἐάν τινα πέμψω»***, ὑπαινίσσεται τὸν κακὸ ἀπόστολό του, τὸν Ἰούδα.

Ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα γιὰ τοὺς ἄλλους μαθητὰς ἦταν σκάνδαλο: Πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐξέλεξε καὶ κατέστησε ἀπόστολό του ἀνάξιο πρόσωπο, καὶ ἔτσι ὁ κόσμος δεχόταν τὸν ἀνάξιο, ἄκουε τὰ κηρύγματά του καὶ τὸν τιμοῦσε; Ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα φαινόταν μειωτικὴ γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς εἶπε τὸ λόγο τοῦ παρόντος στίχου. Καὶ μ' αὐτὸ τὸ λόγο εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Κατηγορηματικῶς σᾶς βεβαιώνω, ὅτι αὐτός, ὁ ὁποῖος τιμᾷ πρόσωπο, ποὺ ἀποστέλλω ἐγώ, ἀλλ' εἶνε ἀνάξιο, στὴν πραγματικότητα δὲν τιμᾷ αὐτὸ τὸ πρόσωπο, ἀφοῦ εἶνε ἀνάξιο, ἀλλὰ τιμᾷ ἐμένα, διότι *«ἐγώ εἰμι»*, ἐγὼ εἶμαι ὁ Γιαχβέ, ὁ ἀληθινὸς Θεός. Τιμᾷ ἐπίσης τὸν Πατέρα μου. Διότι *«ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»* (ι' 30). Δὲν τιμᾶται λοιπὸν ὁ ἀνάξιος ἀπόστολος καὶ δὲν μειώνομαι ἐγώ, ἀλλ' ἡ τιμὴ πρὸς τὸν ἀνάξιο μεταβαίνει σὲ μένα, τὸν Γιαχβέ–Υἱό, ἐπίσης στὸν Γιαχβέ–Πατέρα.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως ἑρμηνεύουμε αὐτόν, ὁμοιάζει πρὸς τὸ λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου στὸ Φιλιπ. α' 18, *«εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ Χριστὸς καταγγέλλεται»*, εἴτε δηλαδὴ ὑποκριτικὰ (ὅπως ἀπὸ τὸν Ἰούδα) εἴτε ἀληθινὰ (ὅπως ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους) ὁ Χριστὸς κηρύττεται.

Ὁ Ἰούδας, ὁ ἀναξίως τιμώμενος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἀπόστολος Χριστοῦ, ἀκούοντας τὸν ὑπ' ὄψει λόγο τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀντιλαμβανόταν, ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος λεγόταν γι' αὐτόν;

Οἱ ἄνθρωποι διὰ μέσου τῶν χριστιανικῶν αἰώνων πολλοὺς ὑποκριτάς, ποὺ κηρύττουν Χριστὸ καὶ Εὐαγγέλιο, δέχονται καὶ τιμοῦν, διότι ἀγνοοῦν τὴν ὑποκρισία τους. Ἀλλὰ δὲν πειράζει! Ἡ τιμὴ δὲν μένει στοὺς ὑποκριτάς, μεταβαίνει στὸ Χριστὸ καὶ στὸ Θεό. Καὶ αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐξ ἀγνοίας δέχονται καὶ τιμοῦν τοὺς ὑποκριτὰς ὡς κήρυκας καὶ εὐσεβεῖς, μισθὸ κηρύκων καὶ εὐσεβῶν θὰ λάβουν (Πρβλ. Ματθ. ι' 41-42).

Στίχ. 21-22: ***«Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει».***

Τὸ ***«ἐμαρτύρησε»*** σημαίνει *«ὡμίλησεν ἐντόνως»*.

Μεταφράζουμε: *«Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ταράχθηκε στὸ πνεῦμα καὶ ὡμίλησεν ἐντόνως καὶ εἶπε: "Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ὅτι ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ προδώσῃ". Τότε οἱ μαθηταὶ κοίταζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο ἀπορώντας γιὰ τὸ ποιόν ὁμιλεῖ».*

«Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς». Μὲ τὴ φράσι αὐτὴ ἐννοοῦνται οἱ προηγηθέντες λόγοι τοῦ Ἰησοῦ ἰδίως ὡς πρὸς τὸν προδότη, τὸν ὁποῖο κατ' ἐπανάληψιν ὑπαινίχθηκε ὁ Ἰησοῦς. Ἐξ αἰτίας τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα ***«ἐταράχθη τῷ πνεύματι»*** ὁ Ἰησοῦς. Ἄλλοτε *«ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι»*, διότι τὰ μυστικὰ τοῦ οὐρανοῦ ἀποκαλύφθηκαν σὲ νήπια κατὰ τὴ γνῶσι, τοὺς μαθητάς του· τώρα ταράχθηκε στὸ πνεῦμα, διότι ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητάς του κατάντησε προδότης. Ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀρχιερέων, γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ἀσφαλῶς λυποῦσε καὶ πλήγωνε τὴν εὐαίσθητη ψυχὴ τοῦ Ἰησοῦ, εὐαισθητότερη ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν. Ἀλλ' ἡ συμπεριφορὰ τοῦ φίλου, τοῦ Ἰούδα, λύπησε καὶ πλήγωσε τὴν ψυχὴ τοῦ Ἰησοῦ πολὺ περισσότερο, στὰ τρυφερώτερα βάθη της.

Ἀλλ' ἂς μὴ σκεπτώμεθα μόνο τὴν πτῶσι τοῦ Ἰούδα, ἀσφαλῶς πτῶσι μεγίστη στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος. Ἂς σκεπτώμεθα καὶ τὶς ἰδικές μας πτώσεις, μικρότερες μέν, ἀλλὰ πάντως πτώσεις. Ἐπίσης ἂς μὴ σκεπτώμεθα μόνον, ὅτι ἡ πτῶσι τοῦ Ἰούδα λύπησε τὸ Χριστό. Ἂς σκεπτώμεθα, ὅτι καὶ οἱ ἰδικές μας πτώσεις λυποῦν τὸ Χριστό. Καὶ ἂς λυπούμεθα γιὰ τὶς πτώσεις μας, ἕκαστος γιὰ τὶς ἰδικές του πτώσεις, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς πτώσεις τῶν ἄλλων. Καὶ ἂς λυπούμεθα ὄχι μόνο γιὰ τὶς πτώσεις, ἀλλὰ καὶ διότι μὲ τὶς πτώσεις λυποῦμε τὸ Χριστό, τόσο καλὸ Θεό!

Προτοῦ νὰ εἰπῇ ὁ Ἰησοῦς, ***«εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με»***, *ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ παραδώσῃ στοὺς ἐχθρούς, ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ προδώσῃ*, εἶπε τὸ ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»***. *Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω*. Μὲ τὴ φράσι αὐτὴ στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου ὁ Χριστὸς βεβαιώνει κατὰ τὸν πλέον κατηγορηματικὸ τρόπο μεγάλες καὶ ἰδιαιτέρως σοβαρὲς ἀλήθειες. Στὴν προκειμένη δὲ περίπτωσι χρησιμοποιεῖ αὐτὴ τὴ φράσι, γιὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴν πρόρρησί του γιὰ τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα, ἐπειδὴ ἡ προδοσία φαινόταν ἀπίθανη καὶ οἱ μαθηταὶ θὰ δυσκολεύονταν νὰ τὴν παραδεχθοῦν. Μὲ τὴ φράσι αὐτὴ εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε

ὁ Ἰησοῦς στοὺς μαθητάς: Θὰ σᾶς φανῇ ἀπίστευτο, ἀλλὰ κατηγορηματικώτατα σᾶς βεβαιώνω, ὅτι εἶνε ἀληθινό: Ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ προδώσῃ.

Ὄντως φαινόταν ἀδύνατο καὶ ἀπίθανο, ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητὰς καὶ ἀποστόλους θὰ πρόδιδε τὸ Χριστό, τὸ Διδάσκαλο καὶ Κύριο. Καὶ ὅμως αὐτὸ συνέβη. Καὶ ἂν πρόδωσε τὸ Χριστὸ ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητὰς καὶ ἀποστόλους του, πόσο πρέπει νὰ φοβούμεθα ἐμεῖς, μήπως τὰ πάθη μας καὶ ὁ Σατανᾶς μᾶς ἀλλοιώσουν ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ, μᾶς ἀποξενώσουν καὶ μᾶς μεταβάλουν σὲ ἄλλους Ἰοῦδες. Ἕνας λόγος, ποὺ ἐξέλεξε ὁ Χριστὸς τὸν Ἰούδα, εἶνε καὶ αὐτός: Ἀφοῦ ἐξέπεσε ἕνας ἀπόστολος, νὰ φοβούμεθα μὴ ἐκπέσωμε καὶ ἐμεῖς.

Ὅπως πρόδωσε τὸ Χριστὸ ὁ μαθητὴς καὶ ἀπόστολός του, ἔτσι καὶ ἐκκλησιαστικοὺς ἄνδρες καὶ πνευματικοὺς πατέρες προδίδουν συνεργάτες τους καὶ πνευματικὰ τέκνα τους. Λυποῦνται δὲ καὶ στενάζουν γιὰ τὶς προδοσίες οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες καὶ πνευματικοὶ πατέρες. Ἀλλ' ἂς σκέπτωνται, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς προδόθηκε, καὶ ἂς παρηγοροῦνται γιὰ τὶς προδοσίες.

Ὁ Χριστὸς προεῖπε τὴν προδοσία σαφῶς, ἀλλ' ἀπὸ εὐσπλαγχνία δὲν ἀνέφερε τὸν προδότη ὀνομαστικῶς. Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἀκούοντας τὴν πρόρρησι τοῦ Χριστοῦ αἰσθάνθηκαν ἔκπληξι καὶ δέος, λύπη καὶ ταραχή. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ προδότη, κοίταζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ προσπαθοῦσαν ἀπὸ τὴν ἔκφρασι τῶν προσώπων νὰ μαντεύσουν ποῖος εἶνε ὁ ἔνοχος. Ἀλλ' ὁ ἔνοχος εἶχε τελείως ἀποθρασυνθῆ καὶ εἶχε φθάσει στὸ ἔπακρο τῆς ἀναισχυντίας, ὥστε στὸ πρόσωπό του οὔτε τὸ παραμικρὸ ἐρύθημα οὔτε κανένα ἄλλο σημεῖο παρουσίαζε, ποὺ νὰ προδίδῃ τὴν ἐνοχή του. Ἐπίσης κατὰ τὸ Λουκ. κβ' 23 οἱ μαθηταὶ ἄρχισαν νὰ συζητοῦν μεταξύ τους τὸ ποιός ἄραγε ἀπ' αὐτοὺς θὰ κάνῃ τὴν προδοσία. Καίτοι δὲ καθένας ἀπὸ τοὺς ἕνδεκα εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε καθαρὸς σ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἐπειδὴ ὅμως πίστευαν ἀπολύτως στὴν ἀξιοπιστία τοῦ Κυρίου, ρωτοῦσαν τὸν Κύριο: «*Μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε;*». *Μήπως εἶμαι ἐγώ, Κύριε;* (Ματθ. κστ' 22).

Κάνει χειρίστη ἐντύπωσι, ὅτι αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ποὺ ἔκανε καθένας ἀπὸ τοὺς ἕνδεκα ἀθώους μαθητάς, ἔκανε καὶ ὁ θρασύτατος καὶ ἀναισχυντότατος Ἰούδας. Εἶπε: «*Μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί;*» (Ματθ. κστ' 25). *Μήπως εἶμαι ἐγώ, διδάσκαλε;* Ἔκανε καὶ αὐτὸς τὸ ἐρώτημα, ἐπειδὴ σκέφθηκε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, λόγῳ τῆς ἐπιεικείας του, δὲν θὰ τὸν

φανέρωνε, καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δημιουργήσῃ στοὺς συμμαθητάς του τὴν ἐντύπωσι, ὅτι καὶ αὐτός, –ὁ ἀσυνείδητος–, ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε ἀθῶος! Τὸ ἐρώτημα τοῦ κακοηθεστάτου Ἰούδα εἶνε ἐξοργιστικώτατο. Ἀλλ᾽ ὁ ἀνεξίκακος Κύριος δὲν ἐξωργίσθηκε, διδάσκοντας νὰ εἴμεθα ἀνεξίκακοι καὶ μεῖς. Στὸ δὲ ἐρώτημα τοῦ Ἰούδα ἀπάντησε *«Σὺ εἶπας»* (Ματθ. κστ′ 25). Ἡ ἀπάντησι εἶνε βεβαιωτική: *«Τὸ εἶπες σύ»*. Ἡ αὐτὴ ἔκφρασι *«σὺ εἶπας»* στὸ Ματθ. κστ′ 64 ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ *«ἐγώ εἰμι»* στὸ Μάρκ. ιδ′ 62. Ἀλλ᾽ αὐτὴ τὴ βεβαιωτικὴ ἀπάντησι, ὅπως φαίνεται, ὁ Κύριος ἔδωσε στὸν Ἰούδα κατ᾽ ἰδίαν, χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαθητάς. Καὶ ἔτσι δὲν προκλήθηκε μανιώδης ὀργὴ τῶν ἄλλων μαθητῶν κατὰ τοῦ Ἰούδα, καὶ νέα εὐκαιρία μετανοίας δόθηκε σ᾽ αὐτόν. Ὁ Κύριος ἀπὸ τὴν πλευρά του ἔκανε τὸ πᾶν γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Ἰούδα, ἀλλ᾽ ὁ Ἰούδας ἔκανε τὸ πᾶν γιὰ τὴν ἀπώλειά του!

Στίχ. 23-24: ***«Ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς· νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει».***

Τὸ ***«ἠγάπα»*** σημαίνει *«συμπαθοῦσε, ἀγαποῦσε ἰδιαιτέρως»*. Τὸ ***«πυθέσθαι»***, ἀπαρέμφατο ἀορίστου β′ τοῦ «πυνθάνομαι», σημαίνει *«ἐρωτῶ»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἕνας δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, τὸν ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς ἀγαποῦσε ἰδιαιτέρως, ἦταν γερμένος κοντὰ στὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Σίμων Πέτρος τοῦ κάνει νεῦμα γιὰ νὰ ρωτήσῃ, ποιός ἄραγε εἶνε αὐτός, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ»*.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα χαρακτηρίζεται ὡς ὁ μαθητὴς ***«ὃν ἠγάπα»*** ὁ Ἰησοῦς. Μὲ τὴ φράσι αὐτὴ χαρακτηρίζεται καὶ στὰ ιθ′ 26, κα′ 7, 20. Ἐπίσης στὸ κ′ 2 χαρακτηρίζεται μὲ τὴν ἰσοδύναμη φράσι *«ὃν ἐφίλει»*. Ἀλλ᾽ ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς φράσεις γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἕνα μόνο μαθητὴ ἀγαποῦσε ὁ Ἰησοῦς; Δὲν ἀγαποῦσε καὶ τοὺς ἄλλους; Βεβαίως ὁ Ἰησοῦς ἀγαποῦσε καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς, καὶ αὐτὸν τὸν Ἰούδα. Καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀγαπᾷ ὁ Ἰησοῦς, ἡ ἐνυπόστατη καὶ ἐσταυρωμένη ἀγάπη. Ἀλλ᾽ ἐδῶ τὸ ***«ἠγάπα»***, ὅπως ἤδη εἴπαμε, σημαίνει *«συμπαθοῦσε, ἀγαποῦσε ἰδιαιτέρως»*.

Καὶ ποῖος εἶνε ὁ μαθητής, τὸν ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς ἀγαποῦσε ἰδιαιτέρως; Εἶνε ὁ συγγραφεὺς τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου, ὅπου περιέχονται οἱ φράσεις *«ὃν ἠγάπα»* καὶ *«ὃν ἐφίλει»*, ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος ἀποφεύγει ν᾽ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομά του ἀπὸ ταπεινοφροσύνη. Τὸ κα′ 24 ἐν

συνδυασμῷ πρὸς τὸ κα´ 20 πέρα ἀπὸ κάθε ἀμφιβολία δεικνύει, ὅτι αὐτὸς ὁ μαθητὴς εἶνε ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.

Καὶ γιατί ὁ Ἰησοῦς ἀγαποῦσε τὸν Ἰωάννη ἰδιαιτέρως, περισσότερο; Διότι ἦταν ἁγνός, παρθένος, καὶ περισσότερο ἐνάρετος, καὶ μὲ μεγαλύτερη ἀγάπη πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Ἡ ἀγάπη εἶνε ἀμοιβαία. Ὅποιος ἀγαπᾷ περισσότερο τὸ Χριστό, αὐτὸς καὶ ἀγαπᾶται περισσότερο ἀπὸ τὸ Χριστό. Εἶνε δίκαιο αὐτό, δὲν εἶνε μεροληψία καὶ προσωποληψία.

Οἱ ἀρχαῖοι γιὰ νὰ φάγουν ξάπλωναν μᾶλλον κοντὰ στὴν τράπεζα παρὰ κάθονταν, ὥστε καθένας ἀπὸ τοὺς συνδαιτυμόνες νὰ ἔχῃ τὸν ἀριστερὸ βραχίονα στηριγμένο σὲ προσκέφαλο, ὥστε νὰ ὑποστηρίζῃ μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι τὴν κεφαλή, καὶ τὸ δεξὶ χέρι νὰ ἔχῃ ἐλεύθερο, γιὰ νὰ μπορῇ μὲ αὐτὸ νὰ τρώγῃ. Τὰ πόδια ἐκτείνονταν πρὸς τὰ πίσω. Ἔτσι καθένας ἀπὸ τοὺς συνδαιτυμόνες εἶχε τὴν κεφαλή του κοντὰ στὸ στῆθος τοῦ εὑρισκομένου στὰ ἀριστερά του. Ὁ Ἰωάννης εἶχε θέσι στὰ δεξιὰ τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ἡ κεφαλή του νὰ εἶνε κοντὰ στὸ στῆθος τοῦ Χριστοῦ. Τὴ θέσι λοιπὸν στὰ δεξιὰ τοῦ Χριστοῦ εἶχε ὁ Ἰωάννης. Καὶ τὴ θέσι στὰ ἀριστερὰ τοῦ Χριστοῦ ποιὸς εἶχε; Ἡ γνώμη, ὅτι αὐτὴ τὴ θέσι κατεῖχε ὁ Πέτρος, δὲν φαίνεται ὀρθή. Διότι, ἂν ὁ Πέτρος ἦταν δίπλα ἀπὸ τὸ Χριστό, θὰ ρωτοῦσε ἀπ᾿ εὐθείας τὸ Χριστό, ποιὸς εἶνε ὁ προδότης, ἐνῷ τώρα κάνει νεῦμα στὸν Ἰωάννη, γιὰ νὰ ρωτήσῃ ἐκεῖνος. Ὁ Πέτρος ἦταν, φαίνεται, σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τὸ Χριστό. Τὴ δὲ θέσι στὰ ἀριστερὰ τοῦ Χριστοῦ τὸ πιθανώτερο εἶνε, ὅτι κατεῖχε ὁ Ἰούδας, καὶ ἔτσι ὁ Χριστὸς μποροῦσε νὰ ὁμιλῇ σ᾿ αὐτὸν κατ᾿ ἰδίαν, χωρὶς νὰ ἀκούουν οἱ ἄλλοι. Πρβλ. Ματθ. κστ´ 25.

Ὁ Πέτρος, θερμότερος, ζωηρότερος καὶ αὐθορμητότερος τῶν ἄλλων μαθητῶν, δὲν ὑπέφερε αὐτό, ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητὰς θὰ τὸν προδώσῃ, καὶ προσπαθῶντας ὁπωσδήποτε νὰ πληροφορηθῇ, ποιὸς εἶνε αὐτός, κάνει νεῦμα στὸν Ἰωάννη, ποὺ ἦταν στὰ δεξιὰ τοῦ Χριστοῦ, νὰ ρωτήσῃ τὸ Χριστό.

Ὅπως δὲ ὁ Πέτρος δὲν ὑπέφερε τὴν προδοσία τοῦ Χριστοῦ, ἔτσι καὶ ἐμεῖς νὰ μὴν ὑποφέρωμε τὶς ἀπίστευτες προδοσίες τῆς Πίστεως τοῦ Χριστοῦ, ποὺ γίνονται στὶς χαλεπὲς ἡμέρες μας ἀπὸ ἐκκλησιαστικοὺς ταγοὺς καὶ ὁδηγούς, τοὺς Οἰκουμενιστάς. Ἀφοῦ αὐτοὶ ἐγκρίνουν καὶ προωθοῦν τὰ σχέδια τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων, τῶν ἀντιχρίστων καὶ προδρόμων τοῦ μεγάλου Ἀντιχρίστου, γιὰ παναίρεσι καὶ πανθρησκεία, εἶνε οἱ χειρότεροι αἱρετικοὶ καὶ προδότες τοῦ Χριστιανισμοῦ, πολὺ ὅμοιοι μὲ τὸν Ἰούδα, καίτοι ἐμφανίζονται ὡς

Ὀρθόδοξοι, ὅπως ὁ Ἰούδας ἐμφανιζόταν ὡς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅπως ὁ Πέτρος ζωηρῶς ἐνδιαφερόταν νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸ Χριστό, ποῖος εἶνε ὁ προδότης, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ζωηρῶς νὰ ἐνδιαφερώμεθα νὰ μαθαίνωμε ἀπὸ τὸ Χριστό, ποῖοι εἶνε οἱ σημερινοὶ προδότες, οἱ ὅμοιοι μὲ τὸν Ἰούδα. Καὶ μαθαίνουμε τοὺς προδότες ἀπὸ τὸ Χριστὸ διαβάζοντας καὶ ἐρευνώντας τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, τὸ Εὐαγγέλιο. Πολλοὶ δυστυχῶς χριστιανοὶ θεωροῦν καλοὺς καὶ σπουδαίους ἐκκλησιαστικοὺς ταγοὺς καὶ ὁδηγοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶνε Οἰκουμενισταί. Καὶ ἔχουν οἱ χριστιανοὶ αὐτὴ τὴν οἰκτρὴ πλάνη, διότι δὲν ἐξέτασαν τὸ Εὐαγγέλιο, γιὰ νὰ μάθουν τί εἶνε ὁ Χριστιανισμὸς καὶ νὰ τὸν συγκρίνουν μὲ τὸν Οἰκουμενισμὸ καὶ νὰ γνωρίσουν ἔτσι τὴν ἀλήθεια γιὰ τοὺς Οἰκουμενιστάς, ὅτι αὐτοὶ εἶνε ὄντως σύγχρονοι Ἰοῦδες. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, βαπτισμένοι Ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ἐνδιαφερθῆτε νὰ μάθετε, ποῖοι εἶνε σήμερα οἱ προδότες, οἱ ἄλλοι Ἰοῦδες, καὶ ὁ Χριστὸς θὰ ἐνδιαφερθῇ γιὰ τὴ σωτηρία σας. Χωρὶς πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ σωθοῦμε;

Στίχ. 25-26: ***«Ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· Κύριε, τίς ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς· Ἐκεῖνος ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. Καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον ἐπιδίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ».***

Τὸ ***«βάψας»*** καὶ τὸ ***«ἐμβάψας»*** εἶνε μετοχὲς ἀορίστου τοῦ ἁπλοῦ «βάπτω» καὶ τοῦ συνθέτου «ἐμβάπτω», τουτέστι *«βυθίζω, βυθίζω ἐντός, βουτῶ μέσα»*. Ὁ Χριστὸς βούτηξε τὸ κομμάτι τὸ ψωμὶ μέσα στὸ ζωμό.

Μεταφράζουμε: *«Ἐκεῖνος τότε ἔγειρε πάνω στὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦ λέγει: "Κύριε, ποιός εἶνε;". Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς: "Ἐκεῖνος εἶνε, στὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω αὐτὸ τὸ κομμάτι τὸ ψωμί, ἀφοῦ τὸ βουτήξω στὸ ζωμό". Καὶ ἀφοῦ βούτηξε στὸ ζωμὸ τὸ ψωμί, τὸ δίνει στὸν Ἰούδα τοῦ Σίμωνος τὸν Ἰσκαριώτη».*

«Ἐπιπεσὼν ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ». Ὁ Ἰωάννης, στὰ δεξιὰ τοῦ Ἰησοῦ εὑρισκόμενος, ἔγειρε πάνω στὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ, ἀκούμπησε πάνω στὸ στῆθος τοῦ Θεοῦ! Καὶ ἄκουσε τοὺς παλμοὺς τῆς καρδιᾶς, ποὺ περικλείει τὴν ἄπειρη ἀγάπη, καὶ πάλλει γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἔπαλλε δὲ καὶ γι' αὐτὸν τὸν Ἰούδα. Πόσο μεγάλης τιμῆς καὶ εὐλογίας ἔτυχε ὁ Ἰωάννης μὲ τὸ ὅτι ὁ Κύριος καταδέχθηκε καὶ αὐτὸς καταξιώθηκε ν' ἀκουμπήσῃ στὸ στῆθος του!

Πολλοὶ λέγουν: Ποῦ ν᾽ ἀκουμπήσωμε; Ποῦ νὰ στηριχθοῦμε; Ν᾽ ἀκουμποῦμε καὶ νὰ στηριζώμεθα, ἀγαπητοί, ὄχι σὲ ἀνθρώπους, πλάσματα ἀδύνατα, ἀλλὰ στὸν Ἰησοῦ, τὸν παντοδύναμο Θεό.

Τὸ ἐρώτημα ***«Κύριε, τίς ἐστιν»*** ὁ Ἰωάννης ψιθύρισε στὸ αὐτὶ τοῦ Ἰησοῦ, εἶπε μυστικά, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ ὁ προδότης φανερὸς καὶ ἐκτεθῇ στὸν κύκλο τῶν μαθητῶν.

Καίτοι δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχε μεγάλη οἰκειότητα πρὸς τὸν Ἰησοῦ καὶ ὡμίλησε στὸ αὐτί του ψιθυριστά, δὲν εἶπεν ἁπλῶς «τίς ἐστιν», ἀλλ᾽ εἶπε, ***«Κύριε, τίς ἐστιν»***. Προσφώνησε δηλαδὴ τὸν Ἰησοῦ ὡς Κύριο, δείχνοντας σ᾽ αὐτὸν τὸ μεγάλο σεβασμό του. Ἡ οἰκειότης δὲν μείωνε τὸ σεβασμό. Ὅσο στενότερα συνδέονται οἱ εὐσεβεῖς ψυχὲς μὲ τὸ Χριστό, τόσο περισσότερο αἰσθάνονται τὸ μεγαλεῖο τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁμιλοῦν γιὰ τὸ Χριστὸ μὲ σεβασμὸ καὶ θαυμασμό, ἐνῷ τοῦ ἑαυτοῦ τους αἰσθάνονται περισσότερο τὴν ἀναξιότητα καὶ τὴν εὐτέλεια, καὶ ὁμιλοῦν γιὰ τὸν ἑαυτό τους μὲ πολὺ ταπεινὲς ἐκφράσεις. Ὁ Ἀβραὰμ συνομιλώντας μὲ τὸ Θεὸ εἶπε: *«Νῦν ἠρξάμην λαλῆσαι πρὸς τὸν Κύριόν μου, ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός»* (Γεν. ιη´ 27). Καὶ ὁ Ἰὼβ ἐκφράσθηκε ὁμοίως: *«Ἀκοὴν μὲν ὠτὸς ἤκουόν σου τὸ πρότερον, νυνὶ δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε· διότι ἐφαύλισα ἐμαυτὸν καὶ ἐτάκην, ἥγημαι δὲ ἐμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν»* (Ἰὼβ μβ´ 5-6).

«Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς». Ὅπως ὁ Ἰωάννης ρώτησε τὸν Ἰησοῦ γιὰ τὸν προδότη ψιθυριστὰ στὸ αὐτί, ὥστε νὰ μὴ ἀκούσουν οἱ ἄλλοι, ἔτσι καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκρίθηκε ψιθυριστὰ στὸ αὐτί, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ φανερὸς ὁ προδότης στοὺς ἄλλους μαθητάς. Πάλι ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε ὀνομαστικῶς, ποῖος εἶνε ὁ προδότης, ἀλλ᾽ εἶπεν, ***«ἐκεῖνός ἐστιν, ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω»***, *ἐκεῖνος εἶνε, στὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω τὸ τεμάχιο τοῦ ἄρτου, ἀφοῦ τὸ βουτήξω στὸ ζωμό*. Ὑπῆρχε στὸ τραπέζι *«τρυβλίον»* (Ματθ. κστ´ 23, Μάρκ. ιδ´ 20), *πιατέλλα*, στὸ ζωμὸ τῆς ὁποίας οἱ συνδαιτυμόνες βουτοῦσαν ἀπὸ κοινοῦ τὸν ἄρτο. Ἔτσι στὴν πιατέλλα μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ βουτοῦσε τὸν ἄρτο καὶ ὁ Ἰούδας. Ἦταν τιμητικὸ γιὰ τὸν Ἰούδα, ὅτι συνέτρωγε μὲ τὸν Ἰησοῦ καὶ βουτοῦσε στὴν ἴδια πιατέλλα μὲ τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλὰ κατὰ τοῦτο τὸ δεῖπνο ὁ Ἰησοῦς ἔκανε γιὰ τὸν Ἰούδα πρᾶγμα τιμητικώτερο. Ἔλαβε τεμάχιον ἄρτου, τὸ βούτηξε ὁ ἴδιος στὸ ζωμὸ τῆς πιατέλλας καὶ τὸ πρόσφερε στὸν Ἰούδα. Δεῖγμα οἰκειότητος, φιλοφροσύνης καὶ τιμῆς ἰδιαίτερης. Οἱ ἄλλοι μαθηταὶ θὰ σκέφθηκαν, ὅτι ὁ Ἰούδας εὐλογήθηκε περισσότερο ἀπ᾽ αὐτούς.

Μεγάλη ἡ τιμὴ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἰούδα! Καὶ μεγάλη ἡ ἀχαριστία τοῦ Ἰούδα πρὸς τὸ Χριστό! Πραγματοποιήθηκε ὁ προφητικὸς λόγος, *«Ὁ τρώγων μετ᾽ ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπῆρεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ»* (στίχ. 18. Ψαλμ. μ' 10). Ἀλλὰ μεγάλη ἀχαριστία δὲν ἔδειξε μόνον ὁ Ἰούδας, δεικνύουν ἀναρίθμητοι. Τρώγουν τὸν ἄρτο τοῦ Χριστοῦ καὶ μένουν ἀσυγκίνητοι. Δὲν εὐχαριστοῦν τὸ Θεό. Ἔννοια Θεοῦ δὲν περνάει ἀπὸ τὴ διάνοιά τους. Καταφρονοῦν τὸ Θεό. Ἢ καὶ βλασφημοῦν καὶ πολεμοῦν τὸ Θεό, τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Ἡ γῆ κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τόπους σείεται ἐκ θεμελίων, διότι δὲν ὑποφέρει τὴ βαρυτάτη ἁμαρτία τῆς ἀχαριστίας τοῦ κόσμου ἀπέναντι στὸ Δημιουργό της καὶ τροφέα τοῦ κόσμου.

Στίχ. 27: *«Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον».*

Τὸ ***«τάχιον»***, ἐπίρρημα συγκριτικοῦ βαθμοῦ τοῦ «ταχέως», σημαίνει *«τὸ ταχύτερο»* ἢ ἁπλῶς *«ταχέως, γρήγορα»*. Μερικὲς φορὲς ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ θετικό.

Μεταφράζουμε: *«Ἀφοῦ δὲ πῆρε τὸ ψωμί, τότε μπῆκε μέσα του ὁ Σατανᾶς. Τοῦ λέγει δὲ ὁ Ἰησοῦς: "Ὅ,τι σκοπεύεις νὰ κάνῃς, νὰ τὸ κάνῃς γρήγορα"».*

Σὲ πολλὲς καὶ διάφορες ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ τιμῆς πρὸς τὸν Ἰούδα προέβη ὁ Χριστός. Πρώτη ἐκδήλωσι ἡ ἐκλογή του ὡς μαθητοῦ καὶ ἀποστόλου. Τελευταία ἐκδήλωσι ἡ ἐπίδοσι τοῦ ἄρτου. Ἡ ἐπίδοσι τοῦ ἄρτου ἦταν ἡ ὑστάτη ἔκκλησι τοῦ Χριστοῦ στὴ συνείδησι τοῦ Ἰούδα, γιὰ νὰ ἔλθῃ σὲ συναίσθησι. Ἀλλ᾽ ὁ Ἰούδας «οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι». Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐξήντλησε ὅλα τὰ μέσα καὶ τοὺς τρόπους γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Ἰούδα, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ἔμεινε ἀσυγκίνητος καὶ ἀμετανόητος, γι᾽ αὐτὸ τὸν ἐγκατέλειψε. Καὶ ὅταν ὁ Κύριος ἐγκαταλείπῃ τὸν ἄνθρωπο, τότε τὸν παραλαμβάνει ὁ Σατανᾶς. Τὴν κρίσιμη στιγμὴ τῆς ὑστάτης ἐκκλήσεως, τῆς προσφορᾶς τοῦ ἄρτου, στὸν ἀσυγκίνητο καὶ ἀμετανόητο Ἰούδα ***«εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς»***. Σ᾽ ἕνα ἀπόστολο, ποὺ ἦταν τρία ἔτη μαζὶ μὲ τὸ Χριστό, κήρυττε τὸ εὐαγγέλιο, ἔκανε θαύματα καὶ ἔβγαζε δαιμόνια, μπῆκε καὶ κυριάρχησε ὁ Σατανᾶς! Φοβερώτατο πρᾶγμα! Προηγουμένως ὁ Σατανᾶς ἦταν ἔξω ἀπὸ τὸν Ἰούδα. Καὶ ἔβαζε στὸν Ἰούδα σκέψεις, ἐπιθυμίες καὶ ἐνέργεια. Κατὰ τὸ Λουκ. κβ' 3 *«εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς εἰς τὸν Ἰούδαν»* πρωτύτερα, πρὸ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Ὑπάρχει ἀντίφασι μεταξὺ τῶν εὐαγγελιστῶν Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου; Ὄχι βεβαίως. Ὁ λόγος τοῦ Λουκᾶ δὲν

πρέπει νὰ ἐκληφθῇ κατὰ γράμμα. Λέγοντας ὁ Λουκᾶς, ὅτι εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς στὸν Ἰούδα, ἐκφράζεται ὅπως καὶ ἐμεῖς, ὅταν γιὰ ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐμπάθεια καὶ προβαίνει σὲ σατανικὴ ἐνέργεια, λέγωμε, ὅτι «μπῆκε ὁ Σατανᾶς μέσα του», ἤ, «ἔχει τὸ Σατανᾶ μέσα του». Ὅταν κατὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο ὁ Ἰούδας πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Χριστοῦ τὸ ψωμί, ***«τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς»***, τότε εἰσῆλθε κυριολεκτικῶς, καὶ ἔγινε κάτοχός του, γιὰ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ στὴν πρᾶξι τῆς προδοσίας καὶ ἔπειτα τῆς αὐτοκτονίας.

«Ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον». *Ὅ,τι σκοπεύεις νὰ κάνῃς, νὰ τὸ κάνῃς γρήγορα.* Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἰούδα εἶνε συμβουλή, εἶνε προτροπή, εἶνε προσταγὴ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προδοσία, καὶ μάλιστα τὸ ταχύτερο; Ὄχι βεβαίως. Ὁ Χριστὸς δὲν συμβουλεύει ποτὲ νὰ κάνῃ κανεὶς τὸ κακό, καὶ μάλιστα τόσο μεγάλο κακό, ὅπως εἶνε ἡ ἀτιμοτάτη πρᾶξι τῆς προδοσίας. Ὁ Χριστὸς δὲν προτρέπει ποτὲ πρὸς κανένα κακό. Ὁ Χριστὸς δὲν προστάζει ποτὲ νὰ γίνῃ κακό. Ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς εἶνε *«ἀπείραστος κακῶν»* (Ἰακ. α´ 13), δὲν ἔχει πεῖρα κανενὸς κακοῦ. Εἶνε ἀσεβέστατοι, ἄπιστοι καὶ χριστομάχοι ὅσοι στὶς πονηρὲς ἡμέρες μας ἔκαναν λόγο καὶ θόρυβο γιὰ εὐαγγέλιο τοῦ Ἰούδα, γιὰ ὑπεροχὴ τοῦ Ἰούδα ἔναντι τῶν ἄλλων ἀποστόλων καὶ γιὰ συμφωνία μεταξὺ Χριστοῦ καὶ Ἰούδα γιὰ τὴν προδοσία!

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἰούδα ***«Ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον»*** ἔχει αὐτὴ τὴν ἔννοια: Ἔκανα τὸ πᾶν νὰ σὲ φέρω σὲ συναίσθησι καὶ νὰ σὲ ἀποτρέψω ἀπὸ τὴν προδοσία, ἀλλὰ δὲν συγκινήθηκες, ἔμεινες ἀμετανόητος, καὶ ὁ Σατανᾶς σὲ κυρίευσε ἐξ ὁλοκλήρου. Δὲν παρέχεις πλέον ἐλπίδα διορθώσεως καὶ σωτηρίας. Γι᾽ αὐτὸ σὲ ἀφήνω. Κάνε αὐτὸ ποὺ θέλεις, δὲν σὲ ἐμποδίζω.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἰούδα νὰ κάνῃ αὐτὸ ποὺ σκοπεύει, ὑπενθυμίζει τὸ λόγο τῆς Ἀποκαλύψεως (κβ´ 11) *«ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι»*. *Ὁ κακοποιὸς ἂς κακοποιήσῃ περισσότερο, καὶ ὁ ρυπαρὸς ἂς γίνῃ ρυπαρὸς περισσότερο.* Δὲν ἐμποδίζεται κανείς, εἶνε ἐλεύθερος σ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο νὰ κάνῃ τὰ ἁμαρτωλὰ θελήματά του.

Στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἰούδα ἡ λέξι ***«τάχιον»*** στοὺς πιστοὺς προξενεῖ πολλὴ συγκίνησι. Λέγοντας ὁ Χριστὸς στὸν Ἰούδα νὰ κάνῃ τὸ ταχύτερο αὐτὸ ποὺ θέλει, νὰ προχωρήσῃ γρήγορα στὴν προδοσία, δείχνει μὲ τοῦτο, ὅτι σπεύδει πρὸς τὸ μαρτύριο. Ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πατέρα στὴ Γεθσημανῆ, *«Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο»* (Ματθ. κστ´ 39), με-

ρικοὶ συνάγουν, ὅτι ὁ Χριστὸς δειλίασε ἐν ὄψει τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου. Ἀλλὰ πῶς μποροῦμε ν' ἀποδώσωμε δειλία στὸ Χριστό, ὅταν τὸ ***«τάχιον»*** δεικνύῃ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔσπευδε πρὸς τὸ μαρτύριο; Γράφει ὁ Ὠριγένης ἐν σχέσει πρὸς τὸ ***«τάχιον»***: *«Οὐκ ἔτι μέλλειν οὐδὲ βραδύνειν, ἀλλ' ὅση δύναμις ταχύνειν [τὴν σωτήριον οἰκονομίαν] ἤθελεν· οὐ δειλιῶν, ὡς οἴονταί τινες τῶν μὴ νοησάντων τίνα τρόπον εἶπε, Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο, ἀλλὰ θαρραλεώτατα ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, ἵν' οὕτως εἴπω, ἀποδυόμενος»*. Τὸ ***«τάχιον»*** τοῦ Χριστοῦ ὑπενθυμίζει τὴ συγκινητικὴ φράσι τῆς Ἐκκλησίας σὲ ὕμνο τῆς Μεγάλης Δευτέρας: *«Χριστὸς γὰρ ἐπείγεται τοῦ παθεῖν ἀγαθότητι»*. Ἀπὸ ὑπερβολικὴ ἀγάπη καὶ χάριν τῆς σωτηρίας μας ὁ Χριστὸς ἔσπευδε πρὸς τὸ μαρτύριο, ὅσο ὀδυνηρὸ καὶ ἂν ἦταν.

Στίχ. 28-29: ***«Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ· τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ».***

Τὸ ***«γάρ»*** εἶνε μεταβατικό, ὅπως πολλὲς φορές, καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*. Τὸ ***«ἐδόκουν»***, παρατατικὸς τοῦ «δοκῶ», σημαίνει *«νόμιζαν»*. Τὸ ***«ἐπεί»*** σημαίνει *«ἐπειδή»*. Τὸ ***«γλωσσόκομον»*** ἦταν τὸ κουτὶ τῶν συνεισφορῶν, τὸ ταμεῖο.

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' αὐτὸ κανεὶς ἀπὸ τοὺς συνδαιτυμόνες δὲν κατάλαβε γιατί τοῦ τὸ εἶπε. Μερικοὶ δὲ νόμιζαν, ἐπειδὴ ὁ Ἰούδας κρατοῦσε τὸ ταμεῖο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τοῦ λέγει, "Ἀγόρασε αὐτά, ποὺ χρειαζόμεθα γιὰ τὴν ἑορτή", ἢ γιὰ νὰ δώσῃ κάτι στοὺς πτωχούς»*.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἰούδα *«ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον»* ἐλέχθη μεγαλοφώνως καὶ ἔγινε ἀπὸ ὅλους ἀκουστός, ἀλλ' ὄχι καὶ καταληπτός. Οὔτε ὁ Ἰωάννης κατάλαβε; Οὔτε αὐτός. Διότι λέγει, ***«οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων»***, *κανεὶς δὲν κατάλαβε ἀπὸ τοὺς συνδαιτυμόνες*. Ὁ Ἰωάννης βεβαίως εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὸν Κύριο ψιθυριστὰ στὸ αὐτὶ γιὰ τὸν προδότη (στίχ. 26). Ἀλλ' ἐννόησε καλῶς; Καὶ ἂν ἐννόησε, πίστευσε, ὅτι ὁ συμμαθητής του θὰ ἔφθανε σὲ τέτοιο σημεῖο, ὥστε νὰ γίνῃ προδότης τοῦ Διδασκάλου καὶ Κυρίου; Ὁ Κύριος εἶπε καὶ γιὰ τὸν Πέτρο, ὅτι θὰ γίνῃ ἀρνητής του. Ἀλλ' ὁ Πέτρος δὲν τὸ πίστευσε (Ματθ. κστ' 34-35, Μάρκ. ιδ' 30-31). Ἄλλωστε ποῖος ὑπέθετε, ὅτι ἡ προδοσία ἦταν τόσο κοντά, ὥστε νὰ νομίσῃ, ὅτι ἡ ἔγερσι τοῦ Ἰούδα ἀπὸ τὴν τράπεζα τοῦ δείπνου καὶ ἡ ἔξοδός του ἔγινε γι' αὐτὸ τὸ σκοπό;

Ἐπειδὴ καθένας ἀπὸ τοὺς ἕνδεκα μαθητὰς δὲν εἶχε πονηρία, νόμιζε, ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν πονηρία. Ἐπειδὴ ἐπίσης οἱ ἕνδεκα εἶχαν ἀγάπη, δὲν μποροῦσαν νὰ σκεφθοῦν ὁ ἕνας κατὰ τοῦ ἄλλου τόσο βαρὺ ἁμάρτημα. Ἔπειτα ὁ ὑποκριτὴς Ἰούδας εἶχε ἐπιδεξιότητα στὸ νὰ ἀποκρύπτῃ τὸν ἑαυτό του, καὶ ὁ Κύριος εἶχε λεπτότητα ἀπέναντί του μέχρι τέλους, ὥστε κανεὶς νὰ μὴν ὑποπτεύεται τὴν κακοήθειά του.

Μὲ τὸ λόγο *«ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον»* μερικοὶ νόμιζαν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔδωσε παραγγελία στὸν Ἰούδα ν' ἀγοράσῃ τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Κατ' ἄλλη εἰκασία ὁ Χριστὸς προέτρεψε τὸν Ἰούδα νὰ δώσῃ ἐλεημοσύνη στοὺς πτωχοὺς ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῆς ἱερῆς ὁμάδος, τὸ ὁποῖο διαχειριζόταν αὐτός.

Ὑπῆρχε ἡ ἁγία συνήθεια νὰ γίνωνται ἐλεημοσύνες ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῆς ἱερῆς ὁμάδος (ιβ' 5-6). Ὁ Χριστός, στὸν ὁποῖον ἀνήκουν ὅλα τὰ ἀγαθά, ὅταν ἔγινεν ἄνθρωπος, ἔγινεν ἀκτήμων, πτώχευσε τελείως. Καὶ ζοῦσε, μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του, ἀπὸ τὶς εἰσφορὲς εὐσεβῶν προσώπων (Λουκ. η' 3). Ὁ Ἐλεήμων, ὁ ἐλεῶν καὶ τρέφων ὅλο τὸν κόσμο, ζοῦσε ἀπὸ ἐλεημοσύνες! Καὶ ἀπὸ τὶς ἐλεημοσύνες, ποὺ προσέφεραν εὐσεβῆ πρόσωπα, ἔκανε ἐλεημοσύνες! Μεγίστη ἀρετὴ ἡ ἐλεημοσύνη, ἀφοῦ εἶνε ἔμπρακτη ἀγάπη, ἡ δὲ ἀγάπη εἶνε ἡ κορυφαία ἀρετὴ καὶ ἡ συνισταμένη ὅλων τῶν ἀρετῶν. Καὶ ἀφοῦ ὁ ἀκτήμων Ἰησοῦς ἔκανε ἐλεημοσύνες ἀπὸ ἐλεημοσύνες, πόσο μᾶλλον ἐμεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν εἴμεθα ἀκτήμονες, πρέπει νὰ κάνωμε ἐλεημοσύνες ἀπὸ τὸ περίσσευμα ἢ καὶ ἀπὸ τὸ ὑστέρημά μας. Μακάριοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐλεήμονα σπλάγχνα καὶ ἐλεήμονα ἔργα. Καὶ δυστυχεῖς οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀπάνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἀντικατέστησαν τὴ σαρκίνη καρδιὰ μὲ λιθίνη. *«Ἡ κρίσις ἀνέλεος τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. Κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως»* (Ἰακ. β' 13). *Ἡ κρίσι γι' αὐτόν, ποὺ δὲν ἔδειξε ἀγάπη, θὰ εἶνε ἄνευ ἀγάπης* (σκληρή). *Ἡ ἀγάπη ὑπερισχύει τῆς κρίσεως.*

Πάντοτε ὑπάρχουν πτωχοί, καὶ γι' αὐτὸ κάθε καιρὸς εἶνε κατάλληλος γιὰ ἐλεημοσύνη. Ἀλλ' ὁ καιρὸς τῶν θρησκευτικῶν ἑορτῶν εἶνε καταλληλότερος.

Στίχ. 30: *«Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος εὐθέως ἐξῆλθεν· ἦν δὲ νύξ».*

Μεταφράζουμε: *«Ἀφοῦ δὲ ἐκεῖνος πῆρε τὸ ψωμί, ἀμέσως ἀναχώρησε. Ἦταν δὲ νύκτα».*

Παίρνοντας ὁ Ἰούδας τὸ ψωμί, καὶ μένοντας ἀσυγκίνητος ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν τιμὴ πρὸς αὐτὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐπιμένοντας

στὴν ἀπαισία ἀπόφασι τῆς προδοσίας, πῆρε συγχρόνως καὶ τὸ Σατανᾶ. Τὸ ψωμὶ ἐξωτερικῶς, τὸ Σατανᾶ ἐσωτερικῶς. Προηγουμένως ὁ εὐαγγελιστὴς σημείωσε: «*Μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς*» (στίχ. 27). Ὁ δὲ Σατανᾶς, ποὺ μπῆκε μέσα στὸν Ἰούδα, ἐνήργησε σ᾽ αὐτὸν ὅπως ὁδηγὸς σὲ αὐτοκίνητο. Ἀμέσως «ἔβαλε μπρὸς» καὶ ξεκίνησε καὶ ἔσπευσε γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῆς ἀπαισίας ἀποφάσεως. Ὅπως λέγει ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος, *«ἐκεῖνος τὸν ψωμὸν δεξάμενος κατὰ τοῦ Ἄρτου ἐχώρησε»*. Ὁ Ἰούδας πῆρε τὸ τεμάχιο τοῦ ἄρτου καὶ προχώρησε κατὰ τοῦ οὐρανίου Ἄρτου, τοῦ Χριστοῦ.

Ἐνεργούμενος ἀπὸ τὸν ὁδηγό του Σατανᾶ, ὁ Ἰούδας ἀμέσως ***«ἐξῆλθεν»***. Ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ σπίτι, ὅπου ἔγινε ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, καὶ πῆγε σὲ χῶρο μυστικῶν διαβουλεύσεων κατὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν κύκλο τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του, καὶ πῆγε σὲ κύκλο σατανικῶν ἀνθρώπων. Ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ φωτός, καὶ πῆγε στὸν τόπο τοῦ σκότους. Ἐξῆλθεν ὁριστικῶς, δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν παράδεισο, –ὅπου εἶνε ὁ Χριστός, ἐκεῖ εἶνε παράδεισος–, καὶ πῆγε στὴν κόλασι.

Ὁ εὐαγγελιστὴς σημειώνει τὸ χρόνο, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἰούδας ***«ἐξῆλθεν»***. ***«Ἦν δὲ νύξ»***, γράφει. *Ἦταν δὲ νύκτα*. Ὡραία ἡ παρατήρησι τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου: *«Καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξῆλθεν, ἦτο καὶ αὐτὸς νύξ»*. Ἐξωτερικῶς νύκτα, καὶ ἐσωτερικῶς νύκτα. Ἐξωτερικῶς σκότος, καὶ ἐσωτερικῶς σκότος. Σκοτεινὴ ψυχὴ ὁ Ἰούδας, ἀπὸ τὶς σκοτεινότερες τῶν αἰώνων. Καὶ «*τοῦ σκότους προστάτης* (=ἀρχηγός)» ὁ Σατανᾶς, ποὺ εἰσῆλθε στὸν Ἰούδα καὶ τὸν κατηύθυνε. Ἡ συμβολικὴ ἔννοια τῆς νύκτας, μέσα στὴν ὁποία κινήθηκε ὁ Ἰούδας, εἶνε δύσκολο νὰ μὴν ἦλθε στὴ διάνοια τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἐκείνη τὴ νύκτα μὲ φανερὸ ὁδηγὸ τὸν Ἰούδα καὶ ἀφανῆ τὸ Σατανᾶ ἐπέδραμαν γιὰ νὰ συλλάβουν τὸ Χριστό, ὁ Χριστὸς εἶπε: «*Καθ᾽ ἡμέραν ὄντος μου μεθ᾽ ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ᾽ ἐμέ. Ἀλλ᾽ αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία, τοῦ σκότους*» (Λουκ. κβ΄ 53). *Ἐνῷ ἤμουν ἡμέρα μαζί σας στὸ ναό, δὲν ἁπλώσατε τὰ χέρια σας ἐπάνω μου* (γιὰ νὰ μὲ συλλάβετε). *Ἀλλ᾽ αὐτὴ εἶνε ἡ δική σας ὥρα καὶ ἐξουσία, τοῦ σκότους.*

Οἱ δόλιοι, κακοποιοὶ καὶ φαῦλοι εἶνε ἄνθρωποι τοῦ σκότους. Οἱ πιστοὶ στὸ Χριστὸ εἶνε «*υἱοὶ φωτὸς καὶ υἱοὶ ἡμέρας*» (Α΄ Θεσ. ε΄ 5). Μπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ κανείς, ὅτι ἡ ἡμέρα εἶνε ἀνώτερη ἀπὸ τὴ νύκτα καὶ τὸ φῶς ἀνώτερο ἀπὸ τὸ σκότος; Ἔτσι καὶ οἱ πιστοὶ στὸ Χριστό, καὶ ἀσημότατοι ἂν εἶνε καὶ τελείως περιφρονημένοι, εἶνε ἀνώτεροι, ἀσυγκρί-

τως ἀνώτεροι, ἀπὸ τοὺς ἀπίστους καὶ φαύλους, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ εἶνε ἐπίσημοι καὶ ἰσχυροί.

Ἡ καινούργια ἐντολὴ τῆς ἀγάπης

Στίχ. 31-32: ***«Ὅτε οὖν ἐξῆλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν».***

Μεταφράζουμε: *«Ὅταν δὲ ἀναχώρησε, λέγει ὁ Ἰησοῦς: Τώρα δοξάσθηκε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσθηκε δι' αὐτοῦ. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς δοξάσθηκε δι' αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ πολὺ γρήγορα θὰ δοξάσῃ αὐτόν».*

Ὅταν ὁ Ἰούδας ἀναχώρησε γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῆς προδοσίας, ὁ Ἰησοῦς δὲν ὡμίλησε μὲ πικρία ψυχῆς καὶ ἀπαισιοδοξία, ὅπως θὰ ὡμιλοῦσε ἄλλος, προδομένος ἀπὸ στενότατο συνεργάτη καὶ ὁμοτράπεζό του. Ἀντιθέτως ὁ Ἰησοῦς ὡμίλησε μὲ ἔξαρσι ψυχῆς καὶ μεγίστη αἰσιοδοξία. Ὡμίλησε γιὰ δόξα. ***«Νῦν»***, εἶπε, ***«ἐξοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»***. Ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος, ὁσοδήποτε σπουδαῖος, ὅπως ὁ Χρυσόστομος, ὁ Παῦλος, ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ὁ Μωυσῆς, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Γαβριήλ, ὁ Μιχαήλ, ποτὲ δὲν θὰ ἔλεγε γιὰ τὸν ἑαυτό του, «Τώρα δοξάσθηκα». Τέτοιος λόγος θὰ ἦταν ὑπερήφανος, ἐγωιστικός. Ὁ Χριστὸς εἶπε τέτοιο λόγο, –καὶ ἀναριθμήτους ἄλλους παρομοίους λόγους–, διότι δὲν εἶνε μόνον Υἱὸς ἀνθρώπου, ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶνε καὶ Υἱὸς Θεοῦ, Θεός. Τί δὲ ἐννοεῖ ὁ Χριστὸς μὲ τὸ ***«νῦν»***, *τώρα*; Ἐννοεῖ τὸν καιρὸ τῶν παθημάτων του, ὁ ὁποῖος εἶχε φθάσει. Ἡ ἀναχώρησι τοῦ Ἰούδα γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῆς προδοσίας ἔδινε τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τῶν παθημάτων. Ἡ κρίσιμη μάχη μεταξὺ Χριστοῦ καὶ ἀντιχρίστων δυνάμεων ἄρχιζε.

Τὰ δὲ παθήματά του κατὰ τὴ μάχη ὁ Χριστὸς θεωρεῖ δόξα, ἤδη δὲ κατακτημένη δόξα. Λέγουμε κατακτημένη δόξα, διότι δὲν λέγει, «δοξασθήσεται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου», θὰ δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ λέγει, ***«ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»***, *δοξάσθηκε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*. Πῶς λέγει, ὅτι δοξάσθηκε, ἀφοῦ ἀκόμη δὲν εἶχεν ὑποστῆ τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα θεωροῦσε δόξα; Ἐκφράζεται ἔτσι ὁ Χριστός, διότι τὰ παθήματά του καὶ ἡ συναφὴς πρὸς αὐτὰ δόξα εἶνε τόσο κοντά, ὥστε νὰ τὰ βλέπῃ ὡς παρόντα, ὡς τετελεσμένα γεγονότα. Ἢ ἐκφράζεται ἔτσι κατὰ τὸ προφητικὸ ἰδίωμα. Οἱ προφῆτες τὰ μέλλον-

τα, ὄχι μόνο τὰ ἐγγύς, ἀλλὰ τὰ μακράν, ἀπὸ τὴ σκοπιά τους ἔβλεπαν καὶ προέλεγαν ὡς παρόντα. Τοῦτο ἰσχύει γιὰ τὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος εἶνε προφήτης, καὶ μάλιστα ὁ κατ' ἐξοχὴν προφήτης. Ἰδιαζόντως δὲ τοῦτο ἰσχύει γιὰ τὸ Χριστὸ ὡς πρόσωπο τῆς Θεότητος, ὡς Θεό. Ὁ Θεὸς τὰ πάντα, παρελθόντα, παρόντα καὶ μέλλοντα, βλέπει ὡς παρόντα.

Γιατί τὰ παθήματά του, ἐνῷ εἶνε ταπεινώσεις, μὲ ἄκρα ταπείνωσι τὴ σταύρωσι καὶ τὸ θάνατο, ὁ Χριστὸς θεωρεῖ δόξα; Ἂν ὁ στρατιωτικὸς πολεμῇ γιὰ τὴν Πατρίδα, τραυματίζεται καὶ πεθαίνῃ, αὐτὸ δὲν θεωρεῖται δόξα; Καὶ ἂν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης εἶνε νίκη, αὐτὸ δὲν εἶνε μεγαλύτερη δόξα; Ἀσυγκρίτως μεγαλύτερη δόξα εἶνε τοῦτο, ὅτι ὁ Χριστὸς πολέμησε, τραυματίσθηκε καὶ ἀπέθανε γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ μὲ τὰ παθήματά του νίκησε τὴν ἁμαρτία, τὸ θάνατο καὶ τὸ Διάβολο. Κατὰ τὸ πρωτευαγγέλιο (Γεν. γ' 15), τὸ σπέρμα τῆς γυναικός, ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου, ὁ Χριστός, συνέτριψε τὴν κεφαλὴ τοῦ Ὄφεως. Ἐν συγκρίσει πρὸς τὴ συμφορά, ποὺ ὑπέστη ὁ Διάβολος, τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἔφεραν τὴ συμφορὰ στὸ Διάβολο, λογίζονται ὡς ἁπλὸ κέντημα, πληγή, στὴν πτέρνα τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὸ Κολ. β' 14-15, ὁ Χριστὸς πῆρε τὸ γραμμάτιο τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τὸ κάρφωσε στὸ σταυρὸ καὶ τὸ ἐξάλειψε, τὶς δὲ ἀρχὲς καὶ ἐξουσίες τοῦ κακοῦ, τοὺς δαίμονες, ξεγύμνωσε καὶ ἐξευτέλισε δημοσίως, σύροντας αὐτοὺς σὲ θριαμβευτικὴ πομπὴ πίσω ἀπὸ τὸ ἅρμα τοῦ σταυροῦ.

Ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ εἶνε καὶ δόξα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ Χριστός, μετὰ τὸ ***«ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»***, εἶπε, ***«καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ»***, *καὶ ὁ Θεὸς δοξάσθηκε δι' αὐτοῦ*. Πῶς δὲ ὁ Θεὸς δοξάσθηκε διὰ τοῦ Χριστοῦ; Ὁ Θεὸς δοξάζεται, ὅταν γίνεται τὸ θέλημά του. Κατὰ τὸ Ψαλμ. λθ' 8-9, εἰσερχόμενος ὁ Χριστὸς στὸν κόσμο λέγει στὸ Θεό, *«Ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι, ὁ Θεός, τὸ θέλημά σου» Ἰδοὺ ἔχω ἔλθει γιὰ νὰ κάνω, ὦ Θεέ, τὸ θέλημά σου* (Ἰδὲ καὶ Ἑβρ. ι' 9). Ὁ Χριστὸς ἦλθε γιὰ νὰ κάνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἰδίως μὲ τὴ σταυρικὴ θυσία του. Καὶ ἔκανε ὁ Χριστὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μὲ ὅλη τὴν ἐπίγεια ζωὴ καὶ δρᾶσι του, μάλιστα δὲ μὲ τὴ σταύρωσί του. Κατὰ τὴν ὑπερτάτη ἀγωνία στὴ Γεθσημανῆ, ἀνθρωπίνως αἰσθανόμενος καὶ ἐκφραζόμενος, εἶπε μὲν τὸ *«Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο»*, ἀλλ' ἀμέσως πρόσθεσε, *«πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ»* (Ματθ. κστ' 39). Τὸ ἀνθρώπινο θέλημά του ὁ Χριστὸς ὑπέταξε στὸ θεῖο θέλημα καὶ βάδισε πρὸς τὸ μαρτύριο. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐκτέλεσε τὸ θεῖο

θέλημα πλήρως καὶ τελείως, ὅπως δὲν τὸ ἐκτέλεσε κανεὶς ἄλλος, γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς δοξάσθηκε δι' αὐτοῦ ὅσο διὰ κανενὸς ἄλλου.

Ὁ Θεὸς ἀντιδοξάζει ὅσους τὸν δοξάζουν. Καὶ προπάντων ἀντιδοξάζει τὸ Χριστό, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Υἱός του, καὶ διότι ὡς ἄνθρωπος τὸν δόξασε ὅσο κανεὶς ἄλλος μὲ τὴν πλήρη καὶ τελεία ἐκτέλεσι τοῦ θελήματός του. Γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς λέγει: Ἀφοῦ ὁ Θεὸς δοξάσθηκε ***«ἐν αὐτῷ»***, *δι' αὐτοῦ*, διὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς θὰ δοξάσῃ αὐτὸν ***«ἐν ἑαυτῷ»***, *διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του*. Θὰ τὸν δοξάσῃ δηλαδὴ ὄχι δι' ἄλλου, ὄχι δι' ἀγγέλων ἢ ἀρχαγγέλων ἢ ἄλλης δυνάμεως. Θὰ τὸν δοξάσῃ ὁ ἴδιος, ἀπ' εὐθείας. ***«Καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν»***, λέγει ἐπίσης ὁ Χριστός. *Καὶ πολὺ γρήγορα θὰ δοξάσῃ αὐτόν*. Ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου κατὰ τὴ δίκη του ὁ Ἰησοῦς εἶπε: *«Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ»* (Ματθ. κστ' 64). Σ' αὐτὸ τὸ λόγο περιέχονται ὑψηλὲς ποιητικὲς ἐκφράσεις, οἱ ὁποῖες σημαίνουν τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ *«ἀπ' ἄρτι»*, *ἀπὸ τώρα*, ἀπὸ τὴν ὥρα τοῦ Πάθους. Μεταφράζουμε τὸ λόγο: *«Ἀπὸ τώρα θὰ βλέπετε τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ κάθεται στὰ δεξιὰ τῆς Δυνάμεως* (τοῦ Παντοδυνάμου) *καὶ νὰ φέρεται πάνω στὰ σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ* (Ἀπὸ τώρα δηλαδή, ποὺ μὲ θανατώνετε, θὰ βλέπετε νὰ δοξάζωμαι). Πράγματι ὁ Θεὸς δόξασε τὸ Χριστὸ ἀπὸ τὴν ὥρα τοῦ Πάθους, διότι κατ' αὐτὸ προκάλεσε συγκλονιστικὰ γεγονότα, ἔκλειψι ἡλίου καὶ σκότος, σεισμὸ τῆς γῆς, ἄνοιγμα μνημείων, ἀνάστασι πολλῶν νεκρῶν, μετάνοια καὶ ὁμολογία του λῃστοῦ καὶ ὁμολογία τοῦ ἑκατοντάρχου. Τὴν τρίτη δὲ ἡμέρα ἐνήργησε τὸ ἐνδοξότερο γεγονὸς τῆς Πίστεώς μας, τὴν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ μετὰ σαράντα ἡμέρες διὰ τῆς Ἀναλήψεως ἀνέλαβε τὸ Χριστὸ στὸν οὐρανὸ καὶ κάθησε στὰ δεξιά του. Κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν Πατέρα: *«Ἐγὼ σὲ ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. Καὶ νῦν δόξασόν με σύ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί»* (ιζ' 4-5). Τὸ αἴτημα *«παρὰ σεαυτῷ»* ἐκπληρώθηκε. Ὁ Χριστὸς δοξάσθηκε ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Θεό, ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ καὶ κοντὰ στὸν ἴδιο τὸ Θεό.

Στίχ. 33: *«Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι».*

Τὸ ***«ἔτι»*** σημαίνει *«ἀκόμη»* καὶ τὸ ***«ἄρτι»*** σημαίνει *«τώρα»*.

Μεταφράζουμε: «*Παιδάκια μου, ἀκόμη γιὰ λίγο θὰ εἶμαι μαζί σας. Θὰ μὲ ζητήσετε, ἀλλ᾽ ὅπως εἶπα στοὺς Ἰουδαίους, "Ὅπου πηγαίνω ἐγώ, σεῖς δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε", καὶ σὲ σᾶς λέγω τώρα*».

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς σκέφθηκε τὴ δόξα, ποὺ σήμαινε γι᾽ αὐτὸν καὶ τὸ Θεὸ τὸ πάθος του. Τώρα σκέπτεται τὴν ἐπίδρασι, ποὺ θὰ ἔχῃ στοὺς μαθητάς του ἡ ἀναχώρησί του ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο καὶ ὁ ἀπορφανισμός τους. Γι᾽ αὐτὸ ἀπευθύνεται στοὺς μαθητάς του μὲ μεγάλη στοργὴ καὶ τρυφερότητα. Τοὺς προσφωνεῖ μὲ τὸ πλῆρες στοργῆς καὶ τρυφερότητος ὑποκοριστικὸ **«τεκνία»**, *παιδάκια, παιδάκια μου*. Ἡ λέξι «*τεκνία*» εἶνε λίαν προσφιλὴς στὸν Ἰωάννη. Τὴ χρησιμοποιεῖ πολλὲς φορὲς γιὰ τοὺς χριστιανοὺς στὴν Α΄ Καθολικὴ Ἐπιστολή του (β΄ 1, 12, 28, γ΄ 7, 18, δ΄ 4, ε΄ 21).

Προσφωνώντας ὁ Χριστὸς τοὺς μαθητάς του **«τεκνία»** δείχνει, ὅτι εἶνε πατέρας τους. Καὶ εἶνε πατέρας τους δύο φορές· μία φορὰ ὡς δημιουργός τους, καὶ ἄλλη μία φορὰ ὡς ἀναδημιουργός τους. Κατὰ τὴ δεύτερη ἔννοια ὁ παντοκράτωρ Κύριος–Χριστὸς εἶπε στὴν Παλαιὰ Διαθήκη γιὰ ὅλους, ὅσοι θὰ πίστευαν σ᾽ αὐτὸν καὶ θ᾽ ἀναγεννῶνταν ἀπ᾽ αὐτόν: «*Καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας*» (Βλέπε Β΄ Κορ. στ΄ 18).

Τοὺς πιστοὺς καὶ ὁ Ἰωάννης προσφωνεῖ «*τεκνία*», ὅπως εἴπαμε, ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος (Γαλ. δ΄ 19). Διότι μετὰ τὸ Χριστὸ εἶνε καὶ αὐτοὶ πνευματικοὶ πατέρες, διότι μὲ τὸ λόγο τοῦ εὐαγγελίου τοὺς ἀναγέννησαν ἐν Χριστῷ.

Προετοιμάζοντας ψυχολογικῶς τοὺς μαθητάς του γιὰ τὸ χωρισμὸ λέγει ὁ Χριστός: **«Ἔτι μικρὸν μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι»**. *Ἀκόμη γιὰ λίγο θὰ εἶμαι μαζί σας*. Ἀλλὰ στὸ Ματθ. κη΄ 20 λέγει τὸ ἀντίθετο: «*Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος*». *Ἰδοὺ θὰ εἶμαι μαζί σας ὅλες τὶς ἡμέρες ὡς τὸ τέλος τοῦ κόσμου*. Ἀντιφάσκει ὁ Χριστός; Μὴ γένοιτο! Ἀντιφάσεις στὴ Γραφὴ δὲν ὑπάρχουν. Ἀντιφάσεις στὴ Γραφὴ βλέπουν ὅσοι θέλουν νὰ βλέπουν, οἱ ἄπιστοι. Καὶ ὅταν ἀποδείξῃς σ᾽ αὐτούς, ὅτι οἱ θεωρούμενες ἀπ᾽ αὐτοὺς ἀντιφάσεις δὲν εἶνε πραγματικές, ἀλλὰ φαινομενικές, στενοχωροῦνται οἱ ταλαίπωροι, διότι δὲν ἐπιδιώκουν τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν πλάνη. Στὸ προκείμενο θέμα ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι λίγο χρόνο θὰ εἶνε ἀκόμη μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του, καὶ ἔπειτα δὲν θὰ εἶνε μαζί τους, ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι δὲν θὰ εἶνε πλέον μαζί τους ὡς ἄνθρωπος, σωματικῶς, ἐπειδὴ θὰ φύγῃ ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο. Ὁ ἄλλος λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι θὰ εἶνε μαζὶ μὲ τοὺς δικούς του πάντοτε, ὡς τὸ τέλος τοῦ

κόσμου, ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι θὰ εἶνε μαζί τους ὡς Θεός, πνευματικῶς.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὅτι γιὰ λίγο ἀκόμη θὰ εἶνε μαζί τους, καὶ ὅτι θὰ τὸν ζητήσουν, καὶ ὅτι ἐκεῖ, ὅπου αὐτὸς πηγαίνει, αὐτοὶ δὲν δύνανται νὰ πᾶνε, εἶνε ἐπανάληψι τοῦ λόγου, ποὺ εἶπε πρῶτα στοὺς Ἰουδαίους (ζ΄ 33-34, η΄ 21). Ἀλλ' ὑπάρχουν τεράστιες διαφορὲς στὴν ἔννοια τοῦ λόγου μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῆς δεύτερης περιπτώσεως. Οἱ διαφορὲς εἶνε ἀνάλογες πρὸς τὴν ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν πίστι τῶν μαθητῶν. Οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν ἦλθαν οἱ μεγάλες ἐθνικὲς συμφορές τους, ζήτησαν τὸ Μεσσία καὶ τὸ Θεὸ γιὰ νὰ τοὺς σώσῃ, ἀλλὰ δὲν τὸν βρῆκαν, ἀφοῦ ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Θεὸς εἶνε ὁ Ἰησοῦς, στὸν ὁποῖον αὐτοὶ δὲν πίστευσαν. Γιὰ τοὺς μαθητάς του ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐπανέλαβε τὸ *«οὐχ εὑρήσετε»*, ποὺ εἶπε στοὺς Ἰουδαίους (ζ΄ 34). Στοὺς διωγμούς, τὶς περιπέτειες καὶ τὶς θλίψεις τους ζήτησαν καὶ οἱ μαθηταὶ τὸν Ἰησοῦ νὰ τοὺς βοηθήσῃ, καὶ τὸν βρῆκαν βοηθὸ καὶ ἀντιλήπτορα, διότι ἦταν πιστοί. Καὶ στοὺς Ἰουδαίους κατὰ τὸ η΄ 21 καὶ στοὺς μαθητάς του κατὰ τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίο ὁ Χριστὸς εἶπε τὸν αὐτὸ ἀκριβῶς λόγο, ***«ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»***. Ποῦ πῆγε ὁ Χριστός; Πῆγε στὸν οὐρανό, στὸν Πατέρα του, στὸν Παράδεισο, στὸ χῶρο τῆς αἰωνίας μακαριότητος. Ἐκεῖ δὲ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι δὲν μποροῦσαν νὰ πᾶνε, διότι ἦταν ἄπιστοι, οἱ δὲ μαθηταὶ δὲν μποροῦσαν νὰ πᾶνε, ὅταν πήγαινε ὁ Χριστός, διότι θὰ ζοῦσαν ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς, γιὰ νὰ ἐκτελέσουν τὸν ἀποστολικὸ προορισμό τους, θὰ πήγαιναν δὲ ἔπειτα.

Στίχ. 34-35: ***«Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις».***

Μεταφράζουμε: *«Σᾶς δίνω καινούργια ἐντολή: Ν' ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Ὅπως σᾶς ἀγάπησα, ἔτσι ν' ἀγαπᾶτε καὶ σεῖς ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Ἀπ' αὐτὸ θὰ καταλάβουν ὅλοι, ὅτι εἶσθε δικοί μου μαθηταί, ἐὰν ἔχετε ἀγάπη μεταξύ σας».*

Τίθεται τὸ θέμα: Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ περὶ ἀγάπης στὸ παρὸν χωρίο πῶς συνδέεται πρὸς τὸ λόγο του περὶ ἀναχωρήσεως ἀπὸ τὸν κόσμο στὸν προηγούμενο στίχο; Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι συνδέεται κατὰ τὴν ἑξῆς ἔννοια: Φεύγω ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Καὶ σᾶς ἀφήνω ὡς ὑποθήκη νὰ ἔχετε μεταξύ σας ἀγάπη. Ἐὰν ἔχετε ἀγάπη καὶ ἑνότητα, ὅλα θὰ πᾶνε καλά.

«Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Τίθεται καὶ ἐδῶ τὸ ἐρώτημα: Γιατί ὁ Χριστὸς τὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποία δίνει, χαρακτηρίζει ***«καινήν»***, *καινούργια;* Τὴν ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα δίνει ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μὲ τὴ φράσι ***«καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς».*** Ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης εἶνε ***«καινή»***, διότι πρόκειται περὶ ἀγάπης κατὰ τὸ πρότυπο τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη δίδασκε τὴν ἀγάπη, ἀλλ᾽ ὁ Χριστός, συμπληρώνοντας καὶ τελειοποιώντας τὸ νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, κήρυξε ἀνώτερη ἀγάπη, ἀγάπη πρὸς ὅλους, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς. Στὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία εἶπε: *«Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ διωκόντων ὑμᾶς»* (Ματθ. ε΄ 43-44). Μ᾽ αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Χριστὸς ὕψωσε τὴν ἀγάπη μέχρι τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ! Ὅταν πρωτοακούσθηκαν αὐτὰ τὰ λόγια, ἀσφαλῶς προξένησαν ἔκπληξι καὶ κατάπληξι ὡς λόγια πρωτοφανῆ καὶ παράδοξα. Φαινόταν ὄντως παράδοξο, γιὰ νὰ μὴ ποῦμε παράλογο, ν᾽ ἀγαπᾶμε τοὺς ἐχθροὺς καὶ διῶκτες, μάλιστα καὶ μὲ συναίσθημα καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς δὲν δίδαξε μόνο τελεία ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ ἔδειξε τελεία ἀγάπη. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἔλεγε, *«Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν»* (Λευϊτ. ιθ΄ 18). Ὁ Χριστὸς μᾶς ἀγάπησε ὑπὲρ ἑαυτόν, περισσότερο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Διότι θυσίασε τὸν ἑαυτό του γιὰ μᾶς. Λίγο πρὸ τῆς θυσίας του εἶχε πεῖ: *«Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ»* (ιε΄ 12-13). *Αὐτὴ εἶνε ἡ δική μου ἐντολή, νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, ὅπως σᾶς ἀγάπησα. Κανεὶς δὲν ἔχει ἀγάπη μεγαλύτερη ἀπ᾽ αὐτή, νὰ θυσιάζῃ δηλαδὴ κανεὶς τὴ ζωή του γιὰ τοὺς φίλους του.* Ὁ Χριστός, αὐτὸς ἔχει τὴ μεγαλύτερη ἀγάπη, ἀφοῦ ἐμᾶς τοὺς δούλους, τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ τοὺς ἀναξίους, ὀνομάζει φίλους, καὶ θυσιάσθηκε γιὰ μᾶς.

Οἱ μαθηταὶ μὲ τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ ἔκαναν θαύματα. Τὰ δὲ θαύματα προκαλοῦν θαυμασμό. Γι᾽ αὐτὸ ἄλλωστε λέγονται θαύματα. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, Ἀπὸ τὰ θαύματα θὰ καταλάβουν ὅλοι, ὅτι εἶσθε μαθηταί μου, ἀλλ᾽ εἶπε, Ἂν ἔχετε ἀγάπη μεταξύ σας, ἀπ᾽ αὐτὸ θὰ καταλάβουν ὅλοι, ὅτι εἶσθε μαθηταί μου. Τὰ θαύματα προκαλοῦν θαυμασμό, ἀλλὰ προσωρινό. Εἶνε δὲ δυνατὸ καὶ νὰ κατηγορηθῇ ὁ θαυματουργὸς ὡς πλανεμένος καὶ μάγος, ὄργανο τοῦ Σατανᾶ. Ἀλλ᾽

αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔχει πραγματικὴ ἀγάπη, ἀγάπη μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα, ὅλοι παραδέχονται, θαυμάζουν καὶ ἐπαινοῦν, ἔστω καὶ ἂν οἱ ἴδιοι ὑστεροῦν σὲ ἀγάπη. Ἐλέχθη γιὰ τοὺς ἀρχαίους χριστιανούς: Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶνται, προτοῦ ἀκόμη γνωρισθοῦν! Ἐλέχθη ἐπίσης: Ὁ διδάσκαλός τους τοὺς ἔκανε νὰ πιστεύσουν, ὅτι εἶνε ὅλοι ἀδελφοί! Ἄπιστοι ἄνθρωποι, καίτοι δὲν παραδέχονται τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, παραδέχονται καὶ θαυμάζουν τὴ διδασκαλία του περὶ ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη εἶνε τὸ θαυμαστότερο πρᾶγμα, τὸ κυριώτερο γνώρισμα τῶν χριστιανῶν καὶ ἡ ἀποτελεσματικώτερη δύναμι, γιὰ νὰ συγκινηθοῦν καὶ νὰ πεισθοῦν οἱ καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι καὶ νὰ ἐγκολπωθοῦν τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Χριστιανισμό.

Οἱ κοσμικοὶ χριστιανοί, –μεγάλο ὀξύμωρο!–, καίτοι παραδέχονται τὸ μεγαλεῖο τῆς ***«καινῆς»*** χριστιανικῆς ἀγάπης, στὴ ζωή τους δὲν ἐφαρμόζουν τὴ χριστιανικὴ ἀγάπη, ἀλλ᾽ ἐφαρμόζουν ἐκφυλισμένη καὶ ψευδώνυμη ἀγάπη. Ἀγάπη ὀνομάζουν καὶ τραγουδοῦν καὶ τοὺς αἰσχροὺς ἔρωτες! Οἱ διεστραμμένοι δὲ τύποι ἀγάπη ὀνομάζουν καὶ τοὺς παρὰ φύσιν ἔρωτες!

Οἱ δὲ Οἰκουμενισταί, καίτοι συνεχῶς καὶ κατὰ κόρον ὁμιλοῦν περὶ ἀγάπης, ἀγάπη δὲν ἔχουν, ἀγαπολογία ἔχουν. Ἐπειδὴ ἀποσύνδεσαν τὴν ἀγάπη ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, τὴ νόθευσαν καὶ τὴ διέστρεψαν, ὥστε ἡ ἀγάπη νὰ καταντήσῃ ἀπάτη. Διατείνονται, ὅτι ἀγαποῦν καὶ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ τοὺς ἀλλοθρήσκους, ἀλλ᾽ αὐτὸ εἶνε ψέμα. Ἂν τοὺς ἀγαποῦσαν πραγματικῶς, θὰ ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὴ σωτηρία τους. Καὶ ἂν ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὴ σωτηρία τους, θὰ τοὺς ἔλεγαν, ὅτι βρίσκονται στὴν πλάνη, καὶ θ᾽ ἀγωνίζονταν νὰ τοὺς φέρουν στὸ Χριστό, τὸ Σωτῆρα, καὶ στὴν Ἐκκλησία, τὴν κιβωτὸ τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ δὲν πράττουν αὐτό, πράττουν τὸ ἀντίθετο. Ἀφήνουν τοὺς ἀσθενεῖς στὶς ἀσθένειές τους καὶ χαρακτηρίζουν τὶς ἀσθένειες ὑγεία! Καὶ οἱ αἱρετικὲς κοινότητες κατὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς εἶνε Ἐκκλησίες, καὶ οἱ ἄλλες Θρησκεῖες κατ᾽ αὐτοὺς εἶνε δρόμοι σωτηρίας. Γι᾽ αὐτὸ τάσσονται ὑπὲρ τῆς παναιρέσεως καὶ πανθρησκείας, καὶ μετέχουν σὲ παναιρετικὰ καὶ πανθρησκειακὰ συνέδρια, καὶ σὲ ἄλλες σχετικὲς ἐκδηλώσεις. Καὶ γιὰ ν᾽ ἀποδειχθῇ πέρα πάσης ἐντελῶς ἀμφιβολίας, ὅτι οἱ Οἰκουμενισταὶ δὲν ἔχουν ἀγάπη, ἀλλὰ μᾶλλον μῖσος, ἀντιπαθοῦν, κακοχαρακτηρίζουν καὶ διώκουν συνειδητοὺς Ὀρθοδόξους χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι θέλουν τὴν ἀγάπη ὅπως τὴν θέλει ὁ Χριστός, ἀρρήκτως συνδεδεμένη καὶ ἑνωμένη μὲ τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως.

Ἡ μεγαλοστομία τοῦ Πέτρου καὶ ἡ πρόρρησι τῆς τριπλῆς ἀρνήσεως

Στίχ. 36: ***«Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι».***

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ λέγει ὁ Σίμων Πέτρος: "Κύριε, ποῦ πηγαίνεις;". Τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς: ""Οπου ἐγὼ πηγαίνω, δὲν δύνασαι νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς τώρα, ἀλλ' ὕστερα θὰ μὲ ἀκολουθήσῃς"».*

Ὁ Πέτρος, ὁ θερμότερος καὶ αὐθορμητότερος τῶν μαθητῶν, παρατρέχει τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ περὶ ἀγάπης, καί, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶπε, *«Ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»* (στίχ. 33), ἐρωτᾷ τὸ Χριστό: ***«Κύριε, ποῦ ὑπάγεις;»***. Ὁ Χριστὸς εἶχε πεῖ, ὅτι πορεύεται πρὸς τὸ μαρτυρικὸ θάνατο καὶ πρὸς τὸν Πατέρα. Κατόπιν δὲ τούτου δικαιολογεῖται τὸ ἐρώτημα τοῦ Πέτρου; Ἀλλὰ πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν εἶχαν συνειδητοποιήσει τὸ λόγο, ὅτι ὁ Χριστὸς βάδιζε πρὸς μαρτύριο (Λουκ. θ' 44-45). Ἐπίσης δυσκολεύονταν νὰ πιστεύσουν, ὅτι ὁ ἀγαπημένος τους Διδάσκαλος θ' ἀποχωριζόταν ἀπ' αὐτούς. Ἂς ληφθῇ δὲ ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ ἀνθρωπίνη περιέργεια. Ὀρθῶς ἐλέχθη, ὅτι εἶνε κοινὸ σφάλμα, στὸ ὁποῖο παρασύρονται πολλοί, τὸ νὰ ἐρευνοῦμε περισσότερο τὰ τηρούμενα μυστικά, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν μόνο στὸ Θεό, παρὰ νὰ ἀσχολούμεθα μὲ ὅσα ἔχουν ἀποκαλυφθῆ καὶ ἀνήκουν σὲ μᾶς καὶ στὰ παιδιά μας. Ἐπιθυμοῦμε νὰ ἱκανοποιήσωμε τὴν περιέργειά μας μᾶλλον, παρὰ νὰ διαφωτίσωμε καὶ νὰ καθοδηγήσωμε τὶς συνειδήσεις μας. Ζητοῦμε νὰ γνωρίσωμε τί γίνεται στὸν οὐρανό, καὶ ὄχι τί πρέπει νὰ πράττωμε γιὰ νὰ κερδίσωμε τὸν οὐρανό.

Σχετικῶς πρὸς τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ὁπωσδήποτε ὁ Πέτρος σκέφθηκε: Γιατί ἐμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἀκολουθήσωμε τὸ Χριστό; Ἀλλὰ δὲν ρώτησε αὐτό, ποὺ σκέφθηκε, ρώτησε ποῦ πηγαίνει ὁ Κύριος. Ὁ δὲ Κύριος δὲν ἀπάντησε ἀμέσως ποῦ πηγαίνει. Σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἀπαντᾷ στὸ ιδ' 2. Τώρα ὁ Κύριος ἀπαντᾷ στὴ σκέψι τοῦ Πέτρου, γιατί δὲν δύνανται οἱ μαθηταὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Δὲν λέγει, Δὲν δύνασαι νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς, ἀλλὰ λέγει, Δὲν δύνασαι νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς τώρα, ἀλλὰ μελλοντικῶς θὰ μὲ ἀκολουθήσῃς.

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Σὲ ποιά πορεία δὲν μποροῦσαν οἱ μαθηταὶ ν᾿ ἀκολουθήσουν τὸν Ἰησοῦ τότε, ἀλλὰ θὰ τὸν ἀκολουθοῦσαν μελλοντικῶς; Στὴν πορεία πρὸς τὸν οὐρανὸ κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσα γνώμη. Ἀλλ᾿ ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐννοοῦσε καὶ τὴν πορεία πρὸς τὸ μαρτύριο. Ὁ Χριστὸς πορεύθηκε στὸν οὐρανὸ περνώντας ἀπὸ τὸ μαρτύριο. Κατ᾿ αὐτὴ τὴν ἐκδοχὴ οἱ μαθηταὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ἀκολουθήσουν τὸ Χριστὸ ἀμέσως στὴν πορεία του πρὸς τὸ μαρτύριο καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸ γιὰ δύο λόγους. Πρῶτον, ἀκόμη ἦταν ἀδύνατοι καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ἀνθέξουν σὲ μαρτύριο. Ὅταν θὰ ἐρχόταν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τότε θ᾿ ἀποκτοῦσαν δύναμι γιὰ μαρτύριο. Δεύτερον, οἱ μαθηταὶ εἶχαν μπροστά τους ἔργο γιὰ νὰ ἐκτελέσουν. Ὁ Χριστὸς τελείωσε τὸ ἔργο του στὴ γῆ καὶ ἔτσι πορεύθηκε στὸν οὐρανό. Καὶ οἱ μαθηταὶ ἔπρεπε νὰ τελειώσουν τὸ ἔργο τους στὴ γῆ καὶ ἔτσι νὰ πορευθοῦν στὸν οὐρανό.

Στίχ. 37-38: ***«Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; Τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις! Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς».***

Τὸ ***«ἄρτι»*** σημαίνει *«τώρα»*. Ἡ ***«ψυχὴ»*** ἐδῶ σημαίνει *«ζωή»*. Καὶ τὸ ***«θήσω»*** καὶ τὸ ***«θήσεις»***, μέλλοντες τοῦ «τίθημι», σημαίνουν ἀντιστοίχως *«θὰ θυσιάσω»*, *«θὰ θυσιάσῃς»*.

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ λέγει ὁ Πέτρος: "Κύριε, γιατί δὲν δύναμαι νὰ σὲ ἀκολουθήσω τώρα; Γιὰ σένα εἶμαι ἕτοιμος νὰ θυσιάσω τὴ ζωή μου". Τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς: "Γιὰ μένα εἶσαι ἕτοιμος νὰ θυσιάσῃς τὴ ζωή σου! Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σοῦ λέγω, προτοῦ λαλήσῃ ὁ πετεινός, θὰ μὲ ἀπαρνηθῇς τρεῖς φορές"»*.

Ὁ Πέτρος δὲν κατάλαβε, ὅτι σὲ λίγο ὁ Χριστὸς θὰ θανατωνόταν στὴν Ἱερουσαλήμ. Νόμισε, φαίνεται, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ πήγαινε σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἰουδαίας ἢ σὲ ἄλλους λαούς, καὶ ἐκεῖ θὰ συναντοῦσε μεγαλύτερη σκληρότητα. Γι᾿ αὐτὸ ἐρωτᾷ τὸν Ἰησοῦ, γιατί δὲν δύναται νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ τώρα, καὶ δηλώνει, ὅτι θὰ θυσιάσῃ τὴ ζωή του γι᾿ αὐτόν.

Συγκινητικὴ ἡ δήλωσι τοῦ Πέτρου, ἀλλ᾿ ἀξία κριτικῆς. Συγκινητική, διότι φανερώνει τὴ θερμὴ ἀγάπη του πρὸς τὸ Χριστό. Ἀλλ᾿ ἀξία κριτικῆς, διότι ἐπίσης φανερώνει ἄγνοια τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐγωισμό,

καὶ συνιστᾷ αὐθάδεια. Ἦταν πρόθυμος ὁ Πέτρος νὰ θυσιάσῃ τὴ ζωή του, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴ δύναμι νὰ πράξῃ τοῦτο. Ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὶς δυνάμεις μας καὶ τὶς ἀδυναμίες μας, σαφῶς βεβαίωσε, *«Οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι»*. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμεινε καὶ εἶπε τὸ ἀντίθετο, ὅτι δύναται. Διαφώνησε μὲ τὸ Χριστό! Δὲν εἶνε τοῦτο ἐγωισμὸς καὶ αὐθάδεια; Ναί, εἶνε ἐγωισμὸς καὶ αὐθάδεια ἀνάμικτα μὲ ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριο. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε κρᾶμα μεγαλείου καὶ ἀθλιότητος.

Στὸν πλήρη αὐτοπεποιθήσεως λόγο τοῦ Πέτρου ὁ Κύριος δίνει ἀπάντησι. Στὴ δὲ ἀπάντησι τὴν πρότασι, ***«Τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις»***, ἄλλοι στίζουν μὲ ἐρωτηματικὸ καὶ ἄλλοι μὲ θαυμαστικό. Προτιμοῦμε τὴ δεύτερη στίξι. Δι᾽ αὐτῆς ὁ Κύριος εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: Ταλαίπωρε Πέτρε, ποὺ λέγεις τόσο μεγάλο λόγο, πόσο ἀγνοεῖς τὸν ἑαυτό σου! Μεγάλη μπουκιὰ νὰ τρῶμε, λέγει ὁ θυμόσοφος λαός, μεγάλο λόγο νὰ μὴ λέμε. Ὁ Κύριος κατὰ τὸν πλέον κατηγορηματικὸ τρόπο διαψεύδει στὴ μεγαλοστομία του τὸν Πέτρο βεβαιώνοντας, ὅτι θὰ ὑποστῇ φοβερὴ πτῶσι: *«Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σοῦ λέγω, προτοῦ λαλήσῃ ὁ πετεινός, θὰ μὲ ἀπαρνηθῇς τρεῖς φορές»*.

Ἀλλὰ στὸ σημεῖο τοῦτο πρέπει πρῶτα νὰ γίνῃ μία διευκρίνησι. Ὁ Ἰωάννης ἐδῶ στὸ ιγ΄ 38, ὁ Ματθ. στὸ κστ΄ 34 καὶ ὁ Λουκᾶς στὸ κβ΄ 34 παρουσιάζουν τὴν τριπλὴ ἄρνησι τοῦ Πέτρου, προτοῦ ὁ ἀλέκτωρ φωνήσῃ. Ἀλλ᾽ ὁ Μᾶρκος στὸ ιδ΄ 30 παρουσιάζει τὴν τριπλὴ ἄρνησι τοῦ Πέτρου προτοῦ ὁ ἀλέκτωρ φωνήσῃ *«δίς»*, δύο φορές. Αὐτὸ τὸ *«δίς»* δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσι ἀντιφάσεως τοῦ Μάρκου πρὸς τοὺς ἄλλους εὐαγγελιστάς. Δὲν πρόκειται ὅμως γιὰ πραγματικὴ ἀντίφασι. Ὅπως φαίνεται στὸ Μάρκ. ιγ΄ 35, ἀπὸ τὶς τέσσαρες ρωμαϊκὲς φυλακές, βάρδιες (*«ὀψέ»*, *«μεσονυκτίου»*, *«ἀλεκτοροφωνίας»*, *«πρωί»*) ἡ τρίτη ὠνομαζόταν *«ἀλεκτοροφωνία»*. Καὶ ἐκτεινόταν ἀπὸ τὸ μεσονύκτιο μέχρι τὴν τρίτη πρωινὴ ὥρα. Τότε λοιπόν, γύρω στὰ ξημερώματα, κατὰ τὴν τρίτη πρωινὴ ὥρα, ἀκουόταν ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος, τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ, ποὺ σήμαινε, ὅτι πλησιάζει ἡ ἡμέρα. Αὐτὸ δὲ τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ, ποὺ ὠνομαζόταν *«ἀλεκτοροφωνία»*, αὐτὸ ἐννοοῦν καὶ οἱ τέσσαρες εὐαγγελισταὶ παρουσιάζοντας τὴν τριπλὴ ἄρνησι τοῦ Πέτρου προτοῦ νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος. Ἡ φωνὴ βεβαίως τοῦ ἀλέκτορος ἀκουόταν καὶ γύρω ἀπὸ τὸ μεσονύκτιο. Ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ δὲν περιλαμβανόταν στὴν ἔννοια τῆς τρίτης φυλακῆς ἢ βάρδιας, ποὺ ὠνομαζόταν *«ἀλεκτοροφωνία»*.

Ἁπλῶς ὁ Μᾶρκος μὲ τὸ *«δίς»* θέλησε νὰ ἀναφέρῃ, ὅτι τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ κατὰ τὴν *«ἀλεκτοροφωνίαν»* ἦταν τὸ δεύτερο μετὰ τὸ λάλημα γύρω στὸ μεσονύκτιο. Ἀντίφασι λοιπὸν τοῦ Μάρκου πρὸς τοὺς ἄλλους εὐαγγελιστὰς δὲν ὑπάρχει.

Μετὰ τὴν ἀπαραίτητη διευκρίνησι ἐρχόμεθα στὴν πρόρρησι τοῦ Κυρίου γιὰ τὴν ἄρνησι τοῦ Πέτρου. Καὶ πρῶτα λέγουμε, ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἀρνήθηκε τὸ Χριστό, ἐπειδὴ τὸ προεῖπε ὁ Χριστός, ἀλλὰ τὸ προεῖπε ὁ Χριστός, ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ἀρνήθηκε. Κορυφαῖος ὁ Πέτρος στὸν κύκλο τῶν δώδεκα. Καὶ ὅμως ἀπὸ τὴν κορυφὴ κατέπεσε στὴν ἄβυσσο τῆς ἀρνήσεως! Καὶ ὄχι ἁπλῆς, ἀλλὰ τριπλῆς ἀρνήσεως! Δὲν ἀρνήθηκε τὸ Χριστὸ μία μόνο φορά, ἀλλὰ τρεῖς φορές! Ὅπως ἐλέχθη, ὅταν τὸ πόδι ἀρχίσῃ νὰ ὀλισθαίνῃ, εἶνε δύσκολο ν᾿ ἀνακτήσωμε τὸ σταθερὸ βάδισμά μας στὸν ὀλισθηρὸ κατήφορο.

Φοβερὴ ἡ ἄρνησι τοῦ Πέτρου, ἀλλ᾿ ἀπὸ τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα λιγώτερο φοβερή. Ἡ προδοσία ἦταν πρᾶξι ἐσκεμμένη, προμελετημένη καὶ σὲ φιλαργυρία ὀφειλομένη. Καὶ ἀκολουθήθηκε ἀπὸ ἄλλο ἔγκλημα, τὴν αὐτοκτονία. Ἡ ἄρνησι τοῦ Πέτρου ὠφείλετο σὲ φόβο. Ὁ Πέτρος ἀγαποῦσε τὸ Χριστό. Ἀλλὰ δὲν εἶχε τελειωθῆ στὴν ἀγάπη, ὥστε νὰ ἀποβληθῇ ἀπὸ τὴν καρδιά του ὁ φόβος. *«Ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον... Ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ»* (Α΄ Ἰωάν. δ΄ 18). Ὁ Πέτρος ἀρνήθηκε, ἀλλὰ τὴν ἄρνησι ἀκολούθησε μετάνοια. Ὁ Πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς. Καὶ ὁσάκις στὴ μετέπειτα ζωή του ἄκουε τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ, θυμόταν τὴν ἄρνησί του καὶ συντριβόταν. Καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἔλευσι τοῦ Παρακλήτου τελειώθηκε στὴν ἀγάπη καὶ ἀπέβαλε τὸ φόβο, ὑπέστη εὐχαρίστως βάσανα γιὰ τὸ Χριστό, καὶ τὸ φρικτότερο μαρτύριο, τὴ σταύρωσι. Ἀρνητὴς τοῦ Χριστοῦ πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς, μιμητὴς τοῦ Πάθους τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν Πεντηκοστή. Τὸ λόγο του πρὸς τὸ Χριστό, ***«τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω»***, ἀθέτησε ὁ Πέτρος ὅταν ἀρνήθηκε, ἀλλὰ πραγματοποίησε ὅταν σταυρώθηκε.

Οἱ ἁμαρτίες μας εἶνε εἴδη ἀρνήσεων τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ᾿ ἂς μὴ ἀπελπιζώμεθα, ἀφοῦ καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος ἀρνήθηκε, ἀλλὰ διὰ μετανοίας ἀποκαταστάθηκε, ἀξιώθηκε μαρτυρίου καὶ εἶνε δόξα Χριστοῦ, ἀποστολικὴ δόξα.

ΙΔ′ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»

Στίχ. 1: ***«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία· πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε».***

Μεταφράζουμε: *«Ἄς μὴ ταράσσεται ἡ καρδιά σας. Νὰ πιστεύετε στὸ Θεό, καὶ σ᾿ ἐμένα νὰ πιστεύετε».*

Κατὰ τὸ ιβ′ 27 ὁ Ἰησοῦς εἶπε: *«Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται».* Καὶ κατὰ τὸ ιγ′ 21 *«ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι».* Ἐπανειλημμένως ὁ Ἰησοῦς ταράχθηκε. Καὶ δημιουργεῖται ἀπ᾿ αὐτὸ ἡ ἀπορία: Ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ταράχθηκε, πῶς λέγει στοὺς μαθητάς του, ***«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία»***, *ἄς μὴ ταράσσεται ἡ καρδιά σας;* Ἡ λύσι τῆς ἀπορίας: Ὑπάρχει ταραχὴ ἁπλῶς ἀπὸ εὐαισθησία, φυσικὴ καὶ ἀκατηγόρητη ταραχὴ τοῦ εὐαισθήτου ἀνθρώπου. Τέτοια ταραχὴ συνέβη στὸ Χριστό. Στὴν περίπτωσι ιβ′ 27 ὁ Χριστὸς ταράχθηκε ψυχικῶς ἐν ὄψει τοῦ θανάτου του, σταυρικοῦ δὲ θανάτου. Κάθε φυσιολογικὸς ἄνθρωπος ταράσσεται ἐν ὄψει τοῦ θανάτου, μάλιστα φρικτοῦ θανάτου. Ὁ Χριστός, εὐαισθητότερος ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἐν ὄψει τοῦ θανάτου του εἶχε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους λόγους γιὰ νὰ ταραχθῇ (Βλέπε στὰ προηγούμενα τὴν ἑρμηνεία τοῦ ιβ′ 27, σελ. 273). Στὴν περίπτωσι ιγ′ 21 ὁ Χριστὸς ταράχθηκε, διότι ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ὁ Ἰούδας, διεφθάρη, συμμάχησε μὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίγο θὰ διέπραττε τὴν προδοσία. Τὸ κατάντημα καὶ ἡ κακοήθεια τοῦ μαθητοῦ Ἰούδα ἦταν δυνατὸ νὰ μὴ ταράξῃ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ; Τὸ νὰ μὴ ταράσσεται κανεὶς ἐνώπιον κακοηθειῶν καὶ ἀτιμιῶν, αὐτὸ εἶνε πώρωσι καὶ ἀναισθησία. Ἀντιθέτως τὸ νὰ ταράσσεται κανεὶς μπροστὰ σὲ κακοήθειες καὶ ἀτιμίες, αὐτὸ σημαίνει λεπτότητα καὶ εὐαισθησία συνειδήσεως. Τέτοια ταραχὴ εἶνε ἁγία ταραχή. Ἀλλ᾿ ὑπάρχει καὶ ταραχὴ ἀπὸ ἔλλειψι πίστεως, ἀπὸ φόβο, ἀπὸ ἀποθάρρυνσι καὶ ἀπελπισία. Κακὴ ταραχή. Λέγοντας δὲ στοὺς μαθητάς του ὁ Χριστός, ***«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία»***, ἀπὸ τέτοια ταραχὴ τοὺς ἀποτρέπει.

Ἀκούοντας οἱ μαθηταὶ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ἀντιλήφθηκαν, ὅτι ἔρχονται ὧρες δύσκολες καὶ κρίσιμες. Ἰδιαιτέρως τοὺς θορύβησε ὁ ἀμέσως προηγούμενος λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ Πέτρος, προτοῦ λαλήσῃ ὁ πετεινός, θὰ τὸν ἀρνιόταν, καὶ μάλιστα τρεῖς φορές. Ἀσφαλῶς

σκέφθηκαν οἱ μαθηταί: Ἀφοῦ ὁ τόσο θερμὸς μαθητής, ὁ κορυφαῖος μεταξύ τους, ὁ Πέτρος, θὰ ἔφθανε σὲ τριπλὴ ἄρνησι τοῦ Διδασκάλου καὶ Κυρίου, πολὺ σκληρὴ δοκιμασία ἔπρεπε νὰ περιμένουν, ἱκανὴ νὰ κάμψῃ καὶ ἀδαμάντινες ψυχές. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ πέφτῃ τὸ ἠθικὸ τῶν μαθητῶν, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Κύριος τοὺς ἐνθαρρύνει, συνιστώντας νὰ μὴ ταράσσωνται, καὶ νὰ πιστεύουν. Δὲν λέγει στοὺς μαθητάς του νὰ μὴ λυποῦνται, ἀλλὰ νὰ μὴ ταράσσωνται, ὅπως ταράσσεται ἡ θάλασσα σὲ καιρὸ τρικυμίας, νὰ μὴν ἀνησυχοῦν, νὰ μὴν ἀποθαρρύνωνται καὶ φοβοῦνται, νὰ «μὴ τὰ χάνουν» κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο, ἀλλὰ νὰ ἔχουν στὴν καρδιά τους ψυχραιμία, γαλήνη καὶ ἐλπίδα. Ἰδιαιτέρως συγκινητικὴ ἐντύπωσι προκαλεῖ τὸ ὅτι, ἐπικειμένου τοῦ φρικτοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ἀντὶ οἱ μαθηταὶ νὰ στηρίζουν τὸ Χριστό, ὁ Χριστὸς στηρίζει τοὺς μαθητάς του!

Γιὰ νὰ στηρίξῃ τοὺς μαθητάς του ὁ Χριστὸς προτρέπει: *«Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε»*. Ἡ σύνταξι «πιστεύειν εἰς» σημαίνει πίστι στὴ θεότητα. Κατὰ τῆς ταραχῆς τῆς καρδιᾶς ὁ Ἰησοῦς συνιστᾷ πίστι στὸ Θεό, ἀλλὰ καὶ πίστι στὸ πρόσωπό του, διότι καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός, ὁ ἕνας τῆς Τριάδος σαρκωμένος, ἐνανθρωπήσας. Ὁ Πέτρος ἢ ὁ Παῦλος δὲν θὰ ἔλεγε ποτέ, «Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε». Τέτοιος λόγος στὸ στόμα τοῦ Πέτρου ἢ τοῦ Παύλου θὰ ἦταν ἐγωιστικώτατος, ἀσεβέστατος, ἀτοπώτατος, ἀνοητότατος.

Προτρέποντας ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητάς του νὰ πιστεύουν στὸ Θεὸ καὶ σ' αὐτόν, εἶνε σὰν λέγῃ σ' αὐτούς: Ὅσα καὶ ὅσο μεγάλα δεινὰ καὶ ἂν ἔλθουν, μὴ φοβεῖσθε. Μὲ τὴν πίστι στὸ Θεὸ καὶ σ' ἐμένα θὰ ὑπερνικηθοῦν. Ὁ Θεὸς εἶνε παντοδύναμος, προνοεῖ καὶ θὰ σᾶς βοηθῇ νὰ φέρετε εἰς πέρας τὴν ἀποστολή σας. Καὶ ἐγώ, ὁ Μεσσίας, εἶμαι παντοδύναμος Θεός, καὶ ἔγινα Μεσσίας ἀκριβῶς γιὰ νὰ συντρίψω τὸ κακὸ καὶ ν' ἀναδειχθῶ Νικητής, Λυτρωτὴς καὶ Σωτήρας. Ἐγώ, ὁ ὁποῖος σᾶς ἐξέλεξα, θὰ σᾶς ἐνδυναμώνω, γιὰ ν' ἀναδειχθῆτε ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς σας, ἐκλεκτὰ ὄργανά μου στὸ μεσσιακό μου ἔργο μου γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Στὴ ζωὴ συμβαίνουν καὶ εὐχάριστα καὶ δυσάρεστα πράγματα. Μερικὰ δὲ πράγματα εἶνε πολὺ δύσκολα καὶ δυσχερῆ, βαρειὰ καὶ ἀσήκωτα σὰν τὰ βουνά. Καὶ σὲ περιπτώσεις τόσο δεινῶν καὶ φοβερῶν πραγμάτων δὲν πρέπει βεβαίως νὰ ἔχωμε ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό μας, δὲν πρέπει νὰ ὑπερτιμοῦμε τὶς δυνάμεις μας καὶ νὰ νομίζωμε, ὅτι μὲ τὶς δυνάμεις μας μποροῦμε ν' ἀντιμετωπίσωμε αὐτὰ τὰ πράγμα-

τα. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κακῶς ἐννοουμένη ταπεινοφροσύνη δὲν πρέπει ν' ἀποθαρρυνώμεθα, νὰ καταλαμβανώμεθα ἀπὸ ἀνησυχία καὶ ν' ἀπελπιζώμεθα. Χωρὶς τὸ Θεὸ καὶ τὸ Χριστὸ ὄχι μόνο μεγάλα, ἀλλὰ καὶ μικρὰ πράγματα δὲν δυνάμεθα νὰ κάνωμε. Ἀλλὰ μὲ τὸ Θεὸ καὶ τὸ Χριστὸ τὰ πάντα δυνάμεθα. *«Χωρὶς ἐμοῦ»*, εἶπε ὁ Χριστός, *«οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»* (ιε΄ 5). Καὶ ὁ Παῦλος εἶπε: *«Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ»* (Φιλιπ. δ΄ 13). Ὅταν λοιπὸν ἐνώπιόν μας ὀρθώνωνται βουνὰ δυσκολιῶν καὶ δοκιμασιῶν, ἂς μὴ ταρασσώμεθα, ἂς μὴν ἀπογοητευώμεθα, ἀλλ' ἂς πιστεύωμε στὸ Θεὸ καὶ στὸ Χριστό, καί, ὅπως εἶπε ὁ Χριστός, μὲ τὴν πίστι καὶ ὄρη δυνάμεθα νὰ μετακινήσωμε, καὶ τὰ πάντα μποροῦμε νὰ ἐπιτύχωμε, διότι ἐκεῖνος, στὸν ὁποῖο πιστεύουμε καὶ τοῦ ὁποίου τὴ βοήθεια ζητοῦμε, εἶνε παντοδύναμος (Ματθ. κα΄ 21-22, Μάρκ. ια΄ 22-24). Οἱ ἀπόστολοι καὶ ἄλλοι ἅγιοι κατώρθωσαν ὑπεράνθρωπα καὶ ὑπερθαύμαστα κατορθώματα, διότι εἶχαν πολλὴ πίστι. Ἐμεῖς δὲν κατορθώνουμε μεγάλα πράγματα, διότι εἴμεθα ὀλιγόπιστοι. Ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ ἐξεταζόμενο χωρίο ἀπηύθυνε τὴν προτροπὴ ***«Πιστεύετε»***. Ἐμεῖς ἂς ἀπευθύνωμε τὴν προσευχὴ *«Κύριε, πρόσθες ἡμῖν πίστιν»* (Λουκ. ιζ΄ 5). Καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶχαν ἔλλειμμα πίστεως καὶ τὸ ἀναπλήρωσαν. Καὶ ἐμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔχουμε μεγαλύτερο ἔλλειμμα, ἂς τὸ ἀναπληρώνωμε, προκαλοῦντες διὰ προσευχῆς προσθήκη πίστεως. Σ' αὐτὸ δὲ τὸ σημεῖο ἂς ρωτήσωμε: Στὴν προσευχή μας περιλαμβάνεται, μάλιστα συχνά, τὸ βασικώτατο καὶ σπουδαιότατο τοῦτο αἴτημα, *«Κύριε, πρόσθες ἡμῖν πίστιν»*;...

Στίχ. 2: *«Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν. Πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν».*

Μετὰ τὴν φράσι ***«εἶπον ἂν ὑμῖν»*** ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «ὅτι». Ἀπὸ τὴν ἐκδοχὴ δὲ τοῦ «ὅτι» ὡς εἰδικοῦ ἢ ὡς αἰτιολογικοῦ καὶ ἀπὸ τὴ σχετικὴ στίξι προκύπτουν διάφορες ἔννοιες. Προτιμοῦμε δὲ τὴ γραφὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κειμένου χωρὶς τὸ «ὅτι», ἀπὸ τὴν ὁποία προκύπτει ὁμαλωτάτη ἔννοια.

Μεταφράζουμε: *«Στὸ σπίτι τοῦ Πατέρα μου ὑπάρχουν πολλοὶ τόποι διαμονῆς. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν, θὰ σᾶς τὸ ἔλεγα. Πηγαίνω γιὰ νὰ σᾶς ἑτοιμάσω τόπο».*

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς ἀπηύθυνε στοὺς μαθητάς του τὴν προτροπή, *«Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν»*. Πρὸς αὐτὴ τὴν προτροπὴ εἶνε σχετικὸ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ παρόντος στίχου, ὅπου ὁ λόγος περὶ τῆς οἰκίας τοῦ Θεοῦ Πατρὸς μὲ τὶς πολλὲς μονές. Προηγουμένως ἐπί-

σης ὁ Χριστὸς προέτρεψε λέγοντας, *«καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε»*. Πρὸς αὐτὴ δὲ τὴν προτροπὴ εἶνε σχετικὸ τὸ δεύτερο μέρος τοῦ παρόντος στίχου, κατὰ τὸ ὁποῖο ὁ Χριστὸς πορεύεται νὰ ἑτοιμάσῃ τόπο γιὰ τοὺς ἐκλεκτούς του. Νὰ μὴ ταρασσώμεθα ἀπὸ τὶς ἀντιξοότητες καὶ τὰ δεινὰ τοῦ παρόντος κόσμου, ἀλλὰ νὰ πιστεύωμε. Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Χριστὸς προνοοῦν γιὰ τοὺς πιστοὺς μεγάλα πράγματα.

Ὁ Θεὸς Πατέρας ἔχει ***«οἰκίαν»***, ἀνάκτορο. Καὶ στὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουν ***«μοναὶ πολλαί»***, διαμερίσματα πολλά, μόνιμης διαμονῆς, αἰώνιας διαμονῆς. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν, λέγει ὁ Χριστός, θὰ σᾶς τὸ ἔλεγα. Ὁ Χριστὸς φέρεται σ᾽ ἐμᾶς ὡς φίλους, στοὺς ὁποίους ἀποκαλύπτει τὰ μυστικὰ τοῦ οὐρανοῦ (ιε΄ 15). Εἶνε τόσο πολλὰ τὰ διαμερίσματα στὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ χωροῦν ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ ἄγγελοι καὶ ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ ἄνθρωποι. Ἀδιαχώρητο δὲν ὑπάρχει στὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ ἀπέραντη εὐρυχωρία.

Τὸ ***«μοναὶ πολλαί»*** δύναται νὰ σημαίνῃ καὶ διαμερίσματα πολλὰ ἀναλόγως τῆς ἀξίας ἑκάστου. Ἀλλὰ καὶ τὸ τελευταῖο διαμέρισμα στὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ εἶνε ἄνετο, ἀφαντάστως πολυτελὲς καὶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερο ἀπὸ τὸ καλλίτερο διαμέρισμα στὴ γῆ. Πολλοὶ ἐδῶ στὴ γῆ δὲν ἔχουν οἰκία γιὰ νὰ μένουν, εἶνε ἄστεγοι, μένουν σὲ τρῶγλες, σὲ παραπήγματα, σὲ σκηνές, μπορεῖ νὰ διανυκτερεύσουν στὸ ὕπαιθρο. Ἀλλ᾽ ἂν εἶνε καλοὶ καὶ πιστοί, στὸν οὐρανὸ θὰ ἔχουν θέσι ἀσυγκρίτως ἀνώτερη ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς.

Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς διαμέρισμα στὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ, ἐκτὸς τῆς πίστεως στὸ Θεὸ καὶ στὸ Χριστὸ χρειάζεται καὶ προετοιμασία ἀπὸ τὸ Χριστό. Γι᾽ αὐτὸ ὁ Χριστὸς λέγει, ***«Πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν»***. Τὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ εἶνε ἑτοιμασμένο ἀπὸ καταβολῆς κόσμου (Ματθ. κε΄ 34, Ἑβρ. δ΄ 3). Ἡ εἴσοδος ὅμως σ᾽ αὐτὸ ἐξασφαλίζεται διὰ τοῦ Ἰησοῦ ὡς Μεσσίου καὶ μεσίτου. Τὸ ***«Πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν»*** σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πηγαίνει στὸν οὐρανό, στὸ Θεὸ Πατέρα, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ γιὰ μᾶς θέσι στὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ Πατρός. Καὶ πῶς ἑτοιμάζει τόπο γιὰ μᾶς; Πῶς ἐξασφαλίζει θέσι γιὰ μᾶς; Ἐπιτυγχάνει τοῦτο δυνάμει τῆς θυσίας του καὶ τῆς μεσιτείας του γιὰ μᾶς. Πορεύεται καὶ εἰσέρχεται στὰ ἀχειροποίητα Ἅγια τῶν ἁγίων *«διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος»* (Ἑβρ. θ΄ 12). Πορεύεται καὶ εἰσέρχεται στὸν οὐρανὸ καὶ ἐμφανίζεται *«τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν»* χρησιμοποιώντας τὸ αἷμα τῆς θυσίας του (Ἑβρ. θ΄ 24-25). Πορεύεται στὸν οὐρανό, κάθεται στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ *«καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν»*, μεσιτεύει γιὰ μᾶς, παρακαλεῖ τὸ Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρία μας (Ρωμ. η΄ 34).

Ὡς ἀρχιερεὺς δύναται πάντοτε νὰ σῴζῃ τοὺς πιστούς, *«πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν»*, *ἀφοῦ πάντοτε ζῇ, γιὰ νὰ μεσιτεύῃ γι᾽ αὐτούς* (Ἑβρ. ζ΄ 25). Ὁ Χριστὸς πορεύθηκε καὶ εἰσῆλθεν *«εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος»*, στὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, στὸν οὐρανό, ὡς *«πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν»*, γιὰ νὰ μᾶς ἀνοίξῃ δρόμο νὰ ἀκολουθήσωμε (Ἑβρ. στ΄ 19-20).

Στίχ. 3: ***«Καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε».***

Τὸ ***«παραλήψομαι»***, μέλλων τοῦ «παραλαμβάνω», σημαίνει *«θὰ παραλάβω»*. Τὸ ***«ἦτε»*** εἶνε ὑποτακτικὴ τοῦ «εἰμί», δεύτερο πληθυντικὸ πρόσωπο, καὶ τὸ ***«ἵνα...ἦτε»*** σημαίνει *«γιὰ νὰ εἶσθε»*.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ἀφοῦ πάω καὶ σᾶς ἑτοιμάσω τόπο, πάλι θὰ ἔλθω καὶ θὰ σᾶς παραλάβω κοντά μου, ὥστε, ὅπου εἶμαι ἐγώ, νὰ εἶσθε καὶ σεῖς»*.

Ἀφοῦ πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω γιὰ σᾶς τόπο, λέγει ὁ Χριστός, ***«πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν»***. Ἦλθε ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ κατὰ τὴν ἐνανθρώπησί του. Ἐκεῖνος ὁ ἐρχομός του ὀνομάζεται πρώτη παρουσία. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς βεβαιώνει, ὅτι θὰ ἔλθῃ πάλι. Καὶ πότε θὰ ἔλθῃ πάλι; Πρὸ τοῦ Ἀντιχρίστου, γιὰ νὰ κάνῃ τὴν ἁρπαγὴ τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ ν᾽ ἁρπάξῃ τοὺς πιστοὺς καὶ νὰ τοὺς μεταφέρῃ στὸν οὐρανό, γιὰ νὰ μὴν ὑποφέρουν ἀπὸ τὸν Ἀντίχριστο, ὅπως ἰσχυρίζονται μερικοὶ αἱρετικοί; Ὄχι βεβαίως. Αὐτὴ ἡ γνώμη περὶ ἐρχομοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἁρπαγῆς τῆς Ἐκκλησίας πρὸ τοῦ Ἀντιχρίστου εἶνε πλάνη, αἵρεσι. Οἱ πιστοὶ καὶ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀντιχρίστου θὰ εἶνε στὴ γῆ καὶ θὰ ὑποφέρουν ἀπὸ τὸν Ἀντίχριστο καὶ ἀπ᾽ αὐτοὺς τότε θ᾽ ἀναδειχθοῦν οἱ ἐνδοξότεροι μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ πάλι μία ἀκόμη φορά, ὄχι περισσότερες. Θὰ ἔλθῃ κατὰ τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ κόσμου (Α΄ Κορ. ιε΄ 23-24). Θὰ ἔλθῃ *«ἐκ δευτέρου»* (Ἑβρ. θ΄ 28). Γι᾽ αὐτὸ ὁ μέλλων ἐρχομός του ὀνομάζεται δευτέρα παρουσία. Κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία λοιπὸν θὰ πραγματοποιηθῇ ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«Πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν»***, *Πάλι θὰ ἔλθω καὶ θὰ σᾶς παραλάβω κοντά μου*. Τρυφερωτάτη ἡ ἔκφρασι ***«πρὸς ἐμαυτόν»***, *κοντά μου*. Κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία, τότε θὰ συμβῇ ἡ ἁρπαγή, τότε *«ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα»* (Α΄ Θεσ. δ΄ 17).

Ὁ Κύριος κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία ἔρχεται ὡς Θεάνθρωπος καὶ παραλαμβάνει ὅλους μαζὶ τοὺς ἐκλεκτούς του καὶ ὡς ψυχὲς καὶ ὡς σώματα. Δευτερευόντως ὅμως ὁ Κύριος ἔρχεται καὶ κατ' ἄλλο τρόπο γιὰ κάθε ἐκλεκτὸ κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου καὶ τὸν παραλαμβάνει ὡς ψυχή.

Τὸ σκοπό, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος παραλαμβάνει τοὺς εὐσεβεῖς κοντά του, ἐκφράζει μὲ τὴν πολὺ συγκινητικὴ φράσι, ***«ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε»***, *γιὰ νὰ εἶσθε καὶ σεῖς, ὅπου εἶμαι ἐγώ*. Ὁ Χριστός, ὅταν ἔλεγε αὐτὸ τὸ λόγο, ἦταν ἀκόμη ὡς Θεάνθρωπος στὴ γῆ, δὲν εἶχε ἀκόμη ἀνεβῆ στὸν οὐρανό. Ἐν τούτοις δὲν εἶπε, «ὅπου ἔσομαι ἐγώ», ὅπου θὰ εἶμαι ἐγώ, ἀλλ' εἶπε, ***«ὅπου εἰμὶ ἐγώ»***, *ὅπου εἶμαι ἐγώ*. Ὡς Θεάνθρωπος ὁ Χριστὸς ἦταν στὴ γῆ, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἦταν συγχρόνως στὸν οὐρανό, στὸν τόπο τῆς δόξης του. Καὶ ἐκεῖ, στὸν οὐρανό, στὸν τόπο τῆς δόξης, ἤθελε νὰ εἶνε καὶ οἱ δικοί του, γιὰ νὰ συμβασιλεύουν μαζί του καὶ ν' ἀπολαμβάνουν τὴ δόξα του καὶ νὰ συνδοξάζωνται μαζί του. Κατὰ τὸ ιβ' 26 ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται»*. Τώρα, κατὰ τὸν ἑρμηνευόμενο στίχο, λέγει: ***«ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε»***. Καὶ ὕστερα, κατὰ τὴν ἀρχιερατική του προσευχή, θὰ εἰπῇ: *«Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι θέλω, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν»* (ιζ' 24). Πάλιν καὶ πολλάκις ὁ Χριστὸς ἐκφράζει τὸν ἅγιο σκοπό του, ὅπου εἶνε αὐτός, στὸν τόπο τῆς δόξης καὶ τῶν μεγαλείων, νὰ εἴμεθα καὶ ἐμεῖς μαζί του, καὶ νὰ δοξαζώμεθα καὶ νὰ μεγαλυνώμεθα καὶ ἐμεῖς.

Πόσο μεγάλη ἀγάπη ἔχει ὁ Χριστὸς γιὰ μᾶς! Πόσο πολὺ μᾶς τιμᾷ! Ὁμιλοῦμε γιὰ θεῖον ἔρωτα τῶν ἁγίων. Ἂς ὁμιλήσωμε καὶ γιὰ ἀνθρώπινο ἔρωτα τοῦ Θεοῦ, γιὰ σφοδρὴ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, πρὸς ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ὅπως μοναχοὶ καὶ ἀσκηταί, ὁ Θεός, ὁ Χριστός, μᾶς ἀγαπᾷ μανικά, μανικώτατα! Τρελλαίνεται ὁ ἐρωτευμένος γιὰ τὴν ἐρωμένη του! Σταυρώνεται ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν Ἐκκλησία του, τὴ νύμφη του! *Ἥλοις προσηλώθη ὁ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας!* Χυδαία ὕπαρξι ὅποιος σκέπτεται καὶ αἰσθάνεται τὸ σαρκικὸ μόνον ἔρωτα, καὶ δὲν σκέπτεται καὶ δὲν αἰσθάνεται καὶ τὸν ἀνώτερο, τὸν πνευματικὸ καὶ οὐράνιο ἔρωτα...

Στίχ. 4-5: ***«Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;»***.

Τὸ ***«οἶδα»*** σημαίνει *«γνωρίζω, ξέρω»* καὶ τὸ ***«εἰδέναι»*** εἶνε ἀπαρέμφατο τοῦ «οἶδα».

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ποῦ ἐγὼ πηγαίνω ξέρετε, καὶ τὴν ὁδὸ ξέρετε. Τοῦ λέγει ὁ Θωμᾶς: "Κύριε, δὲν ξέρουμε ποῦ πηγαίνεις. Καὶ πῶς μποροῦμε νὰ ξέρωμε τὴν ὁδό;"»*.

Ἀπευθυνόμενος στοὺς μαθητάς του ὁ Ἰησοῦς λέγει σ᾽ αὐτούς, ὅτι ξέρουν ἀμφότερα· καὶ ποῦ πηγαίνει, καὶ τὴν ὁδὸ ποὺ ὁδηγεῖ ὅπου αὐτὸς πηγαίνει. Ὁ Ἰησοῦς πήγαινε στὸν Πατέρα. Ἄλλοτε εἶπε, *«Ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με»* (ζ΄ 33), *πηγαίνω σ᾽ ἐκεῖνον, ποὺ μὲ ἔστειλε*, τὸν Πατέρα. Καὶ πρὸ ὀλίγου εἶπε, ὅτι πηγαίνει στὴν οἰκία τοῦ Πατρός του (στίχ. 2). Καίτοι ὅμως ὁ Χριστὸς εἶχε ἄλλοτε δηλώσει, ὅτι πηγαίνει πρὸς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε, πρὸς τὸν Πατέρα, ὁ Πέτρος κατὰ τὸ ιγ΄ 36 ρώτησε τὸ Χριστό: *«Κύριε, ποῦ ὑπάγεις;»*. Μὲ τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ὁ Πέτρος ἔδειχνε, ὅτι δὲν ἤξερε ποῦ πηγαίνει ὁ Χριστός. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θωμᾶς κατὰ τὸ ἐξεταζόμενο χωρίο εἶπε, ***«Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις»***, *Κύριε, δὲν ξέρουμε ποῦ πηγαίνεις*. Ἂς σημειωθῇ μάλιστα, ὅτι ὁ Θωμᾶς δὲν εἶπε, «οὐκ οἶδα», κατὰ ἑνικό, ἀλλ᾽ εἶπε, ***«οὐκ οἴδαμεν»***, κατὰ πληθυντικό, θεωρώντας ὡς δεδομένο, ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ δὲν ἤξεραν ποῦ πηγαίνει ὁ Χριστός. Στὸ σημεῖο τοῦτο γεννᾶται ἡ ἀπορία: Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἄλλοτε καὶ μόλις πρὸ ὀλίγου εἶπε, ὅτι πηγαίνει πρὸς τὸν Πατέρα, κατὰ τὸ παρὸν δὲ χωρίο εἶπε, ***«ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε»***, *ποῦ ἐγὼ πηγαίνω ξέρετε*, πῶς ὁ Πέτρος, ὁ Θωμᾶς καὶ γενικῶς οἱ μαθηταὶ δὲν ἤξεραν ποῦ πηγαίνει ὁ Χριστός; Πῶς συμβιβάζεται ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν ἀντίθετο λόγο τοῦ Θωμᾶ;

Κατὰ τοὺς λόγους του ὁ Χριστὸς πορευόταν πρὸς τὸ μαρτύριο καὶ πρὸς τὸν Πατέρα του στὸν οὐρανό. Δύο πορεῖες. Ἀλλ᾽ οἱ μαθηταὶ δὲν εἶχαν συνειδητοποιήσει τί σήμαιναν οἱ δύο αὐτὲς πορεῖες. Καὶ γι᾽ αὐτὸ ὁ Θωμᾶς εἶπε, ***«Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις»***. Ἐφιστοῦμε τὴν προσοχὴ στὰ χωρία Μάρκ. θ΄ 31-32, Λουκ. θ΄ 44-45, ιη΄ 32-34. Συμφώνως πρὸς τὸ πρῶτο μέρος αὐτῶν τῶν χωρίων ὁ Χριστὸς προεῖπε, ὅτι θὰ παραδιδόταν στὰ χέρια ἀνθρώπων, θὰ ὑφίστατο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους παθήματα καὶ θάνατο, τὴν τρίτη δὲ ἡμέρα θὰ ἀνασταινόταν. Συμφώνως ὅμως πρὸς τὸ τελευταῖο μέρος αὐτῶν τῶν χωρίων οἱ μαθηταὶ δὲν καταλάβαιναν αὐτὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, τὸ νόημα αὐτοῦ τοῦ λόγου ἦταν κρυμμένο ἀπ᾽ αὐτούς. Παραθέτουμε καὶ μεταφράζουμε τὸ τρίτο ἀπὸ τὰ μνημονευθέντα χωρία, τὸ Λουκ. ιη΄ 32-34: *«Παραδοθήσεται τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐμπαιχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ*

ἐμπτυσθήσεται, καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα». Θὰ τὸν παραδώσουν στοὺς ἐθνικούς, καὶ θὰ τὸν ἐμπαίξουν, καὶ θὰ τὸν βρίσουν, καὶ θὰ τὸν φτύσουν, καὶ θὰ τὸν μαστιγώσουν, καὶ θὰ τὸν θανατώσουν, καὶ τὴν τρίτη ἡμέρα θὰ ἀναστηθῇ. Ἀλλ' αὐτοὶ (οἱ μαθηταί) *τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν κατάλαβαν, διότι ἡ σημασία αὐτοῦ τοῦ λόγου ἦταν κρυμμένη ἀπ' αὐτούς, καὶ γι' αὐτὸ δὲν καταλάβαιναν τὰ λεγόμενα.* Καίτοι ὁ Χριστὸς τὰ πάθη, τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάστασί του προεῖπε σαφῶς καὶ κατ' ἐπανάληψιν (Ματθ. ιστ' 21, ιζ' 22-23, κ' 18-19)· καίτοι ἐπίσης ἐπὶ τῶν σχετικῶν λόγων ἐπέστησε τὴν προσοχὴ τῶν μαθητῶν του λέγοντας, *«Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους»* (Λουκ. θ' 44), οἱ λόγοι μπῆκαν στὰ αὐτιὰ τῶν μαθητῶν καὶ βγῆκαν. Οἱ μαθηταὶ ἀπωθοῦσαν τὴν ἰδέα, ὅτι ὁ Μεσσίας ἐπρόκειτο νὰ πάθῃ. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἄρχισε νὰ προλέγῃ τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα θὰ ὑφίστατο στὰ Ἱεροσόλυμα, ὁ Πέτρος τὸν παρέλαβε ἰδιαιτέρως, ἄρχισε νὰ τὸν ἐπιπλήττῃ καὶ εἶπε: *«Ἵλεώς σοι, Κύριε! Οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο»* (Ματθ. ιστ' 22). *Μὴ γένοιτο, Κύριε! Νὰ μὴ σοῦ συμβῇ αὐτό.* Ἐπίσης, ὅταν ὁ Ἰησοῦς προεῖπε πάλι τὰ πάθη, οἱ μαθηταὶ *«ἐλυπήθησαν σφόδρα»* (Ματθ. ιζ' 23), *λυπήθηκαν πάρα πολύ.* Λυπήθηκαν τὴν ὥρα ἐκείνη. Καὶ κατόπιν ἔδιωξαν τὸ λόγο καὶ τὴ σκέψι, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ὑφίστατο παθήματα καὶ θάνατο. Οἱ μαθηταὶ οὐδέποτε συνειδητοποίησαν τὶς προρρήσεις τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὰ παθήματά του καὶ τὸ θάνατό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀνάστασί του, ἡ ὁποία προϋπέθετε τὸ θάνατο. Καὶ τὴ μαρτυρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶχαν συνειδητοποιήσει (Ἰωάν. κ' 9). Ὅπως φαίνεται, πίστευαν καὶ οἱ μαθηταί, ὅτι *«ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα»* (Ἰωάν. ιβ' 34), ὁ Μεσσίας δηλαδὴ δὲν φεύγει γιὰ τὸν οὐρανό, ἀλλὰ μένει στὴ γῆ αἰωνίως, καὶ βασιλεύει σ' αὐτή.

Γι' αὐτό, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ἀνέβαινε γιὰ τελευταία φορὰ στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ προέβαινε στὴν τελευταία πρόρρησι τῶν παθῶν του, οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου ζητοῦσαν πρωτοκαθεδρίες στὴ γῆ, νὰ καθήσῃ ἕνας ἐκ δεξιῶν του καὶ ἕνας ἐξ ἀριστερῶν του στὴν ἔνδοξη βασιλεία του, ποὺ νόμιζαν, ὅτι θὰ ἵδρυε ἀνατρέποντας τὸν Ρωμαῖο κατακτητή (Ματθ. κ' 17-21, Μάρκ. ι' 32-37). Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασι οἱ μαθηταὶ ρώτησαν τὸν Ἰησοῦ: *«Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ;»* (Πράξ. α' 6). Πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς εἶχαν καὶ οἱ μαθηταὶ σοβαρὲς ἀτέλειες, δὲν καταλάβαιναν καὶ δὲν συνειδητοποι-

οὖσαν ὅλα τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, καὶ γι᾽ αὐτὸ ὁ Θωμᾶς κατὰ τὸ ἐρευνώμενο χωρίο εἶπε στὸ Χριστό, ***«Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις»***, ἐνῷ ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του τὸ ἀντίθετο, ***«ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε»***. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ἐγὼ πηγαίνω στὸν Πατέρα. Σεῖς γνωρίζετε τὸν Πατέρα (στίχ. 7β). Καὶ ἀφοῦ γνωρίζετε ἐκεῖνον, στὸν ὁποῖο πηγαίνω, ἄρα γνωρίζετε ποῦ πηγαίνω.

Ὑπ᾽ αὐτὴ τὴν ἔννοια οἱ δύο λόγοι, τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Θωμᾶ, εἶνε ἀληθεῖς, καὶ συνεπῶς δὲν βρίσκονται σὲ πραγματικὴ ἀντίθεσι, ἀλλὰ συμβιβάζονται.

Ὁ Χριστὸς εἶπεν ἐπίσης στοὺς μαθητάς του: ***«καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε»***, *καὶ τὴν ὁδὸ γνωρίζετε*. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ὁδὸ ὁ Θωμᾶς ὁμιλεῖ ἀντιθέτως πρὸς τὸ Χριστό, ἐρωτᾷ τὸν Κύριο, ***«πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;»***, *πῶς μποροῦμε νὰ γνωρίσωμε τὴν ὁδό;* Αὐτὸ δὲ τὸ ἐρώτημα σημαίνει, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀγνοοῦν τὴν ὁδό. Γεννᾶται δὲ ἔτσι καὶ ἐδῶ ἡ ἀπορία: Πῶς συμβιβάζεται ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν ἀντίθετο λόγο τοῦ Θωμᾶ;

Ἡ ἀπορία λύεται μὲ τρόπο ὅμοιο τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖο λύθηκε ἡ προηγουμένη ἀπορία. Στὸν ἑπόμενο στίχ. 6 ὁ Χριστὸς θὰ εἰπῇ, *«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός»*. Οἱ δὲ μαθηταὶ πραγματικῶς δὲν γνώριζαν, ὅτι ὡς ἡ ὁδὸς ἐννοεῖται ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Νομίζοντας μάλιστα, ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ὁδό, τὴν ὁποία θὰ ἀκολουθοῦσε ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ φθάσῃ στὸν προορισμό του, πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ σκεφθοῦν, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ πήγαινε στὸν προορισμό του διὰ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός; Ἀστεῖο τέτοιο πρᾶγμα. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς δὲν ἐννοοῦσε ὁδὸ γιὰ τὴ δική του πορεία πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ γιὰ τὴν πορεία τῶν μαθητῶν του καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Καὶ λέγοντας στοὺς μαθητάς του, ὅτι γνωρίζουν τὴν ὁδό, ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν, ἐννοοῦσε τοῦτο: Ἡ ὁδὸς εἶμαι ἐγὼ (στίχ. 6). Σεῖς γνωρίζετε ἐμένα. Ἄρα γνωρίζετε τὴν ὁδό.

Ὑπ᾽ αὐτὴ τὴν ἔννοια ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ λόγος τοῦ Θωμᾶ γιὰ τὴν ὁδὸ δὲν ἔρχονται σὲ πραγματικὴ ἀντίθεσι, ἀλλὰ συμβιβάζονται, διότι ἀμφότεροι οἱ λόγοι εἶνε ἀληθεῖς.

Στίχ. 6: *«Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι᾽ ἐμοῦ».*

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ λέγει ὁ Ἰησοῦς: "Ἐγὼ εἶμαι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Κανεὶς δὲν ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, παρὰ διὰ μέσου ἐμοῦ"».*

Ἡ διακήρυξι, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»***, εἶνε μία ἀπὸ τὶς ὕψιστες διακηρύξεις τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ πρόσωπό του, ὄχι δὲ ἁπλὴ διακήρυξι, ὅπως *«ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»* (η' 12), ἢ διπλή, ὅπως *«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή»* (ια' 25), ἀλλὰ τριπλή, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς εἶνε τρία ὕψιστα πράγματα, ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια, ἡ ζωή.

Ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «Ἐγὼ ὑποδεικνύω τὴν ὁδόν» ἢ «Ἐγὼ κατεσκεύασα τὴν ὁδόν», ἀλλὰ λέγει τὸ πολὺ ἀνώτερο, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός»***. Δὲν ἔχει τόση σημασία τὸ τί κάνει κανείς, ἀλλὰ τὸ τί εἶνε. Ἐπίσης ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «Ἐγώ εἰμι ὁδός», ἀνάρθρως, ἀλλὰ λέγει, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός»***, ἐνάρθρως. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἡ μοναδικὴ ὁδός, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ στὸ Θεὸ Πατέρα. Αὐτὴ τὴ μοναδικότητα τοῦ Ἰησοῦ δεικνύει καὶ ἡ τελευταία φράσι τοῦ στίχου, ***«εἰ μὴ δι' ἐμοῦ»***. Μόνο διὰ τοῦ Ἰησοῦ ὁδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος στὸ Θεὸ Πατέρα.

Ὅπως ἐκφράσθηκε ὁ Ἰησοῦς γιὰ τὴν ὁδό, ἔτσι ἐκφράζεται καὶ γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ γιὰ τὴ ζωή. Δὲν λέγει, «Ἐγὼ ἔχω τὴν ἀλήθειαν», ἤ, ὅπως ἔλεγε ὁ Σωκράτης, «Ἐγὼ διδάσκω τὴν ἀλήθειαν», ἀλλὰ λέγει τὸ πολὺ ἀνώτερο, *«Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀλήθεια»*. Δὲν ἔχει τόσο σημασία τὸ τί ἔχει καὶ τὸ τί κάνει κανείς, ἀλλὰ τὸ τί εἶνε. Ἐπίσης ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «Ἐγώ εἰμι ἀλήθεια», ἀνάρθρως, ἀλλὰ λέγει, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια»***, ἐνάρθρως. Ὁ Ἰησοῦς συνδέεται πρὸς τὴν ἀλήθεια μὲ μοναδικὴ ἔννοια, εἶνε ἡ αὐτοαλήθεια.

Ὁμοίως ἐκφραζόμενος ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «Ἐγὼ ἔχω τὴν ζωήν» ἢ «Ἐγὼ δίδω τὴν ζωήν», ἀλλὰ λέγει, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή»***. Ἐπίσης δὲν λέγει, «Ἐγώ εἰμι ζωή», ἀνάρθρως, ἀλλὰ λέγει, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή»***, ἐνάρθρως. Ὁ Ἰησοῦς συνδέεται πρὸς τὴ ζωὴ μὲ μοναδικὴ ἔννοια, εἶνε ἡ αὐτοζωὴ ἢ αὐτοζωία. Λέγει στίχος τοῦ Ὄρθρου τοῦ Μεγάλου Σαββάτου: *«Μάτην φυλάττεις τὸν τάφον, κουστωδία· οὐ γὰρ καθέξει τύμβος αὐτοζωίαν»*.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἐν λόγῳ διακήρυξι ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ δὲν εἶνε ἁπλῶς ἰδιότητες ἢ προσόντα τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ὁδὸς εἶνε πρόσωπο, τὸ εὐλογημένο πρόσωπο Ἰησοῦς. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ γιὰ τὴ ζωή. Καὶ ἡ ἀλήθεια δηλαδὴ εἶνε πρόσωπο, ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ ζωὴ ὡσαύτως.

Ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος οὐδέποτε θὰ διακήρυσσε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅτι αὐτὸς εἶνε ***«ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»***. Τὸ ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός... οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ»*** σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰη-

σοῦς εἶνε μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἀλλὰ μεσίτης ἦταν καὶ ὁ Μωυσῆς (Γαλ. γ΄ 19-20). Ἐν τούτοις ὁ Μωυσῆς οὐδέποτε θὰ ἔλεγε, «Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός... οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Θεὸν εἰ μὴ δι᾽ ἐμοῦ». Ὁ Χριστὸς εἶπε τέτοιο λόγο, διότι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος (Α΄ Τιμ. β΄ 5). Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, γι᾽ αὐτὸ ἐπίσης εἶπε, ὅτι αὐτὸς εἶνε ***«ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»***.

Χρησιμοποιώντας ὁ Χριστὸς τὴ λέξι ***«ὁδός»*** στὴ διακήρυξι ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός»*** ἐκφράζεται μεταφορικῶς. Ἐξηγεῖ δὲ τὴ μεταφορὰ στὴ συνέχεια ἐκφραζόμενος κυριολεκτικῶς μὲ τὶς λέξεις ***«ἀλήθεια»*** καὶ ***«ζωή»***. Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: Ἐγὼ εἶμαι ἡ ὁδός, διότι ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ὁδός, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ στὸ Θεὸ Πατέρα, διότι πρῶτον εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια ἔχει τὴν προτεραιότητα, πρᾶγμα ποὺ θέλουν ν᾽ ἀγνοοῦν οἱ Οἰκουμενισταί, οἱ σύγχρονοι αὐτοὶ αἱρετικοί. Ἄνευ τῆς ἀληθείας, μὲ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν πλάνη, δὲν ὁδηγεῖται κανεὶς στὸ Θεό. Ἄνευ τῆς ἀληθείας τὰ ἔθνη ὡδηγήθηκαν στὴν εἰδωλολατρία, στὴ δαιμονολατρία, στὴ διαφθορά, στὴ διαστροφὴ καὶ στὸν πνευματικὸ θάνατο. Ὁ Θεός, γιὰ νὰ ὁδηγηθοῦν οἱ ἄνθρωποι σ᾽ αὐτόν, ἀποκαλύφθηκε στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἡ ἀλήθεια. *«Ἡ ἀλήθεια διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο»* (α΄ 17). *Ἡ ἀλήθεια ἦλθε διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.* Ὁ Χριστὸς κήρυξε τὴν ἀλήθεια. Καὶ ὅσοι ἀποδέχονται τὴν ἀλήθεια καὶ ὑπακούουν σ᾽ αὐτὴ καὶ ἑνώνονται μὲ τὸ Χριστό, τὴν ἐνυπόστατη ἀλήθεια, ὁδηγοῦνται στὸν Πατέρα καὶ ἑνώνονται καὶ μὲ τὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος εἶνε ἐπίσης ἡ ἐνυπόστατη ἀλήθεια. Χριστὸς καὶ Πατέρας καὶ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀλήθεια, ὅπως εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ θεότης. Καὶ ὅποιος γίνεται κοινωνὸς τοῦ ἑνός, γίνεται κοινωνὸς καὶ τῶν ἄλλων δύο προσώπων τῆς θεότητος.

Ἐξηγώντας ὁ Χριστὸς τὴ μεταφορικὴ ἔκφρασι ***«ἡ ὁδός»***, μετὰ ***«τὴν ἀλήθειαν»*** ἀναφέρει ***«τὴν ζωήν»***. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ζωή, ὅπως ὁ Θεὸς Πατήρ. Μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶνε ἡ ζωὴ Πατρός, Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶνε ἡ θεότης των. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ζωὴ καὶ δίνει ζωή. Ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὴ ζωή, ὑπέστη θάνατο συμφώνως πρὸς τὴν ἀπειλὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς πρωτοπλάστους, *«ᾗ δ᾽ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ᾽ αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»* (Γεν. β΄ 17). Ὁ θάνατος, ὁ ὁποῖος αὐθημερὸν ἐπῆλθε στοὺς πρωτοπλάστους, ὅταν ἁμάρτησαν, ὁ πνευματικὸς θάνατος, εἶνε χωρισμὸς καὶ

ἀπομάκρυνσι τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεό. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος λαμβάνει τὴ ζωή, τὴν ὁποία δίνει ὁ Χριστός, φεύγει ἀπὸ τὴν κατάστασι τοῦ θανάτου καὶ ἐπανέρχεται στὸ Θεό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο εἶχε χωρισθῆ καὶ ἀπομακρυνθῆ. Ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἑνώνεται μὲ τὸ Χριστό, τὴν ἐνυπόστατη ζωή, ἑνώνεται καὶ μὲ τὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ αὐτὴ ζωὴ καὶ οὐσία ἢ θεότης.

Ἡ ὑψίστη τριπλὴ διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»***, μὲ ἰσχυρὴ ἔμφασι στὸ ***«Ἐγώ»***, ποὺ δείχνει μοναδικότητα καὶ ἀποκλειστικότητα, εἶνε τρανοτάτη ἀπόδειξι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, αὐτὸς εἶνε ὁ μεγάλος μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ αὐτὸς ἐπίσης εἶνε ὁ ἕνας μὲν τῆς Τριάδος, ἀλλ᾽ ἡ ὅλη θεία οὐσία, ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ὁμολογία τοῦ Θωμᾶ (κ΄ 28). Ὅσοι πιστεύουν στὸ Χριστό, αὐτοὶ εἶνε *«τῆς ὁδοῦ»* (Πράξ. θ΄ 2), αὐτοὶ βαδίζουν στὸ σωστὸ δρόμο, αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀληθινὴ Θρησκεία, αὐτοὶ κατέχουν ***«τὴν ἀλήθειαν»***, αὐτοὶ ἀπολαμβάνουν ***«τὴν ζωήν»***, αὐτοὶ ἔχουν θέσι στὸ ἀνάκτορο τοῦ Πατρός. Οἱ ἄλλες Θρησκεῖες καὶ οἱ Αἱρέσεις δὲν εἶνε δρόμοι σωτηρίας, δὲν ὁδηγοῦν στὸν οὐρανό. Ἀκουέτωσαν ταῦτα οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, αὐτῆς τῆς παναιρέσεως καὶ πανθρησκείας τῆς ἐποχῆς μας.

Στίχ. 7: *«Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν Πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν. Καὶ ἀπ᾽ ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἑωράκατε αὐτόν».*

Τὸ ***«εἰ»*** σημαίνει *«ἐάν»*. Τὸ ***«ἐγνώκειτε»*** εἶνε ὑπερσυντέλικος τοῦ «γινώσκω», ποὺ σημαίνει «γνωρίζω». Στὴ φράσι ***«Καὶ ἀπ᾽ ἄρτι»*** τὸ ***«καί»*** ἔχει ἀντιθετικὴ ἔννοια, σημαίνει *«ἀλλὰ καί»*, ὅπως στὸ ιε΄ 27· τὸ ***«ἄρτι»*** σημαίνει *«τώρα»*. Τὸ δὲ ***«ἑωράκατε»***, εἶνε παρακείμενος τοῦ «ὁρῶ», ποὺ σημαίνει «βλέπω».

Μεταφράζουμε: *«Ἐὰν μὲ εἴχατε γνωρίσει, θὰ εἴχατε γνωρίσει καὶ τὸν Πατέρα μου. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τώρα τὸν γνωρίζετε, καὶ τὸν ἔχετε ἰδεῖ»*.

Στὸ πρῶτο μέρος τοῦ στίχου τούτου ὁ Χριστὸς λέγει στοὺς μαθητάς του, ὅτι, ἐὰν εἶχαν γνωρίσει αὐτόν, τὸν Υἱό, θὰ εἶχαν γνωρίσει καὶ τὸν Πατέρα του. Προκειμένου περὶ τῶν ἀνθρώπων, τοῦτο δὲν ἰσχύει. Ἐὰν δηλαδὴ γνωρίζῃ κανεὶς ἕνα υἱόν, τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι γνωρίζει ἔτσι καὶ τὸν πατέρα του. Οἱ ἄνθρωποι υἱὸς καὶ πατέρας ἔχουν διαφορὲς μεταξύ τους, οἱ ὁποῖες δύνανται νὰ εἶνε καὶ πολὺ μεγάλες. Π.χ. ὁ πατέρας δύναται νὰ εἶνε ὑψηλός, ὁ υἱὸς κοντός· ὁ πα-

τέρας ὡραῖος, ὁ υἱὸς ἄσχημος· ὁ πατέρας ὑγιής, ὁ υἱὸς ἀσθενής· ὁ πατέρας εὐφυής, ὁ υἱὸς μικρόνους· ὁ πατέρας ἐνάρετος, ὁ υἱὸς κακὸς καὶ κακοποιός· ὁ πατέρας ἄξιος, ὁ υἱὸς ἀνάξιος. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι, ἐὰν κανεὶς γνωρίζῃ αὐτόν, τὸν Υἱό, γνωρίζει καὶ τὸν Πατέρα, σημαίνει, ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν ὑστερεῖ ἔναντι τοῦ Πατρός· ἔχει ὅλα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ· εἶνε ἴσος καὶ ἀπαράλλακτος μὲ τὸν Πατέρα. Ἀλλὰ κατὰ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ὑπ' ὄψιν στίχου οἱ μαθηταὶ δὲν εἶχαν γνωρίσει τὸν Υἱό, ἄρα οὔτε τὸν Πατέρα, εἶχαν ἄγνοια. Ἀλλὰ κατὰ τὸ δεύτερο μέρος τοῦ στίχου οἱ μαθηταὶ δὲν ἔχουν ἄγνοια, γνωρίζουν τὸν Πατέρα, μάλιστα καὶ εἶδαν αὐτόν! Γεννᾶται ἡ ἀπορία: Πῶς ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ γιὰ ἄγνοια, καὶ συγχρόνως γιὰ γνῶσι τῶν μαθητῶν; Πῶς συμβιβάζονται οἱ δύο ἀντίθετοι λόγοι του;

Ἡ ἀπορία λύεται ὡς ἑξῆς: Οἱ μαθηταὶ εἶχαν ἄγνοια, ἀλλ' ἄγνοια ἐν μέρει. Ἡ παροῦσα περίπτωσι εἶνε ἀνάλογη μὲ τὴν περίπτωσι τῆς πίστεως τῶν μαθητῶν. Οἱ μαθηταὶ εἶχαν βεβαίως πίστι. Ἀλλ' ὁ Κύριος ἀπέδωσε στοὺς μαθητὰς ἀπιστία (Ματθ. ιζ' 20, Μάρκ. ιστ' 14). Καὶ πίστι εἶχαν οἱ μαθηταί, καὶ ἀπιστία! Ἐλλειματικὴ πίστι ἢ ὀλιγοπιστία εἶνε ἐν μέρει πίστι καὶ ἐν μέρει ἀπιστία. Καὶ γιὰ νὰ ἐπανέλθωμε στὸν ἐξεταζόμενο στίχο, ὁ Ἰησοῦς εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στοὺς μαθητάς του: Ἐὰν γνωρίζατε ἐμένα, θὰ γνωρίζατε καὶ τὸν Πατέρα μου. Στὸ μέλλον, ὅταν θὰ ἔλθῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, θὰ γνωρίσετε τὸν Πατέρα. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τώρα κατὰ κάποιο τρόπο τὸν γνωρίζετε, μάλιστα καὶ τὸν εἴδατε.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς, ὅτι ἤδη γνωρίζουν καὶ εἶδαν τὸν Πατέρα, ἐλέχθη ὑπὸ τὴν ἔννοια, ὅτι ἤδη γνώριζαν καὶ εἶδαν τὸν Πατέρα, ἀφοῦ γνώριζαν καὶ εἶδαν τὸν Υἱό, ὁμοούσιο, ἴσο καὶ ἀπαράλλακτο μὲ τὸν Πατέρα συμφώνως πρὸς τὴ διδασκαλία καὶ τὰ θαύματά του. Ἡ πρότασι, ***«καὶ ἑωράκατε αὐτὸν*** (τὸν Πατέρα)**»**. ἑρμηνεύεται ἀπὸ τὴν πρότασι τοῦ στίχ. 9, *«Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα»*. Οἱ μαθηταὶ γνώριζαν τὸν Πατέρα ὄχι μόνον ἐμμέσως, γνωρίζοντας τὸν Υἱό, ἀλλὰ καὶ ἀμέσως, ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ γι' αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσωπο τοῦ Πατρός. Στὴν ἀρχιερατική του προσευχὴ πρὸς τὸν Πατέρα ὁ Χριστὸς λέγει: *«Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω»*. Ὅταν ἦλθε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, οἱ μαθηταὶ κατάλαβαν καὶ κατανόησαν τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ γνώρισαν τὸν Υἱὸ καὶ τὸν Πατέρα ὅσον ἔπρεπε.

«Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα» «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι»

Στίχ. 8: ***«Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν».***

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ λέγει ὁ Φίλιππος· "Κύριε, δεῖξε μας τὸν Πατέρα, καὶ μᾶς ἀρκεῖ"».*

Φιλόθεος ψυχὴ ὁ Φίλιππος, ἀκούοντας συχνὰ τὸν Ἰησοῦ νὰ ὁμιλῇ γιὰ τὸν Πατέρα, καταλήφθηκε ἀπὸ τὸ σφοδρὸ πόθο νὰ ἰδῇ ὀφθαλμοφανῶς τὸν Πατέρα. Αἰσθανόταν ὅπως ὁ Ψαλμῳδός, ὁ ὁποῖος ἔλεγε: *«Ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σέ, ὁ Θεός. Ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα· πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ;»* (Ψαλμ. μα´ 2-3). Αἰσθανόταν ὁ Φίλιππος ὅπως ὁ μέγας Μωυσῆς, ὁ ὁποῖος ἔλεγε στὸν Κύριο: *«Σύ μοι εἶπας· Οἶδά σε παρὰ πάντας, καὶ χάριν ἔχεις παρ' ἐμοί. Ἐὰν οὖν εὕρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν γνωστῶς, ἵνα ἴδω σε».* Καὶ πάλιν ὁ Μωυσῆς λέγει στὸν Κύριο: *«Ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν»* (Ἐξόδ. λγ´ 12-13, 18).

Κυριευμένος ὁ Φίλιππος ἀπὸ τὸν πόθο τῆς θέας τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ, τὸν εὐγενέστερο ὅλων τῶν πόθων, λέγει στὸν Ἰησοῦ: ***«Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν».*** Κύριε, δεῖξε σὲ μᾶς ὀφθαλμοφανῶς τὸν Πατέρα, ἀξίωσέ μας τῆς θέας τοῦ προσώπου του, καὶ ἀρκεῖ σὲ μᾶς, δὲν ζητοῦμε τίποτε ἄλλο, μὲ τὴ θέα τοῦ προσώπου του θὰ γεμίσῃ ἡ ψυχή μας μὲ εὐτυχία, θὰ γίνωμε πανευτυχεῖς.

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Φίλιππος δὲν εἶπε, «δεῖξόν μοι τὸν Πατέρα», ἀλλ' εἶπε, ***«δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα».*** Δὲν ζήτησε δηλαδὴ νὰ ἰδῇ τὸν Πατέρα μόνον αὐτός, ἀλλὰ νὰ τὸν ἰδοῦν ὅλοι οἱ μαθηταί. Ψυχὴ μὲ ἀληθινὴ ἀγάπη ὁ Φίλιππος καὶ μὲ ἀληθινὸ ἀποστολικὸ ζῆλο, δὲν ἐνδιαφερόταν μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, δὲν ἤθελε νὰ γεμίσῃ μὲ εὐτυχία μόνον αὐτός, ἀλλὰ νὰ γεμίσουν μὲ εὐτυχία καὶ οἱ ἄλλοι.

Ἅγιος ὁ πόθος τοῦ Φιλίππου νὰ ἰδῇ ὀφθαλμοφανῶς τὸν Πατέρα, ἁγιώτερος καὶ συγκινητικώτερος ὅλων τῶν πόθων. Καὶ μακάριος ὁ Φίλιππος, ποὺ φλεγόταν ἀπ' αὐτὸ τὸν πόθο, ποὺ λαχταροῦσε νὰ ἰδῇ τὸ Θεό. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸ Θεὸ ὅπως εἶνε, ὡς γυμνὴ θεότητα, αὐτὸ εἶνε ἐκ φύσεως ἀδύνατο. *«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε»* (α´ 18). Ἤξερε ὁ Φίλιππος, ὅτι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀναφέρονται θεοφάνει-

ες, ὅτι ὁ Θεὸς ἐμφανίσθηκε καὶ τὸν εἶδαν ἄνθρωποι. Γι' αὐτὸ ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ ν' ἀξιωθῇ καὶ αὐτὸς μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους μαθητὰς θεοφανείας. Ἀλλὰ κατὰ τὶς θεοφάνειες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ Θεὸς δὲν ἐμφανίσθηκε ὅπως ἀκριβῶς εἶνε, ὡς γυμνὴ θεότης, ἀλλὰ προσέλαβε μορφή, φαινομενικὴ μορφή, καὶ ἔτσι ἐμφανίσθηκε, καὶ ἔτσι τὸν εἶδαν ἄνθρωποι. Στὸν Ἀβραὰμ π.χ. ὁ Θεὸς ἐμφανίσθηκε μὲ τὴ μορφὴ τριῶν ἀνδρῶν (Γεν. ιη΄ 1-2), στὸν Ἡσαΐα ὁ Θεός-Χριστὸς ἐμφανίσθηκε μὲ τὴ μορφὴ βασιλέως ἐπὶ ὑψηλοῦ θρόνου (Ἡσ. στ΄ 1 καὶ ἑξῆς, Ἰωάν. ιβ΄ 41). Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς ἤθελε ὁ Φίλιππος νὰ ἐμφανισθῇ ὁ Θεὸς Πατήρ; Ἀκριβῶς ὅπως εἶνε; Νόμιζε, ὅτι ἦταν δυνατὸ νὰ ἰδῇ τὸ Θεὸ ἀκριβῶς ὅπως εἶνε; Ἢ μήπως ἤθελε νὰ ἐμφανισθῇ ὁ Θεὸς ὅπως κατὰ τὶς θεοφάνειες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μὲ μορφή, ἡ ὁποία ὅμως ἦταν φαινομενική;

Ὁ Φίλιππος ἀξιώθηκε θεοφανείας. Ὁ ἕνας τῆς Τριάδος, ὁ Υἱός, ὅλη ἡ θεία οὐσία ἢ θεότης, προσέλαβε μορφὴ καὶ ἐμφανίσθηκε. Καὶ ἐμφανίσθηκε κατὰ τρόπο πολὺ ἀνώτερο τῶν θεοφανειῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Διότι ἡ μορφή, τὴν ὁποία προσέλαβε, δὲν ἦταν φαινομενική, ἀλλὰ πραγματικὴ ἀνθρωπίνη μορφή. Ὁ Θεὸς προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι καὶ ἔγινε ἄνθρωπος. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Ὁ Φίλιππος λοιπὸν εἶχε ἐνώπιόν του τὸ Θεό! Καὶ ὅμως δὲν ὑπωπτευόταν, ὅτι τὰ μάτια του ἔβλεπαν τὸν ἴδιο τὸ Θεό, καὶ μάλιστα ὄχι ἐπὶ μία ὥρα ἢ στιγμή, ἀλλ' ἐπὶ μία τριετία! Ὁ Χριστὸς μὲ τὴ διδασκαλία, τὰ θαύματα καὶ τὴν ἀπόλυτη ἁγιότητά του ἀποδείκνυε τὴ θεότητά του. Ἀλλ' ὁ Φίλιππος δὲν εἶχε ἀκόμη συνειδητοποιήσει τὴν ἀλήθεια τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Ἐνῷ ὀφθαλμοφανῶς ἔβλεπε τὸ Θεό, ζητοῦσε θεοφάνεια! Πόσο ἀτελεῖς ἦταν καὶ οἱ Ἀπόστολοι πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς! Εἶνε τόσο μεγάλος ὁ Θεός, ἀπείρως μεγάλος, καὶ ἦταν τόσο ταπεινὴ ἡ ἐμφάνισί του, ὅταν ἔγινε ἄνθρωπος, ὥστε χωρὶς τὴν ἐπενέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἦταν τόσο δύσκολο νὰ συνειδητοποιήσῃ κανεὶς τὴ μεγαλωσύνη του!

Στίχ. 9: *«Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα;».*

Μεταφράζουμε: *«Τοῦ λέγει ὁ Ἰησοῦς: Τόσο χρόνο εἶμαι μαζί σας, καὶ δὲν μὲ γνώρισες, Φίλιππε; Ὅποιος εἶδε ἐμένα, εἶδε τὸν Πατέρα. Καὶ πῶς σύ λέγεις, "Δεῖξε μας τὸν Πατέρα";».*

Τὸ αἴτημα τοῦ Φιλίππου, νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς τὸν Πατέρα, δείχνει μὲν φιλόθεο καὶ ἅγιο πόθο, ἀλλ' εἶνε ἀδικαιολόγητο. Ὄχι δὲ μόνον ἀδικαιολόγητο, ἀλλὰ καὶ προσβλητικὸ γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Προσβλητικό, διότι ἦταν ὑποτιμητικό. Ὁ Φίλιππος τὸν Πατέρα θεώρησε Θεὸ καὶ τὸν Υἱὸ κατώτερο! Ἂν ἔβλεπε τὸν Πατέρα, θεωροῦσε τοῦτο ἀρκετὸ γιὰ νὰ πλημμυρίσῃ ἡ ὕπαρξί του ἀπὸ εὐτυχία, ἄρα δὲ τὸν Ἰησοῦ θεωροῦσε ἀνεπαρκῆ γιὰ τόσο μεγάλη εὐτυχία! Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς ἐλέγχει καὶ ἐπιτιμᾷ τὸ Φίλιππο. Ἀλλὰ δὲν ἐλέγχει καὶ δὲν ἐπιτιμᾷ μὲ πικρία, μὲ θυμὸ καὶ μὲ ὀργή, ὅπως πράττουμε ἐμεῖς, ὅταν κάποιος μᾶς ὑποτιμᾷ καὶ μᾶς προσβάλλῃ. Ὁ Χριστὸς ἐλέγχει καὶ ἐπιτιμᾷ τὸ Φίλιππο μὲ καλωσύνη καὶ εὐγένεια. Τοῦ λέγει: ***«Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα;»***.

Τρία ἔτη ὁ Φίλιππος κοντὰ στὸ Χριστὸ ὡς μαθητής του. Ἄκουσε ἀπὸ τὸ Χριστὸ τὰ ὡραιότερα λόγια, καὶ πλῆθος ὕψιστες διακηρύξεις γιὰ τὸ πρόσωπό του. Εἶδε πλῆθος σημεῖα, θαύματα, ἀποδεικτικὰ τῆς θεότητός του. Εἶδε ἐπίσης τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἁγιότητα σὲ μοναδικὸ καὶ ἀπόλυτο βαθμό. Καὶ ὅμως δὲν ἔμαθε καλῶς τὰ ἐν λόγοις καὶ ἔργοις μαθήματα τοῦ Ἰησοῦ. Δὲν γνώρισε κατ' οὐσίαν τὸ Διδάσκαλό του. Δὲν κατάλαβε ποιός εἶνε. Ὅταν γιὰ πρώτη ἡμέρα προσῆλθε στὸν Ἰησοῦ, διακήρυξε στὸ Ναθαναήλ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ προφητευόμενος στὶς Γραφὲς Μεσσίας (α΄ 46). Καὶ μετὰ μία τριετία μαθητείας δὲν συνειδητοποίησε, ὅτι ὁ Μεσσίας εἶνε Θεός, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἔγραφε.

Ἐλέγχοντας καὶ ἐπιτιμώντας ὁ Χριστὸς τὸ Φίλιππο, στὸ πλῆθος τῶν προηγουμένων ὑψίστων διακηρύξεών του προσθέτει νέα διακήρυξι γιὰ τὸ θεανδρικό του πρόσωπο: ***«Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα»***. *Ὅποιος εἶδε ἐμένα εἶδε τὸν Πατέρα.* Ἐπειδὴ ζήτησε ὁ Φίλιππος νὰ ἰδῇ τὸν Πατέρα, μὲ τὴ νέα διακήρυξί του ὁ Χριστὸς εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στὸ Φίλιππο: Δὲν χρειάζεται νὰ ἰδῇς τὸν Πατέρα. Βλέπεις ἐμένα. Καὶ τοῦτο ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ἔβλεπες τὸν Πατέρα. Δὲν εἶμαι κατώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλ' ὡς Υἱὸς εἶμαι τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὐσίας μὲ τὸν Πατέρα, ἴσος καὶ ἀπαράλλακτος.

Σχολιάζοντας ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ***«Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα»***, παρατηρεῖ: «*Εἰ ἑτέρας οὐσίας ἦν, οὐκ ἂν τοῦτο εἶπεν*». Ἂν δηλαδὴ ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν τῆς αὐτῆς οὐσίας μὲ τὸν Πατέρα, ἀλλ' ἦταν ἄλλης οὐσίας, δὲν θὰ ἔλεγε αὐτὸ τὸ λόγο. Ποιός πράγματι ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος θὰ τολμοῦσε νὰ εἰπῇ γιὰ τὸν

ἑαυτό του, «Ὅποιος εἶδε ἐμένα, εἶδε τὸ Θεό»; Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ταπεινοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου βγῆκε τέτοιος λόγος, διότι *«ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς»* (Κολ. β΄ 9), *σ᾽ αὐτὸν κατοικεῖ ὅλος ὁ πλοῦτος τῆς θεότητος οὐσιωδῶς*. Ὁ Υἱὸς εἶνε *«εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου»* (Κολ. α΄ 15). Ὁ Θεὸς εἶνε ἀόρατος, δὲν ἔχει εἰκόνα, ὁρατὴ δηλαδὴ μορφή. Ἀλλ᾽ ὁ ἀόρατος Θεὸς ἀπέκτησε εἰκόνα, ὁρατὴ μορφή, διότι ἔγινε ἄνθρωπος καὶ περιεβλήθη σῶμα. Λόγῳ τοῦ σώματός του ὁ Χριστὸς εἶνε εἰκών, ὁρατὴ μορφή, τοῦ ἀοράτου Θεοῦ. Καὶ ἔτσι, ὅποιος εἶδε τὸ Χριστό, εἶδε τὸν ἀόρατο Θεό.

Ὁ ἔλεγχος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Φίλιππο δὲν εἶνε μόνο ἐπιτίμησι, εἶνε καὶ παράπονο. Παραπονεῖται ὁ Θεός! Ναί, παραπονεῖται ὁ Θεός, διότι ἐπὶ τρία ἔτη ὁ Φίλιππος ἦταν κοντά του, καὶ ὅμως δὲν τὸν γνώρισε! Τὸ παράπονο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ ἐπεκτείνεται μέχρι τὴν ἐποχή μας καὶ γίνεται μεγαλύτερο. Παραπονεῖται ὁ Χριστός, διότι ὄχι μετὰ τριετία, ἀλλὰ μετὰ δύο χιλιετίες Χριστιανισμοῦ, ἐκπληρώσεως πλήθους προφητειῶν· θαυμαστῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας· δημιουργίας πολλῶν ἑκατομμυρίων ἁγίων, μαρτύρων, μεγαλομαρτύρων καὶ θαυματουργῶν· καὶ τελέσεως στὸ ὄνομά του ἀναριθμήτων σημείων, θαυμάτων, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀνθρωπότητος δὲν τὸν γνώρισε καὶ παραμένει ἐκτὸς Χριστιανισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ὀνομαζομένους χριστιανοὺς πόσοι πραγματικῶς γνωρίζουν τὸ Χριστό, πόσοι τὸν πιστεύουν, τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν λατρεύουν ὡς Θεὸ καὶ Σωτῆρα τους; Τὸ παράπονο τοῦ Χριστοῦ αἰσθάνονται οἱ καρδιὲς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὸν γνώρισαν, καὶ ἐκφράζουν τὰ στόματα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι γεύθηκαν, ὅτι *«χρηστὸς ὁ Κύριος»* (Ψαλμ. λγ΄ 9, Α΄ Πέτρ. β΄ 3), γεμᾶτος καλωσύνη ὁ Κύριος.

Στίχ. 10-11: ***«Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ Πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι».***

Τὸ ***«δέ»*** τῆς φράσεως ***«ὁ δὲ Πατήρ»*** δὲν ἔχει ἀντιθετικὴ ἢ ἄλλη ἔννοια, ὅπως ἐσφαλμένως νομίζεται, ἀλλὰ σημαίνει *«ἐπίσης»*, ὅπως στὸ Ἰὼβ α΄ 10 (*«τὰ δὲ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ εὐλόγησας»*).

Μεταφράζουμε: *«Δὲν πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ εἶμαι μέσα στὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατέρας εἶνε μέσα σ᾽ ἐμένα; Τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα ἐγὼ σᾶς λέγω, δὲν λέγω ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. Ὁ Πατέρας ἐπίσης, ὁ ὁποῖος μένει μέσα μου, αὐτὸς κάνει τὰ ἔργα. Νὰ μὲ πιστεύετε, ὅτι ἐγὼ εἶμαι μέσα στὸν Πα-*

τέρα, καὶ ὁ Πατέρας μέσα σ᾿ ἐμένα. Ἀλλιῶς, νὰ μὲ πιστεύετε ἐξ αἰτίας τῶν ἰδίων τῶν ἔργων».

Συνεχίζοντας ὁ Ἰησοῦς μὲ λεπτὸ τρόπο τὸν ἔλεγχο τοῦ Φιλίππου ἐρωτᾷ: ***«Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι;»***. Τὸ ἐρώτημα ἐκφράζει ἔκπληξι, διότι ὁ Φίλιππος ἀγνοεῖ ἀλήθεια, τὴν ὁποία ἔπρεπε ἤδη νὰ γνωρίζῃ. Τὸ ἐρώτημα ἐπίσης τὴ σχέσι τοῦ Υἱοῦ μὲ τὸν Πατέρα θέτει ὡς θέμα πίστεως. Ἡ πρόθεσι ***«ἐν»*** σημαίνει *«ἐντός, μέσα»*. Τὸ ***«ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι»*** ἔχει αὐτὴ τὴν ἔννοια: *«Ἐγὼ εἶμαι μέσα στὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατέρας εἶνε μέσα σ᾿ ἐμένα»*. Αὐτὴ ἡ ἔννοια εἶνε παράδοξη. Ἄνθρωπος πρὸς ἄλλον ἄνθρωπο ἢ ἄγγελος πρὸς ἄλλον ἄγγελο δὲν θὰ ἔλεγε, «ἐγὼ εἶμαι μέσα σ᾿ ἐσένα καὶ σὺ εἶσαι μέσα σ᾿ ἐμένα». Ὁ Χριστὸς ἐκφράσθηκε παραδόξως γιὰ τὴ σχέσι του πρὸς τὸν Πατέρα, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι συμπίπτει κατὰ τὴν οὐσία μὲ τὸν Πατέρα. Μὲ ἄλλες λέξεις, ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἔχουν μία καὶ τὴν αὐτὴ οὐσία, κοινὴ οὐσία, καὶ λόγῳ τῆς ὁμοουσιότητος ἢ ἑνότητος τῆς οὐσίας τὰ δύο πρόσωπα ἀλληλοπεριχωροῦνται. Βλέπε καὶ τοὺς ὁμοίως παραδόξους λόγους τοῦ Χριστοῦ στὸ ι΄ 30 καὶ 38. Τέτοιοι λόγοι εἶνε τρανὲς ἀποδείξεις τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ κάνουν τὶς καρδιὲς τῶν πιστῶν νὰ πλημμυρίζουν ἀπὸ αἰσθήματα λατρείας πρὸς τὸ Χριστὸ καὶ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως.

Ὁ λόγος, ***«Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ᾿ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ»***, παρέχει τὴν ἐντύπωσι, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶνε κατώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἐξαρτημένος ἀπ᾿ αὐτόν. Ἀλλ᾿ αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεως τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν λέγει λόγια ἀντίθετα πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ σὲ πλήρη συμφωνία πρὸς αὐτόν. Καὶ γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι *«οὐ λαλήσει ἀφ᾿ ἑαυτοῦ»* (ιστ΄ 13), ἐννοοῦσε δὲ μ᾿ αὐτὸ τὸ λόγο, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν διαφωνεῖ, ἀλλὰ συμφωνεῖ μὲ τὸν Πατέρα πλήρως. Ἐπειδὴ ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔχουν ἑνότητα οὐσίας, ἔχουν καὶ ἑνότητα φρονήματος, θελήσεως καὶ λόγων.

Ἡ πρότασι, ***«ὁ δὲ Πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα»***, περιέχει δυσκολία. Μετὰ τὸ λόγο, ***«Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ᾿ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ»***, ἀναμενόταν νὰ λεχθῇ, «ὁ δὲ Πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς λαλεῖ τὰ ῥήματα». Ἀλλὰ δὲν ἐλέχθη «λαλεῖ τὰ ῥήματα», ἐλέχθη ***«ποιεῖ τὰ ἔργα»***. Ἡ δυσκολία αἴρεται, ἂν ἐδῶ τὸ ***«δέ»*** ἐξηγηθῇ *«ἐπίσης»*, ὅπως ἤδη εἴπαμε ἀρχικῶς, μετὰ τὴν παράθεσι καὶ πρὸ τῆς μεταφράσεως τοῦ ὑπ᾿ ὄψιν χωρίου. Ἀφοῦ στὸ χωρίο ὁ Χριστὸς προηγουμέ-

νως ἐμφάνισε τὰ ρήματά του ὡς ρήματα τοῦ Πατρός, κατόπιν μὲ τὴ σχολιαζομένη πρότασι τοῦ χωρίου ἀπὸ τὰ ρήματα μεταβαίνει στὰ ἔργα καὶ λέγει: *«Ἐπίσης ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος μένει μέσα μου, αὐτὸς κάνει τὰ ἔργα»*. Ὅπως στὰ λόγια του, ἔτσι καὶ στὰ ἔργα του ὁ Υἱὸς δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ βρίσκεται σὲ πλήρη συμφωνία πρὸς αὐτόν. Αὐτά, ποὺ κάνει ὁ Πατήρ, αὐτὰ ἐπίσης κάνει καὶ ὁ Υἱός (ε΄ 19). Ἐπειδὴ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἔχουν ἑνότητα οὐσίας, γι᾿ αὐτὸ ἔχουν καὶ ἑνότητα λόγων καὶ ἔργων.

Στὸ δεύτερο στίχο τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου ὁ Χριστὸς δὲν ἀπευθύνεται πλέον στὸ Φίλιππο ἀτομικῶς, ἀλλὰ σ᾿ ὅλους τοὺς μαθητάς. Καὶ ἐπανερχόμενος στὸ ὑψίστης σημασίας θέμα τῆς ἀλληλοπεριχωρήσεως καὶ οὐσιαστικῆς ταυτότητος Πατρὸς καὶ Υἱοῦ λέγει: ***«Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»***. Ὁ Χριστὸς ὡμίλησε στὸν κόσμο τόσο ὡραῖα, ὅσο κανεὶς ἄλλος. Τὸ ὡμολόγησαν καὶ ἐγκάθετοι τῶν ἐχθρῶν του (ζ΄ 46). Διακήρυξε, ὅτι αὐτὸς εἶνε *«ἡ ἀλήθεια»* (στίχ. 6), πρᾶγμα, τὸ ὁποῖο οὔτε τόλμησε ποτὲ οὔτε διανοήθηκε νὰ εἰπῇ κανεὶς γιὰ τὸν ἑαυτό του. Κήρυττε, ὅτι εἶνε *«ἡ ἀλήθεια»*, καὶ ἔλεγε ὁλόκληρη τὴν ἀλήθεια, ὄχι μόνο τὸ ἀκίνδυνο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπικίνδυνο μέρος τῆς ἀληθείας, μὲ συνέπεια νὰ μισῆται νὰ διώκεται καὶ νὰ ὁδηγῆται στὸ φρικτότερο θάνατο. Ὁ λόγος τοῦ Λόγου εἶνε ἀπολύτως ἀξιόπιστος. Βεβαιώνεται μὲ ὑπερφυσικὰ καὶ θεοπρεπῆ ἔργα. Καὶ ἂν δὲν μὲ πιστεύετε, εἶπε ὁ Χριστός, ἂν δὲν πιστεύετε δηλαδὴ στὸ λόγο μου, ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἔχουμε ταυτότητα οὐσίας, εἴμεθα ὁμοούσιοι, νὰ μὲ πιστεύετε γιὰ τὰ ἴδια τὰ ἔργα, τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα κάνω.

Τὰ θαύματα ἔχουν ἀποδεικτικὴ σημασία, ἀποδεικνύουν τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, καὶ γενικώτερα τὴν ἀλήθεια τῆς Πίστεώς μας. Γι᾿ αὐτὸ καλῶς στὴ Θεολογία ὑπάρχει ἡ Ἀπολογητική, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖ τὰ θαύματα ὡς τεκμήρια τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ κακῶς πολλοὶ ὑποτιμοῦν τὰ θαύματα καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ Ἀπολογητικὴ δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως, δὲν ἔχει θέσι στὴ Θεολογία. Γεννᾶται ἡ ὑποψία, μήπως οἱ ἀρνούμενοι τὴ σημασία τῆς Ἀπολογητικῆς ἀρνοῦνται, ὅπως οἱ ἄπιστοι, καὶ τὴν ὕπαρξι θαυμάτων...

Στίχ. 12-14: ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι, καὶ ὅ,τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ. Ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω».***

Τὸ ***«μείζονα»***, συγκριτικοῦ βαθμοῦ, πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ καὶ οὐδετέρου γένους τοῦ ἐπιθέτου «μέγας», σημαίνει *«μεγαλύτερα»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀληθινὰ ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ὅποιος πιστεύει σ' ἐμένα, τὰ ἔργα, ποὺ ἐγὼ κάνω, καὶ ἐκεῖνος θὰ κάνῃ, καὶ μεγαλύτερα ἀπ' αὐτὰ θὰ κάνῃ, διότι ἐγὼ πηγαίνω στὸν Πατέρα μου, καὶ ὅ,τι θὰ ζητήσετε στὸ ὄνομά μου, θὰ τὸ κάνω, γιὰ νὰ δοξασθῇ ὁ Πατέρας διὰ τοῦ Υἱοῦ. Ἐὰν κάτι ζητήσετε στὸ ὄνομά μου, ἐγὼ θὰ τὸ κάνω».*

Ὁ Χριστὸς προηγουμένως ὡμίλησε γιὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα κάνει ὁ Πατήρ (στίχ. 10). Ἀλλὰ καὶ ὁ Υἱὸς τελεῖ τὰ ἔργα κατὰ τὸ παρὸν χωρίο (στίχ. 12). Κοινὴ ἡ οὐσία ἢ θεότης τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, κοινὴ καὶ ἡ δύναμι, κοινὰ καὶ τὰ ἔργα. Μόνον ὅταν θεωροῦμε τὸ Χριστὸ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του, δυνάμεθα νὰ λέγωμε, ὅτι τελεῖ τὰ ἔργα μὲ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ.

Μεγάλα τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα τέλεσε ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν τριετία τῆς δημοσίας δράσεώς του σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. *«Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ»*, ἔλεγαν μὲ θαυμασμὸ τὰ πλήθη (Ματθ. θ' 33). *Ποτὲ δὲν παρουσιάσθηκε τέτοιο φαινόμενο στὸν Ἰσραήλ.* Ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγο ὁ Χριστὸς θὰ ἔφευγε ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Καὶ θὰ ἔπαυαν λοιπὸν νὰ γίνωνται ὑπερφυσικὰ καὶ θεοπρεπῆ ἔργα; Ὄχι βεβαίως. Ὁ Χριστὸς μὲ κατηγορηματικὸ τρόπο βεβαιώνει, ὅτι θὰ γίνωνται τέτοια ἔργα. Διὰ τῶν Ἀποστόλων; Ὄχι μόνο διὰ τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴ δύναμί του ἤδη ἔκαναν θαύματα, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα δι' ἀνθρώπων πιστευόντων στὴ θεότητά του, ὅπως δείχνει ἡ φράσι ***«ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ»***. Μεγάλα ἔργα ἔκανε ὁ Χριστός. Ἀλλὰ τί εἶπε γιὰ τὸ μέλλον, γιὰ τοὺς χρόνους μετὰ τὴν ἀνάληψί του στὸν οὐρανό; Εἶπε πρᾶγμα παράδοξο, πολὺ παράδοξο, ὅτι ὁ πιστεύων σ' αὐτὸν θὰ κάνῃ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔκανε αὐτός, καὶ μεγαλύτερα ἀπ' αὐτά! Οἱ ἀσυγκρίτως μικρότεροι ἀπὸ τὸ Χριστὸ θὰ ἔκαναν ἔργα σὰν τοῦ Χριστοῦ καὶ μεγαλύτερα! Πῶς οἱ ἀσυγκρίτως μικρότεροι θὰ ἔκαναν ἔργα μεγαλύτερα; Ὄχι μὲ δική τους δύναμι, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν δύναμι, ἀλλ' ἀδυναμία – καὶ ἀδυναμίες. Ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς ἔχει παντοδυναμία. Ὁ Χριστὸς μᾶς εἶπε: *«Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»* (ιε' 5). Ὁ δὲ Παῦλος λέγει: *«Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ»* (Φιλιπ. δ' 13).

Πιστοὶ στὸ Χριστὸ πραγματικῶς ἔκαναν θαύματα σὰν τοῦ Χριστοῦ καὶ μεγαλύτερα. Τοῦ Χριστοῦ θεράπευε *«τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ»*, τὸ ἄκρο τοῦ ἐνδύματός του (Ματθ. θ' 20, ιδ' 36). Τῶν Ἀποστόλων θεράπευε καὶ ἡ σκιά (Πράξ. ε' 15). Διαβάζοντας κανεὶς τοὺς

βίους τῶν ἁγίων βλέπει τόσο καταπληκτικὰ θαύματα, ποὺ ὑπενθυμίζουν τὸν ἐδῶ λόγο τοῦ Χριστοῦ ***«καὶ μείζονα τούτων ποιήσει»***, *καὶ μεγαλύτερα ἀπ᾽ αὐτὰ θὰ κάνῃ*.

Ἔργα ἀνώτερα τῶν σωματικῶν θεραπειῶν καὶ ἄλλων θαυμάτων, ὅπως τὰ θαύματα ἐπὶ τῆς ἄψυχης φύσεως, εἶνε τὰ θαύματα ἐπὶ τῶν ψυχῶν, ἡ μεταβολὴ ἀδίκων σὲ δικαίους, ἀσεβῶν σὲ εὐσεβεῖς, διεφθαρμένων καὶ διεστραμμένων σὲ ἐγκρατεῖς καὶ σώφρονες, μεγάλων ἁμαρτωλῶν σὲ ἁγίους, δειλῶν σὲ ἥρωες, μάρτυρες καὶ μεγαλομάρτυρες. Τέτοια δὲ θαύματα δὲν ἔγιναν σὲ ὀλίγους μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ σὲ χιλιάδες καὶ μυριάδες καὶ ἑκατομμύρια πολλά.

Ἡ τριετὴς διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶχε μεγάλο ἀποτέλεσμα· ὀλίγοι μόνον Ἰουδαῖοι πίστευσαν στὸ Χριστό. Τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου μία μόνον ἡμέρα, τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἔφερε στὴν πίστι καὶ στὴν Ἐκκλησία τρεῖς χιλιάδες ψυχές (Πράξ. β΄ 41). Οἱ Ἀπόστολοι ἐξαπολύθηκαν σὲ ὅλη τὴν τότε γνωστὴ οἰκουμένη, σαγήνευσαν, ἔπιασαν στὸ χρυσὸ δίχτυ τοῦ Εὐαγγελίου ὅ,τι ἐκλεκτὸ ὑπῆρχε στὸν κόσμο, ἵδρυσαν τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησία, ἐν μέσῳ καὶ ὑπεράνω ὅλων τῶν κρατῶν τοῦ κόσμου, καὶ ἔπειτα ἀπὸ μερικὰ ἔτη καὶ μερικὲς δεκαετίες ἀποστολικῆς δράσεως ἀριθμοῦσαν τοὺς πιστοὺς σὲ λαοὺς καὶ ἔθνη. Ὁ Χριστὸς ἔφερε στὴν πίστι ὀλίγους ἀπὸ ἕνα ἔθνος, οἱ Ἀπόστολοι ἔφεραν πολλοὺς καὶ ἀπὸ πολλὰ ἔθνη. Πολὺ μεγάλα τὰ ἐπιτεύγματα τῶν Ἀποστόλων, ἰδίως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Εἶνε τὰ μεγαλύτερα πνευματικὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ μεγαλύτερο ἐπίτευγμα καὶ θαῦμα εἶνε ἡ ἐπιστροφὴ τῶν ἐθνικῶν, καὶ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὸ δὲ τὸ ἐπίτευγμα καὶ θαῦμα συνέχισαν οἱ ἱεραπόστολοι. Ἱεραπόστολοι τοῦ Βυζαντίου ἐκχριστιάνισαν λαοὺς καὶ ἔθνη. Καὶ ἁπλοὶ ἱεροκήρυκες καὶ ἄλλοι ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας καὶ γενικώτερα πιστοὶ ἐπέτυχαν θαύματα σὲ πολλὲς ψυχὲς ἀνθρώπων. Κατὰ δὲ τὰ μαρτύρια πολλῶν μαρτύρων μετανόησαν καὶ πίστευσαν πολλοί, δήμιοι καὶ ἄλλοι, ἐνῷ κατὰ τὴ σταύρωσι τοῦ Χριστοῦ ἐκτὸς τοῦ λῃστοῦ καὶ τοῦ ἑκατοντάρχου πόσοι ἄλλοι εἶχαν ψυχικὴ ἀλλοίωσι τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου;

Τὸν παράδοξο λόγο του, ὅτι πιστοὶ ἄνθρωποι θὰ κάνουν ἔργα σὰν τὰ δικά του καὶ μεγαλύτερα, ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς αἰτιολόγησε λέγοντας, ***«ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι, καὶ ὅ,τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ»***. Τὸ ***«ὅτι»*** εἶνε αἰτιολογικό, σημαίνει *«διότι»*. Ἡ φράσι ***«ἐν τῷ ὀνόματί μου»*** δείχνει,

ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός, διότι τὰ πάντα κατὰ τὴ Γραφὴ γίνονται στὸ ὄνομα μόνο τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ ***«πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι»*** σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν μένει στὸν ᾅδη καὶ στὸν τάφο, ὅπως οἱ ἄλλοι νεκροί (Πράξ. β' 34), ἀλλ' ἀνασταίνεται καὶ πορεύεται στὸν οὐρανὸ πρὸς τὸν Πατέρα ὡς ἄνθρωπος Μεσσίας καὶ μεσίτης, διότι ὡς Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρών. Ἡ πορεία πρὸς τὸν Πατέρα του στὸν οὐρανὸ σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ δεχόταν τὴ θυσία του καὶ γι' αὐτὸ θ' ἀνασταινόταν καὶ θὰ πήγαινε στὸν Πατέρα του στὸν οὐρανό. Ἡ πορεία τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πατέρα εἶνε *«δικαιοσύνη»*, *δικαίωσι* τοῦ Χριστοῦ (ιστ' 8,10), καὶ ἐξύψωσι αὐτοῦ στὸν ὑπέρτατο βαθμό (Φιλιπ. β' 9). Ἡ δὲ σύνδεσι τῆς πορείας πρὸς τὸν Πατέρα μὲ τὴν ἐκπλήρωσι τῶν αἰτημάτων τῶν πιστῶν ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος Μεσσίας καὶ μεσίτης, λόγῳ τῆς σταυρικῆς θυσίας του καὶ τῆς παρρησίας του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ στὸν οὐρανό, εἰσακούεται *«ἐντυγχάνων»*, *μεσιτεύοντας* ὑπὲρ τῶν πιστῶν (Ἑβρ. ζ' 25), καὶ ἔτσι δίνεται δύναμι στοὺς πιστούς, ἐκπληρώνονται τὰ αἰτήματά τους καὶ γίνονται μεγάλα ἔργα, καὶ μεγαλύτερα τῶν ἔργων τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν τριετία τῆς ἐπίγειας δράσεώς του.

Τὴν ἀποχώρησί του ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο καὶ τὴν ἀνάληψί του στὸν οὐρανὸ ὁ Χριστὸς συνέδεσε μὲ τὸ συμφέρον μας. Σᾶς συμφέρει, εἶπε, νὰ ἀπέλθω ἐγώ. Ἐὰν δὲν ἀπέλθω ἐγώ, ὁ Παράκλητος δὲν θὰ ἔλθῃ σὲ σᾶς. Ἐὰν ἀπέλθω, θὰ τὸν στείλω σὲ σᾶς (ιστ' 7). Τὰ θαυμαστὰ καὶ ὑπερθαύμαστα ἔργα στὴν Ἐκκλησία ἔγιναν καὶ γίνονται στὸν κόσμο μὲ τὴ δύναμι τοῦ Παρακλήτου, τὸν ὁποῖο ἔστειλε ὁ Χριστός. Ἡ δὲ δύναμι τοῦ Παρακλήτου εἶνε καὶ δύναμι τοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ καὶ δύναμι τοῦ Πατρός. Κοινὴ ἡ θεότης Πατρός, Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος, κοινὴ καὶ ἡ δύναμι. Συνεπῶς εἶνε ὀρθὸ ὅ,τι ἤδη εἴπαμε, ὅτι δηλαδὴ πιστοὶ κάνουν μὲν ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔκανε ὁ Χριστός, καὶ ἀκόμη μεγαλύτερα, ἀλλὰ τὰ κάνουν μὲ τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ. Οἱ φράσεις ***«τοῦτο ποιήσω»*** καὶ ***«ἐγὼ ποιήσω»***, θὰ κάνω δηλαδὴ ὅ,τι ζητήσουν οἱ πιστοὶ ἄνθρωποι, δείχνουν τὴ δύναμι καὶ τὴν αὐθεντία τοῦ Χριστοῦ. Τὰ καλὰ καὶ ὑπερφυῆ ἔργα εἶνε ἔργα καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Θεότητος, καὶ γι' αὐτό, ὅπως ἡ Γραφή, ἔτσι καὶ ἐμεῖς δυνάμεθα, τὸ αὐτὸ ἔργο καὶ θαῦμα ἄλλοτε νὰ ἀποδίδωμε στὸν Πατέρα, ἄλλοτε στὸν Υἱὸ καὶ ἄλλοτε στὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Τὸ ***«ἵνα δοξασθῇ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ»*** σημαίνει, ὅτι μὲ τὰ ἔργα τοῦ Υἱοῦ δοξάζεται ὁ Πατήρ. Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶνε φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ

Πατρός, φυσικὸν εἶνε μὲ τὰ ἔργα τοῦ Υἱοῦ νὰ δοξάζεται ὁ Πατήρ. Ἀλλ᾽ ὅταν διὰ τοῦ Υἱοῦ δοξάζεται ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Πατὴρ δοξάζει τὸν Υἱό. Κοινὴ ἡ θεότης, κοινὴ καὶ ἡ δόξα Πατρός, Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος.

Γιὰ τὸ αἴτημα τῶν πιστῶν στὸ στίχ. 13 ὁ Χριστὸς εἶπε, ***«τοῦτο ποιήσω»***. Καὶ στὸ στίχ. 14 ὁ Χριστὸς λέγει πάλι, ***«ἐγὼ ποιήσω»***. Ἡ ἐπανάληψι ἔγινε γιὰ ἔμφασι. Καὶ τὸ ***«ἐγώ»*** τῆς δεύτερης φράσεως εἶνε ἐμφατικό. Ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ ἰσχυροτάτη ἔμφασι, γιὰ νὰ παράσχῃ ἰσχυροτάτη βεβαίωσι γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῶν ὑποσχέσεών του. Γι᾽ αὐτό, ὅταν ὁ Χριστὸς δίνῃ ὑπόσχεσι, νὰ εἴμεθα βέβαιοι καὶ ὑπερβέβαιοι, ὅτι θὰ τὴν ἐκπληρώσῃ.

Σ᾽ ὅποιον ἀγαπᾷ τὸ Χριστὸ κατοικεῖ ἡ Ἁγία Τριάς

Στίχ. 15-17: ***«Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ᾽ ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται»***.

Τὸ ***«ἐρωτῶ»*** σημαίνει *«παρακαλῶ»*. Τὸ ***«ὅ»*** σημαίνει *«τὸ ὁποῖο»*. Τὸ ***«Παράκλητος»*** σημαίνει *«Βοηθός»*. Τὸ ***«θεωρῶ»*** σημαίνει *«παραδέχομαι»*. Τὸ ***«γινώσκω»*** σημαίνει *«ἀναγνωρίζω»*. Στὴ φράσι ***«ὅτι παρ᾽ ὑμῖν μένει»*** τὸ ***«ὅτι»*** εἶνε τῆς ἀκολουθίας, σημαίνει *«διὰ τοῦτο, γι᾽ αὐτό»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε, τηρήσετε τὶς ἐντολές μου. Καὶ ἐγὼ θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα καὶ θὰ σᾶς δώσῃ ἄλλο Παράκλητο* (Βοηθό), *γιὰ νὰ μένῃ μαζί σας αἰωνίως, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ λάβῃ, διότι δὲν τὸ παραδέχεται καὶ δὲν τὸ ἀναγνωρίζει. Σεῖς ὅμως τὸ ἀναγνωρίζετε, γι᾽ αὐτὸ μένει κοντά σας, καὶ θὰ ἔλθῃ μέσα σας»*.

Ὁ Χριστὸς δὲν λέγει, «Ἐὰν ἀγαπᾶτε τὸν Θεόν, τηρήσατε τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ», ἀλλὰ λέγει, ***«Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε»***. Ὁ Χριστὸς ἐκφράζεται ἔτσι, διότι εἶνε Θεός, καὶ οἱ ἐντολὲς εἶνε ἰδικές του ἐντολές.

Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ συνεπάγεται τὴν τήρησι τῶν ἐντολῶν του (Α΄ Ἰωάν. ε΄ 3). Στὸ στίχ. 21 ὁ Χριστὸς λέγει, *«ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με»*. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἀδιαφορῇ καὶ δὲν τηρῇ τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἔχει ἀγάπη πρὸς τὸ Χρι-

στό. Ἐὰν ἔχῃ ἀγάπη πρὸς τὸ Χριστό, τότε ἀγωνίζεται καὶ τηρεῖ τὶς ἐντολές του. Ἐπειδὴ λοιπὸν προηγεῖται ἡ ἀγάπη καὶ ἀκολουθεῖ ἡ τήρησι τῶν ἐντολῶν, γι᾽ αὐτὸ ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, *«Ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε, τηρήσετε τὶς ἐντολές μου»*, δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀμφιβάλλει γιὰ τὴν ἀγάπη τῶν μαθητῶν του, καὶ μὲ τὴν τήρησι τῶν ἐντολῶν του ζητεῖ νὰ ἀποδείξουν, ὅτι πραγματικῶς τὸν ἀγαποῦν. Ἡ ἀμφιβολία δὲν ἁρμόζει στὸ Χριστό. Ὁ Χριστὸς γνωρίζει, ὅτι οἱ μαθηταὶ τὸν ἀγαποῦν. Καὶ θεωρώντας δεδομένη τὴν ἀγάπη τῶν μαθητῶν, μὲ τὸ λόγο του προτρέπει αὐτοὺς νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀγάπη τους μὲ τὸν ἀγῶνα τηρήσεως τῶν ἐντολῶν του. Ὁ Χριστὸς ἐκφράζεται, ὅπως καὶ ἐμεῖς ἐκφραζόμεθα σὲ πρόσωπο, ποὺ ξέρουμε, ὅτι μᾶς ἀγαπᾷ, καὶ τοῦ λέμε: «Ἐὰν μὲ ἀγαπᾷς, ἄκουσέ με. Ἀφοῦ δηλαδὴ μὲ ἀγαπᾷς, ἄκουσέ με». Ἔτσι ἐκφραζόμενοι ζητοῦμε ἀπὸ τὸν ἄλλο νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του, ὄχι ν᾽ ἀποδείξῃ, ἀφοῦ ἡ ἀγάπη του εἶνε ἀναμφισβήτητη καὶ δὲν χρειάζεται ἀπόδειξι.

Οἱ μαθηταὶ ἀγαποῦσαν τὸ Χριστὸ καὶ τήρησαν τὶς ἐντολές του. Ἐμεῖς ἀγαποῦμε τὸ Χριστὸ καὶ τηροῦμε τὶς ἐντολές του; Ἡ τήρησι τῶν ἐντολῶν εἶνε βεβαίως ἀκόλουθο τῆς ἀγάπης, ἀλλ᾽ εἶνε καὶ ἀνάλογη πρὸς τὴν ἀγάπη. Ὅποιος ἔχει μεγαλύτερη ἀγάπη πρὸς τὸ Χριστό, κάνει μεγαλύτερο ἀγῶνα καὶ τηρεῖ περισσότερο τὶς ἐντολές του. Ὅποιος ἔχει λιγώτερη ἀγάπη, κάνει λιγώτερο ἀγῶνα καὶ τηρεῖ λιγώτερο τὶς ἐντολές του. Ἂς παρακαλοῦμε τὸ Χριστὸ νὰ μᾶς δίνῃ περισσότερη ἀγάπη, γιὰ νὰ ὑπακούωμε προθυμότερα στὸ θέλημά του, ν᾽ ἀγωνιζώμεθα περισσότερο καὶ νὰ τηροῦμε τὶς ἐντολές του καλλίτερα.

Μερικοὶ τηροῦν μερικὲς ἐντολές, ἀλλὰ δὲν ἀγαποῦν τὸ Χριστό. Ἡ καρδιά τους εἶνε ψυχρὴ ἀπέναντι στὸ Χριστό. Εὐαρεστεῖται ὁ Χριστὸς σ᾽ αὐτούς; Ὄχι! Ἡ τήρησι ἐντολῶν ἔχει θρησκευτικὴ ἀξία καὶ εὐχαριστεῖ τὸ Χριστό, ἂν προέρχεται ἀπὸ πίστι καὶ ἀγάπη πρὸς αὐτόν. Εἶνε ὅμως δυνατὸ νὰ λάβῃ ὁ Κύριος ὑπ᾽ ὄψει του τὴ μερικὴ ἠθικότητα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ τοὺς μεταστρέψῃ, ὥστε νὰ τὸν ἀγαπήσουν καὶ νὰ γίνουν συνειδητοὶ χριστιανοί.

Οἱ μαθηταὶ ὀφείλουν ν᾽ ἀγαποῦν τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ τηροῦν τὶς ἐντολές του, ὁ δὲ Ἰησοῦς ὑπόσχεται στοὺς μαθητὰς μεγίστη δωρεά: ***«Ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»***.

Στὴ φράσι, ***«Ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα»***, τὸ ***«ἐρωτήσω»***, *θὰ παρακαλέσω*, δείχνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος καὶ ὡς ἄνθρωπος παρακαλεῖ τὸν Πατέρα. Τὸ δὲ ***«Πατέρα»*** δείχνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός,

ἀφοῦ ἔχει τὸ Θεὸ Πατέρα μὲ εἰδικὴ καὶ μοναδικὴ ἔννοια, ἀφοῦ δηλαδὴ εἶνε φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Κατόπιν τῆς μεσιτικῆς παρακλήσεως τοῦ Χριστοῦ ὁ Πατὴρ θὰ δώσῃ ***«ἄλλον Παράκλητον»***. ***«Παράκλητος»*** ἐδῶ, ὅπως καὶ στὸ στίχ. 26, ιε' 26, ιστ' 7, σημαίνει *«Βοηθός»*, ὅπως στὸ Πράξ. θ' 31 *«παράκλησις»* σημαίνει «βοήθεια» (*«Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι... τῇ παρακλήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπληθύνοντο»*). Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἕνας «παράκλητος», ὁ δὲ ***«ἄλλος Παράκλητος»*** εἶνε ***«τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»***, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δηλαδή. Ἡ γενικὴ ***«τῆς ἀληθείας»*** εἶνε τῆς ἰδιότητος, καὶ ἔτσι ***«τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»*** εἶνε ἰσοδύναμο πρὸς «τὸ Πνεῦμα τὸ ἀληθινόν» (Πρβλ. τὴ φράσι περὶ τοῦ Χριστοῦ, *«τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν»*, α' 9). Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε ***«τῆς ἀληθείας»***, ἀληθινό, μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε ἄκτιστο, ἀπόλυτο, Θεός, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀγγελικὰ καὶ τὰ ἀνθρώπινα πνεύματα, τὰ ὁποῖα κατὰ ἕνα τρόπο εἶνε ψεύτικα, διότι εἶνε κτιστὰ καὶ κατώτερα.

Τὸ «παράκλητος» προκειμένου περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔγινε κύριο ὄνομα, καὶ γι' αὐτὸ τὸ γράφουμε μὲ πῖ κεφαλαῖο, Παράκλητος.

Τὸν Παράκλητο, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, εἶπε ὁ Χριστός, θὰ δώσῃ ὁ Πατήρ. Δύο πρόσωπα προέρχονται ἀπὸ τὸν Πατέρα φυσικῶς, τὸ ἕνα διὰ γεννήσεως, ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἄλλο δι' ἐκπορεύσεως, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Καὶ τὰ δύο ἔδωσε γιὰ μᾶς. Πόσο μεγάλη ἡ ἀγάπη του γιὰ μᾶς!

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἐνῷ εἶνε πρόσωπο τῆς Θεότητος καὶ ἐνεργεῖ *«καθὼς βούλεται»* (Α' Κορ. ιβ' 11), γιατί δόθηκε ἀπὸ ἄλλον, ἀπὸ τὸν Πατέρα; Διότι ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα. Ὁμοίως ὁ Υἱὸς δόθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα, διότι γεννᾶται ἀπὸ τὸν Πατέρα. Μὲ ἀνθρώπινες λέξεις ἐκφράζονται ἀπερινόητες σχέσεις τῶν προσώπων τῆς Θεότητος.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, εἶπε ὁ Χριστός, θὰ δώσῃ ὁ Πατὴρ ***«ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα»***, *γιὰ νὰ μένῃ μαζί σας αἰωνίως*. Μὲ τὸ ***«ὑμῶν»*** δὲν σημαίνονται μόνον οἱ Ἀπόστολοι, σημαίνονται γενικῶς οἱ πιστοὶ ἄνθρωποι μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου (Πρβλ. τὸ *«ὑμῶν»* στὸ Ματθ. κη' 20). Ὁ Χριστὸς ἔμεινε προσκαίρως στὸν κόσμο καὶ ἀναχώρησε ἀπὸ τὸν κόσμο. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἦλθε, γιὰ νὰ μείνῃ μονίμως στὸν κόσμο. Ἔτσι ἦταν τὸ θεῖο σχέδιο. Ἔτσι ἦταν καὶ τὸ συμφέρον μας, νὰ ἀπέλθῃ ὁ Χριστός, γιὰ νὰ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος (ιστ' 7).

Τὸ ὅτι ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, θὰ μένῃ μαζὶ μὲ τοὺς πιστοὺς ἀνθρώπους μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἡ ἀλήθεια, ἡ ὀρθὴ πίστις, ἡ Ὀρθοδοξία, δὲν πρόκειται ν' ἀφανισθῇ, καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν πρόκειται νὰ καταλυθῇ. Ἡ Ὀρθοδοξία

καὶ ἡ Ἐκκλησία θὰ ὑπάρχουν πάντοτε γιὰ τὴ σωτηρία τῶν καλοπροαιρέτων καὶ ἐκλεκτῶν ἀνθρώπων.

Ἐπίσης, τὸ ὅτι ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, εἶνε μαζὶ μὲ τοὺς πιστοὺς μονίμως, αὐτὸ εἶνε μεγίστη παρηγορία καὶ χαρά, διότι εἶνε ἡ «ἐξ ὕψους», ἡ ὑψίστη, δύναμι καὶ βοήθεια. Πολλὲς οἱ θλίψεις σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, πολλὲς οἱ ἀντιξοότητες, πολλὰ τὰ προβλήματα καὶ πολλὰ τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις. Ἀλλ' ἂς μὴν ἀπελπίζεται κανεὶς χριστιανός. Στὴν Ἐκκλησία εἶνε τὸ παντοδύναμο Πνεῦμα, Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ ἐκπορευόμενος. Καὶ μὲ τὴν πίστι σ' αὐτὸ καὶ τὴν ἐπίκλησί του κάθε κακό, ὅταν εἶνε πρὸς τὸ συμφέρον μας, ἀντιμετωπίζεται. Καὶ ἂν δὲν ἔχωμε μεγάλη πίστι, ἂς τὴ ζητήσωμε ἐπιμόνως καὶ θὰ μᾶς δοθῇ. *Πάντα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.*

Ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ***«ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό»***. Ὁ ***«κόσμος»*** ἐδῶ εἶνε ἔννοια ἀντίθετη πρὸς τὴν ἔννοια «πιστοί, Ἐκκλησία». Ὁ κόσμος εἶνε ἄνθρωποι μὲ ἀντίθεο φρόνημα. Κόσμος ἄκοσμος! Αὐτὸς δὲ ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, διότι δὲν ***«θεωρεῖ»*** καὶ δὲν ***«γινώσκει»*** αὐτό. Τὸ ***«θεωρῶ»*** σημαίνει «*βλέπω μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως, πιστεύω, παραδέχομαι*». Καὶ τὸ ***«γινώσκω»*** σημαίνει «*ἀναγνωρίζω*». Τὰ δύο ρήματα ἐδῶ χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως κατὰ τὴν προσφιλῆ στοὺς Ἑβραίους συνήθεια. Κατὰ ταῦτα ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, διότι δὲν τὸ παραδέχεται καὶ δὲν τὸ ἀναγνωρίζει. Ἡ παραδοχὴ καὶ ἡ ἀναγνώρισι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶνε ἀπαραίτητη προϋπόθεσι γιὰ τὴ λῆψι του. Οἱ πιστοὶ ἔχουν αὐτὴ τὴν προϋπόθεσι. Γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του: ***«Ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται»***. Ἐδῶ τὸ ***«ὅτι»*** δὲν εἶνε αἰτιολογικό, δὲν σημαίνει «διότι», ὅπως ἐσφαλμένως νομίζεται, ἀλλ' εἶνε τῆς ἀκολουθίας, σημαίνει «*διὰ τοῦτο, γι' αὐτό*». Ὅτι δὲ τὸ ***«ὅτι»*** ἔχει καὶ αὐτὴ τὴ σημασία, τοῦτο ἀποδείξαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ Λουκ. ζ' 47 στὸ ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. Γ', σελ. 67-86. Συνεπῶς ὁ Κύριος λέγει στοὺς μαθητάς του: Σεῖς ὅμως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κόσμο, ἀναγνωρίζετε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, πιστεύετε σ' αὐτό, γ ι' α ὐ τ ὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μένει κοντά σας καὶ θὰ ἔλθῃ μέσα σας. Πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἦταν κοντὰ στοὺς πιστούς, ἀπὸ τὴν Πεντηκοστὴ δὲ καὶ ἔπειτα εἶνε μέσα στοὺς πιστούς. Ὅπως δὲ ὁ Κύριος ἐδῶ ὁμιλεῖ γιὰ ἐνοίκησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐντὸς τῶν πιστῶν, ἔτσι στὸ στίχ. 23 ὁμιλεῖ γιὰ ἐνοίκησι ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Πατρός του ἐντὸς τῶν πιστῶν. Καὶ οἱ Τρεῖς ἔρχονται καὶ

μένουν στὴν καρδιὰ καθενὸς πιστοῦ.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν δύναται νὰ λάβῃ ὁ κόσμος, εἶνε ἐπιχείρημα κατὰ τῶν αἱρετικῶν. Οἱ αἱρετικοὶ εἶνε κόσμος, δὲν εἶνε πιστοί. Καὶ συνεπῶς δὲν δύνανται νὰ ἔχουν Πνεῦμα Ἅγιο. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ὁ Θεὸς ἔστειλε στὴν Ἐκκλησία, ὄχι ἔξω τῆς Ἐκκλησίας. Κακῶς οἱ Οἰκουμενισταὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι καὶ στοὺς ἑτεροδόξους ὑπάρχει Πνεῦμα Ἅγιο.

Στίχ. 18-20: ***«Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν».***

Ἐδῶ τὸ ***«θεωρῶ»***, ὅπως θὰ ἐξηγήσωμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ χωρίου, σημαίνει *«βλέπω στὴν πρόνοια, βλέπω κάποιον στὴν πρόνοιά του γιὰ μένα»*. Ἡ λέξι ***«ἡμέρα»*** σημαίνει *«χρόνος, καιρός, ἐποχή, περίοδος»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὰ Ἡσ. μθ' 8, Β' Κορ. στ' 2, Ἑβρ. δ' 7-8. Τὸ δὲ ***«γνώσεσθε»***, μέλλων τοῦ «γινώσκω», σημαίνει *«θὰ συνειδητοποιήσετε»*.

Μεταφράζουμε: *«Δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω ὀρφανούς. Θὰ ἐπανέλθω σ' ἐσᾶς. Λίγο ἀκόμη καὶ ὁ κόσμος δὲν θὰ μὲ βλέπῃ πλέον στὴν πρόνοιά μου, ἐσεῖς ὅμως θὰ μὲ βλέπετε στὴν πρόνοιά μου, διότι ἐγὼ εἶμαι ζωὴ καὶ ἐσεῖς θὰ ἔχετε ζωή* (πνευματικὴ ζωή, ποὺ θὰ λάβετε ἀπὸ μένα). *Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ θὰ συνειδητοποιήσετε ἐσεῖς, ὅτι ἐγὼ εἶμαι στὸν Πατέρα μου, καὶ ἐσεῖς σ' ἐμένα, καὶ ἐγὼ σ' ἐσᾶς»*.

Σὲ λίγο ὁ Χριστός, πρῶτα λόγῳ τοῦ θανάτου καὶ ἔπειτα λόγῳ τῆς ἀναλήψεως στὸν οὐρανό, θὰ ἔφευγε καὶ θ' ἀποχωριζόταν ἀπὸ τὴν ἱερὴ ὁμάδα τῶν μαθητῶν του. Κάθε χωρισμὸς προσφιλῶν προσώπων εἶνε ἀνεπιθύμητος καὶ προκαλεῖ λύπη. Πόσο μᾶλλον ὁ χωρισμὸς τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοὺς μαθητάς του! Γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς ἐν ὄψει τοῦ χωρισμοῦ παρηγορεῖ καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς μαθητάς του λέγοντας σ' αὐτούς: ***«Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς»***. *Δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω ὀρφανούς*. Ὁ Χριστὸς εἶνε πατέρας καὶ οἱ μαθηταὶ τέκνα του, προσφιλέστατα τέκνα. Μὲ τρυφερωτάτη γλῶσσα τοὺς προσφώνησε προηγουμένως: *«Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι»* (ιγ' 33). *Παιδάκια μου, ἀκόμη γιὰ λίγο θὰ εἶμαι μαζί σας*. Καὶ τώρα μὲ τὴν πατρικὴ στοργή του ὑπόσχεται σ' αὐτούς, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀφήσῃ ὀρφανούς.

Ἀλλ' ἀφοῦ θὰ ἔφευγε γιὰ τὸν οὐρανό, πῶς δὲν θὰ τοὺς ἄφηνε ὀρφανούς; Δὲν θὰ τοὺς ἄφηνε ὀρφανούς, διότι συντόμως θὰ ἐρχόταν

πρὸς αὐτοὺς πάλι. ***«Ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς»***, εἶπε. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐρχόταν πρὸς αὐτοὺς πάλι; Κατὰ μία ἑρμηνεία θὰ ἐρχόταν πάλι μετὰ τὴν τριήμερη ἀνάστασί του. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία δὲν εἶνε ἱκανοποιητική. Διότι μετὰ τὴν ἀνάστασί του ὁ Χριστὸς ἔμεινε στὴ γῆ σαράντα μόνον ἡμέρες, καὶ μάλιστα ὄχι μαζί τους, ὅπως προηγουμένως, ἀλλ' ἐκτάκτως ἐμφανιζόμενος σ' αὐτούς, μένοντας μαζί τους πρὸς ὥραν, καὶ κατόπιν γινόμενος ἄφαντος ἀπ' αὐτούς. Κατ' ἄλλη ἑρμηνεία ὁ Χριστὸς θὰ ἐρχόταν στοὺς μαθητάς του πάλι μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἑρμηνεία αὐτὴ εἶνε βεβαίως καλλίτερη, ἀλλ' ὄχι πλήρως ἱκανοποιητική. Διότι ὁ Χριστὸς εἶπε ***«Ἔρχομαι»***, ἔρχομαι ἐγώ· δὲν εἶπε, «Ἔρχεται ἄλλος ἀντὶ ἐμοῦ».

Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ, ***«Ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς»***, εἶνε ἄλλη. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἦλθε βεβαίως καὶ κατῴκησε ἐντὸς τῶν Ἀποστόλων, καὶ γενικώτερα ἔρχεται καὶ κατοικεῖ ἐντὸς τῶν πιστῶν, στὴν καρδιὰ ἑκάστου πιστοῦ. Μόλις προηγουμένως ὁ Χριστὸς γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶπε: *«Παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται»* (στίχ. 17). Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ δικό του πρόσωπο ὁ Χριστὸς ἐν σχέσει πρὸς τὸν πιστὸ ἔπειτα ἀπὸ λίγο λέγει: *«Ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν»* (στίχ. 21). Σ' ἐκεῖνον δηλαδή, ὁ ὁποῖος μὲ ἀγαπᾷ καὶ τὸν ὁποῖον ἀγαπῶ, θὰ ἐμφανίσω τὸν ἑαυτό μου. Τὸ δὲ σπουδαιότερο, ἔπειτα ἀπὸ λίγο πάλι ὁμιλεῖ γιὰ ἐρχομὸ καὶ κατοίκησι τοῦ προσώπου του καὶ τοῦ προσώπου τοῦ Πατρὸς στὸν πιστό: *«Πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν»* (στίχ. 23). *Θὰ ἔλθωμε πρὸς αὐτόν, καὶ θὰ κατοικήσωμε σ' αὐτόν.* Γιὰ τὴν κατοίκησι τοῦ Χριστοῦ στὶς καρδιὲς τῶν πιστῶν βλέπε καὶ Ἐφεσ. γ΄ 17. Ἀλλ' ἀφοῦ καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος ἔρχονται καὶ κατοικοῦν μέσα στοὺς πιστούς, γιατί νὰ μὴ δεχθοῦμε, ὅτι μὲ τὸ λόγο του, ***«Ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς»***, ὁ Χριστὸς ἐννοεῖ, ὅτι ἔρχεται στοὺς πιστοὺς ὁ ἴδιος, προσωπικῶς; Ἀφοῦ ἔρχεται ὁ ἴδιος, προσωπικῶς, καὶ κατοικεῖ μέσα στὶς καρδιές, γιατί στὸ λόγο του νὰ δίνωμε τὴν ἔννοια, ὅτι ἔρχεται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;

«Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με». Τὸ ***«θεωρῶ»***, τὸ ὁποῖον ἐδῶ χρησιμοποιεῖται δύο φορές, σημαίνει *«βλέπω»*. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς στὴν πρώτη περίπτωσι τὸ ρῆμα τοῦτο χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοια τοῦ «βλέπω σωματικῶς, μὲ τὰ μάτια τοῦ σώματος» καὶ στὴ δεύτερη περίπτωσι μὲ τὴν ἔννοια τοῦ «βλέπω πνευματικῶς, μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς». Ἔτσι δὲ προκύπτει τὸ ἑξῆς νόημα: Σὲ λίγο φεύγω ἀπὸ τὴ γῆ, καὶ ὁ κόσμος δὲν θὰ μὲ βλέπῃ πλέ-

ον μὲ τὰ μάτια τοῦ σώματος, ἀφοῦ δὲν θὰ ὑπάρχω σωματικῶς στὴ γῆ, ἀλλὰ σεῖς, οἱ πιστοί, θὰ μὲ βλέπετε μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς.

Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία σὲ μᾶς δὲν φαίνεται ἱκανοποιητικὴ γιὰ δύο λόγους. Πρῶτον μέν, διότι τὸ αὐτὸ ρῆμα, τὸ ***«θεωρῶ»***, δὲν ἐκλαμβάνεται μὲ τὴν αὐτὴ ἔννοια ἀπὸ τοὺς ἑρμηνευτὰς σ' ἀμφότερες τὶς περιπτώσεις, ἀλλὰ μὲ ἄλλη ἔννοια ἐκλαμβάνεται στὴν πρώτη περίπτωσι καὶ μὲ ἄλλη στὴ δεύτερη. Δεύτερον δέ, διότι μετὰ τὴν πρότασι, ***«ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με»***, ἡ αἰτιολογία, ***«ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε»***, δὲν εἶνε νοητή. Ἂν λεγόταν, «σεῖς θὰ μὲ βλέπετε (μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς), διότι ἔχετε πίστι», ἡ αἰτιολογία θὰ ἦταν νοητή. Τώρα ἡ αἰτιολογία δὲν εἶνε νοητή, γίνεται ὅμως νοητή, ἂν τὸ ρῆμα ***«θεωρῶ»*** ἐκλάβωμε σὲ ἄλλη ἔννοια, τὴν ὁποία ἐμεῖς βρίσκουμε στὸ συνώνυμο *«ὁρῶ»* στὸ Ματθ. κγ' 38-39 καὶ στὸ παράλληλο Λουκ. ιγ' 35. Ἐκεῖ ἡ ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους κατὰ τὴ γνώμη μας εἶνε ἡ ἑξῆς: Ἐπειδὴ πολλὲς φορὲς θέλησα νὰ σᾶς βοηθήσω καὶ νὰ σᾶς προστατεύσω, ἀλλὰ σεῖς δὲν θελήσατε, δὲν ἀνταποκριθήκατε στὴ στοργὴ καὶ στὴ φροντίδα μου γιὰ σᾶς, φθάνοντας στὸ τέλος τῆς ἀποστολῆς μου στὴ γῆ φεύγω καὶ σᾶς ἐγκαταλείπω. Ἀπὸ τώρα δέ, ποὺ φεύγω, καὶ στὸ ἑξῆς *«οὐ μή με ἴδητε»*, δὲν θὰ μὲ ἰδῆτε στὴν πρόνοιά μου, δὲν θὰ ἔχετε τὴν προστασία μου, ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ καιρός, ποὺ θὰ μὲ ἀναγνωρίσετε ὡς Μεσσία.

Κατ' αὐτὴ τὴν ἑρμηνεία τῶν χωρίων Ματθ. κγ' 38-39 καὶ Λουκ. ιγ' 35, τὸ *«ὁρῶ»* σημαίνει *«βλέπω στὴν πρόνοια, βλέπω κάποιον στὴν πρόνοιά του γιὰ μένα»*. Αὐτὴ δὲ τὴ σημασία τοῦ *«ὁρῶ»* ἔχει καὶ τὸ συνώνυμο ***«θεωρῶ»*** στὸ στίχ. 19 τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου, καὶ μ' αὐτὴ τὴ σημασία προκύπτει εὐστοχωτάτη ἑρμηνεία: Λίγο ἀκόμη καὶ φεύγω ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ὁ ἄπιστος κόσμος δὲν θὰ μὲ βλέπῃ πλέον στὴν πρόνοιά μου, δὲν θὰ ἔχῃ πλέον τὴν προστασία μου καὶ τὴ βοήθειά μου, σεῖς ὅμως, οἱ πιστοί, θὰ μὲ βλέπετε στὴν πρόνοιά μου, θὰ ἔχετε τὴν προστασία μου καὶ τὴ βοήθειά μου, διότι ἐγὼ ζῶ, εἶμαι ἡ ζωή, καὶ θὰ δώσω σὲ σᾶς ζωή, πνευματικὴ ζωή, καὶ θὰ ζῆτε καὶ σεῖς.

Στὴ φράσι τοῦ Χριστοῦ ***«ἐγὼ ζῶ»***, τὸ ***«ζῶ»*** ἔχει ἀπόλυτη ἔννοια, ὅπως ἀπόλυτη ἔννοια ἔχει τὸ *«εἰμι»* στὴ φράσι *«ἐγώ εἰμι»* (η' 24, 28, ιγ' 19). Ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ ὤν»* καὶ *«ὁ ζῶν»*. Γι' αὐτὸ τὴ φράσι ***«ἐγὼ ζῶ»*** ἐμεῖς ἐξηγοῦμε *«ἐγὼ εἶμαι ἡ ζωή»*. Ἡ δὲ φράσι ***«καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε»*** προφανῶς συνδέεται κατ' ἔννοιαν μὲ τὴν προηγουμένη φράσι ***«ἐγὼ ζῶ»***. Ὁ Χριστὸς λέγει δηλαδή: Ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἡ ζωή, γι' αὐτὸ καὶ σεῖς θὰ ἔχετε ἀπὸ μένα ζωή.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ζωὴ καὶ δίνει ζωή, εἶνε ὁ Ζωοδότης. Δίνει δὲ ὁ Κύριος ζωή, πνευματική, αἰώνια καὶ ἀληθινὴ ζωή, δυνάμει τῆς σταυρικῆς θυσίας του. Ἀγαποῦμε τὴν ἀληθινὴ ζωή; Ἂς ἀγαποῦμε τὸν Ζωοδότη. Καὶ ὅσο περισσότερο τὸν ἀγαποῦμε, τόσο περισσότερη ἀληθινὴ ζωὴ μᾶς δίνει. Ὁ Χριστὸς ἦλθε καὶ θυσιάσθηκε, γιὰ νὰ ἔχωμε, κατὰ τὸ λόγο του, ζωή, καὶ περίσσευμα ζωῆς (ι΄ 10). Τὴν ἀληθινὴ ζωή, τὴν ὁποία τώρα δίνει ὁ Ζωοδότης στὶς ψυχὲς τῶν πιστῶν, κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία καὶ τὴν κοινὴ ἀνάστασι τῶν νεκρῶν θὰ δώσῃ καὶ στὰ σώματα τῶν πιστῶν, ζωοποιώντας καὶ ἀνασταίνοντας αὐτὰ μὲ ἔνδοξη ἀνάστασι.

«Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς κλπ.**»**. Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς του, καὶ γενικώτερα βεβαίως πρὸς τοὺς πιστούς, σημαίνει, ὅτι ἐκεῖνο τὸν καιρό, τὸν καιρὸ τῶν νέων σχέσεων Χριστοῦ καὶ πιστῶν, ὁ ὁποῖος θὰ ἄρχιζε μετὰ τὴν ἀνάστασι καὶ ἰδίως μετὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστή, καὶ ὁ Χριστὸς θὰ ἔδινε στοὺς πιστοὺς τὴ νέα ζωή, οἱ πιστοὶ μαζὶ μὲ τὴ νέα ζωὴ θ᾽ ἀποκτοῦσαν καὶ μεγαλύτερη γνῶσι. Ζώντας ἐντόνως τὴ νέα ζωὴ θὰ καταλάβαιναν καὶ θὰ συνειδητοποιοῦσαν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ***«Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν»***. Αὐτὸς ὁ λόγος ἀναφέρεται πρῶτα μὲν στὴ σχέσι Χριστοῦ καὶ Πατρός, ἔπειτα δὲ στὴ σχέσι Χριστοῦ καὶ πιστῶν. Ὡς πρὸς τὴν πρώτη σχέσι, ὁ Χριστὸς εἶνε στὸν Πατέρα μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ὡς φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς εἶνε μέσα στὸν Πατέρα. Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε, *«ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»* (στίχ. 11), *ἐγὼ εἶμαι μέσα στὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ εἶνε μέσα σὲ μένα*. Τὰ δύο πρόσωπα ἀλληλοπεριχωροῦνται, ἄρα ἔχουν μία καὶ τὴν αὐτὴ οὐσία, εἶνε ὁμοούσια. Ὡς πρὸς τὴ δεύτερη σχέσι, οἱ πιστοὶ εἶνε στὸ Χριστὸ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι συνδέονται στενῶς μὲ τὸ Χριστό, ἀφοῦ πιστεύουν σ᾽ αὐτόν, τὸν ἀγαποῦν, εἶνε παραδομένοι σ᾽ αὐτὸν καὶ ἐκτελοῦν τὸ θέλημά του. Οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ βιώνουν τὸ γεγονός, ὅτι ἀνήκουν στὸ Χριστό, εἶνε *«οἱ τοῦ Χριστοῦ»* (Γαλ. ε΄ 24), οἱ ἄνθρωποι τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ Χριστὸς εἶνε στοὺς πιστοὺς μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε μέσα στοὺς πιστούς, κατοικεῖ μέσα στὶς καρδιές τους, συμφώνως πρὸς τὸ λόγο στὸ στίχ. 23 καὶ τὸ λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου στὸ Ἐφεσ. γ΄ 17.

Ἡ βίωσι τῆς νέας ζωῆς κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ συνειδητοποίησι τῆς σχέσεως Πατρὸς καὶ Χριστοῦ ἀφ᾽ ἑνός, Χριστοῦ καὶ πιστῶν ἀφ᾽ ἑτέρου, πράγματα περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ στὸ παρὸν χωρίο ὁ Χριστός, στὴ μνήμη μας ἀνακαλοῦν τὸν ὅμοιο λόγο τοῦ Χρι-

στοῦ στὸ στ' 57, *«ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ»*, *ἐγὼ ζῶ ἐξ αἰτίας τοῦ Πατρός, καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ μὲ τρώγῃ, θὰ ζῇ ἐξ αἰτίας μου*. Τὸ αὐτὸ σχῆμα σχέσεων καὶ στὰ δύο χωρία: Πατὴρ – Χριστός – πιστοί. Ὁ Χριστὸς ἔχει ζωὴ ἐξ αἰτίας τῆς ἑνότητός του μὲ τὸν Πατέρα, οἱ πιστοὶ ἔχουν ζωὴ ἐξ αἰτίας τῆς ἑνώσεώς τους μὲ τὸ Χριστό.

Ὅσοι εἶνε μακριὰ ἀπὸ τὸ Χριστό, αὐτοὶ βρίσκονται σὲ κατάστασι, ποὺ δὲν ἀξίζει νὰ ὀνομάζεται ζωή, ἀλλὰ ψευτοζωή, ἢ μᾶλλον θάνατος. Καὶ ἡ κατάστασι αὐτὴ γίνεται χειρότερη, πολὺ χειρότερη, καὶ ἀτελεύτητη, ὅταν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπέρχωνται ἀμετανόητοι ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Θέλουν οἱ ἀποστάτες ἀπὸ τὸ Θεὸ ζωή, ἀληθινὴ καὶ αἰώνια ζωή; Ἂς ἀλλάξουν πορεία. Ἂς μὴ βαδίζουν ὁδὸ ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὸ Χριστό, ἀλλ' ἂς κάνουν στροφὴ ἑκατὸν ὀγδόντα μοιρῶν καὶ ἂς βαδίσουν ὁδὸ προσεγγίσεως στὸ Χριστό. Ὄχι δὲ μόνο προσεγγίσεως στὸ Χριστό, ἀλλ' ἑνώσεως μὲ τὸ Χριστό.

Ἡ ἕνωσι ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν πίστι καὶ τὴν ἀγάπη ἐκ μέρους των πρὸς τὸ Χριστό, μὲ τὴν προσφορὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς Θείας Κοινωνίας ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ πρὸς αὐτούς. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἑνώνεται μὲ τὸ Χριστό, αἰσθάνεται νὰ σφύζῃ καὶ νὰ σκιρτᾷ μέσα του νέα ζωή, τὴν ὁποία ὁ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος οὔτε ν' ἀπολαύσῃ, ἀλλ' οὔτε νὰ ὑποπτευθῇ δύναται. Ὁμιλοῦμε γιὰ ἄγνωστο Θεὸ ὡς πρὸς τοὺς ἀπίστους. Ἂς ὁμιλήσωμε καὶ γιὰ ἄγνωστο ἄνθρωπο. Στὴν ἐσωτερική, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐξωτερικὴ ζωὴ τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου, τοῦ συνειδητοῦ χριστιανοῦ, τοῦ μετόχου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς νέας ζωῆς, τοῦ ἁγίου, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ θαυματουργὸς καὶ μάρτυς καὶ μεγαλομάρτυς, ὅπως ἔγιναν ἑκατομμύρια πιστοί, συμβαίνουν τέτοια πράγματα, τὰ ὁποῖα γιὰ τοὺς κοσμικοὺς καὶ ἀπίστους εἶνε ἀσύλληπτα καὶ ἄγνωστα, θεωροῦνται ἀπίθανα καὶ ἀπίστευτα. Ὄντως ὁ πιστὸς στοὺς κοσμικοὺς καὶ στοὺς ἀπίστους εἶνε ὁ ἄγνωστος ἄνθρωπος! Τὸ λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος μὲ ἄλλα λόγια: *«Ὁ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται»* (Α' Κορ. β' 15). *Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ἑρμηνεύει μὲν κάθε ἄνθρωπο, ἀλλ' ὁ ἴδιος δὲν ἑρμηνεύεται ἀπὸ κανένα*. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τοὺς ἀπνευματίστους ἀνθρώπους δὲν κατανοεῖται καὶ δὲν ἑρμηνεύεται, ἀλλὰ παρερμηνεύεται, καὶ ἔτσι σ' αὐτοὺς μένει ἄγνωστος. Βλέπε καὶ Α' Ἰωάν. γ' 1. Ὅταν ὁ ἀπνευμάτιστος ἄνθρωπος θὰ γνωρίσῃ τὸ Χριστό, τὸν μεγάλο ἄγνωστο, τότε θὰ γνωρίσῃ καὶ τὸν ἄνθρωπο τοῦ Χριστοῦ, τὸν μικρότερο ἄγνωστο.

Στίχ. 21: ***«Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν».***

Μεταφράζουμε: *«Ὅποιος κρατεῖ τὶς ἐντολές μου καὶ τὶς ἐφαρμόζει, ἐκεῖνος μόνο μὲ ἀγαπᾷ. Ὅποιος δὲ μὲ ἀγαπᾷ, θ' ἀγαπηθῇ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, καὶ ἐγὼ θὰ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ θὰ παρουσιάσω σ' αὐτὸν τὸν ἑαυτό μου».*

Ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος θὰ ἔλεγε, «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν». Ὁ Χριστὸς ἐκφράζεται ἀλλιῶς, διότι εἶνε Θεός, οἱ ἐντολὲς εἶνε δικές του, καὶ ἡ τήρησι τῶν ἐντολῶν δείχνει τὴν ἀγάπη πρὸς αὐτόν. Ἡ ἀλήθεια τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ προκύπτει ἀπὸ ἀναρίθμητα χωρία τῆς Γραφῆς κατὰ πολλοὺς τρόπους, ὄχι μόνο μὲ τὸν τρόπο τῆς σαφοῦς καὶ τῆς ρητῆς μαρτυρίας.

«Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου» σημαίνει: Ὅποιος ἔχει στὴ γνῶσι του τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ, ὅποιος τὶς γνωρίζει, ὅποιος τὶς κατέχει, ὅποιος τὶς κρατεῖ καὶ δὲν τὶς ἀπορρίπτει. Πολλοὶ δὲν γνωρίζουν καλῶς, δὲν κατέχουν τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ, διότι δὲν ἐνδιαφέρονται νὰ μάθουν τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ.

Ὑπάρχουν π.χ. καὶ ἄνθρωποι, βαπτισμένοι χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι νομίζουν, ὅτι ἡ πορνεία δὲν εἶνε ἁμαρτία καὶ δὲν ὑπάρχει σχετικὴ ἐντολή! Κάποιος ἐξομολογούμενος σ' ἕνα ἅγιο πνευματικό, ὅταν ἐρωτήθηκε ἂν πορνεύῃ καὶ ἀπάντησε, ὅτι πορνεύει, ὁ δὲ πνευματικὸς τοῦ εἶπε, ὅτι αὐτὸ εἶνε ἁμαρτία, καὶ τοῦ ἐπέβαλε κάποιο ἐπιτίμιο, ἐξεπλάγη! Καὶ ἔφυγε ἀμέσως ὠργισμένος ἀπὸ τὸ ἐξομολογητήριο, ἔσπευσε στὸν Ἐπίσκοπο καὶ διαμαρτυρήθηκε ἐντόνως λέγοντας: «Αὐτὸς ὁ παπᾶς, δέσποτα, δὲν ξέρει νὰ ἐξομολογῇ, θεωρεῖ καὶ τὴν πορνεία ἁμαρτία, νὰ τὸν καταργήσῃς»!

Ὑπάρχουν πολλοί, οἱ ὁποῖοι νομίζουν, ὅτι οἱ ἐκτρώσεις δὲν εἶνε φόνοι καὶ δὲν ἀπαγορεύονται!

Πολλοὶ ἄλλοι πάλι γνωρίζουν τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν τὶς ἐγκολπώνονται, δὲν τὶς κρατοῦν, ἀλλὰ τὶς ἀπορρίπτουν.

Ὑπάρχουν καὶ θρησκευτικοὶ μὲν τύποι, ἀλλὰ νοσηροί, ποὺ ἀντιλήψεις καὶ ἐντολὲς ἀνθρώπων θέτουν ὑπεράνω τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἐνῷ π.χ. ὁ Χριστὸς ἔδωσε τὴ σωτήρια ἐντολὴ νὰ κοινωνοῦμε τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα του, κατὰ δὲ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ οἱ χριστιανοὶ κοινωνοῦσαν συχνά, καὶ κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες οἱ πιστοὶ πρέπει νὰ κοινωνοῦν συχνά, ἐκτὸς καὶ ἂν ἔχουν

κώλυμα, πολλοὶ κληρικοὶ διδάσκουν, ὅτι μόνο τρεῖς-τέσσερες φορὲς τὸ ἔτος πρέπει νὰ κοινωνοῦμε. Ἐπίσης, ἐνῷ τὸ Σάββατο δὲν εἶνε ἡμέρα νηστείας, ἐκτὸς ἑνός, τοῦ Μεγάλου, κληρικοὶ ἀρνοῦνται τὴν Κυριακὴ νὰ μεταδώσουν τὴ Θεία Κοινωνία στοὺς πιστούς, ἐπειδὴ δὲν νήστευσαν τὸ Σάββατο. Βγαίνουν στὴν ὡραία πύλη μὲ τὸ Ἅγιο Δισκοπότηρο, λένε, *«Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε»,* καὶ ἀμέσως στρέφουν καὶ ἐπανέρχονται στὸ ἱερὸ βῆμα, χωρὶς νὰ κοινωνήσουν κανένα. Τὸ *«προσέλθετε»* ἑρμηνεύουν «ἀπέλθετε»! Γνωρίζουμε ἀρχιερέα καὶ πνευματικό του τέκνο ἱερομόναχο, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ὁ ἀφορισμὸς ἀπὸ ἀρχιερεῖς, καὶ ἄδικος ἂν εἶνε, ἰσχύει, «πιάνει»! Μερικοὶ ἐπίσης λαϊκοὶ θέτουν τὴ γνώμη πνευματικῶν πατέρων καὶ ἐπισκόπων ὑπεράνω τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Νοσηρὸς λαϊκὸς τύπος σὲ θεολόγο, ὁ ὁποῖος μὲ σαφῆ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου τὸν συμβούλευε τί νὰ κάνῃ σὲ κάποια δύσκολη περίπτωσι, εἶπε σὲ ὕφος ἔντονο: «Δὲν ξέρω τί λὲς ἐσὺ καὶ τί λέει τὸ Εὐαγγέλιο. Ἐγὼ ἔχω ἐμπιστευθῆ τὴν ψυχή μου στὸν πνευματικό μου. Καὶ θὰ κάνω ὅ,τι θὰ μοῦ εἰπῇ ὁ πνευματικός μου»! Μπροστὰ στὸ ράσο, τὸ καλυμμαῦχι, τὸν καλογερικὸ σκοῦφο καὶ τήν... ὁσιακὴ μορφὴ τοῦ παπούλη τὸ Εὐαγγέλιο καὶ ὁ Χριστὸς ἐκμηδενίζονται! Γι' αὐτοὺς τοὺς νοσηροὺς τύπους ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, *«μάτην σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων»* (Ματθ. ιε' 9, Μάρκ. ζ' 7). *Ψευδῶς μὲ σέβονται, ἀφοῦ ἀκολουθοῦν διδασκαλίες, ποὺ εἶνε ἐντολὲς ἀνθρώπων.*

Οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουν νὰ ἐνδιαφέρωνται, γιὰ νὰ μαθαίνουν καὶ νὰ ἔχουν στὴ γνῶσι καὶ στὴν κατοχή τους τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ βεβαίως αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. Οἱ ἐντολὲς δίνονται γιὰ νὰ ἐφαρμόζωνται. ***«Ὁ τηρῶν»*** σημαίνει *«Ὁ ἐφαρμόζων».* Τὸ ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ κατέχῃ ὁ ἄνθρωπος τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ ἀγώνας νὰ τὶς ἐφαρμόζῃ, αὐτὸ εἶνε ἡ ἀπόδειξι, ὅτι ἀγαπᾷ τὸ Χριστό. Λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος: *«Ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς ἐν τῇ μνήμῃ του, καὶ τηρῶν αὐτὰς ἐν τῇ ζωῇ του· ὁ ἔχων αὐτὰς διὰ στόματος, καὶ τηρῶν αὐτὰς ἠθικῶς· ὁ ἔχων αὐτὰς ἐν τῇ ἀκοῇ, καὶ τηρῶν αὐτὰς ἐν τῇ πράξει· ἢ ὁ ἔχων αὐτὰς ἐν τῇ πράξει, καὶ τηρῶν αὐτὰς ἐν ἐπιμονῇ».* Ἐδῶ ὁ ἱερὸς Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας ὁμιλεῖ περὶ «ἐπιμονῆς». Ἐπειδὴ ἡ τήρησι τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ ἀπαιτεῖ ἀγῶνα, τὸν εὐγενέστερον ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος διεξάγεται στὸ στάδιο τῶν ἀρετῶν, ὁ δὲ ἀγώνας εἶνε κόπος, κακοπάθεια καὶ θυσία, καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἔρχεται ὁ πειρασμὸς νὰ διακόψῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ κανεὶς τὸν ἀγῶνα, γι' αὐτὸ συνιστᾶται ἐπιμονή, ὄχι διακοπὴ καὶ ἐγκατάλειψι τοῦ ἀγῶνος. Ὁ ἐπιμένων νικᾷ.

«Ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου». Κανονικῶς ἀναμενόταν νὰ εἰπῇ ὁ Χριστός, «Ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπ' ἐμοῦ». Ἀλλ' ἐκφράσθηκε ἀλλιῶς, γιὰ νὰ δείξῃ πόσο εὐχαριστεῖται ὁ Πατήρ, ὅταν ἀγαποῦμε τὸν Υἱό του, τὸ ἄλλο ἐγώ του. Στὸ ιστ' 27 ὁ Υἱὸς λέγει στοὺς μαθητάς του: *«Ὁ Πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε». Ὁ Πατὴρ σᾶς ἀγαπᾷ, διότι σεῖς ἔχετε ἀγαπήσει ἐμένα.*

Στὴ συνέχεια τοῦ λόγου του ὁ Χριστὸς λέγει, ***«καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν».*** Καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν τήρησι τῶν ἐντολῶν ἀποδεικνύει τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸν Υἱό–Χριστό. Βεβαίως τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἀναφέρεται ἐδῶ, διότι ἐδῶ ὁ λόγος εἶνε γιὰ τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα τῆς Θεότητος.

Στὸ τέλος τοῦ λόγου του στὸν παρόντα στίχο ὁ Χριστὸς γι' αὐτόν, ὁ ὁποῖος τὸν ἀγαπᾷ, δίνει ὑπόσχεσι, ἡ ὁποία προκαλεῖ ἰδιαίτερη αἴσθησι καὶ ἐντύπωσι, ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ ἀπορία ὡς πρὸς τὴν ἔννοιά της. Λέγει: ***«Καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν».*** *Καὶ θὰ ἐμφανίσω σ' αὐτὸν τὸν ἑαυτό μου.* Πῶς ἐννοεῖται ἡ ἐμφάνισι τοῦ Χριστοῦ, ἐμφάνισι ὄχι μόνο σ' ἕνα ἄνθρωπο ἐκτάκτως, ἀλλὰ σὲ κάθε ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸ Χριστό, σ' ὅλους δηλαδὴ τοὺς πιστούς; Ἡ ἐν λόγῳ ἐμφάνισι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸ στίχ. 23, εἶνε προσωπικὴ ἐμφάνισι ἢ παρουσία, ἀλλ' ἀόρατη, πνευματική. Εἶνε παρουσία στὸ ἐσωτερικὸ τῶν πιστῶν, στὶς καρδιές. Τὸ ***«ἐμφανίσω ἐμαυτόν»*** φαίνεται ν' ἀντίκειται πρὸς τὴν ἔννοια τοῦ ἀοράτου καὶ ἀναμέναμε νὰ σημαίνῃ ὁρατὴ παρουσία, ὀφθαλμοφανῆ. Ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ ἡ Γραφὴ ὁμιλεῖ περὶ ἐμφανίσεως τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία ἐννοεῖται ὡς ἀόρατη (Σοφ. Σολ. α' 2, Ἡσ. ξε' 1, Ρωμ. ι' 20). Πάντως ὅμως τὸ ***«ἐμφανίσω ἐμαυτόν»***, ἐπειδὴ ἐδῶ σημαίνει προσωπικὴ παρουσία, παρουσία αὐτοῦ τούτου τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἐντὸς τῶν πιστῶν, καὶ συνεπῶς ὄχι ὀφθαλμοφανῆ παρουσία, γι' αὐτὸ καλλίτερο εἶνε νὰ μὴν ἀφήνεται ἀμετάφραστο, οὔτε νὰ μεταφράζεται «θὰ φανερώσω τὸν ἑαυτό μου», ἀλλὰ νὰ μεταφράζεται *«θὰ παρουσιάσω τὸν ἑαυτό μου»* ἢ *«θὰ παρουσιασθῶ»*. Ἔτσι καὶ τὸ *«μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν»* τοῦ ἑπομένου στίχ. 22 καλλίτερο εἶνε νὰ μεταφράζεται «πρόκειται νὰ παρουσιάσῃς τὸν ἑαυτό σου» ἢ «πρόκειται νὰ παρουσιασθῇς».

Στίχ. 22: ***«Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης· "Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;"».***

Τὸ ***«γέγονεν»***, παρακείμενος τοῦ «γίγνομαι», σημαίνει «*ἔχει γίνει, ἔχει συμβῆ· ἔγινε, συνέβη*». Τὸ ***«ὅτι»*** ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀκολουθίας καὶ τὸ ἀποδίδουμε μὲ τὸ «*καί*», τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπίσης τὴν ἔννοια τῆς ἀκολουθίας, σημαίνει «καὶ γι' αὐτό».

Μεταφράζουμε: «*Τοῦ λέγει ὁ Ἰούδας, ὄχι ὁ Ἰσκαριώτης: "Κύριε, τί συνέβη καὶ* (=καὶ γι' αὐτό) *πρόκειται νὰ παρουσιάσῃς σ' ἐμᾶς τὸν ἑαυτό σου καὶ ὄχι στὸν κόσμο;"*».

Ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ Χριστοῦ γεννήθηκαν ἀπορίες. Καὶ τρεῖς μαθηταὶ προηγουμένως, πρῶτα ὁ Πέτρος (ιγ' 37), ἔπειτα ὁ Θωμᾶς (ιδ' 5) καὶ κατόπιν ὁ Φίλιππος (ιδ' 8), διέκοψαν τὸν Κύριο καὶ ἐξέφρασαν τὶς ἀπορίες τους, ἐπιθυμώντας νὰ μάθουν τὴν ἔννοια ὡρισμένων λόγων τῆς ὁμιλίας του. Τέταρτος δὲ τώρα μαθητὴς διακόπτει ἐπίσης τὸ Χριστὸ καὶ ὑποβάλλει ἐρώτημα. Τὸ ὅτι δὲ στοὺς μαθητὰς οἱ ὁμιλίες τοῦ Χριστοῦ γεννοῦσαν ἀπορίες καὶ οἱ μαθηταὶ ἐξέφραζαν τὶς ἀπορίες τους, αὐτὸ ἦταν εὐχάριστο σημεῖο, σήμαινε, ὅτι οἱ μαθηταὶ παρακολουθοῦσαν τὶς ὁμιλίες τοῦ Διδασκάλου μὲ ἐνδιαφέρον. Καλοὶ μαθηταὶ οἱ ἕνδεκα! Καὶ γενικῶς καλοὶ μαθηταὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅσοι διαβάζουν Γραφὲς καὶ ἀκούουν κηρύγματα καὶ ἔχουν ἀπορίες καὶ ὑποβάλλουν ἐρωτήματα πρὸς λύσι τῶν ἀποριῶν τους. Ἀντιθέτως, ὅσοι δὲν ἔχουν ἀπορίες καὶ δὲν ὑποβάλλουν ἐρωτήματα ἐν σχέσει πρὸς τὰ πράγματα τῆς ἁγίας μας Θρησκείας, αὐτοὶ δὲν ἔχουν πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ προκαλοῦν ἀπογοήτευσι στοὺς συνειδητοὺς χριστιανούς, καὶ μάλιστα στοὺς διδασκάλους τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ τέταρτος μαθητής, ὁ ὁποῖος διέκοψε τὸν Κύριο γιὰ νὰ ἐκφράσῃ ἀπορία καὶ ὑποβάλῃ ἐρώτημα, ἦταν ὁ Ἰούδας. Ἀλλ' ὄχι ὁ κακὸς Ἰούδας. Ὁ κακὸς Ἰούδας δὲν εἶχε πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα, ὅπως εἶχαν οἱ καλοὶ μαθηταί, ἀλλ' εἶχε ἐνδιαφέρον μόνο γιὰ ἀργύρια. Καὶ ἐξ αἰτίας τῆς φιλαργυρίας του εἶχεν ἐξέλθει ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, εἶχεν ἀποκοπῆ ἀπὸ τὴν ἱερὴ ὁμάδα τους, καὶ βάδιζε μέσα στὸ σκότος πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὴν προδοσία (ιγ' 30). Ὁ Ἰούδας, ὁ ὁποῖος διέκοψε τὸν Ἰησοῦ γιὰ νὰ ὑποβάλῃ ἐρώτημα, ἦταν καλὸς μαθητής. Καὶ ὁ εὐαγγελιστής, μὴ θέλοντας οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ συγχυθῇ μὲ τὸν προδότη ὁ καλὸς αὐτὸς μαθητής, μόλις ἀνέφερε τὸ ὄνομά του Ἰούδας, ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ, ***«οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης»***, *ὄχι ὁ Ἰσκαριώτης*. Ὁ καλὸς Ἰούδας εἶνε ὁ Ἰούδας ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου (Λουκ. στ' 16, Πράξ. α' 13), ὁ ὁποῖος ὠνομαζόταν καὶ Θαδδαῖος καὶ Λεββαῖος (Ματθ. ι' 3, Μάρκ. γ' 18).

Τὸ ὄνομα Ἰούδας ὑπῆρξε ἔνδοξο. Ὁ πατριάρχης Ἰακὼβ γιὰ τὸν Ἰούδα εἶπε προφητικῶς τὰ ὡραιότερα λόγια: *«Ἰούδα, σὲ αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου* κλπ.» (Γεν. μθ΄ 8-12). *«Πρόδηλον ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ Κύριος ἡμῶν»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Ἑβρ. ζ΄ 14). Ἡρωικὸς καὶ ἔνδοξος ἦταν ὁ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος. Ὁ Ἰούδας ὁ ἀδελφόθεος ἔγραψε τὴ δυνατώτερη Καθολικὴ Ἐπιστολὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐναντίον τῶν αἱρετικῶν. Ἰούδας ὠνομαζόταν καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀποστόλους, ὁ ἀλλιῶς ὀνομαζόμενος Θαδδαῖος καὶ Λεββαῖος. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ Ἰούδας ὠνομαζόταν καὶ ὁ προδότης μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὄνομα Ἰούδας ἀπέβη ἀποτρόπαιο, βδελυκτό, ἀπαίσιο. Καὶ σὲ κανένα χριστιανὸ δὲν δίνεται ὡς βαπτιστικὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἰδιαζόντως μισητὴ ἡ προδοσία. Καὶ ἐνῷ κανεὶς δὲν δέχεται νὰ ὀνομασθῇ Ἰούδας, δικαίως οἱ προδότες χαρακτηρίζονται Ἰοῦδες, ἰδίως οἱ προδότες τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων. Οἱ Οἰκουμενισταί, οἱ σύγχρονοι αὐτοὶ προδότες τῆς Πίστεως, ἄρα καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεως, εἶνε ἄξιοι τοῦ χαρακτηρισμοῦ Ἰοῦδες καὶ τῆς ἐκείνου καταδίκης, ἐὰν μείνουν ἀμετανόητοι, ὅπως ἐκεῖνος.

Ὁ Κύριος κήρυττε, ὅτι ἦλθε στὸν κόσμο, γιὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμο (Ἰωάν. γ΄ 16-17, ιβ΄ 46-47 κ.ἄ.). Καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κήρυττε τὴν παγκοσμιότητα τοῦ Μεσσία καὶ τῆς βασιλείας του (Γεν. κβ΄ 18, Ψαλμ. οα΄ 17, Ἠσ. β΄ 2, ια΄ 10, μ΄ 5, ξε΄ 1 κ.ἄ.). Ὁ καλὸς δὲ Ἰούδας ἢ Θαδδαῖος ἢ Λεββαῖος ὡρμήθηκε ἀπ᾿ αὐτὰ τὰ λόγια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ *«ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν»* τοῦ προηγουμένου στίχ. 21. Καὶ νομίζοντας, ὅτι ἀρχικὸς σκοπὸς ἦταν νὰ ἐμφανισθῇ ὁ Κύριος μελλοντικῶς στὸν κόσμο κατὰ τρόπο ὀφθαλμοφανῆ, ὅπως στὸ Μωυσῆ (Ἐξόδ. λγ΄ 13, 18), ἀλλὰ κάτι συνέβη καὶ ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς μεταβλήθηκε καὶ ἔτσι ὁ Κύριος δὲν θὰ ἐμφανιζόταν στὸν κόσμο, γιὰ νὰ τὸν πείσῃ, ἀλλὰ στοὺς μαθητάς του μόνο, ὑπέβαλε τὸ ἐρώτημα: ***«Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;»***. Ὁ Ἰούδας δηλαδὴ εἶχε τὴν πεπλανημένη γνώμη, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἐμφανιζόταν σ᾿ ὅλο τὸν κόσμο ὀφθαλμοφανῶς, καὶ ὅτι ἡ βασιλεία του στὸν κόσμο θὰ ἦταν κοσμική. Τὴν αὐτὴ δὲ γνώμη εἶχαν βεβαίως καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταί. Αὐτὴ δὲ ἡ γνώμη καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν μαθητῶν περὶ ὁρατῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο ὑπενθυμίζει τὸ λόγο πρὸς αὐτὸν τῶν ἀδελφῶν του, *«Φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ»* (ζ΄ 4). Πόσο μετέβαλε τοὺς μαθητὰς καὶ ἀποστόλους ὁ ἐρχομὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστή! *«Εὐλογητὸς εἶ, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἁλιεῖς ἀναδείξας, καταπέμψας*

αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον». Ἐμεῖς ὅμως καὶ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ πολλὲς φορὲς δημιουργοῦμε στοὺς ἑαυτούς μας δυσκολίες καὶ προβλήματα, διότι παρανοοῦμε τὴν πνευματικὴ φύσι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. Ἂς παρακαλοῦμε τὸν Παράκλητο, τὸν Βοηθό, νὰ μᾶς βοηθῇ· ἂς παρακαλοῦμε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα νὰ μᾶς δίνῃ πνευματικότητα, γιὰ νὰ μὴ παρανοοῦμε τὴν πνευματικὴ φύσι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

Στίχ. 23: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν».***

Τὸ ***«ἐλευσόμεθα»***, μέλλων τοῦ «ἔρχομαι», σημαίνει *«θὰ ἔλθωμε».* Τὸ ***«μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν»*** σημαίνει *«θὰ μείνωμε μονίμως σ' αὐτόν, θὰ κατοικήσωμε σ' αὐτόν».*

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς καὶ τοῦ εἶπε: Ἐὰν κανεὶς μὲ ἀγαπᾷ, θὰ τηρήσῃ τὸ λόγο μου, καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ ἀγαπήσῃ αὐτόν, καὶ θὰ ἔλθωμε πρὸς αὐτὸν καὶ θὰ κατοικήσωμε σ' αὐτόν».*

Στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰούδα ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπαντᾷ μὲν ἀμέσως, ἀπαντᾷ ὅμως ἐμμέσως. Καὶ πρῶτα ἀναφέρει τὴν ἀγάπη καὶ τὴν τήρησι τοῦ λόγου του, τῶν ἐντολῶν του δηλαδή, ὡς αἰτία τῆς θείας ἐμφανίσεως. Ἀγάπη καὶ τήρησι ἐντολῶν συνδέονται ἀρρήκτως. Γιὰ τὴν ἄρρηκτη δὲ σχέσι ἀγάπης καὶ τηρήσεως ἐντολῶν ὡμίλησεν ὁ Ἰησοῦς στοὺς στίχ. 15 καὶ 21, ὁμιλεῖ δὲ καὶ τώρα. Ἡ ἐπανάληψι πολὺ σημαντικῶν πραγμάτων δίνει σ' αὐτὰ ἔμφασι. Στὸ στίχ. 21 ὁ Ἰησοῦς εἶπε: *«Ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου».* Καὶ τώρα ἐκφράζεται ὁμοίως: ***«Ἐάν τις ἀγαπᾷ με... καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν».*** Ἐπανάληψι πάλι βαρυσήμαντης ἐννοίας. Στὴν ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Υἱὸ δὲν ἀνταποκρίνεται μόνον ὁ Υἱός, ἀνταποκρίνεται καὶ ὁ Πατήρ. Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν Υἱό, δὲν ἀγαπᾶται μόνον ἀπὸ τὸν Υἱό, ἀγαπᾶται καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα. Ἡ δὲ ἀγάπη τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν ἐκλεκτὸ αὐτὸ ἄνθρωπο γίνεται ἄλλη αἰτία τῆς θείας ἐμφανίσεως. Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα: *«Παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται»* (στίχ. 17), *μένει κοντά σας, καὶ θὰ ἔλθῃ μέσα σας.* Ἀπὸ τὴν Πεντηκοστὴ καὶ ἔπειτα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔρχεται καὶ κατοικεῖ οὐσιωδῶς, ὡς πρόσωπο, μέσα στοὺς πιστούς, μέσα στὶς καρδιές τους. Τώρα δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὸν Πατέρα του λέγει ὡς πρὸς τὸν πιστό: ***«Πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν».*** *Θὰ ἔλθωμε*

πρὸς αὐτὸν καὶ θὰ κατοικήσωμε σ' αὐτόν. Ὄχι λοιπὸν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μόνο, ἀλλὰ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατὴρ ἔρχονται καὶ κατοικοῦν ἐντὸς ἑκάστου πιστοῦ ὡς πρόσωπα. Ὅπου ἄλλωστε εἶνε τὸ ἕνα πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶνε καὶ τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα, ἀχωρίστως ἑνωμένα μαζί του. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἔννοια τῆς θείας ἐμφανίσεως. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ πραγματικῆς παρουσίας, ἀλλ' ἐντὸς τῶν καρδιῶν, ἀόρατης, ὄχι ὁρατῆς, ὅπως νόμιζε ὁ Ἰούδας. Καὶ ὄχι στὸν κόσμο, ἀλλὰ μόνο στοὺς πιστούς.

Ὁ λόγος, ***«πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν»***, εἶνε ὑψίστη διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς πιστούς.

Γιὰ τὸν ἑαυτό του εἶνε ὑψίστη διακήρυξι, διότι μὲ τοὺς πληθυντικοὺς ***«ἐλευσόμεθα»*** καὶ ***«ποιήσομεν»*** ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του συντάσσει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, ὅπως κατὰ τὴν κατώτερη φύσι του, τὴν ἀνθρωπίνη, μὲ τοὺς πληθυντικοὺς *«προσκυνοῦμεν»* καὶ *«οἴδαμεν»* στὸ δ' 22 συντάσσει τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς Ἰουδαίους. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Χριστὸς ὡς Υἱὸς εἶνε ἴσος μὲ τὸν Θεὸ Πατέρα, ἰσόθεος (ι' 30, Φιλιπ. β' 6), καὶ ὡς ἄνθρωπος εἶνε ἴσος μὲ ἡμᾶς. Ἐπίσης τὸ ***«μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν»***, *θὰ κατοικήσωμε σ' αὐτόν*, δεικνύει, ὅτι ὁ Υἱὸς ἔχει τὸ ἰδίωμα τῆς πανταχοῦ παρουσίας, ἀφοῦ δύναται νὰ εἶνε στὶς καρδιὲς ὅλων τῶν πιστῶν, καὶ ἄρα εἶνε Θεός.

Ὁ λόγος, ***«πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν»***, εἶνε ὑψίστη διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τοὺς πιστούς, διότι συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο, καὶ πρὸς τὸν ὅμοιο λόγο περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος *«ἐν ὑμῖν ἔσται»* (στίχ. 17), οἱ πιστοὶ ἀξιώνονται τῆς ὑψίστης τιμῆς νὰ ἔρχωνται καὶ νὰ κατοικοῦν μέσα τους ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὅλη ἡ Ἁγία Τριάς. Τὸ σῶμα κάθε πιστοῦ γίνεται ναὸς καὶ μοναστήρι τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖο δὲν χωρεῖ τὸ σύμπαν, χωρεῖ ἡ καρδιὰ κάθε πιστοῦ. Κενὸ αἰσθάνεται ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ γεμίζει ἡ καρδιὰ τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Ὄχι ἁπλῶς μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν βασιλεὺς θὰ ἐρχόταν νὰ μείνῃ μία, ἔστω, ἡμέρα στὴν ταπεινὴ καλύβη ἑνὸς πτωχοῦ, πόσο μεγάλη τιμὴ γιὰ τὸν πτωχὸ θὰ ἦταν αὐτό, καὶ πόση συγκίνησι θὰ προκαλοῦσε στὴν ψυχή του! Καὶ τί εἶνε ἕνας βασιλεὺς τῆς γῆς ἐνώπιον τοῦ οὐρανίου Βασιλέως, τοῦ παντοδυνάμου δημιουργοῦ καὶ κυβερνήτου τοῦ σύμπαντος, τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων καὶ Κυρίου τῶν κυριευόντων;

Πόσο πολὺ ἀγαπᾷ καὶ πόσο πολὺ τιμᾷ ὁ Ὕψιστος τὸν μικρὸ καὶ

ταπεινὸ ἄνθρωπο! Ποτὲ ὁ μικρὸς καὶ ταπεινός, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος δὲν θὰ φανταζόταν, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἐρχόταν νὰ κατοικήσῃ μέσα του, ὅπως ποτὲ ἡ Παναγία δὲν θὰ φανταζόταν, ὅτι θὰ φιλοξενοῦσε στὴν κοιλία της τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, τὸν Κύριο καὶ Θεό. Ἡ σκέψι τῆς Παναγίας, ὅτι σκήνωσε στὴ μήτρα της ὁ ἴδιος ὁ Θεός, συνέτριβε τὴν ψυχὴ τῆς Παναγίας. Καὶ ἡ σκέψι τοῦ πιστοῦ, ὅτι κατοικεῖ μέσα του ὁ ἴδιος ὁ Θεός, συντρίβει τὴν ψυχὴ τοῦ πιστοῦ. Ἡ δὲ συντριβὴ γίνεται μεγαλύτερη, ὅταν ὁ πιστὸς ἔχῃ πολὺ ἁμαρτωλὸ παρελθὸν καὶ σκέπτεται, ὅτι ἡ Ἁγία Τριὰς ἦλθε καὶ κατοικεῖ μέσα σ᾽ ἕνα μεγάλο ἁμαρτωλό, μέσα σ᾽ ἕνα σῶμα, ποὺ δούλευσε ἄλλοτε στὴν πορνεία, στὴ μοιχεία, στὴν ἀσέλγεια, στὴν ἀκολασία! Τρελλαίνεται κανείς, ὅταν σκέπτεται καὶ ἐμβαθύνῃ στὸ μυστήριο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους! Τρέλλα τὰ καθ᾽ ἡμᾶς, ναὶ τρέλλα, ἁγία τρέλλα!

Θεέ μας! Σὺ μᾶς ἀγάπησες μὲ ἀγάπη μεγαλύτερη ἀπὸ τὸν ὠκεανό, μεγαλύτερη ἀπὸ τὸν οὐρανό. Καὶ ἂν ἐμεῖς σὲ ἀγαπήσωμε μὲ ὅλη τὴν καρδιά μας, συγκρίνεται ἡ ἀγάπη μας πρὸς τὴ δική σου ἀγάπη; Εἶνε ἡ ἀγάπη μας τὸ ἕνα μυριοστὸ τῆς δικῆς σου ἀγάπης; Ὦ Θεέ μας, Πατήρ, Υἱὸς καὶ Πνεῦμα! Εἶσαι τόσο μεγάλος, εἴμεθα τόσο μικροί, καὶ ὅμως μᾶς ἔκανες καὶ μᾶς κάνεις τόσο μεγάλη τιμή, ποὺ ἰλιγγιᾷ ὁ νοῦς μας, ὅταν τὴ σκεπτώμεθα.

Στίχ. 24: *«Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με Πατρός»*.

Τὸ ***«οὐκ ἔστιν ἐμός»*** σημαίνει *«δὲν εἶνε δικός μου»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὅποιος δὲν μὲ ἀγαπᾷ, δὲν τηρεῖ τοὺς λόγους μου. Ὁ δὲ λόγος, ποὺ ἀκούετε, δὲν εἶνε δικός μου, ἀλλὰ τοῦ Πατέρα, ποὺ μὲ ἔστειλε»*.

Ὁ καλὸς Ἰούδας ρώτησε, γιατί ὁ Ἰησοῦς θὰ ἐμφάνιζε τὸν ἑαυτό του στοὺς μαθητάς του, καὶ ὄχι στὸν κόσμο (στίχ. 22). Ὁ δὲ λόγος τοῦ Ἰησοῦ στὸν προηγούμενο στίχ. 23, *«Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει* κλπ.», εἶνε ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα περὶ ἐμφανίσεως στοὺς μαθητὰς καί, γενικώτερα, στοὺς δικούς του μόνο: Θὰ ἐμφανισθῶ, καθὼς ὁ Πατέρας μου, στοὺς δικούς μου, διότι αὐτοὶ μὲ ἀγαποῦν καὶ τηροῦν τὸ λόγο μου, τὶς ἐντολές μου. Στὸν παρόντα δὲ στίχ. 24 ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ»***, εἶνε ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰούδα περὶ μὴ ἐμφανίσεως στὸν κόσμο: Δὲν θὰ

ἐμφανισθῶ στὸν κόσμο, διότι ὁ κόσμος δὲν μὲ ἀγαπᾷ καὶ δὲν τηρεῖ τοὺς λόγους μου, τὶς ἐντολές μου. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν ἀγαπητός. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἀγαπητὸς τῶν ἀγαπητῶν. Καὶ ὅποιος δὲν ἀγαπᾷ τὸ Χριστὸ καὶ δὲν ἔχει τὸ τεκμήριο τῆς ἀγάπης, τὴν τήρησι τῶν ἐντολῶν του, αὐτὸς εἶνε χυδαία ψυχὴ καὶ ἀνάξιος τοῦ Χριστοῦ, ἄξιος δὲ ἀναθεματισμοῦ. *«Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα!»* (Α΄ Κορ. ιστ΄ 22). Πόσοι δὲ λεγόμενοι χριστιανοὶ σήμερα ἀγαποῦν τὴ γυναῖκα ποὺ τοὺς ἔδωσε ὁ Χριστός, ἀγαποῦν τὰ παιδιὰ ποὺ τοὺς ἔδωσε ὁ Χριστός, ἀγαποῦν τὰ ἀγαθὰ ποὺ τοὺς ἔδωσε ὁ Χριστός, ἔγινε ἄνθρωπος καὶ σταυρώθηκε γι᾽ αὐτοὺς ὁ Χριστός, καὶ ὅμως αὐτοὶ δὲν ἀγαποῦν τὸ Χριστό, εἶνε ψυχροὶ ἀπέναντί του, οἱ καρδιές τους εἶνε φλογερὲς γιὰ ἄλλα πρόσωπα καὶ πράγματα, ἀλλὰ γιὰ τὸ Χριστὸ εἶνε ψυγεῖα! Πῶς τέτοιες ὑπάρξεις, χυδαῖες, κτηνώδεις, νὰ μὴν εἶνε ἀναθεματισμένες;

Γιὰ νὰ δείξῃ ὁ Χριστὸς πόσο σοβαρὸ πρᾶγμα εἶνε τοῦτο, τὸ νὰ μὴ τὸν ἀγαπᾷ δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλείψεως τῆς ἀγάπης νὰ μὴ τηρῇ τοὺς λόγους του, τὶς ἐντολές του, λέγει γιὰ τὸ λόγο, ὁ ὁποῖος ἔβγαινε ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ περιλάμβανε τὶς ἐντολές του, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρώτη εἶνε ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης: ***«Καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με Πατρός»***. *Ὁ δὲ λόγος, τὸν ὁποῖον ἀκούετε, δὲν εἶνε δικός μου, ἀλλὰ τοῦ Πατέρα, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε.* Καὶ ἄλλοτε ὁ Χριστὸς γιὰ τὸ λόγο καὶ τὴ διδασκαλία του ἐκφράσθηκε, ὅπως ἐκφράζεται ἐδῶ (ζ΄ 16, η΄ 28, ιβ΄ 49). Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε λόγος τοῦ Πατρὸς μὲ διπλὴ ἔννοια· καὶ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι, ἀφοῦ ὡς Υἱὸς γεννᾶται ἀπὸ τὸν Πατέρα, λαμβάνει ὅλα, ὅσα ἔχει ὁ Πατέρας, ἄρα καὶ τὸ λόγο, καὶ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ὡς ἄνθρωπος ἔλαβε τὸ λόγο ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε στὸν κόσμο ὡς Μεσσία. Περισσότερο δὲ φαίνεται, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπέδωσε τὸ λόγο του στὸ Θεὸ Πατέρα μὲ τὴ δεύτερη ἔννοια, ὡς ἄνθρωπος-Μεσσίας, δηλώνοντας ἔτσι, ὅτι ὁ λόγος του δὲν εἶνε ἀνθρώπινος, ἀλλὰ θεῖος, καὶ τονίζοντας ἔτσι, ὅτι, ὅσοι δὲν τὸν ἀγαποῦν καὶ δὲν τηροῦν τὸ λόγο του, παραβαίνουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ Πατρός, καὶ δὲν ἀγαποῦν καὶ καταφρονοῦν τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ Πατέρα, ὑποπίπτοντας σὲ βαρυτάτη ἀσέβεια.

Γέμισε ἡ ἐποχή μας ἀπὸ ἀσεβεῖς. Καὶ ὅσοι πιστοί, ἂς κάνωμε καὶ τὴ συντομωτάτη αὐτὴ προσευχή: Κύριε, κάνε τοὺς ἀσεβεῖς εὐσεβεῖς. Καὶ τοὺς εὐσεβεῖς κάνε εὐσεβεστέρους. Καὶ ὅλους ἐλέησε καὶ σῶσε.

Ὁ Παράκλητος διδάσκει καὶ ὑπενθυμίζει

Στίχ. 25-26: ***«Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων· Ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν».***

Τὸ ***«πέμψει»***, μέλλων τοῦ «πέμπω», σημαίνει *«θὰ στείλῃ»*.

Μεταφράζουμε: *«Αὐτὰ σᾶς εἶπα κατὰ τὸ χρόνο, ποὺ ἔμενα κοντά σας. Ὁ δὲ Παράκλητος* (ὁ Βοηθός), *τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ποὺ θὰ στείλῃ ὁ Πατὴρ στὸ ὄνομά μου, ἐκεῖνος θὰ σᾶς διδάξῃ ὅλα καὶ θὰ σᾶς ὑπενθυμίσῃ ὅλα, ὅσα σᾶς εἶπα»*.

Τὸ ***«παρ' ὑμῖν μένων»*** ἀναφέρεται στὴν τριετία καὶ πλέον, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς ἔμενε μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του καὶ οἱ μαθηταὶ ἄκουαν τὴ διδασκαλία του. Τὸ δὲ ***«Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν»*** κατὰ μία ἑρμηνεία σημαίνει ὅσα ὁ Χριστὸς εἶπε κατὰ τὴν τελευταία ἑσπέρα, τὴν ἑσπέρα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Κατ' ἄλλη ἑρμηνεία σημαίνει ὅσα μὲν εἶπε κατὰ τὴν τελευταία νύκτα, ἀλλὰ στὰ ὁποῖα ἐνσωματώνονται ὅλα, ὅσα μέχρι τότε δίδαξε τοὺς μαθητάς. Καὶ κατὰ τρίτη ἑρμηνεία σημαίνει ὅλα, ὅσα ἐξ ἀρχῆς τῆς δημοσίας δράσεώς του δίδαξε τοὺς μαθητάς. Σ' ἐμᾶς φαίνεται καλλίτερη ἡ τρίτη ἑρμηνεία. Τὸ δὲ νόημα τοῦ ὅλου λόγου τοῦ Χριστοῦ στὸ στίχ. 25 εἶνε τοῦτο: Ἡ διδασκαλία μου κατὰ τὸ διάστημα τῆς σωματικῆς παραμονῆς μου κοντά σας βαίνει πρὸς τὸ τέλος. Σὲ λίγο ἀποχωριζόμεθα καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ στὸ Ματθ. κ' 20, *«Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»* δὲν ἔρχεται σ' ἀντίφασι πρὸς τὸ λόγο του, ὅτι ἀποχωρίζεται ἀπὸ τοὺς μαθητάς του καὶ πορεύεται πρὸς τὸν Πατέρα. Ἀναχωρεῖ σωματικῶς ἀπὸ τὸν κόσμο ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ μένει πνευματικῶς στὸν κόσμο μαζὶ μὲ τοὺς δικούς του ὡς Θεός.

Στοὺς μαθητὰς τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν θὰ ἔμενε πλέον κοντά τους, ἀλλὰ σὲ λίγο θὰ ἀναχωροῦσε, ἀσφαλῶς προξενοῦσε λύπη. Ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τὸν Διδάσκαλο ἦταν ὀδυνηρὸς γιὰ τοὺς μαθητάς. Ἀλλ' ἔρχεται ὡς παρηγορία στοὺς μαθητὰς ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸν ἐρχομὸ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Παρακλήτου, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Παράκλητος, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, εἶνε πρόσωπο, ὅπως δείχνει τὸ ὄνομά του, ἡ ἀντωνυμία ***«ἐκεῖνος»*** καὶ τὰ ρήματα ***«διδάξει»*** καὶ ***«ὑπομνήσει»***. Καὶ δὲν εἶνε πρόσωπο κατώτερο τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ἴσο πρὸς

αὐτόν. Κατὰ τὸ ιστ' 7 συνέφερε νὰ ἀπέλθῃ ὁ Υἱός, γιὰ νὰ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος. Ἀλλ' ἂν ὁ Παράκλητος ἦταν κατώτερος τοῦ Υἱοῦ, δὲν θὰ συνέφερε νὰ ἀπέλθῃ ὁ ἀνώτερος, γιὰ νὰ ἔλθῃ ὁ κατώτερος. Ὅπως ὁ Υἱὸς εἶνε Κύριος καὶ Διδάσκαλος (ιγ' 13), ἔτσι καὶ ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, εἶνε *«Κύριος»* (Β' Κορ. γ' 16-18 κ.ἄ.) καὶ Διδάσκαλος, ἀφοῦ περὶ αὐτοῦ ὁ Χριστὸς λέγει, ὅτι ***«διδάξει πάντα»***. Καὶ ὁ Θεὸς Πατέρας διδάσκει, καὶ ὁ Υἱὸς διδάσκει, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα διδάσκει, διότι οἱ Τρεῖς εἶνε μία οὐσία, μία θεότης καὶ κυριότης.

Γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα λέγει ὁ Χριστός, ***«ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου»***, *τὸ ὁποῖο θὰ στείλῃ ὁ Πατὴρ στὸ ὄνομά μου*. Ἡ φράσι ***«ἐν τῷ ὀνόματί μου»*** κατὰ μία γνώμη σημαίνει «ἀντὶ ἐμοῦ». Φεύγω δηλαδὴ ἐγώ, ὁ Χριστός, καὶ ἀντὶ ἐμοῦ θὰ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Κατ' ἄλλη γνώμη, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶπε, *«Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν»* (ιδ' 16), ἡ φράσι ***«ἐν τῷ ὀνόματί μου»*** σημαίνει, ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὸν Πατέρα γίνεται κατόπιν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς θελήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡς μέσο τῆς φανερώσεως τοῦ Χριστοῦ. Καὶ κατ' ἄλλη ἄποψι ἡ ἐν λόγῳ φράσι σημαίνει, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀποστέλλεται ἀπὸ τὸν Πατέρα «ἐν σχέσει πρὸς ἐμένα καὶ πρὸς τὴ φανέρωσί μου», γιὰ νὰ δικαιώσῃ δηλαδὴ ἐμένα καὶ τὸ ἔργο μου, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶμαι Θεὸς καὶ τὸ ἔργο μου εἶνε θεῖο. Πιθανώτερη θεωρεῖται ἡ τελευταία γνώμη. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἐκληφθῇ ἡ φράσι ***«ἐν τῷ ὀνόματί μου»***, ἀφοῦ κατὰ τὴ Γραφὴ τὰ πάντα γίνονται ἐν ὀνόματι μόνο τοῦ Θεοῦ, αὐτὴ ἡ φράσι ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός. Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἢ ὁ Μωυσῆς ἢ ὁ Παῦλος οὐδέποτε θὰ ἔλεγε, «Ὁ Πατὴρ θὰ στείλῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐν τῷ ὀνόματί μου». Τέτοιος λόγος θὰ ἦταν μεγάλη ἀσέβεια.

Κατὰ τὸ ἐξεταζόμενο χωρίο καὶ ἄλλα, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀποστέλλει ὁ Πατήρ. Ἀλλὰ κατὰ τὰ χωρία ιε' 26 καὶ ιστ' 7, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀποστέλλει ὁ Υἱός. Ὡς πρὸς τὴν ἐκπόρευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, αὐτὴ ἀναφέρεται σὲ σχέσι προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐσωτερικῶς τῆς θεότητος καὶ γίνεται ἀπὸ τὸν Πατέρα (ιε' 26). Ὡς πρὸς δὲ τὴν πέμψι ἢ ἀποστολὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, αὐτὴ ἀναφέρεται σὲ σχέσι τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐξωτερικῶς τῆς θεότητος, πρὸς τὸν κόσμο, καὶ γίνεται καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἀπὸ τὸν Υἱό. Ὅ,τι ἐνεργεῖ ὁ Πατὴρ πρὸς τὸν κόσμο, ἐνεργεῖ καὶ ὁ Υἱός.

Τὸ ***«διδάξει πάντα»*** ἀνακαλεῖ στὴ μνήμη τὸν ἄλλο λόγο τοῦ Χριστοῦ περὶ τοῦ Πνεύματος τῆς ἀληθείας, *«ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν*

ἀλήθειαν» (ιστ' 13). Πάνσοφος καὶ ἀλάθητος Διδάσκαλος τῆς ἀληθείας τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Διδακτικὸ τὸ Πνεῦμα καὶ ἀποκαλυπτικὸ μυστηρίων. *«Ἡμῖν ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ. Τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ* (γνωρίζει), *καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ* (Πατρός)», λέγει ὁ ἀπόστολος (Α' Κορ. β' 10). Λέγει ἐπίσης ὁ ἀπόστολος: *«Λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς Πνεύματος Ἁγίου»* (Α' Κορ. β' 13). Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δίδαξε τοὺς ἀποστόλους ***«πάντα»***, ὅλα τὰ ἀναγκαῖα στὸ ἔργο τους, δίδαξε καὶ ὅσα δὲν εἶπε ὁ Χριστὸς σ' αὐτούς, διότι δὲν μποροῦσαν τότε νὰ *«βαστάσουν»* (ιστ' 12), νὰ ἐννοήσουν καὶ νὰ συγκρατήσουν. Καὶ ὅλους τοὺς πιστοὺς διδάσκει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ἐμμέσως διὰ τῶν ἀποστόλων, καὶ ἀμέσως διὰ φωτισμοῦ.

Πολλὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, ἰδίως δυσνόητα, δὲν μπόρεσαν νὰ ἐννοήσουν καὶ νὰ συγκρατήσουν οἱ ἀπόστολοι στὴ μνήμη τους. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος εἶπε περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ***«ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν»***, *θὰ σᾶς ὑπενθυμίσῃ ὅλα, ὅσα σᾶς εἶπα.* Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ δίδαξε καὶ ὑπέμνησε, ὑπενθύμισε τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἐκπλήρωσι τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Χριστοῦ φαίνεται κατὰ θαυμαστὸ τρόπο στὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, καὶ μάλιστα στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου, τὸ ὁποῖο περιέχει τὶς ἐκτενεῖς ὁμιλίες τοῦ Χριστοῦ. Ἀνθρωπίνως ἦταν ἀδύνατο νὰ συγκρατήσῃ κανεὶς στὴ μνήμη του καὶ νὰ καταγράψῃ μὲ πιστότητα, ἔπειτα μάλιστα ἀπὸ δεκαετίες, ἀκόμη καὶ ἀνθρώπινα λόγια, ποὺ ἐλέχθησαν σὲ περίοδο τριῶν καὶ πλέον ἐτῶν, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ τὰ λόγια ἦταν πολὺ ἁπλὰ καὶ τελείως καταληπτὰ τὶς στιγμὲς ποὺ ἀκούσθηκαν. Πόσο μᾶλλον ἦταν ἀδύνατο νὰ συγκρατήσουν οἱ ἀπόστολοι καὶ εὐαγγελισταὶ στὴ μνήμη τους καὶ νὰ καταγράψουν μὲ ἀκρίβεια θεῖα καὶ μυστηριώδη λόγια, τὰ ὁποῖα δὲν καταλάβαιναν οὔτε ὅταν τὰ ἄκουαν. Πραγματικῶς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δι' ἀμέσου φωτισμοῦ τοὺς κατέστησεν ἱκανοὺς νὰ ἐνθυμηθοῦν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ καταλάβουν τὴν ἔννοια τῶν δυσνοήτων, ὅπως π.χ. βλέπουμε στὸ β' 22, ιβ' 16, Πράξ. ια' 16. Ἐπίσης δίδαξε τοὺς μαθητὰς γλῶσσες καὶ τοὺς κατέστησε ἱκανούς, γιὰ ν' ἀποδίδουν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὰ Ἀραμαϊκὰ στὶς διάφορες γλῶσσες τῶν ἐθνῶν, καὶ νὰ γράψουν τὴν Καινὴ Διαθήκη στὰ Ἑλληνικά.

Καὶ σήμερα ὑπάρχουν χαρισματοῦχοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ ἐξαιρετικὸ φωτισμὸ καὶ ὑπερφυσικὴ γνῶσι. Ὅσοι ἔχουν πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ ἐρευνοῦν, ἀνακαλύπτουν καὶ στὴν ἐποχή μας χαρι-

σματούχους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ καταπλήσσονται, καὶ κατακυριεύει τὶς ψυχές τους ἡ πίστι στὴν ἁγιωτάτη Πίστι μας.

Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ

Στίχ. 27: ***«Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω».***

Μεταφράζουμε: *«Σᾶς ἀφήνω εἰρήνη, σᾶς δίνω τὴ δική μου εἰρήνη, δὲν σᾶς δίνω ἐγὼ ὅπως δίνει ὁ κόσμος* (ψεύτικη εἰρήνη). *Νὰ μὴ ταράσσεται ἡ καρδιά σας καὶ νὰ μὴ δειλιάζῃ».*

Τὴ λέξι ***«εἰρήνη»*** στὴν Ἁγία Γραφὴ ἐμεῖς βρίσκουμε μὲ πολλὲς σημασίες, δέκα περίπου. Στὸ παρὸν δὲ χωρίο αὐτὴ ἡ λέξι ἔχει τὴ συνήθη σημασία, σημαίνει κατάστασι ἡσυχίας, ἠρεμίας, γαλήνης. Ἡ προτροπὴ τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητάς του νὰ μὴ ταράσσωνται καὶ νὰ μὴ δειλιάζουν δείχνει, ὅτι ἐδῶ ἡ λέξι ***«εἰρήνη»*** ἔχει αὐτὴ τὴ σημασία.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς του, ***«Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν»***, *σᾶς ἀφήνω εἰρήνη*, σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς φεύγει ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο, πρῶτα μὲ τὸ θάνατο καὶ ἔπειτα μὲ τὴν Ἀνάληψι, καὶ φεύγοντας ἀφήνει στοὺς μαθητάς του, οἱ ὁποῖοι ἄφησαν τὰ πάντα γι' αὐτόν, ἕνα δῶρο. Τί δῶρο; Ὑλικό; Ὄχι ὑλικό. Χρήματα καὶ κτήματα δὲν εἶχε ὁ Χριστός, γιὰ ν' ἀφήσῃ στοὺς μαθητάς του. Ἄλλο δῶρο ἀφήνει, πνευματικό, πολυπόθητο καὶ πολὺ ἀνώτερο τῶν ὑλικῶν πραγμάτων, τὴν εἰρήνη. Ἐπειδὴ ἡ ψυχικὴ διαταραχή, οἱ ἐχθρότητες καὶ οἱ πόλεμοι εἶνε πολὺ δυσάρεστα καὶ ἀπαίσια κακά, τὸ ἀντίθετο, ἡ εἰρήνη, εἶνε ἰδιαιτέρως πολύτιμο καὶ πολυπόθητο ἀγαθό. Εἰρήνη, ὄνομα γλυκὺ καὶ πρᾶγμα γλυκύτερο!

Οἱ ἄνθρωποι, λόγῳ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν συνεπειῶν της, ζοῦν σὲ μεγαλύτερο ἢ μικρότερο βαθμὸ καταστάσεις ταραχῶν καὶ διαταραχῶν, ἐξωτερικῶν στὶς σχέσεις μὲ τοὺς ἄλλους, καὶ ἐσωτερικῶν στὶς καρδιές τους. Σήμερα μάλιστα, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστασίας ἀπὸ τὸ Θεό, ἔχουν ὑπερπληθυνθῆ τὰ λεγόμενα «ψυχολογικά», ἄγχη, νευρώσεις, ψυχώσεις, καταθλίψεις, φοβερὲς διαταραχὲς τοῦ ψυχικοῦ κόσμου. Συνταράσσονται καὶ σπαρταροῦν οἱ ἄνθρωποι, ὅπως τὰ ψάρια ἔξω ἀπὸ τὸ νερό. Μερικοὶ ὁμιλοῦν γιὰ πανοικουμενικὴ νεύρωσι, καὶ ἄλλοι γιὰ πανδαιμονισμό! Καὶ περισσότερο σήμερα ἐρωτοῦν οἱ

ἄνθρωποι: Ποῦ ὑπάρχει ἡ εἰρήνη; Ἀπὸ ποῦ ἐξαρτᾶται ἡ εἰρήνη; Ἡ ἀπάντησι στὰ ἐρωτήματα δίνεται μὲ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸν ὑπ᾽ ὄψει στίχο. Στὸ Χριστὸ ὑπάρχει ἡ εἰρήνη, ἡ πλήρης καὶ ἀπόλυτη εἰρήνη, διότι στὸ Χριστὸ δὲν ὑπάρχει ἴχνος τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία ἀντιπολιτεύεται τὴν εἰρήνη. Ὁ Χριστὸς εἶνε τελείως καὶ ἀπολύτως ἀναμάρτητος. Στὸ Χριστὸ ὑπάρχει ἡ εἰρήνη καὶ εἶνε δικό του ἀγαθό. Γι᾽ αὐτὸ λέγει, ***«εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν»***, *τὴ δική μου εἰρήνη δίνω σὲ σᾶς*. Ὁ Παῦλος, ὁ μεγαλύτερος ἀπόστολος, δὲν θὰ ἔλεγε ποτέ, «Σᾶς δίνω εἰρήνη, τὴ δική μου εἰρήνη». Ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος λέγει: *«Τίς οὖν ἐστι Παῦλος;»* (Α΄ Κορ. γ΄ 5). *Τί ἐπὶ τέλους εἶνε ὁ Παῦλος;* Ἁπλῶς ἄνθρωπος καὶ διάκονος τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι δίνει τὴν εἰρήνη, καὶ ὅτι ἡ εἰρήνη εἶνε δική του, διότι εἶνε Θεός. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, δὲν ἰσχύουν μόνον οἱ λόγοι του, ὅτι δίνει τὴν εἰρήνη, καὶ ὅτι ἡ εἰρήνη εἶνε δική του· ἰσχύει καὶ ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅτι ὁ Χριστός, *«αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν»* (Ἐφεσ. β΄ 14). Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο ἡ εἰρήνη δὲν εἶνε ἁπλῶς ἀγαθό, ποὺ ἔχει καὶ δίνει ὁ Χριστός, ἀλλ᾽ εἶνε πρόσωπο, τὸ πρόσωπο Χριστός. Καὶ συνεπῶς ἡ εἰρήνη, ἡ ἀληθινὴ εἰρήνη, ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸ Χριστό. Ὅποιος θέλει ν᾽ ἀπολαύσῃ ἀληθινὴ εἰρήνη, πρέπει νὰ ἔχῃ καλὴ σχέσι μὲ τὸ Χριστό, καὶ πρῶτα νὰ πιστεύῃ στὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

«Οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν». *Δὲν σᾶς δίνω ἐγὼ* (εἰρήνη), *ὅπως δίνει ὁ κόσμος*. Ὁ κόσμος δίνει ψεύτικη εἰρήνη. Χαιρετισμοὶ καὶ εὐχές, οἱ ὁποῖες δίνονται ἀπὸ τὸν κόσμο, εἶνε πραγματικῶς δόσιμο εἰρήνης; Ὄχι βεβαίως. Κοσμικοὶ ἄρχοντες ὑπόσχονται νὰ δώσουν στοὺς λαοὺς εἰρήνη, καὶ ἀντὶ εἰρήνης κάνουν πολέμους καὶ αἱματοκυλίουν τοὺς λαούς. Πολλὲς συσκέψεις καὶ διασκέψεις ἀρχόντων τοῦ κόσμου γίνονται ὑπὲρ εἰρήνης, καὶ εἰρήνη στὸν κόσμο δὲν ἐπικρατεῖ. Πολλὲς ἑστίες πυρὸς ὑπάρχουν στὸν κόσμο, ποὺ διαψεύδουν τὰ λόγια μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν περὶ εἰρήνης. Αἰφνιδίως ἐκρήγνυνται πόλεμοι καὶ ἐπέρχονται συμφορές. *«Ὅταν λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος»* (Α΄ Θεσ. ε΄ 3). Ἄλλοτε πάλι οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς δίνουν κάποια εἰρήνη σὲ λαούς, ἀλλ᾽ ἀσταθῆ, προσωρινή. Αὐτὴ τὴν εἰρήνη διαδέχονται πόλεμοι, ἀναστατώσεις, συμφορές. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου εἶνε ἐξωτερικὴ εἰρήνη, καὶ ζητεῖται ἀπὸ τὸν κόσμο γιὰ νὰ ὑπάρχῃ ἀσφάλεια στὸν κόσμο, καὶ νὰ δύναται ὁ κόσμος ν᾽ ἀπολαμβάνῃ ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ διασκεδάζῃ καὶ νὰ γλεντοκοπάῃ καὶ νὰ ὀργιάζῃ. Πόσα

ἁμαρτήματα γίνονται ἐν καιρῷ ἐξωτερικῆς εἰρήνης, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μὲ συνέπεια πολέμους καὶ ἄλλες συμφορές!

Ὡς πρὸς τὰ «ψυχολογικά», τὰ ὁποῖα ἀφαιροῦν τὴν ἐσωτερικὴ γαλήνη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ καθιστοῦν τὸ ἐσωτερικό τους διαρκῶς συνταρασσόμενο πέλαγος, τί προσφέρει ὁ κόσμος; Δίνει ὁ κόσμος ἐσωτερικὴ εἰρήνη; Μὲ χαμόγελα, καὶ μὲ συμβουλὲς καὶ συστάσεις γιὰ κοσμικὲς διασκεδάσεις, μάλιστα καὶ γιὰ παράδοσι σὲ σαρκικὲς ἁμαρτίες, πρὸς κατευνασμὸ δῆθεν, καταπράυνσι καὶ θεραπεία τῶν «ψυχολογικῶν», ἀληθινὴ ἐσωτερικὴ εἰρήνη δὲν δίνει ὁ κόσμος, δὲν δίνουν κοσμικοὶ ψυχολόγοι καὶ ψυχίατροι. Μὲ ψυχοφάρμακα, ποὺ δὲν συνοδεύονται μὲ πίστι στὸ Χριστὸ καὶ χάρι Χριστοῦ, δὲν ἐπιτυγχάνεται ὁριστικὴ θεραπεία καὶ γαλήνη τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὰ κοσμικὰ μέσα οἱ νευρώσεις καὶ οἱ ψυχώσεις, ὅπως διαπιστώνεται στὴν ἐποχή μας, δὲν μειώνονται, ἀλλ' αὐξάνονται καὶ πληθύνονται· ἡ θάλασσα δὲν κοπάζει, δὲν γαληνεύει, ἀλλ' ἡ τρικυμία γίνεται μεγαλύτερη.

Ἀληθινὴ εἰρήνη δίνει ὁ Χριστός, ἀφοῦ αὐτὸς εἶνε ἡ εἰρήνη, ἡ αὐτοειρήνη. Καὶ πρῶτα ἡ εἰρήνη, τὴν ὁποία δίνει ὁ Χριστός, εἶνε συμφιλίωσι καὶ εἰρήνη τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό. Γι' αὐτὴ τὴ συμφιλίωσι καὶ εἰρήνη θυσιάσθηκε ὁ Χριστός. Ὁ δὲ πιστὸς ἄνθρωπος, ἔχοντας τὴν ἐσωτερικὴ πληροφορία, ὅτι συμφιλιώθηκε μὲ τὸ Θεό, ἀπολαμβάνει ἐσωτερικὴ εἰρήνη, εἰρήνη στὴν καρδιά του, γαλήνη στὴ συνείδησί του. Εἰρήνη βαθεῖα, ὄχι ἐπιπόλαια καὶ ἐπιφανειακὴ σὰν τὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου. Ἔπειτα ἡ εἰρήνη, τὴν ὁποία δίνει ὁ Χριστός, εἶνε ἐξωτερική, εἰρήνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ πιστοὶ ζοῦν εἰρηνικὰ μὲ τοὺς ἄλλους πιστούς. Οἱ πιστοὶ ζοῦν εἰρηνικά, ὅσο εἶνε δυνατό, καὶ μὲ τοὺς ἀπίστους καὶ μὲ τοὺς ἐχθρούς. Καὶ ὅταν ἐξ αἰτίας τῶν ἀπίστων καὶ τῶν ἐχθρῶν ἡ ἐξωτερικὴ εἰρήνη καταλύεται, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη τῶν πιστῶν δὲν καταλύεται.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ λεχθῇ καὶ τοῦτο· σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ἐπειδὴ ἡ ἁμαρτία ὑπάρχει καὶ στοὺς πιστούς, καὶ οὐδεὶς εἶνε ἀναμάρτητος ὅπως ὁ Χριστός, γι' αὐτὸ καὶ στοὺς πιστοὺς ἡ εἰρήνη δὲν εἶνε τελείως καὶ πάντοτε ἀδιατάρακτη. Στὴ θάλασσα τῆς καρδιᾶς κάποιος κυματισμὸς παρατηρεῖται. Ἡ εἰρήνη θὰ εἶνε τελείως καὶ πάντοτε ἀδιατάρακτη στὸν ἄλλο κόσμο, τὸν καινό, ὅπου *«ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι»* (Ἀποκ. κα΄ 1), *ἡ θάλασσα δὲν ὑπάρχει πλέον*.

Ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ λυποῦνταν καὶ ταράσσονταν ἀκούοντας ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἕνας ἀπ' αὐτοὺς θὰ τὸν πρόδιδε, καὶ ὅτι

σὲ λίγο θὰ ἔφευγε ἀπὸ τὸν κόσμο· ἐπειδὴ ἐπίσης οἱ μαθηταὶ θὰ ἔβλεπαν τὰ φρικτὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ θὰ ὑφίσταντο διωγμὸ καὶ μεγάλες δοκιμασίες κατὰ τὴν ἀποστολικὴ ζωὴ καὶ δρᾶσι τους, γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς ἀπευθύνει στοὺς μαθητάς του τὴν παραίνεσι, ***«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω»***. *Νὰ μὴ ταράσσεται ἡ καρδιά σας καὶ νὰ μὴ δειλιάζῃ.* Ἀλλὰ στὸ σημεῖο τοῦτο γεννᾶται ἡ ἀπορία: Πῶς ὁ Χριστὸς συνιστᾷ στοὺς μαθητάς του νὰ μὴ ταράσσωνται, ἀφοῦ ὁ ἴδιος συμφώνως πρὸς τὸ ιβ' 27 καὶ τὸ ιγ' 21 ταράχθηκε; Ἡ ἀπορία λύεται, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἀλλιῶς ἐννοεῖται ἡ ταραχὴ τῶν μαθητῶν, καὶ ἀλλιῶς ἐννοεῖται ἡ ταραχὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ταραχὴ τῶν μαθητῶν ἐννοεῖται ὄχι μόνον ἀπὸ λύπη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ φόβο ἢ δειλία. Γι' αὐτὸ στὸ ***«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία»*** προστίθεται ***«μηδὲ δειλιάτω»***. Ἡ ταραχὴ τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε ἀπὸ φόβο ἢ δειλία. Στὶς δύο περιπτώσεις, ὅπου γίνεται λόγος περὶ ταραχῆς τοῦ Ἰησοῦ, δὲν γίνεται λόγος καὶ περὶ δειλίας αὐτοῦ, ὅπως γίνεται στὴν περίπτωσι τῶν μαθητῶν. Κατὰ τὴν πρώτη ἀπὸ τὶς δύο περιπτώσεις, ὁ Ἰησοῦς φυσιολογικῶς ταράχθηκε ἐν ὄψει τοῦ θανάτου του ἀπὸ εὐασθησία καὶ ἀγωνία, ποὺ ἦταν φυσικὸ νὰ ἔχῃ ὡς ἄνθρωπος γιὰ πολλοὺς λόγους ἐν σχέσει πρὸς τὸ θάνατο καὶ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὅπως ἐξηγήσαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ ιβ' 27, ὅπου καὶ παραπέμπουμε (σελ. 273). Κατὰ τὴ δεύτερη δὲ περίπτωσι ὁ Ἰησοῦς ταράχθηκε λόγῳ τῆς προδοσίας τοῦ μαθητοῦ Ἰούδα. Ὅπως γράψαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ ιγ' 21, ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἐχθρῶν λυποῦσε καὶ πλήγωνε τὴν εὐαίσθητη ψυχὴ τοῦ Ἰησοῦ, εὐαισθητότερη ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν. Ἀλλ' ἡ συμπεριφορὰ τοῦ φίλου καὶ μαθητοῦ Ἰούδα λύπησε καὶ πλήγωσε τὴν ψυχὴ τοῦ Ἰησοῦ περισσότερο (Βλέπε σελ.320). Τέτοια ἀτιμία καὶ κακοήθεια, ὅπως ἡ προδοσία τοῦ ἀποστόλου Ἰούδα, ποιά εὐαίσθητη ψυχὴ δὲν θὰ τάρασσε;

Ἐπειδὴ ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη, ὅτι ἐν ὄψει τοῦ φρικτοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου του ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος αἰσθάνθηκε δειλία καὶ γι' αὐτὸ κατὰ τὸ ιβ' 27 εἶπε, *«Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης»*, καὶ κατὰ τὸ Ματθ. κστ' 39 εἶπε, *«Πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο»*, τὸ ***«μηδὲ δειλιάτω»*** στὴ σύστασι τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς του στὸ ἑρμηνευόμενο χωρίο δίνει ἀφορμὴ σ' ἐμᾶς νὰ ἐξετάσωμε τὴν ἐπικρατοῦσα γνώμη, ὅτι ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος αἰσθάνθηκε δειλία.

Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν δειλίασε. Πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ συνιστᾷ στοὺς μαθητάς του νὰ μὴ δειλιάζῃ ἡ καρδιά τους, ἂν ὁ ἴδιος δειλίασε; Ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς, ὅταν οἱ μαθηταὶ μέσα στὸ πλοῖο φοβήθηκαν τὴ μεγάλη θαλασσοταραχή, τοὺς ἐπέπληξε λέγοντας: «*Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι;*» (Ματθ. η' 26. Βλέπε καὶ Μάρκ δ' 40, «*Τί δειλοί ἐστε οὕτω; Πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν;*»). Σὲ παρομοία ἐπίσης περίπτωσι ὁ Ἰησοῦς ἐπέπληξε τὸν Πέτρο λέγοντας: «*Ὀλιγόπιστε! Εἰς τί ἐδίστασας;*» (Ματθ. ιδ' 31). Ἡ δειλία συνδέεται πρὸς τὴν ὀλιγοπιστία, ἡ ὁποία ἐν μέρει εἶνε πίστι καὶ ἐν μέρει εἶνε ἀπιστία (Πρβλ. Β' Μακ. η' 13 «*οἱ δειλανδροῦντες καὶ ἀπιστοῦντες*»). Καὶ ἐρωτᾶται: Πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ ἐπιπλήττῃ ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητάς του γιὰ δειλία, ἂν καὶ ὁ ἴδιος δειλίασε;

Γιὰ τὸ μαρτυρικὸ θάνατο, ὁ ὁποῖος ἀνέμενε τοὺς ἀποστόλους, ὁ Χριστὸς συνέστησε σ' αὐτοὺς ἀφοβία: «*Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι*» (Ματθ. ι' 28. Βλέπε καὶ Λουκ. ιβ' 4). Πῶς δὲ εἶνε δυνατὸ γιὰ τὸ δικό του μαρτυρικὸ θάνατο ὁ Χριστὸς νὰ αἰσθάνεται δειλία, καὶ γιὰ τὸ μαρτυρικὸ θάνατο τῶν ἀποστόλων νὰ συνιστᾷ ἀφοβία; Ἡρωικωτέρους ἀπὸ τὸν ἑαυτό του θέλει ὁ Κύριος τοὺς ἀποστόλους;

Ὁ φόβος ἢ δειλία εἶνε ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἦλθε ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Προπάντων δὲ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ πεπτωκὼς ἄνθρωπος φοβεῖται τὸ θάνατο. Ὁ δὲ φόβος εἶνε δουλικὸ αἴσθημα. Ὁ δὲ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος, ὥστε νὰ δύναται νὰ θυσιασθῇ, «*ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστι τὸν Διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας*» (Ἑβρ. β' 14-15). Ὁ Θεὸς δηλαδὴ ἔγινε ἄνθρωπος καὶ θυσιάσθηκε, *γιὰ νὰ καταργήσῃ ἐκεῖνον, ποὺ ἔχει τὴ δύναμι τοῦ θανάτου* (τὴ δύναμι νὰ θανατώνῃ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας), *δηλαδὴ τὸ Διάβολο, καὶ ἔτσι νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι λόγῳ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου* (αἰσθήματος δουλικοῦ) *ἦταν δοῦλοι σ' ὅλη τὴ ζωή τους*. Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸ ὁ ἀναμάρτητος καὶ ἄπτωτος νὰ ἔχῃ τὸ δουλικὸ αἴσθημα τῆς δειλίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἦλθε νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ;

Πρὸς τοὺς πιστοὺς ἀπευθυνόμενος ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «*Οὐκ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε Πνεῦμα υἱοθεσίας*» (Ρωμ. η' 15). *Δὲν λάβατε πνεῦμα δουλείας γιὰ νὰ ἔχετε πάλι τὸ* (δουλικὸ) *αἴσθημα τοῦ φόβου, ἀλλὰ λάβατε Πνεῦμα υἱοθεσίας*. Ἐπίσης λέγει ὁ ἀπόστολος: «*Οὐκ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς Πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως*» (Β' Τιμ. α' 7). *Ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔδωσε Πνεῦμα δειλίας,*

ἀλλ᾽ ἀνδρείας. Καὶ ἐρωτοῦμε: Ἂν οἱ πιστοί, υἱοὶ τοῦ Θεοῦ κατὰ χάριν, στοὺς ὁποίους τὸ Πνεῦμα δίδεται *«ἐκ μέτρου»*, *μὲ μέτρο*, δὲν πρέπει νὰ ἔχουν τὸ δουλικὸ αἴσθημα τοῦ φόβου, τῆς δειλίας, εἶνε δυνατὸ νὰ εἶχε τὸ δουλικὸ αὐτὸ αἴσθημα τοῦ φόβου, τῆς δειλίας, ὁ Χριστός, ὁ φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, στὸν ὁποῖο ὡς ἄνθρωπο ὁ Θεὸς δὲν ἔδωσε τὸ Πνεῦμα *«ἐκ μέτρου»* (Ἰωάν. γ´ 34), *μὲ μέτρο*, ἀλλὰ χωρὶς μέτρο;

Ἡ δειλία, νομίζουμε ἐμεῖς, δὲν εἶνε ἀδιάβλητο, ἀλλὰ διαβλητὸ πάθος καὶ σοβαρὸ ἥττημα, γιὰ τὸ ὁποῖο, ὅπως εἴδαμε, ὁ Χριστὸς ἐπέπληξε τοὺς μαθητάς του. *«Οὐαὶ καρδίαις δειλαῖς»*, λέγει ἡ Σοφία Σειράχ (β´ 12). Καὶ κατὰ τὴν Ἀποκάλυψι (κα´ 8) πρῶτοι στὴν καιομένη λίμνη ρίπτονται οἱ δειλοί.

Ὁ Χριστός, νομίζουμε ἐμεῖς, ἐν ὄψει τοῦ θανάτου του δὲν δειλίασε, ἀλλ᾽ αἰσθάνθηκε ἀγωνία, ἡ δὲ ἀγωνία δὲν ταυτίζεται μὲ τὴ δειλία. Ὁ Χριστὸς στὴ Γεθσημανῆ τὴν ὥρα τῆς ὑπερτάτης ἀγωνίας παρακάλεσε τὸν Πατέρα, ἂν ἦταν δυνατό, νὰ παρέλθῃ ἀπ᾽ αὐτὸν τὸ ποτήριο τοῦ θανάτου. Ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ λόγος δείχνει πόσο πικρὸ ἦταν αὐτὸ τὸ ποτήριο τοῦ θανάτου, δὲν σημαίνει ἀπαραιτήτως δειλία. Ἐν ὄψει πολέμου καὶ ὁ ἡρωικὸς στρατιώτης εὔχεται καὶ παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ μὴ γίνῃ ὁ πόλεμος, ἀλλ᾽ ὅταν γίνεται, πολεμεῖ μὲ ἀνδρεία. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς βάδισε πρὸς τὸ μαρτύριο μὲ ἀποφασιστικότητα καὶ ἡρωισμό. Κατὰ ὕμνο μάλιστα τῆς Μεγάλης Δευτέρας, *ὁ Χριστὸς ἠπείγετο τοῦ παθεῖν ἀγαθότητι*.

Στίχ. 28: *«Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα· ὅτι ὁ Πατήρ μου μείζων μού ἐστι»*.

Τὸ ***«μείζων»***, συγκριτικὸς βαθμὸς τοῦ «μέγας», σημαίνει *«μεγαλύτερος»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀκούσατε, ὅτι ἐγὼ σᾶς εἶπα, "Πηγαίνω καὶ ἐπανέρχομαι σ᾽ ἐσᾶς". Ἐὰν μὲ ἀγαπούσατε, θὰ εἴχατε χαρά, διότι σᾶς εἶπα, "Πηγαίνω στὸν Πατέρα", διότι ὁ Πατέρας μου εἶνε μεγαλύτερος ἀπὸ μένα* (ὡς ἄνθρωπο)*»*.

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του νὰ μὴ ταράσσωνται καὶ νὰ μὴ δειλιάζουν. Τώρα λέγει, ὅτι θὰ ἔπρεπε καὶ νὰ χαίρουν. Ἀσύνηθες πρᾶγμα συμβαίνει ἐδῶ, στὴν περίπτωσι τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται ἐνώπιον σκηρῆς δοκιμασίας του, ἔχει ἀνάγκη στηριγμοῦ ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του. Ἀλλὰ στὴν περίπτωσι τοῦ Χριστοῦ συμβαίνει τὸ ἀντίστροφο. Ὁ Χριστὸς ξέρει,

ὅτι σὲ λίγο θὰ συλληφθῆ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του καὶ θὰ ὑποστῆ τὴ σκληρότερη δοκιμασία, τὰ φρικτὰ πάθη, τὰ ὁποῖα κατ᾽ ἐπανάληψιν προεῖπε στοὺς μαθητάς του. Καὶ ἀντὶ οἱ μαθηταὶ νὰ στηρίξουν τὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο, ὁ Χριστὸς στηρίζει τοὺς μαθητάς του ἐν ὄψει τῶν φρικτῶν παθῶν του, λέγοντας σ᾽ αὐτοὺς νὰ μὴ ταράσσωνται. Ἰδιαιτέρως συγκινητικὸ τοῦτο. Καὶ περισσότερο συγκινητικὸ τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς βαδίζοντας πρὸς τὸ φρικτὸ μαρτύριό του ὁμιλεῖ περὶ χαρᾶς! Πόσο διαφέρει ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ἀπὸ ὅλους ἐμᾶς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους! Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, ὅπως ἐμεῖς, ἐκτὸς ἁμαρτίας. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ εἶνε ἐκτὸς ἁμαρτίας, γι᾽ αὐτὸ καὶ στὴ συμπεριφορά του διαφέρει ἀπὸ ὅλους ἐμᾶς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κατὰ τρόπο ὑπερθαύμαστο.

Ὁ Χριστὸς ὑπενθυμίζει στοὺς μαθητάς του, ὅτι εἶπε, ***«ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς»***. Ὡμίλησε ἔτσι κατὰ τοὺς στίχ. 2-4 καὶ 18. Δὲν εἶπε δὲ μόνον ***«ὑπάγω»***, ὥστε νὰ τοὺς καταλάβῃ λύπη καὶ δυσθυμία, εἶπε καὶ ***«ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς»***, *θὰ ἐπανέλθω σὲ σᾶς*. Ὁ Χριστός, ὁ Ἐρχόμενος, ἔρχεται ὁρατῶς κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία, γιὰ νὰ παραλάβῃ τοὺς ἐκλεκτούς του μαζί του στὸν οὐρανό, ἀλλ᾽ ἔρχεται καὶ ἀοράτως σὲ κάθε πιστό, γιὰ νὰ κατοικῆ μέσα σ᾽ αὐτὸν συμφώνως πρὸς τὸ λόγο του στὸ στίχ. 21, *«ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν»*, καὶ στὸ στίχ. 23, *«πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα* (ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ) *καὶ μονὴν παρ᾽ αὐτῷ ποιήσομεν»*. Βλέπε τὴν ἑρμηνεία, τὴν ὁποία δώσαμε στὸ στίχ. 18 (σελ. 369).

Τὸ ***«ὑπάγω»***, *ἀναχωρῶ, φεύγω*, τὸ ὁποῖο δημιούργησε λύπη στοὺς μαθητάς, θὰ ἔπρεπε νὰ τοὺς κάνῃ νὰ χαροῦν, λέγει ὁ Χριστός: ***«Εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα»***. Ἀμφισβητεῖ ὁ Χριστὸς τὴν ἀγάπη τῶν μαθητῶν του καὶ λέγει, *«Ἐάν μὲ ἀγαπούσατε»*; Ὄχι, δὲν ἀμφισβητεῖ τὴν ἀγάπη τῶν μαθητῶν του, ἀλλὰ θέλει νὰ εἰπῆ, ὅτι ἡ ἀγάπη τους δὲν ἦταν τελείως ἀνιδιοτελὴς καὶ σὲ πλῆρες μέτρο. Ἐὰν θὰ ἦταν ἔτσι, θὰ τοὺς ἔκανε νὰ χαροῦν γιὰ τὴ μετάβασί του στὸν Πατέρα. Κάνει ἰδιαίτερη ἐντύπωσι, ὅτι οἱ μαθηταί, ὅταν συνέβη τὸ γεγονὸς τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ στὸν οὐρανὸ πρὸς τὸν Πατέρα, δὲν αἰσθάνθηκαν λύπη, ἀλλὰ χαρὰ μεγάλη (Λουκ. κδ΄ 50-52). Γιατί τότε δὲν αἰσθάνθηκαν λύπη, ἀλλὰ χαρὰ μεγάλη; Ὄχι ἁπλῶς διότι ἔδωσε σ᾽ αὐτοὺς τὴν ἐπαγγελία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ διότι *«ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς»*. Διὰ τῆς εὐλογίας μετέδωσε σ᾽ αὐτοὺς χάρι καὶ χαρὰ μεγάλη. *«Βεβαιωθέντων αὐτῶν διὰ τῆς εὐλογίας, ὅτι σὺ εἶ ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ»*, λέγει τὸ ἀπολυτίκιο τῆς ἑορτῆς τῆς

Ἀναλήψεως. *Στηριχθέντων αὐτῶν διὰ τῆς εὐλογίας, διότι σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.* Οἱ μαθηταὶ στηρίχθηκαν διὰ τῆς εὐλογίας, καὶ αἰσθάνθηκαν χαρὰ μεγάλη, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ γι᾽ αὐτὸ ἡ εὐλογία του ἔχει δύναμι μεγάλη. Κατὰ τὸ γεγονὸς τῆς ἀναλήψεως οἱ μαθηταὶ αἰσθάνθηκαν χαρὰ μεγάλη. Ἀλλὰ καὶ τώρα, κατὰ τὴν πρόρρησι τῆς ἀναλήψεως, οἱ μαθηταὶ θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ λυπηθοῦν, ἀλλὰ νὰ χαροῦν.

Τὴν αἰτία τῆς χαρᾶς ἐκφράζει ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν περίφημη φράσι, ***«ὅτι ὁ Πατήρ μου μείζων μού ἐστι»***, *διότι ὁ Πατέρας μου εἶνε μεγαλύτερός μου.* Λέγουμε περίφημη αὐτὴ τὴ φράσι, διότι πολὺ ἐπικαλέσθηκαν αὐτὴ τὴ φράσι οἱ Ἀρειανοὶ καὶ πολὺ ἐπικαλοῦνται οἱ ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ ἄλλοι Ἀντιτριαδῖτες κατὰ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ. Ἰδού, λέγουν οἱ αἱρετικοὶ αὐτοί, ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ Πατέρας εἶνε μεγαλύτερος ἀπ᾽ αὐτόν, ἄρα αὐτὸς εἶνε μικρότερος ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ δὲν εἶνε Θεός. Εἶνε βεβαίως ἀναρίθμητες οἱ Γραφικὲς ἀποδείξεις τῆς ὑψίστης ἀληθείας, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, καὶ κακῶς οἱ ἀρνηταὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ἐπικαλοῦνται τὴν ἐν λόγῳ φράσι. Δὲν τὴν ἑρμηνεύουν ὀρθῶς, ἀλλὰ τὴν παρερμηνεύουν. Σχετικῶς πρὸς αὐτὴ τὴ φράσι ἔχουμε νὰ παρατηρήσωμε τὰ ἀκόλουθα.

Πρῶτον, τὸ νὰ εἶνε κανεὶς ***«μείζων»***, *μεγαλύτερος* ἀπὸ ἄλλον, αὐτὸ δὲν σημαίνει κατ᾽ ἀνάγκην διαφορὰ φύσεως. *«Μείζων ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Α΄ Κορ. ιδ΄ 5). Ἀλλὰ καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ εἶνε ἄνθρωπος, δὲν διαφέρουν στὴ φύσι. Στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὑπάρχουν ἄνθρωποι μείζονες καὶ μικρότεροι, ἀλλὰ πάντως ἄνθρωποι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ (Ματθ. ιη΄ 1, 4). Ὁ βασιλεὺς εἶνε μείζων τοῦ στρατιώτου καὶ ὁ κύριος εἶνε μείζων τοῦ δούλου (Πρβλ. Ἰωάν. ιγ΄ 16), ἀλλ᾽ ὅλοι εἶνε ἄνθρωποι.

Δεύτερον, λέγοντας ὁ Χριστός, ὅτι ὁ Πατέρας του εἶνε μεγαλύτερος, καὶ ἄρα αὐτὸς εἶνε μικρότερος, ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος. Ὡς ἄνθρωπος δὲ ὁ Χριστὸς εἶνε μικρότερος ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους (Ψαλμ. η΄ 6 – Ἑβρ. β΄ 7, 9). Ὡς ἄνθρωπος ἐπίσης πεινᾷ, διψᾷ, κοπιᾷ, προσεύχεται, σταυρώνεται, πονεῖ κλπ. Εἰδικώτερα δέ, ἡ ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ στὸν ἑρμηνευόμενο στίχ. 28 εἶνε ἡ ἑξῆς: «Ἐὰν μὲ ἀγαπούσατε, μὲ τελεία ἀγάπη, θὰ εἴχατε χαρῆ, διότι σᾶς εἶπα, ὅτι πηγαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου. Διότι ὁ Πατέρας μου βρίσκεται σὲ κατάστασι μεγαλείου, ἐνῷ ἐγὼ βρίσκομαι σὲ κατάστασι ταπεινώσεως, βασάνων καὶ ἐξουθενώσεως». Ἡ ὀρθὴ ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ στὸν ὑπ᾽ ὄψει στίχο συλλαμβάνεται συναισθηματικῶς. Οἱ μα-

θηταὶ θὰ ἔπρεπε νὰ αἰσθανθοῦν χαρά, διότι ὁ Κύριός τους καὶ ὁ Διδάσκαλός τους πηγαίνοντας πρὸς τὸν Πατέρα του μετέβαινε ἀπὸ κατώτερη κατάστασι σὲ ἀνώτερη, ἀπὸ τὴν ἐξουθένωσι στὸ μεγαλεῖο.

Ἀλλ᾽ οἱ μαθηταὶ δὲν ἦταν ἀκόμη τελείως ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὴν ἰδιοτέλεια καὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη φθάσει στὴν τελεία ἀγάπη. Ὁ Χριστὸς ἔδωσε παράδειγμα ἀνιδιοτελείας καὶ ἐνδιαφέροντος γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἀναφέρουμε ἐδῶ χωρίο, τὸ ὁποῖο δείχνει τὴν ἀνιδιοτέλεια τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴ θεότητά του: *«Ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών»* καὶ *«ἐταπείνωσεν ἑαυτόν... μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»* (Φιλιπ. β΄ 6-8). Ὁ Χριστὸς δηλαδή, ἂν καὶ ἦταν στὴ μορφὴ Θεοῦ, δὲν θεώρησε τὴν ἰσοθεΐα του εὐκαιρία γιὰ ἀπόλαυσι. Δὲν σκέφθηκε τὸν ἑαυτό του, σκέφθηκε ἐμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ταλαιπώρους. Δὲν εἶπε, ὡς Θεὸς ἂς καθήσω στὸν οὐρανὸ καὶ ἂς ἀπολαμβάνω τὰ μεγαλεῖα τῆς Θεότητός μου. Ἀλλὰ γιὰ χάρι μας ἐξουδένωσε τὸν ἑαυτό του. Ὁ Χριστὸς σκέφθηκε ἐμᾶς. Ἀλλ᾽ οἱ μαθηταὶ δὲν σκέφθηκαν τὸ Χριστό, σκέφθηκαν τοὺς ἑαυτούς των. Καὶ δὲν χάρηκαν, διότι ὁ Χριστὸς θὰ ἐπανερχόταν στὰ μεγαλεῖα τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ λυπήθηκαν, διότι θ᾽ ἀποχωριζόταν ἀπ᾽ αὐτούς. Μεμφόμεθα τοὺς μαθητὰς γι᾽ αὐτὴ τὴν ἰδιοτέλειά τους; Ὄχι, διότι ἀκόμη δὲν εἶχε ἔλθει ἡ Πεντηκοστή. Ὅταν ἦλθε ἡ Πεντηκοστή, οἱ μαθηταὶ ἀπέβαλαν τελείως τὴν ἰδιοτέλεια. Ἂς μεμφώμεθα τοὺς ἑαυτούς μας, διότι καὶ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ ἡ ἰδιοτέλεια βρίσκει σὲ μᾶς θέσι, μεγαλύτερη ἢ μικρότερη.

Τρίτον, ἐνῷ σ᾽ αὐτὸ τὸ στίχο ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ σὰν ἄνθρωπος, ποὺ βρίσκεται σὲ κατάστασι ταπεινώσεως, βασάνων καὶ ἐξουθενώσεως, ὑπεμφαίνει συγχρόνως καὶ τὴ θεία φύσι του, διότι δὲν λέγει «τὸν Θεόν» καὶ «ὁ Θεός μου», ἀλλὰ λέγει ***«τὸν Πατέρα»*** καὶ ***«ὁ Πατήρ μου»***. Μεταξὺ Θεοῦ καὶ Χριστοῦ, ὅπως καὶ ἄλλες φορὲς τονίσαμε, ὑπάρχει εἰδικὴ σχέσι, σχέσι πατρὸς πρὸς υἱό, σχέσι φυσική. Ὁ Υἱὸς δηλαδὴ εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν Πατέρα. Ἀλλὰ καὶ σχέσι ὁμοουσιότητος ὑπάρχει μεταξὺ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ κατὰ τὴ διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ *«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»* (ι΄ 30).

Στίχ. 29: ***«Καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε».***

Τὸ ***«εἴρηκα»***, παρακείμενος τοῦ «λέγω», σημαίνει «*ἔχω εἰπεῖ, εἶπα*».

Μεταφράζουμε: «*Σᾶς τὰ εἶπα δὲ τώρα, πρὶν γίνουν, ὥστε, ὅταν γίνουν, νὰ πιστεύσετε*».

Ὁ Χριστὸς προεῖπε στοὺς μαθητάς του πράγματα, ποὺ θὰ συνέβαιναν, καὶ δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γνωρίζῃ κανεὶς φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως. Προεῖπε τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα, τὴν τριπλὴ ἄρνησι τοῦ Πέτρου, τὴν ἀναχώρησί του ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο, τὴ διάβασι ἀπὸ τὸ θάνατο, τὴ μετάβασι στὸν Πατέρα, τὸν ἐρχομὸ καὶ τὸ καταπληκτικὸ ἔργο τοῦ Παρακλήτου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπάνοδο καὶ ἀόρατη παρουσία καὶ κατοίκησί του στὶς καρδιὲς τῶν πιστῶν. Προεῖπε δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰ μελλοντικὰ αὐτὰ γεγονότα ἐν ὄψει τῆς ἀναχωρήσεώς του καὶ τῆς ἐπερχομένης θυέλλης, γιὰ νὰ μὴ κλονισθοῦν οἱ μαθηταί, ἀλλὰ βλέποντας τὴν ἐκπλήρωσι τῶν προφητικῶν λόγων του νὰ πιστεύσουν. Ἡ ἐκπλήρωσι τῶν προφητειῶν σημαίνει ὑπερφυσικὴ γνῶσι, εἶνε θαῦμα καὶ τεκμήριο πίστεως.

Ἀλλὰ πῶς λέγεται, ὅτι ὁ Χριστὸς προεῖπε μελλοντικὰ πράγματα, γιὰ νὰ πιστεύσουν οἱ μαθηταί, ὅταν γίνουν; Δὲν πίστευαν οἱ μαθηταί; Ἀσφαλῶς πίστευαν. Ἀλλ' ὑπάρχουν βαθμοὶ πίστεως. Καὶ ὅταν οἱ μαθηταὶ εἶδαν νὰ ἐκπληρώνωνται οἱ προφητικοὶ λόγοι τοῦ Χριστοῦ, ἡ πίστι τους αὐξήθηκε, ἔγινε ἰσχυρότερη καὶ θερμότερη, κατακυρίευσε καὶ συγκλόνισε τὶς καρδιές τους. Πίστευαν οἱ μαθηταὶ στὸν Ἰησοῦ. Ἀλλὰ κατόπιν, καὶ ἰδίως ὅταν ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ποὺ θεραπεύει τὰ ἀσθενῆ καὶ ἀναπληρώνει τὰ ἐλλείποντα, πίστευσαν ἀκραδάντως καὶ ὁλοψύχως, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν προφήτης, ὁ Προφήτης, καὶ ὁ Μεσσίας ἢ Χριστός, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Μέχρι τὶς ἡμέρες τῶν ἀποστόλων ἐκπληρώθηκαν ὀλιγώτερες προφητεῖες. Μέχρι τὸν 21ο αἰῶνα, ποὺ ζοῦμε ἐμεῖς, ἐκπληρώθηκαν περισσότερες προφητεῖες. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσι περισσοτέρων προφητειῶν ἔχουμε ἐμεῖς περισσότερη ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους πίστι; Γιὰ νὰ ἔχῃ κανεὶς περισσότερη ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους πίστι, πρέπει νὰ ἔχῃ μεγαλύτερη ἀπὸ ἐκείνους ταπείνωσι, μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀλήθεια, καὶ μεγαλύτερη χάρι. Ἔχουμε; Ἀκόμη καὶ τὸ ἐρώτημα εἶνε ἀστεῖο...

Στίχ. 30-31: ***«Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν· ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος, ὅτι ἀγαπῶ τὸν Πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ Πατήρ, οὕτω ποιῶ. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν».***

Στὴν πρότασι, ***«καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν»***, ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ὁ σύνδεσμος ***«καί»*** εἶνε ἐναντιωματικὸς καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται ***«καίτοι,***

ἂν καί, ἐνῷ». Ἡ πρόθεσι **«ἐν»** κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς ἔχει τοπικὴ ἔννοια, σημαίνει *«σ' ἐμένα»*, ἀλλ' ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ἔχει ἀναφορικὴ ἔννοια, ὅπως π.χ. στὸ Ματθ. κστ' 31 (*«σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί»*), Λουκ. κδ' 19 (*«δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ»*), ὁπότε τὸ **«ἐν ἐμοί»** σημαίνει *«ὡς πρὸς ἐμένα, γιὰ μένα»*. Τὸ δὲ ρῆμα *«ἔχω»* χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοια, μὲ τὴν ὁποία χρησιμοποιεῖται στὴ φράσι *«ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα»* στὰ Ἀποκ. β' 14 καὶ 20, ὁπότε σημαίνει *«ἔχω ὡς ἐπιβαρυντικὸ στοιχεῖο»*. Ὁ λόγος **«ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος»** εἶνε ἐλλειπτικὸς καὶ ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ μὲ τὸ προηγηθὲν **«ἔρχεται»** : *«ἀλλ' ἔρχεται* (νὰ μὲ θανατώσῃ), *γιὰ νὰ μάθῃ ὁ κόσμος»*. Τὸ **«γνῷ»** εἶνε ἀόριστος β' τοῦ «γινώσκω», ποὺ σημαίνει «γνωρίζω, μαθαίνω». Τὸ **«ἐνετείλατο»**, ἀόριστος τοῦ «ἐντέλλομαι», σημαίνει *«ἔδωσε ἐντολή»*.

Μεταφράζουμε: *«Δὲν θὰ ὁμιλήσω πλέον μαζί σας πολύ, διότι ἔρχεται* (ἐναντίον μου) *ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου* (ὁ κοσμοκράτωρ Διάβολος), *ἐνῷ γιὰ μένα δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἐπιβαρυντικό, ἀλλ' ἔρχεται* (νὰ μὲ θανατώσῃ), *γιὰ νὰ μάθῃ ὁ κόσμος, ὅτι ἀγαπῶ τὸν Πατέρα, καὶ ὅπως μοῦ ἔδωσε ἐντολὴ ὁ Πατέρας, ἔτσι κάνω. Σηκωθῆτε, ἂς φύγωμε ἀπ' ἐδῶ»*.

«Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν». Ὁ Λόγος πολλοὺς λόγους μποροῦσε νὰ λαλήσῃ, ἀναρίθμητα βιβλία νὰ γεμίσῃ (κα' 25) καὶ ὅλοι οἱ λόγοι του νὰ εἶνε λογικοί, σύμφωνοι μὲ τὴν ὑψίστη Λογική, καὶ κανεὶς λόγος του νὰ μὴν εἶνε ἄστοχος, ἐσφαλμένος, ἁμαρτωλός. Ἐμεῖς βεβαίως, ἁπλῶς ἄνθρωποι καὶ ὄχι Θεάνθρωποι, οὔτε ἀνεξάντλητο πλοῦτο λόγου οὔτε εὐχέρεια στὴν ἐκφορὰ τοῦ λόγου ἔχουμε, ὅπως ὁ σαρκωθεὶς Λόγος. Ἐμεῖς δυνάμεθα νὰ λέγωμε πολλὰ μὲ σχετικὴ ἔννοια. Τὰ ἰδικά μας πολλὰ εἶνε ὀλίγα ἐν συγκρίσει μὲ τὰ πολλὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἐπίσης τὰ ἰδικά μας πολλὰ μπορεῖ νὰ καταντήσουν φλυαρία καὶ ἀστοχία. Γι' αὐτὸ ἡ θεόπνευστη Γραφὴ λέγει, *«Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν»* (Παροιμ. ι' 19). Τὸ Εὐαγγέλιο, ποὺ περιέχει τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, εἶνε λακωνικό, ἔρχεται δὲ πρῶτο, κορυφαῖο, στὴν παγκόσμια γραμματεία. Ἐν τούτοις οἱ πολλοὶ δὲν τὸ μελετοῦν καὶ δὲν τὸ διαβάζουν. Οἱ ὀλίγοι ὅμως ζηλωταὶ τοῦ Λόγου καὶ τοῦ λόγου πόσο θὰ ἤθελαν νὰ εἶχαν γραφῇ πολὺ περισσότερα λόγια τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἐντρυφοῦν σ' αὐτά! Οἱ φιλόθεες ψυχὲς δὲν χορταίνουν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἐνῷ θὰ θέλαμε νὰ ἔλεγε ὁ Χριστὸς περισσότερα καὶ νὰ γράφονταν περισσότερα, γιὰ νὰ ἐντρυφοῦμε σ' αὐτὰ ἀπλήστως, ὡς πρὸς τὸν ἰδικό μας λόγο πρέπει νὰ εἴμεθα φειδωλοί. Νὰ μὴ λέγωμε πολλά, ἀλλὰ ὀλιγώτερα καὶ προσεκτικώτερα. Καὶ ἂν γράφωμε, νὰ εἴμεθα φειδωλότεροι καὶ ἀκόμη προσεκτικώτεροι. Scripta manent, τὰ γραπτὰ μένουν.

Στὸ ιστ' 12 ὁ Χριστὸς λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του: *«Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι». Ἔχω πολλὰ ἀκόμη νὰ εἰπῶ σὲ σᾶς, ἀλλὰ δὲν μπορεῖτε νὰ τὰ ἐννοήσετε καὶ νὰ τὰ συγκρατήσετε τώρα.* Στὸ ἐξεταζόμενο χωρίο ὁ Χριστὸς λέγει: ***«Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν»***. *Δὲν θὰ εἰπῶ πλέον μαζί σας πολλά.* Δὲν θὰ ὁμιλήσω πλέον διὰ μακρῶν. Ὀλίγα ἀκόμη θὰ εἰπῶ. Καὶ γιατί ὀλίγα; Ἡ αἰτία ἀναφέρεται στὴν ἑπομένη αἰτιολογικὴ πρότασι: ***«Ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων»***. Δὲν ἔχω χρόνο νὰ εἰπῶ πολλά, *διότι ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου.* Οἱ μαθηταὶ δὲν ἔβλεπαν, ὅπως καὶ ἐμεῖς δὲν βλέπουμε ἐπερχόμενα δεινά. Ἐμεῖς εἴμεθα κοντόφθαλμοι, ὁ Χριστὸς βλέπει τὰ πάντα. Τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ Χριστὸς ἔβλεπε νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου, ὁ Διάβολος. Καὶ ἄλλοτε ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ τὸ Διάβολο ὡς ἄρχοντα τοῦ κόσμου (ιβ' 31, ιστ' 11). Φοβερὸς ὁ λόγος, ὅτι ὁ Διάβολος εἶνε ἄρχων τοῦ κόσμου, κυβερνήτης τοῦ κόσμου, κοσμοκράτωρ! Πολλὲς φορὲς γιὰ κοσμικοὺς ἀνθρώπους, ἀνθρώπους μακριὰ ἀπὸ τὸ Θεό, ἐκφραζόμεθα ἐπαινετικῶς, λέγουμε «καλὸς αὐτός», «καλὸς ἐκεῖνος», «καλὸς ὁ ἄλλος». Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ εἶνε καλοὶ οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι, ἀφοῦ εἶνε μακριὰ ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ Διαβόλου, ὑπήκοοι τοῦ Διαβόλου; Ὀρθῶς εἶπε κάποιος, ὅτι ἀπὸ τέτοιους καλοὺς θὰ γεμίσῃ ἡ κόλασι, ἡ κόλασι εἶνε ἕνα ἀπέραντο καλοκομεῖο! Γιὰ νὰ γίνῃ κανεὶς ἀληθινὰ καλός, πρέπει νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν σατανοκρατούμενο κόσμο, νὰ προσέλθῃ στὸ Θεὸ καὶ νὰ ἐνταχθῇ στὴν τάξι τῶν πιστῶν, νὰ γίνῃ συνειδητὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ἄνθρωπος μὲ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα, μὲ προσανατολισμὸ πρὸς τὴν αἰωνιότητα, μὲ ἀγῶνα κατὰ τῶν παθῶν, μὲ προσευχή, μὲ ἐκκλησιασμό, μὲ μελέτη καὶ ἀκρόασι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, μὲ καλὰ ἔργα, μὲ μετάνοια καὶ ἐξομολόγησι τῶν ἁμαρτιῶν, μὲ Θεία Κοινωνία, μὲ ἀγάπη πρὸς τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς συνανθρώπους, ἀκόμη καὶ τοὺς ἐχθρούς.

Ὁ Διάβολος εἶνε κοσμοκράτωρ, ἀλλὰ δὲν εἶνε παντοκράτωρ. Ὁ Χριστὸς εἶνε παντοκράτωρ. Ἀλλ' ὁ Διάβολος, ἐπειδὴ ἔχει ὑπερηφάνεια στὸν ὑπέρτατο βαθμό, ἡ δὲ ὑπερηφάνεια εἶνε ἄνοια, ἀνοησία, νόμισε ὁ ἀνόητος, ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπιβληθῇ καὶ στὸ Χριστό. Γι' αὐτὸ στὴν ἀρχὴ τῆς δημοσίας ζωῆς τοῦ Χριστοῦ πλησίασε καὶ πείραξε τὸ Χριστὸ μὲ διαφόρους πειρασμούς. Καὶ ἐπειδὴ δὲν κατώρθωσε νὰ κάνῃ τὸ Χριστὸ νὰ ὑποκύψῃ στοὺς πειρασμούς, *«ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ»* (Λουκ. δ' 13), *ἀπομακρύνθηκε ἀπ' αὐτὸν πρὸς καιρόν.* Τὸ *«ἄχρι*

καιροῦ», *πρὸς καιρόν*, σημαίνει, ὅτι ὁ Διάβολος θὰ ἐπανερχόταν. Καὶ ἤδη τώρα, στὸ τέλος τῆς δημοσίας δράσεως τοῦ Χριστοῦ, ὁ Διάβολος ἔρχεται πάλι, γιὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν τελευταία καὶ λυσσωδέστερη ἔφοδο κατὰ τοῦ Χριστοῦ. Τώρα δὲ ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου δὲν ἔρχεται μόνος, ἀλλὰ μαζὶ μὲ ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, τὸν Ἰούδα, τὴ σπεῖρα καὶ ἄλλα ὄργανά του. Καὶ ἔρχεται γιὰ νὰ θανατώσῃ τὸ Χριστό. Δὲν ὑπωπτευόταν ὁ δυστυχής, ὁ πάντων τῶν δυστυχῶν δυστυχέστερος, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ θὰ ἦταν γι᾽ αὐτὸν πανωλεθρία καὶ γιὰ τὸ Χριστὸ θρίαμβος.

Στὴν πρότασι, ***«καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν»***, ὅπως ἤδη εἴπαμε, τὸ ***«καί»*** θεωροῦμε ἐναντιωματικὸ καὶ τὸ ***«ἐν»*** ἀναφορικό. Τὸ νόημα τῆς προτάσεως αὐτῆς μαζὶ μὲ τὴν προηγουμένη πρότασι εἶνε τοῦτο: Ἔρχεται ἐναντίον μου ὁ κοσμοκράτωρ Διάβολος, ἐνῷ γιὰ μένα δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἐπιβαρυντικό. Ἐπιβαρυντικὸ γιὰ κάποιον στοιχεῖο εἶνε ἡ ἁμαρτία. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε ἀναμάρτητος, τελείως ἀναμάρτητος. Τελείως ἀναμάρτητος ὡς Θεός, ἀλλὰ καὶ τελείως ἀναμάρτητος ὡς ἄνθρωπος, διότι οὐδέποτε ἔπραξε τὸ θέλημα τοῦ Διαβόλου, ἀλλὰ πάντοτε ἔπραττε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεὸ Πατέρα. Καὶ ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἦταν τελείως ἀναμάρτητος, ὁ Διάβολος δὲν εἶχε τίποτε εἰς βάρος τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ δύναται νὰ κατηγορήσῃ τὸ Χριστὸ καὶ νὰ προξενήσῃ σ᾽ αὐτὸν κακό. Παραδόξως, παραδοξότατα, προτοῦ ὁ Χριστὸς ἔλθῃ ὡς ἄνθρωπος στὸν κόσμο καὶ ἰδοῦν οἱ ἄνθρωποι τὴ ζωή του, διακηρύχθηκε ἡ ἀναμαρτησία του. *«Ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»*, εἶπε ὁ Ἡσαΐας ὀκτὼ αἰῶνες πρὸ Χριστοῦ! (Ἡσ. *νγ΄* 9). Καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες, συμφώνως πρὸς τὶς φωνές τους, ποὺ κατεγράφησαν στὸ Εὐαγγέλιο, δὲν ἔλεγαν τίποτε εἰς βάρος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ᾽ ἔκραζαν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ἔδειχναν, ὅτι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ αὐτῶν ὑπάρχει χάσμα μέγα καὶ ἀγεφύρωτο: *«Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ»* (Μάρκ. α΄ 24, Λουκ. δ΄ 34, Ματθ. η΄ 29). Καίτοι ὅμως ὁ Διάβολος δὲν ἔβρισκε τρωτὸ στὸν Ἰησοῦ, καὶ δὲν εἶχε τίποτε εἰς βάρος του, καὶ δὲν μποροῦσε νὰ λάβῃ ἐπάνω του ἐξουσία καὶ νὰ τοῦ προξενήσῃ κακό, λόγῳ τῆς διαστροφῆς καὶ τῆς ἀπύθμενης κακίας του τὴ νύκτα τῆς Μεγάλης Πέμπτης ἐπέδραμε κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, γιὰ νὰ τὸν θανατώσῃ.

«Καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν». Λέγοντας ὁ Χριστός, ὅτι ὡς πρὸς αὐτὸν ὁ Διάβολος δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἐπιβαρυντικό, ὑπονοοῦσε, ὅτι

γιὰ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀνθρώπους, ἔχει ἐπιβαρυντικὰ στοιχεῖα, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος, ὅλοι δὲ οἱ ἄλλοι ἔχουμε ἁμαρτίες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ μᾶς κανεὶς δὲν δύναται νὰ εἰπῇ, ***«καὶ ἐν ἐμοὶ*** (ὁ Διάβολος) ***οὐκ ἔχει οὐδέν»***. Ἀντιθέτως καθένας ἀπὸ μᾶς ἁρμόζει νὰ εἰπῇ: «Καὶ ἐν ἐμοὶ (ὁ Διάβολος) ἔχει πολλά». *«Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες»*, λέγει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος (Ἰακ. γ΄ 2). Καὶ συνεπῶς πολλὰ ὁ Διάβολος ἔχει εἰς βάρος μας. Καὶ πρέπει γι' αὐτὸ νὰ μᾶς καταλάβῃ πνεῦμα ἡττοπαθείας; Πρέπει ν' ἀπελπισθοῦμε; Ὄχι βεβαίως. Ἡ ἀπελπισία ἁρμόζει στὸν διεστραμμένο καὶ ἀμετανόητο Διάβολο, γιὰ τὸν ὁποῖο δὲν ὑπάρχει σωτηρία. Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὑπάρχει δυνατότης μετανοίας καὶ σωτηρίας. Γι' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχῃ συναίσθησι τῶν ἁμαρτιῶν του χωρὶς ἀπελπισία. Ἔχουμε ἁμαρτίες, πολλὲς ἁμαρτίες, ἀλλ' ἔχουμε καὶ φιλάνθρωπο Θεό, ὁ ὁποῖος θυσιάσθηκε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας καὶ τὶς ἐξαλείφει, ἐφ' ὅσον πιστεύουμε καὶ μετανοοῦμε. Ἡττώμεθα, νικώμεθα πολλὲς φορὲς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὸ Διάβολο. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς νίκησε τὴν ἁμαρτία καὶ τὸ Διάβολο καὶ χάρισε τὴ νίκη σὲ μᾶς. Εὐλογητὸς Κύριος!

Ἂν καὶ ὁ Διάβολος δὲν ἔχει τίποτε εἰς βάρος μου, λέγει ὁ Χριστός, ***«ἔρχεται»***, ἔρχεται ἐναντίον μου καὶ θὰ μὲ θανατώσῃ, ***«ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν Πατέρα, καί, καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ Πατήρ, οὕτω ποιῶ»***. Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν ὀργάνων του εἶνε κακούργημα, τὸ μεγαλύτερο ὅλων τῶν κακουργημάτων. Ἀλλ' ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Χριστοῦ ὁ θάνατος αὐτοῦ εἶνε θυσία, αὐτοθυσία, ἡ ὑπερτάτη θυσία καὶ αὐτοθυσία. Ὁ Θεὸς Πατὴρ ἀπὸ ἀπέραντη ἀγάπη καὶ εὐσπλαγχνία πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἔδωσε ἐντολὴ στὸ Χριστὸ νὰ θυσιασθῇ. Καὶ ὁ Χριστὸς βάδισε πρὸς τὴ θυσία ἑκουσίως, γιὰ νὰ μάθῃ ὁ κόσμος, ὅτι δὲν εἶνε ἀντίθεος καὶ δὲν πράττει ἀντιθέτως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶνε Πατήρ του καὶ ἀγαπᾷ τὸν Πατέρα του καὶ πράττει συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολή, ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Πατήρ.

Ἡ κορυφαία ἀρετὴ στὸ Χριστιανισμὸ εἶνε ἡ ἀγάπη. Ὁ δὲ Χριστὸς ἀπέδειξε τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸ Θεὸ Πατέρα μὲ τὴν ὑπακοή του στὴ θεία ἐντολὴ καὶ τὴ θυσία του. Ἀλλ' ἔτσι ὁ Ἰησοῦς ἀπέδειξε τὴν ἀγάπη του καὶ πρὸς τὸν κόσμο, ἀφοῦ ὁ Θεὸς Πατὴρ θέλησε νὰ θυσιασθῇ ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν κόσμο, γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπελευθέρωσι τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ Διαβόλου καὶ ἡ σωτηρία. Ὡς χριστιανοί, ἀκόλουθοι τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλουμε καὶ ἐμεῖς νὰ ἀπο-

δεικνύωμε τὴν ἀγάπη μας πρὸς τὸ Θεὸ καὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους μὲ θυσίες, διάφορες θυσίες, μικρότερες καὶ μεγαλύτερες, ἐὰν δὲ παραστῇ ἀνάγκη, καὶ μὲ αὐτοθυσία. Χριστιανισμὸς χωρὶς ἀγάπη εἶνε ψευτοχριστιανισμός. Καὶ ἀγάπη χωρὶς θυσίες εἶνε ἀπάτη.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ Πατήρ, οὕτω ποιῶ»***, ἰσχύει γιὰ τὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο. Διότι ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς ἔλαβε ἐντολὴ ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὴν ἐξετέλεσε. Ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ λόγο, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν προηγούμενο λόγο, ***«ἀγαπῶ τὸν Πατέρα»***, φαίνεται καὶ ἡ θεία φύσι τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς τὸ Θεὸ ὀνομάζει ***«Πατέρα»*** μὲ εἰδικὴ καὶ μοναδικὴ ἔννοια, καὶ ἔτσι τὸν ἑαυτό του παρουσιάζει ὡς Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὴν ἔκφρασι στὸ Β΄ Ἰωάν. 3, ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός»*, ὁ φύσει Υἱὸς τοῦ φύσει Πατρός, *«Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ»* κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, καὶ βεβαίως ὄχι δύο Θεοί, ἀλλ᾽ ἕνας Θεός, ἀφοῦ κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, *«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»* (ι΄ 30), ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατὴρ εἶνε μία οὐσία ἢ θεότης. Ὁ λόγος στὸ ἐξεταζόμενο χωρίο περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔλαβε ἐντολὴ καὶ θυσιάσθηκε, καὶ ὡς Υἱοῦ-Θεοῦ ἀνακαλεῖ στὴ μνήμη μας τὸ Ἑβρ. ε΄ 8, *«Καίπερ ὢν Υἱός, ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν»*. *Ἂν καὶ ἦταν Υἱός, ἄσκησε μὲ ὅσα ἔπαθε ὑπακοή.* Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ ὡς Υἱὸς δὲν ὤφειλε ὑπακοή. Ἄρα εἶνε Θεός, διότι μόνον ὁ Θεὸς δὲν ὀφείλει σὲ κανένα ὑπακοή. Ἐν τούτοις ὁ Υἱός-Θεὸς μὲ τὰ παθήματά του ἄσκησε ὑπακοή. Πῶς; Ὡς ἄνθρωπος.

«Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν». *Σηκωθῆτε, ἂς φύγωμε ἀπ᾽ ἐδῶ*, εἶπε ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητάς του. Σηκώθηκαν οἱ μαθηταὶ ἀπὸ τὸ τραπέζι στὸ ἀνώγαιο, ὅπου ἔγινε ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, καὶ ὁ Χριστὸς μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του κατευθύνθηκε πρὸς τὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ. Ἐκεῖ πολλὲς φορὲς πῆγε μὲ τοὺς μαθητάς του ὁ Χριστός, καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁ Ἰούδας ὁ προδότης κατηύθυνε τὴ σπεῖρα μαζὶ μὲ ἄλλους, γιὰ νὰ συλλάβουν τὸ Χριστό. Ἀναχώρησε λοιπὸν ὁ Κύριος ἀπὸ τὸ δεῖπνο στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ πῆγε στὴ Γεθσημανῆ, ὅπου ἔβλεπε, ὅτι ***«ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου»***, ὁ κοσμοκράτωρ Διάβολος, μαζὶ μὲ τὸν Ἰούδα, ἢ μᾶλλον μέσα στὸν Ἰούδα, καὶ μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα ὄργανά του, γιὰ νὰ τὸν συλλάβουν, νὰ τὸν ὁδηγήσουν στὰ κριτήρια, νὰ τὸν ἀνεβάσουν στὸ σταυρό, νὰ τὸν κατεβάσουν στὸν τάφο. Πῆγε ὁ Χριστός, ὅπου πῆγε καὶ ὁ Σατανᾶς! Ὁ μὲν Χριστὸς γιὰ νὰ παραδοθῇ καὶ νὰ θυσιασθῇ, ὁ δὲ Σατανᾶς μὲ τὰ ὄργανά του γιὰ νὰ κα-

κουργήση. Ὁ Κύριός μας *«βάπτισμα εἶχε βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνείχετο ἕως οὗ τελεσθῇ!»* (Λουκ. ιβ′ 50). *Βάπτισμα* (μαρτυρίου) *εἶχε νὰ λάβῃ. Καὶ πῶς ἀγωνιοῦσε καὶ ἀνυπομονοῦσε, ἕως ὅτου τελεσθῇ!* Ἡ ὑπερβολικὴ ἀγάπη του γιὰ μᾶς ἔκανε τὸ Χριστὸ ν᾽ ἀνυπομονῇ γιὰ τὴν ὥρα τοῦ μαρτυρίου, νὰ ἐπείγεται καὶ νὰ σπεύδῃ πρὸς τὸ μαρτύριο, τὸ φρικτότερο ὅλων τῶν μαρτυρίων.

Ὅποιος ἐκτιμᾷ τόσο μεγάλο μαρτύριο, τόσο μεγάλη προθυμία πρὸς τὸ μαρτύριο καὶ τόσο μεγάλη ἀγάπη τόσο μεγάλου προσώπου, τοῦ ἑνὸς τῆς Τριάδος, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς δύναται νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα χριστιανός.

Χριστέ! Κάνε νὰ αἰσθανώμεθα τὴ θεότητά σου, τὴν ἀγάπη σου καὶ τὴ θυσία σου. Χριστέ! Κάνε μας χριστιανούς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

᾿Αφιέρωσι..σελ. 5
Πρόλογος..7
Η′ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9
Ἡ ἐπ᾿ αὐτοφώρῳ συλληφθεῖσα μοιχαλὶς ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ.....9
«Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»..23
Δύο μαρτυρίες γιὰ τὸν Ἰησοῦ, τοῦ ἰδίου ὡς Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρός.27
Πατέρας τῶν Ἰουδαίων ὁ Ἀβραάμ;..58
Πατέρας τῶν Ἰουδαίων ὁ Θεός;..66
«Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;»..75
Ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ Ἀβραάμ..83
Θ′ ΚΕΦΑΛΑΙΟ..96
Ἡ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ..96
Οἱ γείτονες καὶ ἄλλοι γιὰ τὸν πρώην τυφλό..104
Ὁ πρώην τυφλὸς πρῶτος ὁμολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ..117
Πνευματικὴ ὅρασι καὶ πνευματικὴ τύφλωσι!..128
Ι′ ΚΕΦΑΛΑΙΟ..139
Παραβολὴ κλέπτου, ληστοῦ, ποιμένος..139
Ὁ Ἰησοῦς ἡ θύρα τῶν προβάτων..146
Ὁ Ἰησοῦς ὁ καλὸς ποιμὴν ὁ θυσιαζόμενος γιὰ τὰ πρόβατα...150
«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»..162
Ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὴ διακήρυξι τῆς θεότητός του.....171
ΙΑ′ ΚΕΦΑΛΑΙΟ..181
«Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται»..181
«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή»..198

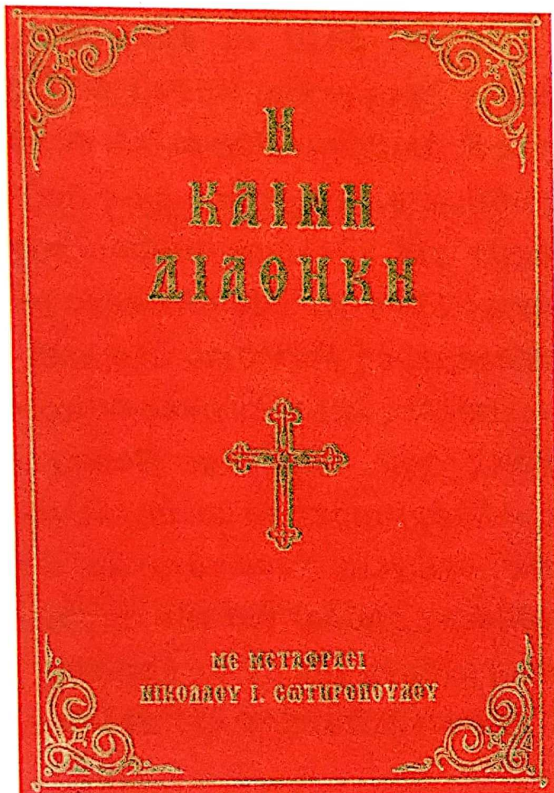
«Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς»..........207
Ἡ ἀνάστασι τοῦ τετραημέρου Λαζάρου..........217
Ἀποφασίζεται θανάτωσι τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Καϊάφας προφητεύει.....227

ΙΒʹ ΚΕΦΑΛΑΙΟ..........244
Τὸ δεῖπνο στὴ Βηθανία..........244
Ἡ Μαρία χρίει τὸν Ἰησοῦ μὲ μύρο..........246
Ὁ γογγυσμὸς τοῦ ὑποκριτοῦ Ἰούδα γιὰ τὸ μύρο..........250
Οἱ ἀρχιερεῖς ἀποφασίζουν θανάτωσι καὶ τοῦ Λαζάρου! 255
Ἡ θριαμβευτικὴ εἴσοδος στὰ Ἱεροσόλυμα ἐπὶ πώλου ὄνου!....257
Ἕλληνες ζητοῦν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ καὶ ὁ Ἰησοῦς προφητεύει δόξα....264
Ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοὺς ἀκολούθους του ζητεῖ αὐταπάρνησι..........269
Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ γιὰ τὸ θάνατό του καὶ τὴ σημασία του..........272
Ἡ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων παρὰ τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων..........284
Συνοπτικὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ..........292

ΙΓʹ ΚΕΦΑΛΑΙΟ..........300
Ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος πλύνει τὰ πόδια τῶν μαθητῶν..........300
Ὁ Ἰησοῦς προλέγει τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα..........315
Ἡ καινούργια ἐντολὴ τῆς ἀγάπης..........331
Ἡ μεγαλοστομία τοῦ Πέτρου καὶ ἡ πρόρρησι τῆς τριπλῆς ἀρνήσεως..338

ΙΔʹ ΚΕΦΑΛΑΙΟ..........342
«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»..........342
«Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα»..........355
«Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι»..........355
Σ' ὅποιον ἀγαπᾷ τὸ Χριστὸ κατοικεῖ ἡ Ἁγία Τριάς..........364
Ὁ Παράκλητος διδάσκει καὶ ὑπενθυμίζει..........382
Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ..........385

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

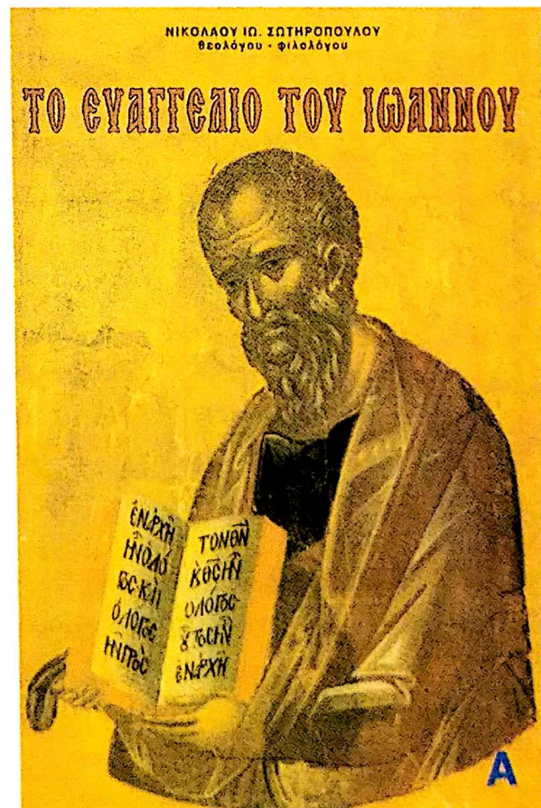
ΜΕΤΑΦΡΑΣΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

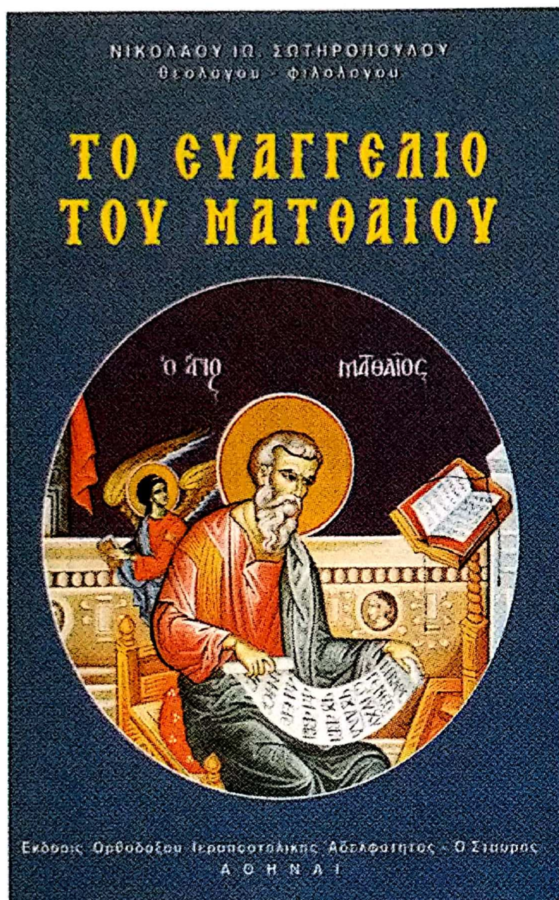
Ἡ Καινὴ Διαθήκη μὲ μετάφρασι στὴ δημοτικὴ καὶ μὲ πολλὲς πρωτότυπες ἑρμηνεῖες.

Τὸ ἔργο ἀποτελεῖται ἀπὸ 1152 σελίδες.

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Α΄

Περιλαμβάνει ἐξήγησι μέχρι τοῦ 7ου κεφ. τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου. Τὰ ὑψηλὰ θεολογικὰ νοήματα γίνονται καταληπτότερα, δύσκολα χωρία ἑρμηνεύονται πρωτοτύπως, πολλὰ διδάγματα προσφέρονται γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωή, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον ἐσφαλμένων ἀντιλήψεων, αἱρέσεων καὶ τῆς ἀθεΐας. Σελίδες 651.

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

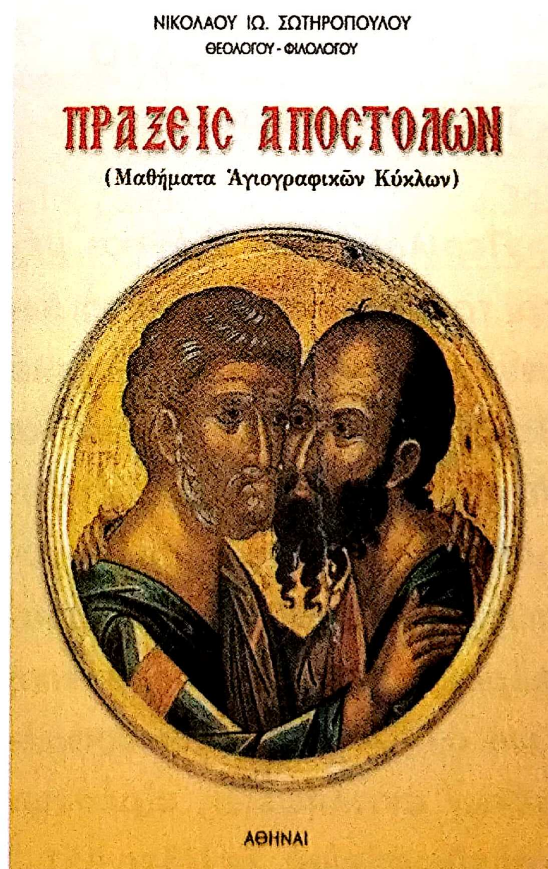
Ἐξηγεῖ ἁπλᾶ τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο, πρῶτο βιβλίο τῆς Κ. Διαθήκης. Διαιρεῖται σὲ 50 μαθήματα. Εἶνε χρήσιμο ὡς βοήθημα γιὰ κύκλους συμμελέτης ἁγίας Γραφῆς. Ἐφωδιασμένο μὲ λεπτομερὲς λεξιλόγιο ἐξομαλύνει πολλὲς ἑρμηνευτικὲς δυσχέρειες τοῦ κειμένου. Περιέχει πολλὰ ἀντιαιρετικὰ καὶ ἀπολογητικὰ στοιχεῖα. Συνιστᾶται καὶ ὡς χρήσιμο ἐφόδιο γιὰ τὴν προσωπικὴ μελέτη τῆς ἁγίας Γραφῆς.

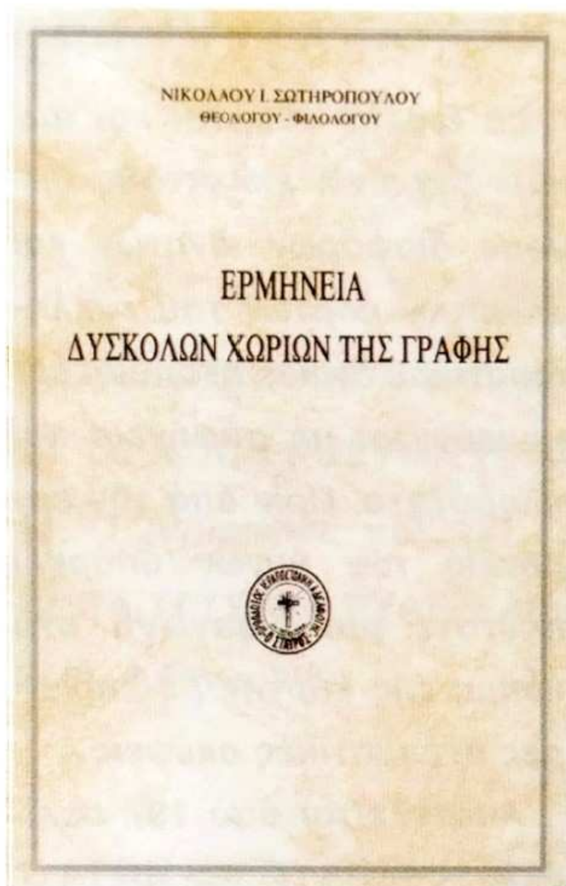
Ἀποτελεῖται ἀπὸ 411 σελίδες.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ βιβλίο τῶν «Πράξεων» εἶνε ἄριστος καθρέπτης γιὰ νὰ βλέπωμε τὶς ἀτέλειες, τὰ μειονεκτήματα καὶ τὰ ἐλαττώματά μας ὡς χριστιανοί, νὰ ἐλεγχώμεθα, νὰ στενάζωμε καὶ νὰ ποθοῦμε ἀλλαγὴ καὶ ἐπιστροφὴ στὴν ζηλευτὴ ζωὴ καὶ δρᾶσι τῶν ἀποστολικῶν χρόνων. Τὸ βιβλίο «Πράξεις Ἀποστόλων», χωρισμένο σὲ 60 μαθήματα, βοηθεῖ τὸν μελετητὴ νὰ ἐμβαθύνῃ στὰ νοήματα τῆς Βίβλου. Εἶνε ἰδιαιτέρως κατάλληλο γιὰ κυκλάρχες καὶ γιὰ κάθε ἐργάτη τοῦ εὐαγγελίου.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 555 σελίδες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Τόμοι Α΄, Β΄ καὶ Γ΄

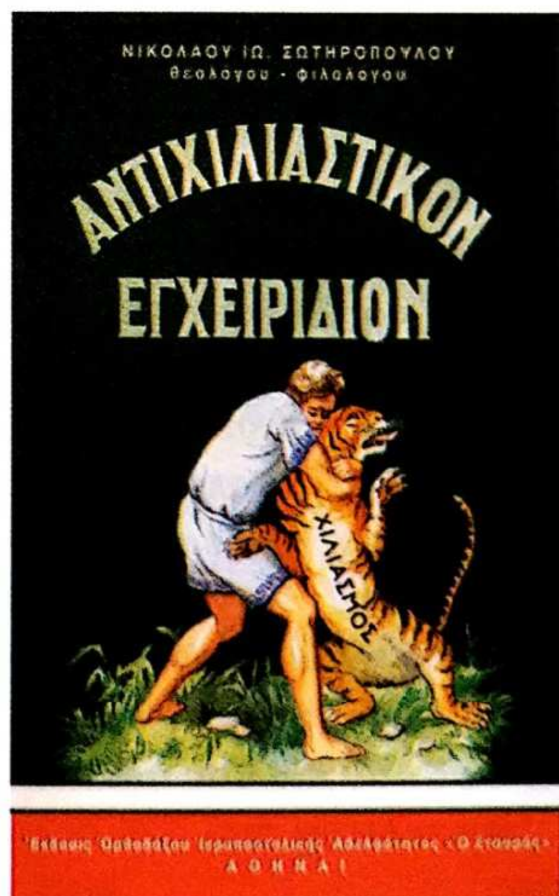
Οἱ τρεῖς αὐτοὶ τόμοι περιλαμβάνουν πρωτότυπες ἑρμηνεῖες μὲ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα σὲ ἕνα πλῆθος ἀπὸ δύσκολα γραφικὰ χωρία. Στὴν ἀρχὴ τοῦ Β΄ τόμου δημοσιεύονται κρίσεις εἰδημόνων.

Οἱ Α΄ καὶ Β΄ τόμοι ἀποτελοῦνται κατὰ μέσον ὅρον ἀπὸ 350 σελίδες. Ὁ Γ΄ τόμος ἀποτελεῖται ἀπὸ 632 σελίδες, καὶ μ' αὐτὸν ὁλοκληρώνεται μία πολυετὴς ἐργασία, γιὰ τὴν ὁποία ἱεράρχαι, λόγιοι κληρικοὶ καὶ ἀκαδημαϊκοὶ διδάσκαλοι τῆς θεολογίας, ἀναγνωρίζοντες τὴν ἀξία της, ἐκφράζονται μὲ εὐαρέσκεια καὶ ἐκτίμησι.

ΑΝΤΙΧΙΛΙΑΣΤΙΚΟΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

Στὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς διαπραγματεύεται 26 βασικὰ θέματα, στὰ ὁποῖα ἡ Ὀρθοδοξία διαφέρει ἀπὸ τὸν Χιλιασμό. Τέτοια εἶνε τὰ θέματα «Ἐκκλησία», «Ἱερὰ Παράδοσις», «Ὁ Τριαδικὸς Θεός», «Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ», «Ψυχὴ ἢ πνεῦμα», «Τὰ Μυστήρια», «Παρθένος Μαρία», «Ἅγιοι», «Σταυρός», «Εἰκόνες», «Θαύματα», «Πατρίς», «Ὁ πόλεμος τοῦ Ἀρμαγεδῶνος», «Ἡ χιλιετὴς βασιλεία», «Ὁ Παράδεισος» κ.ἄ. Εἶνε ἕνα εὔχρηστο βοήθημα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς αἱρέσεως τοῦ χιλιασμοῦ ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος καὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ προτεσταντισμοῦ.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 344 σελίδες.

ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙ

Τὸ βιβλίο «Ἑορταὶ καὶ ὕμνοι» περιέχει ἐκλεκτοὺς ὕμνους διαφόρων κινητῶν καὶ ἀκινήτων ἑορτῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, οἱ ὁποῖοι ἑρμηνεύονται μὲ σαφήνεια καὶ πληρότητα. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία τῶν ὕμνων ὑπάρχει πάντοτε μία εἰσαγωγὴ στὸ νόημα τῆς ἑορτῆς μὲ ἐπίκαιρες πνευματικὲς σκέψεις.

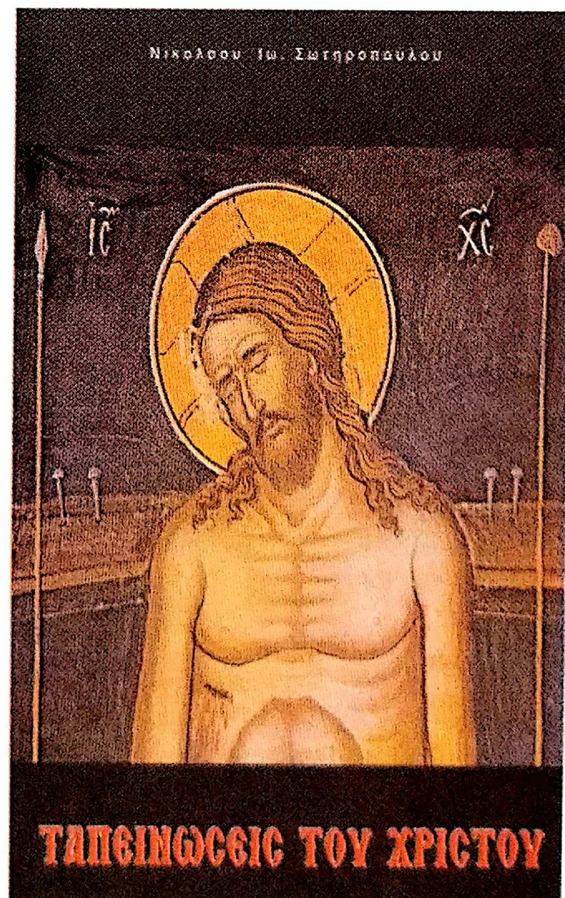
Ἀποτελεῖται ἀπὸ 197 σελίδες.

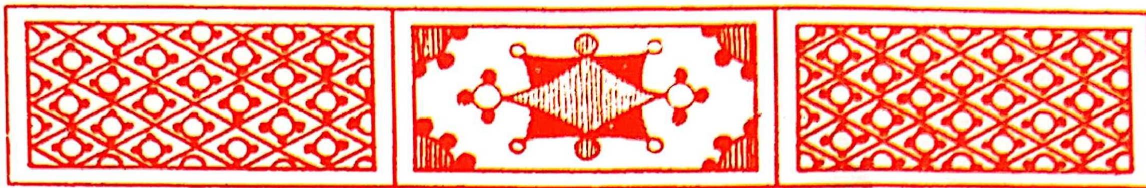
ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὅλη ἡ ἐπὶ γῆς ζωὴ τοῦ Κυρίου ἦταν μιὰ σειρὰ ταπεινώσεων, ποὺ ἄρχισαν ἀπὸ τὴν σάρκωσι γιὰ νὰ κορυφωθοῦν στὴν ἄκρα ταπείνωσι τοῦ σταυροῦ στὸ Γολγοθᾶ. Καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ ταπεινώσεις γιὰ ποιόν;...

Ἡ βασικὴ καὶ τόσο διδακτικὴ αὐτὴ ἀλήθεια εἶνε τὸ κέντρο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 224 σελίδες.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

9. Ο ΙΗΣΟΥΣ ΓΙΑΧΒΕ, σελ. 350 - Ἀθῆναι 1998.

10. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΓΙΑΧΒΕ, σελ. 192 - Ἀθῆναι 2006.

11. Ὁ Ἄνθρωπος, σελ. 181 - Ἀθῆναι 1994.

12. ΤΑ ΤΕΣΣΑΡΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ, μικρὸ σχῆμα (σὲ μετάφρασι) σελ. 640 - Ἀθῆναι 2003.

ΜΙΚΡΑ ΤΕΥΧΗ

1. ΑΓΩΝ ΕΝ ΤΩ ΚΟΣΜΩ (ἔκδ. Γ΄), σελ. 48 - Ἀθῆναι 2004.
2. ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΣΩΘΗΣ; σελ. 48 - Ἀθῆναι 1994.
3. ΟΥΑΙ ΤΟΙΣ ΔΕΙΛΟΙΣ, σελ. 32 - Ἀθῆναι 1994.
4. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ, σελ. 48 - Ἀθῆναι 2003.
5. Η ΠΡΩΤΗ ΚΑΙ Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ, σελ. 32 - Ἀθῆναι 2003.
6. ΟΛΙΓΟΙ, σελ. 48 - Ἀθῆναι 2004.
7. ΤΟ ΥΠΕΡΦΥΕΣΤΕΡΟ ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ, σελ. 40 - Ἀθῆναι 2004.
8. ΑΝΤΙΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΤΙΚΑ, σελ. 56 - Ἀθῆναι 2004.
9. ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΝΑ ΚΡΙΝΩΜΕ; σελ. 48 - Ἀθῆναι 2004.
10. ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ, σελ. 48 - Ἀθῆναι 2004.
11. Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, σελ. 32 - Ἀθῆναι 2006.
12. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ, σελ. 32 - Ἀθῆναι 2008.
13. ΘΑ ΖΗΣΗ Η ΕΛΛΑΣ, σελ. 56 - Ἀθῆναι 2006.
14. Η ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΣ, σελ. 32 - Ἀθῆναι 2006.

